

กลุ่ม 4
กลุ่มวิทยานิพนธ์
(มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

**การแก้ไขกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ให้รองรับการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรม
คอมพิวเตอร์ภายใต้กรอบ WIPO COPYRIGHT TREATY
PROPOSALS FOR AMENDMENT OF COPYRIGHT LAW WITH REGARD
TO REVERSE ENGINEERING OF COMPUTER PROGRAMS UNDER
THE FRAMEWORK OF THE WIPO COPYRIGHT TREATY**

ศิวพร เสาวคนธ์

นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: dear_dear_131@hotmail.com

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ทำให้สังคมมีความเจริญก้าวหน้าและทำให้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มีการพัฒนาต่อยอดจากโปรแกรมที่มีอยู่เดิม ทั้งนี้ เนื่องจากการทำวิศวกรรมย้อนกลับเป็นกระบวนการที่ทำให้ทราบถึงรหัสต่างๆ ที่ผู้สร้างโปรแกรมเขียนขึ้น จึงทำให้ผู้ใช้งานในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สามารถดัดแปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้ใช้งานได้หลายอย่าง และยังสามารถทำความเข้าใจกับวิธีการสร้างสรรค์หรือแนวคิดที่อยู่เบื้องหลังของโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้นอีกด้วย

ในกรณีของการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น เมื่อสนธิสัญญาองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกว่าด้วยลิขสิทธิ์ (WIPO Copyright Treaty : WCT) ได้มีบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองเจ้าของลิขสิทธิ์ไม่ให้ถูกละเมิดสิทธิ์ได้อย่างง่ายดาย โดยมีบทบัญญัติห้ามมิให้ปลดอุปกรณ์ที่ป้องกันการทำซ้ำ และการเข้าถึงข้อมูลงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยบทบัญญัติดังกล่าวทำให้นักวิจัยไม่สามารถที่จะทำซ้ำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีอุปกรณ์ป้องกันการทำซ้ำติดตั้งอยู่ เนื่องจากการทำวิศวกรรมย้อนกลับ โปรแกรม Decompiler จะต้องทำซ้ำโปรแกรมที่จะนำมาวิจัย และก่อนที่จะลงมือทำวิศวกรรมย้อนกลับ ก็จะต้องปลดล็อคอุปกรณ์ป้องกันการทำซ้ำเสียก่อนเพื่อให้โปรแกรม Decompiler สามารถเริ่มต้นทำงานได้ ดังนั้น การที่ WCT มีบทบัญญัติดังกล่าว จึงอาจจะเกิดปัญหาว่าการทำวิศวกรรมย้อนกลับไม่สามารถทำได้ ประกอบกับประเทศไทยมีนโยบายที่จะปรับปรุงกฎหมายลิขสิทธิ์ให้สอดคล้องกับหลักสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบัญญัติต่างๆ ที่กำหนดไว้ใน WCT จึงมีปัญหากว่าหากประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกของ WCT แล้ว อาจเกิดประเด็นปัญหาข้อกฎหมายว่า นักวิจัยจะสามารถศึกษาวิจัยโปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยอาศัยวิธีการทำวิศวกรรมย้อนกลับได้หรือไม่ และมีประเด็นปัญหาติดตามมาว่า ประเทศไทยจะวางมาตรการที่เหมาะสมอย่างไร เพื่อให้การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ของประเทศไม่หยุดชะงัก ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการปกป้องคุ้มครองสิทธิแก่เจ้าของลิขสิทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่ได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกของ WCT ดังนั้น ในอนาคตหากประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสมาชิกของ WCT ประเทศไทยจึงควรปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับ WCT ด้วยการแก้ไขเพิ่มเติม

บทบัญญัติของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ให้มีข้อยกเว้นสำหรับการทำวิศวกรรมย้อนกลับเพื่อการพัฒนาต่อยอด การบำรุงรักษา และเปลี่ยนระบบคอมพิวเตอร์จากระบบหนึ่งไปสู่อีกระบบหนึ่งด้วย ซึ่งอาจทำได้โดยการเพิ่มบทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

คำสำคัญ : การทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ABSTRACT

At present reverse engineering of computer programs is deemed an important process which advances the society and develop computer programs from what they used to be. This is due to the fact that reverse engineering is the process which makes us know various codes created by programmers. This enables computer programs users to modify them in many ways and we can understand the method to create or the concept behind that computer programs.

Regarding reverse engineering of computer programs when the WIPO Copyright Treaty : WCT has the provision to protect the owner of the copyright to not be violated easily by having the provision not to dismantle equipments which are protected for copying and accessing copyrighted work data. The said provision has disabled researchers to copy computer programs having anti-copying equipments installed because the reverse engineering, the decompiler program must copy the studying program and before starting the reverse engineering, the anti-copying equipments must be unlocked first so that the decompiler program can start so the fact that WCT has the said provision, there might be a problem that the reverse engineering cannot be performed and Thailand has the policy to improve the copyright law to be consistent with the international law especially the various provisions specified in WCT so it is an issue that if Thailand has become a member of WCT, there might be a legal issue that researcher can study computer programs by reverse engineering or not and there would also be an issue that how Thailand would create the appropriate measure so that the research and development of computer programs of the country would not stop. At the same time it is the protection of the right of the copyright owner effectively.

At present Thailand has not become a member of WCT, therefore, in the future, if Thailand has become a member of WCT. Thailand should improve the law in order to be consistent with WCT, by revise the provisions in the Copyright Act B.E. 2537 to have the exception for the reverse engineering for the development, maintenance and modification of computer system of from system to another which can be performed by adding the provisions in the Copyright Act (No..) B.E.

KEYWORD : Reverse engineering of computer programs

1. บทนำ

ภายใต้หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายลิขสิทธิ์นั้น ถือได้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์เป็นเสมือนกฎหมายที่สร้างคุณแห่งประโยชน์ระหว่างบุคคลที่สร้างสรรค์ผลงานทางปัญญาในอันที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์กับประชาชนทั่วไปที่สามารถใช้ประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ไม่ว่าเพื่อการชื่นชมสุนทรียภาพหรือเพื่อการวิจัยศึกษาต่อของงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นต่อไป โดยภายใต้หลักเกณฑ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์ดังกล่าวนี้ แม้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์จะเป็นกฎหมายที่สร้างคุณแห่งผลประโยชน์ระหว่างเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์กับประชาชนโดยทั่วไปก็ตาม แต่ในปัจจุบันก็ยังพบปัญหาการคุ้มครองงานสร้างสรรค์ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ โดยจะเห็นได้จากทิศทางการให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ได้มุ่งให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่เป็นเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นแต่เพียงผู้เดียว จึงทำให้สิทธิของประชาชนทั่วไปในการเข้าถึงความรู้กลับถูกมองข้ามไป โดยจะเห็นได้จากกรณีของการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ในกฎหมายลิขสิทธิ์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ถือว่าเป็นงานสร้างสรรค์ที่ได้รับความคุ้มครองในฐานะที่เป็นงานวรรณกรรม โดยให้ความคุ้มครองทั้งภาษาระดับสูง (Source Code) และภาษาเครื่อง (Object Code) และให้เจ้าของโปรแกรมคอมพิวเตอร์มีสิทธิในการทำซ้ำหรือดัดแปลง สิทธิในการเผยแพร่ต่อสาธารณชน สิทธิในการเช่า และสิทธิในการแสวงหาประโยชน์หรืออนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิ (Licensing) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ผู้เป็นเจ้าของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ย่อมมีอำนาจที่จะหวงกั้นมิให้ผู้อื่นมาใช้สิทธิตามที่กฎหมายกำหนด หากมีผู้อื่นมาใช้สิทธิโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ จะถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ และทำให้ผู้เป็นเจ้าของโปรแกรมคอมพิวเตอร์มีอำนาจดำเนินการทางกฎหมายต่อผู้ละเมิดให้หยุดยั้งการละเมิดหรือชดเชยค่าเสียหายหรือลงโทษทางอาญาได้

ในกรณีของการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น ผู้สร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Programmer) จะเริ่มเขียนโปรแกรมด้วย Source Code เสียก่อน และเมื่อเขียนเสร็จแล้วจึงใช้โปรแกรมแปลภาษาแปลงจาก Source Code เป็น Object Code ซึ่งเรียกกระบวนการนี้ว่า Compiling ทั้งนี้ก็เนื่องจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่จะสามารถสั่งให้เครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานได้จะต้องอยู่ในรูปของ Object Code เท่านั้น ซึ่ง Object Code นี้อยู่ในลักษณะเลขฐานสอง (Binary Code) หรือกล่าวอีกในหนึ่งคือภายในคอมพิวเตอร์นั้นจะใช้ตัวเลขเพียงสองตัว คือ 0 กับ 1 ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนการส่งกระแสไฟฟ้าเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ (Computer) เพื่อสั่งงานให้คอมพิวเตอร์ทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจากกระบวนการดังกล่าว จะเห็นได้ว่า โปรแกรมคอมพิวเตอร์จะอยู่ในรูปของ Object Code ซึ่งเป็นภาษาที่มนุษย์ทั่วไปไม่สามารถอ่านเข้าใจได้ และหากมนุษย์ต้องการที่จะอ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้เข้าใจ มนุษย์ก็จะใช้วิธีการทำวิศวกรรมย้อนกลับ

เกี่ยวกับการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น จะเห็นได้ว่า การทำวิศวกรรมย้อนกลับถือว่าเป็นกระบวนการที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการทำซ้ำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพราะในการทำวิศวกรรมย้อนกลับโปรแกรมที่จะใช้ในการเปลี่ยน Object Code ให้เป็น Source Code ซึ่งเรียกว่า Decompiler จะทำซ้ำ Object Code เป็นจำนวนหลายหมื่นล้านเพื่อที่จะเปลี่ยนหรือถอดรหัส Object Code นั้น ให้กลายมาเป็น Source Code ทีละเล็กทีละน้อย กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการที่ทำให้ทราบถึงรหัสต่างๆ ที่ผู้สร้างโปรแกรมเขียนขึ้น การทำวิศวกรรมย้อนกลับจึงถือว่าเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถมีบทบาทค่อนข้างมากในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) เพราะนอกจากจะถือว่าเป็นเทคโนโลยีที่ทำให้สังคมมีความ

เจริญก้าวหน้าและมีการพัฒนาต่อออกจากโปรแกรมที่มีอยู่เดิมแล้ว ยังสามารถทำให้ผู้ใช้งานในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สามารถดัดแปลง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้ใช้งานได้หลากหลาย และยังสามารถทำความเข้าใจกับวิธีการสร้างสรรค์หรือแนวคิดที่อยู่เบื้องหลังของโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้นอีกด้วย จึงเป็นเหตุให้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มีการพัฒนาและมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้ประชาชนรุ่นหลังได้ศึกษาสืบเนื่องต่อไป

ในกรณีของการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น การที่ WCT ได้มีบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองเจ้าของลิขสิทธิ์ไม่ให้ถูกละเมิดสิทธิได้อย่างง่ายดาย โดยมีบทบัญญัติห้ามมิให้ปลดอุปกรณ์ที่ป้องกันการทำซ้ำและการเข้าถึงข้อมูลงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยบทบัญญัตินี้ดังกล่าวทำให้นักวิจัยไม่สามารถที่จะทำซ้ำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีอุปกรณ์ป้องกันการทำซ้ำติดตั้งอยู่ เนื่องจากการทำวิศวกรรมย้อนกลับ โปรแกรม Decompiler จะต้องทำซ้ำโปรแกรมที่จะนำมาวิจัย และก่อนที่จะลงมือทำวิศวกรรมย้อนกลับ ก็จะต้องปลดล็อกอุปกรณ์ป้องกันการทำซ้ำเสียก่อนเพื่อให้โปรแกรม Decompiler สามารถเริ่มต้นทำงานได้ ดังนั้นการที่ WCT มีบทบัญญัติดังกล่าว จึงอาจจะเกิดปัญหาว่าการทำวิศวกรรมย้อนกลับไม่สามารถทำได้ ประกอบกับประเทศไทยมีนโยบายที่จะปรับปรุงกฎหมายลิขสิทธิ์ให้สอดคล้องกับหลักสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบัญญัติต่างๆ ที่กำหนดไว้ใน WCT จึงมีปัญหากว่าหากประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกของ WCT แล้ว อาจเกิดประเด็นปัญหาข้อกฎหมายว่า นักวิจัยจะสามารถศึกษาวิจัย โปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยอาศัยวิธีการทำวิศวกรรมย้อนกลับได้หรือไม่ จึงมีประเด็นปัญหาที่ติดตามมาว่า ประเทศไทยจะวางมาตรการที่เหมาะสมอย่างไร เพื่อให้การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ของประเทศไม่หยุดชะงัก ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการปกป้องคุ้มครองสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมอีกด้วย

ปัญหาเกี่ยวกับการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น ภายใต้มาตรา 35 ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้บัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้เพื่อให้นักพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้รับประโยชน์จากกฎหมายลิขสิทธิ์นี้ ด้วยการกำหนดให้ประชาชนสามารถวิจัยหรือศึกษาโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือทำวิศวกรรมย้อนกลับเพื่อศึกษาการทำงานของโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้นๆ ได้ หากการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ 1. ไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของโปรแกรมนั้น 2. ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร 3. ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร แต่ในปัจจุบันโปรแกรมคอมพิวเตอร์สมัยใหม่ มักจะมีการใส่รหัสล็อกไว้เพื่อป้องกันการทำซ้ำ และเมื่อการทำวิศวกรรมย้อนกลับ โปรแกรม Decompiler จะต้องทำซ้ำโปรแกรมที่จะต้องนำมาวิจัย และก่อนที่จะลงมือทำวิศวกรรมย้อนกลับก็ต้องปลดล็อกอุปกรณ์ที่ป้องกันการทำซ้ำเสียก่อนเพื่อให้โปรแกรม Decompiler สามารถเริ่มต้นทำงานได้ การปลดล็อกอุปกรณ์ที่ป้องกันการทำซ้ำดังกล่าวนี้ จึงถือว่าเป็นมาตรการทางเทคโนโลยี ภายใต้ร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่...) พ.ศ. ได้บัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ในมาตรา 53/3 และได้กำหนดข้อยกเว้นเกี่ยวกับการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ไว้ในมาตรา 53/3 วรรคสาม (6) จึงเป็นประเด็นปัญหาว่า การกำหนดข้อยกเว้นดังกล่าวไว้ในร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่...) พ.ศ. มาตรา 53/3 วรรคสาม (6) นั้นเพียงพอหรือไม่ ควรมีการเพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร เพื่อให้กรณีของข้อยกเว้นเกี่ยวกับการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้นมีความเหมาะสมกับประเทศไทยมากที่สุด

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีของการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยเฉพาะ โปรแกรมคอมพิวเตอร์
2. เพื่อศึกษาถึงกระบวนการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับ โปรแกรมคอมพิวเตอร์
3. เพื่อศึกษาถึงบทบัญญัติของกฎหมายลิขสิทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำวิศวกรรมย้อนกลับภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะ WCT กฎหมายลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกา กฎหมายลิขสิทธิ์ของสหราชอาณาจักร และกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย
4. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ภายใต้ WCT ว่ามีผลกระทบต่อการทำวิศวกรรมย้อนกลับหรือไม่ และจะแก้ไขผลกระทบนั้นอย่างไร เมื่อนำ WCT มาบัญญัติเป็นกฎหมายภายในของไทย โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักร
5. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยให้รองรับการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในกรณีของไทยเข้าเป็นภาคีสมาชิกของ WCT ในอนาคต

3. สมมติฐานการวิจัย

WCT มีบทบัญญัติที่ห้ามมิให้ปลดอุปกรณ์ที่ป้องกันการทำซ้ำและการเข้าถึงข้อมูลงานอันมีลิขสิทธิ์ ทำให้การทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ไม่สามารถกระทำได้ ดังนั้น หากประเทศไทยจะปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับ WCT ก็ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 รวมทั้งร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่...) พ.ศ. ให้มีข้อยกเว้นสำหรับการทำวิศวกรรมย้อนกลับที่เหมาะสม เมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสมาชิกของ WCT ในอนาคต โดยการกำหนดข้อยกเว้นสำหรับการทำวิศวกรรมย้อนกลับไว้โดยเฉพาะและครอบคลุมถึงการทำวิศวกรรมย้อนกลับเพื่อการพัฒนาต่อ ยอด การบำรุงรักษา และเปลี่ยนระบบคอมพิวเตอร์จากระบบหนึ่ง ไปสู่อีกระบบหนึ่ง

4. ขอบเขตการศึกษา

เป็นการวิจัยถึงเนื้อหาสาระของ WCT และกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในส่วนที่เกี่ยวกับการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยจะศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาและกฎหมายลิขสิทธิ์ของสหราชอาณาจักร ในส่วนที่เกี่ยวข้องว่าทั้งสองประเทศมีการปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมายลิขสิทธิ์อย่างไร เมื่อเข้าเป็นภาคีสมาชิกของ WCT เพื่อที่จะได้นำมาวิเคราะห์และเสนอแนวทาง เพื่อให้ร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่...) พ.ศ. บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องข้อยกเว้นของการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้มีความเหมาะสมกับประเทศไทย เพื่อรองรับการเข้าเป็นภาคีสมาชิกของ WCT ในอนาคต

5. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากตำรา บทความ งานวิจัย คำพิพากษา ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีของการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์
2. ทำให้ทราบถึงกระบวนการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์
3. ทำให้ทราบถึงบทบัญญัติของกฎหมายลิขสิทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะ WCT กฎหมายลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกา กฎหมายลิขสิทธิ์ของสหราชอาณาจักรและกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย
4. ทำให้ทราบถึงปัญหาการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ภายใต้ WCT ว่ามีผลกระทบต่อการทำวิศวกรรมย้อนกลับหรือไม่ และจะแก้ไขผลกระทบนั้นอย่างไร และทราบถึงแนวทางในการที่จะเสนอแนะในร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่...) พ.ศ. เกี่ยวกับเรื่องของการข้อยกเว้นของการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ว่าเป็นอย่างไร มีความเพียงพอหรือไม่ และควรมีการปรับปรุงหรือไม่อย่างไร
5. ทำให้ทราบถึงแนวทางการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยให้รองรับการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในกรณีที่ไทยเข้าเป็นภาคีสมาชิกของ WCT ในอนาคต

7. ผลการวิจัย

ปัญหาเกี่ยวกับกรณีของการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น จะเห็นได้ว่า ภายใต้หลักเกณฑ์ในข้อ 11 ของ WCT ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองเจ้าของลิขสิทธิ์ไม่ให้ถูกละเมิดลิขสิทธิ์ได้อย่างง่ายดาย โดยมีบทบัญญัติห้ามมิให้ปลดอุปกรณ์ที่ป้องกันการทำซ้ำและการเข้าถึงข้อมูลลิขสิทธิ์ จึงทำให้นักวิจัยไม่สามารถที่จะทำซ้ำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีอุปกรณ์ป้องกันการทำซ้ำติดตั้งอยู่ เนื่องจากการทำวิศวกรรมย้อนกลับโปรแกรม Decompiler จะต้องทำซ้ำโปรแกรมที่จะนำมาวิจัย และก่อนที่จะลงมือทำวิศวกรรมย้อนกลับ ก็จะต้องปลดล็อกอุปกรณ์ป้องกันการทำซ้ำเสียก่อนเพื่อให้โปรแกรม Decompiler สามารถเริ่มต้นทำงานได้ และจากการศึกษากฎหมาย Digital Millennium Copyright Act 1998 : DMCA ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้ปรับปรุงกฎหมายลิขสิทธิ์ให้สอดคล้องกับ WCT ด้วยการเพิ่มเติมบทบัญญัติให้ขยายความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามที่ WCT ได้กำหนดไว้ โดยเฉพาะเกี่ยวกับกรณีข้อยกเว้นของการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งกฎหมาย DMCA ได้บัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ในมาตรา 1201(f) ว่า อนุญาตให้การทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์สามารถทำได้เฉพาะเพื่อใช้งานร่วมกันเท่านั้น ซึ่งก็หมายความว่าเป็นการใช้งานระหว่างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่สร้างขึ้นใหม่กับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่นำมาทำวิศวกรรมย้อนกลับเท่านั้น และจากการศึกษากฎหมาย The Copyright, Designs and Patents Act 1988 : CDPA ของประเทศสหราชอาณาจักร ที่ได้มีการปรับปรุงมาตรา 296 โดยได้เพิ่มมาตรา 296ZA – 296ZD เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองมาตรการทางเทคโนโลยี และเกี่ยวกับกรณีข้อยกเว้นของการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น กฎหมาย CDPA ได้บัญญัติข้อยกเว้นเรื่องดังกล่าวไว้ในมาตรา 50BA โดยภายใต้บทบัญญัตินี้ดังกล่าวได้อนุญาตให้การทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์สามารถทำได้เฉพาะเพื่อใช้งานร่วมกันเท่านั้น

สำหรับประเทศไทย แม้ว่าพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้บัญญัติข้อยกเว้นเรื่องการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ไว้ในมาตรา 35 โดยอนุญาตให้สามารถทำได้หากเข้าเงื่อนไขที่มาตรา 35 กำหนดไว้ แต่ในปัจจุบันโปรแกรมคอมพิวเตอร์สมัยใหม่ มักจะมีการใส่รหัสล็อกไว้เพื่อป้องกันการทำซ้ำ และเมื่อการทำวิศวกรรมย้อนกลับจะต้องมีการปลดล็อกอุปกรณ์ที่ป้องกันการทำซ้ำ การปลดล็อกดังกล่าวจึงถือว่าเป็นมาตรการทางเทคโนโลยี โดยในเรื่องของมาตรการทางเทคโนโลยี นั้นในร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มิได้บัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ แต่ภายใต้ร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่..) พ.ศ. ได้บัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ในมาตรา 53/3 และได้กำหนดข้อยกเว้นเกี่ยวกับการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้นไว้ในมาตรา 53/3 วรรคสาม (6) จึงเป็นประเด็นปัญหาว่า การกำหนดข้อยกเว้นดังกล่าวไว้ในร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่..) พ.ศ. มาตรา 53/3 วรรคสาม (6) นั้นเพียงพอหรือไม่ ควรมีการเพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร เพื่อให้กรณีของข้อยกเว้นเกี่ยวกับการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้นมีความเหมาะสมกับประเทศไทยมากที่สุด

8. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ภายใต้ร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่..) พ.ศ. ที่ได้บัญญัติข้อยกเว้นการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ไว้ในมาตรา 53/3 วรรคสาม (6) นั้น จะเห็นได้ว่า ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวได้อนุญาตให้การทำวิศวกรรมย้อนกลับสามารถทำได้เฉพาะแต่ในกรณีเพื่อใช้งานร่วมกันระหว่างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่สร้างขึ้นใหม่กับโปรแกรมที่นำมาทำวิศวกรรมย้อนกลับเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าข้อยกเว้นดังกล่าวเป็นข้อยกเว้นที่แคบและจำกัด โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่..) พ.ศ. ควรอนุญาตให้มีการทำวิศวกรรมย้อนกลับสำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในกรณีอื่นๆ ได้ด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอข้อยกเว้นเกี่ยวกับการทำวิศวกรรมย้อนกลับเพิ่มเติมจากข้อยกเว้นเดิมที่กำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่..) พ.ศ. ดังนี้

1. การทำวิศวกรรมย้อนกลับเพื่อการพัฒนาต่อยอด เนื่องจากการทำวิศวกรรมย้อนกลับด้วยวิธีดังกล่าวเป็นวิธีที่จะทำให้เกิดโปรแกรมคอมพิวเตอร์ใหม่ขึ้น โดยไม่ต้องใช้งานร่วมกับโปรแกรมเดิม จึงทำให้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของประเทศไทยที่ต้องการให้อุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์มีการพัฒนาให้มีความทัดเทียมประเทศพัฒนาแล้ว และนอกจากนั้นวิธีการดังกล่าวยังถือว่าเป็นวิธีที่สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจ ที่ได้วางหลักไว้ว่าต้องการส่งเสริมให้เกิดการคิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ และก่อให้เกิดการสร้างสรรคผลงานที่มีคุณค่าขึ้น

2. การทำวิศวกรรมย้อนกลับเพื่อการบำรุงรักษา การทำวิศวกรรมย้อนกลับวิธีนี้ เป็นวิธีที่ทำให้ผู้ซื้อหรือได้รับสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาโดยชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิที่จะทำสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น เพื่อป้องกันความเสียหายจากการชำรุดบกพร่อง การสูญหายหรือถูกทำลาย ซึ่งถือว่าเป็นวิธีที่สอดคล้องกับทฤษฎีการคุ้มครองผู้บริโภค โดยเป็นทฤษฎีที่มุ่งเน้นเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ตนได้รับมาโดยชอบด้วยกฎหมาย

3. การทำวิศวกรรมย้อนกลับเพื่อเปลี่ยนระบบคอมพิวเตอร์จากระบบหนึ่ง ไปสู่อีกระบบหนึ่ง โดยวิธีการดังกล่าวนี้ เช่น กรณีกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่ต้องการเปลี่ยนระบบคอมพิวเตอร์ใหม่ โดยก่อนที่จะ

เปลี่ยนระบบคอมพิวเตอร์ใหม่ได้นั้น กรมทรัพย์สินทางปัญญาจะต้องมีการจ้างบริษัทซอฟต์แวร์ที่มีความชำนาญ มาจัดทำหรือจะจ้างผู้สร้าง โปรแกรมคอมพิวเตอร์มาก็ได้ และเมื่อได้บุคคลที่จะมาทำการเปลี่ยนระบบ คอมพิวเตอร์ใหม่แล้ว บุคคลที่ถูกว่าจ้างก็จะมาทำการเปลี่ยนระบบคอมพิวเตอร์ด้วยการศึกษาโปรแกรม คอมพิวเตอร์นั้นว่าตัวข้อมูลเกี่ยวกับ Source Code อันเดิมที่ได้มีการวางระบบไว้เขียนไว้ว่าอย่างไร เพราะระบบ คอมพิวเตอร์อันเดิมที่ได้วางไว้ก่อนหน้านั้น ไม่ว่าจะโดยบริษัทซอฟต์แวร์หรือผู้สร้าง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ รายใดก็ตาม เป็นการยากที่จะไปตามหาบุคคลดังกล่าวแล้วถามบุคคลดังกล่าวว่าได้มีการวางระบบคอมพิวเตอร์ อย่างไร ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับ Source Code ว่าได้มีการเขียนไว้อย่างไร การทำวิศวกรรมย้อนกลับ วิธีนี้จึงเป็นวิธีการสำคัญที่จะช่วยให้มีการเปลี่ยนระบบคอมพิวเตอร์จากระบบหนึ่งไปสู่อีกระบบหนึ่งและเพื่อให้ ระบบคอมพิวเตอร์มีระบบการทำงานที่มีความทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแข่งขันทางการค้าที่มุ่งเน้น เกี่ยวกับการลงทุน โดยวางหลักเกณฑ์ไว้ว่าบุคคลใดลงทุนลงแรงคิดค้นผลงานทางปัญญาหรือพัฒนาผลงานทาง ปัญญาใดขึ้นมา บุคคลนั้นย่อมคาดหวังว่าคนจะได้ใช้ประโยชน์จากผลงานทางปัญญาที่ตนได้คิดค้นหรือ พัฒนาขึ้น

9. รายการอ้างอิง

- คัมภีร์ แก้วเจริญ. 2530. “ละเมิดในแวดวงคอมพิวเตอร์.” วารสารนิติศาสตร์. 17, 2: 27-28.
- จักรกฤษณ์ ควรวจน์. 2544. *กฎหมายสิทธิบัตร แนวความคิดและบทวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- จักรกฤษณ์ ควรวจน์ และนันทน์ อินทนนท์. 2550. *ลิขสิทธิ์ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล มาตรการทางเทคโนโลยี และทางเลือกสำหรับประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. 2545. *คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์*. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- ธัชชมน เตชผาดิพงษ์. 2545. “การคุ้มครองลิขสิทธิ์ภายใต้สนธิสัญญาสิทธิบัตรของ WIPO.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บัณฑิต หลิมสกุล. 2538. *ลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์*. กรุงเทพฯ : โอบีซ พับลิชิ่ง.
- _____. 2547. *ขอบเขตการคุ้มครองโปรแกรมคอมพิวเตอร์ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิภพ อังพัฒนา. 2530. “การคุ้มครองคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ตามกฎหมายไทย.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศราวุธ เบญจกุล. 2539. “การคุ้มครองโปรแกรมคอมพิวเตอร์.” *ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม*. 43, 3: 35-36.
- Jane C. Ginsburg. 2005. “Legal Protection of Technological Measures Protecting Works of Authorship: International Obligations and US Experiences.” New York. Columbia Law School.
- Tanaphot Ekkayokkaya. 2001. “Analysis of the Legality of Reverse Engineering of Computer Programs under the Copyright Designs and Patents Act 1988 : an Approach for the Future.” Ph.D. Thesis, Faculty of Law, University of Southampton.

การจัดการโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี

LOGISTICS MANAGEMENT FOR TOURISM IN CHONBURI PROVINCE

สดาวรรณ สว่างอารมณ์

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

E-mail: mamao_da@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษา “การจัดการโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลด้านประชากร ที่มีผลต่อความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี 2) เพื่อศึกษาข้อมูลด้านประชากร ที่มีผลต่อความจงรักภักดีต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการเยี่ยมชมสิ่งดึงดูดใจ กับความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการจัดการโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยวกับความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี ทั้ง 4 สถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยม จำนวน 400 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดโควตา และแบบตามสะดวก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทดสอบที วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) การทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD และสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า

1. ความพึงพอใจ และความจงรักภักดีต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี โดยรวมของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นต่อความพึงพอใจ และความจงรักภักดีต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรีเปรียบเทียบกับเพศ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และการเดินทางมาท่องเที่ยวพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 แต่เมื่อเปรียบเทียบตาม อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และภูมิฐานะของนักท่องเที่ยว พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

2. คุณค่าที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการเยี่ยมชมสิ่งดึงดูดใจต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี โดยรวม อยู่ในระดับมาก และมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3. คุณค่าที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการจัดการการไหลเวียนด้านกายภาพ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและมี ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

4. คุณค่าที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการจัดการการไหลเวียนด้านข้อมูลข่าวสาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก

และมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

5. คุณค่าที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการจัดการการไหลเวียนด้านการเงิน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

คำสำคัญ : การจัดการ โลจิสติกส์ ความพึงพอใจ ความจงรักภักดี

ABSTRACT

The purpose of this research was to examine factors affecting “Logistics management for tourism in Chonburi Province”. The objectives were to study: .1) Demographic data affect to tourism satisfaction in Chonburi Province. 2) Demographic data affect to tourism loyalty in Chonburi Province.3) To study the relation between the value received from visiting attraction with the satisfaction of tourism in Chonburi Province. 4) To study the relation between the value received from logistics management with the satisfaction of tourism in Chonburi Province. The 400 tourists were selected as sample using Yamane’s formula and quota sampling method. The statistical techniques used were frequency, percentage, mean and standard deviation, *t* test, one-way analysis of variance, LSD comparison, and pearson product moment correlation coefficient.

The results found that:

1. Satisfaction and loyalty to tourism in Chonburi Province were at a high level. Tourists satisfaction and loyalty compared by sex, income per month, type of vehicle were not different with statistically significance at the .05 level. When compared by age, education, occupation and domicile of tourists were the different among as a whole with statistically significance at the level of 0.05.

2. The value received from visiting attraction in Chonburi Province were at a high level and positively correlated with tourists satisfaction at a statistical significance at the level of 0.05

3. The value received from physical flow management in Chonburi Province were at the moderate level and positively correlated with satisfaction at the low level with statistical significance at the level of 0.05.

4. The value received from information flow management were at the high level and positively correlated with satisfaction at the moderate level with statistical significance at the level of 0.05.

5. The value received from financial flow management were at the moderate level and positively correlated with satisfaction at the moderate level with statistical significance at the level of 0.05.

KEYWORDS: Logistics management, Satisfaction, Loyalty

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นสถิติที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล ในรูปของการบรรยาย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

การแจกแจงของคะแนนที (t test) ใช้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระ ต่อกัน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of variance) ที่มากกว่า 2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้การทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการ LSD โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

6. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า คุณค่าที่นักท่องเที่ยวได้รับจากสิ่งดึงดูดใจจากการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี คุณค่าการจัดการโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี ความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี และความจงรักภักดีต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากปัจจัยที่มีคะแนนมากที่สุด คือ ด้านคุณค่าจากการจัดการการไหลเวียนด้านข้อมูลข่าวสารซื้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการค้นหาข้อมูลท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง รองลงมาคือ ด้านความจงรักภักดีต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรีซื้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ การแนะนำให้ผู้อื่นเดินทางมาท่องเที่ยวที่จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งดึงดูดใจจากการท่องเที่ยวซื้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สวยงามและเป็นเอกลักษณ์ ด้านความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรีซื้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ ความพึงพอใจในสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวทั้งสถานที่และกิจกรรมในการท่องเที่ยว ด้านคุณค่าจากการจัดการการไหลเวียนด้านกายภาพซื้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ มีความสะดวกสบาย ด้านคุณค่าจากการจัดการการไหลเวียนด้านการเงินซื้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านความสะดวกในการทำธุรกรรมการเงิน

คุณค่าที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการเยี่ยมชมสิ่งดึงดูดใจประเภทสถานที่และกิจกรรมจากการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณค่าที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการจัดการการไหลเวียนด้านกายภาพมีค่าระดับความสัมพันธ์น้อยที่สุด

คุณค่าที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการจัดการการไหลเวียนด้านกายภาพมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความพึงพอใจในการจัดการโลจิสติกส์ด้านการเงินมีค่าระดับความสัมพันธ์น้อยที่สุด

คุณค่าที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการจัดการการไหลเวียนด้านข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความพึงพอใจในสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวทั้งสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมในการท่องเที่ยวมีค่าระดับความสัมพันธ์น้อยที่สุด

คุณค่าที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการจัดการการไหลเวียนด้านการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านความพึงพอใจในสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวทั้งสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมในการท่องเที่ยวมีค่าระดับความสัมพันธ์น้อยที่สุด

7. อภิปรายผล

การจัดการโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรีมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาพรวมจังหวัดชลบุรีมีการจัดการโลจิสติกส์ในการกำหนดนโยบายและมีการวางแผนด้านกายภาพโดยให้ความสำคัญกับเส้นทางและการคมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย ความสะอาด ส่วนในด้านสารสนเทศได้ให้ความสำคัญกับความสามารถค้นหาข้อมูลการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง การประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยวของสำนักงานการท่องเที่ยวเขตภาคกลาง 3 พัทธา สื่อในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยว และด้านการเงินให้ความสำคัญกับความสะดวกในการทำธุรกรรมทางการเงิน ความคุ้มค่าเรื่องค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ความปลอดภัยในการทำธุรกรรม และความสะดวกในการใช้จ่ายบัตรเครดิต ด้านสิ่งดึงดูดใจจากการท่องเที่ยวพบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สวยงาม กิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และสิ่งปลูกสร้างที่มีเอกลักษณ์ของจังหวัดชลบุรี ด้านความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรีมีความพึงพอใจจากสิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ความสะดวก ความสบาย ความปลอดภัย และการได้รับบริการที่ดีจากการจัดการของแหล่งหรือสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ด้านความจงรักภักดีต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรีพบว่าได้มีการแนะนำให้นักท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครพงษ์ อ้นทอง ที่ศึกษาเรื่องการจัดการโลจิสติกส์กับความจงรักภักดีต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ โดยอาศัยแนวคิดที่ว่า ความจงรักภักดีที่นักท่องเที่ยวมีต่อแหล่ง/สถานที่ท่องเที่ยว เกิดขึ้นจากการที่นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจจากสิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ความสะดวก ความสบาย ความปลอดภัย และการได้รับบริการที่ดีจากการจัดการของแหล่งหรือสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ผลการศึกษายังคงยืนยันว่า สิ่งดึงดูดใจทางด้านการท่องเที่ยวยังคงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจ และมีความจงรักภักดีต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ และยังพบว่า การจัดการโลจิสติกส์ทางด้านการท่องเที่ยว มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและความจงรักภักดีต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยเช่นเดียวกัน เมื่อเทียบกับความพึงพอใจและความจงรักภักดีที่เกิดขึ้นโดยปกติ นอกจากนี้การจัดการโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยวยังเป็นหนึ่งในสิ่งสนับสนุนที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวยังจังหวัดเชียงใหม่ และยังเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำ หรือแนะนำให้ผู้อื่นเดินทางมาเที่ยวยังจังหวัดเชียงใหม่

8. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การจัดการ โลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

8.1 การจัดการการไหลเวียนด้านกายภาพของจังหวัดชลบุรี ตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ควรมีการปรับปรุงเรื่องความพร้อมด้านผู้ให้บริการ สถานที่ที่ให้บริการ และความรวดเร็วของผู้ให้บริการในการบริการแก่นักท่องเที่ยว

8.2 การจัดการการไหลเวียนด้านข้อมูลข่าวสาร ทางจังหวัดชลบุรีควรส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น เช่น สามารถเข้าถึงข้อมูลด้านการจองที่พัก การจองร้านอาหาร

8.3 การจัดการการไหลเวียนด้านการเงิน ความคุ้มค่าเรื่องค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวที่น้อยเนื่องมาจากค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวมีราคาสูง เช่น อาหาร เครื่องดื่ม ตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ นั้นมีราคาสูงกว่าปกติ ดังนั้นจังหวัดชลบุรีจึงควรตรวจสอบราคาสินค้าเหล่านี้เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

8.4 นักท่องเที่ยวจนถึงจังหวัดชลบุรีเป็นลำดับแรก ทางจังหวัดชลบุรีจึงควรที่จะ ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลข่าวสารจากการท่องเที่ยวภายในจังหวัดชลบุรีโดยประชาสัมพันธ์เทศกาลเด่นๆ ในแต่ละเดือนและแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่โดดเด่นเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรีมากขึ้น

8.5 นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำที่จังหวัดชลบุรีมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ทางจังหวัดชลบุรีจึงควรสนับสนุนให้มีการจัดการโลจิสติกส์ด้านท่องเที่ยว ทั้งด้านผู้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวควรมีความยินดีในการให้บริการ ด้านสารสนเทศควรมีข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยและน่าเชื่อถือประชาสัมพันธ์อยู่เสมอ และด้านการเงินควรแก้ไขปัญหาด้านอาหาร และเครื่องดื่มตามสถานที่ท่องเที่ยวที่มีราคาสูงกว่าปกติ เพราะการที่นักท่องเที่ยวจะกลับมาเที่ยวซ้ำอีกครั้งนั้นจะต้องเกิดความพึงพอใจในการท่องเที่ยวครั้งก่อน

8.6 การแนะนำให้ผู้อื่นเดินทางมาเที่ยวที่จังหวัดชลบุรี ควรส่งเสริมและแนะนำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้เรื่องสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายในจังหวัดชลบุรี เพื่อให้นักท่องเที่ยวจะได้รับข้อมูลข่าวสารไปแนะนำบอกต่อผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง

8.7 เพื่อให้มีการท่องเที่ยวที่จังหวัดชลบุรีบ่อยครั้งกว่าจังหวัดอื่นๆ ควรส่งเสริมให้มีการจัดการโลจิสติกส์ด้านกายภาพโดยเชื่อมต่อเส้นทางคมนาคมทางท่องเที่ยวในภูมิภาคอื่นๆ ให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงความสะดวกสบายในการเดินทาง คมนาคม และความปลอดภัยในการมาท่องเที่ยวที่จังหวัดชลบุรี จะทำให้นักท่องเที่ยวภูมิภาคอื่นๆ มีความถี่ในการมาท่องเที่ยวที่จังหวัดชลบุรีบ่อยครั้งมากขึ้น เพราะส่วนมากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจังหวัดชลบุรีจะเป็นนักท่องเที่ยวที่มีภูมิลำเนาใกล้เคียงกับจังหวัดชลบุรี

9. รายการอ้างอิง

จิรภา สักดิ์กิตติมาลัย และมะณี สมรัก. 2549. “ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย.” สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ชัยธวัช ทองอินทร์. 2549. กระบวนทัศน์ของการจัดการโลจิสติกส์สำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย.

เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชนภรณ์ ศิลาราช. 2547. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย: กรณีศึกษา

นักท่องเที่ยวชายหาดพัทยา.” การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี.

ปณิศา มีจินดา, ศิริวรรณ เสรีรัตน์, และณัฏย์ กุณิศร์. 2551. ความจงรักภักดีของนักท่องเที่ยวชาวไทย

และชาวต่างชาติต่อแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดภูเก็ต. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน

สนับสนุนการวิจัย.

พัชรา ลาภลือชัย. 2546. “ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และตลาดน้ำท่าคา จังหวัดสมุทรสงคราม.” ปรินญาณิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

แพรวพรรณ บุญยรัตพันธุ์. 2551. “บทบาทของโลจิสติกส์และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวห่มู่เกาะล้านอย่างยั่งยืน เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี.” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการขนส่ง และ โลจิสติกส์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

มิ่งสรรพ ขาวสะอาด. 2550. การบริหารจัดการโลจิสติกส์กับการท่องเที่ยวของประเทศไทย. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อักรพงษ์ อ้นทอง. 2550. การจัดการโลจิสติกส์กับความจงรักภักดีต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การบริหารงานของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ
ระดับสถานีตำรวจ : ศึกษากรณีกองบัญชาการตำรวจนครบาล
ADMINISTRATION OF THE COMMISSION OF OVERSEEING AND
FOLLOWING-UP POLICE ADMINISTRATION: A CASE STUDY
OF METROPOLITAN POLICE BUREAU

ร้อยตำรวจเอกจตุพร พลภักดี

รองสารวัตรป้องกันปราบปราม สถานีตำรวจนครบาลพญาไท

E-mail : Tung3955@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานและการสนับสนุนการปฏิบัติงานตำรวจในด้านต่างๆ ของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจระดับสถานีตำรวจ ในเขตพื้นที่ต่างๆ ของ กรุงเทพมหานคร โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างข้าราชการตำรวจ ที่สังกัดสถานีตำรวจในเขตกองบัญชาการตำรวจนครบาล แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 427 คน และจากการสัมภาษณ์ จำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูป SPSS สถิติที่ใช้คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ Chi-square และ การทดสอบ Anova

ผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ ระดับสถานีตำรวจ ในเขต กรุงเทพมหานครมีการบริหารงานในการทำงานอยู่ในระดับมาก โดยมีการบริหารงานในด้านการตรวจสอบ และติดตามการปฏิบัติงานตำรวจอยู่ในระดับสูงสุด และมีการบริหารงานในด้านการรับคำร้องเรียนอยู่ในระดับต่ำที่สุด ในแต่ละเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานครมีระดับค่าเฉลี่ยของการบริหารงานแตกต่างกัน โดยเขตพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานครมีการบริหารงานอยู่ในระดับสูงสุด รองลงมาได้แก่เขตพื้นที่ชั้นกลาง และเขตพื้นที่ชั้นนอก ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดระบบนิเวศวิทยาของอาชญากรรม สำหรับการสนับสนุน การปฏิบัติงานตำรวจในด้านต่างๆของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ ในแต่ละเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานครมีความแตกต่างกัน โดยเขตพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานครมีการสนับสนุน การปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงสุด รองลงมาได้แก่เขตพื้นที่ชั้นกลาง และเขตพื้นที่ชั้นนอก ตามลำดับ โดยในแต่ละเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร มีการสนับสนุนงานด้านป้องกันปราบปรามสูงสุด และการสนับสนุนงานด้านสืบสวนสอบสวนต่ำที่สุดเหมือนกัน และพบว่าการบริหารงานและการสนับสนุนการปฏิบัติงานตำรวจของ คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ มีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน

คำสำคัญ : การบริหารงานตำรวจ การสนับสนุนการปฏิบัติงานตำรวจ

ABSTRACT

The research purposes to study the administration and support of police operation of THE COMMISSION OF VERSEEING AND FOLLOWING-UP POLICE ADMINISTRATION in several areas of Bangkok Metropolis. The sample is the amount of policemen who have worked under the command of METROPOLITAN POLICE BUREAU. Data collection is divided into 2 parts; 427 people of questionnaire and 9 people of interview by using SPSS statistical computer program. Statistics used includes values; Percentage, Mean, Standard deviation, Chi-Square Statistics, and f-test (One way ANNOVA).

The study found that THE COMMISSION OF VERSEEING AND FOLLOWING-UP POLICE ADMINISTRATION in Bangkok Metropolis operates in high level. The administration of examination and following up is highest, and the administration of complaint case is lowest. Mean of the administration in each area is different; the internal area is highest followed with the mid-area and external area respectively. It corresponds to the concept of the ecology of criminal system. The administration of support of police operation is also different in each area; the internal area is supported highest following with the mid-area and external area respectively. However, all area is supported in sections of law enforcement in highest level, and investigation in lowest level. Besides, the administration and support of police operation of THE COMMISSION OF VERSEEING AND FOLLOWING-UP POLICE ADMINISTRATION correspond to each other.

KEYWORDS : The administration of police, Support of police

1. บทนำ

กระบวนการยุติธรรมของไทย ถูกมองว่าเป็นกระบวนการของรัฐที่มีมุมมองของการใช้อำนาจมากกว่า การให้บริการด้านความยุติธรรมและเป็นกระบวนการที่มีลักษณะปิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือองค์กร ภายนอกในระบบงานยุติธรรม ซึ่งโดยทั่วไปแล้วประชาชนจะมีโอกาสน้อยมากในการเข้าร่วมกิจกรรม ร่วมรับทราบ ปัญหาอุปสรรค หรือร่วมกำหนดนโยบาย จากเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้กระบวนการยุติธรรม ไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนต่างๆ ที่ความร่วมมือจากประชาชนเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของความสำเร็จใน กระบวนการยุติธรรม โดยตำรวจเป็นหน่วยงานหนึ่งที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นด่านแรกของ กระบวนการยุติธรรม ที่มีความใกล้ชิดต้องสัมผัสประชาชนมากที่สุด มีหน้าที่รับผิดชอบในการรักษาความสงบ เรียบร้อยของสังคม และการบังคับใช้กฎหมาย อีกทั้งเป็นหน่วยกำลังที่จะสนับสนุนให้ฝ่ายบริหารสามารถ ปกครองประเทศไปด้วยความเรียบร้อย ตามบทบาทและอำนาจหน้าที่ของตำรวจจึงส่งผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพและความยุติธรรมของประชาชน เนื่องจากลักษณะงานของตำรวจนั้นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับประชาชนอยู่ ตลอดเวลา โดยการบริหารงานขององค์กรตำรวจจะมีความเกี่ยวพันและส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งทางตรง และทางอ้อมเสมอ ซึ่งการบริหารงานของตำรวจส่วนใหญ่ที่ผ่านมา ประชาชนไม่มีโอกาสที่จะได้เข้าไปมีส่วนร่วม ในการบริหารงานของตำรวจในแต่ละระดับ แต่ภายหลังได้มีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ให้มีการส่งเสริมให้

ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานภายในองค์กรภาครัฐนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีการพยายามส่งเสริม และสนับสนุนให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของตำรวจในแต่ละระดับ โดยได้จัดตั้งให้มีคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารตำรวจ (กต.ตร.) ในระดับต่างๆขึ้น เพื่อเป็นตัวแทนประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานของตำรวจในแต่ละระดับ แต่ที่ผ่านมามีการเริ่มก่อตั้งให้มี กต.ตร. ขึ้นในปี พ.ศ.2542 และมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาโดยตลอดนั้น ยังไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจนว่าการบริหารงานของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจนั้น ส่งผลต่อการบริหารงานตำรวจในแต่ละระดับอย่างไรบ้าง มีการสนับสนุนงานตำรวจในด้านต่างๆอย่างไร จะเห็นได้จากโครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้นมา ก็ยังมีลักษณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ดำเนินการไปฝ่ายเดียวโดยประชาชนยังอยู่ในฐานะผู้รับบริการ และไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง จะเห็นได้จากผลการศึกษาของ อติเรก จินตรานันท์ (2543) ซึ่งศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเป็น กต.ตร. สถานีตำรวจ : ศึกษากรณีสถานีตำรวจนครบาล ยานนาวา และ การศึกษาของ อติเรก รุ่งเรือง (2545) ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานตำรวจ : ศึกษาคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจจังหวัดนครราชสีมา ได้ผลสอดคล้องกันว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีการดำเนินการสรรหาและคัดเลือกประชาชนเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนเข้าไปร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ ส่งผลให้ประชาชนในชุมชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง กต.ตร. สถานีตำรวจ จึงยังคงต้องมีการพัฒนา ปรับปรุงการบริหารงานต่อไป ซึ่งจะเป็นไปในทิศทางใดนั้น การกำหนดการบริหารงานของ กต.ตร. ทุกระดับให้มีความชัดเจนจึงเป็นแนวทางที่ดีในการเริ่มต้นสำหรับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายภาครัฐ ตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาถึงการบริหารงานของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ (กต.ตร.) และเพื่อให้เห็นความชัดเจนของการบริหารงานของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจมากที่สุด จึงต้องทำการศึกษาการบริหารของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจระดับสถานีตำรวจ (กต.ตร. สถานีตำรวจ) โดยเฉพาะเจาะจงศึกษา กต.ตร. สถานีตำรวจ ในสังกัดของกองบัญชาการตำรวจนครบาล (กต.ตร. ส.น.) เนื่องจากเป็นสถานีตำรวจที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีความหลากหลายของกลุ่มประชากรที่พักอาศัย มีความหลากหลายของสภาพปัญหาหรืออาชญากรรมที่เกิดขึ้น ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่ของสถานีตำรวจต่างๆ นั้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ ระดับสถานีตำรวจ (กต.ตร. ส.น.)
2. เพื่อศึกษาลักษณะการสนับสนุนงานตำรวจในด้านต่างๆ จากการบริหารงานของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ ระดับสถานีตำรวจ (กต.ตร. ส.น.)
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคในการบริหารงานของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ ระดับสถานีตำรวจ (กต.ตร. ส.น.)
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางเพื่อพัฒนาการบริหารงานของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ ระดับสถานีตำรวจ (กต.ตร. ส.น.) ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. สมมติฐานในการวิจัย

1. กต.ตร.สน. ในเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานครที่ต่างกันมีการบริหารงานแตกต่างกัน
2. กต.ตร.สน. ในเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานครที่ต่างกัน สามารถให้การสนับสนุนงานตำรวจในด้านต่างๆ ได้แตกต่างกัน
3. การบริหารงานของ กต.ตร.สน. มีความสัมพันธ์กับการสนับสนุนในงานตำรวจในด้านต่างๆ ของ กต.ตร.สน.

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ศึกษาโดยใช้กลุ่มประชากรในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ประกอบด้วยสถานีตำรวจ 88 สถานี ในสังกัด 9 กองบังคับการ ได้แก่กองบังคับการ 1-9 ศึกษาโดยใช้ประชากร คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ประจำสถานีตำรวจ ในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล (บช.น.)

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการบริหารงานของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจระดับสถานีตำรวจ (กต.ตร.สน.)
2. ทำให้ทราบถึงการสนับสนุนงานตำรวจในด้านต่างๆ จากการบริหารงานของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ ระดับสถานีตำรวจ (กต.ตร.สน.)
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการบริหารงานของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ ระดับสถานีตำรวจ (กต.ตร.สน.)
4. เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้รับมาเป็นข้อมูลและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการบริหารงานของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ ระดับสถานีตำรวจ (กต.ตร.สน.)

6. แนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาโดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ทฤษฎี แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีทฤษฎี แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงาน (Administration)
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (Participation)
3. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท (Roles)
4. แนวคิดระบบนิเวศวิทยาของอาชญากรรม (The Ecology of Crime)
5. แนวคิดยุติธรรมชุมชน (Community Justice)
6. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ (Roles of The Commission of Overseeing and Following-up Police Administration)
7. ผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ (Output of The Commission of Overseeing and Following-up Police Administration)

8. กองบัญชาการตำรวจนครบาล (The Metropolitan Police Bureau)
9. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรตำรวจต่างประเทศ
10. วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7. ระเบียบวิธีวิจัย

ในการการศึกษาเรื่อง การบริหารงานของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจระดับสถานีตำรวจ : ศึกษากรณีกองบัญชาการตำรวจนครบาล ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary sources) โดยใช้วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยทางเอกสาร (Documentary research) จากเอกสาร ตำรา หนังสือ วารสารทางวิชาการ งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ คำสั่งและระเบียบที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง
3. สร้างเครื่องมือการวิจัย โดยการออกแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ข้าราชการตำรวจ โดยการสุ่มตัวอย่างจากข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล
4. การรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สรุปผลการวิจัย

7.2 ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมาย คือ ข้าราชการตำรวจประจำสถานีตำรวจ ในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล แบ่งตามสถานีตำรวจมี 88 สถานี หรือแบ่งตามการแบ่งส่วนราชการของกองบัญชาการตำรวจนครบาล เป็น 9 กองบังคับการ มีจำนวนข้าราชการตำรวจประจำสถานีตำรวจ ทั้งสิ้น 16,028 คน

7.3 กลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 1 กลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรของเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำสถานีตำรวจ เพื่อเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (1967) ซึ่งเมื่อคำนวณแล้วการวิจัยครั้งนี้จะต้องใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อย จำนวน 390 คน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 420 คน กระจายไปตามพื้นที่ สถานีตำรวจต่างๆ ในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล ตามอัตราส่วนจำนวน ประชากรของเจ้าหน้าที่ตำรวจในแต่ละสถานี

ส่วนที่ 2 กลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรของเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำสถานีตำรวจ เพื่อทำการสัมภาษณ์ โดยทำการสุ่มตัวอย่างกองบังคับการตำรวจนครบาลละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน

7.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้น โดยอาศัยแนวความคิดและทฤษฎีที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

7.5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data): ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างในแบบสอบถามจากทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ถูกสัมภาษณ์
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data): ศึกษาข้อมูล จาก กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับจากหน่วยงานต่าง ๆ บทความในหนังสือ รายงานวิจัย และข่าวสารทางอินเทอร์เน็ต เพื่อหาข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ในการทำวิจัย

7.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เพื่อแสดงถึงข้อมูลคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ อัตราส่วนร้อยละ (Percentage) ค่ามัธยฐานเลขคณิต (Means) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
2. Chi-square ใช้ทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการบริหารงานของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ ระดับสถานีตำรวจ (กต.ตร.สน.) กับการสนับสนุนในงานตำรวจด้านต่างๆ ของ กต.ตร.สน.
3. One way anova ใช้ทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความแตกต่างของการบริหารงานของ กต.ตร.สน. และการสนับสนุนในงานตำรวจด้านต่างๆ ของ กต.ตร.สน. ในแต่ละเขตพื้นที่ ซึ่งจำแนกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ เขตพื้นที่ชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอกกรุงเทพมหานคร

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

8.1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดมาตราวัดตัวแปรดังนี้

- แบบนามบัญญัติ (Nominal) โดยประเภทของสถิติที่ใช้ คือ ใช้ค่าความถี่ (ความถี่ Table) สัดส่วนหรือร้อยละ (Percentage)

- แบบอันตรภาค (Interval) โดยประเภทของสถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ยเลขร้อยละ (Arithmetic Mean)

8.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การทดสอบสมมติฐานที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมให้มีความคลาดเคลื่อนได้เพียง 5% โดยใช้

- สถิตินอนพารามตริก (Nonparametric Statistics) โดยประเภทของสถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่า Regression Analysis เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร
- สถิติพารามตริก (Parametric Statistics) โดยประเภทของสถิติที่ใช้ คือ การทดสอบแบบ Correlation เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปร

9. สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานไว้ 3 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. กต.ตร.สน. ในเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกันมีการบริหารงานในการทำงานแตกต่างกัน
2. กต.ตร.สน. ในเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกันมีการสนับสนุนการปฏิบัติงานของตำรวจแตกต่างกัน

3. การบริหารงานของ กต.ตร.สน. มีความสัมพันธ์กับการสนับสนุนการปฏิบัติงานตำรวจของ กต.ตร.สน. สมมติฐานที่ 3 ข้อ ดังกล่าว ผู้วิจัยนำเสนอผลการหาความแตกต่างระหว่างตัวแปรตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว จากการศึกษาลักษณะพื้นที่ การบริหารงานของ และการสนับสนุนของแต่ละเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้ผลการศึกษาและทดสอบสมมติฐานของงานวิจัยปรากฏว่าการทดสอบว่า

สมมติฐานที่ 1 กต.ตร.สน. ในเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน มีการบริหารงานในการทำงานแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์หาความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระ คือ เขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติ One way anova ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่าการบริหารงานของ กต.ตร.สน. ในแต่ละเขตพื้นที่ แตกต่างกัน ผลการทดสอบจึงยอมรับสมมติฐาน

โดยแต่ละพื้นที่แตกต่างกันดังนี้

1. การบริหารงานของ กต.ตร.สน. ในเขตพื้นที่ชั้นในกรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกับการบริหารงานของ กต.ตร.สน. ในเขตพื้นที่ชั้นกลางของกรุงเทพมหานคร
2. การบริหารงานของ กต.ตร.สน. ในเขตพื้นที่ชั้นในกรุงเทพมหานคร แตกต่างกับการบริหารงานของ กต.ตร.สน. ในเขตพื้นที่ชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร
3. การบริหารงานของ กต.ตร.สน. ในเขตพื้นที่ชั้นกลางกรุงเทพมหานครแตกต่างกับการบริหารงานของ กต.ตร.สน. ในเขตพื้นที่ชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานที่ 2 กต.ตร.สน. ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน มีการสนับสนุนการปฏิบัติงานของตำรวจแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์หาความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระ คือ เขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติ One way anova ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่าการสนับสนุนงานตำรวจด้านต่างๆ ของ กต.ตร.สน. ในแต่ละเขตพื้นที่ แตกต่างกัน ผลการทดสอบจึงยอมรับสมมติฐาน

โดยพบว่า กต.ตร.สน. ในเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน มีการให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของตำรวจทั้งเขตพื้นที่ชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอกของกรุงเทพมหานครมีลักษณะที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 การบริหารงานของ กต.ตร.สน. มีความสัมพันธ์กับการสนับสนุนการปฏิบัติงานตำรวจของ กต.ตร.สน.

จากการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ การบริหารงานของ กต.ตร.สน. กับ การสนับสนุนการปฏิบัติงานของตำรวจ โดยใช้สถิติ Chi-square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่าการบริหารงานของ กต.ตร.สน. มีความสัมพันธ์กับการสนับสนุนการปฏิบัติงานตำรวจของ กต.ตร.สน. ผลการทดสอบจึงยอมรับสมมติฐาน โดยพบว่า การบริหารงานของ กต.ตร.สน. ในเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันกับการสนับสนุนการปฏิบัติงานตำรวจ ของ กต.ตร.สน.

จากการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยทั้ง 3 ข้อ สรุปผลได้ดังนี้ คือ กต.ตร.สน. ในเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานครที่ต่างกัน มีการบริหารงานในการทำงานแตกต่างกัน และ กต.ตร.สน. ในเขตพื้นที่ของ

กรุงเทพมหานครที่ต่างกันมีการสนับสนุนงานตำรวจในด้านต่างๆแตกต่างกัน โดยการบริหารงานของ กต.ตร.สน. มีความสัมพันธ์กับการสนับสนุนการปฏิบัติงานตำรวจของ กต.ตร.สน.

จากผลการวิจัยมีแนวคิดที่สนับสนุนผลการวิจัยข้างต้น คือแนวคิดระบบนิเวศวิทยาของอาชญากรรม (The Ecology of Crime) โดย Clifford Shaw and Henry Mckey นักสังคมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยชิคาโก ได้ร่วมกันศึกษาปัญหาอาชญากรรมของเยาวชน เรื่อง “การกระทำผิดของเยาวชนกับพื้นที่เขตเมือง” (Juvenile Delinquency and Urban Areas 1942) ซึ่งเป็นผลงานเกี่ยวกับการหาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำผิดของเยาวชนกับเขตชุมชนที่พักอาศัยอยู่ในเมืองชิคาโก โดยนำแนวคิดของ Ernest Burgess และ Robert E. Park ซึ่งได้ศึกษาในเรื่องการเจริญเติบโตของเมืองชิคาโก ในลักษณะที่ขยายวงกว้างออกไปจากจุดศูนย์กลางในลักษณะที่เป็นรัศมีวงกลม และแต่ละส่วนหรือชุมชนก็จะขยายตัวออกไปในลักษณะออกจากจุดศูนย์กลางในลักษณะเดียวกัน และเมื่อขยายตัวออกไปก็จะทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงในเขตหรือชุมชนนั้นด้วย ซึ่งได้แบ่งเขตเมืองชิคาโก ออกเป็น 5 โซน ตามลักษณะของการใช้พื้นที่ในเมืองว่าเป็นเขตการค้าหรือเขตที่อยู่อาศัย (อ้างถึงใน พรชัย ชันดี, 2543: 77-79)

จากแนวความคิดระบบนิเวศวิทยาของอาชญากรรม (The ecology of crime) ส่วนหนึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้มาใช้ในการกำหนดตัวแปรอิสระของการวิจัย โดยกำหนดพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานคร ให้เป็นเขตพื้นที่ชั้นใน เขตพื้นที่ชั้นกลาง และเขตพื้นที่ชั้นนอก และเมื่อนำวิเคราะห์กับผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยนี้แล้ว จะเห็นได้ว่าแนวคิดนี้สามารถอธิบายได้ว่าชุมชนในแต่ละเขตพื้นที่ชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอกนั้น แบ่งตามความเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานคร ย่อมมีการเกิดอาชญากรรมแตกต่างกันไปตามสภาพนิเวศวิทยาของแต่ละชุมชน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและในด้านอื่นๆ ดังนั้น กต.ตร.สน. ซึ่งเป็นคณะกรรมการในแต่ละเขตพื้นที่ ก็น่าจะมีการบริหารงานและการสนับสนุนงานตำรวจที่แตกต่างกันตามไปด้วย

10. ข้อเสนอแนะ

10.1 ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

1. การศึกษาเรื่อง การบริหารงานของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจระดับสถานีตำรวจ (กต.ตร.สน.) ศึกษากรณีกองบัญชาการตำรวจนครบาล ในครั้งนี้ได้นำหลักนิเวศวิทยาของอาชญากรรม ซึ่งมีแนวคิดมาจากการเกิดเมืองโดยมีการเจริญเติบโตจากศูนย์กลางของเมืองมากำหนดเป็นกรอบแนวคิด ซึ่งสามารถนำลักษณะรูปแบบการวิจัยไปใช้ศึกษาทั้งในเรื่องของรูปแบบของอาชญากรรมในแต่ละเขตพื้นที่ และ ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบอื่นๆได้อีก

2. การศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษาเฉพาะ คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครเท่านั้น ก็คือ กต.ตร.สน. ซึ่งผลการศึกษาที่ได้รับ สามารถนำไปใช้ศึกษาเพื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ที่มีลักษณะสังคมชนบทว่าจะมีความเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งผลการศึกษาที่ได้รับจะสามารถอธิบายผลสะท้อนกลับของนโยบายการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในองค์กรของรัฐในภาพรวมได้

3. กต.ตร.สน. ในแต่ละเขตพื้นที่นั้นมีระดับของการแสดงออกในการบริหารงานที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งอาจเป็นผลมาจากเขตพื้นที่ที่แตกต่างกันโดยตรง หรืออาจเป็นผลจากตัว กต.ตร. ผู้ปฏิบัติหน้าที่ หรือความสนใจและใส่ใจของหัวหน้าสถานีตำรวจ ซึ่งอาจมีการศึกษาแบบเจาะลึกจากตัว กต.ตร. ผู้ปฏิบัติหน้าที่อีกทางหนึ่ง ก็จะได้ข้อมูลในอีกด้านหนึ่ง นอกจากนี้ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในครั้งนี้

10.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การบริหารงานของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจที่กำหนดไว้ในปัจจุบันยังไม่ชัดเจน ซึ่งมักจะเกิดปัญหาว่า กต.ตร.สน. ไม่ทราบบทบาท และอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานของตนเองว่ามีขอบเขตมากน้อยเพียงใด ทำให้การปฏิบัติงานในการบริหารงานของ กต.ตร.สน. ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรของรัฐ การปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานของ กต.ตร.สน. ควรดำเนินการจัดอบรม กต.ตร.สน. ภาคประชาชน ให้มีความรู้ความเข้าใจขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตนเองก่อนเริ่มปฏิบัติงานหรือภายหลังได้รับการแต่งตั้ง ตลอดจนจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้ทราบว่าตนเองมีอำนาจหน้าที่อย่างไร และเป็นคู่มือในการทำงานของ กต.ตร.สน. อีกด้วย

2. จากการศึกษาการบริหารงานของ กต.ตร.สน. ไม่มีความชัดเจนนี้เองทำให้ข้าราชการตำรวจและประชาชนไม่ได้ให้ความสนใจกับ กต.ตร.สน. เท่าที่ควร การปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานของ กต.ตร.สน. ให้มีความชัดเจนจึงไม่เพียงมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของ กต.ตร.สน. เท่านั้น จะทำให้ กต.ตร.สน. ได้รับความสนใจในฐานะเป็นตัวแทนของประชาชนมากกว่าปัจจุบัน ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมซึ่งถือว่สิ่งสำคัญของการมีส่วนร่วมด้านหนึ่งเริ่มมาจากการที่ประชาชนสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน เมื่อประชาชนมีความสนใจในองค์กร กต.ตร.สน. ร่วมกัน ก็จะเป็นการสร้างรากฐานที่ดีในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนให้บรรลุเป้าหมายและเกิดประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

3. ระบบการคัดเลือก กต.ตร.สน. ในปัจจุบันแฝงไว้ด้วยค่านิยมที่ต้องการคัดเลือกผู้แทนประชาชนที่มีฐานะทางการเงินที่ร่ำรวย เข้ามาเป็นตัวแทน เนื่องจากสามารถให้การสนับสนุนด้านการเงินในการดำเนินการกิจกรรมของสถานีตำรวจได้โดยง่าย ระบบการคัดเลือกโดยใช้วิธีสรรหาของคณะกรรมการซึ่งเป็นข้าราชการตำรวจจึงถูกมองว่าไม่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีความสามารถและมีความต้องการทำงานเพื่อประชาชน แต่ฐานะทางการเงินไม่ดี ไม่มีโอกาสเข้ามาเป็น กต.ตร.สน. จึงควรปรับปรุงระบบการสรรหา โดยอาจให้ตัวแทนประชาชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการสรรหา หรือนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการคัดเลือกด้วย

4. ปัจจุบันนี้แม้ว่า กต.ตร.สน. จะมีการบริหารงานในการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจตามระเบียบ กต.ช. แต่ในทางปฏิบัติ ยังไม่มีการตรวจสอบกันอย่างเป็นรูปธรรม เป็นเพียงการเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบ รับรู้ และรับฟังผลการปฏิบัติงานของตำรวจในฐานะตัวแทนประชาชนเท่านั้น โดยที่ประชาชนในชุมชนยังไม่ได้รับประโยชน์จากการมี กต.ตร.สน. ภาคประชาชนที่เข้ามาเป็นตัวแทนของตนได้เท่าที่ควร หรือตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง กต.ตร. จึงต้องกำหนดรูปแบบและวิธีปฏิบัติในการตรวจสอบการบริหารงานและการปฏิบัติงานตำรวจให้มีความชัดเจนด้วย เช่น การประเมินผลการปฏิบัติงานของตำรวจให้ทำโดยภาคประชาชน และเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดสิ่งทีประชาชนต้องการในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ตำรวจ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด อันเป็นเป้าหมายของแนวคิดการมีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้น

10.3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารงานของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ ระดับสถานีตำรวจ (กต.ตร.สน.)

10.3.1 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของ กต.ตร.สน.

1. หลักเกณฑ์การแต่งตั้ง กต.ตร.สน. มีความชัดเจนมากขึ้นมากกว่าเมื่อเริ่มก่อตั้ง แต่ส่วนใหญ่อำนาจในการแต่งตั้ง กต.ตร.สน. ที่ไม่ใช่ กต.ตร.สน. โดยตำแหน่ง จะเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหา อันประกอบด้วยหัวหน้าสถานีตำรวจเป็นประธานคณะกรรมการสรรหา ในการพิจารณาคัดเลือก กต.ตร.สน. และการคัดเลือก กต.ตร.สน. แม้จะเขาจะต้องคัดเลือกจากคนที่มิที่อยู่ พักอาศัยอยู่ หรือทำงานอยู่ในพื้นที่ แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมีค่านิยมพิจารณาคัดเลือกจากผู้ที่มิฐานะทางการเงินที่ร่ำรวยเท่านั้น ซึ่งจะเป็นค่านิยมที่เหมือนกันทุกสถานีตำรวจ ไม่ว่าจะอยู่ในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร หรือต่างจังหวัด อันเป็นการไม่เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปที่มีความสามารถ และสนใจได้รับการคัดเลือก ซึ่งบุคคลที่มีฐานะทางการเงินที่ร่ำรวยและต้องการได้รับการคัดเลือกมาเป็น กต.ตร.สน. นั้น ส่วนใหญ่จะมีธุรกิจที่ต้องเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ และเมื่อได้รับการคัดเลือกเข้ามาแล้ว และมาปฏิบัติหน้าที่ก็มักจะเป็นการเอื้อประโยชน์ให้แก่พวกพ้อง และของตนเอง ไม่มีความตั้งใจจริงในการเข้ามาปฏิบัติหน้าที่เพื่อพัฒนาการทำงานของตำรวจให้ดีขึ้น หรือมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนส่วนรวม และสังคม

2. ระเบียบปฏิบัติและวิธีการตรวจสอบและติดตามการทำงานของตำรวจ ไม่มีความชัดเจน แม้ว่าจะมีระเบียบที่เกี่ยวข้องในการกำหนดการบริหารงานของอำนาจหน้าที่ไว้แล้ว แต่ก็เป็นกำหนัดในภาพรวม ไม่มีการกำหนดถึงวิธีปฏิบัติในขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน กล่าวคือ มีระเบียบให้ปฏิบัติแต่ผู้ปฏิบัติไม่เข้าใจว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร การปฏิบัติตามการบริหารงานของที่กำหนดมีลักษณะกว้างเกินไป จนผู้ปฏิบัติไม่เข้าใจขอบเขต

3. ปัญหาการขาดประชุมของ กต.ตร.สน. ซึ่งเป็นเรื่องตัวบุคคลที่ไม่ให้ความสำคัญกับการบริหารงานของหน้าที่ของตนในการเป็น กต.ตร.สน. สำหรับผู้เข้าร่วมประชุมไม่มีการจัดเตรียมข้อมูลการประชุม เพียงเข้ามานั่งประชุมตามหน้าที่เท่านั้น และรับฟังผลงานของตำรวจเท่านั้น ซึ่งเมื่อ กต.ตร.สน. ภาคประชาชนรับฟังข้อมูลไปก็ไม่มีการถ่ายทอดให้ประชาชนคนอื่นได้รับทราบ ทำให้ข้อมูลต่างๆ อยู่กับเพียงในห้องประชุมและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่กระจายถึงประชาชนทั่วไป และข้าราชการตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่

4. การกำหนดนโยบายในการปฏิบัติส่วนใหญ่เมื่อฝ่ายตำรวจเป็นฝ่ายเสนอ กต.ตร.ภาคประชาชนจะไม่ค่อยคัดค้าน หรือแสดงความคิดเห็นใดอันเป็นการขัดกันหรือต้องทำการปรับปรุงแก้ไขใหม่ อันเนื่องมาจากความเกรงใจกัน จึงไม่ได้ทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงแทนประชาชน ได้อย่างแท้จริง

5. ขาดการประชาสัมพันธ์ ทำให้ประชาชนและตำรวจขาดความเข้าใจในการบริหารงานในอำนาจหน้าที่ของ กต.ตร. หรือประชาสัมพันธ์ถึงผลดี ผลเสียที่จะได้รับกับประชาชนในพื้นที่ เพราะประชาชนบางส่วนยังไม่มี ความเข้าใจเลยว่า กต.ตร. คืออะไร เป็นใครมาจากไหน มีอำนาจหน้าที่อย่างไร และสามารถทำอะไรแทนคนได้บ้าง ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงนโยบาย และผลการปฏิบัติงานของ กต.ตร. เพื่อให้ประชาชนและตำรวจได้ทราบ ผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่จึงมักไม่ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารงานของ กต.ตร. แต่อย่างไร

6. กต.ตร. บางคนใช้อำนาจหน้าที่ในการบริหารงานของตน เป็นช่องทางในการก่อตั้งกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดย กต.ตร. ไม่ได้มีความตั้งใจที่จะเข้ามาทำงานเพื่อประชาชน และสังคมอย่างแท้จริง

7. กต.ตร. ขาดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชนในพื้นที่ ทำให้ไม่เข้าใจปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นในพื้นที่ของตน ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจาก กต.ตร. ไม่สามารถเข้าถึงประชาชนและสภาพปัญหาของประชาชน การรับเรื่องราวร้องทุกข์หรือความเดือดร้อนจากประชาชนจึงเป็นเรื่องยาก ประชาชนติดต่อ กต.ตร. ยากมากกว่าการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยตรง

8. กต.ตร. บางส่วนมีลักษณะเป็นผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ หรือในชุมชน โดยต้องการเข้ามาเป็น กต.ตร. เพื่อให้ตนเองได้มีโอกาสเข้ามาบริหารงานร่วมกับตำรวจที่เป็นผู้บริหารของสถานีตำรวจ เป็นเหตุให้ตำรวจระดับผู้ปฏิบัติจะเกิดความเกรงใจ เพื่อจะได้รับการอำนวยความสะดวกจากตำรวจในเรื่องต่างๆ เป็นการส่วนตัว บางส่วนกระทำผิดกฎหมายเสียเอง เช่น เปิดบ่อนการพนัน เปิดสถานบริการเกินเวลา ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่เกิดประสิทธิภาพ

9. การบริหารงานของ กต.ตร. ที่มีต่อประชาชนยังน้อยมาก และยังขาดการประสานงานที่ดีระหว่าง กต.ตร. สน.ภาคประชาชน กับประชาชน เนื่องจากลักษณะความสัมพันธ์ระหว่าง กต.ตร. สน.ภาคประชาชน ซึ่งได้รับการคัดเลือกเข้ามาเป็น กต.ตร. สน. มีลักษณะห่างเหินจากประชาชนผู้ประสบหรือได้รับปัญหา เนื่องจาก กต.ตร. ส่วนใหญ่ เป็นผู้มีฐานะทางการเงินร่ำรวย หรือมีธุรกิจขนาดใหญ่ จึงไม่ได้รับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชนบุคคลทั่วไปในพื้นที่ ทั้งโดยฐานะของ กต.ตร. ที่ไม่มีความจำเป็นต้องพึ่งพาประชาชนในพื้นที่มากนัก จึงไม่เข้าไปร่วมสัมผัสกับปัญหาของประชาชนในชุมชน

10. การดำเนินกิจกรรมของ กต.ตร. มีลักษณะเป็นการสร้างภาพของการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรตำรวจ แต่การปฏิบัติในการมีส่วนร่วมที่แท้จริงยังมีลักษณะปิดกั้นหรือขาดความใส่ใจอยู่มาก โดยมีลักษณะปิดกั้นด้วยทัศนคติของผู้สรรหา กต.ตร. สน. เนื่องจากมีทัศนคติหรือค่านิยม สรรหา กต.ตร. มาเพื่อให้การสนับสนุนทางการเงินในการดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆของสถานีตำรวจเท่านั้น โดยไม่ได้คำนึงถึงเจตนารมณ์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงแต่อย่างใด

11. กต.ตร. สน. ยังไม่มีความเป็นอิสระในการทำงาน โดยที่ผู้บังคับบัญชาโดยตรงของข้าราชการตำรวจสามารถชี้นำการปฏิบัติ หรือการบริหารงานของ กต.ตร. สน. ได้เสมอ ไม่ว่าจะโดยความสัมพันธ์ส่วนตัว ความเกรงใจ ความไม่เข้าใจระบบงาน หรือในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน

10.3.2 แนวทางในการแก้ไข

1. ควรกำหนดหลักเกณฑ์การสรรหาและการแต่งตั้ง กต.ตร. สน. ให้มีความชัดเจน โดยเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปที่มีความสนใจและมีความสามารถได้รับการคัดเลือกเข้ามาเป็น กต.ตร. สน. และเปิดโอกาสให้ตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ ได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือก กต.ตร. สน.

2. ควรกำหนดหลักการในการบริหารงาน และแนวทางปฏิบัติของ กต.ตร. ทุกระดับให้มีความชัดเจน รวมถึงระเบียบและวิธีการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบติดตามการทำงานของตำรวจด้วยความ

3. ควรกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ให้ กต.ตร. สน. ต้องควรเข้าประชุมชี้แจงนโยบายประจำเดือนให้ เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานทราบถึงนโยบายการปฏิบัติงานของ กต.ตร. สน. โดยตรง

4. กต.ตร.สน. ควรจัดทำโครงการเพื่อให้มีกิจกรรมร่วมกับประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการรับคำร้องเรียนต่างๆ ให้สะดวกแก่การติดต่อ
5. กำหนดจุดประสานงานหรือรับคำร้องเรียนผ่าน กต.ตร.สน. ให้มีความชัดเจนและติดต่อได้สะดวก โดยให้มีคณะทำงานของ กต.ตร.สน. เป็นผู้ประสาน โดยอาศัยอำนาจการแต่งตั้งคณะทำงานหาผู้ปฏิบัติหน้าที่ และรับผิดชอบหน้าที่อย่างชัดเจน
6. ควรนำความคิดเห็นในการพัฒนาการบริหารงานตำรวจของประชาชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาสู่การประชุม กต.ตร.สน.
7. ควรคัดเลือกประชาชนที่มีความรู้ ความสามารถ เป็นที่ยอมรับของสังคม และพร้อมทำงานเพื่อประชาชนเข้ามาเป็น กต.ตร.สน.
8. ส่งเสริมให้ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนมีส่วนร่วมหรือได้แสดงความคิดเห็นในการประชุม กต.ตร.สน. หรือคัดเลือก กต.ตร.สน. มาจากตัวแทนของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนด้วยส่วนหนึ่ง
9. ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและตำรวจ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทราบถึงการบริหารงานของหน้าที่ของ กต.ตร.สน. หรือผลดี ผลเสียที่จะได้รับกับประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนผลการปฏิบัติงานของ กต.ตร.สน.
10. ควรส่งเสริมให้ กต.ตร. มีส่วนร่วมในการเสนอแนะ และกำหนดนโยบายในการบริหารทุกระดับ ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีกำหนดอำนาจหน้าที่ให้ กต.ตร. ในระดับสถานีตำรวจมีการบริหารงานในการกำหนดนโยบายระดับสถานีตำรวจได้
11. ควรส่งเสริมให้ กต.ตร. มีความเป็นอิสระในการทำงาน ตามระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง
12. ควรให้ กต.ตร.สน. มีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือการพิจารณาความดีความชอบเลื่อนขั้น หรือพิจารณาโทษ ตลอดจนการประเมินผลการปฏิบัติ งานของหัวหน้าสถานีตำรวจ
13. ควรให้มีการจัดอบรมหลักสูตรการทำงานในหน้าที่ของ กต.ตร.สน. เพื่อให้เข้าใจบทบาทอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานของตนเองก่อนเข้ารับตำแหน่ง
14. ควรนำสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร (สก.) และสมาชิกสภาเขต (สข.) หรือตัวแทนมาเป็น กต.ตร.สน. เพื่อร่วมรับฟังปัญหา อันจะเป็นการส่งเสริมการบริหารงานของ กต.ตร.สน. ในภาพของการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอย่างแท้จริง โดยมีตำรวจเป็นองค์กรกลางในการประสานงานและให้การสนับสนุน ที่จะนำความต้องการ และปัญหาของคนในชุมชนเข้ามาเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา เนื่องจาก สส. สข. หรือ สก. เป็นตัวแทนประชาชนในระดับที่สูงกว่าชุมชนอยู่แล้ว การเข้าร่วมรับฟังปัญหาของชุมชนในลักษณะของ กต.ตร.สน. ก็จะสามารถรับรู้ปัญหาได้มากขึ้น อีกทั้งการผลักดันงบประมาณในการดำเนินงานที่เป็นรูปแบบ บุคคลซึ่งเป็นตัวแทนประชาชนเหล่านี้ก็สามารถนำไปกำหนดเป็นแผนงานและให้การสนับสนุนได้ เช่น ชุมชนต้องการให้มีการติดตั้งไฟฟ้าสาธารณะในบริเวณที่เปลี่ยว จุดล่อแหลมต่างๆ ที่อาจเกิดอาชญากรรมได้ง่าย หรือต้องการป้อมยามตำรวจเพิ่มเติมเพื่อบริการประชาชน ก็สามารถจัดทำงานงบประมาณในการสนับสนุนได้ตรงตามความต้องการของคนในชุมชนมากที่สุด

10.3.3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของผู้วิจัย

ผู้วิจัยเห็นว่า แม้ว่าจากผลการศึกษา กต.ตร.สน. จะมีการบริหารงานตามอำนาจหน้าที่ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร แต่การมี กต.ตร.สน. เกิดขึ้นนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานในองค์กรของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งยังสามารถพัฒนาต่อไปได้ กต.ตร.สน. เป็นคณะกรรมการที่เกิดขึ้นในสำนักงานตำรวจแห่งชาติมาไม่นานนักจึงเป็นคณะกรรมการที่ดำเนินการไปโดยไม่มีแบบอย่างของการปฏิบัติที่ถูกต้องและชัดเจน การพัฒนาการบริหารงานของคณะกรรมการ กต.ตร. ทุกระดับ จึงเป็นหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงที่ต้องให้ความสนใจ และต้องพยายามพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า กต.ตร. มีระดับการบริหารงานในแต่ละเขตพื้นที่ที่แตกต่างกัน แต่มีให้ว่าเขตพื้นที่ที่มีระดับต่ำกว่าจะไม่สามารถปรับปรุงการบริหารงานให้ดีขึ้นได้ นอกจากเขตพื้นที่รับผิดชอบของ กต.ตร. แต่ละสถานีที่เป็นปัจจัยหนึ่งในหลายปัจจัย ที่มีผลต่อการบริหารงานของ กต.ตร.สน. หรือเป็นปัจจัยให้เกิดความแตกต่างของการบริหารงานของ กต.ตร.สน. แล้วแต่การบริหารงานของ กต.ตร.สน. ก็ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่สามารถส่งผลกระทบต่อการบริหารงาน และเป็นปัจจัยส่งผลให้เกิดความแตกต่างของการบริหารงานของ กต.ตร.สน. ได้ อย่างเช่น ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในเรื่องการบริหารงานของ กต.ตร.สน. จะเห็นได้จากโครงการต่างๆที่เกิดขึ้นมา ก็ยังมีแนวความคิดที่มีลักษณะให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ดำเนินการไปแต่เพียงฝ่ายเดียวโดยประชาชนยังอยู่ในฐานะผู้รับบริการและไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง จะเห็นได้จากผลการศึกษาของ อติเรก จินทรานันท์ (2543) ซึ่งศึกษา เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเป็น กต.ตร.สถานีตำรวจ : ศึกษากรณีสถานีตำรวจนครบาล ยานนาวา และ การศึกษาของ อติเรก รุ่งเรือง (2545) ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานตำรวจ : ศึกษาคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจจังหวัด นครราชสีมา ได้ผลสอดคล้องกันว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีการดำเนินการสรรหาและคัดเลือกประชาชน เพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนเข้าไปร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ ส่งผลให้ กต.ตร.สน. มาจากกลุ่มคนเฉพาะกลุ่มเท่านั้น และอาจไม่มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารงานเพียงพอ และประชาชนในชุมชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง จึงยังคงต้องมีการพัฒนา ปรับปรุงการบริหารงาน ของ กต.ตร. ทุกระดับต่อไป ซึ่งจะนำไปในทิศทางใดนั้น ซึ่งควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในปัจจัยต่างๆนอกเหนือจากเขตพื้นที่ที่แตกต่างกันอีกต่อไป

ความแตกต่างของพื้นที่ ที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการบริหารงานของ กต.ตร.สน. ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการบริหารงานของ กต.ตร.สน. ในแต่ละเขตพื้นที่ ที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งก็สามารถใช้วิธีการพัฒนาปรับปรุงได้แตกต่างกัน โดยไม่จำเป็นต้องมีการกำหนดคน โขบายจากส่วนกลาง เป็นการนำปัญหาของแต่ละพื้นที่มาแก้ไขตามความต้องการของแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน การแก้ไขปัญหามาของสังคมได้รวดเร็วจะทำให้ กต.ตร.สน. เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมในองค์กรของรัฐที่เป็นแบบอย่างให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ นำไปปฏิบัติต่อไปได้

กต.ตร.สน. สามารถให้การสนับสนุนงานตำรวจได้ในทุกด้าน มากน้อยแตกต่างกันไป จากผลการศึกษาวิจัยจะเห็นได้ว่าการบริหารงานของ กต.ตร.สน. มีความสัมพันธ์กับการสนับสนุนการปฏิบัติงานของตำรวจ การกำหนดการบริหารงานของ กต.ตร.สน. ให้มีความชัดเจนนั้น ยังส่งผลไปถึงความสามารถของ

กต.ตร.สน. ในการสนับสนุนงานตำรวจได้อีกด้วย ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจมี ประสิทธิภาพ และสามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนได้มากยิ่งขึ้นต่อไป

11. รายการอ้างอิง

พรชัย จันทร์, รัชชัย ปิตะนีละบุตร และ อัสวิน วัฒนวิบูลย์. 2543. **ทฤษฎีและงานวิจัยทางอาชญาวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บุ๊คเน็ท.

อดิเรก จินทรานันท์. 2543. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเป็น กต.ตร.สถานีตำรวจ :ศึกษากรณี สถานีตำรวจนครบาลยานนาวา.” เอกสารวิจัยปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อดิเรก รุ่งเรือง. 2545. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานตำรวจ ศึกษากรณีคณะกรรมการ ตรวจสอบและติดตามการบริหารตำรวจจังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารวิจัยปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การบังคับคดีกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา: ศึกษากรณีลิขสิทธิ์
THE EXECUTION OF JUDGMENT RELATING TO THE DEBTOR'S
PROPERTY: THE STUDY ON COPYRIGHT

ศตพล วิมลเนติกร ปิยะปานานนท์

นักศึกษานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: preme-paint@hotmail.com

บทคัดย่อ

ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิในทางทรัพย์สินประเภทหนึ่งตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยสภาพของลิขสิทธิ์นั้นเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างแต่มีราคาและอาจถือเอาได้ จึงอยู่ในความหมายของ“ทรัพย์สิน” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่มีลักษณะที่พิเศษแตกต่างจากทรัพย์สินทั่วไป กล่าวคือ เป็นสิทธิในทางทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติให้ประโยชน์แก่เจ้าของสิทธิที่จะหวงกั้นมิให้ผู้อื่นมาใช้ประโยชน์หรือล่วงละเมิดในการใช้สิทธิ นั้น ในปัจจุบันลิขสิทธิ์กลายเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าในทางเศรษฐกิจเจ้าของสิทธิสามารถจำหน่ายจ่ายโอนสิทธิเพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจ ประกอบกับไม่มีข้อยกเว้นว่าเป็นทรัพย์สินที่ไม่ต้องอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ในทางกฎหมาย ลิขสิทธิ์จึงอาจถูกบังคับด้วยวิธีการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเพื่อนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้

การบังคับคดีกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มีเจตนารมณ์เพื่อบังคับให้บุคคลที่แพ้คดีหรือที่เรียกว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษา ปฏิบัติชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลด้วยทรัพย์สินของตนเอง หากจะนำมาบังคับใช้กับกรณีของลิขสิทธิ์แล้ว อาจเกิดปัญหาว่าสามารถทำได้หรือไม่หรือจะมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด สืบเนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในปัจจุบันบัญญัติไว้เพียงวิธีการบังคับคดีกับทรัพย์สินของลูกหนี้ประเภทสังหาริมทรัพย์มีรูปร่าง อสังหาริมทรัพย์ สิทธิอันมีอยู่ในทรัพย์สินและเงิน เท่านั้น ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องวิธีการบังคับคดีกับทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง (Intangible Property) และมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากทรัพย์สินทั่วไปดังเช่นกรณีของลิขสิทธิ์ จึงอาจเกิดปัญหาเรื่องวิธีการบังคับคดีที่เหมาะสมกับสภาพของลิขสิทธิ์ การประเมินมูลค่าที่จะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษและวิธีการโอนลิขสิทธิ์ให้กับผู้ซื้อทรัพย์สินภายใต้รูปแบบที่บทบัญญัติกฎหมายกำหนด ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของกระบวนการดำเนินการเพื่อให้การบังคับคดีลิขสิทธิ์บรรลุผลในทางปฏิบัติต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือในทางปฏิบัติเจ้าหนี้และลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับผลเป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลและผู้ซื้อทรัพย์สินได้รับโอนประโยชน์จากทรัพย์สินที่ซื้อจากการขายทอดตลาดอย่างถูกต้องและเหมาะสม

ดังนั้น การศึกษานี้ผู้เขียนจึงได้เสนอแนวทางในการแก้ไขกฎหมายและระเบียบปฏิบัติในการบังคับคดีกับลิขสิทธิ์เพื่อให้มีความสอดคล้องเหมาะสม เกิดความชัดเจนและเป็นประโยชน์ต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยตรงในการบังคับคดีและคู่ความทุกฝ่าย และจะส่งผลให้กระบวนการบังคับคดีมีประสิทธิภาพสร้างความ

เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งนอกจากจะต้องมีกระบวนการอันรวดเร็วแล้ว ยังต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพ และความเป็นธรรมแก่คู่ความในคดีตลอดจนบุคคลภายนอกซึ่งมีส่วนได้เสียในการบังคับคดี และที่สำคัญคือ การรักษามูลค่าทรัพย์สินที่ถูกดำเนินการบังคับคดีให้คงอยู่เพื่อให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีโอกาสหลุดพ้นจากหนี้สินได้เร็วขึ้น อันถือเป็นความสำเร็จสูงสุดในการบังคับคดี

คำสำคัญ : บังคับคดี ลิขสิทธิ์

ABSTRACT

Copyright is a type of right prescribed under the Copyright Act, B.E. 2537. The status of copyright is intangible property, susceptible of having a value and of being appropriated, that is in the meaning of property prescribed under the Civil and Commercial Code. But copyright has unique characteristics different from general property, which is approved and protected by relevant laws. It is a legal right that gives the benefit to only the owner to prevent others from exploiting or violating his or her right. At present copyright possesses economic value of which the owner is commercially entitled to dispose. No provisions of law prevent or exempt it from being seized or liable to the execution of judgments relating to copyright, so that the copyright may be put under the execution process in accordance with the Civil Procedure Code in order to make payment to creditors under the court's judgments or orders.

The execution of a judgment relating to debtor's property under the Civil Procedure Code has a purpose to force the person who loses the case (called the judgment debtor) to perform his liability in order to bring fruition to the execution of such judgments or orders with his or her own property. If such execution is brought to apply in a copyright case, there may be a question whether it is possible or appropriate to do so. The question arises because the existing regulations under the Civil Procedure Code provide only the method of execution relating to execution of debtor's property in the kind of tangible movable property, immovable property, right in property and money. No provisions of laws specify the method for the execution of right relating to copyright in particular. It is not clear whether such execution method can be used in the case of execution of intangible property, such as copyright, which has unique characteristics different from general movable and immovable property, as mentioned above. In practice there occur problems concerning the execution on the copyright with respect to the execution suitable to copyright, valuation that requires specific expertise, including the transfer of copyright to the transferee or buyer by means of the form of transfer in accordance with the existing law. These are essential issues concerning the process of effective execution on the copyright for all concerned parties. Say, practically, the judgment creditor and debtor should get appropriate results in conformity with the court's judgments and orders, and the transferee or buyer of copyright should receive the fair and appropriate benefit from the transfer of copyright purchased at auction.

Therefore, in this study, the author suggests a guidance with respect to amendments to relevant law and enforcement rules and procedure relating to execution of the debtor's property in the case of copyright above to make them more compatible, appropriate and clearer in order for the executing official to practically execute and enforce the court's judgments and orders. This will benefit not only the executing official who has direct responsibility but also all concerned parties in the copyright case, which would result in establishment of efficient execution and confidence in the justice process. In addition, it would create a quick process that also takes care of the right, freedom and fairness for all concerned parties as well as third parties who would have an interest in the enforcement of a copyright case. Finally, it is most important to maintain the value of property obtained from the execution in order to provide a chance for a judgment debtor to be released from indebtedness sooner, which would bring the highest effectiveness with respect to the execution of judgments as a whole.

KEYWORDS : Execution, Copyright

1. บทนำ

การบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นกระบวนการชดใช้ค่าเสียหายที่กฎหมายบัญญัติให้กระทำได้โดยทางเจ้าพนักงานของศาลหรือของรัฐเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ที่จะกำหนดถึงสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของคู่ความในคดีเพื่อให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล จึงอาจกล่าวได้ว่า กระบวนการบังคับคดีทำให้การบังคับใช้กฎหมายเกิดความศักดิ์สิทธิ์และนำมาซึ่งความสงบเรียบร้อยในสังคมโดยรวม แต่อย่างไรก็ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคบังคับคดี อันมีรูปแบบและขั้นตอนการดำเนินการที่ถือปฏิบัติมาเป็นเวลานาน แม้จะได้รับความพยายามในการปรับปรุงแก้ไขอยู่หลายคราวแต่ก็ยังไม่สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันที่

ทรัพย์สินทางปัญญาเข้ามามีบทบาทสำคัญในทางธุรกิจเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการแข่งขันพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ออกมาในรูปแบบของสินค้าและบริการที่หลากหลายสู่ผู้บริโภค ผลตอบแทนที่ได้รับจากสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาจึงกลายเป็นสิทธิในทางเศรษฐกิจที่มีมูลค่ามหาศาล เจ้าของสิทธิสามารถที่จะแสวงหาประโยชน์จากสิทธิดังกล่าวโดยการจำหน่ายจ่ายโอน หรือใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจ โดยที่กฎหมายให้ความรับรองและคุ้มครองสิทธิเป็นมาตรฐานเดียวกันกับนานาอารยประเทศ ทรัพย์สินทางปัญญานั้นมีอยู่ด้วยการหลายประเภทและประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจก็คือ “ลิขสิทธิ์”

ลิขสิทธิ์ เป็นสิทธิในทางทรัพย์สินซึ่งไม่มีรูปร่างแต่มีราคาและอาจถือเอาได้จึงอยู่ในความหมายของ คำว่า “ทรัพย์สิน” ตามมาตรา 138 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งหมายความรวมถึง วัตถุที่มีขนาด ไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่เพียงใดก็ตาม ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่สามารถสัมผัสจับต้องหรือมองเห็นด้วยตาเปล่า ทั้งนี้ยังหมายความรวมถึง วัตถุไม่มีรูปร่าง วัตถุไม่มีขนาด ไม่มีตัวตน ไม่สามารถจับต้องหรือสามารถมองเห็นได้ ที่อาจมีราคาและถือเอาได้และยังหมายความรวมถึง วัตถุไม่มีรูปร่างจับต้องไม่ได้เช่น สิทธิ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิเรียกร้องในหนี้หรือทรัพย์สินก็รวมอยู่ในความหมายของ “ทรัพย์สิน” (เสนีย์ ปราโมช, 2521) แต่อย่างไรก็ตาม ลิขสิทธิ์ก็มี

ลักษณะพิเศษแตกต่างจากทรัพย์สินที่บัญญัติในบทบัญญัติดังกล่าวอันได้แก่ อสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ กล่าวคือ ลิขสิทธิ์ เป็นสิทธิหวงกันของเจ้าของที่ได้รับควบคุมครองตามกฎหมายที่จะห้ามไม่ให้ผู้อื่นนำงานสร้างสรรค์ของตนไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต ลักษณะของสิทธิในลิขสิทธิ์จึงมิใช่สิทธิในกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง หากแต่เป็นสิทธิที่กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้สร้างสรรค์งานหรือผู้เป็นเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Right) สภาพของความเป็นทรัพย์สินคือ ประโยชน์หรือสิทธิแต่ผู้เดียวซึ่งเป็นสิทธิเด็ดขาด ลักษณะของการใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากสภาพของทรัพย์สินคือ ผลประโยชน์ที่เจ้าของจะได้รับจากการนำไปใช้ในลักษณะต่างๆ เช่น ทำซ้ำ ดัดแปลง หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน เป็นต้น ประกอบกับการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์จะเป็นหลักการแบบไม่มีพิธีใดๆ ลิขสิทธิ์จะเกิดขึ้นทันทีที่มีแสดงออกซึ่งผลงานสร้างสรรค์อันเป็นหลักการให้ความคุ้มครองโดยอัตโนมัติ ในระบบกฎหมายไทยยอมรับหลักการนี้โดยไม่กำหนดรูปแบบของการได้มาซึ่งการคุ้มครองในลักษณะของการจดทะเบียน

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิที่มีมูลค่าในทางเศรษฐกิจ ซึ่งเจ้าของสิทธิสามารถจำหน่ายจ่ายโอน เพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจและส่งผลในทางกฎหมายได้หลายประการ ฉะนั้น เมื่อจะต้องบังคับชำระหนี้กับลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ปัญหาว่า การบังคับคดีกับลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นสิทธิที่ไม่มีรูปร่างด้วยกระบวนการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี พ.ศ. 2522 วิธีปฏิบัติตามระเบียบราชการ คำสั่งและข้อบังคับ ที่ใช้บังคับในปัจจุบันนั้น มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะของลิขสิทธิ์เพียงใด จึงเป็นที่มาของการศึกษานี้

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงขบวนการและปัญหาในการดำเนินการยึด การอายัด การประเมินมูลค่า การดำเนินการขายทอดตลาด การดำเนินโอนสิทธิในลิขสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้กับผู้ซื้อทอดตลาด และเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดี ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องในการบังคับคดีที่บังคับใช้ในปัจจุบัน มีความเหมาะสมสอดคล้องกับกรณีของการบังคับคดีลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา มากน้อยเพียงใด

2. เพื่อศึกษาหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องในการบังคับคดี เพื่อให้การดำเนินการยึดทรัพย์ตลอดจนการขายทอดตลาด ทรัพย์สินทางปัญญาประเภทลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดและเป็นธรรมแก่คู่กรณีทุกฝ่าย

3. วิธีการศึกษา

ในการศึกษานี้ ดำเนินการ โดยค้นคว้าเอกสารทางวิชาการ (Documentary Research) ทั้งข้อมูลภายในประเทศและข้อมูลต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลทางวิชาการจากกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม กระทรวงพาณิชย์ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี คำสั่งกรมบังคับคดีและแนวปฏิบัติในการยึดและขายทอดตลาดทรัพย์สิน ทั้งศึกษาจากตัวบทกฎหมาย หนังสือ บทความ วารสารและเอกสารสัมมนาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตลอดจนค้นคว้าในห้องสมุดกรมบังคับคดี ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแล้วนำมาวิเคราะห์

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อทราบถึงขบวนการการดำเนินการบังคับคดีที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของ “ลิขสิทธิ์” ซึ่งเป็นทรัพย์สินไม่มีรูปร่างและมีลักษณะความเป็นทรัพย์สินที่แตกต่างจากทรัพย์สินทั่วไปตลอดจนทราบถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ระเบียบและแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันให้สอดคล้องกับกรณีการบังคับคดีลิขสิทธิ์อันจะทำให้กระบวนการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดควบคู่ไปกับการอำนวยความสะดวกให้แก่คู่กรณีทุกฝ่าย

5. ผลการศึกษา

5.1 ปัญหาในการยึด การอายัดลิขสิทธิ์

เมื่อพิจารณาถึงวิธีการบังคับคดี ด้วยการ “อายัด” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282 (2) และ (3) แล้วจะเห็นได้ว่า ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่จะทำการอายัดตามบทบัญญัติดังกล่าวได้คือสังหาริมทรัพย์มีรูปร่าง อสังหาริมทรัพย์ สิทธิที่พึงอันมีอยู่ในทรัพย์สินและเงิน นั่นเอง วิธีการอายัดโดยนัยของบทบัญญัติดังกล่าวนี้ เป็นวิธีการบังคับกับทรัพย์สินหรือสิทธิที่บุคคลภายนอกที่จะต้องส่งมอบหรือโอนหรือจะต้องชำระให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา อันถือเป็นสิทธิทางหนึ่งอย่างหนึ่งที่บุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่าเจ้าหนี้มีสิทธิเหนือบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่าลูกหนี้ให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดแก่ตน จึงต้องมีหนี้เกิดขึ้นระหว่างกันอันเจ้าหนี้สามารถที่จะบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่ตนได้ สิทธิเรียกร้องที่จะใช้วิธีการอายัดในกรณีนี้จึงต้องเป็นสิทธิในการเรียกให้บุคคลหนึ่งกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ

ในกรณีของสิทธิในลิขสิทธิ์นั้น เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Right) ที่กฎหมายให้ความคุ้มครองผู้เป็นเจ้าของสิทธิหรือผู้สร้างสรรค์ ที่จะไม่ให้ผู้อื่นนำงานนั้นไปหาประโยชน์เองซึ่งงานลิขสิทธิ์ของตน (ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2545: 121) จึงมีลักษณะเป็นสิทธิในทางหวงกันห้ามมิให้ผู้อื่นกระทำการที่กฎหมายกำหนดไว้ เจ้าของสิทธิดังกล่าวนี้ได้มีสิทธิเรียกร้องเหนือบุคคลอื่นใดและไม่มีมูลหนี้หรือบุคคลใดเป็นคู่กรณีโดยเฉพาะเจาะจงเหมือนดังเช่นกรณีที่เป็นสิทธิเรียกร้องโดยทั่วไป หลักเกณฑ์และแนวทางการบังคับคดีโดยวิธีการ “อายัด” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจึงไม่อาจนำมาปรับใช้กับการบังคับคดีลิขสิทธิ์ เนื่องจากเป็นสิทธิเรียกร้องคนละประเภท

พิจารณาวิธีการบังคับด้วยวิธีการ “ยึด” ทรัพย์สินตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งระบุวิธีการในการดำเนินการไว้ 2 กรณีได้แก่

1. กรณีตาม มาตรา 304 เป็นบทบัญญัติบังคับใช้แก่การบังคับทรัพย์ประเภท “อสังหาริมทรัพย์” มีวิธีการดำเนินการกับทรัพย์ที่ยึด โดยนำเอาเอกสารสิทธิ์ที่กำกับตัวทรัพย์มาไว้ในความครอบครองของเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้วแจ้งถึงการยึดให้ลูกหนี้ ผู้มีส่วนได้เสียในอสังหาริมทรัพย์ และเจ้าพนักงานที่ดินเพื่อบันทึกการยึดนั้นไว้ในทะเบียนทรัพย์ บทบัญญัติดังกล่าวมานี้ กำหนดวิธีการบังคับคดีตามสภาพของทรัพย์ที่จะบังคับเป็นการเฉพาะจึงไม่อาจจะอนุโลมใช้กับกรณีของลิขสิทธิ์ ซึ่งมีสภาพของความเป็นทรัพย์สินแตกต่างจากอสังหาริมทรัพย์และไม่มีแบบพิธีในการจดทะเบียนกำกับตัวทรัพย์

2. กรณีตาม มาตรา 303 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินการบังคับกับ เอกสารและสังหาริมทรัพย์มีรูปร่าง ที่จะต้องมีการกระทำกับตัวทรัพย์สินโดยการยึดทรัพย์สินแล้วแจ้งถึงการยึดทรัพย์สินให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือ ผู้ครอบครองทรัพย์สินได้ทราบ ส่วนทรัพย์สินที่ได้ทำการยึดแล้ว จะต้องนำมาเก็บรักษาและฝากไว้ ณ สถานที่ใด หรือแก่บุคคลใดที่เห็นสมควรหรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษายินยอม เมื่อพิจารณากับกรณีของลิขสิทธิ์ ซึ่งเป็นสิทธิ ในทางทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง สภาพของความเป็นทรัพย์สิน คือเจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้สอย จำหน่าย หรือแสวงหาประโยชน์จากทรัพย์สินของตนได้ใช้ความวิริยะอุตสาหะสร้างขึ้นมาด้วยสติปัญญา (ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2545: 25) จึงมีลักษณะเป็นสิทธิในทางห่วงกันของเจ้าของที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมิให้ ผู้อื่นนำงานของเจ้าของ ไปใช้โดยมิได้รับอนุญาต แตกต่างจากสิทธิในกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในทรัพย์สิน ทั่วไป จึงไม่อาจปรับใช้กับกรณีของลิขสิทธิ์ เพราะไม่อาจเข้าไป ทำการยึดถือตัวทรัพย์สินตามบทบัญญัติดังกล่าวได้

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ไม่อาจจะปรับใช้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ส่วนของ การอายัดและการดำเนินการยึดตามมาตรา 303 และ มาตรา 304 ได้ แต่เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์ในการบังคับคดีแพ่งนั้น มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ เพื่อบังคับ ให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามชำระหนี้ให้ถูกต้องครบถ้วนตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้ด้วยทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อให้ กฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์ (นิติกรรม พงษ์ประเสริฐ, 2550: 120) ดังนั้น แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จะมีได้บัญญัติถึงกรณีการบังคับคดีกับทรัพย์สินไม่มีรูปร่างเช่นกรณีของลิขสิทธิ์เอาไว้โดยชัดเจนก็ตาม ผู้เขียน เห็นว่า การบังคับใช้กฎหมายมิจำต้องตีความโดยเคร่งครัดถึงขนาดว่าถ้ามิได้ระบุถึงวิธีการบังคับเอากับทรัพย์สิน ในแต่ละประเภทแล้วจะไม่สามารถบังคับเอากับทรัพย์สินประเภทอื่น ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ กรณีของ ลิขสิทธิ์ หากพิจารณาตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 17 ระบุว่า ลิขสิทธิ์นั้นยอมโอนให้แก่กันได้ เจ้าของลิขสิทธิ์อาจโอนลิขสิทธิ์ของตนทั้งหมดหรือแต่บางส่วนให้แก่บุคคลอื่นและจะโอนให้โดยมีกำหนดเวลา หรือตลอดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ก็ได้ ประกอบกับไม่มีบทบัญญัติกฎหมายระบุว่าลิขสิทธิ์ไม่อยู่ในความรั บผิดแห่งการบังคับคดีด้วยแล้ว ก็สามารถใช่วิธีการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกับลิขสิทธิ์ ได้ (ธานีศ เกศวพิทักษ์, 2550: 8) กล่าวคือ เป็นอำนาจทั่วไปของเจ้าพนักงานบังคับคดี ตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่ง มาตรา 282 ในการดำเนินการรวบรวมเงินหรือทรัพย์สินของลูกหนี้ตาม คำพิพากษาเพื่อนำมา ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหน้าที่ตาม คำพิพากษา กรณีการบังคับคดีลิขสิทธิ์นี้ อาจอนุโลมใช้วิธีการ“ยึด” ซึ่งน่าจะมีความ เหมาะสมกับสภาพของลิขสิทธิ์มากกว่าวิธีการอายัด ในปัจจุบันที่บทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มิได้ระบุไว้ถึงวิธีการบังคับคดีกับลิขสิทธิ์เอาไว้โดยเฉพาะ อาจทำให้เกิดปัญหาในการตีความเรื่อง วิธีการบังคับคดีกับทรัพย์สินประเภทนี้ จึงจำเป็นต้องเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายให้ชัดเจนครอบคลุมกับทรัพย์สิน ทุกประเภท อันจะเกิดประโยชน์ต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยตรงในการบังคับคดีลิขสิทธิ์และ คู่ความทุกฝ่าย

มีข้อสังเกตว่า กรณีสิทธิแต่ผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ ตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 นั้นอาจแบ่งเป็นการใช้ประโยชน์ออกเป็นหลายประการ ประกอบกับบทบัญญัติ มาตรา 17 แห่ง พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ระบุว่าเจ้าของลิขสิทธิ์สามารถที่จะแยกโอนประโยชน์บางส่วนได้ เจ้าหน้าที่ตาม คำพิพากษาจึงอาจเลือกยึดสิทธิในการใช้ประโยชน์บางประการที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิอยู่ก็ได้ จึงเป็น ปัญหาที่เจ้าพนักงานบังคับคดี ต้องพิจารณาดำเนินการบังคับคดีให้ ภายใต้งบถ้วนว่ามูลค่าสิทธิในการใช้

ประโยชน์จากทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่จะบังคับได้ ต้องไม่เกินกว่าหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ทำให้สิทธิเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ นอกจากนี้ การพิจารณาเรื่องสิทธิในลิขสิทธิ์ว่าเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือไม่เป็นอีกปัญหาข้อยุ่งยากในทางปฏิบัติ เหตุเพราะสิทธิในลิขสิทธิ์ โดยสภาพแล้วไม่มีการจดทะเบียนประกอบกับวิธีการดำเนินการบังคับกับลิขสิทธิ์นั้น โดยสภาพแล้วมิใช่การดำเนินการกับวัตถุ หากแต่เป็นเพียงการบังคับกับประโยชน์ที่เจ้าของสิทธิจะได้รับจริงๆ กล่าวคือประโยชน์ที่เจ้าของสิทธิสามารถใช้ประโยชน์ได้แต่เพียงผู้เดียวหรืออนุญาตให้บุคคลอื่นใช้ได้เท่านั้น ส่วนปัญหาในเรื่องการพิสูจน์ความเป็นเจ้าของตัวทรัพย์สินประเภทนี้ ในชั้นของเจ้าพนักงานบังคับคดี หากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีพยานหลักฐานอันเพียงพอต่อการพิจารณาว่าทรัพย์สินที่ประสงค์จะยึดเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือในกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีมีความสงสัยในการยึดหรือยึดทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้นำชี้ เจ้าพนักงานบังคับคดี ชอบที่จะงดเว้นการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้น โดยอาศัยบทบัญญัติ มาตรา 283 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

5.2 ปัญหาในการประเมินมูลค่าลิขสิทธิ์

จากการศึกษาพบว่า กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ร่วมกับสถาบันการเงิน สมาคมนักประเมินราคาอิสระไทย สมาคม ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และอาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ยกร่าง “แนวทางและหลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา” (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2550, คู่มือการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุนฯ: 48-51) เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ประเมินมูลค่าหรือสถาบันการเงินใช้เป็นแนวทาง โดยใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาจาก Business Plane เพื่อพิจารณารายได้สุทธิทั้งหมดที่คาดว่าจะรับตลอดอายุการใช้งาน ตลอดจนพิจารณาถึงราคาขายเพิ่มขึ้นเนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาหรือต้นทุนจากการผลิตที่ลดลง อันเกิดจากการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา หรือเปรียบเทียบ Royalty ของเทคโนโลยีเดิมและการคาดหวังจาก Profit Margin ที่เพิ่มขึ้น ซึ่งการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากวิธีประเมินจากรายได้นี้ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปของผู้ประเมินและอาจารย์ของสถาบันต่างๆ ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญามากกว่า 2 วิธีแรก และเหมาะสำหรับการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ รวมถึงนิยมใช้ประกอบการทำสัญญาการอนุญาตให้ใช้สิทธิ และการกำหนดค่าตอบแทน (License and Royalty Agreement) แต่อย่างไรก็ตาม การประเมินมูลค่าของลิขสิทธิ์ด้วยวิธีการใดวิธีหนึ่งนั้นจะไม่สามารถสะท้อนถึงมูลค่าของลิขสิทธิ์ได้อย่างแท้จริง กล่าวคือ การกำหนดมูลค่าของสิทธิในลิขสิทธิ์ ตามความเป็นจริงในท้องตลาดนั้นไม่อาจกระทำได้ เพราะส่วนใหญ่ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาจะปกปิดค่าตอบแทนที่แท้จริง โดยถือเป็นความลับของเจ้าของสิทธิ การประเมินมูลค่าในปัจจุบันจึงเป็นการประเมินที่อ้างอิงจากฐานข้อมูลที่มีเท่านั้น

ส่วนวิธีการประเมินราคาทรัพย์สินที่ทำการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น มีเจตนาที่แตกต่างจากการประเมินราคาทรัพย์สินโดยทั่วไป เนื่องจากเป็นกระบวนการดำเนินการตามกฎหมาย มิได้มุ่งหวังกำไรหรือเป็นไปในเชิงธุรกิจ ที่จะต้องรวมต้นทุนและผลกำไรมาประกอบด้วย ราคาประเมินทรัพย์สินที่ทำการบังคับคดี เป็นเพียงราคาเบื้องต้นเพื่อประกอบการขายทอดตลาดและคิดค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีหรือในกรณีที่มีการถอนการยึดหรือถอนการบังคับคดีโดยไม่มีเจตนาขาย ตามตารางที่ 5 ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ส่วนราคาที่แท้จริงจะเกิดจากการสู้ราคากันในขั้นตอนของการขายทอดตลาด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 262/2540)

ในปัจจุบัน ระเบียบปฏิบัติในการประเมินมูลค่าลิขสิทธิ์ของเจ้าพนักงานบังคับคดีนี้ มิได้มีการระบุไว้โดยชัดเจน คงมีแต่ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี พ.ศ. 2522 ข้อ 38 ระบุเอาไว้ว่า “การประมาณราคาทรัพย์สินนอกจากที่ดิน ให้ประมาณตามราคาซื้อขายในท้องตลาดตามสภาพความเก่าใหม่ของทรัพย์สินนั้นๆ มิใช่ประมาณราคาตามที่ผู้ความตกลงกันเพื่อหลีกเลี่ยงค่าธรรมเนียม” ประกอบกับ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการประเมินราคาทรัพย์สิน สำนักงานวางทรัพย์สินกลางสำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์สินภูมิภาค และสำนักงานบังคับคดีจังหวัด พ.ศ. 2540 ข้อ 8 ระบุไว้ว่า “ในการประเมินราคาทรัพย์สินบางประเภทหากมีความจำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ชำนาญพิเศษหรือผู้มีความรู้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบและประเมินราคาให้อธิบดีกรมบังคับคดีรองอธิบดีกรมบังคับคดี ผู้อำนวยการสำนักงานวางทรัพย์สินกลาง ผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์สินภูมิภาค หรือหัวหน้าสำนักงานบังคับคดีจังหวัด สั่งให้ดำเนินการได้” ดังนี้แล้ว จึงเปิดช่องให้เจ้าพนักงานบังคับคดี สามารถเลือกใช้วิธีประเมินราคาทรัพย์สินที่ยืดโดยผู้เชี่ยวชาญได้

5.3 ปัญหาการขายทอดตลาดลิขสิทธิ์

เมื่อพิจารณาจากนโยบายการขายทอดตลาดทรัพย์สินของกรมบังคับคดี ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีถือปฏิบัติในปัจจุบัน ระบุไว้เฉพาะกรณีการขาย “อสังหาริมทรัพย์” และ “สังหาริมทรัพย์” เท่านั้น กล่าวคือ ในกรณีของการขาย “อสังหาริมทรัพย์” จะมีการกำหนดราคาเริ่มต้นจากราคาประเมินทรัพย์สินที่ทำการยึดเป็นราคาสมควรขายที่เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องยึดราคาดังกล่าวเป็นเกณฑ์ในการเคาะไม้ขาย ส่วนกรณีของการขาย “สังหาริมทรัพย์” นั้น มิได้ระบุถึงเรื่องการกำหนดราคาเริ่มต้นเอาไว้แต่ให้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานบังคับคดีผู้อำนวยการขายทอดตลาดพิจารณาว่าเป็นราคาพอสมควรขายตามสภาพของทรัพย์สิน (กรมบังคับคดี, 2551) ทั้งนี้ วิธีปฏิบัติในการขายทอด ตลาดทรัพย์สินทั้งสองประเภทนี้ ยังคงยึดวิธีการปฏิบัติสอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ

ในกรณีของการขายทอดตลาดทรัพย์สินไม่มีรูปร่างเช่นกรณีของลิขสิทธิ์ ผู้เขียนเห็นว่า สามารถดำเนินการขายทอดตลาดได้ตามหลักเกณฑ์ของบทบัญญัติ มาตรา 309 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยอนุโลมใช้วิธีการขายทอดตลาดเช่นเดียวกับกรณีของการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ กล่าวคือ ต้องกำหนดราคาเริ่มต้นไว้เป็นราคาพอสมควรขายด้วย เพราะหากปล่อยให้บุคคลพินิจของเจ้าพนักงานบังคับคดี ผู้อำนวยการขายทอดตลาดเอง เหมือนเช่นกรณีการขายสังหาริมทรัพย์แล้ว จะทำให้เกิดปัญหาต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมในการใช้ดุลพินิจของแต่ละบุคคล และอาจทำให้การดำเนินการขายทอดตลาดล่าช้า ส่งผลกระทบต่อมูลค่าของลิขสิทธิ์ ทั้งนี้ สืบเนื่องจากสิทธิในลิขสิทธิ์เป็นสิทธิที่มีระยะเวลาตามกฎหมายแตกต่างจากสิทธิในทรัพย์สินทั่วไป กระบวนการขายทอดตลาดลิขสิทธิ์จึงต้องมีวิธีการที่รวดเร็วเพื่อรักษามูลค่าของลิขสิทธิ์ ซึ่งมูลค่าของลิขสิทธิ์นี้ขึ้นอยู่กับ การยอมรับในคุณค่าของผู้บริโภคนั่นเอง

5.4 ปัญหาในการโอนลิขสิทธิ์

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ลิขสิทธิ์ เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง ซึ่งถือเป็นสิทธิในทางเศรษฐกิจที่ให้อำนาจเจ้าของลิขสิทธิ์ สามารถเรียกร้องประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากผู้ใช้งานลิขสิทธิ์ได้จากธุรกรรมในการให้อนุญาตให้ใช้สิทธิ์ (ชัชชัย ศุภผลศิริ, 2544: 22-23) หรือสามารถที่จะจำหน่ายจ่ายโอนสิทธิ์ได้ ไม่ว่าจะเป็นการโอนโดยทางมรดกหรือโอนโดยทางนิติกรรม กรณีของการโอนโดยนิติกรรมนั้น เมื่อมีการดำเนินการโดยถูกต้องตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 17 ผู้รับโอนย่อมเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์รายใหม่ แต่อย่างไรก็ตาม การโอน

สิทธิในลิขสิทธิ์นั้นอาจไม่เหมือน โอนทรัพย์สินอย่างอื่นที่สามารถเปลี่ยนแปลงความเป็นเจ้าของได้ตลอดเวลา ลิขสิทธิ์นั้นอาจโอนโดยมีระยะเวลาก็ได้ เมื่อครบระยะเวลาที่ตกลงกันไว้แล้วลิขสิทธิ์ก็โอนกลับมายังเจ้าของ ลิขสิทธิ์เดิมโดยอัตโนมัติ ไม่ต้องทำสัญญาอีก นอกจากนั้นยังอาจโอนทั้งหมดหรือโอนบางส่วนก็ได้ เหตุเพราะ ลิขสิทธิ์นั้นจะประกอบด้วยสิทธิใหญ่ๆ สามประการคือ สิทธิในการทำซ้ำ สิทธิในการดัดแปลง และสิทธิในการเผยแพร่ต่อสาธารณชน ทั้งนี้ เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ยังสามารถเก็บสิทธิในการดัดแปลงไว้ หรืออาจจะโอน หรืออนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิส่วนนี้ต่อไปได้ รูปแบบของการโอนไม่ว่าจะเป็นการโอนทั้งหมดหรือบางส่วนหรือจะเป็นการซื้อขายหรือโอนให้โดยเสน่หา จะต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดคือต้องทำเป็นหนังสือ จึงจะมีผล บังคับตามกฎหมายซึ่งผู้รับ โอนก็จะได้รับสิทธิเช่นนั้น โดยชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นหลักของนิติกรรมที่กฎหมาย กำหนดแบบไว้

ที่กล่าวมาแล้วเป็นกรณีวิธีการ โอนลิขสิทธิ์โดยทางนิติกรรม แต่ในกรณีกระบวนการบังคับคดีของ เจ้าพนักงานบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น มุ่งประสงค์เพื่อบังคับให้เป็นไปตาม คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้รับสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นๆ กระบวนการบังคับคดี จึงมิใช่การทำนิติกรรมตามหลักทั่วไปที่ต้องอาศัยความยินยอมของคู่กรณี หากแต่เป็น วิธีการดำเนินการบังคับ โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย เพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล การบังคับคดีโดยการ โอนลิขสิทธิ์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด จึงมีลักษณะ เป็นการบังคับ โอนประโยชน์ที่ถูกระงับคดีทั้งหมดของเจ้าของลิขสิทธิ์ให้แก่ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด และผู้รับโอนจะได้รับสิทธิในทรัพย์สินที่ทำการบังคับคดีนั้นทั้งหมด เพียงเท่าที่ระยะเวลาแห่งการคุ้มครองสิทธิ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มีผล และภายใต้เงื่อนไขว่า ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะไม่ต้องรับผิดชอบเกินกว่าหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล พร้อมค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี การ โอนทรัพย์สินจากวิธีการบังคับคดี จึงไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมของผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ทั้งนี้โดยผลของบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 278 ซึ่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในการดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีใน ฐานะเป็นตัวแทนของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาและลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นเอง แต่ในขณะที่ประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่งในปัจจุบัน ยังมีได้บัญญัติถึงวิธีการ โอนลิขสิทธิ์ให้กับผู้ซื้อทรัพย์สินไว้โดยเฉพาะและไม่อาจ อนุโลมใช้วิธีการ โอนดังเช่นกรณีของสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์โดยทั่วไปได้ ผู้เขียนเห็นว่า การบังคับคดี โดยการ โอนลิขสิทธิ์ให้ผู้ซื้อทอดตลาดยังคงต้องทำเป็นหนังสือตามบทบัญญัติ มาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 จึงคงมีปัญหาว่า การ โอนสิทธิในลิขสิทธิ์ให้แก่ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดแล้ว จะเกิดผลในทางสาธารณะหรือไม่ และจะมีวิธีการอย่างไรเพื่อรับรองสิทธิของผู้ซื้อทอดตลาดให้ได้ใช้สิทธิ ดังกล่าวได้อย่างเกิดประโยชน์

มีข้อสังเกตว่า กรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเพียงผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสัญญาอนุญาตให้ใช้ สิทธิ (Copyright Licenses) นั้น จะเห็นได้ว่า สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิในลิขสิทธิ์ คือความตกลงที่เจ้าของลิขสิทธิ์ ให้ผู้รับอนุญาตใช้สิทธิในงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนตาม พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 15 (5) ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมีความตอบแทนหรือข้อตกลงในเรื่องอื่นใดด้วยหรือไม่ก็ตาม การอนุญาตเป็นสิทธิเด็ดขาดประเภทหนึ่งของ เจ้าของลิขสิทธิ์ ซึ่งทำให้การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัตินี้ของบุคคลอื่น ไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ สัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์นี้ อาจหมายความถึงสัญญาที่เจ้าของลิขสิทธิ์อนุญาตให้

ผู้อื่นใช้สิทธิในการทำซ้ำ ดัดแปลง หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน โดยเจ้าของลิขสิทธิ์ในฐานะผู้ให้อนุญาตจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธินั้นมีผลสมบูรณ์ได้แม้จะไม่ได้ทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือเพราะกฎหมายไม่ได้กำหนดเงื่อนไขเรื่องแบบของสัญญาหรือหลักฐานเอาไว้ สัญญาดังกล่าวจึงไม่มีแบบไม่ต้องทำเป็นหนังสือหรือจดทะเบียนและอาจทำได้ด้วยวาจาก็ได้ (นิติกรรม พงษ์ประเสริฐ, 2550: 51) เหตุเพราะการได้มาซึ่งสิทธิที่นั้นไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนแต่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติโดยผลของกฎหมาย และโดยหลักการของลิขสิทธิ์เพียงแต่กำหนดให้ทำเป็นหนังสือเฉพาะกรณีที่จะตัดสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิที่นั้นอีก ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ด้วยเหตุนี้ สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิในลิขสิทธิ์จึงเป็นนิติกรรมประเภทหนึ่ง ดังนั้น หากเป็นกรณีที่จะต้องใช้วิธีการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในการบังคับโอนสิทธิในลิขสิทธิ์ตามสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ (Copyright Licenses) นี้ให้แก่ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด ผู้เขียนเห็นว่า จะต้องให้ความสำคัญกับสัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ซึ่งถือเป็นสัญญาหลักในการพิจารณาว่าสามารถกระทำได้หรือไม่เพราะหากสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิมิได้ระบุเงื่อนไขจำกัดเรื่องสาระสำคัญของผู้รับอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ในสัญญาหลักด้วยแล้ว ก็สามารถดำเนินการโอนลิขสิทธิ์ให้แก่ผู้ซื้อจากการขายทอดตลาดได้เช่นกัน

5.5 การบังคับคดีลิขสิทธิ์ควรอยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษโดยเฉพาะหรือไม่

เมื่อพิจารณาเรื่องเขตอำนาจศาลตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 7(3) บัญญัติว่า “ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และคดีพิพาทตามสัญญาถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ”

มาตรา 8 บัญญัติว่า “เมื่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเปิดทำการแล้ว ห้ามมิให้ศาลชั้นต้นอื่นรับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศไว้พิจารณาพิพากษา”

เหตุที่ต้องกำหนดให้คดีประเภทดังกล่าวอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาและคดีแพ่งโดยทั่วไป ซึ่งหากได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศโดยมีบุคคลภายนอกซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวเข้ามาร่วมพิจารณาและพิพากษาคดีด้วยจะทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยรวดเร็วมีประสิทธิภาพและเหมาะสม โดยกำหนดให้มีวิธีพิจารณาคดีเป็นพิเศษเพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและเที่ยงธรรมยิ่งขึ้น เนื่องจากคดีทั้งสองประเภทดังกล่าวมานี้มีความเกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจทั้งยังเป็นคดีที่ส่งผลถึงเรื่องผลกำไรขาดทุน ประกอบกับมีเงื่อนไขของเวลาเป็นองค์ประกอบสำคัญ หากข้อพิพาทไม่ยุติในเวลาทีรวดเร็วและเป็นธรรมแล้ว ย่อมเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของทุกภาคส่วน

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ได้กำหนดวิธีการไว้เป็นพิเศษทั้งทางแพ่งและทางอาญา ดังปรากฏตาม มาตรา 26 ซึ่งบัญญัติว่า “กระบวนการพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้และข้อกำหนดตาม มาตรา 30 ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติและข้อกำหนดดังกล่าว ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธี

พิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม” เมื่อพิจารณาจากประบทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.2539 แล้ว มิได้กล่าวถึงวิธีการบังคับคดีไว้โดยชัดแจ้ง จึงต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลม กล่าวคือ ศาลที่มีอำนาจออกหมายบังคับคดีหรือหมายจับขังลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือมีอำนาจทำ คำวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องต่างๆ อันเกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งได้เสนอต่อศาลตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้คือศาลที่ได้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินในชั้นต้น จึงค่อนข้างชัดเจนว่าศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาเรื่องการบังคับคดีนั้นคือศาลที่ได้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินในชั้นต้นและออกหมายบังคับคดีนั่นเอง

ปัญหานี้ ผู้เขียนเห็นว่ากรณีศาลชั้นต้นอื่นที่มีใช้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศฯ ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งและเป็นกรณีที่จะต้องมีการบังคับคดีกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเป็นทรัพย์สินทางปัญญาแล้วก็ยังต้องบังคับใช้เรื่องเขตอำนาจศาลตามหลักของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 302 ประกอบกับ มาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 กล่าวคือ ข้อพิพาทในชั้นบังคับคดี เช่นกรณีของการร้องขอทรัพย์ ร้องเกลี้ยทรัพย์ ร้องกันส่วน เป็นต้น ต้องเสนอต่อศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งเป็นผู้พิจารณาแม้ว่าศาลนั้นๆ จะมิได้มีความชำนาญในประเภทคดีทรัพย์สินทางปัญญาก็ตาม ปัญหานี้ มิใช่กรณีคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลตาม มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 เพราะประเด็นที่จะพิจารณาในชั้นบังคับคดีมิใช่ประเด็นว่าเป็นคดีทรัพย์สินทางปัญญาที่อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ หรือไม่ หากแต่จะเป็นประเด็นเรื่องการพิสูจน์สิทธิของผู้ร้องในคดีสาขาของการบังคับคดีว่าเป็นไปตามข้อกล่าวอ้างของผู้ร้องหรือไม่ จึงไม่มีเหตุที่ต้องเสนอให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้วินิจฉัย (โปรดดูคำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาที่ ทค.15/2550)

6. บทสรุป

ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิในทางทรัพย์สินประเภทหนึ่งตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยสภาพของลิขสิทธิ์นั้นเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองซึ่งมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากทรัพย์สินทั่วไป และเป็นสิทธิในลักษณะที่กฎหมายบัญญัติให้ประโยชน์แก่เจ้าของสิทธิที่จะหวงกันมิให้ผู้อื่นมาใช้ประโยชน์หรือล่วงละเมิดในการใช้สิทธินั้น ประกอบกับสิทธิในลิขสิทธิ์ ก็มีมูลค่าในทางเศรษฐกิจซึ่งเจ้าของสิทธิสามารถจำหน่ายจ่ายโอนเพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจได้ เมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นทรัพย์สินที่ไม่ต้องอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีแล้ว ในทางกฎหมายลิขสิทธิ์จึงอาจถูกบังคับด้วยวิธีการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเพื่อนำมาชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลได้ แต่เมื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของบทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและระเบียบปฏิบัติในการบังคับคดีที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันแล้ว เห็นว่ายังคงมีปัญหาข้อขัดข้องไม่ว่าจะเป็นเรื่องความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิธีปฏิบัติในการบังคับคดีกับทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างอย่างเช่นกรณีของลิขสิทธิ์นี้ แม้ในปัจจุบันกระบวนการ

บังคับคดีของประเทศไทยจะได้รับการพัฒนากระบวนการให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพโดยพิจารณาความพึงพอใจในส่วนของการบังคับคดีอย่างต่อเนื่องก็ยังคงไม่อาจครอบคลุมกับทุกกรณีปัญหา

7. ข้อเสนอแนะ

การบังคับคดีกับทรัพย์สินทางปัญญาประเภทลิขสิทธิ์นั้น จำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้ชัดเจน เหมาะสมและครอบคลุมกับกรณีปัญหา และปัญหาเรื่องความชัดเจนของบทบัญญัติกฎหมายนี้เอง คณะอนุกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเกี่ยวกับกรณีปัญหาเอาไว้ ดังนี้

ร่างบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 303 สัตต “การยึดลิขสิทธิ์ สิทธิขอรับสิทธิบัตร สิทธิในเครื่องหมายการค้า สิทธิในชื่อทางการค้าหรือยี่ห้อ หรือสิทธิอย่างอื่นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีลักษณะคล้ายคลึงหรือเกี่ยวข้องกับสิทธิดังกล่าว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีกระทำได้โดยแจ้งรายการสิทธิที่ยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบ ถ้าไม่สามารถกระทำได้ ให้ดำเนินการตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในมาตรา 303 ตรีวรรคสอง” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2550)

ร่างบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่แก้ไขเพิ่มเติมขึ้นใหม่นี้ เป็นวิธีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ประเภททรัพย์สินทางปัญญาชนิดที่กฎหมายรับรองคุ้มครองโดยไม่จำเป็นต้องมีทะเบียนและสิทธิที่กฎหมายรับรองไว้แล้วว่าสามารถจดทะเบียนได้แต่ยังมีได้มีการจดทะเบียนรวมถึงสิทธิอย่างอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงหรือเกี่ยวข้องกับสิทธิดังกล่าวด้วย ซึ่งเน้นย้ำให้เห็นว่า ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิในทางทรัพย์สินประเภทหนึ่งแม้ไม่มีรูปร่างแต่มีราคาและอาจถือเอาได้ เมื่อไม่มีกฎหมายยกเว้นมิให้อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีแล้วข้อมที่จะใช้วิธีการบังคับเพื่อนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ เช่นเดียวกับทรัพย์สินอื่นทั่วไป นั่นเอง

ผู้เขียน เห็นพ้องด้วยว่าต้องมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างไว้โดยเฉพาะ แม้ว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีจะมีอำนาจในการจัดการรวบรวมเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อให้พอชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันเป็นอำนาจทั่วไป แต่อำนาจในการดำเนินการรวบรวมเงินดังกล่าวมานั้นยังถูกจำกัดด้วยวิธีการบังคับที่ต้องกระทำตามวิธีที่กฎหมายบัญญัติเอาไว้ด้วย มิฉะนั้นแล้ว จะถือเป็นการปฏิบัติ นอกเหนือไปจากบทบัญญัติของกฎหมาย อันจะเป็นเหตุให้ต้องเพิกถอนการดำเนินการดังกล่าวได้

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า วิธีการดำเนินการบังคับคดีลิขสิทธิ์นั้น ในทางปฏิบัติเมื่อได้ทำการยึดแล้ว นอกจากเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องแจ้งรายการสิทธิที่ยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบ ควรที่จะต้องแจ้งการยึดสิทธิในทรัพย์สินนั้นๆ ให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายบันทึกข้อมูลการยึดเอาไว้ด้วย ซึ่งแม้ว่าในกรณีของลิขสิทธิ์ เรื่องการจดทะเบียนจะไม่ใช่งานใจของการได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเนื่องจากผู้สร้างสรรค์จะได้รับการคุ้มครองโดยอัตโนมัติทันทีที่สร้างสรรค์งานก็ตาม เหตุที่ผู้เขียนเสนอให้ต้องมีการแจ้งข้อมูลการยึดให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ซึ่งก็คือนายทะเบียนทราบ เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ กล่าวคือ

1. เพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดี สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้สอดคล้องกับสภาพปัญหา โดยกำหนดวิธีปฏิบัติในการยึดทรัพย์ประเภทดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นการยึดสิทธิในลิขสิทธิ์ทั้งหมดหรือยึดสิทธิเพียงบางส่วน เช่น ยึดเฉพาะสิทธิในการทำซ้ำหรือสิทธิในการดัดแปลง เป็นต้น ทั้งนี้จะกระทำโดยวิธียึด ณ ที่ทำการของเจ้าพนักงานบังคับคดี แล้วแจ้งข้อมูลการยึดให้กับเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อบันทึกไว้เป็นหลักฐานในเบื้องต้น เพื่อให้เกิดการตรวจสอบสิทธิในลิขสิทธิ์ที่ได้ทำการยึดโดยผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ อันถือเป็นการแสดงถึงการยึดทรัพย์ให้ประจักษ์แจ้งต่อบุคคลภายนอกด้วย และเมื่อขายทอดตลาดทรัพย์ประเภทดังกล่าวแล้วการดำเนินการโอนทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดให้แก่ผู้ซื้อก็จะเกิดผลในทางกฎหมายสอดคล้องกับ บทบัญญัติ มาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ซึ่งก็ถือมีหลักฐานการโอนเป็นหนังสือโดย เจ้าพนักงานบังคับคดีจะแจ้งการโอนทรัพย์สินที่ยึดให้เจ้าหน้าที่ตามกฎหมายบันทึกไว้เป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการตรวจสอบสิทธิจากบุคคลภายนอก

2. เพื่อให้เกิดผลทางสาธารณะในการรับรองคุ้มครองสิทธิของผู้ซื้อทอดตลาดลิขสิทธิ์ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้โดยบริบูรณ์ไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ สืบเนื่องจากการได้มาซึ่งสิทธิในลิขสิทธิ์ในกรณีนี้เป็นการโอนโดยวิธีการบังคับคดีอันเป็นอำนาจทั่วไปเกี่ยวกับการบังคับคดี เพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลมิใช่การโอน โดยความยินยอมของเจ้าของสิทธิในลิขสิทธิ์นั่นเอง

นอกเหนือจากการเพิ่มเติมบทบัญญัติใน หมวดที่ 2 เรื่อง วิธีการยึดอาชทรัพย์แล้วจำเป็นที่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ ในหมวดที่ 1 ซึ่งเป็นหลักทั่วไป ดังนี้

ร่างมาตรา 282 “ ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งใดกำหนดให้ชำระเงินจำนวนหนึ่ง ภายใต้งบบังคับ แห่งบทบัญญัติห้ามมาตราต่อไปนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมมีอำนาจที่จะรวบรวมเงิน ให้พอชำระ ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยวิธียึดหรืออายัดและขายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษตามบทบัญญัติ ในลักษณะนี้ คือ

(1)

(5) โดยวิธียึดและขายทอดตลาดสิทธิในทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างซึ่งมีราคาและอาจถือเอาได้.....”

เหตุที่ต้องมีการระบุเพิ่มเติมเนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นอำนาจทั่วไปของเจ้าพนักงานบังคับคดีจึงต้องมีความชัดเจนและครอบคลุมกับทรัพย์สินทุกประเภทซึ่งไม่มีข้อยกเว้นตามกฎหมายมิให้อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ส่วนรูปแบบและวิธีการในการดำเนินการกับทรัพย์สินแต่ละประเภทนั้นก็จะต้องกลับไปพิจารณา ในหมวดที่ 2 เรื่องวิธีการยึดอายัดและขายทอดตลาดต่อไป

อย่างไรก็ตาม จากที่ได้ศึกษามาจะเห็นได้ว่าสิทธิในลิขสิทธิ์ มีความแตกต่างจากทรัพย์สินโดยทั่วไป เนื่องจากลิขสิทธิ์เป็นสิทธิในทางหวงกันที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้มาเป็นการตอบแทนจากการใช้สติปัญญาสร้างสรรค์งานขึ้นมา อาชญาของการคุ้มครองลิขสิทธิ์ถูกกำหนดไว้ด้วยหลักเกณฑ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปว่า จะต้องเป็นการตอบแทนที่พอสมควรแก่ผู้สร้างสรรค์งานนั้น ส่วนจะเป็นระยะเวลาเท่าใด จะขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างประเทศหรือกฎหมายภายในประเทศ ดังนี้ เมื่อลิขสิทธิ์ที่มีวัตถุแห่งสิทธิเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน ต่างจากสิทธิอื่น ๆ ที่มีวัตถุแห่งสิทธิเป็นสิ่งที่มีความหมายหลาย เช่น โฉนด แก้ว นฬิกา รถยนต์ สิทธิในทรัพย์สินดังกล่าวมาในประการหลังนี้มันไม่มีจำกัดเวลาและจะสูญสิ้นไปก็ต่อเมื่อวัตถุแห่งสิทธินั้นสูญสลายไปแล้ว แต่ในกรณีของลิขสิทธิ์นั้น มีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาการให้ความคุ้มครองเมื่ออายุของลิขสิทธิ์สิ้นสุดลงแล้ว งานที่เคยมีลิขสิทธิ์นั้นก็จะตกเป็นสาธารณะ (Work in Public Domain) ที่ใครๆ ก็ใช้ประโยชน์ได้ และจะไม่มีใครมีอำนาจหวงกันการใช้งานนั้นอีกต่อไป ฉะนั้น กระบวนการในการบังคับชำระหนี้กับลิขสิทธิ์ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องมีขั้นตอนที่รวดเร็ว

อันสืบเนื่องจากมีเงื่อนไขเรื่องเวลาในการคุ้มครองและคุณค่าหรือมูลค่าของตัวทรัพย์สินจะถูกกำหนดโดยค่านิยมของสังคมที่แปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัย นั่นเอง

นอกเหนือจากแนวทางการยึดและขายทอดตลาดสิทธิในลิขสิทธิ์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ยังคงมีแนวทางที่ผู้กรณีสามารถจะเลือกใช้วิธีการตาม มาตรา 307 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บังคับใช้แก่กรณีปัญหาได้ซึ่งน่าจะเป็นการรักษามูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาจากการบังคับคดีให้คงอยู่และเกิดประโยชน์แก่คู่ความทั้งสองฝ่ายมากกว่า เนื่องจากการใช้สิทธิที่มีอยู่ของลูกหนี้เอง เพื่อก่อให้เกิดรายได้แล้วมาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งก็จะก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการบังคับคดีไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

8. รายการอ้างอิง

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์. 2550. **คู่มือการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน, โครงการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน.** กรุงเทพมหานคร: กรมทรัพย์สินทางปัญญา. ม.ป.ท.
- กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. 2551, 23 กรกฎาคม. “คำสั่งกรมบังคับคดีที่ 333/2551 เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจำหน่ายทรัพย์สิน.” ม.ป.ท.
- กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. 2548, 8 กันยายน. “คำสั่งกรมบังคับคดีที่ 452/2548 เรื่อง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์สิน.” ม.ป.ท.
- กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. 2551, 15 สิงหาคม. “นโยบายขายทอดตลาดของกรมบังคับคดี.” ม.ป.ท.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. 2545. **คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- ฐิติภรณ์ พงษ์ประเสริฐ. 2550. “การบังคับคดีลิขสิทธิ์.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รัชชัย ศุภผลศิริ. 2544. **กฎหมายลิขสิทธิ์.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- ธานีศ เกศวพิทักษ์. 2550. “การประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ครั้งที่ 1564-41/2550.” ม.ป.ท.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. 2550. “รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ครั้งที่ 1570-47/2550.” ม.ป.ท.
- เสนีย์ ปราโมทย์. 2521. **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายลักษณะทรัพย์สิน.** กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.

การปฏิบัติตัวของพนักงานโรงแรม 5 ดาวเพื่อป้องกันภาวะโลกร้อน
กรณีศึกษาในเขตท่องเที่ยวอำเภอหัวหินและอำเภอชะอำ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

THE IMPLEMENTATIONS OF 5 STARS HOTEL'S EMPLOYEES
CONCERNING THE GLOBAL WARMING ISSUE CASE STUDY

AMPHUR HUA HIN AND AMPHUR CHA-AM,
PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE

สิทธิเดช สิริสุขะ

สายรุ่ง ธรณี

ผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตหัวหิน

มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด

E-mail: sid.sirisukha@stamford.edu

ผู้ช่วยรองผู้จัดการรีสอร์ทและเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์

โรงแรมดิเอวาซอนหัวหิน แอนด์ ซิกเซนส์ เซส สปา

E-mail: parm-huahn@sixsenses.com

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของพนักงานโรงแรม 5 ดาวเพื่อป้องกันภาวะโลกร้อน กรณีศึกษาในเขตท่องเที่ยวอำเภอหัวหิน และอำเภอชะอำ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างพนักงานโรงแรม 5 ดาว 6 โรงแรม จำนวนทั้งหมด 420 ราย โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าวิจัย คือแบบสอบถามปลายเปิดที่แบ่งออกเป็น 4 ส่วน โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ความคิดเห็นของพนักงานโรงแรมเรื่องภาวะโลกร้อน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยได้รับการอบรม หรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงานนั้น มีความคิดเห็นไม่แตกต่างจากผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่เคยได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงาน ตามนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลแตกต่างกันนั้น จะมีความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นเรื่องภาวะโลกร้อน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การเคยได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงาน ไม่มีผลต่อการการปฏิบัติตัวของพนักงานโรงแรมเพื่อป้องกันเรื่องภาวะโลกร้อนที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลด้านเพศ และการศึกษาแตกต่างกันนั้นจะมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันภาวะโลกร้อนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน ส่วนในด้านอายุ ภูมิภาค รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แชนก และจำนวนปีที่ทำงานในโรงแรมนั้นมีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นอกจากนี้ยังได้สัมภาษณ์หัวหน้างานแผนกช่างทั้ง 6 โรงแรม ถึงผลกระทบของภาวะโลกร้อนที่มีต่อโรงแรม รวมถึงการวางแผนการปฏิบัติตัวเพื่อช่วยป้องกันภาวะโลกร้อนของพนักงานในโรงแรม ผลการสัมภาษณ์พบว่า แต่ละโรงแรมมีกลยุทธ์ที่ช่วยลดภาวะโลกร้อนที่เหมือนกันคือ การตั้งเป้าหมายในการประหยัดไฟและน้ำในแต่ละเดือน โดยพนักงานแผนกช่างจะบันทึกสถิติและนำไปติดบอร์ดเพื่อแจ้งให้พนักงานทุกคนทราบ และช่วยกันประหยัดในเดือนต่อไป

คำสำคัญ: โลกร้อน โรงแรม 5 ดาว ท่องเที่ยว อำเภอหัวหินและอำเภอชะอำ

ABSTRACT

The study was about the (new) implementations of hotel personnel topic "Global Warming Impact on the Five-Star Hotel: The Case Study of the Hotels in Tourism Areas of Amphur Hua-Hin and Cha-Am, Prachuap Khiri Khan Province. The study used quantitative research methodology by studying the samples of the 420 five-star hotel personnel from 6 hotels in tourism areas of Amphur Hua-Hin and Cha-Am. The study found that the overall opinions of the hotel personnel about global warming are on the average. The questionnaire respondents who were trained and educated about the reduction of global warming in the workplace have indifferent opinions with the questionnaire respondents who are never trained and educated about the global warming in the workplace. According to the significance level at 0.05, the questionnaire respondents who have different personal basic information will have different opinions about global warming with no significance level at 0.05. The training or education of global warming in workplace does not have any impact on the (new/changed) behaviors of the hotel personnel to protect the global warming at the significance level of 0.05. The questionnaires respondent who had basic information of gender and different education level had coped with global warming protection differently with no statistical significance level at 0.05. For the aspects of ages, domiciles, average salaries, departments and the numbers of working years in the hotels, it has the differences of statistical significance level at 0.05

In addition of interviews part two, the results from Engineering Heads of Department in 6 hotel researches found that every hotel concerned about the impact of Global Warming Issue in the workplaces. There are purposed to deduced electric charges and water in each month and put the results on boards in staff restaurants for sharing and keep forward to help in advance.

KEYWORDS : Global Warming, Five-Star Hotel, Tourism, Hua-Hin and Cha-Am

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยถือเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม จนทำให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จักในฐานะเป็น "สยามเมืองยิ้ม" และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่มี

ชื่อเสียงแห่งหนึ่งของโลก (ธนพรรณ ใจสะอาด, 2548: 1) นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่างนิยมชมชอบและเลือกประเทศไทยเป็นที่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจในช่วงวันหยุดและเพื่อหาประสบการณ์แก่ชีวิต ซึ่งไม่ต่างจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาท่องเที่ยวและเข้าพักกับโรงแรมที่มีชื่อต่างๆ มากมาย ทั้งในเครือโรงแรมไทยและเครือโรงแรมต่างชาติก็ดี

จากการวิเคราะห์ด้านอุปสงค์การท่องเที่ยว หัวหินและชะอำมีแหล่งท่องเที่ยว หรือทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากประกอบกับมีสภาพภูมิอากาศที่แจ่มใสและมีทัศนียภาพที่สวยงามมากมาย ทำให้หัวหินและชะอำเป็นแหล่งที่มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวทั้งไทยและชาวต่างชาติ โดยหัวหินเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และชะอำเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งอยู่ในกลุ่มภาคใต้ตอนบนและภาคกลางตอนล่างซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกันและอยู่ไม่ห่างจากกรุงเทพมหานครมากนัก อำเภอหัวหินมีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครเพียง 195 กิโลเมตร ในขณะที่อำเภอชะอำอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเพียง 121 กิโลเมตร (มทิยา เลิศไกร, 2549: 2) โดยทั้งสองอำเภอมียุทธศาสตร์ภูมิประเทศที่คล้ายกันทำให้ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวคล้ายกันคือ การท่องเที่ยวชายทะเลหรือชายหาด

ธุรกิจโรงแรมและที่พัก เป็นธุรกิจที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ เนื่องจากเป็นธุรกิจที่ให้บริการนักท่องเที่ยวโดยตรง ทั้งที่เป็นธุรกิจหลักและธุรกิจสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของประเทศเป็นส่วนใหญ่และยังเป็นแหล่งจ้างงาน นอกจากนี้การประมาณการในปี 2547 พบว่ามีบุคลากรในธุรกิจโรงแรมและที่พักประมาณ 198, 276 คน และอีก 5 ปีข้างหน้า (ปี 2552/ปัจจุบัน) ความต้องการบุคลากรสำหรับธุรกิจโรงแรมและที่พักเพิ่มขึ้นประมาณ 52,000 คน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548)

จิรพล สิ้นฐานาวา กล่าวไว้ว่าการใช้ชีวิตอยู่ที่บ้านในวันหยุดโดยไม่เดินทางไปไหนเลย ยังต้องใช้ทรัพยากรอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ตื่นนอน ทรัพยากรที่ต้องใช้เพื่อการอุปโภค บริโภคล้วนได้มาจากการผลิตที่ต้องใช้พลังงานเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการปลดปล่อยความร้อนจากวัสดุพลังงานในขบวนการสันดาปจะทำให้เกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเมื่อมีการใช้พลังงานก็มีการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์มาก ซึ่งก๊าซนี้เป็นต้นเหตุสำคัญของการเกิดภาวะเรือนกระจก โดยการเพิ่มและการสะสมของก๊าซชนิดนี้เป็นปริมาณมากติดต่อกันในชั้นบรรยากาศ จะเพิ่มการดูดซับความร้อนจากการแผ่รังสีความร้อนของพื้นผิวโลกไว้มากแล้ว ก๊าซเรือนกระจกนี้เมื่อถึงระดับหนึ่งก็จะพยายามแผ่รังสีความร้อนที่ดูดซับไว้มากกลับมายังพื้นโลกได้อีก ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน จากวิถีชีวิตที่อยู่กับบ้านทั้งวันไม่ได้ไปไหนยังมีส่วนทำให้เกิดภาวะโลกร้อนได้ ในด้านหนึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวก็เป็นส่วนหนึ่งในการปล่อยก๊าซเรือนกระจกขึ้นไปชั้นบรรยากาศ ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน (จิรพล สิ้นฐานาวา, 2550)

การเกิดภาวะโลกร้อนได้ทำให้เกิดผลกระทบและเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้านต่อโลกและสังคมมนุษย์ อีกทั้งยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวาง นับตั้งแต่อุณหภูมิ การกัดเซาะชายฝั่ง การขาดแคลนน้ำ การเกิดน้ำท่วม คลื่นความร้อน ไฟป่าและโรคระบาด เป็นผลให้เกิดการยกเลิกเที่ยวบินในกรณีที่มีหมอกปกคลุมหนาแน่น การยกเลิกจองห้องพักในกรณีที่เกิดหิมะถล่ม น้ำท่วม จนเป็นเหตุให้ไม่สามารถเดินทางมาพักตามที่มีการจองห้องพักไว้ได้ รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว ยิ่งการแปรปรวนของสภาพอากาศมีมาก ความเสียหายต่อธุรกิจท่องเที่ยวก็จะมามากตามไปด้วย หลายประเทศของทวีปยุโรปมีการรณรงค์ให้คนของประเทศนั้นๆ ยกเลิกและลดปริมาณการเดินทาง

ท่องเที่ยวต่างทวีป เพื่อช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและลดภัยโลกร้อน ประเทศที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว และมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลักอย่างประเทศไทยก็จะต้องมีการปรับตัว และเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเพื่อให้ได้รับความเสียหายและได้รับผลกระทบน้อยที่สุด ดังนั้นการเผยแพร่ความรู้ และข้อมูลข่าวสารเรื่อง โลกร้อนก็จะทำให้เกิดการตื่นตัวของนักท่องเที่ยวและคนในวงการท่องเที่ยว จนเกิดความตระหนักในบทบาทของตนเองที่จะมีส่วนร่วมในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (จิรพล สิ้นธนาภา, 2550)

ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ทำการวิจัยเป็นพนักงาน โรงแรม และจากประสบการณ์ทำงานที่ผ่านมาทำให้มีความสนใจ และต้องการทราบว่า พนักงานโรงแรม 5 ดาวในแต่ละแห่ง ได้ตระหนักถึงเรื่องภาวะโลกร้อนและมีการปฏิบัติตัว เพื่อป้องกันที่แตกต่างกันไปอย่างไรบ้าง และการลดภาวะโลกร้อนในแต่ละองค์กรแตกต่างกันอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

2.1 เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตัวของพนักงาน โรงแรม 5 ดาว เพื่อป้องกันภาวะโลกร้อน

2.2 เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารธุรกิจโรงแรมใช้ในการแก้ไขปัญหาเรื่องภาวะโลกร้อนในองค์กรได้อย่างเหมาะสม

3. ทบทวนวรรณกรรม

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate change) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสภาวะอากาศอันเป็นผลมาจากกิจกรรมของมนุษย์ที่เปลี่ยนองค์ประกอบของบรรยากาศโลกโดยตรงหรือโดยอ้อม และที่เพิ่มเติมจากความแปรปรวนของสภาวะอากาศตามธรรมชาติที่สังเกตได้ในช่วงเวลาเดียวกัน ได้แก่ อุณหภูมิ ความชื้น ปริมาณน้ำฝน ฤดูกาล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพภูมิอากาศในบริเวณที่สิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ เริ่มมีการกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศบ่อยขึ้น ในปัจจุบันเนื่องจากสภาพภูมิอากาศกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยนักวิทยาศาสตร์เชื่อว่า การเผาผลาญเชื้อเพลิงฟอสซิล (fossil fuel) ซึ่งเป็นแหล่งพลังงานสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมในช่วง 200 ปีที่ผ่านมา เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ความเข้มข้นของก๊าซเรือนกระจก (greenhouse gas) ในบรรยากาศเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดปรากฏการณ์เรือนกระจก (greenhouse effect) หรือ “ภาวะโลกร้อน (global warming)” ภาวะโลกร้อนนี้มีผลต่อการอยู่รอดของสิ่งมีชีวิต เนื่องจากอุณหภูมิสูงขึ้น ทำให้ฤดูกาลต่างๆ เปลี่ยนแปลงไป สิ่งมีชีวิตที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ก็จะค่อยๆ ตายลง และสูญพันธุ์ไปในที่สุด สำหรับผลกระทบต่อมนุษย์นั้น อุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้นอาจทำให้บางพื้นที่กลายเป็นทะเลทราย ประชาชนขาดแคลนอาหารและน้ำดื่ม บางพื้นที่ประสบปัญหาน้ำท่วมหนักเนื่องจากฝนตกรุนแรงขึ้น น้ำแข็งขั้วโลกและบนยอดเขาสูงละลาย ทำให้ปริมาณน้ำทะเลเพิ่มสูงขึ้น พื้นที่ชายฝั่งทะเลได้รับผลกระทบโดยตรง อาจทำให้บางพื้นที่จมหายไปอย่างถาวร ดังนั้น ปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจึงเป็นปัญหาสำคัญ ที่มวลมนุษยชาติจะต้องร่วมมือกันปกป้อง และเสริมสร้างความสามารถในการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น (Global Warming Art, 2007)

ก๊าซเรือนกระจกที่เพิ่มขึ้นทำให้ระบบภูมิอากาศของโลกต้องปรับตัวเพื่อรักษาความสมดุลของโลก ในระยะยาวโลกต้องเพิ่มขีดความสามารถในการกำจัดพลังงานจากดวงอาทิตย์ เนื่องจากก๊าซเรือนกระจกที่หนา

แนบขึ้นลดอัตราการส่งกลับพลังงานไปสู่อวกาศ ภูมิอากาศของโลกจึงปรับตัวเพื่อรักษาสมดุลระหว่างพลังงานที่เข้าและออกจากโลก การปรับตัวดังกล่าวรวมถึงการปรับตัวให้เข้ากับ ภาวะโลกร้อน ของพื้นผิวโลกและชั้นบรรยากาศล่างของโลก การเพิ่มความร้อนเป็นทางออกที่ง่ายที่สุดสำหรับสภาพภูมิอากาศในการปลดปล่อยพลังงานส่วนเกิน แต่การเพิ่มขึ้นของพลังงานเพียงน้อยนิด ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างอื่นตามมาด้วย เช่น การปกคลุมของเมฆ กระแสทิศทางลม เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้บางอย่างเป็นการกระตุ้นให้มีผลกระทบต่อเนื่องและทำให้ร้อนมากขึ้น ในขณะที่บางส่วนมีผลทำให้ร้อนน้อยลง (Global Warming Art,2007)

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทยประเมินไว้ว่า มีสิ่งชี้ชัดในเรื่องความเป็นไปได้ของภาวะการผันแปรของน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ และอุทกภัยที่ถี่ขึ้นและรุนแรงยิ่งขึ้นในพื้นที่ราบลุ่ม โดยเฉพาะในบริเวณชายฝั่งของกรุงเทพฯ ที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง และอยู่เหนือระดับน้ำทะเลเพียง 1 เมตร โดยระดับการรุกของน้ำเค็มจะเข้ามาในพื้นที่แม่น้ำเจ้าพระยาถึง 40 กิโลเมตร ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรกรรมที่มีความอ่อนไหวต่อความสมดุลของน้ำจืดและน้ำเค็มในพื้นที่ นอกจากนี้ กรุงเทพฯ ยังมีความเสี่ยงต่อความเสียหายจากเหตุการณ์น้ำล้นตลิ่งและอุทกภัย ที่จะก่อความเสียหายกับระบบสาธารณูปโภค ที่อยู่อาศัยของจำนวนมาก รวมถึงผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจที่จะตามมา

อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกที่เพิ่มสูงขึ้น จะทำให้การระเหยของน้ำทะเล มหาสมุทร แม่น้ำ ลำธาร และทะเลสาบเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ฝนตกมากขึ้น และกระจุกตัวอยู่ในบางบริเวณจึงทำให้เกิดอุทกภัย ส่วนบริเวณอื่นๆ ก็จะเกิดปัญหาแห้งแล้ง เนื่องจากฝนตกน้อย (คลังปัญญาไทย, 2552)

ภาวะโลกร้อนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้นไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในทางกายภาพเท่านั้น หากแต่ยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศชาติเช่นเดียวกัน กล่าวคือการยุบตัวของพื้นที่ชายฝั่ง ภูมิอากาศแปรปรวน โรคระบาดรุนแรง และผลกระทบอื่นๆ ส่งผลให้มีประชากรบาดเจ็บล้มตาย ทั้งที่ทำกินและไร้ที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ประชาชนยังจะได้รับความเดือดร้อนจากการขาดแคลนอาหารและน้ำดื่มที่ถูกสุขลักษณะระหว่างภาวะน้ำท่วมและความเสียหายที่เกิดกับระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ซึ่งโดยมากผู้ที่ได้รับผลกระทบรุนแรงที่สุดจะเป็นประชาชนที่มีความยากจน และไม่มีทุนทรัพย์พอที่จะป้องกันผลกระทบของภาวะโลกร้อน ได้ ยกตัวอย่างเช่น การป้องกันการลุดล้ำของน้ำเค็มในพื้นที่ทำกิน อาจทำได้โดยการสร้างเขื่อน และประตูน้ำป้องกันน้ำเค็มใน แต่วิธีนี้ต้องใช้ทุนสูง (คลังปัญญาไทย, 2552)

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่องการปฏิบัติตัวของพนักงานโรงแรม 5 ดาว เพื่อป้องกันเรื่องภาวะ โลกร้อน กรณีศึกษาในเขตท่องเที่ยวอำเภอหัวหินและอำเภอชะอำ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้ทำการศึกษาวิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ (1) หัวหน้างานแผนกช่าง (2) พนักงานในโรงแรม ซึ่งโรงแรมกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยคือโรงแรม 5 ดาวในเขตอำเภอหัวหิน และอำเภอชะอำ ที่ให้ความสำคัญในการปฏิบัติตัวเกี่ยวกับการป้องกันภาวะ โลกร้อนและมีกรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยตรง ซึ่งมีทั้งหมด 6 โรงแรม

ได้แก่ A, B, C, D, E, และ F

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเรื่องการปฏิบัติตัวของพนักงานโรงแรม 5 ดาว เพื่อป้องกันเรื่องภาวะโลกร้อนในเขตอำเภอหัวหินและอำเภอชะอำ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตัวของพนักงานโรงแรม หรือองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อช่วยลดปัญหาภาวะโลกร้อน นอกจากนี้ผู้ทำการวิจัยยังมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความรับผิดชอบต่อสังคม (Social responsibility) โดยใช้กลุ่มประชากรตัวอย่างที่เป็นพนักงานโรงแรมทั้งสิ้น 420 ราย ในการสุ่มแต่ละแผนก และมีการสัมภาษณ์หัวหน้างานแผนกช่างจำนวน 6 คน จาก 6 โรงแรมด้วย

4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลรวม 12 เดือน คือตั้งแต่ 2552 มีนาคม – มีนาคม 2553

5. ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทั้งหลายที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นจนเสร็จสิ้นผู้วิจัยจะนำผลวิเคราะห์ที่ได้มาสรุปและอภิปรายผลรวมทั้งแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในตอนท้ายด้วย

สมมุติฐานที่ 1 การได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงาน มีผลต่อความคิดเห็นของพนักงานเรื่องภาวะโลกร้อน

สามารถเขียนเป็นสมมุติฐานทางสถิติได้ดังนี้

H_0 สมมุติฐานหลัก : ผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงาน มีความคิดเห็นเรื่องภาวะโลกร้อน แตกต่างจากการที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงาน

H_1 สมมุติฐานรอง : ผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงาน มีความคิดเห็นเรื่องภาวะโลกร้อน ไม่แตกต่างจากการที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงาน

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของพนักงานเรื่องภาวะโลกร้อนกับการได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงาน

การได้รับการอบรม	จำนวน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	Sig.
เคย	284	.68711	-.538	.317
ไม่เคย	136	.59768	-.565	

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงานนั้น มีความคิดเห็นไม่แตกต่างจากผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่เคยได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงาน ตามนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยจากตารางที่ 1 ค่า sig. ที่

ได้จากการคำนวณ โดยวิธี t-test มีค่าเท่ากับ .317 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทำให้สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยได้รับการอบรม หรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงาน นั้นมีความคิดเห็นไม่แตกต่างจากผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่เคยได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงาน

สมมุติฐานที่ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลแตกต่างกันนั้นจะมีความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นเรื่องภาวะโลกร้อน

สามารถเขียนเป็นสมมุติฐานทางสถิติได้ดังนี้

H_0 สมมุติฐานหลัก : ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นเรื่องภาวะโลกร้อนแตกต่างกัน

H_1 สมมุติฐานรอง : ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นเรื่องภาวะโลกร้อนไม่แตกต่างกัน

เมื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของพนักงานจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แขนง และจำนวนปีที่ทำงานในโรงแรม ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของพนักงานจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แผนก และจำนวนปีที่ทำงานในโรงแรม

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
เพศ	Between Groups	.12	1	.012	.027	.870
	Within Groups	181.947	418	.435		
	Total	181.959	419			
อายุ	Between Groups	.065	3	.022	.050	.985
	Within Groups	181.894	416	.437		
	Total	181.959	419			
ระดับการศึกษา	Between Groups	3.536	4	.884	2.057	.086
	Within Groups	178.421	415	.430		
	Total	181.959	419			
ภูมิลำเนา	Between Groups	4.151	6	.692	1.607	.144
	Within Groups	177.808	413	.431		
	Total	181.959	419			
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	Between Groups	1.930	7	.276	.631	.730
	Within Groups	180.029	412	.437		
	Total	181.959	419			
แผนก	Between Groups	2.465	8	.308	.706	.687
	Within Groups	179.494	411	.437		
	Total	181.959	419			
จำนวนปีที่ทำงานในโรงแรม	Between Groups	2.603	5	.521	1.202	.308
	Within Groups	179.356	414	.433		
	Total	181.959	419			

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเรื่องภาวะโลกร้อนไม่แตกต่างกัน ตามนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยจากตารางที่ 2 ค่า sig. ที่ได้จากการคำนวณด้วยวิธี F-test มีดังนี้ ด้านเพศ มีค่าเท่ากับ .870 ด้านอายุ มีค่าเท่ากับ .985 ด้านระดับการศึกษามีค่าเท่ากับ .086 ด้านภูมิลำเนา มีค่าเท่ากับ .144 ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีค่าเท่ากับ .730 ด้านแผนก มีค่าเท่ากับ .687 ด้านจำนวนปีที่ทำงาน มีค่าเท่ากับ .308 ดังนั้นจึง ปฏิเสธสมมุติฐานหลักที่ตั้งไว้ ทำให้สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเรื่องภาวะโลกร้อนไม่แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ 3 การได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงาน มีผลต่อการปฏิบัติตัวของพนักงานโรงแรมเพื่อป้องกันเรื่องภาวะโลกร้อน

สามารถเขียนเป็นสมมุติฐานทางสถิติได้ดังนี้

H_0 สมมุติฐานหลัก : ผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงาน มีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันภาวะโลกร้อน แตกต่างจากการที่ผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่ได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงาน

H_1 สมมุติฐานรอง : ผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงาน มีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันภาวะโลกร้อน ไม่แตกต่างจากการที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงาน

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตัวของพนักงานโรงแรมเพื่อป้องกันเรื่องภาวะโลกร้อนของกลุ่มตัวอย่าง กับการได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงาน

การได้รับการอบรม	จำนวน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	Sig.
เคย	284	.54261	3.078	.128
ไม่เคย	136	.59629	2.973	

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงานนั้น มีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันภาวะโลกร้อน ไม่แตกต่างจากผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่เคยได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงาน ตามนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยจากตารางที่ 3 ค่า sig. ที่ได้จากการคำนวณโดยวิธี t – test มีค่าเท่ากับ .128 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทำให้สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยได้รับการอบรม หรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงานนั้น มีการปฏิบัติตัวไม่แตกต่างจากผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่เคยได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงาน

สมมุติฐานที่ 4 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลแตกต่างกันนั้นจะมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันภาวะโลกร้อนแตกต่างกัน

สามารถเขียนเป็นสมมุติฐานทางสถิติได้ดังนี้

H_0 สมมุติฐานหลัก : ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลแตกต่างกันจะมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันภาวะโลกร้อนแตกต่างกัน

H_1 สมมุติฐานรอง : ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลแตกต่างกันจะมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันภาวะโลกร้อนไม่แตกต่างกัน

เมื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง การปฏิบัติตัวของพนักงานเพื่อป้องกันเรื่องภาวะโลกร้อน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แผนก และจำนวนปีที่ทำงานในโรงแรม ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการปฏิบัติตัวของพนักงานเพื่อป้องกันเรื่องภาวะโลกร้อน จำแนกตามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
เพศ	Between Groups	.870	1	.870	2.737	.099
	Within Groups	132.803	418	.318		
	Total	133.673	419			
อายุ	Between Groups	8.702	3	2.901	9.656	.000
	Within Groups	124.970	416	.300		
	Total	133.673	419			
ระดับการศึกษา	Between Groups	1.816	4	.454	1.429	.223
	Within Groups	131.856	415	.318		
	Total	133.673	419			
ภูมิลำเนา	Between Groups	19.818	6	3.303	11.981	.000
	Within Groups	113.855	413	.276		
	Total	133.673	419			
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	Between Groups	18.060	7	2.580	9,194	.000
	Within Groups	115.613	412	.281		
	Total	133.673	419			
แผนก	Between Groups	13.408	8	1.676	5.728	.000
	Within Groups	120.264	411	.293		
	Total	133.673	419			
จำนวนปีที่ทำงานในโรงแรม	Between Groups	17.452	5	3.490	12.433	.000
	Within Groups	116.221	414	.281		
	Total	133.673	419			

จากการศึกษา ด้วยวิธี F-test แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ทางด้านเพศ และระดับการศึกษาแตกต่างกัน จะมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันภาวะโลกร้อน ไม่แตกต่างกัน ตามนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยจากตารางที่ 4 ด้านเพศ มีค่า sig. เท่ากับ .099 ด้านระดับการศึกษา มีค่า sig. เท่ากับ .223 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลทางด้านอายุ ภูมิลำเนา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แผนก และจำนวนปีที่ทำงานในโรงแรม แตกต่างกัน จะมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันภาวะโลกร้อนแตกต่างกัน ตามนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยจากตารางที่ 4 ด้านอายุมีค่า sig. เท่ากับ .000 ด้านภูมิลำเนา มีค่า sig. เท่ากับ .000 ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีค่า sig. เท่ากับ .000 ด้านแผนก มีค่า sig. เท่ากับ .000 ด้านจำนวนปีที่เคยทำงานในโรงแรม มีค่า sig. เท่ากับ .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทำให้สรุปได้ว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลแตกต่างกันจะมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันภาวะโลกร้อนแตกต่างกัน

เมื่อทดสอบหาค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีของเซฟเฟ ดังแสดงในตารางที่ 5 ถึง ตารางที่ 7

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบรายคู่ทางด้านอายุโดยวิธีของเซฟเฟ

อายุ	18 – 25 ปี	26 – 35 ปี	36 – 45 ปี	มากกว่า 45 ปี
18 – 25 ปี		.1411	-.0820	-4.399*
26 – 35 ปี	-.1411		-.2231*	-.5811*
36 – 45 ปี	.0820	.2331*		-.3580*
มากกว่า 45 ปี	.4399*	.5811*	.3580*	

จากตารางที่ 5 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่อยู่ในช่วงอายุ 18 – 25 ปี จะมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันเรื่องภาวะโลกร้อนแตกต่างจากผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ มากกว่า 45 ปี ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่อยู่ในช่วงอายุ 26 – 35 ปี จะมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันเรื่องภาวะโลกร้อนแตกต่างจากผู้ตอบแบบสอบถามที่อยู่ในช่วงอายุ 36 – 45 ปี และมากกว่า 45 ปี

*The mean difference is significant at the 0.05 level.

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบรายคู่ทางด้านภูมิฐานะโดยวิธีของเซฟเฟ

	กรุงเทพ	ปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคใต้	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคตะวันออก
กรุงเทพ		.1256	-.4868*	-.4317	-.5278*	-.6712*	-.8151*
ปริมณฑล	-.1256*		-.6124*	-.5573	-.6535*	-.7968*	-.9407*
ภาคกลาง	.4868*	.6124*		.0551	-.0411	-.1844	-.3283*
ภาคเหนือ	.4317	.5573	-.0551		-.0962	-.2396	-.3834
ภาคใต้	.5278*	.6535*	.0411	.0962		-.1434	-.2873
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	.6712*	.7968*	.1844	.2396	.1434		-.1439
ภาคตะวันออก	.8151*	.9407*	.3283*	.3834	.2873	.1439	

จากตารางที่ 6 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพ จะมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันเรื่องภาวะโลกร้อนแตกต่างจากผู้ตอบแบบสอบถามที่มีภูมิลำเนาอยู่ในปริมณฑล ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตปริมณฑลจะมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันเรื่องภาวะโลกร้อนแตกต่างจากผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ที่มี

ผู้มีลำนายอยู่ในภาคกลาง จะมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันเรื่องภาวะโลกร้อนแตกต่างจากผู้ที่มีลำนายอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

*The mean difference is significant at the 0.05 level.

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบรายค่าทางด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนโดยวิธีของเซฟเฟ

	ต่ำกว่า 5,000	5,001 – 10,000	10,001 – 15,000	15,001 – 20,000	20,001 – 25,000	25,001 – 30,000	30,001 – 35,000	มากกว่า 35,000
ต่ำกว่า 5,000		-.4743	-.1665	-.1156	-.4460	-.3895	-.5862	-1.1233*
5,001 – 10,000	.4743		.3078*	.3588*	.0284	.0848	-.1119	-.6490
10,001 – 15,000	.1156	.3078*		.0510	-.2794	-.2229	-.4196	-.9568*
15,001 – 20,000	.1156	-.3588*	-.0510		-.3304	-.2739	-.4709	-1.0078*
20,001 – 25,000	.4460	-.0284	.2794	.3304		.0565	-.1402	-.6774
25,001 – 30,000	.3895	-.0848	.2229	.2739	-.0565		-.1967	-.7338
30,001 – 35,000	.5862	.1119	.4196	.4706	.1402	.1967		-.5371
มากกว่า 35,000	1.1233*	.6490	.9568*	1.0078*	.6774	.7338	.5371	

จากตารางที่ 7 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จะมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันเรื่องภาวะโลกร้อนแตกต่างจากกลุ่มที่มีรายได้ มากกว่า 35,000 บาท ผู้ที่มีรายได้ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท จะมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันเรื่องภาวะโลกร้อนแตกต่างจากกลุ่มที่มีรายได้ระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท และระหว่าง 15,001 – 20,000 บาท ผู้ที่มีรายได้ระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท จะมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันเรื่องภาวะโลกร้อนแตกต่างจากกลุ่มที่มีรายได้มากกว่า 35,000 บาท และผู้ที่มีรายได้ระหว่าง 15,001 – 20,000 บาท จะมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันเรื่องภาวะโลกร้อนแตกต่างจากกลุ่มที่มีรายได้มากกว่า 35,000 บาท

*The mean difference is significant at the 0.05 level.

ตารางที่ 8 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของพนักงาน โรงแรมที่ตอบแบบสอบถาม ตามแบบสอบถามปลายเปิด

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ	ความถี่
ปิดไฟ เครื่องปรับอากาศ เมื่อไม่ใช้งาน	7
ซ่อมแซมท่อน้ำที่ชำรุด รั่วซึม	3
แยกขยะก่อนทิ้ง	5
ปลูกฝังจิตสำนึกให้มีการรักษ์โลก อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โลกที่อื่น	12
ปลูกต้นไม้เพิ่มเติม	4
ใช้จักรยานในการเดินทาง	1
นำน้ำที่ใช้แล้วมารดน้ำต้นไม้	3
ลดการใช้กระดาษเช็ดมือ	2
บำบัดน้ำเสียก่อนทิ้ง	3
ผู้บริหารควรจะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง	4
อนุรักษ์ให้แขกที่มาพักช่วยกันมีส่วนร่วม	5
ลดการใช้ถุงภายในร้านค้าของ โรงแรม	1
ออกแบบยูนิฟอร์มของพนักงานให้เหมาะกับสภาพอากาศ	1
จัดตั้งทีมเพื่อดูแลเรื่องการประหยัดพลังงาน โดยเฉพาะ	2
งดใช้เครื่องจักรที่ไม่จำเป็น	1
นำหลัก 3R (Reduce Reuse Recycle) มาใช้	1
การดับเครื่องขนต้ในขณะที่จอดรอรับแขก	1

6. อภิปรายผลการศึกษา

จากสมมติฐานการวิจัย

1. การได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงานมีผลต่อความคิดเห็นของพนักงานเรื่องภาวะโลกร้อน พบว่า การเคยได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงานนั้น ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของพนักงานเรื่องภาวะโลกร้อน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

2. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลแตกต่างกันนั้น จะมีความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นเรื่องภาวะโลกร้อน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. การได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงาน มีผลต่อการการปฏิบัติตัวของพนักงานโรงแรมเพื่อป้องกันเรื่องภาวะโลกร้อน พบว่า การเคยได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนในสถานที่ทำงานไม่มีผลต่อการการปฏิบัติตัวของพนักงานโรงแรมเพื่อป้องกันเรื่องภาวะโลกร้อน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

4. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลด้านเพศ และการศึกษาแตกต่างกันนั้นจะมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันภาวะโลกร้อนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน ส่วนในด้านอายุ ภูมิฐานะ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แพนก และจำนวนปีที่ทำงานใน โรงแรมนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการสัมภาษณ์หัวหน้างานแผนกช่าง

สามารถผลสรุปของการประหยัดค่าใช้จ่ายที่พนักงานช่วยกันและร่วมมือในการประหยัดพลังงานไฟฟ้า มีการลดของค่าใช้จ่ายต่อเดือน จากค่าใช้จ่ายปกติโดยเฉลี่ย ดังนี้

โรงแรม A = 8-10% ต่อเดือน

โรงแรม D = 5 % ต่อเดือน

โรงแรม B = 17 % ต่อเดือน

โรงแรม E = 17% ต่อเดือน

โรงแรม C = 10% ต่อเดือน

โรงแรม F = ไม่สะดวกในการเปิดเผยข้อมูล

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของพนักงาน โรงแรมเรื่องภาวะโลกร้อนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สิริกาญจน์ (2551) ที่พบว่านักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหิดลส่วนใหญ่ จะมีความตระหนักต่อปัญหาภาวะโลกร้อนอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ควรจะมีการรณรงค์เรื่องภาวะโลกร้อนกันอย่างจริงจังให้มากขึ้น ปลุกฝังจิตสำนึกให้กับพนักงาน โรงแรมให้มีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันภาวะโลกร้อน ผู้บริหารควรจะมีการใส่ใจและรณรงค์เรื่องภาวะโลกร้อนกันอย่างจริงจัง เช่น การออกกฎข้อบังคับที่เข้มงวด ห้ามพนักงานเปิดแอร์หลังจาก 6 โมงเย็นในที่ทำงาน ห้ามพนักงานใช้ถุงพลาสติกให้หันมาใช้ถุงผ้าแทน เป็นต้น เพราะในปัจจุบันในแต่ละโรงแรมอาจจะไม่มีแนวทางปฏิบัติให้กับพนักงานอย่างจริงจัง จึงอาจทำให้การปฏิบัติตัวของพนักงานอยู่ในระดับปฏิบัติเป็นบางครั้ง เพราะในปัจจุบันปัญหาโลกร้อนนั้นกำลังเป็นปัญหาใหญ่ และมีผลกระทบต่อธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นอาจทำให้ฤดูกาลท่องเที่ยว ภูมิอากาศ ภูมิประเทศเปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป ผู้ทำการวิจัยควรมีการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ศึกษาว่าโรงแรมใดมีการรณรงค์ให้มีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันภาวะโลกร้อนกันอย่างจริงจัง
2. ศึกษาว่าปัญหาภาวะโลกร้อนมีผลกระทบต่อธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยวอย่างไรบ้างจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

8. รายการอ้างอิง

คลังปัญญาไทย. 2552. “เรื่องภาวะโลกร้อน.” ใน สารานุกรมฟรี เข้าถึงเมื่อ 22 กันยายน 2552 จาก

<http://www.panyathai.or.th>

จิรพล สินธุวานา. 2550. “ท่องเที่ยววิถีไทย ด้านภัยโลกร้อน.” กรุงเทพฯ: มุลนิธิโบไม้เขียว.

ชนพรรณ ใจสะอาด. 2548. “ผลกระทบของพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 ที่มีผลต่อการประกอบกิจการโรงแรม.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- มทิยา เลิศไกร. 2549. “การวิเคราะห์อุปสงค์การท่องเที่ยว กรณีศึกษา ชะอำ-หัวหิน.” วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศิริกาญจน์ สิริเลข. 2551. “ความตระหนักของปัญหาโลกร้อนของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2548. **ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพคน
เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันอุตสาหกรรมหลัก.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Global Warming Art. 2550. “ค่าเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยของอุณหภูมิโลก ในช่วงปี 1850 – 2000.” **Journal of Safety
and Health.** 1, 2 (July – September).

การปรับตัวของแรงงานข้ามชาติพม่าในสถานประกอบการของคนไทย:**กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี****BURMESE MIGRANT WORKERS' ADAPTATION IN THAI BUSINESS:****THE CASE STUDY IN RATCHABURI PROVINCE, THAILAND****ดร.ณิ มีแล้ว****นักศึกษาปริญญาโท****สาขาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา (บริหารองค์กร)****สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล****E-mail: uyoi77@hotmail.com****บทคัดย่อ**

การศึกษาเรื่อง การปรับตัวของแรงงานข้ามชาติพม่าในสถานประกอบการของคนไทย: กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษากระบวนการปรับตัว (2) ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัว และ (3) ปัญหาอุปสรรคการปรับตัวของแรงงานข้ามชาติพม่าที่ทำงานอยู่ในฟาร์มเลี้ยงสุกรขนาดย่อมของคนไทย โดยศึกษาในพื้นที่ฟาร์มเลี้ยงสุกรขนาดย่อมจำนวน 2 แห่ง ในตำบลห้วยไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วิธีการศึกษาเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นแรงงานข้ามชาติพม่า จำนวน 14 คน และนายจ้างคนไทย 3 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยและแนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวในการทำงาน ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการปรับตัวในการทำงานของแรงงานข้ามชาติพม่าทั้งตอนที่อยู่ประเทศพม่าและหลังจากเข้ามาในประเทศไทยแล้ว เริ่มต้นจากปัญหาสภาพคล่องทางการเงินที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ และความกดดันจากนายจ้างเดิม ส่งผลให้มีการหางานใหม่โดยเปลี่ยนอาชีพไปเรื่อยๆ จนกว่าจะพบอาชีพที่ตนพึงพอใจ สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวในการทำงานของแรงงานข้ามชาติพม่าพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล รวมถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมมีผลต่อการปรับตัวอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาไม่พบว่าแรงงานข้ามชาติพม่าที่ศึกษามีปัญหาการปรับตัวในการทำงานแต่อย่างใด เนื่องจากกลุ่มแรงงานข้ามชาติพม่าที่ทำงานร่วมกันในฟาร์มเกือบทั้งหมดเป็นเครือญาติกัน หรือมาจากหมู่บ้านเดียวกัน อีกทั้งนายจ้างยังมีการจัดแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน จึงส่งผลให้ไม่เกิดปัญหาในการทำงานร่วมกัน

คำสำคัญ : การปรับตัว วัฒนธรรมการทำงาน และแรงงานข้ามชาติ**ABSTRACT**

The study of Burmese migrant workers' adaptation in Thai business: the case study in Ratchaburi province, Thailand. This study has three main purposes: (1) To study the adaptation process (2) To study the

adaptation factors and (3) To study the adaptation problems of Burmese migrants working in small Thai pig farms. The case study was in two small pig farms at Tambon Huaiphai, Amphur Muang, Ratchaburi Province. According to qualitative research, the participant of this study consisted of 14 Burmese migrant workers and three Thai enterprisers, conducted by in-depth semi-structured interviews and non-participant observation. The collected data were analyzed in term of working and adaptation in workplace of migrant workers in Thailand.

The study indicated that the adaptation process of Burmese migrants about their work, no matter in Burma or after coming to Thailand, was caused by financial liquidity problems, including the pressure they got from Thai ex-enterpriser and environment forced them to continuously look for other satisfied job. As for adaptation factors in work of Burmese migrant workers, it was the fact that not only individual factors but also environmental factors strongly influenced on Burmese migrant workers' adaptation. Nevertheless, this study was not found problems of adaptation in work of Burmese migrant workers. This is because almost all of them came from the same kin or the same village in Mon State, and Thai pig farm enterprisers assigned their works and responsibilities clearly so that there were not any problems occurred in their workplace.

KEYWORDS : Adaptation, Working culture, and Migrant workers

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกทำให้รัฐบาลไทยประกาศนโยบายการผ่อนปรนทางเศรษฐกิจและการเงินตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) เพื่อส่งเสริมให้นักธุรกิจต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.: เว็บไซต์) แรงงานไทยในภาคเกษตรจึงเกิดการเคลื่อนย้ายไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและการบริการมากขึ้น รวมทั้งเดินทางไปทำงานนอกประเทศด้วย ส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานตามมา ดังนั้นแรงงานข้ามชาติไร้ฝีมือราคาถูกจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและการผลิตของไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมใหม่จึงเป็นอีกหนทางออกที่จะช่วยให้แรงงานข้ามชาติเหล่านั้นสามารถดำเนินการประกอบอาชีพต่างๆ ในถิ่นฐานสังคมใหม่ต่อไปได้ โดยสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของงานหรือบริบทของสถานประกอบการนั้นๆ เพราะแต่ละกิจการแต่ละสาขาอาชีพก็จะมีลักษณะหรือรูปแบบการทำงานที่เฉพาะเจาะจงแตกต่างกันไป การศึกษาของผู้วิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นเรื่องการปรับตัวของแรงงานข้ามชาติพม่าในบริบทการทำงาน เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานข้ามชาติพม่าและปัญหาอุปสรรคการปรับตัวของแรงงานข้ามชาติพม่าที่เข้ามาทำงานในฟาร์มเลี้ยงสุกรของคนไทย ในจังหวัดราชบุรี โดยศึกษาเฉพาะแรงงานที่ขึ้นทะเบียนและมีใบอนุญาตการทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษากระบวนการปรับตัวในการทำงานของแรงงานข้ามชาติพม่าในกิจการฟาร์มเลี้ยงสุกรขนาดย่อมของคนไทย

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวในการทำงานของแรงงานข้ามชาติพม่าในกิจการฟาร์มเลี้ยงสุกรขนาดย่อมของคนไทย

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคการปรับตัวในการทำงานของแรงงานข้ามชาติพม่าในกิจการฟาร์มเลี้ยงสุกรขนาดย่อมของคนไทย

3. ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งประกอบไปด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นรายบุคคล การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) และการใช้เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ แรงงานข้ามชาติพม่าจำนวน 14 ราย ซึ่งคัดเลือกมาจากฟาร์มเลี้ยงสุกรขนาดย่อม* จำนวน 2 แห่งในพื้นที่ตำบลห้วยไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีผู้ประกอบการอาชีพเลี้ยงสุกรเป็นจำนวนมาก แต่ไม่สามารถจ้างแรงงานในพื้นที่มาทำงานได้ แรงงานข้ามชาติพม่าจึงเข้ามารับจ้างเลี้ยงสุกรแทน การศึกษาในฟาร์มเลี้ยงสุกรขนาดย่อมทั้ง 2 แห่งนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดชื่อสมมติเป็นฟาร์มเลี้ยงสุกร ก และฟาร์มเลี้ยงสุกร ข แทนชื่อจริงของฟาร์ม นอกจากนี้เพื่อเป็นการยืนยันถึงกระบวนการปรับตัว ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัว และปัญหาอุปสรรคการปรับตัวในการทำงานของแรงงานข้ามชาติพม่าว่ามีข้อเท็จจริงอย่างไร ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากนายจ้างคนไทยอีก 3 ราย ซึ่งเป็นนายจ้างจากฟาร์มเลี้ยงสุกร ก จำนวน 1 คน และนายจ้างจากฟาร์มเลี้ยงสุกร ข จำนวน 2 คน โดยทำหน้าที่บริหารงานและดูแลปกครองแรงงานข้ามชาติพม่าโดยตรง

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดแนวคำถามแบบกว้างๆ สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 17 ราย ไว้ล่วงหน้า เพื่อช่วยให้เกิดความยืดหยุ่นในการสอบถามข้อเท็จจริงและป้องกันการตกหล่นในบางประเด็นที่ผู้วิจัยคาดไม่ถึงหรือหลงลืม และเมื่อได้แนวคำถามคร่าวๆ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำโครงร่างแบบสัมภาษณ์ระดับลึกดังกล่าวไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบประเด็นที่ต้องการเก็บข้อมูลว่าครบถ้วนตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ จากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นนำไปใช้จริง

นอกจากการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังเลือกใช้การจดบันทึกภาคสนามอย่างย่อ และเครื่องบันทึกเสียงแบบ MP3 ช่วยในการเก็บข้อมูลการสนทนาระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์ด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลความจริงครบถ้วนและถูกต้องมากที่สุด จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมประกอบกับข้อมูลที่ทบทวนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย และแนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวในการทำงานเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาผลการศึกษา

* ตามประกาศของกฎกระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ.2545 กำหนดว่า ธุรกิจขนาดย่อม ประเภทกิจการผลิตในภาคเกษตรกรรม ให้มีจำนวนการจ้างงานได้ไม่เกิน 50 คน และมีมูลค่าสินทรัพย์ถาวรไม่เกิน 50 ล้านบาท (วินัยชาญ สรรพโรจน์พัฒนา, 2550 : 10) ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้หมายถึง กิจการฟาร์มเลี้ยงสุกรขนาดย่อม ในตำบลห้วยไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

4. ผลการศึกษา

จากการสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติพม่าและนายจ้างคนไทยที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา จำนวน 17 คน ทำให้เข้าใจว่ากระบวนการปรับตัว ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัว และปัญหาอุปสรรคการปรับตัวในการทำงานของแรงงานข้ามชาติพม่ามีความสอดคล้องไปตามบริบทสังคมและวัฒนธรรมการทำงานของฟาร์มเลี้ยงสุกรขนาดย่อมของคนไทย ในพื้นที่ตำบลห้วยไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ฉะนั้นข้อค้นพบของการศึกษาที่น่าเสนอต่อไปนี้ ผู้วิจัยสรุปมาจากคำบอกเล่าของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญและรายชื่อที่ยกมากล่าวอ้างนั้นเป็นชื่อสมมติที่ผู้วิจัยตั้งขึ้นเอง เพราะเหตุผลด้านจริยธรรมการวิจัยในคนที่ไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลบางอย่าง หากไม่ได้ได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลก่อน

4.1 กระบวนการปรับตัวในการทำงานของแรงงานข้ามชาติพม่า

ผลการศึกษาพบว่า ขณะที่กลุ่มแรงงานข้ามชาติพม่าอาศัยอยู่ในประเทศของตนนั้น จะมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย เช่น ค้าขาย ทำนา ทำไร่ ปลูกผัก ปลูกต้นยางพารา เลี้ยงเป็ด และเลี้ยงไก่ โดยเฉพาะอาชีพทำนา ทำไร่นั้นเป็นอาชีพเกษตรกรรมที่กลุ่มแรงงานข้ามชาติพม่านิยมทำกันมากที่สุด เพราะนอกจากจะทำนา ทำไร่ในที่ดินของพ่อแม่ตัวเองแล้วยังออกไปรับจ้างคนอื่นทำด้วย ส่วนค่าแรงที่ได้จากการรับจ้างในแต่ละครั้งจะได้รับเป็นรายวัน โดยเฉลี่ยจะอยู่ที่ 3,000 จ๊าด หรือประมาณ 100 บาทต่อวัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทงานที่ไปรับจ้างทำด้วย แต่หากทำนาทำไร่ของตัวเองบางครั้งก็มีรายได้ไม่แน่นอนเช่นเดียวการออกไปรับจ้าง ดังคำบอกเล่าของอินและยะ

อิน : “ตอนอยู่ที่โน่นทำนาคับ (ครับ) เป็นนาพ่อแม่เรา ทำแล้วมันก็ไม่ค่อยพอกินคับ (ครับ) มันได้น้อย เลยไปรับจ้างปลูกต้นยาง ได้ค่าจ้างแต่ก่อนนู้นวันละประมาณเป็นพันเย่เย เป็นเงินพม่านะ ถ้าไปวันหนึ่งก็ได้วันหนึ่ง ถ้าไม่ไปก็ไม่ได้ แล้วเราต้องห่อข้าวของเราไปเอง เคี้ยวจางๆ แหละ เคี้ยววันนี่ไปเป่า (เป่า) เออ...เราก็ไป เราก็ห่อข้าวของเราไป เริ่มทำเช้าๆ ก็ประมาณเจ็ดโมงเช้าเนี่ยะ ห้าโมงเย็นก็เลิกกลับบ้านกัน”

ยะ : “อยู่โน่นช่วยพ่อแม่ทำนาคับ (ครับ) เราทำเองมันก็พอกินพอใช้เหมือนกัน แต่มันไม่เหลือเก็บ โน่นทำนาได้ปีละครั้ง น้ำมันน้อย ต้องรอฝนตก บางทีก็เลยไปรับจ้างเค้าทำอย่างอื่นมั่ง ได้เงินตอนนั้นแคว้นละ 250”

จากการที่กลุ่มแรงงานข้ามชาติพม่าส่วนใหญ่ยึดอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา ทำไร่) ของตนเองเป็นหลัก อีกทั้งยังรับจ้างทำงานรายวันขณะอยู่ที่ประเทศพม่า เป็นผลทำให้พวกเขาและเธอ ไม่มีโอกาสได้สัมผัสชีวิตการทำงานเป็นลูกจ้างรายเดือน เพราะวงจรการดำรงชีพและการทำงานยังคงวนเวียนอยู่เฉพาะภายในภูมิภาคเกิดของตน แต่พอนานวันเข้า เมื่อรายได้ที่เป็นอยู่ไม่เพียงพอกับรายจ่าย กลุ่มแรงงานข้ามชาติพม่าเหล่านี้จึงเกิดการแสวงหาโอกาสที่ดีกว่า เพื่อยกระดับชีวิตทั้งของตนเองและคนในครอบครัวให้ดีขึ้นด้วยการละทิ้งบ้านเกิดและอาชีพเดิมของตนเข้ามาอาศัยและทำงานอยู่ในประเทศไทย เช่นคำบอกเล่าของน้องและอิน

น้อง : “ที่โน่นนะไม่มีอะไร...ของแม่ก็ไม่ค่อยมีอะ พ่อก็ตายไปนาน ก็เหลือแม่คนเดียว...ก็เลยไม่มีงานทำ พอแต่งงานเสร็จแล้วก็เลยมาทำงาน ตอนอยู่โน่นกินไปใช้ไป...มันหมด...มันไม่เหลือ เรามีลูกแล้ว เวลาลูกเราไปเรียน...ก็เลยไม่มีดั่งจะใช้แล้ว ก็เลยมาทำงานที่นี่ ได้เงินก็เลยส่งไปให้เค้าเรียนโน่น”

อิน : “ที่นี้ค่าแรงงานมันได้เยอะกว่าคับ (ครับ) ที่โนนไม่พอกินอะ เราแต่งงานแล้ว...ก็มีลูกละ ก็...ทำอะไรก็ไม่ค่อยพอกินหรอก เลยอยากได้เงินเก็บ เห็นคนอื่นเขาฆ่า...เขาเก็บ ได้เราก็ออยากเก็บเหมือนกัน (กัน) ก็เลยมาทำมั่ง”

หลังจากกลุ่มแรงงานข้ามชาติพม่าเดินทางเข้ามาในประเทศไทยครั้งแรก ได้มีการเลือกประกอบอาชีพที่หลากหลายโดยอยู่ในสถานะลูกจ้าง แต่น้อยคนนักที่จะรู้เรื่องกฎหมายการจ้างงานของไทย หรือสิทธิประโยชน์จากการรับจ้างทำงานแบบรายเดือน เมื่อต้องเผชิญกับสภาวะกดดันจากการทำงานหนัก ได้รับค่าแรงไม่เป็นธรรม จนประสบปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงินที่ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน จึงเกิดการเปลี่ยนงานไปเรื่อยๆ จนกว่าจะเจอสภาพการทำงานที่ตนเองรู้สึกพึงพอใจในระดับหนึ่ง ดังเช่นลุงพรและไก่

ลุงพร : “ผมมาอยู่ทองผาภูมิ รับจ้างตากหญ้าให้เขา ทำงานในไร่...ตอนนั้นเค้าให้ค่าจ้างวันละ 15 บาทคับ (ครับ) เค้ามีข้าวให้กินมือหนึ่ง...ตอนเที่ยง แล้วผมก็เร่ร่อนไปหมดเลย ไปได้ก็ไป...เหมืองแร่ก็ไปทำ...สวนฝัองอะนะ แล้วก็...ไปเลี้ยงแม่หมูที่ทำมะขาม ผมอยู่ได้ 6 เดือนมั่ง ก็เลยออกเพราะเค้าแก่เค้าคดจี้ แล้วก็ไปทำอิฐแดง อยู่...เจดีย์หัก ไม่ได้ทำอิฐหรอก แต่เป็นคนคิดครอไปส่งของที่หัวหิน ทำแล้วไม่พอกิน ก็เลยออกอีก เลยมาหางานทำแฉะๆ ห้วยผ่าย (ไม่) นี้”

ไก่ : “เข้ามาทำงานอิฐบล็อก แต่งานมันหนัก...แล้วเค้าแก่บางครั้งที่ดี บางครั้งก็ไม่ดีอย่างนี้ ตอนมาแรกๆ เค้าแก่ก็จ่ายตั้งก็ไม่ครบ เออ...โนนเราทำ 3 วัน เค้าก็ชี้แจงจ่ายอย่างนี้ บางครั้งของเค้าขายดี เราก็ได้ทำทุกวัน ถ้าของเค้าขายไม่ค่อยดีนี้ เราก็มไม่ได้ทำทุกวัน ต้องพักอีก ก็เราทำ...เราไม่ได้ขายวันไหน ได้เป็นหมาว (หมา)”

การกระทำดังกล่าวถือว่าเป็นกระบวนการปรับตัวในการทำงานที่ต่อเนื่อง โดยแรงงานข้ามชาติพม่าแต่ละคนก็จะมีกระบวนการปรับตัวในการทำงานที่แตกต่างกัน ซึ่งสังเกตได้จากการเปลี่ยนอาชีพงานไปเรื่อยๆ โดยเริ่มจากการทำงานหนักและให้ผลตอบแทนน้อยก่อน เช่น งานรับจ้างตากหญ้า แล้วเปลี่ยนไปทำงานที่ให้ผลตอบแทนมากขึ้นแต่ยังคงสภาพงานหนักเช่นเดิม เช่น งานอัดอิฐบล็อก งานทำเหมืองแร่ งานก่อสร้าง และงานส่งน้ำดื่ม จนกระทั่งมาเจองานที่สบายขึ้นและให้ผลตอบแทนเพียงพอต่อการดำรงชีพปัจจุบัน นั่นคือ งานเลี้ยงสุกรในฟาร์มที่ศึกษา ฉะนั้นการเปลี่ยนงานของแรงงานข้ามชาติพม่าที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้ง พวกเขาจึงได้มีการเรียนรู้และเก็บเกี่ยวประสบการณ์ไปพร้อมๆ กับการปรับตัวให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคมและบริบทการทำงานของสถานที่นั้นๆ จนสามารถประกอบอาชีพและใช้ชีวิตเหมือนกับอยู่ในบ้านเกิดของตน

4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวในการทำงานของแรงงานข้ามชาติพม่า

การที่แรงงานข้ามชาติพม่าได้เข้ามาทำงานร่วมกับนายจ้างและเพื่อนร่วมงานคนไทย ในช่วงแรกย่อมรู้สึกตื่นเต้นหรือเกิดความตื่นตระหนกกับสิ่งแวดล้อมและรูปแบบการทำงานใหม่ๆ เป็นธรรมดา จึงต้องอาศัยการเรียนรู้และการปรับตัวเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรมการทำงานของสถานที่แห่งนั้น อย่างไรก็ตามแรงงานข้ามชาติพม่าแต่ละคนก็มีการปรับตัวได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างที่แตกต่างกันไป ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวในการทำงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย

1) สถานภาพทางกฎหมาย

ผลการศึกษาพบว่า แรงงานข้ามชาติพม่าที่มีบัตรอนุญาตทำงานจะสามารถปรับตัวในการทำงานได้เร็วและใช้ชีวิตได้อย่างอิสระมากกว่าแรงงานข้ามชาติพม่าที่ยังไม่มีบัตรอนุญาตทำงาน เพราะบัตรอนุญาตทำงานเป็นหลักฐานสำคัญในการแสดงสถานะความมีตัวตนในสังคมวัฒนธรรมใหม่ของแรงงานข้ามชาติพม่าที่เคยลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย หากแรงงานข้ามชาติพม่าที่ไม่มีบัตรออกไปเดินเตร็ดเตร่อยู่นอกสถานที่ทำงานอาจเสี่ยงต่อการถูกจับกุม นายจ้างจึงต้องสั่งห้ามไม่ให้ออกไปข้างนอกโดยพลการ ดังคำบอกเล่าของเมว่า “ตอนนั้นเคยไปทำอยู่ฟาร์มใหญ่ เวลาจะไปไหนก็ลำบาก...ต้องขอเค้า แล้วถ้าไม่มีบัตร...นัดเนี่ยยังไม่ได้เลย” จากคำบอกเล่าของเมสะท้อนให้เห็นว่า ตลาดนัดใกล้สถานที่ทำงานหรือแหล่งชุมชนเปรียบเสมือนจุดนัดพบของผู้คนมากหน้าหลายตา หลากหลายบทบาทและสถานะ หลายเชื้อชาติและต่างภาษา หากแรงงานข้ามชาติพม่าได้มีโอกาสออกไปสัมผัสบรรยากาศของตลาดนัดบ่อยๆ จนเกิดความเคยชินและไม่รู้สึกว่าการตนเองแปลกแยกหรือแตกต่างจากคนอื่น จะช่วยให้พวกเขาและเธอปรับตัวตามทันสภาพแวดล้อมที่ต้องเผชิญได้อย่างเหมาะสม

2) ประสบการณ์และระยะเวลาในการทำงาน

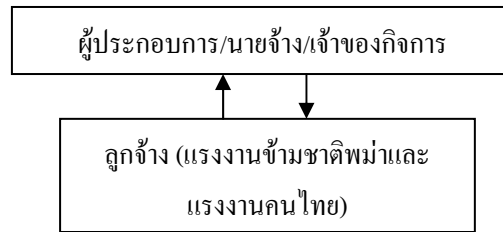
แรงงานข้ามชาติพม่าที่เข้ามาอาศัยและทำงานอยู่ในฟาร์มเลี้ยงสุกรที่ศึกษานานต่อเนื่องโดยไม่ได้กลับไปภูมิลำเนาเกิดของตนเองจะสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพการทำงานภายในฟาร์มได้ดี แต่หากเป็นแรงงานข้ามชาติพม่าที่เคยทำงานในฟาร์มเลี้ยงสุกรขนาดใหญ่มาก่อนจะสามารถปรับตัวได้ดีที่สุด ดังคำบอกเล่าของลุงพรซึ่งได้นำคำสอนหรือเทคนิควิถีในการจัดการสุกรจากฟาร์มเก่ามาปรับใช้ในฟาร์มเลี้ยงสุกรที่ศึกษาว่า “ผมอยู่ฟาร์มนู่น หมอมาจากดำเนิน เค้านี่...น้องๆ เค้านอก...หมูนั่นฉลาด เราอยากได้ตัวมันไม่ต้องไล่ ถ้าไล่...เราคิดว่ามันไม่เข้า เอาไปไม่มาเหยียบไว้ มันก็ต้องมา...ของแปลก จิ้มเลย...เค้านอก เอ้า...วิธีเค้าเก็บไว้ ทำวัคซีนหมูนี่ไม่ใช่ว่าตัวสองตัว...มันจะมีเกือบๆ พันตัว ทำแต่ละทีนี่...อาหารเลย แล้วก็โรยอาหารข้างๆ มันก็มากิน จิ้มไปเถอะ” จากคำบอกเล่าของลุงพรแสดงให้เห็นว่าการจัดการสุกรต้องอาศัยทักษะและใช้เวลาเรียนรู้พอสมควร โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติพม่าที่ไม่เคยมีพื้นความรู้เกี่ยวกับการจัดการสุกรมาก่อน

4.2.2 ปัจจัยสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย

1) โครงสร้างการทำงาน

จากการศึกษาพบว่า โครงสร้างการทำงานที่มีเจ้าของคนเดียวดำเนินกิจการสัมพันธ์กับโครงสร้างของสังคมไทยซึ่งเป็นแบบพ่อปกครองลูก กล่าวคือ เจ้าของกิจการมีอิสระเต็มที่ในการบริหารจัดการทางธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนการดำเนินงาน การจัดหาคนเข้าทำงาน การสั่งการและมอบหมายงาน การจ่ายค่าจ้างค่าตอบแทน ฯลฯ ฉะนั้นอำนาจในการตัดสินใจทางธุรกิจทุกด้านจึงขึ้นอยู่กับเจ้าของกิจการเพียงผู้เดียว

ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โครงสร้างการทำงานของฟาร์มเลี้ยงสุกรขนาดย่อม

จากภาพข้างต้นแสดงให้เห็นว่า โครงสร้างการทำงานภายในฟาร์มเลี้ยงสุกรขนาดย่อมมีกฎระเบียบน้อย ไม่มีแผนกงานที่ซับซ้อนหลากหลาย ลูกจ้างสามารถรับคำสั่งจากนายจ้างได้โดยตรง หรือมีปัญหาในการทำงานก็สามารถแจ้งให้นายจ้างทราบได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องผ่านคนกลาง ความผิดพลาดของข้อมูลข่าวสารที่ส่งถึงกันจึงเกิดขึ้นน้อย ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นการสื่อสารจากบนลงล่างและจากล่างขึ้นบนแบบสองทาง (Two-way Communication) ดังนั้น โครงสร้างการทำงานที่ไม่มีความยุ่งยากซับซ้อน นายจ้างและลูกจ้างสามารถสื่อสารพูดคุยและถ่ายทอดการทำงานกันได้โดยตรง เป็นผลทำให้แรงงานข้ามชาติพม่าสามารถปรับตัวในการทำงานได้เร็วขึ้น แคมป์ใช้เวลาในการเรียนรู้งานไม่นานก็สามารถทำงานตามหน้าที่ของตนได้แล้ว ดังคำบอกเล่าของเฮียตี๋ (เจ้าของฟาร์ม) ว่า “เราบอกไว้แล้วเค้าก็ทำกันเอง... ฉิคยาเอง ที่นี้มันมีคนเป็น... ก็บอกก็สอนงานกันต่อ เพราะเราไม่มีสัตวบาลเหมือนฟาร์มอื่น” และน้องเล่าว่า “เรามาทำประมาณเดือนกว่าๆ ก็รู้ละ ตอนแรกๆ น้องสาวเค้ามาอยู่ก่อน... เค้าก็สอนให้ ผสมอาหารอะไร แล้วก็ฉิคยาอะไร เค้าแกก็สอนให้”

2) ลักษณะการทำงาน

ลักษณะการทำงานจะมีผลต่อการปรับตัวของกลุ่มแรงงานข้ามชาติพม่าในช่วงแรก เพราะยังไม่มีความรู้และชำนาญ โดยเฉลี่ยแล้วพวกเขาและเธอจะใช้เวลาประมาณ 2 เดือนก็สามารถปรับตัวเข้ากับงานเลี้ยงสุกรได้ เนื่องจากงานเลี้ยงสุกรเป็นงานที่ไม่ต้องใช้ทักษะมากนัก เช่น การผสมอาหารหมู ลูกจ้าง (แรงงานข้ามชาติพม่า) เพียงทำตามสูตรที่นายจ้างกำหนดเท่านั้น ยกเว้นการฉิคยาหรือฉิควัคซีนสุกร แรงงานข้ามชาติพม่าจำเป็นต้องใช้ทักษะและความชำนาญพอสมควรจึงจะสามารถทำได้เองตามลำพัง โดยที่นายจ้างไม่ต้องมาคอยสอนชี้แนะ และควบคุม

3) ทำเลที่ตั้ง

ทำเลที่ตั้งของฟาร์มเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ค้นพบว่า มีผลต่อการปรับตัวของกลุ่มแรงงานข้ามชาติพม่าเช่นกัน จากการพูดคุยผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า แรงงานข้ามชาติพม่าที่ทำงานอยู่ในฟาร์มเลี้ยงสุกรซึ่งมีทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้กับตัวเมืองมากกว่าจะพูดจาฉะฉานและกล้าสบสายตามากกว่าแรงงานข้ามชาติพม่าที่ทำงานอยู่ในฟาร์มเลี้ยงสุกรซึ่งมีทำเลที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง เพราะการที่แรงงานข้ามชาติพม่าได้พบปะพูดคุยกับบุคคลภายนอกที่แตกต่างทางเชื้อชาติและภาษา หรือมีโอกาสได้พบเห็นสังคมที่แปลกใหม่และแตกต่างจากของตนบ่อยครั้ง เป็นผลทำให้เกิดการเปรียบเทียบและมีการปรับตัวเร็วยิ่งขึ้น

4.3 ปัญหาอุปสรรคการปรับตัวในการทำงานของแรงงานข้ามชาติพม่า

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า กลุ่มแรงงานข้ามชาติพม่าเกือบทั้งหมดที่เข้ามาอาศัยและทำงานอยู่ในฟาร์มเลี้ยงสุกรขนาดย่อมเป็นพี่น้องกันทางเครือญาติ หรือไม่ก็อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันตอนที่อยู่ประเทศพม่า จึงส่งผลให้

ไม่มีปัญหาในการทำงานร่วมกัน ดังคำยืนยันของเจมัล (เจ้าของฟาร์ม) ว่า “พม่าไม่มีปัญหาทะเลาะกันหรือก เพราะมีแต่ญาติพี่น้องพวกเค้าทั้งนั้น จะมีก็แต่คนไทยแหละ...ที่ทะเลาะกัน แอบจู้จี้กัน กอนกันบ่อย”

ทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับรูปแบบการทำงานภายในฟาร์มเลี้ยงสุกรด้วย ซึ่งนายจ้างจะจัดให้ลูกจ้างทั้งแรงงานข้ามชาติพม่าและแรงงานคนไทยดูแลสุกรภายในฟาร์มโดยแบ่งตามโรงเรือนเลี้ยงสุกร กล่าวคือ 1 โรงเรือนจะให้ป็นหน้าที่ได้รับผิดชอบ 1 คู่ (สามีภรรยา) โดยไม่ไปยุ่งเกี่ยวหรือก้าวก่ายหน้าที่ยของเพื่อนร่วมงานคนอื่น จึงไม่พบปัญหาในการทำงาน ดังคำยืนยันของเฮียตี้ (เจ้าของฟาร์ม) ว่า “พม่าดูแลง่าย ทำงานดี เราแบ่งงานให้ทำคู่ละหลัง คู่ละหลัง เค้าก็ทำกันไป ไม่เคยมีปัญหาเรื่องงานหรือเรื่องลักขโมยเลย เพราะส่วนใหญ่อยู่กันนานเกินกว่า 5 ปีแล้ว”

5. อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มแรงงานข้ามชาติพม่าที่ทำงานอยู่ในฟาร์มเลี้ยงสุกรขนาดย่อมของคนไทยมีกระบวนการปรับตัวคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ตอนอยู่ประเทศพม่าแรงงานข้ามชาติทั้งหมดเคยประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ส่งผลให้มีรายรับหรือค่าจ้างไม่แน่นอน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีรายได้เพียงประทังชีวิตตนเองและครอบครัวไปวันต่อวัน เนื่องจากงานในภาคเกษตรกรรมขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการทำนา จากวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มแรงงานข้ามชาติพม่าดังกล่าวได้สะท้อนสภาพสังคมและเศรษฐกิจของคนชนบทที่ยากจน ขาดแคลน และไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างทั่วถึงจากรัฐบาลพม่า ซึ่งสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของ อติศร เกิดมงคล (2546: 2) ว่า แรงงานข้ามชาติพม่ามักมีวิถีชีวิตที่ประสบกับภาวะยากแค้น ต้องเผชิญกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนซ้ำแล้วซ้ำเล่า เพียงเพื่อผลประโยชน์ เงิน อำนาจ และความต้องการส่วนบุคคล ดังนั้น การแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าและแก้ไขปัญหาด้านสภาพคล่องทางการเงินภายในครอบครัว จึงเป็นเสมือนแรงกระตุ้นอย่างหนึ่งผลักดันให้กลุ่มแรงงานข้ามชาติพม่าเหล่านั้นเดินทางเข้ามาทำงานทำในประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศที่พวกเขาและเธอคิดว่าจะช่วยทำให้ลืมตาอ้าปากได้

เมื่อกลุ่มแรงงานข้ามชาติพม่าเข้ามารับจ้างทำงานในฟาร์มเลี้ยงสุกรของคนไทยยังต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมหรือสังคมวัฒนธรรมการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นนายจ้างและเพื่อนร่วมงานคนไทย ลักษณะหรือรูปแบบการทำงานที่แตกต่างกันไป จึงมีการปรับตัวเพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับงาน รวมทั้งสามารถดำเนินกิจกรรมประจำวันในสถานที่ต่างถิ่นซึ่งมิใช่บ้านเกิดหรือภูมิลำเนาเดิมที่ตนเคยอยู่อาศัย และอาจไม่ใช่งานแบบเดิมที่ตนเคยทำมาก่อนได้ อย่างไรก็ดีตาม การเข้ามาทำงานในสถานประกอบการอย่างฟาร์มเลี้ยงสุกรขนาดย่อม ซึ่งมีโครงสร้างการทำงานแบบไม่เป็นทางการและไม่ซับซ้อนเพราะมีเจ้าของกิจการเพียงรายเดียว การมอบหมายหรือถ่ายทอดงาน การพูดคุยปรึกษาเรื่องงานและปัญหาระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง (แรงงานข้ามชาติพม่า) ก็สามารถทำได้โดยตรง จึงส่งผลให้ลูกจ้างเกิดความรู้สึกอยากจะทำร่วมและทำงานให้ด้วยความขยันขันแข็งและเต็มความสามารถ จนกลายเป็นความจงรักภักดีและความผูกพันที่มีให้ทั้งต่อเจ้าของกิจการหรือนายจ้างและสถานประกอบการนั้น โดยไม่รู้ตัว

6. รายการอ้างอิง

เรวัต อารีรอบ. 2552. “ยุทธศาสตร์ของแรงงานต่างด้าวในภูเก็ต.” วารสารประกันสังคม. 15, 3: 18.
วินัยชาญ สรรพโรจน์พัฒนา. 2550. ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ. กรุงเทพฯ: แม็ค.

สุณีย์ จ้อยจรัส. 2547. “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบกิจการอาหารทะเลแช่เยือกแข็ง ในจังหวัดสมุทรสาคร.” สันคั่วแบบอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ม.ป.ป. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ.2530-2534**. สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2553, จาก

<http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=62>

อดิศร เกิดมงคล. 2546. **บันทึกชีวิตแรงงานพม่า: จากแรงงานทาสสู่แรงงานเดือน**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในพม่า (กรพ.).

**การพัฒนาการปฏิบัติงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของอาสาสมัคร
สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร**
**A PERFORMANCE DEVELOPMENT OF PUBLIC HEALTH
VOLUNTEERS FOR COMMUNITY'S DRUG PROBLEM PREVENT AND
CORRECT IN MUANG DISTRICT KAMPHAENGPHEH PROVINCE**

ภูมิ สัตยวิชัย

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร

E-mail : Poom45@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนามีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการปฏิบัติงานเฝ้าระวังยาเสพติดในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร 2) พัฒนากลุ่มมือการปฏิบัติงานเฝ้าระวังยาเสพติดในชุมชนสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และ 3) ศึกษาผลการฝึกอบรมพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในด้านการเฝ้าระวังยาเสพติดในชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจำนวน 350 คน และประธานชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านแต่ละตำบล จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม และแบบทดสอบ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, การสนทนากลุ่ม T-test, การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการปฏิบัติงานเฝ้าระวังยาเสพติดในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า ระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการเฝ้าระวังยาเสพติดในชุมชน โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ด้านปัญหา/อุปสรรคในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการเฝ้าระวังยาเสพติดในชุมชน พบว่า เด็กในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องปัญหาและโทษของยาเสพติด ไม่มีผู้มีความรู้โดยตรงเข้ามาแสดงความคิดเห็นและชี้แนะแนวทาง เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำงานไม่จริงจัง ไม่มีหลักประกันในความปลอดภัย ขาดความร่วมมือทั้งจากผู้ป่วยที่ติดยาเสพติดและจากผู้ปกครองของเด็ก รวมทั้งเจ้าหน้าที่ขาดความรู้และทักษะในการโน้มน้าวการให้การบำบัดรักษา และการติดตามผล

2. การพัฒนากลุ่มมือการปฏิบัติงานเฝ้าระวังยาเสพติดในชุมชนสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ประกอบด้วย ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด แนวทางการปฏิบัติงานเฝ้าระวังยาเสพติดในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ด้านการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด ด้านการปราบปรามยาเสพติด ด้านการ

บำบัดรักษาฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด และนำคู่มือการปฏิบัติงานดังกล่าวไปจัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ พัฒนาการปฏิบัติงานเฝ้าระวังยาเสพติดในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

3. การศึกษาผลการฝึกอบรมพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในด้านการเฝ้าระวังยาเสพติดในชุมชน สรุปได้ดังนี้

1.1 ในด้านความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานเฝ้าระวังยาเสพติดในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ที่ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการในการเฝ้าระวังยาเสพติดในชุมชน มีคะแนนการทดสอบความรู้ความเข้าใจและทักษะในการปฏิบัติงานเฝ้าระวังยาเสพติดในชุมชนสูงกว่าก่อนได้รับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.2 ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานเฝ้าระวังยาเสพติดในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงาน ยาเสพติด อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the data for performance development of public health volunteers for community's drug problem prevent and correct in Muang district, Kamphaeng Phet province 2) to improve the manual for performance development of public health volunteers for community's of drug problem prevent and correct and 3) to study the training result of performance development of public health volunteers for community's drug problem prevent and correct in Muang district, Kamphaeng Phet province. The samples consisted of 350 public health volunteers and 16 leaders of public health clubs. The research instruments were questionnaire, focus group, discussion and test form. The data were analyzed using percentage, mean, T-test and content analysis.

The research findings were as follows:

1. The level for performance development of public health volunteers for community's drug problem prevent and correct in Muang district, Kamphaeng Phet province was at the low level. The problems of performance development of public health volunteers for community's drug problem prevent and correct was revealed that children did not know the dangers of drugs. There did not have the correct instruction for children. The officers and related organization were not willing to work for drug problem prevent and correct. There did not have security for people who worked for drug problem prevent and correct. Addicted people and parents did not cooperate with drug problem prevent and correct. Moreover the officers did not know how to treat addicted people.

2. The manual for performance development of public health volunteers for community's drug problem prevent and correct consisted of drug knowledge, the guidance's for community's drug problem prevent and correct, drugs protection, drug suppression, addiction rehabilitation. The training was conducted through the manual performance.

3. The training result of performance development of public health volunteers for community's drug problem prevent and correct were as follows:

3.1 The post test achievement of volunteers who passed the training of drugs problem prevent and correct was significantly higher than pre-test at 0.05 level.

3.2 Public health volunteers' opinions on drug problem prevent and correct seminar was at the high level.

KEYWORDS : Practice work development , Narcotic Public health , Permanent village volunteer

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระทรวงสาธารณสุข มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพอนามัย การป้องกัน ควบคุม และรักษาโรคภัย การฟื้นฟูสมรรถภาพของประชาชน นอกจากนี้ยังมีประชาชนที่สมัครใจเข้าร่วมเป็นเครือข่ายปฏิบัติงานทางด้านการป้องกันและแก้ไข คุม แล ส่งเสริม และฟื้นฟูสุขภาพของตนเองและครอบครัว อยู่ครอบคลุมทุกหมู่บ้านในประเทศไทย โดยมีได้มีค่าตอบแทนใช้ชื่อว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหรือคำย่อๆ ที่เรียกว่า อสม. เพื่อบริการดำเนินงานด้านสาธารณสุข มีเป้าหมายหลักคือสนับสนุนและส่งเสริมบุคคล ครอบครัว และชุมชนให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐาน, 2543) ส่วนจังหวัดกำแพงเพชรได้มีการดำเนินงานในรูปแบบของการก่อตั้งชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขจังหวัด โดยมีสมาชิกเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจากทุกชุมชนในอำเภอต่าง ๆ ที่มีการทำงานโดยร่วมมือกับประชาคมสุขภาพระดับจังหวัดและองค์กรเอกชนอีกหลายแห่ง มีจำนวนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทั้งจังหวัดจำนวน 10,674 คน (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร, 2552 : 1) ดังนั้นในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกันของทุกฝ่าย โดยเฉพาะในระดับชุมชนซึ่งเป็นฐานรากของสังคม ต้องผนึกกำลังกันสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งไม่ให้เกิดปัญหาเสพติดเข้ามาสร้างปัญหาให้กับชุมชนได้ จึงได้ระดมความร่วมมือบุคลากรด้านสาธารณสุขในจังหวัด/อำเภอ และตำบล ในการดำเนินการต่อสู้กับปัญหาเสพติดมาโดยตลอด แนวทางหนึ่งที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดได้ปฏิบัติก็คือ การให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นแกนนำ เพื่อพัฒนาสุขภาพอนามัยคุณภาพชีวิตได้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน

ดังนั้นหากมีการศึกษาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีการปฏิบัติงานด้านการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดมากกว่าด้านอื่น เช่น การสร้างความรู้ความเข้าใจในโทษตลอดจนพิษภัยของยาเสพติดให้แก่คนในชุมชน และประสานความร่วมมือกับกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน โดยพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานการป้องกัน

และแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนสำหรับการฝึกอบรมอาจเป็นประโยชน์ต่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการพัฒนาการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

2.2 เพื่อพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

2.3 เปรียบเทียบคะแนนความรู้ ความเข้าใจของอสม. ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ก่อน - หลังการฝึกอบรมโดยการใช้คู่มือ

3. สมมติฐานการวิจัย

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ที่ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการในการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชน โดยการใช้คู่มือมีการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนมีคะแนนการทดสอบความรู้ความเข้าใจ ในการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนสูงกว่าก่อนได้รับการอบรม

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาในอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ที่ยังคงสภาพอยู่ตามแบบสรุบบข้อมูลพื้นฐานทางสาธารณสุขมูลฐานของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร (ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2551) โดยมีขอบเขตในการศึกษาดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชน โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์และกำหนดกรอบการปฏิบัติงานจากยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเสพติดตามนโยบายของรัฐ ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 82/2552 ลงวันที่ 17 มีนาคม 2552 เรื่อง ยุทธศาสตร์และกลไกการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดตามนโยบายรัฐบาล 3 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด
- 2) ด้านการปราบปรามยาเสพติด และ
- 3) ด้านการบำบัดรักษาฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

4.2 ขอบเขตด้านตัวแปร มีดังนี้ 1) ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานในการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

- 2) ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ คู่มือการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และ
- 3) ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ผลการฝึกอบรมพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

4.3 ขอบเขตด้านเวลา การศึกษานี้ดำเนินการศึกษาในระหว่างเดือนธันวาคม 2552 ถึง เดือนเมษายน 2553

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อการพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยเสนอวิธีการวิจัยโดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนใช้สำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาผลการฝึกอบรมพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในด้าน การป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชน

5.1 ผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล

5.1.1 ศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาเอกสารงานวิจัย แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

5.1.2 ศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ โดยเก็บข้อมูลจาก ได้แก่ 1) แบบสอบถาม (Questionnaire) 2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และ 3) การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจำแนกตามวัตถุประสงค์ได้ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1, ข้อที่ 2 ของการวิจัย ประชากรคืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตพื้นที่ 16 ตำบล 219 หมู่บ้าน จำนวน 2,604 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 350 คน ซึ่งได้มาจากการใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) คือ ประธานชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขตำบล จำนวน 16 คน และตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของการวิจัยใช้การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 16 ตำบล ตำบลละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 32 คน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.1 ข้อมูลการปฏิบัติงานใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) การหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2.2 ข้อมูลที่ได้จาก ได้แก่ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อระดมความคิดเห็นใช้วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความมีนัยสำคัญโดยใช้สถิติทดสอบที (Paired-Samples t-test)

5.2.3 การเปรียบเทียบคะแนนความรู้ ความเข้าใจของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านใช้วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความมีนัยสำคัญโดยใช้สถิติทดสอบที (Paired-Samples t-test)

6. ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

6.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า ระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชน ทั้งพิจารณาโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับน้อย โดยด้านที่มีระดับการปฏิบัติงานสูงสุด คือ ด้านการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด รองลงมาคือ ด้านการบำบัดรักษาฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานต่ำสุดคือ ด้านการปราบปรามยาเสพติด โดยจำแนกระดับการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การสร้างความตระหนักในโทษตลอดจนพิษภัยของยาเสพติดให้แก่คนในชุมชน การสร้างความรู้ความเข้าใจในโทษตลอดจนพิษภัยของยาเสพติดให้แก่คนในชุมชน และประสานความร่วมมือกับกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน ส่วนการขอรับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย 2) ด้านการปราบปรามยาเสพติด โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติงานสูงสุด คือ เข้าร่วมออกตรวจตราสอดส่องเป็นหูเป็นตาให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการแจ้งเบาะแสผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด รองลงมา คือ เข้าจับกุมบุคคลใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมียาเสพติดซุกซ่อนไว้จำหน่ายหรือเสพยาเสพติด ส่วนข้อที่มีระดับการปฏิบัติงานต่ำสุด คือ ร่วมเป็นพยานในคดีเกี่ยวกับยาเสพติด กรณีมีการร้องขอจากพนักงานสอบสวน และ 3) ด้านการบำบัด รักษาฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติงานสูงสุด คือ กระตุ้น ปลุกจิตสำนึกให้คนในหมู่บ้านขอมอบหาผู้ติดยาเสพติด รองลงมาคือ ชักชวน แนะนำ ให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาละเว้นเลิกจากยาเสพติดให้โทษ ระดับการปฏิบัติงานต่ำสุด คือ นำผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษา

6.2 คู่มือการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ประกอบด้วย ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด แนวทางการปฏิบัติงาน การป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และจัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หน่วยความรู้ในการจัดทำหลักสูตรมี 5 หน่วย โดยผลการประเมินค่าความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีคุณภาพอยู่ในระดับดี และมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

6.3 การศึกษาผลการฝึกอบรมพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในด้านการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชน ปรากฏผลการศึกษาดังนี้ 1) ในด้านความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเชิง

ปฏิบัติการพัฒนาการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรมสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรม และ 2) ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในภาพรวมว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านในด้านปัจจัยเบื้องต้นด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทั้งสามด้าน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

7.1.1 ควรให้มีการใช้หลักสูตรการพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชน ในการฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ให้มีความรู้ ทักษะและค่านิยมที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากอาสาสมัครสาธารณสุข ถือเป็นกลไกหรือปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factor)

7.1.2 นำเสนอหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนไปปรับใช้กับ ผู้นำชุมชน พนักงานส่วนท้องถิ่น สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปรับหลักสูตรให้สอดคล้องและเป็นไปตามความต้องการของหน่วยงานหรือองค์กรมากขึ้น

7.1.3 นำหลักสูตรการพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไปใช้ ในการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งด้านเนื้อหา วิทยากรให้เหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยปรับกิจกรรมการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย

7.1.4 ควรนำคู่มือการปฏิบัติงานและหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชนที่จัดทำขึ้น ให้วิทยากรก่อนการจัดฝึกอบรม เพื่อให้วิทยากรได้มีโอกาสศึกษาเนื้อหาตามหลักสูตรให้เข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

7.2.1 จากประสบการณ์ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนจากข้อมูล โดยการเก็บแบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม การจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ แต่พบว่าบางประเด็นของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดที่ค้นพบควรจะได้รับทราบวางแผนแก้ไขในทันที จะรอให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เกิดการเรียนรู้และแก้ปัญหาในกลุ่มเองอาจจะไม่ทันต่อเหตุการณ์ในบางเรื่อง เช่น ปัญหาสุขภาพ หรือขาดทักษะชีวิตที่รู้จักปฏิเสธยาเสพติด ผู้วิจัยขอเสนอให้ใช้วิธีการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม (Participatory action research - PAR) โดยเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน หรือคนในชุมชนได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกันกับผู้ทำวิจัย ในการค้นปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาการวางแผนดำเนินงาน การประเมินผลในการแก้ไขปัญหาเสพติด

7.2.2 ควรขยายพื้นที่การศึกษาวิจัยให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์

การปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ให้การป้องกันและแก้ไขยาเสพติดมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และทำให้เกิดการปฏิบัติงานลักษณะเครือข่าย ทำให้เกิดความร่วมมือหลายชุมชน ก่อให้เกิดพลังที่เข้มแข็งเพียงพอที่จะการป้องกันและแก้ไขยาเสพติด

7.2.3 ควรมีการวิจัย ติดตาม ประเมินผลการพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในชุมชน เพื่อให้มีการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง มีความทันสมัย รั้งกับนโยบายและสถานการณ์

8. รายการอ้างอิง

ธานีรินทร์ ศิลปจารุ. 2551. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: บิซซิเนสอาร์แอนด์ดี.

บิซซิเนสอาร์แอนด์ดี.

บุญชม ศรีสะอาด. 2543. การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สนับสนุนบริการสุขภาพ, กรม. 2552. แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ

หมู่บ้าน (อสม.) เชิงรุก ปี 2552. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.

สาคร พุทธปวน. 2533. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการป้องกันการใช้จ่ายและยาเสพติดสำหรับบุคลากรใน

งานสาธารณสุขมูลฐาน. ปรินิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สาธารณสุข จังหวัดกำแพงเพชร, สำนักงาน. 2552. สรุปรายงานประจำปีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

กำแพงเพชร. กำแพงเพชร: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร.

สาธารณสุขมูลฐาน, สำนักงานคณะกรรมการ. 2543. สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มของงานสาธารณสุข

มูลฐานในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สุขภาพจิต, กรม. 2550. การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมองค์ความรู้และเทคโนโลยี. กรุงเทพฯ: กระทรวง

สาธารณสุข.

การศึกษาการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน (IMC) ที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยว
ของชาวต่างชาติในเมืองพัทยา

THE STUDY OF INTEGRATED MARKETING COMMUNICATION (IMC)
AFFECTING BEHAVIOR OF FOREIGN TOURISTS IN
PATTAYA CITY

ปรัชญาเมธี เทียนทอง

นักศึกษาระดับปริญญาโท วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

E-mail: nuch_spuc1@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน (IMC) ที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติในเมืองพัทยา โดยมีซึ่งมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการมาท่องเที่ยวเมืองพัทยาของนักท่องเที่ยวต่างชาติ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน (IMC) จำแนกตามข้อมูลประชากรศาสตร์ 4) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน (IMC) ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติ กลุ่มตัวอย่างของการศึกษา จำนวน 400 คน โดยการคำนวณตามสูตรของ Yamane และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience) การรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามปลายปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทดสอบที (t test) ค่าสถิติ Chi-square วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) การทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD และค่าความสัมพันธ์แบบเคอร์รี่ ผลการวิจัยพบว่า

1. นักท่องเที่ยวนิยมสถานที่ท่องเที่ยวทะเล นิยมที่พักโรงแรม นิยมท่องเที่ยวเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ มีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว 15,000-20,000 บาท นิยมทำกิจกรรม ขี่หลังช้างชมทิวทัศน์ สาเหตุที่ตัดสินใจมาท่องเที่ยวคือ ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว
2. พฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติในเมืองพัทยา จำแนกตาม อายุ ประเทศ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อปี ลักษณะการมาเยือน และการเดินทางมาเมืองพัทยา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ปัจจัยด้านการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน (IMC) จำแนกตาม ประเทศ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อปี ลักษณะการมาเยือน และการเดินทางมาเมืองพัทยา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. การโฆษณา และการประชาสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติในเมืองพัทยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่า การส่งเสริมการขาย การใช้พนักงานขาย และการตลาดทางตรง ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติในเมืองพัทยา อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน พฤติกรรมการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ABSTRACT

The purpose of this research was to study integrated marketing communication (IMC) affecting behaviors of foreign tourists in Pattaya city. The study was conducted with the following objectives 1) To study the travel behaviors of foreign tourists in Pattaya city 2) To compare travel behaviors of foreign tourists with respect to their personal background categorized by sex, age, country, occupation, yearly salary, type of visit, and type of travel 3) To study the opinions of foreign tourists to IMC with respect to personal background categorized by sex, age, country, occupation, yearly salary, type of visit, and type of travel 4) To study the relation between integrated marketing communication (IMC) and travel behaviors. The 400 foreign tourists were selected as sample using Yamane's formula and convenience sampling. The research tool consisted of a closed-ended question questionnaire. The statistical techniques used were frequencies, percentage, mean and standard deviation, *t* test, Chi-square, One-way analysis of variance, LSD comparison and Cramer's V analysis for correlation.

The results of the study found that:

1. The majority of the tourists preferred to beaches, at the hotel resident, visiting for 2 week, and total spending per head between 15,000 to 20,000 Bahts. While the most popular activity among tourist were riding on elephant, the main reason of choosing Pattaya city for their destination was the variety of tourist places.

2. Foreign tourists in Pattaya city who had different age, country, occupation, yearly salary, type of visit, and type of travel were different in the travel behavior among as a whole with statistical significant at the level of .05.

3. Foreign tourists in Pattaya city who has different country, occupation, yearly salary, type of visit, and type of travel were different in opinion towards IMC factors among as a whole with statistical significant at the level of .05.

4. Advertising and public relations were related to travel behaviors with statistical significant at the level of .05. Promotion, Personal selling, Direct marketing were not related to behaviors of foreign tourists in Pattaya city.

KEYWORDS: Integrated marketing communication ,Travel behaviors, Foreign tourists

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศให้กับหลายประเทศก่อให้เกิดการลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยว เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ช่วยสร้างงานสร้างอาชีพ ให้ประชาชนมีงานมีรายได้ เป็นผลให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และช่วยสร้างการกระจายรายได้สู่ภูมิภาคท้องถิ่นต่างๆ อันเป็นการสร้างความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมให้แก่ประเทศเหล่านั้น นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ของมนุษยชาติ ก่อให้เกิดสันติภาพและความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน ด้วยเหตุนี้ประเทศต่างๆ จึงพยายามดึงนักท่องเที่ยวให้มากที่สุด โดยเฉพาะประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่สวยงาม และมีคุณค่าทางธรรมชาติและวัฒนธรรม อีกทั้งความมีมิตรไมตรีของคนไทย ล้วนเป็นสิ่งจูงใจให้นักท่องเที่ยวต่างชาติต้องการเดินทางมาเยี่ยมชมเยือนประเทศไทย เมืองพัทยาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมอันดับ 2 รองจากกรุงเทพมหานคร ในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เป็นเมืองท่องเที่ยวระดับนานาชาติ ที่เป็นที่ยอมรับของชาวต่างชาติทั้งในแถบเอเชีย และยุโรป และมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทำให้ต้องมีการบริหารการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ จาก “พัทยา” เป็น “เมืองพัทยา” ในรูปแบบของ “ผู้จัดการเทศบาล” เมื่อปี พ.ศ.2521 ดังนั้นความจำเป็นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการสื่อสารทางการตลาดให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติสนใจและเข้ามาท่องเที่ยวในเมืองพัทยาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยผลักดันและกระตุ้นให้เศรษฐกิจการท่องเที่ยวของประเทศมีอัตราเพิ่มสูงขึ้น และนำรายได้เข้าสู่ประเทศในยุคของสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน

2. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ดำเนินการโดยมีกรอบแนวคิดเรื่อง การสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน (IMC) ที่มีผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของชาวต่างชาติในเมืองพัทยา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent variable)

- ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์**

 1. เพศ
 2. อายุ
 3. ประเทศ
 4. อาชีพ
 5. รายได้เฉลี่ยต่อปี
 6. ลักษณะการมาเยือน
 7. การเดินทางมาเมืองพัทยา

ตัวแปรตาม (Dependent variable)

- พฤติกรรมนักท่องเที่ยวของชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวเมืองพัทยา**

 1. ประเภทสถานที่ท่องเที่ยว
 2. ประเภทที่พักอาศัย
 3. ระยะเวลาในการท่องเที่ยว
 4. ค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการท่องเที่ยว
 5. กิจกรรมที่ได้ทำในเมืองพัทยา
 6. สาเหตุในการตัดสินใจมาท่องเที่ยว

- เครื่องมือการสื่อสารการตลาด (IMC)**

 1. การโฆษณา
 2. การประชาสัมพันธ์
 3. การส่งเสริมการขาย
 4. การใช้พนักงานขาย
 5. การตลาดทางตรง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. ทบทวนวรรณกรรม

จากหลายงานวิจัยในเรื่องการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสานที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาตินั้น การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ส่วนใหญ่ศึกษากับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย แต่จะมีความแตกต่างกันในเรื่องของวิธีการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง และช่วงระยะเวลา อาทิงานวิจัยของธีระวิทย์ พรายเข้ม (2545) ศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวต่างประเทศในการมาท่องเที่ยว จ. เชียงใหม่ สุพรรณยา หัสภาค (2545) ศึกษาปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศให้มาท่องเที่ยว จ. เชียงใหม่ ศิริพันธุ์ รักเรียนรบ (2546) ศึกษาแรงจูงใจในการท่องเที่ยว ศึกษาเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ อมรรัตน์ วงศ์เป็ง (2550) ศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป จันทรเพ็ญ ทวีศรี (2549) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวสหราชอาณาจักรในการมาท่องเที่ยวเมืองพัทยา ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการใช้จ่ายด้านที่พัก ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการทัวร์ ค่าใช้จ่ายในการสั่งซื้อสินค้า และของที่ระลึก ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวสถานบันเทิง และค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับค่าใช้จ่ายด้านอาหาร และเครื่องดื่มมีราคาถูก ปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยว ได้แก่ สภาพภูมิทัศน์ที่สวยงาม ความเป็นมิตรของผู้คน วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตของคนท้องถิ่น โบราณสถาน และสถานที่ประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ และอากาศที่ปราศจากมลพิษ

4. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมมารการท่องเที่ยวเมืองพัทยานักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติในเมืองพัทยา
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีผลต่อการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน (IMC) จำแนกตามข้อมูลประชากรศาสตร์
4. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน (IMC) ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติในเมืองพัทยา

5. วิธีการดำเนินวิจัย

5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวในเมืองพัทยา จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience sampling) สถานที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ ชายหาดจอมเทียน สวนนงนุช ปราสาทสังฆกรรม เกษะล้าน อเนกเดอแอร์วิลด์ และ โรงแรมที่พักของนักท่องเที่ยว ช่วงเดือน กุมภาพันธ์- มีนาคม ปี 2553

5.2 การหาคุณภาพของเครื่องมือ

การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเครื่องมือครั้งนี้ ได้แยกออกเป็นการหาความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบล่วงหน้ากับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน แล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธี Cronbach's Alpha coefficient โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปได้

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน (IMC) จำนวน 20 ข้อ เท่ากับ .960 แล้วจึงนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

5.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) เป็นสถิติที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล ในรูปของการบรรยาย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.4 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

การแจกแจงของคะแนนที่ (t-test) ใช้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way analysis of variance) ที่มากกว่า 2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้การทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการ LSD โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าไค-สแควร์ (Chi-square Test, χ^2)

6. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยด้านการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน (IMC) โดยรวม พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติในเมืองพัทยา เมื่อพิจารณา พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีคะแนนมากที่สุด คือ การโฆษณา รองลงมาคือ การใช้พนักงานขาย การตลาดทางตรง การประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมการขาย ในด้านการโฆษณา ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ ด้านการประชาสัมพันธ์ ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ การให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวของเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลการท่องเที่ยว ด้านการส่งเสริมการขาย ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ การจัดกิจกรรมพิเศษในช่วงเทศกาล ด้านการใช้พนักงานขาย ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ ความสัมพันธ์อันดี รอยยิ้ม ด้านการตลาดทางตรง ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ บริษัททัวร์ให้ข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์และเว็บไซต์

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า

1. พฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติในเมืองพัทยา จำแนกตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า อายุ ประเทศ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อปี ลักษณะการมาเยือน และการเดินทางมาเมืองพัทยา มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในเมืองพัทยา ในเรื่องของสถานที่ท่องเที่ยว ที่พักอาศัย ระยะเวลาในการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว การทำกิจกรรมในการท่องเที่ยว และสาเหตุในการตัดสินใจมาท่องเที่ยว ส่วนด้านเพศไม่มีผลต่อพฤติกรรมในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในเมืองพัทยา เนื่องจากไม่ว่าเพศชาย หรือเพศหญิง มีพฤติกรรมในการท่องเที่ยวที่คล้ายคลึงกัน

2. ปัจจัยด้านการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน (IMC) จำแนกตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า ประเทศ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อปี ลักษณะการมาเยือน และการเดินทางมาเมืองพัทยา มีความคิดเห็นต่อการรับรู้ในเรื่องการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน (IMC) แตกต่างกัน ส่วนด้านเพศ และอายุของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่แตกต่างกันนั้น ไม่มีผลทำให้การรับรู้ในเรื่องการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน (IMC) แตกต่างกัน เนื่องจากเพศ และอายุนั้น ไม่จำกัดในเรื่องของการรับรู้

ข่าวสาร

3. การโฆษณา และการประชาสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติในเมืองพัทยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการโฆษณา และการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในเมืองพัทยาโดยผ่านสื่อประเภทโทรทัศน์ วิทยุ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อเชิญชวน กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ส่วนด้านการส่งเสริมการขาย การใช้พนักงานขาย และการตลาดทางตรง ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติในเมืองพัทยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากเป็นสื่อที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อมากกว่า การรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยว

7. อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า การที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางมาท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านปัจจัยผลักดัน และปัจจัยดึงดูดในการท่องเที่ยว พฤติกรรมผู้บริโภค ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านส่วนบุคคล ปัจจัยด้านจิตวิทยา พบว่าสอดคล้องกับ ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยผลักดัน และปัจจัยดึงดูดในการท่องเที่ยว ของ ฉลองศรี พิมลสมพงษ์ (2542) ที่กล่าวว่า

1. ปัจจัยผลักดัน (Push factors) เป็นสภาพเงื่อนไขที่มากกระตุ้นให้เกิดแรงผลักดันภายในบุคคล ให้ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว ปัจจัยผลักดันอาจจะมาจากสาเหตุต่างๆคือ ความอยากรู้อยากเห็น ในสิ่งนี้อาจจะถือว่าเป็นแรงผลักดันภายในที่เห็น ได้ชัดเพราะมนุษย์มีสัญชาตญาณในการอยากรู้อยากเห็นเรื่องต่างๆ ที่ตนเองยังไม่รู้ การเดินทางท่องเที่ยวก็เป็นการสำรวจโลกใหม่ในความคิดและเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับตนเอง

2. ปัจจัยดึงดูด (Pull factors) เป็นสภาพเงื่อนไขภายนอกที่มาดึงดูด เร้าใจให้บุคคลได้ออกเดินทางท่องเที่ยว ปัจจัยดึงดูดเหล่านี้ ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ หรือ ทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่จัดได้ว่าเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวนอกเหนือไปจากสภาพทางกายภาพสภาพอื่นๆ นี้ เช่น การเป็นแหล่งสินค้าที่น่าสนใจ ราคาถูก

ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า อายุ แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในเมืองพัทยา มีความแตกต่างกันในทุกด้าน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจมีสาเหตุมาจากอายุเป็นตัวแปรในการกำหนดพฤติกรรมในการเลือกประเภทของสถานที่ท่องเที่ยวซึ่ง สอดคล้องกับการศึกษาของ กรรณา บุญมาเรือง (2546) ที่ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว พบว่า ความแตกต่างทางด้านประชากรศาสตร์ ทำให้เกิดแรงจูงใจในการท่องเที่ยว แตกต่างกัน พบว่า สิ่งที่ทำให้เกิดแรงจูงใจของแต่ละบุคคลแตกต่างกันเกิดจาก อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพการสมรส ซึ่งสามารถอธิบายคือ อายุ เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลในการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยว เนื่องจากคนหนุ่มสาวชอบเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ และต้องการหาประสบการณ์ให้กับตนเอง ในขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุจะเน้นด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการเดินทางมาท่องเที่ยว และเมื่อมีอายุมากขึ้น เวลาสำหรับการท่องเที่ยวพักผ่อนจะลดลง เนื่องจากภาระหน้าที่การทำงานและครอบครัว สรุปได้ว่ากลุ่มคนที่มีอายุน้อยและกลุ่มสูงอายุ จะมีเวลาสำหรับการท่องเที่ยวมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

นอกจากนี้ ลักษณะการมาเยือน มีผลต่อการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน (IMC) ต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจมีสาเหตุมาจากการที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาคนเดียว มากับเพื่อน มากับครอบครัว หรือมากับผู้ร่วมธุรกิจนั้น การใช้สื่อประเภทการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย การใช้พนักงานขาย และการตลาดทางตรง มีผลต่อลักษณะการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เนื่องจากผู้ที่ร่วมเดินทางมากับนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจหรือความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ พบว่า สอดคล้องกับ ทฤษฎีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ของ ศิริวรรณ เจริญรัตน์ (2541) ที่กล่าวไว้ว่า ปัจจัยด้านสังคมเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคประกอบไปด้วย

1. กลุ่มอ้างอิง คือ กลุ่มตัวแทนที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของสังคมใดสังคมหนึ่ง เช่น ครอบครัว เพื่อนสนิท แต่กลุ่มเหล่านี้มีข้อจำกัดเรื่องอาชีพ ระดับชั้นทางสังคม และช่วงอายุ
2. ครอบครัว คือ กลุ่มที่มีอิทธิพลทางความคิดเห็นของผู้บริโภคมากที่สุดเพราะผู้บริโภคจะรับฟังความคิดเห็นของคนในครอบครัวเพื่อการตัดสินใจก่อนเสมอ

นอกจากนี้การทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD ยังพบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ต่างกันมีผลต่อปัจจัยการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน (IMC) ต่างกัน ในด้านการโฆษณามีผลต่อนักท่องเที่ยวอายุน้อยกว่า 30 ปี มากกว่านักท่องเที่ยวอายุ 31-40 ด้านการประชาสัมพันธ์มีผลต่อนักท่องเที่ยวประเทศเยอรมัน จีน อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา มากกว่านักท่องเที่ยวประเทศรัสเซีย ด้านการส่งเสริมการขายมีผลต่อนักท่องเที่ยวอาชีพธุรกิจส่วนตัว ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัท นักเรียน นักศึกษา มากกว่า เกษียณ ด้านการใช้พนักงานขายมีผลต่อนักท่องเที่ยวอาชีพธุรกิจส่วนตัว มากกว่านักท่องเที่ยวอาชีพพนักงานบริษัท และเกษียณ ด้านการโฆษณามีผลต่อนักท่องเที่ยวรายได้เฉลี่ยต่อปี น้อยกว่า \$10,000 มากกว่านักท่องเที่ยวรายได้เฉลี่ยต่อปี \$ 10,000-15,000 \$ 15,000-20,000 และมากกว่านักท่องเที่ยว \$ 20,000 \$ ขึ้นไป ด้านการใช้พนักงานขายมีผลต่อนักท่องเที่ยวตามลักษณะการมาเยือน มากับครอบครัว มากับผู้ร่วมธุรกิจ มากกว่ามาคนเดียว

8. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การสื่อสารการตลาดแบบผสมผสาน (IMC) ที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติในเมืองพัทยา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองพัทยา โดยรวม 5 ด้าน พบว่า การโฆษณามีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมา การใช้พนักงานขาย มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวมาก การตลาดทางตรง การประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมการขาย มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวปานกลาง เมืองพัทยายังควรมีการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านการโฆษณา การใช้พนักงานขาย รวมไปถึงด้านอื่นๆให้มากขึ้นและควรนำเครื่องมือการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสานเข้ามาสนับสนุนและกระตุ้นพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในช่วงเทศกาลการท่องเที่ยว
2. ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการให้เมืองพัทยามีการส่งเสริมการท่องเที่ยวประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแผนที่สถานที่ท่องเที่ยวในเมืองพัทยา ส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยวประเภทชายหาด หรือเกาะให้มากขึ้น และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับช้างไทย

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัย ควรให้ความสำคัญเรื่องของอาชญากรรม ยาเสพติด ในสถานบันเทิงยามค่ำคืนในย่านพัทยาได้ให้มากขึ้น

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปให้ความรู้กับประชาชน พ่อค้า แม่ค้า ในเรื่องของภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษากลางในการสื่อสารกับชาวต่างชาติ เพื่อที่จะให้ความช่วยเหลือ และประชาสัมพันธ์ข้อมูลในเรื่องสถานที่ท่องเที่ยวของเมืองพัทยา

9. รายการอ้างอิง

- กรรณา บุญมาเรือง. 2546. “แรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว.” การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการองค์การ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อ 16 กันยายน 2552. จาก: <http://www.nesdb.go.th>
- จันทร์เพ็ญ ทวีศรี. 2549. “ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวสหราชอาณาจักรในการมาท่องเที่ยวเมืองพัทยา.” การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการองค์การ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี.
- ฉลองศรี พิมลสมพงษ์. 2542. การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธีระวิทย์ พรายแยม. 2545. “การศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวต่างประเทศในการมาท่องเที่ยว จ. เชียงใหม่.” การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิริพันธ์ รักเรียนรบ. 2545. “แรงจูงใจในการท่องเที่ยว ศึกษาเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ.” การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการองค์การ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. 2541. หลักการตลาด. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: บริษัทธีระฟิล์ม และไซเท็กซ์ จำกัด.
- สุพรรณษา หัสภาค. 2545. “ปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศให้มาท่องเที่ยว จ. เชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อมรรัตน์ วงศ์เป็ง. 2550. “ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป.” วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อ 9 ธันวาคม 2552 จาก <http://www.Bus.vimatt.ac.th/news-admin/file/95.pdf>.

**การศึกษาความเกี่ยวเนื่องของการสื่อสารการตลาดต่อการรับรู้มูลค่าของตราสินค้า
กระดาษ Double A ในเขตจังหวัดชลบุรี**
**THE ASSOCIATIONS BETWEEN MARKETING COMMUNICATIONS AND
BRAND PERCEPTION: A CASE STUDY OF DOUBLE A PAPER**

เบญจวรรณ คงอยู่
นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
E-mail: mint.bb@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “การศึกษาความสัมพันธ์ของการสื่อสารการตลาดต่อการรับรู้มูลค่าของตราสินค้ากระดาษ Double A ในเขตจังหวัดชลบุรี” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ (1) เพื่อศึกษาความสำคัญของเครื่องมือในการสื่อสารการตลาดแต่ละตัว ที่มีต่อการรับรู้มูลค่าตราสินค้ากระดาษ Double A ในเขตจังหวัดชลบุรี (2) เพื่อศึกษาการรับรู้มูลค่าของตราสินค้าที่เกิดจากการสื่อสารการตลาด โดยใช้กระดาษ Double A ในเขตจังหวัดชลบุรี (3) เพื่อศึกษาความเกี่ยวเนื่องของเครื่องมือในการสื่อสารการตลาดแต่ละตัว ที่มีต่อการรับรู้มูลค่าตราสินค้ากระดาษ Double A ในเขตจังหวัดชลบุรี และ (4) เพื่อศึกษาข้อมูลทางประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการรับรู้มูลค่าของตราสินค้าที่เกิดจากการสื่อสารการตลาด

กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ใช้กระดาษในการปฏิบัติงาน ในการทำเอกสารต่างๆ ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็น นักศึกษา พนักงานและเจ้าของกิจการ ที่ต้องใช้กระดาษในการทำเอกสารต่างๆ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 400 คน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณตามสูตรของ Taro Yamane และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sample) รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม 3 ส่วนและแบบสอบถามประเภทคำถามปลายปิด (Close-Ended Question) และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานใช้สถิติ Chi-square และใช้ Cramer's V วัดระดับความสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า

1. เมื่อทดสอบเปรียบเทียบการรับรู้มูลค่าตราสินค้าของผลิตภัณฑ์กระดาษ Double A ที่มีต่อผู้บริโภคในเขตจังหวัดชลบุรี จำแนกตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ปัจจัยเครื่องมือทางการสื่อสารการตลาดของผลิตภัณฑ์กระดาษ Double A ในเขตจังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก
3. การรับรู้มูลค่าตราสินค้ามีผลต่อการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์กระดาษ Double A ในเขตจังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก

4. การสื่อสารทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กระดาษ Double A มีความสัมพันธ์กับการรับรู้มูลค่าตราสินค้าในเขตจังหวัดชลบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. การรับรู้มูลค่าตราสินค้าของผลิตภัณฑ์กระดาษ Double A มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ในเขตจังหวัดชลบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : เครื่องมือการสื่อสารทางการตลาด มูลค่าตราสินค้า กระดาษ Double A

ABSTRACT

This research, "The Associations between Marketing Communications and Brand Perception: A Case Study of Double A Paper", with Chonburi Province as a focal area of study has been conducted with the following objectives:

- 1) to study the significance of each communications tools on the brand awareness of Double A Paper
- 2) to study the impacts on the brand awareness generated by various communications tools utilized by Double A paper
- 3) to study the associations of each communications to the brand awareness of Double A paper
- 4) to study those impacts on brand awareness classified by demographic data

Samples were selected from population in Muang District, Chonburi, consisting of students, employees and self-employed individuals. The 400 samples were derived, following the formula of Taro Yamane. Accidental Sampling was utilized in the distribution of questionnaires containing closed-ended questions and Likert Scale. Fundamental statistics have been used to make data more meaningful. Hypothesis testing was done using Chi-square statistics and Cramer's V to measure associations.

The research found that:

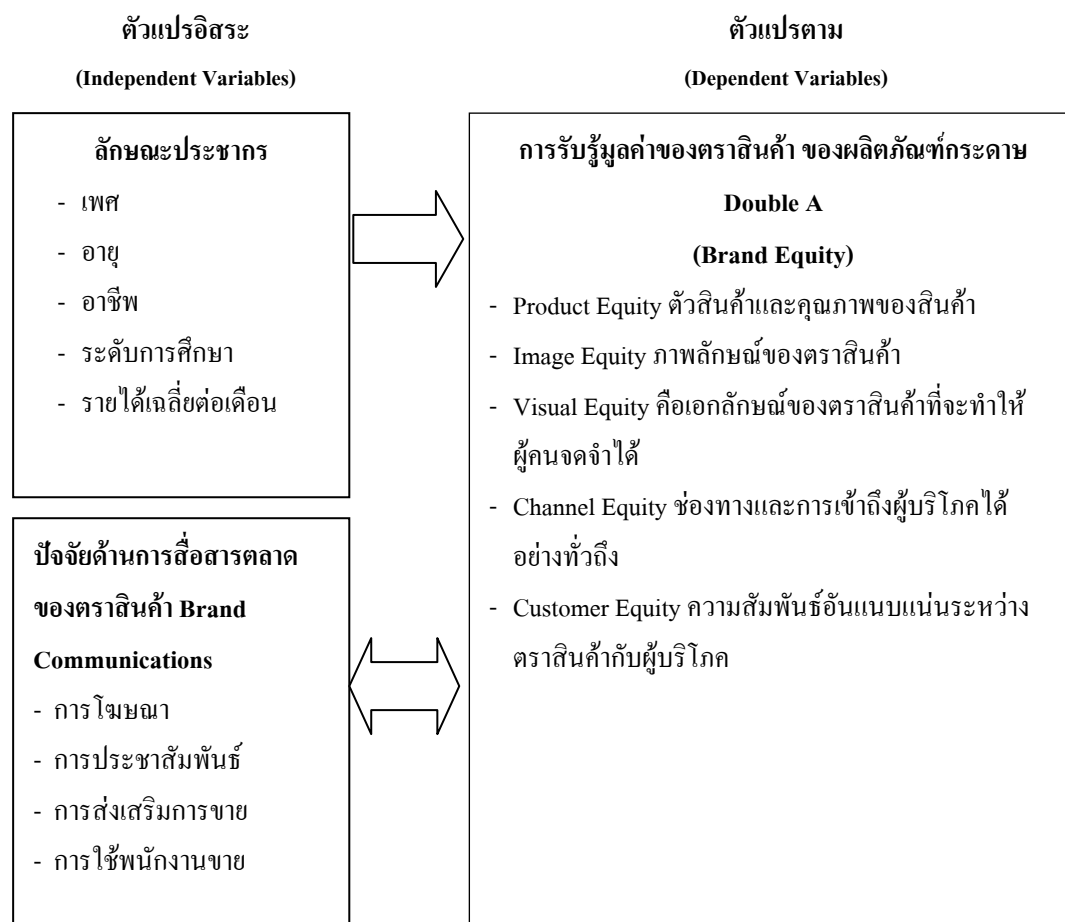
1. At the level of significance of 0.05, there is difference in brand awareness of Spring Double A paper product among consumers of different demographic characteristics in Chonburi Province.
2. The perception of various marketing communications tools of Double A paper in Chonburi Province is high.
3. The overall brand awareness of Double A paper in Chonburi Province is high.
4. At the level of significance of 0.05, there is an association between marketing communications tools and brand awareness among consumers in Chonburi Province.
5. At the level of significance of 0.05, there is difference in the perceived brand value of Double A Paper among consumers of different demographic groups.

KEYWORDS: Communications Factors Marketing, Brand Value, Paper Double A

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสร้างตราสินค้า ในยุคนี้ตราสินค้าคือทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นประสบการณ์ร่วม บทบาทของแบรนด์คือการสร้างความผูกพัน ไม่ว่าจะเป็นความผูกพันให้คนใช้แล้วกลับมาใช้อีก ความผูกพันให้ลูกค้าสนับสนุนเราไปเรื่อยๆ ความผูกพันให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับเราช่วยขยายชื่อเสียงของเราไปเรื่อยๆ อย่างไม่รู้จบ เพราะฉะนั้นเมื่อตราสินค้าคือทุกสิ่งทุกอย่าง ตราสินค้าจึงไม่จำกัดบทบาทตัวเองอยู่แค่แผนการตลาดเท่านั้น แต่ตราสินค้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับทุกสิ่งทุกอย่างของการทำธุรกิจ ทั้งด้านองค์กร ด้านการบริหารจัดการ ฝ่ายผลิต ฝ่ายพัฒนาสินค้า ด้านการตลาด ด้านการขาย การรับพนักงาน การฝึกอบรมพนักงานแบรนด์คือ จุดศูนย์กลางของการทำธุรกิจ สำหรับคนที่คิดจะมีตราสินค้าและรู้ว่าอยากให้ตราสินค้าเป็นอย่างไร แบรนด์นั้นเป็นตัวบ่งบอกว่าต้องออกแบบบรรจุภัณฑ์อย่างไร ทำโฆษณาแบบไหน และจะส่งเสริมการขายอย่างไร เพราะทุกสิ่งทุกอย่างที่จัดการ ดำเนินการ จะต้องสะท้อนความเป็นตราสินค้าอย่างถ่องแท้ ตราสินค้านับว่าเป็นทั้งจุดเริ่มต้นและเป็นจุดสุดท้ายของกระบวนการ ตราสินค้า-ชื่อเสียง (Reputation ไม่ใช่ Awareness) การที่สร้างตราสินค้าคือการสร้างชื่อเสียง ชื่อเสียงสำคัญมากเป็นที่มาของความไว้วางใจ (Trust) ซึ่งเป็นที่มาของเครดิต เป็นสิ่งที่บอกถึงอดีตและกำหนดอนาคต ฉะนั้นตราสินค้าคือสิ่งที่ช่วยเพิ่มมูลค่าให้แก่ธุรกิจ ในภาพลักษณ์กับเอกลักษณ์ตราสินค้า เพราะการสร้างเอกลักษณ์ต้องมีภาพลักษณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ภาพลักษณ์อย่างเดียวก็ไม่สามารถสร้างเอกลักษณ์ให้กับตราสินค้าได้ การสร้างตราสินค้ามีหลายกลยุทธ์แต่กลยุทธ์ที่แนะนำคือ การสร้างตราสินค้าแบบมีเอกลักษณ์โดยที่เอกลักษณ์นั้นๆ จะต้องโดดเด่น แตกต่าง มีข้อได้เปรียบ และเป็นจุดแข็งยืน มิฉะนั้นการสร้างตราสินค้าก็จะเป็นการลงทุนระยะสั้นและสิ้นเปลือง ซึ่งผิดวัตถุประสงค์ของการสร้างแบรนด์ที่จะต้องเป็นการลงทุนระยะยาว

2. กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. ทบทวนวรรณกรรม

นันทนา บริพันธ์านนท์ (2542) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าตราสินค้ากับปัจจัยที่เกิดจากการสื่อสารการตลาด พบว่า การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วัดคุณค่าตราสินค้าในความรู้สึกของผู้บริโภคซึ่งประกอบด้วย การรู้จักในตราสินค้า การรู้จักหรือเคยเห็นโฆษณา ความเชื่อมโยงกับตราสินค้าและการรับรู้ในคุณภาพของตราสินค้า (2) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าตราสินค้ากับปัจจัยที่เกิดจากการสื่อสารการตลาด คือ ความคุ้นเคยในตราสินค้า การยอมรับในตราสินค้า ความรู้สึกชอบมากกว่าและความตั้งใจที่จะซื้อ และ (3) ศึกษาถึงความแตกต่างของคุณค่าตราสินค้านี้ระหว่างสินค้าที่มีระดับความเกี่ยวพันต่ำ คือ กาแฟสำเร็จรูป และสินค้าที่มีระดับความเกี่ยวพันสูง คือ รถยนต์นั่งส่วนบุคคล โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ มีกลุ่มตัวอย่างเป็น คนวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 20-45 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า ในสินค้ากาแฟสำเร็จรูป เนสกาแฟเป็นตราสินค้าที่มีคุณค่าตราสินค้าสูงที่สุดรองลงมาคือ มอคโคนา และเขาช่อง ตามลำดับ ส่วนสินค้านั่งส่วนบุคคล โตโยต้าเป็นตราสินค้าที่มีคุณค่าตราสินค้ามากที่สุด รองลงมาคือ ฮอนด้า และมาสด้า ตามลำดับ โดยในสินค้าทั้ง 2 ประเภทคุณค่าตราสินค้ามีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เกิดจากการสื่อสารการตลาดทั้ง 4 ปัจจัยในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ผู้บริโภคที่มีการรับรู้ในคุณค่าของตราสินค้าสูง

จะมีความคุ้นเคยในตราสินค้า การยอมรับในตราสินค้า ความรู้สึกชอบมากกว่า และความตั้งใจที่จะซื้อสินค้านั้นๆ ในระดับสูง รวมทั้งยังพบว่า คุณค่าตราสินค้ามีความสัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายในการโฆษณาของตราสินค้าโดยตราสินค้าที่มีค่าใช้จ่ายในการโฆษณาสูง จะเป็นตราสินค้าที่มีคุณค่าตราสินค้าสูงด้วยเช่นกันนอกจากนี้ ยังพบว่าตราสินค้าที่มีระดับความเกี่ยวข้องกันที่แตกต่างกัน ผู้บริโภคจะมีการรับรู้คุณค่าตราสินค้าที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอีกด้วย

4. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความสำคัญของเครื่องมือในการสื่อสารการตลาดแต่ละตัวที่มีต่อการรับรู้มูลค่าตราสินค้า กระดาษ Double A ในเขตจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาการรับรู้มูลค่าของตราสินค้าที่เกิดจากการสื่อสารการตลาด โดยใช้กระดาษ Double A ในเขตจังหวัดชลบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของเครื่องมือในการสื่อสารการตลาดแต่ละตัวที่มีต่อการรับรู้มูลค่าตราสินค้า กระดาษ Double A ในเขตจังหวัดชลบุรี
4. เพื่อศึกษาข้อมูลทางประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการรับรู้มูลค่าของตราสินค้าที่เกิดจากการสื่อสารการตลาด

5. วิธีการดำเนินวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชากรที่เป็นเพศ ชายและหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดชลบุรี ซึ่งจังหวัดชลบุรี มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,104,231 คน 292,705 ครัวเรือน แยกเป็นเพศชาย 555,195 คน ร้อยละ 50.28 ของประชากรทั้งจังหวัด เพศหญิง 549,036 คน ร้อยละ 49.72 ของประชากรทั้งจังหวัด

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้ใช้กระดาษในการปฏิบัติงาน ในการทำเอกสารต่างๆ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็น นักศึกษา พนักงานและเจ้าของกิจการ ที่ต้องใช้กระดาษในการทำเอกสารต่างๆ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 400 คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อใช้ศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลด้านการรับรู้มูลค่าของการสื่อสารตราสินค้าของผลิตภัณฑ์กระดาษ Double A โดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยด้านการสื่อสารตลาดของตราสินค้า Brand Communications โดยรวม พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารการตลาดที่มีผลต่อการรับรู้มูลค่าของตราสินค้า ของผลิตภัณฑ์กระดาษ Double A (Brand Equity) ในเขตจังหวัดชลบุรี เมื่อพิจารณาพบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่มีค่าคะแนนมากที่สุด คือ

ด้านการโฆษณา ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ สื่อโทรทัศน์ผู้บริโภคสามารถรับรู้สื่อทางโทรทัศน์มากที่สุด
ด้านการประชาสัมพันธ์ ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารแนะนำผลิตภัณฑ์มีการรับรู้
สื่อจากการประชาสัมพันธ์แนะนำมากที่สุด ด้านการส่งเสริมการขาย ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ การโฆษณา
ของกระดามีการส่งเสริมการขายโดยใช้โฆษณามากที่สุด ด้านการใช้พนักงานขาย ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด
คือ คำแนะนำเกี่ยวกับสิทธิพิเศษต่างๆ มีบริการโดยการแนะนำจากพนักงานขายมากที่สุด

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า

1. ปัจจัยเครื่องมือทางการตลาดของผลิตภัณฑ์กระดามี Double โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการโฆษณา
รองลงมาคือ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการส่งเสริมการขาย และด้านการใช้พนักงานขาย พบว่า การโฆษณา
การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย เป็นสื่อที่มีผลต่อการรับรู้มูลค่าของตราสินค้ากระดามี Double A ในเขต
จังหวัดชลบุรี

2. การสื่อสารการตลาดของตราสินค้า (Brand Communications) มีความสัมพันธ์กับการรับรู้มูลค่าของตรา
สินค้า ของผลิตภัณฑ์กระดามี Double A (Brand Equity) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 พบว่าเครื่องมือการสื่อสารทาง
การตลาด การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขายและการใช้พนักงานขาย เป็นการให้ข้อมูลข่าวสาร
เกี่ยวกับการรับรู้มูลค่าของตราสินค้า (Brand Equity) ไปยังผู้บริโภค โดยผ่านสื่อประเภท โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต
การประชาสัมพันธ์แนะนำข่าวสาร การจัดกิจกรรมต่างๆ และการให้คำแนะนำเกี่ยวกับสิทธิพิเศษต่างๆ เพื่อเป็น
ประโยชน์และบอกถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์แก่ผู้บริโภค

3. การรับรู้มูลค่าตราสินค้า (Brand Equity) ของผลิตภัณฑ์กระดามี Double A มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้าน
ประชากรศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาและ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีผลต่อการรับรู้มูลค่าตราสินค้า (Brand Equity) ของผลิตภัณฑ์กระดามี Double A ในเขต
จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน เนื่องจากกลุ่มจำนวนผู้ใช้ผลิตภัณฑ์มีการรับรู้ของสื่อต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์ ไม่เท่ากัน
และมีความต้องการในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ไม่เหมือนกัน

7. อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า การที่ผู้บริโภคจะเลือกซื้อกระดามีเอกสารขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการสื่อสารการตลาด
ของตราสินค้า (Brand Communications) มีผลต่อการรับรู้มูลค่าตราสินค้า (Brand Equity) ขึ้นอยู่กับการสื่อสารที่
สามารถบ่งบอกถึง มูลค่าของสินค้า คือ คุณภาพ ภาพลักษณ์ ฐานของลูกค้ำ ช่องทางที่ผู้บริโภคมีโอกาสได้พบปะ
กับตราสินค้า และรูปลักษณ์ที่มองเห็น พบว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler (2003) ที่กล่าวว่า

Brand Equity คือมูลค่าของแบรนด์ที่ถูกตีค่าออกมาเป็นเงิน โดยรวมคุณค่าของสิ่งที่จับต้องไม่ได้ลงไป
ด้วยแบรนด์ใดก็ตามที่มีพลัง ประสบความสำเร็จมาก หรือเป็นผู้นำจะมี Brand Equity ที่ยิ่งใหญ่ จึงมีมูลค่าที่แพง
อาจจะเป็น 10 เท่า หรือ 20 เท่าของทรัพย์สิน มูลค่าเหล่านี้เป็นมูลค่าที่แบรนด์เก็บสะสมมาจากการยอมรับของ
ตลาด บารมีที่กลายเป็นที่ต้องการของร้านค้า ภาพลักษณ์ที่แข็งแกร่งเป็นที่ยอมรับโล กั้และบรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นที่
รู้จัก ฯลฯ ความจริงก็เป็นเรื่องยากที่จะตีค่าเป็นเงินอย่างมีหลักการ เพราะส่วนใหญ่เป็นเรื่องจับต้องไม่ได้ ทั้งนี้
ต้องขึ้นกับความพอใจของผู้ซื้อ-ผู้ขาย แบนด์นั้นเป็นสำคัญ

Brand Equity อาจแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ที่ประกอบกันขึ้นเป็นมูลค่าที่กลายเป็นราคาของแบรนด์ที่สั่งสมมา คือ

1. Product Equity สินค้านั้นมีคุณภาพในเชิงกายภาพดีเพียงใด เป็นที่รับรู้ของผู้บริโภค แลไหน
2. Image Equity ในแง่ของภาพลักษณ์ ตราสินค้าแข็งแกร่งเพียงใด เกี่ยวเนื่องกับสิ่งที่ผู้ต้องการในชีวิต หรือไม่ Goodwill Equity ความเป็นสมาชิกที่ดีในสังคม ในชุมชนที่ตราสินค้าหรือบริษัทได้สั่งสมมารวมทั้ง การยอมรับในหมู่ผู้เชี่ยวชาญ
3. Customer Equity ฐานของลูกค้าของตราสินค้านั้นมีมากน้อยแค่ไหน เป็นไครบ้างแข็งแกร่งเพียงใด
4. Channel Equity ช่องทางที่ผู้บริโภคมีโอกาสได้พบปะกับตราสินค้า รวมถึงโอกาสที่เอเจนต์และผู้ค้าปลีก ได้มีโอกาสสื่อสารกับตราสินค้า ความรู้สึกและสัมพันธ์ที่มีต่อตราสินค้าด้วย
5. Visual Equity รูปลักษณ์ที่มองเห็น สี สัน บรรจุภัณฑ์ ดิสเพลย์และการมองเห็น หากรูปลักษณ์แข็งแกร่งเพียงแรกเห็นก็สามารถรู้ได้ทันทีว่าเป็นยี่ห้ออะไร เช่น เห็นสีแดงก็นึกถึง โค้ก เห็นสีน้ำเงิน ก็นึกถึง เป๊ปซี่ เป็นต้น ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านประชากร เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แยกต่างหากมีผลต่อการรับรู้มูลค่าตราสินค้าของผลิตภัณฑ์กระดาษ Double A ในเขตจังหวัดชลบุรี มีความแตกต่างกันในทุกด้านซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจมีสาเหตุมาจากปัจจัยด้านประชากรศาสตร์เป็นตัวแปรในการรับรู้มูลค่าตราสินค้า สอดคล้องกับการศึกษาของ สิริพร ฉายกมลมัน (2551) ศึกษาเรื่อง แนวทางในการสร้างตราสินค้าและการสื่อสารแบบสมบูรณ์ของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางแบบพัพ สำหรับผู้บริโภคในเขตจังหวัดชลบุรี พบว่า การศึกษาวิจัย ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างตราสินค้าของผลิตภัณฑ์แป้งพัพและแนวทาง รูปแบบของการสื่อสารการตลาดแบบสมบูรณ์ในการสร้างตราสินค้าของผลิตภัณฑ์แป้งพัพกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นผู้มีกำลังใช้จ่ายใช้สอยที่เป็นเพศหญิงอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 385 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้ตราสินค้าของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางแป้งพัพ ของผู้มีกำลังในการใช้จ่ายใช้สอยที่เป็นเพศหญิง อายุ 18 ปี ขึ้นไป จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และสถานภาพทางครอบครัว พบว่าอายุ และสถานภาพสมรสของผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางแป้งพัพ มีการรับรู้ตราสินค้าของผลิตภัณฑ์แป้งพัพ ไม่แตกต่างกัน ส่วนระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้ต่อเดือนของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางแป้งพัพ มีการรับรู้ตราสินค้าของผลิตภัณฑ์แป้งพัพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8. ข้อเสนอแนะ

การศึกษา ข้อสรุป และอภิปรายผลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ทราบถึงข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่เลือกใช้ผลิตภัณฑ์กระดาษของ Double A ในเขตจังหวัดชลบุรี และเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการสื่อสารทางการตลาดและการสร้างมูลค่าตราสินค้าได้ ดังนี้

1. การรับรู้การสื่อสารด้านการโฆษณา จากการศึกษาพบว่า มูลค่าของตราสินค้านั้นมีความสัมพันธ์กับการโฆษณา ดังนั้นผู้ผลิตจำเป็นต้องสร้างมูลค่าตราสินค้าของตนขึ้นมาเป็นอันดับแรก เพื่อให้เกิดการรู้จักตราสินค้าและจะต้องมีเอกลักษณ์ที่ดีในสายตาของผู้บริโภค สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญในการสร้างมูลค่าตราสินค้า

สำหรับผู้ผลิตผลิตภัณฑ์กระดาษ Double A คือ ต้องทำการโฆษณาและสื่อสารให้ผู้บริโภคจดจำตราสินค้าให้มากที่สุด

2. การรับรู้การสื่อสารด้านการประชาสัมพันธ์ จากการศึกษา พบว่า มูลค่าตราสินค้ามีความสัมพันธ์กับการประชาสัมพันธ์ ดังนั้นผู้ผลิตหลังจากที่สร้างมูลค่าตราสินค้าแล้ว ต้องทำการประชาสัมพันธ์ให้แก่ตราสินค้า เพื่อให้เกิดการรับรู้ในคุณภาพของผลิตภัณฑ์ สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญในการประชาสัมพันธ์สำหรับผู้ผลิตผลิตภัณฑ์กระดาษ Double A คือ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารแนะนำผลิตภัณฑ์ให้ผู้บริโภครับรู้ตราสินค้า

3. ด้านการส่งเสริมการขาย จากการศึกษา พบว่า มูลค่าตราสินค้ามีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการขาย ดังนั้นผู้ผลิตหลังจากที่ประชาสัมพันธ์แล้ว ต้องทำการส่งเสริมการขายเพื่อให้เกิดการรับรู้ตราสินค้า และเพื่อให้เกิดความนิยมในตราสินค้า การให้ความสำคัญในการส่งเสริมการขาย สำหรับผู้ผลิตผลิตภัณฑ์กระดาษ Double A คือ มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ณ สถานที่จำหน่าย

4. ด้านการใช้พนักงานขาย จากการศึกษา พบว่า มูลค่าตราสินค้ามีความสัมพันธ์กับการใช้พนักงานขาย ดังนั้นผู้ผลิตหลังจากที่ทำการส่งเสริมการขายแล้ว ต้องทำการใช้พนักงานขายสื่อสารกับผู้บริโภคเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความภักดีในตราสินค้า ทำให้ผู้บริโภคยึดมั่นในตราสินค้า และใช้ความพยายามที่จะแสวงหาตราสินค้านั้นเพื่อซื้ออย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการบอกต่อในเชิงบวกไปยังผู้บริโภครายอื่น สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญในการใช้พนักงานขาย สำหรับ ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์กระดาษชนิดหนึ่งคือ คำแนะนำเกี่ยวกับสิทธิพิเศษต่างๆ เช่นการให้ส่วนลดสำหรับสมาชิกของผลิตภัณฑ์

9. รายการอ้างอิง

นันทนา บริพันธ์านนท์. 2542. “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าตราสินค้ากับปัจจัยที่เกิดจากการสื่อสารการตลาด.”

วิทยานิพนธ์ธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาโฆษณา คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สิริพร ฉายกมลมัน. 2551. “แนวทางในการสร้างตราสินค้าและการสื่อสารแบบสมบูรณ์ของผู้ผลิตเครื่องสำอางแบบพัฟ สำหรับผู้บริโภคในเขตจังหวัดชลบุรี.” วิทยานิพนธ์ธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ SME บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Kotler, Philip. 2003. การจัดการการตลาด. แปลโดย ยงยุทธ พงศ์ศิริพันธ์, ยุทธนา ธรรมเจริญ, อุไรวรรณ เข็มนิยม, อติลา ฟงศ์ยี่หล้า และธนวรรณ แสงสุวรรณ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: เอช.เอ็น.กรุ๊ป.

การศึกษาปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อความจงรักภักดีและ
แนวโน้มพฤติกรรมการซื้อในอนาคตของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคล
ยี่ห้อโตโยต้าในเขตจังหวัดสมุทรปราการ

THE STUDY OF MARKETING MIX FACTORS AFFECTING LOYALTY
AND TREND OF PURCHASING BEHAVIOR FOR PERSONAL CAR
OF TOYOTA IN SAMUTPRAKARN PROVINCE

ธิดารัตน์ นิลดี

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

E-mail: aor_ched2003@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษา “ปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อความจงรักภักดีและแนวโน้มพฤติกรรมการซื้อในอนาคตของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อ โตโยต้าในเขตจังหวัดสมุทรปราการ” โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้า ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อ โตโยต้าในเขตจังหวัดสมุทรปราการ 2) เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาด 4 ด้าน กับพฤติกรรมการซื้อของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อ โตโยต้าในเขตจังหวัดสมุทรปราการ 3) เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดกับความจงรักภักดีของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อ โตโยต้าในเขตจังหวัดสมุทรปราการ 4) เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความจงรักภักดีของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อ โตโยต้าในเขตจังหวัดสมุทรปราการกับแนวโน้มพฤติกรรมการซื้อในอนาคต กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อ โตโยต้าในเขตจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 300 คน โดยการคำนวณตามสูตรของ Yamane และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience) การรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามปลายปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติ Chi-square และหาความสัมพันธ์โดยใช้ Pearson product moment correlation coefficient ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อ โตโยต้าในเขตจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อ โตโยต้าในเขตจังหวัดสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดมีความสัมพันธ์กับความจงรักภักดีของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อ โตโยต้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ความจงรักภักดีของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อ โตโยต้ามีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการซื้อในอนาคต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ปัจจัยส่วนประสมการตลาด พฤติกรรมการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคล ความจงรักภักดี

ABSTRACT

This purpose of this research was to study marketing mix factors affecting loyalty and trend of purchasing behavior for personal car of Toyota in Samutprakarn province. The study was conducted with the following objectives 1) To compare purchasing behavior for personal car of Toyota in Samutprakarn province with respect to their personal background categorized by sex, age, education, occupation, monthly salary. 2) To study the relation between marketing mix and purchasing behavior for personal car of Toyota in Samutpakarn province. 3) To study the relation between marketing mix and loyalty for personal car of Toyota in Samutprakarn province. 4) To study the relation between loyalty and trend of purchasing behavior for personal car of Toyota Samutprakarn. The 300 customers of Toyota in Samutprakarn province were selected as sample using Yamane's formula and convenience sampling. The research tool consisted of a closed-ended question questionnaire. The statistical techniques used were frequencies, mean and standard deviation, Chi-square, Person product moment correlation coefficient.

The results of the study found that:

The results of the study found that:

1. Purchasing behavior for personal car of buyers of Toyota in Samutprakarn province who had different sex, age, occupation, monthly salary were different in the purchasing behavior with statistical significant at the level of .05.
2. The marketing mix (price and promotion) were related to purchasing behavior with statistical significant at the level of .05.
3. The marketing mix were related to loyalty of personal car of Toyota in Samutprakarn province with statistical significant at the level of .05.
4. The loyalty of personal car of Toyota in Samutprakarn province were related to trend of purchasing behavior.

KEYWORDS : Marketing mix, Purchasing behavior, Loyalty

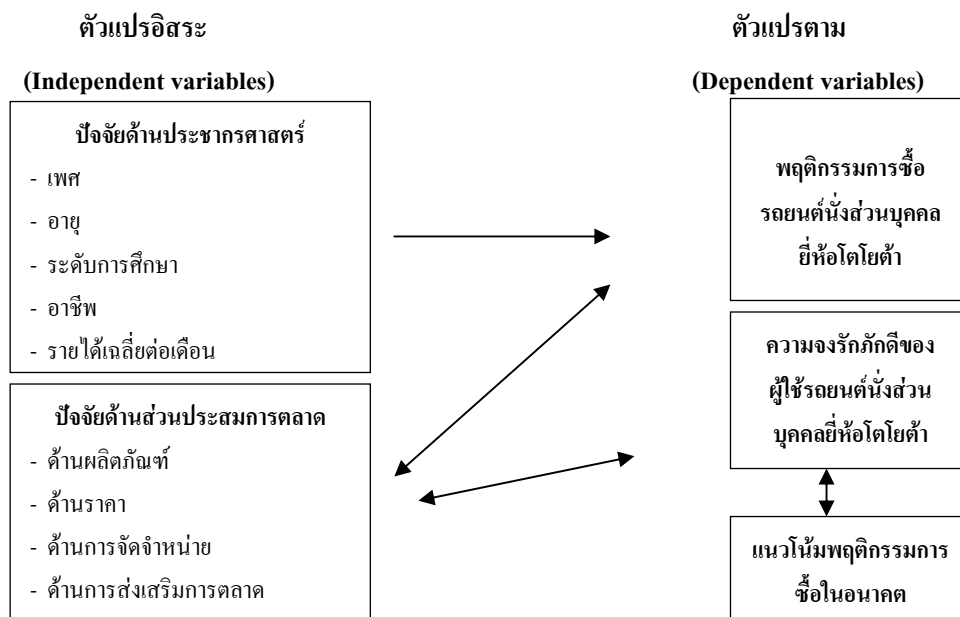
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์การตลาดปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้นจึงทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจจะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดและสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ และอีกทั้งยังต้องมี

การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป และเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ในปัจจุบันรถยนต์มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ในการทำงาน การประกอบธุรกิจ ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทางให้กับประชาชนมากขึ้น อุตสาหกรรมรถยนต์ในประเทศไทยมีการขยายตัวต่อเนื่อง ประชาชนมีความต้องการรถยนต์ประเภทต่างๆ เพื่อนำมาใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการ ซึ่งการเลือกซื้อของผู้บริโภคจะแตกต่างกันไปตามรสนิยม การมีอำนาจที่จะซื้อ การพัฒนาของเทคโนโลยี การสร้างความภักดีในตราสินค้าต้องเริ่มจากการที่ลูกค้าหรือผู้บริโภคมีทัศนคติที่ดีต่อสินค้าหรือบริการก่อน จึงเริ่มพัฒนาไปสู่ความภักดีได้ โดยข้อดีของยี่ห้อที่ขึ้นชื่อติดตลาดแล้ว คนที่นิยมยี่ห้อนั้นก็กลายเป็นกองทัพที่ช่วยโปรโมทให้แบรนด์นั้นๆ เป็นที่รู้จักกว้างขวางขึ้น ความภักดีต่อตราที่ยี่ห้อยังสามารถช่วยดึงดูดลูกค้าใหม่ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้บริโภคที่มีความภักดีต่อตราที่ยี่ห้อ ก็มักจะพูดถึงสินค้าในทางด้านดี สร้างความไว้วางใจให้กับผู้บริโภคกลุ่มใหม่ที่ต้องการทดลองสินค้าได้ จังหวัดสมุทรปราการถือว่าเป็นจังหวัดที่มีประชากรจำนวนมาก และอีกทั้งยังเป็นแหล่งโรงงานอุตสาหกรรมที่มีการสร้างโรงงาน การคมนาคมในจังหวัดสมุทรปราการ การเดินทางส่วนใหญ่ใช้รถส่วนบุคคลและรถประจำทาง อีกทั้งโตโยต้ายังสร้างโรงงานประกอบรถยนต์สำหรับในจังหวัดสมุทรปราการ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของการต้องการที่จะศึกษาวิจัย ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อความจงรักภักดีและแนวโน้มพฤติกรรมการณ์ซื้อในอนาคตของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าในเขตจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิมเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้มากที่สุด

2. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ ดำเนินการโดยมีกรอบแนวคิดเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าในเขตจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

3. ทบทวนวรรณกรรม

จากหลายงานวิจัยในเรื่องปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าและแนวโน้มนิยมพฤติกรรมการซื้อในอนาคตของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าในเขตจังหวัดสมุทรปราการ การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ส่วนใหญ่ศึกษากับผู้ที่ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าในเขตจังหวัดสมุทรปราการ แต่จะมีความแตกต่างกันในเรื่องของวิธีการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง และช่วงระยะเวลา อาทิจานวิจัยของ อนุชิต บุญเรือง (2547) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลขนาดเครื่องยนต์ 1600-1800 ซีซีของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี ไกรฤกษ์ พัฒนพงษ์ไพบุลย์ (2547) ศึกษาปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความจงรักภักดีและแนวโน้มนิยมพฤติกรรมการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ภรภัทร์ บุญรอด (2548) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งขนาดเล็กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร วุฒิพร ลูกบัว (2549) การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจต่อองค์กรกับความภักดีต่อตราสินค้าของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ถวิกา ศิริสวัสดิติก (2550) การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีต่อตราสินค้า กรณีศึกษาของผู้บริโภคสินค้าชั้นชิล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ณชกิสราต์ นายกชน (2550) การศึกษาลักษณะความมุ่งหมายเพื่อศึกษา ความจงรักภักดีและพฤติกรรมการซื้อสินค้า แบรินด์ เอลโด คิตตี้ ของผู้บริโภคในเขตวรณขุ กุณทลสุรกันต์ (2551) ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการกับความภักดีในตราสินค้า “umi-ball” ของบริษัท อุดมพานิช คอร์เปอร์เรชั่น กรุงเทพมหานคร

4. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 4.1 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าในเขตจังหวัดสมุทรปราการ
- 4.2 เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาด กับพฤติกรรมการซื้อของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าในเขตจังหวัดสมุทรปราการ
- 4.3 เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาด 4 ด้าน กับความจงรักภักดีของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าในเขตจังหวัดสมุทรปราการ
- 4.4 เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความจงรักภักดีของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าในเขตจังหวัดสมุทรปราการกับแนวโน้มนิยมพฤติกรรมการซื้อในอนาคต

5. วิธีการดำเนินวิจัย

5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าในเขตจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 300 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience sampling) ช่วงเดือน มีนาคม-เมษายน ปี 2553 สถานที่ทำการเก็บข้อมูล ศูนย์จำหน่ายรถยนต์โตโยต้า ห้างสรรพสินค้า หมู่บ้าน

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) เป็นสถิติเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของการบรรยาย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.3 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานโดยใช้ไค-สแควร์ (Chi-square test, χ^2) การทดสอบสมมติฐานโดยใช้ (Pearson product moment correlation coefficient) หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว

6. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาด 4P โดยรวม พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อความจงรักภักดีของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าในเขตจังหวัดสมุทรปราการ เมื่อพิจารณา พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่มีค่าคะแนนมากที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด รองลงมาคือ ด้านการจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านราคา ในด้านผลิตภัณฑ์ ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีการรับประกันในผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน ด้านราคา ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ การกำหนดราคารถยนต์ของโตโยต้ามีความเหมาะสม ด้านการจัดจำหน่าย ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ โตโยต้ามีศูนย์/โชว์รูม ตัวแทนในการจำหน่ายทั่วประเทศ ด้านการส่งเสริมการตลาด ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีการรับประกันในผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า

1. พฤติกรรมการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าของผู้ใช้ในจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า เพศ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าของผู้ใช้ในจังหวัดสมุทรปราการ ในเรื่องของรุ่นรถยนต์ จำนวนรถยนต์ สถานที่ซื้อ ราคาที่กำหนด ชื่อวิธีใด อัตราเงินค่างวด การผ่อนชำระ และบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจ ส่วนด้านระดับการศึกษาไม่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าของผู้ใช้ในจังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากไม่ว่าผู้ซื้อจะมีระดับการศึกษาใด มีพฤติกรรมในการซื้อที่เหมือนกัน

2. ปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าของผู้ใช้ในจังหวัดสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการจัดจำหน่าย ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าของผู้ใช้ในจังหวัดสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับความจงรักภักดีของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้า และด้านราคามีความสัมพันธ์ระดับต่ำกับความจงรักภักดีของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ความจงรักภักดีในด้านความชื่นชอบรถยนต์โตโยต้า ถ้าโตโยต้าขึ้นราคา ไม่เปลี่ยนใจไปซื้อรถยี่ห้ออื่น ภูมิใจที่ได้ใช้รถโตโยต้าและจะแนะนำให้ผู้อื่นใช้รถโตโยต้าของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าในจังหวัด

สมุทรปราการมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับพฤติกรรมการซื้อในอนาคต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. อภิปรายผล

จากการศึกษา ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ด้าน เพศ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีพฤติกรรม การซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าแตกต่างกันพบว่าสอดคล้องกับการศึกษาของ กุลกาญญา บุญปะบุตร (2550) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภคในเขต กรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ยังพบว่าสอดคล้องกับทฤษฎี ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผู้บริโภค ของ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ปริญ ลักขิตานนท์, ศุภร เสรีรัตน์ และองอาจ ปทะวานิช, 2541) เรื่องปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้า พบว่าสอดคล้องกับทฤษฎีส่วนประสมการตลาด ของปณิศา สัตยขานนท์ (2548)

ปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด มีความสัมพันธ์กับความจงรักภักดีของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้า พบว่าสอดคล้องกับการศึกษาของ ไกรฤกษ์ พัฒนพงษ์ไพบุลย์ (2547) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความจงรักภักดี และพฤติกรรมการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร โดยด้านรูปลักษณ์ผลิตภัณฑ์ของรถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้ามีความสัมพันธ์กับการสร้างความจงรักภักดีของรถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าในด้านความภาคภูมิใจด้านภาพลักษณ์ของโตโยต้า ด้านความเหนือกว่ารถยนต์ยี่ห้อของโตโยต้า ด้านการแนะนำให้ผู้บริโภคอื่นซื้อรถยนต์โตโยต้า ด้านถ้าโตโยต้าขึ้นราคาแล้วจะมีความตั้งใจซื้อรถยนต์ของโตโยต้า

ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า ความจงรักภักดีของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้ามีความสัมพันธ์กับ แนวโน้มพฤติกรรมการซื้อในอนาคต ถ้าผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้ามีความภักดีสูงจะทำให้ในอนาคต มีแนวโน้มที่จะซื้อรถยนต์ยี่ห้อโตโยต้าสูง พบว่าสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคของ ปณิศา สัตยขานนท์ (2548) เรื่องพฤติกรรมภายหลังการซื้อ กล่าวว่าพฤติกรรมภายหลังการซื้อ คุณค่าจากการบริโภคหรือการใช้ ในขั้นนี้ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบคุณค่าที่ได้รับจริง จากการบริโภคหรือใช้ผลิตภัณฑ์กับความคาดหวัง ถ้าคุณค่าที่ได้รับจริงสูงกว่าความคาดหวังผู้บริโภคก็จะเกิดความพึงพอใจ แต่ถ้าคุณค่าที่ได้รับจริงต่ำกว่าความคาดหวังแสดงว่าผู้บริโภคไม่พึงพอใจในผลิตภัณฑ์ ความพึงพอใจภายหลังการซื้อ เป็นระดับความพึงพอใจของผู้บริโภค ภายหลังจากที่ได้ซื้อสินค้าไปแล้ว ซึ่งอาจแบ่งได้เป็นหลายระดับ เช่น พึงพอใจอย่างมาก รู้สึกเฉยๆ หรือรู้สึกไม่พอใจ ความพึงพอใจของผู้บริโภคจะมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของผู้บริโภค และคุณค่าที่ได้รับจริง คือ ถ้าคุณค่าที่ได้รับจริง ต่ำกว่าที่ผู้บริโภคได้คาดหวังไว้ ผู้บริโภคจะรู้สึกไม่พึงพอใจ แต่ถ้าคุณค่าที่ได้รับจริงสูงกว่าความคาดหวัง ผู้บริโภคจะรู้สึกประทับใจเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งมีผลทำให้ผู้บริโภคกลับมาซื้อผลิตภัณฑ์นั้นอีกครั้ง หรือบอกต่อผู้อื่นเกี่ยวกับความพอใจและไม่พอใจของตนที่มีต่อผลิตภัณฑ์นั้น การกระทำภายหลังการซื้อ

ความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในผลิตภัณฑ์จะมีผลต่อพฤติกรรมต่อเนื่องของผู้บริโภค ถ้าผู้บริโภครู้สึกพึงพอใจ ก็มีแนวโน้มว่าผู้บริโภคจะกลับมาซื้อผลิตภัณฑ์นั้นอีกครั้ง ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้บริโภคไม่พึงพอใจ ผู้บริโภคอาจเลิกใช้หรือคืนผลิตภัณฑ์ อาจบอกต่อ หรือมีการร้องเรียนผ่านทางสื่อมวลชน

8. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

การศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อความจงรักภักดีและแนวโน้มพฤติกรรมผู้บริโภคในอนาคตของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อโตโยต้าในเขตจังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

8.1 ปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ผู้บริโภคให้ความสำคัญในทุกข้อ โดยเฉพาะการมีการรับประกันในตัวผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน ซึ่งผู้บริโภคให้ความสำคัญมากเพราะจะทำให้ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นในตัวผลิตภัณฑ์มากขึ้น ถ้าหากเกิดความเสียหายหรือข้อผิดพลาดในตัวผลิตภัณฑ์ ผู้บริโภคจะได้วางใจได้ว่าทางผู้ประกอบการจะให้ความรับผิดชอบ ข้อที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญรองลงมาคือ โตโยต้ามีรถยนต์ให้เลือกหลายรุ่นเหมาะสมกับความต้องการ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรเน้นการผลิตรถยนต์เพื่อให้เหมาะสมกับการใช้งานหลายรูปแบบ ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกได้อีกเพื่อเหมาะสมกับการใช้งานของผู้บริโภคเอง อีกทั้งปัจจุบันเพศหญิงมีปริมาณการใช้รถยนต์มากขึ้น โดยเฉพาะประเภทรถเล็ก เช่น โตโยต้าวีออส หรือยาริส ทางผู้ผลิตจึงควรมีการส่งเสริมพัฒนาการผลิตรถยนต์ประเภทรถยนต์ขนาดเล็ก เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานมากขึ้น

8.2 ปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านราคา ผู้บริโภคให้ความสำคัญในข้อกำหนดราคารถยนต์ของโตโยต้ามีความเหมาะสม เนื่องจากรถยนต์เป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูง ทำให้ผู้บริโภคต้องมีการพิจารณาไตร่ตรองเป็นอย่างมาก เพื่อที่จะซื้อรถยนต์ที่มีคุณภาพให้คุ้มค่าเหมาะสมกับเงินที่จะต้องจ่ายไป อีกทั้งยังรวมทั้งระยะเวลาการผ่อนชำระ ซึ่งอำนาจในการจ่ายในแต่ละบุคคลนั้นต่างกัน ผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อด้วยวิธีเงินผ่อน ดังนั้นผู้ประกอบการควรมีการจัดหาแหล่งสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำจากสถาบันทางการเงินที่มีความมั่นคง เพื่อรองรับผู้บริโภคที่มาซื้อรถยนต์ยี่ห้อโตโยต้า

8.3 ปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านการจัดจำหน่าย ผู้บริโภคให้ความสำคัญในข้อโตโยต้ามีศูนย์/โชว์รูมตัวแทนในการจำหน่ายทั่วประเทศ ทำให้มีความสะดวกในการติดต่อเพื่อซื้ออีกทั้งหลังจากการซื้อรถยนต์ไปแล้วนั้นจะต้องมีการตรวจสภาพ การบำรุงรักษา ผู้บริโภค ซึ่งผู้บริโภคร้องขอความสะดวก ดังนั้นผู้ประกอบการควรให้ความสนใจในเรื่องความสะดวกในการซื้อและการเข้าใช้บริการ

8.4 ปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้บริโภคให้ความสำคัญในข้อโตโยต้ามีการโฆษณาผ่านทางสื่อโทรทัศน์, วิทยุ, หนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์ โฆษณาที่มีผู้บริโภคพบเห็นได้มากที่สุด ผู้บริโภคยังให้ความสำคัญในเรื่องของสิทธิพิเศษ การให้ส่วนลด หรือของแถม และการให้ความรู้จากพนักงานขาย ดังนั้นทางผู้ประกอบการสามารถวางกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดโดยใช้การโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อ เมื่อออกผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือเป็นผลิตภัณฑ์รุ่นพิเศษ เพื่อให้ผู้บริโภคได้รู้จักและรับรู้ถึงข่าวสาร อีกทั้งในการให้ส่วนลดหรือของแถม ยังเป็นการกระตุ้นยอดขายในช่วงที่อึมครึมหรือช่วงถดถอยได้อีกด้วย ด้านพนักงานขายควรที่จะมีการติดตามลูกค้าภายหลังการซื้อให้มากขึ้น

8.5 กลุ่มเป้าหมายที่มีความภักดี คือเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาท ผู้ประกอบการจึงให้ความสนใจกับเพศหญิง เพื่อที่จะได้ผลิตรถยนต์ให้เหมาะสมกับความต้องการในการใช้งานของเพศหญิงให้มากขึ้น

9.รายการอ้างอิง

- กุลกัญญา บุญประบุตร. 2550. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.” สารนิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การจัดการ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไกรฤกษ์ พัฒนพงษ์ไพบุลย์. 2547. “ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความจงรักภักดีและแนวโน้มพฤติกรรมการซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลยี่ห้อ โตโยต้าของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.” การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฏฐิสร่า นายนกชน. 2550. “ความจงรักภักดีและพฤติกรรมการซื้อสินค้าแบรนด์ เฮลโลคิตตี้ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.” การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ถวิกา ศิริสวัสดิกล. 2550. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีต่อตราสินค้า กรณีศึกษาของผู้บริโภคสินค้าแฟชั่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.” การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี.
- ปณิศา สัญขานนท์. 2548. **หลักการตลาด**. กรุงเทพฯ: Diamond in Business World.
- วุฒิพร ลูกบัว. 2549. “ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจต่อองค์กรกับความภักดีต่อตราสินค้าของผู้ใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี.” วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการตลาด, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรรณช กุณฑลสุรกานต์. 2551. “ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการกับความจงรักภักดีในตราสินค้า uni-ball ของบริษัท อุดมพานิช คอร์เปอร์เรชั่น จำกัด.” วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ภรภัทร์ ทองบุญรอด. 2548. “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งขนาดเล็กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.” การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี.
- อนุชิต บุญเรือง. 2547. “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลขนาดเครื่องยนต์ 1600-1800 ซีซีของผู้บริโภค จังหวัดชลบุรี.” การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ปริญ ลักยิตานนท์, สุกร เสรีรัตน์ และองอาจ ปทะวินช. 2541. **พฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.

ความร่วมมือในการป้องกันปัญหาเสพติระหว่างองค์การภาครัฐและองค์การ
ภาคเยาวชน ศึกษาเฉพาะศูนย์อำนวยการประสานงานป้องกันและแก้ไข
ปัญหาเสพติภาคเยาวชน (ศอ.ปส.ย.)

COLLABORATION IN DRUGS ABUSE PREVENTION BETWEEN PUBLIC
ORGANIZATION AND YOUTH ORGANIZATIONS : A CASE STUDY OF
THE COORDINATING CENTER FOR YOUTHS AGAINST DRUGS
ORGANIZATION OF THAILAND (CYDOT)

พรภณ พงษ์เพชร

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

E-mail : pornponp@yahoo.com

บทคัดย่อ

การศึกษาความร่วมมือในการป้องกันปัญหาเสพติระหว่างองค์การภาครัฐ อันได้แก่ สำนักงาน ป.ป.ส. และองค์การภาคเยาวชน ที่ได้ร่วมกันจัดตั้งและดำเนินการศูนย์อำนวยการประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติภาคเยาวชน (ศอ.ปส.ย.) เป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพ ซึ่งพบว่า การสร้างความร่วมมือริเริ่มโดยสำนักงาน ป.ป.ส. การดำเนินกิจกรรม/โครงการที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือ ส่วนใหญ่คณะทำงานเยาวชน ศอ.ปส.ย. ส่วนกลาง มีบทบาทนำ ส่วนสำนักงาน ป.ป.ส. มีบทบาทให้คำปรึกษา แต่ก็มีอิทธิพลทางความคิดต่อคณะทำงานเยาวชนฯ อยู่มากพอสมควร การบริหารจัดการความร่วมมือเป็นรูปแบบผู้ให้และผู้รับ ทักษะ ความสามารถของข้าราชการที่ควรมีในการบริหารจัดการความร่วมมือสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือ พบว่าโดยรวมยังไม่สามารถบรรลุผลตามที่ตั้งไว้ได้ โดยการดำเนินงานที่เกิดขึ้นยังไม่ถึงระดับของ “ความร่วมมือ”

คำสำคัญ : การบริหารจัดการความร่วมมือภาคสาธารณะ ความร่วมมือ เยาวชน การป้องกันยาเสพติ

ABSTRACT

The study on collaboration in drugs abuse prevention between ONCB: public organization and youth organizations: a case study of the coordinating center for youths against drugs organization of Thailand (CYDOT) is qualitative research. The results of this study are as follow: the collaboration was activated by ONCB and the CYDOT youth workgroup mostly had main role to manage the projects in collaboration; ONCB had advisory role. However, ONCB influences on mind set of this youth workgroup. The model of collaborative

management is Donor-Recipient Model. Skills and competences for managing collaboration can categorize in 3 levels. The outcomes of this effort are not achieving; and, not reach to “Collaboration” level.

KEYWORDS : Collaborative public management, Collaboration, Youth, Drugs abuse prevention

1. บทนำ

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่มีความสำคัญมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันปัญหา ยาเสพติดก็ยังคงทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน พบว่าเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงหรือมีโอกาสสูงในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เมื่อพิจารณาข้อมูลช่วงอายุผู้ต้องหาคดียาเสพติด ปี พ.ศ. 2549 – 2551 พบว่า ผู้ต้องหาคดียาเสพติดจำนวนเกือบ 2 ใน 5 เป็นเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ ตามข้อมูลช่วงอายุผู้เข้ารับการรักษาพยาบาลในปี พ.ศ. 2549 – 2551 ก็พบว่าจำนวนกว่าครึ่งของผู้เข้ารับการรักษาพยาบาลเป็นเด็กและเยาวชน (2552: 18) การป้องกันยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนจึงมีความสำคัญ ซึ่งปัจจุบันองค์การภาครัฐ อันได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.) ได้ให้ภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะองค์การภาคเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพติดร่วมกับภาครัฐ จนได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคเยาวชน (ศอ.ปส.ย.) ขึ้น เพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการประสานความร่วมมือระหว่างองค์การภาครัฐกับองค์การภาคเยาวชน ซึ่งถือเป็นการบริหารจัดการแนวทางใหม่ที่อาศัยความร่วมมือ (Collaboration) กับภาคีหรือองค์กรอื่น โดยมิได้เน้นสายการบังคับบัญชาตามช่วงชั้นที่ชัดเจน ตามรูปแบบราชการ (Bureaucracy) ดังแต่เดิม

ฉะนั้น จึงเป็นความน่าสนใจในการศึกษาถึงความร่วมมือในการป้องกันปัญหายาเสพติดระหว่างองค์การภาครัฐและองค์การภาคเยาวชน ของ ศอ.ปส.ย. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างความร่วมมือเพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการความร่วมมือที่เกิดขึ้น เพื่อศึกษาทักษะความสามารถของข้าราชการที่จำเป็นต้องมีในการสร้างและบริหารความร่วมมือ และเพื่อศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือของ ศอ.ปส.ย.

ซึ่งการศึกษาได้กำหนดขอบเขตเฉพาะความร่วมมือของ ศอ.ปส.ย. ส่วนกลาง อันเป็นความร่วมมือระหว่างองค์การภาครัฐ ได้แก่ สำนักงาน ป.ป.ส. องค์การพัฒนาเอกชน ได้แก่ สมาคมองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคพื้นเอเชีย-แปซิฟิก (สปส.อป.) และองค์การภาคเยาวชน ได้แก่ คณะทำงานเยาวชน ศอ.ปส.ย. ส่วนกลาง ซึ่งประกอบด้วยเยาวชนจาก 2 ลักษณะ คือ เยาวชนที่มีองค์การภาคเยาวชนสังกัด ได้แก่ สโมสรวิทยากรเยาวชน และเยาวชนที่ไม่มีองค์การภาคเยาวชนสังกัด โดยเป็นแกนนำเยาวชนจากสถานศึกษาต่างๆ

2. วิธีการศึกษา

ในการศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสำรวจและรวบรวมข้อมูลได้ใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือของ ศอ.ปส.ย. ส่วนกลาง จำนวน 10 ราย และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) และนำข้อมูลที่ได้มาประมวลและวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และพรรณนาถึงความร่วมมือในการป้องกันปัญหายาเสพติดของ ศอ.ปส.ย. ที่เกิดขึ้น

ตามกรอบประเด็นในการศึกษา

3. ผลการศึกษา

จากการศึกษาความร่วมมือ คอ.ปส.ย. ตามวัตถุประสงค์และวิธีการศึกษาข้างต้น ได้ผลการศึกษา และผลการวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.1 กระบวนการสร้างความร่วมมือ แบ่งเป็น 3 ด้านที่สำคัญ ดังนี้

3.1.1 การริเริ่มหรือกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ (Activation) ความเป็นมาของ คอ.ปส.ย. มาจากปัจจัยหลัก 2 ประการที่สำคัญ คือ ปัจจัยโดยตรง (Direct Antecedents) ได้แก่ ผลสืบเนื่องตั้งแต่การดำเนินงานของเครือข่ายเยาวชนต่อต้านยาเสพติด (ONCB Youth Network) ซึ่งเป็นความร่วมมือเดิมที่สำนักงาน ป.ป.ส. ร่วมกับองค์กรภาคเยาวชนจำนวน 6 องค์กร ในการป้องกันปัญหาเสพติด แต่ปัจจุบันไม่ได้มีการประสานหรือดำเนินงานร่วมกันในลักษณะของเครือข่ายแล้ว อย่างไรก็ตาม ทำให้สำนักงาน ป.ป.ส. กับองค์กรภาคเยาวชน บางองค์กรมีระดับความแน่นแฟ้นเชิงโครงสร้าง (Degree of Structural Embeddedness) อยู่ในระดับที่สูง ซึ่งถือเป็นปัจจัยโดยตรง ที่ทำให้เกิดการสร้างความร่วมมือของ คอ.ปส.ย. ขึ้นในเวลาต่อมา

อีกประการหนึ่ง คือ ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งเสริมและผลักดันให้เกิดความร่วมมือขึ้น ได้แก่ รูปแบบของปัญหาเสพติดและแนวคิดในการป้องกันปัญหาที่ปัจจุบันมีแนวคิดที่ทุกภาคส่วนในสังคมจำเป็นต้องป้องกันและแก้ไขปัญหาร่วมกัน รวมถึงนโยบายของภาครัฐด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในปัจจุบันที่เน้นการระดมและบูรณาการกลไกภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้เกิดดำเนินการร่วมกัน ดังเช่น การจัดตั้งศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดภาคประชาชน (ศตส.ภาคประชาชน) และ ศตส.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้จึงผลักดันให้เกิดแนวคิดการสร้างความร่วมมือ คอ.ปส.ย. ขึ้น

โดยจุดเริ่มต้นในการริเริ่มหรือกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ เริ่มจาก สำนักงาน ป.ป.ส. ได้พูดคุยกับสมาคมองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคพื้นเอเชีย-แปซิฟิก (สปส.อป.) เพื่อให้มารับบทบาทด้านการบริหารจัดการทางการเงินและร่วมกันเสนอและรับงบประมาณเงินอุดหนุนสำหรับดำเนินการ คอ.ปส.ย. และสำนักงาน ป.ป.ส. ได้พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับแกนนำเยาวชนจากองค์กรภาคเยาวชนต่างๆ ถึงความเป็นไปได้ในการสร้างความร่วมมือ ซึ่งองค์กรภาคเยาวชนต่างก็เห็นชอบที่จะสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้น

3.1.2 การวางกรอบความร่วมมือ (Framing) เมื่อ คอ.ปส.ย. ส่วนกลางได้จัดตั้งขึ้นแล้ว จากนั้นจึงได้วางกรอบความร่วมมือในประเด็นต่างๆ สำหรับการดำเนินงานร่วมกัน ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ และเป้าหมาย ภารกิจหลัก ยุทธศาสตร์ กรอบกิจกรรม แผนปฏิบัติการ กฎเกณฑ์ วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ รวมถึงกำหนดบทบาทหน้าที่และโครงสร้างความสัมพันธ์ โดยสำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. มีหน้าที่เป็นที่เล็งโดยรวม สปส.อป. เป็นที่เล็งในด้านการบริหารการเงิน และคณะทำงานเยาวชน คอ.ปส.ย. ส่วนกลาง มีบทบาทเป็นผู้ดำเนินการหลักตามภารกิจของ คอ.ปส.ย. ส่วนกลาง ตลอดจนได้กำหนดถึงระบบการติดต่อสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยส่วนใหญ่การติดต่อสื่อสารระหว่างองค์กรใน คอ.ปส.ย. ส่วนกลางเป็นการติดต่อสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ

3.1.3 การสร้างสภาพเงื่อนไขและเอื้ออำนวยต่อการปฏิสัมพันธ์ (Facilitating Interaction) ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจ โดยความสัมพันธ์และความไว้วางใจ ของ ศอ.ปส.ย. สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง ได้แก่ “ช่วงเริ่มต้น” ซึ่งองค์การแต่ละฝ่ายมีความไว้วางใจที่ติดต่อกัน ต่อมา คือ “ช่วงสับสน” ในช่วงนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างสำนักงาน ป.ป.ส. กับคณะทำงานเยาวชน ศอ.ปส.ย. ส่วนกลาง เริ่มห่างเหินออกไป และความไว้วางใจลดน้อยลง ซึ่งเป็นผลจากปัจจัยหลายประการ จนทำให้เกิด “ช่วงฟื้นฟู” ซึ่งเป็นช่วงที่พยายามสร้างความไว้วางใจให้เพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ยังมีการบริหารจัดการความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยแต่ละฝ่ายได้พยายามปรับการดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้เข้ากับวัฒนธรรมของแต่ละองค์การให้ได้มากที่สุด ซึ่งได้ปรับเงื่อนไขด้านเวลาในการปฏิบัติงาน กฎ ระเบียบในการปฏิบัติงาน และพยายามทำความเข้าใจกับสภาพเงื่อนไขและพลวัตของบุคลากร โดยเฉพาะในองค์การภาคเยาวชน รวมถึงมีการบริหารจัดการความขัดแย้ง ซึ่งโดยหลักได้ใช้วิธีการพูดคุยร่วมกัน ถึงความคาดหวังและความต้องการของแต่ละฝ่าย เพื่อให้มีความเข้าใจกันมากขึ้น และพยายามปรับแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้ความร่วมมืออยู่บนฐานที่ทุกฝ่ายได้ประโยชน์และเห็นพ้องตรงกันมากขึ้น

3.2 กิจกรรม/โครงการที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือ จากกระบวนการสร้างความร่วมมือข้างต้น ได้ก่อให้เกิดกิจกรรม/โครงการที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือในองค์การที่เกี่ยวข้องของ ศอ.ปส.ย. ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

3.2.1 โครงการด้านการจัดทำและอำนวยความสะดวก ศอ.ปส.ย. ส่วนกลาง ได้ดำเนินโครงการเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์และกรอบกิจกรรม สำหรับเป็นทิศทางการดำเนินงานของ ศอ.ปส.ย. ในระดับต่างๆ ทั้งระดับชาติ ระดับภาคและระดับจังหวัด รวมถึงเป็นทิศทางการดำเนินงานของ ศอ.ปส.ย. ส่วนกลางเอง ซึ่งได้จัดอยู่เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง โดยในปีงบประมาณ 2551 ถือเป็นปีแรกของการสร้างความร่วมมือ การกำหนดยุทธศาสตร์ และกรอบกิจกรรมองค์การภาคเยาวชนจึงไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดอย่างชัดเจนมาตั้งแต่ต้น ต่อมาในปีงบประมาณ 2552-2553 องค์การภาคเยาวชนจึงได้มีบทบาทในการกำหนดยุทธศาสตร์และกรอบกิจกรรม อย่างไรก็ตามเห็นว่าองค์การภาคเยาวชนจากพื้นที่ต่างๆ ยังไม่ได้มีส่วนร่วมในการสะท้อนปัญหา ความต้องการ และร่วมกำหนดยุทธศาสตร์มากนัก โดยมีบทบาทเพียงพิจารณาร่างยุทธศาสตร์และกรอบกิจกรรมที่คณะทำงานเยาวชน ศอ.ปส.ย. ส่วนกลางยกขึ้นมา และในการจัดการโครงการด้านนี้ คณะทำงานเยาวชน ศอ.ปส.ย. ส่วนกลางมีบทบาทหลักในการบริหารจัดการประชุม ส่วนสำนักงาน ป.ป.ส. มีหน้าที่ให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ อย่างไรก็ตาม สังเกตได้ว่าสำนักงาน ป.ป.ส. มีอิทธิพลในด้านความคิดต่อองค์การภาคเยาวชนในการกำหนดยุทธศาสตร์เป็นอย่างมาก

3.2.2 โครงการด้านการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์/ณรงค์เพื่อการป้องกันยาเสพติด มีทั้งหมด 2 โครงการ ได้แก่ โครงการมหรหรรษา “รวมพลังเยาวชนไทย พร้อมใจทำความดีตามคำพ่อสอน” เป็นโครงการที่ ศอ.ปส.ย. ส่วนกลาง ได้ร่วมกับ ศอ.ปส.ย. ระดับภาค ทั่วประเทศจัดทำขึ้นในระดับภาพรวมของเครือข่าย ศอ.ปส.ย. ทั้งหมด ผลจากการดำเนินโครงการ สามารถสร้างกระแสการทำความดีและตระหนักในการหลีกเลี่ยงยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนที่ เข้าร่วมเขียนป้ายผ้าและร่วมงานมหรหรรษาได้ แต่ไม่ได้ขยายผลใน

วงกว้างมากขึ้น และผลลัพธ์สำคัญที่ได้จากโครงการนี้ คือ สามารถส่งผลให้แก่นนำเยาวชนของ สอ.ปส.ย. ส่วนกลางและ สอ.ปส.ย.ภาคต่างๆ มีความสนิทสนมกันมากขึ้น แต่มิได้ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างสำนักงาน ป.ป.ส.และคณะทำงานเยาวชน สอ.ปส.ย.ส่วนกลางกระชับแน่นแฟ้นมากขึ้น เนื่องจากมีการแบ่งงานที่ชัดเจน จึงทำให้แต่ละฝ่ายมิได้ดำเนินการเกี่ยวข้องกัน และไม่ได้รับร่วมแรง (Co-labor) ในการดำเนินงานกันอย่างเต็มที่ และอีกโครงการหนึ่ง คือ การร่วมจัดกิจกรรมในงานมหกรรมวันต่อต้านยาเสพติด ที่สำนักงาน ป.ป.ส. จัดเป็นประจำทุกปี โดย สอ.ปส.ย.ส่วนกลางเป็นตัวแทน สอ.ปส.ย. ในระดับต่างๆ ร่วมจัดกิจกรรมและจัด นิทรรศการภายในงาน ซึ่งคณะทำงานเยาวชน สอ.ปส.ย.ส่วนกลางมีบทบาทหลักโดยอิสระในการคิดและดำเนิน กิจกรรมภายในพื้นที่นิทรรศการ ส่วนสำนักงาน ป.ป.ส. ได้จัดสรรพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมและนิทรรศการ ภายในงานมหกรรม และมีหน้าที่ให้คำแนะนำแก่คณะทำงานเยาวชนฯ ผลที่ได้รับจากโครงการ คือ ได้ประชาสัมพันธ์ถึงเครือข่ายและการดำเนินงานให้เยาวชนและประชาชนโดยทั่วไปได้รับทราบมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามงานมหกรรมได้จัดในระยะเวลาที่ไม่มากนัก ดังนั้น จึงหวังว่าประชาชนสัมพันธ์ได้เพียงระดับหนึ่ง เท่านั้น

3.2.3 โครงการด้านเฝ้าระวัง ในช่วงสองปีแรกของ สอ.ปส.ย. ภารกิจด้านการ เฝ้าระวังถือเป็นภารกิจ ที่สำคัญ ซึ่งได้ดำเนินโครงการไปจำนวน 2 โครงการ คือ โครงการจัดเก็บข้อมูลเฝ้าระวังนาร์่องและโครงการ ฝึกอบรมคณะทำงานเฝ้าระวังปัญหาเสพติดภาคเยาวชน ซึ่งคณะทำงานเยาวชน สอ.ปส.ย.ส่วนกลางมีบทบาท หลักในการดำเนินงาน ส่วนสำนักงาน ป.ป.ส. มีบทบาทให้คำแนะนำและแนวคิดในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม ในช่วงหลังคณะทำงานเยาวชน สอ.ปส.ย.ส่วนกลางได้พูดคุยให้สำนักงาน ป.ป.ส. ทราบว่าไม่ต้องการดำเนิน โครงการด้านการ เฝ้าระวัง เนื่องจากเป็นภารกิจที่ไม่ถนัดและไม่ใช่ธรรมชาติของเยาวชน โดยต้องการดำเนิน โครงการด้านกิจกรรมสร้างสรรค์มากกว่า โครงการในด้านนี้จึงไม่ได้ผลนักและภารกิจด้านเฝ้าระวังจึงถูกลด ความสำคัญลงไป

3.2.4 โครงการด้านการพัฒนาความร่วมมือและบริหารจัดการ โครงการที่สำคัญในด้านนี้มี 2 โครงการ คือ โครงการฝึกอบรมคณะทำงาน สอ.ปส.ย.ส่วนกลาง ซึ่งได้จัดไปจำนวน 2 รุ่น โดยบทบาทหลักในการบริหารจัดการโครงการเป็นบทบาทของคณะทำงานเยาวชน สอ.ปส.ย.ส่วนกลาง ส่วนทางสำนักงาน ป.ป.ส. มีบทบาทในการให้คำแนะนำ ร่วมสังเกตการณ์และเป็นวิทยากรบรรยายในบางช่วง อย่างไรก็ตาม แม้จะได้จัด ฝึกอบรมคณะทำงานอยู่เป็นระยะ แต่เนื่องด้วยคณะทำงานเยาวชนฯ เปลี่ยนอยู่บ่อยครั้ง จึงทำให้ การดำเนินงานของคณะทำงานเยาวชนฯ ยังมีข้อผิดพลาดอยู่พอสมควรแม้จะเป็นเรื่องที่เคยจัดฝึกอบรมไปแล้ว และโครงการจัดทำเว็บไซต์ ซึ่งได้จัดจ้างบริษัทเอกชนให้พัฒนาเว็บไซต์ของ สอ.ปส.ย. โดยในโครงการนี้ สำนักงาน ป.ป.ส. มีบทบาทให้ข้อคิดเห็นในการพัฒนาเว็บไซต์เป็นอย่างมากเมื่อเทียบกับบทบาทของคณะทำงาน เยาวชนฯ

กล่าวโดยสรุป กิจกรรม/โครงการที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือของ สอ.ปส.ย. เหล่านี้ส่วนใหญ่ คณะทำงานเยาวชน สอ.ปส.ย.ส่วนกลางมีบทบาทนำในการดำเนินงาน ส่วนสำนักงาน ป.ป.ส. มีบทบาทเป็นที่ปรึกษาหรือให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม สำนักงาน ป.ป.ส. มีอิทธิพลทาง ความคิดต่อคณะทำงานเยาวชนฯ อยู่มากพอสมควร

3.3 รูปแบบการบริหารจัดการความร่วมมือ จากกระบวนการสร้างความร่วมมือและกิจกรรม/โครงการที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่าความร่วมมือของ ศอ.ปส.ย.ส่วนกลางมีรูปแบบการบริหารจัดการความร่วมมือเป็นรูปแบบผู้ให้และผู้รับ (Donor-Recipient Model) ตามแนวคิดของ Agranoff และ McGuire (2003) โดยมีกิจกรรมความร่วมมือ (Collaborative Activity) ในระดับที่ตื่นตัว (Active) มากพอสมควร และด้านกลยุทธ์ความร่วมมือ (Collaborative Strategy) อยู่ในระดับปานกลาง โดยไม่ได้แสวงหาโอกาส (Opportunistic) หรือตั้งรับ (Passive) อย่างใดอย่างหนึ่งมากกว่ากันนัก

โดยตามรูปแบบการบริหารจัดการความร่วมมือรูปแบบผู้ให้และผู้รับ (Donor-Recipient Model) ของ ศอ.ปส.ย.ส่วนกลาง สามารถพิจารณาได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ของผู้ให้ทรัพยากรและผู้รับทรัพยากร โดยสำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. มีบทบาทเป็นผู้ให้ทรัพยากร โดยเฉพาะงบประมาณสำหรับดำเนินการ ส่วนคณะทำงานเยาวชน ศอ.ปส.ย.ส่วนกลางมีบทบาทเป็นผู้รับทรัพยากร

ความสัมพันธ์อยู่บนฐานความร่วมมือที่พึ่งพาต่อกัน ซึ่งสำนักงาน ป.ป.ส. จะสามารถดำเนินการป้องกันปัญหาเสพติดได้จำเป็นต้องอาศัยศักยภาพและความสามารถขององค์กรภาคเยาวชน ด้านคณะทำงาน ศอ.ปส.ย.ส่วนกลางเองจะสามารถดำเนินการได้จำเป็นต้องได้รับงบประมาณจากสำนักงาน ป.ป.ส. อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติในความสัมพันธ์แบบผู้ให้และผู้รับ เนื่องจากผู้ให้ทรัพยากรก็ย่อมต้องมีความคาดหวังและความต้องการในการดำเนินงานขององค์กรอื่นที่เป็นผู้รับในความร่วมมือ แต่ก็ไม่สามารถควบคุมหรือบังคับให้ดำเนินการได้ตามความคาดหวังหรือต้องการได้อย่างเต็มที่ จึงจำเป็นต้องใช้การเจรจาต่อรองในความร่วมมือ ดังเช่น กรณีการเจรจาต่อรองในเรื่องภารกิจเฝ้าระวังภาคเยาวชนที่คณะทำงานเยาวชนฯ ไม่ต้องการดำเนินการกิจดังกล่าว เป็นต้น

รวมถึงผู้รับทรัพยากรหรือคณะทำงานเยาวชนฯ จะแสวงหาการปรับเปลี่ยนที่ดียิ่งขึ้น เช่น คณะทำงานเยาวชนฯ ได้พยายามต่อรองสำนักงาน ป.ป.ส. เพื่อให้เกิดคำสั่งการแต่งตั้งคณะทำงาน บัตรประจำตัวของคณะทำงานเยาวชนฯ และการประชุมเพื่อทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง เป็นต้น

3.4 ทักษะ ความสามารถของข้าราชการในการบริหารจัดการความร่วมมือ จากการศึกษาและวิเคราะห์ถึงกระบวนการสร้างความร่วมมือ กิจกรรม/โครงการและรูปแบบความร่วมมือที่เกิดขึ้น และการสัมภาษณ์เชิงลึกแก่นักบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่าข้าราชการในการบริหารจัดการความร่วมมือจำเป็นต้องมีทักษะความสามารถต่างๆ ใน 3 ระดับ ดังต่อไปนี้

3.4.1 คุณลักษณะภายในบุคคล ข้าราชการควรมีคุณลักษณะภายในของแต่ละบุคคลที่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการความร่วมมือระหว่างองค์กร ได้แก่ คุณลักษณะในการมองภาพรวม (Big-picture thinking) ของการบริหารจัดการในความร่วมมือระหว่างองค์กรทั้งหมดได้ จากนั้นสามารถมองภาพของบุคคลหรือองค์กรอื่นได้อย่างมีความเข้าใจ/เห็นใจ (Empathetic) รวมทั้งข้าราชการในการบริหารจัดการความร่วมมือจำเป็นต้องมีจิตสาธารณะ (Public Consciousness) ความยืดหยุ่น (Flexibility) และความอดทน (Tolerant of ambiguity) ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวคิดต่างๆ ยังไม่พบว่า มีนักวิชาการคนใดได้ระบุโดยตรงเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะของข้าราชการในการบริหารจัดการในความร่วมมือ

3.4.2 ทักษะความสามารถการบริหารจัดการระหว่างบุคคล/องค์กรภายในความร่วมมือ ข้าราชการจำเป็นต้องมีทักษะความสามารถสำหรับบริหารจัดการระหว่างบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องภายในความร่วมมือ

ได้อย่างเหมาะสม โดยต้องสามารถวางตัวและรักษาระยะห่างระหว่างองค์กรต่างๆ โดยเฉพาะองค์กรภาคเยาวชนได้อย่างเหมาะสม (Role & Gap Management) รวมถึงต้องมีทักษะในการเจรจา (Negotiation Skill) การสื่อสาร (Communication Skill) และการประนีประนอม (Mediation Skill) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญสำหรับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและองค์กรต่างๆ ทั้งนี้ จากที่ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวคิดต่างๆ ยังไม่สามารถพบว่ามีความรู้วิชาการคนใดกล่าวถึงความสามารถในการรักษาระยะห่าง (Gap Management) ในการบริหารจัดการความร่วมมือไว้

3.4.3 ทักษะความสามารถการบริหารจัดการภายใน/ภายนอกความร่วมมือ ข้าราชการจำเป็นต้องมีทักษะความสามารถในการบริหารจัดการภายนอกความร่วมมือที่จะส่งผลต่อสัมพันธภาพภายในความร่วมมือด้วย โดยจำเป็นต้องมีความสามารถในการแก้ไขปัญหา (Problem Solving) ซึ่งหากข้าราชการได้ร่วมเผชิญและร่วมแก้ไขปัญหาจากภายนอกให้กับองค์กรต่างๆ ในความร่วมมือแล้ว ก็จะสามารถช่วยสร้างความไว้วางใจและสัมพันธภาพที่ดีต่อกันได้

3.5 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือ จากการสร้างความร่วมมือจนเกิด สอ.ปส.ย. รวมถึงกิจกรรม/โครงการต่างๆ ที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถวิเคราะห์ถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายของการสร้าง สอ.ปส.ย. เป็นหลัก พบว่า ในภาพรวม สอ.ปส.ย. ยังไม่สามารถบรรลุผลตามที่ตั้งไว้ได้

โดยภาพรวมความร่วมมือที่เกิดขึ้นยังอยู่ในระดับการประสานงาน (Coordination) และการร่วมปฏิบัติการ (Cooperation) ทั้งนี้ ระดับความร่วมมือ (Collaboration) ยังเกิดขึ้นไม่เต็มที่นัก เนื่องจาก เห็นได้ว่าความร่วมมือที่เกิดขึ้น มิได้บูรณาการ ร่วมแรง ร่วมเชื่อมโยง ประสานและแบ่งปันทรัพยากรต่างๆ ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างเต็มที่ ซึ่งเห็นได้ชัดใน โครงการมหรหกรรมป้ายผ้าฯ ดังกล่าวแล้ว รวมถึงความร่วมมือที่เกิดขึ้น เป็นการดำเนินงานร่วมกันที่ยังมีความคิดเห็นที่แตกต่างหรือไม่เห็นพ้องร่วมกัน (Commitment) อยู่พอสมควร ดังเช่น กรณีภารกิจเฝ้าระวังดังที่กล่าวแล้วเช่นกัน

นอกจากนี้ การรวบรวมบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องยังไม่เป็นระบบมากนัก โดยการรวบรวมเยาวชนหรือองค์กรภาคเยาวชนเพื่อให้มาเข้าร่วม สอ.ปส.ย. ส่วนกลางมาจากสายสัมพันธ์ที่มีแต่เดิม ซึ่งไม่ได้กำหนดอย่างชัดเจนว่าเยาวชนหรือองค์กรภาคเยาวชนอื่นที่สนใจเข้าร่วมจะสามารถมาเข้าร่วมกับ สอ.ปส.ย. ส่วนกลางได้อย่างไร ทำให้คณะทำงานเยาวชน สอ.ปส.ย. ส่วนกลางไม่สามารถขยายฐานบุคลากรได้อย่างเต็มที่

รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นยังไม่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม มีเพียงการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในด้านแนวทาง/วิธีการดำเนินงาน ทำให้การประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นเอกภาพจึงยังไม่ปรากฏ ส่วนการขับเคลื่อนการดำเนินงานร่วมกันเพื่อการป้องกันปัญหาเสพติดก็ยังไม่เป็นรูปธรรมนัก การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์และการรณรงค์ได้ผลในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถให้เกิดผลเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการป้องกันยาเสพติดในวงกว้างได้ มีเพียงการสนับสนุนทรัพยากรที่เป็นระบบมากขึ้น

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปความร่วมมือของ สอ.ปส.ย. ในภาพรวม พบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความร่วมมือยังไม่บรรลุถึงระดับ “ความร่วมมือ” (Collaboration) อย่างเต็มที่ เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มกระบวนการสร้างความร่วมมือที่มาจากการจัดตั้งโดย

ภาครัฐเป็นผู้มีบทบาทนำ มากกว่าเกิดขึ้น โดยธรรมชาติหรือวิวัฒนาการขององค์การภาคเอกชน ทำให้การระบุและรวบรวมบุคคลและองค์การที่เกี่ยวข้องจึงไม่อยู่บนฐานของขอบเขตภาระหน้าที่ (Jurisdiction-Based)

รวมถึงเมื่อเกิดความร่วมมือขึ้นแล้วก็ยังกระจายความร่วมมือออกไปอย่างรวดเร็วในระดับภาคและระดับจังหวัด ทั้งที่ความร่วมมือที่มีอยู่ใน สอ.ปส.ย. ส่วนกลางยังไม่เข้มแข็งนักเนื่องจากสาเหตุต่างๆ ทั้งความเป็นทางการ (Formal) ที่กำหนดอยู่ในความร่วมมือ ซึ่งทำให้ไม่เกิดความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ ตลอดจน สอ.ปส.ย. ส่วนกลางไม่มีระบบการเรียนรู้และบทบาทหน้าที่ที่ยังรวมศูนย์อยู่ที่แกนนำ

และปัจจัยสำคัญอีกประการที่ส่งผลให้ สอ.ปส.ย. ยังไม่บรรลุผล คือ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การที่ไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ เนื่องจากวัฒนธรรมที่ยึดในระบบอาวุโส และรูปแบบการบริหารจัดการความร่วมมือ สอ.ปส.ย. ที่เป็นรูปแบบผู้ให้และผู้รับ (Donor-Recipient Model) โดยสำนักงาน ป.ป.ส. ถือเป็นผู้ให้ทรัพยากร และคณะทำงานเยาวชน สอ.ปส.ย. ส่วนกลางถือเป็นผู้รับทรัพยากร

ดังนั้น จากกรณีศึกษาของ สอ.ปส.ย. จึงเกิดข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาความร่วมมือขององค์การภาครัฐและองค์การต่างๆ ดังนี้

4.1 การกระตุ้น/ริเริ่มให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์การ ควรริเริ่ม โดยตามธรรมชาติหรือตามวิวัฒนาการความต้องการขององค์การที่เกี่ยวข้อง ไม่ควรเริ่มจากความต้องการของภาครัฐหรือเริ่มต้นโดยการจัดตั้ง เนื่องจากความร่วมมือที่เกิดขึ้นอาจไม่ใช่ “ความร่วมมือ” (Collaboration) ที่แท้จริง เพราะแต่ละองค์การต่างก็มีความต้องการและผลประโยชน์ของตนเอง ซึ่งเมื่อมาเข้าร่วมโดยการจัดตั้ง จุดมุ่งหมายและความคิดรวบกันในประการต่างๆ อาจไม่สามารถตกผลึกให้เห็นพ้องร่วมกันได้ ทำให้ความคิดเห็นที่แตกต่างหรือความขัดแย้งระหว่างองค์การอาจแฝงอยู่ได้ ซึ่งจะทำให้ความร่วมมือที่เกิดขึ้นอยู่ได้ไม่ยาวนานนัก

4.2 การระบุและรวบรวมบุคคลและองค์การเพื่อให้อำนาจเข้ามาในความร่วมมือ ตลอดจนการขยายองค์การ/ฐานความร่วมมือ ควรพิจารณาจากฐานขอบเขตแห่งภาระหน้าที่ของแต่ละบุคคลและองค์การอย่างหลากหลายตามความเหมาะสมบนหลักเหตุผล เพื่อสร้างให้เกิดความร่วมมือที่เหมาะสมมากที่สุดซึ่งจะช่วยให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ และเกิดความร่วมมือขึ้นอย่างแท้จริง รวมถึงทำให้เกิดความเข้มแข็งในความร่วมมือและมีขนาดความร่วมมือที่เหมาะสม ไม่มีองค์การที่เข้าร่วมจำนวนมากหรือน้อยจนเกินไป

4.3 การบริหารบุคลากรในความร่วมมือโดยเฉพาะบุคลากรที่เป็นข้าราชการ ควรพิจารณาจากพื้นฐานทักษะความสามารถตามผลที่ได้ในการศึกษาเป็นสำคัญ โดยในการสรรหาและคัดเลือกควรพยายามหาบุคลากรที่ตรงกับคุณลักษณะภายในบุคคลให้มากที่สุด เนื่องจากคุณลักษณะภายในบุคคลเหล่านี้พัฒนาให้เกิดขึ้นได้ยาก ส่วนในการพัฒนาและฝึกอบรมควรเน้นการพัฒนาทักษะความสามารถในการบริหารจัดการระหว่างบุคคล/องค์การทั้งภายในและภายนอกความร่วมมือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการวางตัว ความสามารถในการรักษาระยะห่างซึ่งสำคัญมากในการบริหารจัดการความร่วมมือกับองค์การภาคเอกชน

4.4 ความเท่าเทียมระหว่างองค์การ ควรบริหารจัดการความร่วมมือบนฐานของความเท่าเทียมกันระหว่างองค์การและระหว่างบุคคล และควรสร้างให้เกิดการพึ่งพาและเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันในการร่วมมือสร้างไม่ให้เกิดบุคคลหรือองค์การใดรู้สึกไม่ได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ รวมถึงสร้างไม่ให้เกิดบุคคลหรือองค์การใดเข้ามาตักตวงผลประโยชน์มากกว่าองค์การอื่น ตลอดจนต้องกระจายบทบาทหน้าที่ที่เท่าเทียมกันระหว่างคณะทำงานหรือระหว่างองค์การ ต่างๆ ในความร่วมมือ และผู้บริหารจัดการในความร่วมมือควรวางตัวและรักษา

ระหว่างระหว่างองค์กรต่างๆ ที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกไม่เท่าเทียมกัน ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ แม้ผู้บริหารจัดการความร่วมมือจะมีเจตนาที่ดีต่อความเท่าเทียมกันอย่างไร หากไม่มีทักษะการสื่อสารที่ดีก็อาจทำให้บุคคลและองค์กรในความร่วมมือเข้าใจผิดได้ ฉะนั้นควรพัฒนาและใช้ทักษะการสื่อสารให้มีประโยชน์ เพื่อรักษาเท่าเทียมและความไว้วางใจในความร่วมมือ

4.5 การสร้างความร่วมมือกับองค์กรภาคเอกชน ผู้บริหารจัดการความร่วมมือควรมีพื้นฐานที่เข้าใจถึงความรู้สึกและธรรมชาติของเอกชน มีความสามารถในการวางตัวและรักษาระหว่างที่ดี เพื่อให้สามารถคลุกคลีกับเอกชนได้โดยที่เอกชนไม่รู้สึกว่าถูกควบคุม และที่สำคัญควรพึงระวังที่จะไม่ขัดแย้งความเป็นระบบราชการหรือสร้างเงื่อนไขความเป็นทางการให้กับองค์กรภาคเอกชนมากเกินไป

5. รายการอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, สำนักยุทธศาสตร์. 2552. **สถานการณ์ปัญหาเสพติด ปี 2552 และแนวโน้มของปัญหา** ประกอบการจัดทำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ปี 2553. (อัครา).

Agranoff, R. & McGuire, M. 2003. **Collaborative public management: New strategies for local governments**. Washington, DC: Georgetown University Press.

ความสัมพันธ์ของราคาน้ำมัน อัตราแลกเปลี่ยน และอัตราเงินเฟ้อของประเทศไทย

THE RELATION OF OIL PRICE, EXCHANGE RATE
AND INFLATION IN THAILANDเพ็ญพร ปุกหุด¹บัณฑิต ชัยวิษณุชาติ²¹นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

E-mail : tuesday.p@hotmail.com

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

E-mail : fecobdc@ku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาความสัมพันธ์ของราคาน้ำมัน อัตราแลกเปลี่ยน และอัตราเงินเฟ้อของประเทศไทย พร้อมทั้งขนาดและความล่าช้าในการส่งผลกระทบต่อตัวแปรเศรษฐกิจภายในประเทศ ศึกษาภายใต้แบบจำลองเศรษฐกิจแบบเปิดขนาดเล็กและเลือกใช้การวิเคราะห์ทางสถิติจากแบบจำลอง structural vector autoregressive (SVAR) model โดยคำนวณหาค่า impulse response function และ variance decomposition เพื่อแสดงให้เห็นถึงเส้นทางเดิน (time path) ของการตอบสนองของตัวแปรภายในแบบจำลองที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน (shocks) ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ส่วนตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นนี้มี 4 ตัวแปรที่สำคัญ ได้แก่ อัตราแลกเปลี่ยน ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลก ราคาน้ำมันขายปลีกภายในประเทศ และอัตราเงินเฟ้อพื้นฐาน และเลือกใช้ข้อมูลอนุกรมเวลารายเดือน ในช่วงเดือนมกราคม 2540 ถึงเดือนธันวาคม 2552

ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ของราคาน้ำมัน อัตราแลกเปลี่ยน และอัตราเงินเฟ้อ จะได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์หรือการดำเนินการใช้ นโยบายการเงินและการคลังของรัฐบาล เพื่อต้องการรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ ยกตัวอย่างเช่น ผลของราคาน้ำมันขายปลีกภายในประเทศจะมีการตอบสนองจากค่าของตัวเอง (pure shocks) มากกว่าผลจาก shocks ของอัตราแลกเปลี่ยน และ shocks ของราคาน้ำมันดิบในตลาดโลก ส่วนผลของอัตราแลกเปลี่ยนจะได้รับการตอบสนองจาก shocks ของอัตราเงินเฟ้อพื้นฐานมากกว่า shocks ของราคาน้ำมันดิบในตลาดโลก ในขณะที่ผลของอัตราเงินเฟ้อพื้นฐานจะได้รับการตอบสนองจากค่าของตัวเอง (pure shocks) มากกว่าผลจาก shocks ของราคาน้ำมันขายปลีกภายในประเทศ แม้ว่า shocks ของอัตราแลกเปลี่ยนจะไม่มีผลกระทบต่ออัตราเงินเฟ้อพื้นฐาน ในช่วงระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา

จากผลวิจัยดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า หากผู้กำหนดนโยบายกำลังเผชิญภายใต้สถานการณ์ หรือเหตุการณ์สำคัญๆ ที่มีผลต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ควรจะพิจารณาถึงขนาด

และความล่าช้าในการส่งผลกระทบต่อตัวแปรเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นหลักสำคัญ เพื่อก่อให้เกิด
ประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ: อัตราแลกเปลี่ยน ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลก ราคาน้ำมันขายปลีกภายในประเทศ และอัตราเงินเฟ้อ
พื้นฐาน

ABSTRACT

The main objectives of this study is to investigate the relation of oil price, exchange rate and inflation in Thailand including in the term of factors and lags by employed structural vector autoregressive (SVAR) model and analyzed by using monthly data from January 1997 to December 2009. We also calculated the impulse response function and the variance decomposition of 4 major macroeconomic variables including exchange rates, crude oil price in the world market, retail oil price in the country and core inflation.

The empirical evidences indicated that both direct and indirect relationships of retail oil price in the country, crude oil price in the world market, exchange rate and core inflation depend on the situation or government policies to maintain stability of economy system. For example, the retail oil price in the country was affected by pure shocks rather than exchange rate shocks and crude oil price shocks, whereas the exchange rate was highly affected by core inflation shocks than the other variables. The core inflation was significantly affected by pure shocks rather than by the shock of retail oil price. However, the shock of exchange rate did not respond to the core inflation.

Based on the result of the study, we suggested that under the world economy fluctuated the policy maker should consider and concern the impact of economic variable in the term of factors and lags to set the most efficiency policy.

KEYWORDS: Exchange rate, Crude oil price in the world market, Domestic retail oil prices and Core inflation rate

1. ความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์ในปัจจุบันระดับราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกมีความผันผวนตลอดเวลา ถ้าหากราคาน้ำมันดังกล่าวปรับตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว อาจส่งผลให้เศรษฐกิจชะลอตัว เงินเฟ้อพุ่งขึ้นสูง และถ้าหากไม่สามารถหยุดผลกระทบดังกล่าวได้ อาจส่งผลกระทบต่อระดับที่ทำให้เศรษฐกิจทั่วโลกหดตัว นอกจากนี้ยังได้สร้างปัญหาและความไม่แน่นอนต่อระบบเศรษฐกิจโดยตรงและก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมาในประเทศ ณ ขณะนี้ เช่น ปัญหาจากการส่งผ่านของราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกมายังราคาน้ำมันขายปลีกภายในประเทศ ทำให้ต้นทุนในการผลิตสินค้าแพงขึ้น จนในที่สุดราคาสินค้าในประเทศเพิ่มสูงขึ้นด้วย หรือปัญหาในด้านการส่งผ่านของราคาน้ำมันดิบมายังอัตราแลกเปลี่ยน (ค่าเงินบาท) เนื่องจากราคาสินค้านำเข้าทุกประเภทจากตลาดโลกจะต้องถูกแปลง

เงินเป็นรูปเงินสกุลบาทโดยผ่านกลไกของอัตราแลกเปลี่ยนซึ่งการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนก็จะส่งผลกระทบต่อราคาสินค้าในประเทศโดยอยู่ในรูปของสินค้านำเข้าและสินค้าส่งออก ในอีกด้านหนึ่งจากการศึกษายังพบว่า การเปลี่ยนแปลงของอัตราเงินเฟ้อ (ราคาสินค้าในประเทศ) ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน และราคาน้ำมันขายปลีกภายในประเทศ หากสมมติให้ราคาสินค้าในประเทศปรับตัวสูงขึ้น โดยที่ราคาสินค้าจากต่างประเทศและอัตราแลกเปลี่ยนเมื่อเทียบกับเงินสกุลต่างประเทศ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง (คงที่) ทำให้คนไทยต้องการซื้อสินค้าจากต่างประเทศมากขึ้น เนื่องจากสินค้าจากต่างประเทศจะมีราคาถูกลงในสายตาของคนไทย จากสถานการณ์นี้นำไปสู่ความต้องการซื้อเงินตราต่างประเทศมากขึ้น นอกจากนี้การเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าในประเทศจะทำให้คนต่างชาติต้องการซื้อสินค้าไทยน้อยลง เนื่องจากในสายตาของชาวต่างชาติ ราคาสินค้าในไทยมีราคาแพง จนในที่สุดค่าเงินบาทเริ่มเสื่อมค่าลง ส่วนผลที่เกิดขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าในประเทศยังส่งให้ราคาวัตถุดิบในการผลิตสินค้าหรือค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่าจ้าง หรือค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร ต่างก็ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าและบริการสูงขึ้น จนในที่สุดราคาสินค้าและบริการก็จะมีแพงขึ้น

ดังนั้นจากการศึกษาค้นคว้าและการตรวจสอบเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงทำให้ทราบว่าราคาน้ำมัน อัตราแลกเปลี่ยน และอัตราเงินเฟ้อมีความสัมพันธ์หรือผลกระทบที่มีความไม่แน่นอนอันอื่นทั้งตัวแปรแต่ละตัว ยังเป็นเหตุและผลซึ่งกันและกันรวมทั้งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ต้นทุนในการผลิตสินค้าและบริการต่างเพิ่มสูงขึ้น อาจส่งผลให้เศรษฐกิจไทยได้รับความผันผวนหรือขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอก และอาจเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจอีกด้วย ทำให้นำไปสู่ประเด็นที่ต้องการศึกษาความสัมพันธ์ของแต่ละตัวแปรจากการสร้างแบบจำลอง SVAR โดยคำนวณหาค่า impulse response function และ variance decomposition เพื่อแสดงให้เห็นถึงเส้นทางเดิน (time path) ของการตอบสนองของตัวแปรภายในแบบจำลองที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของราคาน้ำมัน อัตราแลกเปลี่ยน และอัตราเงินเฟ้อของไทยพร้อมทั้งขนาดและความล่าช้าในการส่งผลกระทบต่อตัวแปรเศรษฐกิจภายในประเทศ

3. วิธีการวิจัย

การศึกษานี้ได้เลือกใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลารายเดือน ช่วงเดือนม.ค.2540 – ธ.ค.2552 โดยรวบรวมข้อมูลได้จากธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้าและสำนักงานสารสนเทศด้านพลังงานของสหรัฐฯ (EIA) และอาศัยวิธีการศึกษาจากแบบจำลอง SVAR เพื่อคำนวณหาค่า

การทดสอบ impulse response function เพื่อหาผลกระทบเชิงพลวัตเพื่อดูว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันที่เกิดขึ้นกับตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งในระบบจะส่งผลกระทบต่อตัวแปรอื่นๆ ในระบบอย่างไร โดยจากแบบจำลอง VAR นั้นจะต้องทำการเปลี่ยนให้อยู่ในรูป vector moving average (VMA) ก่อนที่จะนำไปทดสอบดังสมการ

$$X_t = \mu + \sum_{i=0}^{\infty} \varphi_i \varepsilon_{t-i}$$

โดยที่ X_t คือ vector ของตัวแปรที่ศึกษา, μ คือ ค่าเฉลี่ยของ X_t , ε_t คือ vector ของค่าคลาดเคลื่อน, φ_t คือ impact multiplier หรือ impulse response function ที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันที่มีต่อตัวแปรในแบบจำลอง

ส่วนการทดสอบ variance decomposition เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยการแยกส่วนความแปรปรวนของการพยากรณ์แล้วเปรียบเทียบกับสัดส่วนระหว่างส่วนที่ผันแปรอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของตัวมันเองกับตัวแปรอื่น โดยสมการค่าคลาดเคลื่อนจากการพยากรณ์ ในช่วงเวลาที่ n จะเป็น

$$X_{t+n} - E(X_{t+n}) = \sum_{i=0}^{n-1} \varphi_i \varepsilon_{t+n-i}$$

4. แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

กำหนดให้ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 4 ตัวแปรดังนี้ คือ อัตราแลกเปลี่ยน ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลก ราคาน้ำมันขายปลีกภายในประเทศ และอัตราเงินเฟ้อพื้นฐาน จากนั้นนำตัวแปรที่ได้มาสร้างแบบจำลอง VAR ให้อยู่ในรูปแบบ Standard form ดังสมการ (ender, 1995)

$$X_t = A_0 + \sum_{i=1}^{\infty} A_i X_{t-i} + e_t$$

โดยที่ X_t คือ vector ขนาด $n \times n$ ของตัวแปร n ตัว ภายในแบบจำลอง, A_0 คือ vector ของค่าคงที่, A_i คือ vector ขนาด $n \times n$ ของค่าสัมประสิทธิ์ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลในอดีตกับค่าในปัจจุบันของตัวแปรในระบบ, ∞ คือ จำนวนความล่าช้าของตัวแปรภายในระบบ และ e_t คือ vector ขนาด $n \times 1$ ของค่าคลาดเคลื่อน

จากนั้นกำหนดเงื่อนไข (Restrictions) โดยใช้วิธี structural VAR เพื่อนำค่าที่ได้มาคำนวณค่า impulse response function และ variance decomposition ต่อไป สามารถเขียนรูปแบบสมการ SVAR ได้ดังนี้

กำหนดให้ μ_t เป็น vector of stationary macroeconomic variable

$$\mu_t = (ex_t, poilf_t, poild_t, cinf_t)$$

โดยที่: ex_t เท่ากับ อัตราแลกเปลี่ยน, $poilf_t$ เท่ากับ ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลก (ดูไบ), $poild_t$ เท่ากับ ราคาน้ำมันขายปลีกภายในประเทศ (ดีเซล) และ $cinf_t$ เท่ากับ อัตราเงินเฟ้อพื้นฐาน

กำหนดให้โครงสร้าง (structural shock)

$$e_t = (e_t^{ex}, e_t^{poilf}, e_t^{poild}, e_t^{cinf})$$

โดยที่: e_t^{ex} เท่ากับ ค่าคลาดเคลื่อนของอัตราแลกเปลี่ยน, e_t^{poilf} เท่ากับ ค่าคลาดเคลื่อนของราคาน้ำมันดิบในตลาดโลก (ดูไบ), e_t^{poild} เท่ากับ ค่าคลาดเคลื่อนของราคาน้ำมันขายปลีกภายในประเทศ (ดีเซล) และ e_t^{cinf} เท่ากับ ค่าคลาดเคลื่อนของอัตราเงินเฟ้อพื้นฐาน รวมทั้ง a_t คือ impulse response function

จะได้สมการตามหลัก Structural VAR ดังนี้

$$\mu_{ex_t} = a_{11}e_{ex_t} + a_{12}e_{poilf_t} + a_{14}e_{cinf_t}$$

$$\mu_{poilf_t} = a_{22}e_{poilf_t}$$

$$\mu_{poild_t} = a_{31}e_{ex_t} + a_{32}e_{poilf_t} + a_{33}e_{poild_t}$$

$$\mu_{cinf_t} = a_{41}e_{ex_t} + a_{43}e_{poild_t} + a_{44}e_{cinf_t}$$

5. ผลการวิเคราะห์

จากการวิเคราะห์ผลโดยอาศัยแบบจำลอง SVAR สามารถกำหนดขั้นตอนการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการทดสอบ unit root หรือการทดสอบความมีเสถียรภาพของตัวแปรในแบบจำลอง

การทดสอบความมีเสถียรภาพ (stationary) มีความจำเป็นสำหรับการศึกษาด้านมหภาค โดยเฉพาะในแบบจำลองเชิงพลวัตเนื่องจากตัวแปรส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์กับเวลา (time trend) ซึ่งอาจทำให้ผลการประมาณค่าเกิดความผิดพลาดขึ้นได้ หรือ “spurious relationship” ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้มีความเกี่ยวข้องกับตัวแปรเชิงมหภาคจึงควรที่จะมีการทดสอบ stationary ก่อน ก่อนที่จะนำผลที่ได้ไปประมาณค่าด้วยวิธีต่างๆ ต่อไปโดยวิธีที่ใช้ในการทดสอบ stationary ในการศึกษาค้นครั้งนี้จะเลือกใช้วิธีการทดสอบ stationary ของ Dickey and Fuller (1979) หรือ “Augmented Dickey Fuller” (ADF) (บัณฑิต, 2545)

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบ stationary ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรที่ทำการศึกษา	Lag	t-Statistic	Prob.	คุณสมบัติ
D(REAL_EX)	0	-12.1754	0.0000**	Stationary
D(POILF)	0	-6.8043	0.0000**	Stationary
D(POILD)	0	-7.2335	0.0000**	Stationary
D(CINF)	0	-7.2821	0.0000**	Stationary

หมายเหตุ: ** ปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการทดสอบ stationary ของตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษาดังกล่าวด้วยวิธีการของ ADF พบว่าตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมดในแบบจำลองมีคุณสมบัติเป็น stationary at 1st difference หรือ I(1) โดยกำหนดค่า lag มีค่าเท่ากับ 0 ณระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจากการทดสอบคุณสมบัติ stationary แล้วแสดงว่าข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ

ส่วนที่ 2 การสร้างแบบจำลอง และการประมาณค่าแบบจำลอง VAR ที่มีเสถียรภาพ และมีจำนวนความล่าช้าที่เหมาะสม (optimal lag)

การสร้างแบบจำลอง VAR โดยสร้างให้อยู่ในรูปแบบมาตรฐาน (standard form) จากนั้นนำไปคำนวณหาจำนวนความล่าช้าที่เหมาะสมและประมาณค่าแบบจำลอง VAR ต่อไป

การกำหนดจำนวนความล่าช้าที่เหมาะสม (optimal lag) หลังจากมีการทดสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยมีการทดสอบ stationary แล้ว การประมาณค่าแบบจำลอง VAR ต้องคำนึงถึงจำนวน lag ที่เหมาะสม เนื่องจากการเลือกจำนวน lag ที่มากเกินไปมีผลให้แบบจำลองที่มีลักษณะเป็น vector มี degree of freedom ลดลงเป็นจำนวนมาก และในทางตรงกันข้ามถ้ากำหนดจำนวน lag ที่จะนำมาใช้ในแบบจำลองน้อยเกินไปก็จะส่งผลให้การประมาณค่าที่ได้รับ ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ดังนั้นจึงควรที่จะมีการใช้ค่าสถิติในการกำหนดจำนวน lag

ที่เหมาะสมโดยในการศึกษาค้างนี้จะใช้ค่า Akaike Information Criterion (AIC) เป็นค่าสถิติที่จะตัดสินว่าจำนวน lag ที่ใช้ในการทดสอบ stationary ของตัวแปรแต่ละตัวควรเป็นเท่าใดโดยค่า AIC จะคำนวณได้ (บัณฑิต, 2545)

ตารางที่ 2 ผลการคำนวณจำนวนความล่าช้า (lag) ที่เหมาะสมในแบบจำลอง

	Lag 0	Lag 1	Lag 2	Lag 3	Lag 4	Lag 5	Lag 6	Lag 7	Lag 8
AIC	24.1455	13.8824	13.2313	13.2730	13.3374	13.3262	13.2474	13.3429	13.2631

หมายเหตุ: ตัวหนา คือ จำนวน lag ที่เหมาะสม

ผลการคำนวณค่า AIC พบว่ามีจำนวนความล่าช้า (lag) ที่เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการประมาณค่า มีค่าเท่ากับ 2 (lag 2) เนื่องจากให้ค่า AIC ต่ำที่สุด

การประมาณค่าแบบจำลอง VAR ผลการประมาณค่าแบบจำลอง VAR โดยใช้วิธี unrestricted VAR พบว่าตัวแปรส่วนใหญ่จะมีนัยสำคัญทางสถิติของตัวเอง ทำให้ Lutkepohl (2005) เสนอให้ใช้ Inverse Roots of AR Characteristic Polynomial ในการทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบจำลอง VAR ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการทดสอบความมีเสถียรภาพของค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลอง VAR ที่สร้างขึ้น โดยมีแนวทางในการทดสอบคือถ้าค่า roots ที่คำนวณได้ทั้งหมดมีค่าน้อยกว่า 1 หรืออยู่ใน unit circle แสดงให้เห็นว่าผลการประมาณค่าแบบจำลอง VAR ที่ได้จะเป็นผลการประมาณค่าที่มีเสถียรภาพ (บัณฑิต, 2545)

ผลการคำนวณ Inverse Roots พบว่าค่า roots ทั้งหมดในแบบจำลอง VAR มีค่าไม่เกิน 1 หรือมีค่าอยู่ใน unit circle ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผลการประมาณค่าแบบจำลอง VAR มีคุณสมบัติที่มีเสถียรภาพของค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลอง ดังนั้นสามารถนำผลการประมาณค่าแบบจำลอง VAR ที่ได้นำไปใช้ต่อไป

ส่วนที่ 3 เป็นการทดสอบ impulse response function และ variance decomposition จากการสร้างแบบจำลองและการประมาณค่าแบบจำลอง SVAR

จากการทดสอบ unit roots พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีคุณสมบัติที่มีเสถียรภาพ I(1) และจากการประมาณค่าแบบจำลอง VAR พบว่า optimal lag อยู่ที่ lag 2 และมีคุณสมบัติที่มีเสถียรภาพของค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลอง จึงสามารถใช้ผลการประมาณค่าแบบจำลอง VAR นี้ไปทดสอบ impulse response function และ variance decomposition ได้ต่อไป

การทดสอบ impulse response function กำหนดให้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาให้มีการเปลี่ยนแปลง (shock) เท่ากับ 1 standard deviation สามารถสรุปผลที่ได้ดังนี้

ตารางที่ 3 สรุปผลการคำนวณค่าของ impulse response function

	SHOCKS			
	Real_EX	POILF	POILD	CINF
Real_EX				
ช่วงเดือนที่มีการตอบสนอง	6 - 15	1 - 11		1 - 3
ขนาดการตอบสนองเฉลี่ย	2.5802	0.5900		5.1167
ทิศทาง	เดียวกัน	เดียวกัน		เดียวกัน
POILF				
ช่วงเดือนที่มีการตอบสนอง		2 - 16		
ขนาดการตอบสนองเฉลี่ย		1.3447		
ทิศทาง		เดียวกัน		
POILD				
ช่วงเดือนที่มีการตอบสนอง	12 - 22	1 - 18	2 - 7	
ขนาดการตอบสนองเฉลี่ย	0.8108	0.3082	1.0842	
ทิศทาง	เดียวกัน	เดียวกัน	เดียวกัน	
CINF				
ช่วงเดือนที่มีการตอบสนอง			1 - 4	2 - 6
ขนาดการตอบสนองเฉลี่ย	ไม่มี		0.9151	1.5406
ทิศทาง	การตอบสนอง		เดียวกัน	เดียวกัน

หมายเหตุ: 1) ทดสอบระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01, 0.05 และ 0.10

2) ช่วงว่าง หมายถึง ผลจาก shock ของตัวแปรที่ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรที่กำลังศึกษา

จากตารางที่ 3 พบว่า อัตราแลกเปลี่ยนจะได้รับอิทธิพลจากราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกและอัตราเงินเฟ้อพื้นฐานในทิศทางเดียวกัน ส่วนขนาดของผลกระทบจะได้รับอิทธิพลจากอัตราเงินเฟ้อพื้นฐานค่อนข้างสูง แม้ว่า จะเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาด้าน

- ราคาน้ำมันขายปลีกภายในประเทศจะได้รับอิทธิพลจากราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกและอัตราแลกเปลี่ยนในทิศทางเดียวกัน ส่วนขนาดของผลกระทบจะได้รับอิทธิพลจากค่าของตัวมันเองค่อนข้างสูง รองลงมาคืออัตราแลกเปลี่ยน

- อัตราเงินเฟ้อพื้นฐานจะได้รับอิทธิพลจากราคาน้ำมันขายปลีกภายในประเทศในทิศทางเดียวกัน ส่วนขนาดของผลกระทบจะได้รับอิทธิพลจากค่าของตัวมันเองค่อนข้างสูง รองลงมาคือราคาน้ำมันขายปลีกภายในประเทศ ส่วนอัตราแลกเปลี่ยนกลับไม่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราเงินเฟ้อพื้นฐานในช่วงระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา

- ราคาน้ำมันดิบจากตลาดโลกจะไม่ได้รับอิทธิพลจากอัตราแลกเปลี่ยน ราคาน้ำมันขายปลีกภายในประเทศ และอัตราเงินเฟ้อพื้นฐาน เนื่องจากราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกถือว่าเป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในประเทศจากโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเปิดขนาดเล็ก ดังนั้นกลไกการส่งผ่านของระดับราคาสินค้าของไทยจึงมีลักษณะเป็นผู้รับราคาสินค้า (price-taker) มากกว่า

นอกจากนี้จากตารางที่ 3 ยังได้แสดงถึงผลจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราเงินเพื่อพื้นฐานส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน แต่ในทางกลับกันผลจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนกลับไม่ ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของอัตราเงินเพื่อพื้นฐาน กล่าวคือ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของ อัตราเงินเพื่อที่ส่งต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน สามารถวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นได้ตามทฤษฎี เศรษฐศาสตร์ในเรื่องของทฤษฎีอัตราแลกเปลี่ยนจากสมการของอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง (real exchange rate) เท่ากับ อัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นเงิน (nominal) คูณ (ดัชนีราคาต่างประเทศหาร ดัชนีราคาภายในประเทศ) โดย สมมติให้ระดับราคาสินค้าในประเทศปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น โดยที่ระดับราคาสินค้าจากต่างประเทศ และอัตรา แลกเปลี่ยนที่เป็นตัวเงินไม่มีการเปลี่ยนแปลงส่งผลให้อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงปรับตัวลดลง (ค่าเงินเสื่อมค่า)

ส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนไม่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลง ของอัตราเงินเพื่อพื้นฐาน อาจเกิดขึ้นจากการส่งผ่านอัตราแลกเปลี่ยนแบบไม่สมบูรณ์ (incomplete exchange rate pass-through) หรือ ไม่มีการส่งผ่านอัตราแลกเปลี่ยน (no exchange rate pass-through) ตามแนวคิดทางทฤษฎี เศรษฐศาสตร์ในเรื่องของการส่งผ่านอัตราแลกเปลี่ยน (exchange rate pass-through theory) (ภาคิน, 2550) กล่าวคือ เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนเกิดการเปลี่ยนแปลง ราคาสินค้าในประเทศแทบจะไม่มีการเปลี่ยนแปลง หรือ มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อย ซึ่งผลที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่าราคาสินค้าของไทยจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงตามการแข็งค่า (อ่อนค่า) จากค่าเงินบาท เช่นการแข็งค่าของค่าเงินบาทอาจไม่ได้หมายความว่าผู้ประกอบการจะต้องขึ้นราคา สินค้าเสมอไป อาจเกิดจากสินค้านั้นยังคงให้ผลกำไรหรือขายได้ดีในระดับสูงอยู่

ต่อมาคำนวณค่า variance decomposition เพื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของความผันแปรที่เกิดขึ้นจากตัวเอง หรือปัจจัยอื่น สามารถสรุปได้ดังนี้ พบว่าความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนและอัตราเงินเพื่อพื้นฐาน ส่วนใหญ่ ได้รับอิทธิพลจากความผันผวนของอัตราเงินเพื่อพื้นฐานในสัดส่วนที่สูง ยกเว้นความผันผวนของราคาน้ำมันขายปลีกภายในประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากค่าของตัวเองในสัดส่วนที่สูง รองลงมาคืออัตราเงินเพื่อพื้นฐาน

6. สรุปผลวิจัย

ความสัมพันธ์ของราคาน้ำมันทั้งในประเทศและต่างประเทศ, อัตราแลกเปลี่ยน และอัตราเงินเพื่อพื้นฐาน ของไทยมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและอาจมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมขึ้นอยู่กับสภาวะการณ์หรือ เหตุการณ์ หรือการดำเนินการใช้นโยบายการเงินและการคลังของรัฐบาล ณ เวลานั้น เพื่อต้องการรักษา เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ อีกทั้งจากการศึกษายังทำให้ทราบว่าผลจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราเงินเพื่อเป็นปัจจัย หนึ่งที่มีความสำคัญต่อตัวแปรเศรษฐกิจภายในประเทศ แม้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยได้มีการใช้ระบบอัตรา แลกเปลี่ยนแบบลอยตัวภายใต้การจัดการและได้มีการใช้นโยบายการเงินภายใต้กรอบเป้าหมายเงินเพื่อแบบ ยึดหยุ่นมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการดำเนินนโยบายการเงิน เพื่อต้องการให้ทั้งอัตราแลกเปลี่ยนและอัตราเงินเพื่ออยู่ใน ระดับอัตราที่เหมาะสมต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศ แต่ผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของ อัตราเงินเพื่อยังคงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในประเทศค่อนข้างสูง แม้ว่าเกิดขึ้นในช่วงระยะสั้นๆ ก็ตาม

7. ข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงขนาดและความล่าช้าในการส่งผลกระทบต่อที่เกิเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันของราคาน้ำมันดิบในตลาดโลก อัตราแลกเปลี่ยน ราคาน้ำมันขายปลีกภายในประเทศ และอัตราเงินเฟ้อพื้นฐาน อาจเป็นประโยชน์ไม่มากนักน้อยต่อผู้รับผลกระทบ (taker) หรือผู้กำหนดนโยบาย เพื่อหามาตรการหรือแนวทาง เพื่อควบคุมผลกระทบที่เกิดขึ้น เช่นผลกระทบจากราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกส่งผลกระทบต่อตัวแปรเศรษฐกิจภายในประเทศค่อนข้างน้อย อาจจะทำให้ความสำคัญหรือการเฝ้าระวังการเปลี่ยนแปลงของราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกน้อยลง แล้วหันไปมองตัวแปรภายในเศรษฐกิจมากขึ้น เช่นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากค่าของตัวมันเองไม่ว่าจะเป็นผลของอัตราแลกเปลี่ยน ราคาน้ำมันขายปลีกภายในประเทศ และอัตราเงินเฟ้อให้ขนาดผลกระทบมากกว่า 1 หน่วยต่อการเปลี่ยนแปลงใน 1 หน่วยของตัวแปรแต่ละตัว อีกทั้งควรให้ความสำคัญต่อผลกระทบจากเปลี่ยนแปลงของอัตราเงินเฟ้อมากขึ้น จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าผลจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราเงินเฟ้อส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนค่อนข้างมาก แม้ว่าจะเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาสั้นๆ แต่กลับให้ขนาดของผลกระทบเกือบ 5 เท่าต่อการเปลี่ยนของอัตราเงินเฟ้อ

8. รายการอ้างอิง

- บัณฑิต ชัยวิชญชาติ. 2545. เงินทุนต่างประเทศกับการดำเนินนโยบายการเงิน: การใช้เครื่องมือควบคุมด้านปริมาณ. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. 2548. “ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันภายในประเทศที่มีต่อระบบเศรษฐกิจไทย.” วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 12, 1: 61-80.
- _____. 2550. โครงสร้างและการประมาณการแบบจำลองเศรษฐกิจมหภาคของไทย. คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภาคิน จิตโกกเกษม. 2550. “ผลกระทบของความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนต่อระดับราคาสินค้าในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อักรพงษ์ อ้นทอง. 2546. คู่มือการใช้โปรแกรม Eviews เพื่อการวิเคราะห์ Unit Root, Cointegration Correction Model. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Dickey, David, and Wayne Fuller. 1976. “Distribution of Estimation for Autoregressive Time Series with a Unit Root.” *Journal of American Statistical Association*. 74 (June): 427-431.
- Ender, W. 2004. *Applied Econometric Time Series*. 2nd ed. United States of America: John Wiley & Sons, Inc.
- Helmut Lutkepohl. 2005. *New Introduction To Multiple Time Series Analysis*. Berlin And New York: Springer Verlag.
- Gujarati, D. N. 2003. *Basic Econometrics*. 4th ed. New York: McGraw-Hill.

ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับภาพลักษณ์ของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

**THE RELATIONSHIP BETWEEN PASSENGERS'MEDIA EXPOSURE
BEHAVIOR AND THE IMAGE OF SUVARNABHUMI
INTERNATIONAL AIRPORT**

ธนวรรณ วินัยเสถียร

นักศึกษาลัทธิตรีเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail : thanawan@thanews.th.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิกับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ 3. ศึกษาภาพลักษณ์ของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ 4. เปรียบเทียบภาพลักษณ์ของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิจำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์ 5. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับภาพลักษณ์ของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) รวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง คือผู้โดยสารคนไทย ที่เคยใช้บริการเดินทางโดยอากาศยาน ที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ณ บริเวณจุดเช็คอินของผู้โดยสาร ภายในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จำนวน 400 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นการบรรยายข้อมูลและค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing Statistics) ได้แก่ สถิติทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance : NOVA) และค่าไค-สแควร์ (Chi-Square)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้ใช้บริการมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิอยู่ในระดับน้อย และเปิดรับข่าวสารผ่านรายการข่าวโทรทัศน์มากที่สุด 2. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ในเรื่องของเพศ ไม่มี ความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ทั้งในเรื่องของความถี่ในการเปิดรับข่าวสาร และการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ ขณะที่ลักษณะทางประชากรศาสตร์ในเรื่องของอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3. ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิอยู่ในระดับปานกลาง 4. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ที่แตกต่างกัน มีภาพลักษณ์โดยรวมของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิไม่แตกต่างกัน 5. การเปิดรับข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิใน 4 ด้าน ได้แก่ ภาพลักษณ์ด้านประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ภาพลักษณ์ด้านชื่อเสียงและการทำประโยชน์ ภาพลักษณ์ด้านบุคลากรและภาพลักษณ์ด้านการรับผิดชอบต่อสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การเปิดรับข่าวสาร ภาพลักษณ์ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

ABSTRACT

The purposes of this thesis were to 1) study the behavior of passengers at Suvarnabhumi International Airport on their media exposure, 2) study the relationship between demographic factors of the passengers and their media exposure to news related to Suvarnabhumi International Airport, 3) study the image of Suvarnabhumi International Airport. (Hereafter will be referred to as “The Airport”) 4) Compare the image of Suvarnabhumi International Airport with different demographic factors of the passengers, 5) study the relationship between passengers’ media exposure behavior and the image of The Airport.

This thesis was a survey research, compiling information from questionnaires contributed by purposive sampling groups consisting of 400 Thai passengers at the check-in counters of The Airport. The analysis was based on descriptive statistics to describe general data, t-test, One-way Analysis of Variance : NOVA and Chi-Square to test research hypotheses.

The results of this research were as follows: 1) Passengers expose themselves to news related to the Airport at low level and the medium of largest exposure in this matter was television 2) Regarding to the demographic factors, sex of the passengers had no relationship to their media exposure behavior, both in terms of exposure frequency and media channel. Other demographic factors including age, education, occupation and income of the passengers, were found to be related to their media exposure behavior with statistical significance at .05 level 3) the passengers’ perception on The Airport’s image was at moderate level 4) the passengers with different sex, age, education, occupation and income had no difference perception towards the Airport’s images 5) media exposure of the passengers were found to be related to the image of the Airport in 4 aspects, they were the image of The Airport’s operational performance, the image of the Airport’s goodwill and contribution to society, the image of the Airport’s personnel and the image of the Airport’s social responsibility, with statistical significance at .05 level.

KEYWORDS: Media exposure, Image of Suvarnabhumi International Airport

1. บทนำ

ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเป็นโครงการระดับชาติที่รัฐบาลให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกและมีนโยบายผลักดันให้เป็นศูนย์กลางการบินในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รายงานประจำปี 2552 บริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ความสำคัญของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเป็นเสมือนสะพานเชื่อมเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยกับนานาชาติ เป็นห้องรับแขกของชาติในการต้อนรับนักเดินทางจากทั่วโลกซึ่งมีส่วนในการส่งเสริมการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่นำรายได้คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศไทย (จีดีพี) ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญ ที่มีส่วนต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ

ซึ่งมีส่วนในการส่งเสริมการขายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศ โดยนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวประเทศไทยกว่า 13 ล้านคนต่อปี มากกว่า 80% เดินทางเข้าไทยโดยผ่านท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ (ฝ่ายลงทุน สัมพันธ์, 2547 :11-22)

ในช่วงที่ผ่านมาท่าอากาศยานสุวรรณภูมิมีข่าวสารที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อสารมวลชนอย่างแพร่หลาย และต่อเนื่อง (ปริชา หาญเจนลักษณ์, 2549 : 1-150) โดยแบ่งออกได้เป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 เป็นข่าวสารในช่วงก่อนเปิดบริการท่าอากาศยานซึ่งมีข่าวสารที่เกี่ยวกับความล่าช้าในการก่อสร้าง ที่ใช้เวลารวมมากกว่า 45 ปีนับจากการเริ่มต้นแนวคิดในการก่อสร้างสนามบินแห่งใหม่ของรัฐบาลสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จนถึงรัฐบาลชุดทักษิณ 2 และเปิดสนามบินสุวรรณภูมิได้ ในยุคคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติหรือคมช.และภายใต้การบริหารประเทศของรัฐบาลยุคคตช. ระยะที่ 2 เป็นข่าวสารในช่วงที่เปิดให้บริการท่าอากาศยานจนถึงปัจจุบัน เนื้อหาข่าวสารเป็นข่าวสารเกี่ยวกับการรับรู้และประสบการณ์ของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานได้แก่ห้องน้ำไม่เพียงพอและไม่สะอาด ทางวิ่งและทางขับทรุด การถูกลักทรัพย์ในกระเป๋าสัมภาระ ปัญหาแท็กซี่เถื่อน-มีคฤหาสน์ผิดกฎหมายและข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์พื้นที่รอบท่าอากาศยาน เช่น ปัญหาชาวบ้านรอบสนามบินออกมาขู่ปล่อยปลุกโป่งเพื่อให้รัฐบาลเร่งแก้ไขปัญหาเรื่องเสียงเครื่องบินที่รบกวนชุมชน รวมถึงข่าวสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทุจริตที่มีเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนและเคยเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบของคณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ(คตส.) เช่น การจัดซื้อเครื่องตรวจสอบวัตถุระเบิดหรือซีทีเอ็กซ์ การเอื้อประโยชน์ให้เอกชนเข้ามาดำเนินธุรกิจภายในสนามบินด้วยการหลบเลี่ยง พ.ร.บ. ว่าด้วยการให้เอกชนเข้าร่วมงานในกิจการของรัฐปี พ.ศ.2535 ของบริษัทผู้รับสัมปทานภายในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2553:6-10)

นอกจากนี้ยังมีข่าวสารของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมือง เช่น ความไม่แน่นอนในเรื่องนโยบายของรัฐบาล เรื่องการใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิควบคู่กับท่าอากาศยานดอนเมือง หรือการใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเพียงท่าอากาศยานเดียว และให้ท่าอากาศยานดอนเมืองเป็นท่าอากาศยานสำรอง และกรณีการที่กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยชุมนุมปิดท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ตั้งแต่เวลา 22.00 น.ของวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ.2551 จนถึงวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ.2551

จากข่าวสารที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องกันตลอดเวลาจนเกิดการซึมซับของผู้ที่ได้รับข่าวนั้นๆ ทำให้บุคคลนั้นสร้างภาพขององค์กร บุคคล หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นในใจของตน ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ตลอดจนความนิยมชมชอบความเชื่อถือศรัทธาต่อสิ่งนั้นๆสถาบันหรือองค์กรต่างๆจึงต้องพยายามสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องและต้องพยายามสร้างสิ่งที่ดีงามสร้างประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมส่วนรวมเพื่อจะให้ประชาชนเกิดภาพลักษณ์ที่ดีงามต่อองค์กรหรือสถาบัน (เอ็ดเวิร์ด แอล.เบอร์เนย์, อังโน สุทธิวรรณ แสงดอกไม้, 2550)

ภาพลักษณ์เป็นสิ่งไม่หยุดนิ่ง แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่พึงใจก็ตาม สามารถจะมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ได้ คือ สามารถเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้ดีขึ้นได้ สามารถเสริมภาพลักษณ์ได้และสามารถเปลี่ยนภาพลักษณ์ได้ (เสรี วงษ์มณฑา, 2541 : 16) ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จึงได้ดำเนินการปรับปรุงการสื่อสาร และประชาสัมพันธ์

และแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อนำเสนอข้อมูลของด้านการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยเฉพาะการพัฒนาบริการและแก้ไขปัญหาต่างๆภายในท่าอากาศยานให้แก่ผู้ใช้บริการท่าอากาศยาน และกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ และมีการตั้งเป้าหมายให้ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิก้าวขึ้นสู่การเป็นท่าอากาศยานที่มีการให้บริการดีเด่นติดอันดับ 1 ใน 10 ท่าอากาศยานที่ดีที่สุดในโลก ในประเภทท่าอากาศยานที่รองรับผู้โดยสารได้มากกว่า 40 ล้านคนต่อปี โดยเข้าร่วมโครงการ Airport Service Quality (ASQ) ของสภาท่าอากาศยานระหว่างประเทศหรือเอซีไอ (บริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน),2553)

โครงการ Airport Service Quality (ASQ) เป็นโครงการที่มีการสำรวจความคิดเห็นของผู้โดยสารที่ใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการของท่าอากาศยาน โดยการเพิ่มศักยภาพและพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ การจัดการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆให้เทียบพร้อมด้วยมาตรฐานสากล การสร้างความร่วมมือกับสายการบิน/หน่วยราชการและผู้ประกอบการอื่นๆ การจัดกิจกรรมเชิงพาณิชย์ต่างๆ การสร้างจิตสำนึกในการบริการ การพัฒนาสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของท่าอากาศยานให้มีความรื่นรมย์ สะอาด และทันสมัย ทั้งยังดำเนินการเสริมสร้างภาพลักษณ์และได้สร้างชื่อเสียงให้ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิให้เป็นที่ประจักษ์ และได้รับการยกย่อง จากรางวัลต่างๆ ที่ได้รับ อาทิ อันดับ 5 ประเภทท่าอากาศยานที่รองรับผู้โดยสารมากกว่า 40 ล้านคนต่อปีประจำปี 2551 จากสภาพท่าอากาศยานระหว่างประเทศ (นิรันดร์ ชีรินาทสิน,2553)

ผู้วิจัย ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าข่าวสายท่องเที่ยวของหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ รับผิดชอบการทำข่าวของด้านการคมนาคมทางอากาศ จึงสนใจศึกษาถึงเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับภาพลักษณ์ของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องนำผลการวิจัยเป็นแนวทางปรับปรุง แก้ไขปัญหาและดำเนินการประชาสัมพันธ์ เพื่อนำไปสู่ภาพลักษณ์ที่ดีของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิต่อไป รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานในโครงการระยะที่สองของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

2. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ผู้โดยสารชาวไทยที่เคยใช้บริการเดินทางโดยอากาศยานที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จำนวน 4,948,962 คน (บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน),2552)

ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางการสุ่มตัวอย่างของ Yamane โดยได้สูตรคำนวณดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n คือ จำนวนตัวอย่างหรือขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
N คือ ขนาดของประชากร 4,948,962 คน
e คือ ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05

แทนค่าตามสูตรได้ผลดังนี้

$$n = \frac{4,948,962}{1+(4,948,962 \times 0.05^2)}$$

$$= 399.97$$

ผลจากการคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (n) จำนวนทั้งสิ้น 399.97 คน ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำไว้ที่ 400 คนโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ณ บริเวณจุดเช็คอินของผู้โดยสาร ภายในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จำนวน 400 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นการบรรยายข้อมูลและค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing Statistics) ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ (Chi – Square) และ t-test One-way ANOVA

3. สรุปผลการวิจัย

3.1 ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือเพศหญิง ร้อยละ 61.0 เป็นเพศชาย ร้อยละ 39.0 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี ร้อยละ 46.8 และรองลงมาเป็น อายุระหว่าง 31 – 40 ปี ร้อยละ 32.8 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 61.3 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 62.0 รองลงมาเป็นข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 18.8 และส่วนใหญ่มีระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท ร้อยละ 32.0 รองลงมาระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 – 30,000 บาท ร้อยละ 28.5 มีความถี่ในการใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างเดินทางมาใช้บริการท่าอากาศยาน น้อยกว่า 2 ครั้งต่อปี ร้อยละ 37.5

3.2 พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความถี่ในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ในระดับน้อย ร้อยละ 58.0 ส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารผ่านสื่อโทรทัศน์มากที่สุด (สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุทธิวรรณ แสงดอกไม้ (2550: บทคัดย่อ) ศึกษาภาพลักษณ์ธนาการไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ในความคิดเห็นของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับและได้รับข้อมูลข่าวสารของธนาการไทยพาณิชย์ จำกัด(มหาชน) จากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด) สำหรับข่าวสารที่ได้รับเกี่ยวกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาผู้ได้รับความเดือดร้อนจากผลกระทบจากเสียงรอบท่าอากาศยาน ร้อยละ 26.0 รองลงมาได้รับข่าวสารการทุจริตต่างๆที่เกิดขึ้นภายในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ร้อยละ 22.3

3.3 ภาพลักษณ์ของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ใน 4 ด้านได้แก่ ภาพลักษณ์ด้านประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ภาพลักษณ์ด้านชื่อเสียงและการทำประโยชน์ ภาพลักษณ์ด้านบุคลากรและภาพลักษณ์ด้านการรับผิดชอบต่อสังคม จากผลการวิจัยพบว่าผู้ให้บริการมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิอยู่ในระดับปานกลาง

3.4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มุ่งเน้น ไปการเสนอแนะให้ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เร่งพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การพัฒนาบุคลากรให้บริการด้วยความประทับใจ การแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น และการดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

4. การทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานมีดังนี้

4.1 สมมติฐานที่ 1 ทำอากาศยานสุวรรณภูมิมีภาพลักษณ์ระดับมาก จากการทดสอบพบว่า ทำอากาศยานสุวรรณภูมิมีภาพลักษณ์ระดับปานกลาง ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะภาพลักษณ์ขององค์กร อาจเป็นได้ทั้งภาพลักษณ์เชิงบวกและภาพลักษณ์เชิงลบ หรือเป็นภาพลักษณ์ที่พึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนา เนื่องจากภาพลักษณ์เป็นผลจากการประเมินของบุคคลเมื่อมีการปะทะกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ภาพลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่ปรับปรุงแต่งขึ้นได้บุคคล และองค์กรต้องการมีภาพลักษณ์ที่ดีที่พึงปรารถนา สอดคล้องกับแนวคิดของ อำนวย วีรวรรณ (อ้างใน พรทิพย์ พิมลสินธุ์, 2540 : 107-108) ที่กล่าวถึงภาพลักษณ์ที่ดีและภาพลักษณ์ที่องค์กรปรารถนา คือ การเป็นองค์กรที่เจริญก้าวหน้าทันโลก, มีบริการและสัมพันธ์อันดีกับลูกค้า, มีระบบบริหารและฝ่ายจัดการที่สูงด้วยประสิทธิภาพ, การทำคุณประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้แก่ส่วนร่วม, ปฏิบัติงานภายใต้กรอบกฎหมาย บ้านเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับสูง)

4.2 สมมติฐานที่ 2 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับทำอากาศยานสุวรรณภูมิ จากการทดสอบพบว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับทำอากาศยานสุวรรณภูมิ ขณะที่ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับทำอากาศยานสุวรรณภูมิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

4.3 สมมติฐานที่ 3 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ที่แตกต่างกัน มีภาพลักษณ์ของทำอากาศยานสุวรรณภูมิแตกต่างกัน จากการทดสอบพบว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ที่แตกต่างกัน มีภาพลักษณ์ของทำอากาศยานสุวรรณภูมิไม่แตกต่างกัน ถือเป็นปฏิเสธสมมติฐาน

4.4 สมมติฐานที่ 4 การเปิดรับข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของทำอากาศยานสุวรรณภูมิใน 4 ด้าน ได้แก่ ภาพลักษณ์ด้านประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ภาพลักษณ์ด้านชื่อเสียงและการทำประโยชน์ ภาพลักษณ์ด้านบุคลากรและภาพลักษณ์ด้านการรับผิดชอบต่อสังคม จากผลการทดสอบสมมติฐาน การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับทำอากาศยานสุวรรณภูมิ มีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของทำอากาศยานสุวรรณภูมิในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของเคนเนท อีโบลด์ (1975) ที่กล่าวไว้ว่าการเกิดภาพลักษณ์ในเชิงการสื่อสาร ลักษณะของการรับรู้ข่าวสารมีส่วนสัมพันธ์ หรือมีผลต่อองค์ประกอบต่างๆ ลักษณะการก่อตัวของภาพลักษณ์ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เมื่อพิจารณาจากความสัมพันธ์ขององค์ประกอบแล้ว การเกิดภาพของบุคคลนั้น อาจเกิดจากการสังเกตที่ได้จากประสบการณ์ทางตรงหรือประสบการณ์ทางอ้อม ทั้งที่ผ่านสื่อมวลชนหรือสื่ออื่นๆ

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 ยังพบว่าผู้ใช้บริการทำอากาศยานสุวรรณภูมิ ยังเปิดรับข่าวสารมาก ยิ่งมองภาพลักษณ์ใน 4 ด้านของทำอากาศยานสุวรรณภูมิอยู่ในระดับมาก ขณะที่ผู้ใช้บริการที่เปิดรับข่าวสารน้อย และไม่เคยเปิดรับข่าวสารเลย ก็ยังมองภาพลักษณ์ในระดับปานกลางถึงมาก ทั้งนี้เป็นเพราะภาพลักษณ์ยังอาจเกิดจากประสบการณ์ที่ผู้ใช้บริการได้รับ มิใช่ปัจจัยจากการเปิดรับข่าวสารเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ ของพรทิพย์ วรกิจ โภคาทร (2537 : 91) ที่กล่าวว่า การเกิดภาพลักษณ์ในแง่ปัจเจกบุคคลไว้ว่า

เมื่อประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารมากขึ้น ย่อมมีภาพลักษณ์ขององค์กรดีขึ้น เพราะการเปิดรับข่าวสารก็เท่ากับให้มีช่องทางการสื่อสาร มาสู่ผู้รับสารได้ รวมถึงการได้รับอิทธิพลจากการรู้จัก การมีประสบการณ์ ทั้งนี้จะต้องมีความประทับใจเพียงพอที่จะสร้างภาพลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นภาพลักษณ์ในด้านบวกหรือลบก็ได้)

5. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลวิจัยไปใช้

5.1 สำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ใช้บริการบริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มีการเปิดรับข่าวสารในระดับน้อย (1-4 ครั้งต่อเดือน) และในขณะที่เดียวกันยังมีผู้ใช้บริการที่ไม่เคยเปิดรับข่าวสารของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเลย ดังนั้นทางท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ควรมีการจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ โดยเลือกใช้สื่อในหลากหลายช่องทางและเป็นสื่อที่ได้รับการตอบรับจากผู้ใช้บริการมากอย่างสื่อโทรทัศน์ และการสร้างความน่าสนใจในการนำเสนอ เพื่อให้ผู้ใช้บริการมีการเปิดรับข่าวสารของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเพิ่มมากขึ้น

2. จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารปัญหาผู้ได้รับความเดือดร้อนจากผลกระทบทางเสียงรอบท่าอากาศยานมากที่สุด ขณะที่ข่าวสารด้านบวกที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิได้มีการนำเสนอ อาทิ การแก้ไขปัญหาความไม่สะดวกด้านบริการต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในท่าอากาศยาน, การเตรียมพร้อมของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเพื่อส่งเข้าประกวดท่าอากาศยานชั้นนำของโลก ผู้ใช้บริการมีการเปิดรับข่าวสารในเรื่องเหล่านี้น้อยกว่า

ดังนั้นท่าอากาศยานสุวรรณภูมิควรเร่งประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านบวกเพิ่มมากขึ้นและสม่ำเสมอ เพื่อลดทัศนคติการเปิดรับข่าวสารในด้านลบ ให้ลดน้อยลง และควรมีการทำวิจัยเพื่อสำรวจทัศนคติของผู้ใช้บริการอย่างต่อเนื่อง เพื่อวัดประสิทธิภาพของการนำเสนอข่าวสารที่ได้มีการสื่อออกไปสู่สาธารณชนว่าประสบความสำเร็จเป็นที่พอใจขององค์กรหรือไม่

3. จากผลการวิจัย ที่พบว่าผู้ใช้บริการมีการเปิดรับข่าวสาร ปัญหาผู้ได้รับความเดือดร้อนจากผลกระทบทางเสียงรอบท่าอากาศยานมากที่สุด ดังนั้นท่าอากาศยานสุวรรณภูมิควรจัดทำแผนประชาสัมพันธ์องค์กร และวางแผนพัฒนาชุมชนสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับข่าวสารของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้เพิ่มขึ้น อันจะส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิในระดับที่ดีมากขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้ใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ไม่ได้มีเพียงแต่ผู้ใช้บริการชาวไทยเท่านั้น แต่ยังมีผู้ใช้บริการที่เป็นชาวต่างประเทศด้วย ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะมีการขยายขอบข่ายการวิจัยให้ครอบคลุมกลุ่มผู้ใช้บริการที่เป็นชาวต่างประเทศด้วย โดยศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับภาพลักษณ์ของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

2. การวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการขยายขอบเขตการวิจัยให้ครอบคลุมกลุ่มผู้ใช้บริการหลากหลายขึ้น ได้แก่ สายการบิน ที่ปัจจุบันมีการเปิดทำการบินเข้าท่าอากาศยานสุวรรณภูมิกว่า 80 สายการบิน รวมถึงผู้ประกอบการร้านค้าต่างๆ ภายในท่าอากาศยาน

3. งานวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากผู้ให้บริการที่เป็นลูกค้าทั่วไปของท่าอากาศยาน ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกองค์กร หากมีการศึกษาเพิ่มเติมควรมีการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคลภายในองค์กร ด้วย

4. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาตัวแปรหลัก 2 ตัว คือการเปิดรับข่าวสารและภาพลักษณ์ของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไป จึงน่าจะมีการศึกษาถึงตัวแปรอื่นๆ ด้วย เช่น ความถี่ในการใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ หรือตัวแปรด้านการปรับปรุงบริการต่างๆ ของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ถึงความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

5. การวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ โดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งอาจทำให้ไม่ได้ทราบถึงข้อมูลในเชิงลึกมากนัก ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วย เพื่อจะได้ข้อมูลที่ละเอียดมากยิ่งขึ้น และทราบว่ายังมีภาพลักษณ์ในด้านใดอีกบ้างนอกเหนือจาก 4 ด้านนี้

6.รายการอ้างอิง

- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. 2553. “รายงานผลงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.” ตุลาคม 2552-มิถุนายน. 2553 : 6-10.
- นิรันดร์ ธีรนาทสิน. 2553. แผนการดำเนินงานของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เพื่อเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ. สัมภาษณ์.
- บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน). 2552. รายงานประจำปี 2552. ม.ป.ท.
-----, 2553. “รายงานผลการประชุมคณะกรรมการบริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน).” ครั้งที่ 4. 24 มีนาคม 2553.ม.ป.ท.
- ปรีชา หาญเจนลักษณ์. 2549. “รายงานปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ บริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน).” ม.ป.ท.
- ฝ่ายลงทุนสัมพันธ์. 2547. หนังสือชี้แจงนักลงทุน บริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน). ม.ป.ท.
- พรทิพย์ วรกิจโกกลาง. 2537. การประชาสัมพันธ์กับภาพพจน์. กรุงเทพมหานคร.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรทิพย์ พิมลสินธุ์. 2540. “การประเมินภาพพจน์เชิงลบ.” คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อัดสำเนา.
- สุทธิวรรณ แสงดอกไม้. 2550. “ภาพลักษณ์ของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน).”วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- Bould, Kenneth E. 1975. **The Image of Life and Society**. Michigan: The University of Michigan Press.

ความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยไปตลาดจีน

COMPETITIVENESS OF THAI NATURAL RUBBER

EXPORTERS TO CHINA MARKET

สายพิณ ท้าวลา¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระพีพร ศรีจำปา²

¹นักศึกษาลัทธิบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail : Saipi.T@hotmail.com

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำวิทยาลัยบัณฑิตศึกษา ศรีราชา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

E-mail : dr.rapeporn@gmail.com

บทคัดย่อ

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งประเทศไทยเป็นผู้ผลิตและส่งออกเป็นอันดับหนึ่งของโลกและนำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นอันดับที่ 6 โดยในช่วงปี พ.ศ. 2549 – 2552 ทำรายได้เข้าประเทศประมาณ 205,483-223,628 ล้านบาท และยังมีแนวโน้มอัตราการส่งออกเพิ่มขึ้นทุกปี ดังนั้น การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราของไทยไปตลาดจีน ซึ่งเป็นตลาดที่มีการใช้ยางพารามากที่สุดในโลกในปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพราะผู้ส่งออกยางพาราของไทยจะได้ทราบปัญหาและอุปสรรคของการส่งออกยางพารา ทั้งในภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคกลางทั่วทุกภูมิภาคของประเทศและสามารถนำผลการศึกษาวินิจฉัยดังกล่าวไปใช้ไปประกอบการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาการส่งออกในปัจจุบัน และผู้ประกอบการรายใหม่ๆ ยังสามารถนำผลการวิจัยดังกล่าวไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการประกอบธุรกิจส่งออกยางพาราในอนาคตได้ด้วย

อนึ่ง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อการศึกษาลักษณะของผู้ส่งออกยางพาราไทย ทั้งปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในประเทศและปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกประเทศ ที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการส่งออกยางพาราของไทย จากผลการวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ประกอบการส่งออกยางพาราไทยไปตลาดจีน 10 ลำดับแรกของปี 2552 โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์โดยยึดหลักการของ Michael E. Porter ในการพิจารณาความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทย โดยใช้ SWOT Analysis เป็นหลักในการสร้างแบบสอบถาม พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยไปตลาดจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้ง 6 ปัจจัย คือ ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน 3 ปัจจัย อันได้แก่ การบริหารจัดการภายในบริษัท การบริหารจัดการในการส่งออก การบริหารจัดการด้านการตลาด ส่วนปัจจัยสภาพแวดล้อมนอก 3 ปัจจัย อันได้แก่ ปริมาณการผลิตและราคายาง ความต้องการใช้ยางพาราในตลาดจีน นโยบายการส่งเสริมการส่งออกยางพาราของภาครัฐ ส่วนปัจจัยที่ไม่มี ความสัมพันธ์กับความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยไปตลาดจีน คือ ข้อตกลงเขตการค้าเสรี

ไทย-จีน (FTA) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับยางพารา ในทางเดียวกันการวิเคราะห์เชิงปริมาณมีผลการวิจัยที่สอดคล้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบไม่มีความน่าจะเป็น (Non probability Sampling) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) จากจำนวนประชากรผู้ส่งออกยางพาราไทยไปตลาดจีน จำนวน 113 ราย ที่ขออนุญาตเป็นผู้ส่งออกยางพาราตามพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542 จากสถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร อย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ : ความสามารถในการส่งออกยางพารา การวิเคราะห์สภาพภายในและภายนอกของบริษัท ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขัน

ABSTRACT

Natural rubber (NR) is an economic crop of Thailand, and Thailand ranks as the biggest exporter of NR in the world. NR export by Thailand ranks the 6th in earning foreign exchange, which valued at around 205,483 million baht to 233,628 million baht during 2006 – 2009. Growth of NR export has a tendency to increase annually. Therefore, research studies on relevant factors that affect competitiveness of Thai NR exporters in the biggest rubber market like China are necessary and important because Thai NR exporters in the South and other regions in the country will understand clearly problems and barriers of NR export to China. At the same time, Thai NR exporters can also make use of research findings for export improvement and development. And entrepreneurs can also use the research findings as basic information and guidelines for their business operations in the future.

As the objective of this qualitative and quantitative research is to study procedure for NR exports by Thai exporters, including both internal and external factors of the country, which affects competitiveness of Thai NR exports. The outcome of the qualitative findings by in-dept interviewing with the top ten Thai NR exporters to China in 2009 with the interview form designed by Michael E. Porter and SWOT Analysis as the main structure of the questionnaire shows that there are six factors at the statistical significant level of 0.01, which have a positive correlation with competitiveness of Thai NR exporters to China. For the three positive internal factors, they are comprised of internal management in companies, NR export management, and marketing management. For external factors, they are comprised of NR supply and prices, demand for NR from China, and national policy on NR export promotion by the Thai government. The unrelated factors to competitiveness of Thai NR exporters to China is the “Free Trade Agreement or FTA” between the two countries concerning NR. At the same time, the outcome of the quantitative analysis, which used the non-probability sampling by convenience sampling of Thai NR exporters to China totaling 113 NR exporters who obtained NR export permits under the Rubber Act 1999 from the Rubber Research Institute of Thailand, Department of Agriculture, was significantly in line with the qualitative analysis.

KEYWORDS : Competitiveness of Export of Natural Rubber, Analysis of Internal and External Factors in Companies, and Factors which influence Competitiveness

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกยางพาราอันดับที่หนึ่งของโลกมาตั้งแต่ปี 2534 ในปี 2550 มีปริมาณการผลิต 3.056 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 31.55 ของการผลิตของโลก และส่งออก 2.704 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 42.75 ของโลก และมีรายได้จากการส่งออกยางพาราถึง 230,000 ล้านบาทเป็นรายได้สูงสุดของสินค้าเกษตร และเป็นรายได้ลำดับที่ 6 ของสินค้าส่งออกของประเทศรองลงมาจากเครื่องคอมพิวเตอร์อุปกรณ์ และส่วนประกอบ แผงวงจรไฟฟ้า และอุปกรณ์รถยนต์และส่วนประกอบ มีอัตราการขยายตัวในการส่งออกยางพาราของไทยในช่วงปี 2545-2549 เฉลี่ย ร้อยละ 4.41 ต่อปี ซึ่งให้เห็นว่าอนาคตการส่งออกยางพาราของไทยยังแจ่มใส (สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร, 2550)

ในปี 2550 ประเทศไทยก็ยังมีปริมาณการส่งออกเป็นอันดับหนึ่งอยู่ โดยมีคู่แข่งชั้น คือ อินโดนีเซียที่เป็นผู้ผลิตยางพาราอันดับ 2 รองจากไทย มีปริมาณการผลิต 2.755 ล้านตัน ส่งออก 2.407 ล้านตัน มีส่วนแบ่งตลาดโลก ร้อยละ 31.94 และมาเลเซียเป็นผู้ผลิตอันดับ 3 มีปริมาณการผลิต 1.199 ล้านตัน ส่งออก 1.018 ล้านตัน มีส่วนแบ่งตลาดโลกร้อยละ 15.91 เวียดนามเป็นผู้ผลิตอันดับที่ 6 มีปริมาณการผลิต 0.602 ล้านตัน ส่งออก 0.509 ล้านตัน มีส่วนแบ่งตลาดโลกร้อยละ 6.91 สำหรับประเทศอินเดียเป็นผู้ผลิตอันดับที่ 4 มีกำลังผลิต 0.853 ล้านตันและใช้ในประเทศทั้งหมดและนำเข้า น้อยมาก ประเทศจีนเป็นประเทศผู้ผลิตอันดับที่ 5 มีปริมาณการผลิต 0.533 ล้านตัน เป็นการนำเข้าประเทศทั้งหมดแต่ยังไม่พอกับความต้องการใช้ในประเทศต้องนำเข้าปีละกว่า 1.908 ล้านตัน (RUBBER STATISTICAL BULLETIN, 2008)

ในปี 2550-2551 ประเทศไทยส่งออกยางพาราเฉลี่ยปีละ 2.664 ล้านตัน และส่งออกไป 71 ประเทศทั่วโลก เป็นการขยายตัวมากที่สุดเฉลี่ย ร้อยละ 38.99 ขยายแผ่รวมควัน ร้อยละ 36.60 นำอย่างจีน ร้อยละ 18.45 และขยายชนิดอื่นๆ ร้อยละ 5.96 (สถิติยางพาราแห่งประเทศไทย สถาบันวิจัยยาง, 2550) ดังนั้นตลาดจีนจึงเป็นตลาดส่งออกยางพาราที่สำคัญของไทยทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพราะมีอัตราการส่งออกยางพาราที่มากกว่าประเทศคู่แข่งทั้ง อินโดนีเซีย มาเลเซีย เวียดนาม ที่เป็นคู่แข่งของไทย ประเทศจีนเป็นผู้ใช้ยางพาราอันดับหนึ่งของโลกมาตั้งแต่ปี 2544 แทนประเทศอเมริกาที่เคยครองอันดับหนึ่งมานานนับ 10 ปี นับจากปี 2546-2550 จีนมีปริมาณความต้องการใช้ยางพาราประมาณเฉลี่ยปีละ 2.572 ล้านตัน เป็นร้อยละ 26.84 ของการใช้ยางโลก ในจำนวนนี้ประมาณร้อยละ 70 ใช้ในอุตสาหกรรมผลิตยางยานยนต์เพื่อรองรับการขยายตัวอุตสาหกรรมผลิตรถยนต์ ทั้งที่เป็นการลงทุนของเงินเองและการลงทุนจากบริษัทผลิตรถยนต์รายใหญ่ของต่างประเทศ ที่ย้ายฐานการผลิตมายังประเทศจีน โดยมีอัตราการผลิตรถยนต์เพิ่มเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 10 ต่อปี

ปี 2551-2552 ประเทศจีนมีการนำเข้ายางเพิ่มมากขึ้น จากปี 2551 มากขึ้น 1.885 ล้านตัน เป็น 1.943 ล้านตัน ในปี 2552 โดยมีอัตรานำเข้าเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.14 ต่อปี อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปริมาณยางนำเข้าจากไทยที่ส่งออกไปตลาดจีนจะเพิ่มมากขึ้นก็ตาม แต่สัดส่วนการนำเข้าจากประเทศไทยกลับลดลง และจีนมีปริมาณ

การนำเข้าจากประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย เป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทยเพิ่มขึ้น ดังนั้นผู้ส่งออกของไทยควรตระหนักถึงศักยภาพของผู้ส่งออกของประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย เพื่อนำมาปรับยุทธศาสตร์ในการส่งออกยางพาราของตนให้เข้มแข็งมากขึ้น

การจะรักษาตลาดและขยายตลาดส่งออกของประเทศขึ้นอยู่กับความสามารถในการส่งออกเช่นกัน ซึ่งต้องแข่งขันกับผู้ส่งออก มาเลเซียและอินโดนีเซีย ที่มีการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพการส่งออกสูงขึ้น

ดังนั้นความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยไปตลาดจีนจึงขึ้นอยู่กับว่าผู้ส่งออกยางจะสามารถกำหนดและการใช้กลยุทธ์ในการแข่งขันอย่างไร ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นจริง (สุรัชย์ รัตนกิจตระกูล, 2550) โดยพิจารณาจากปัจจัยหลัก 3 ปัจจัย คือ

1. **สภาพแวดล้อมภายใน** ได้แก่ การบริหารจัดการภายในบริษัท การบริหารจัดการด้านการส่งออก การบริหารจัดการด้านการตลาด

2. **สภาพแวดล้อมภายนอก** ได้แก่ ปริมาณการผลิตและราคายางพาราในตลาดโลก ความต้องการใช้ยางพาราในตลาดจีน นโยบายการส่งเสริมการส่งออกของภาครัฐบาล ข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทย-จีน (FTA) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับยางพารา นอกจากสภาพแวดล้อมที่กล่าวข้างต้นแล้วยังต้องพิจารณาปัจจัยที่

3. **การวิเคราะห์คู่แข่งและความสามารถในการส่งออกยางพารา** โดยเฉพาะอินโดนีเซีย มาเลเซีย และเวียดนาม ที่เป็นคู่แข่งกับประเทศไทย เพื่อนำมาปรับแผนการส่งออกยางพาราของไทยให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในการแข่งขันได้

การวิจัย ความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยไปตลาดจีน ภายใต้สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ตลอดจนการวิเคราะห์คู่แข่งที่กล่าวข้างต้นจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นและสำคัญที่ต้องเร่งศึกษาทั้งนี้เพื่อใช้ประโยชน์ในการสร้างความเข้มแข็ง การรักษาส่วนแบ่งทางการตลาดในการส่งออกยางพาราไปตลาดจีนของผู้ส่งออกและเป็นข้อมูลในการกำหนดความช่วยเหลือและมาตรการในการส่งออกให้กับผู้ประกอบการในภาครัฐต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

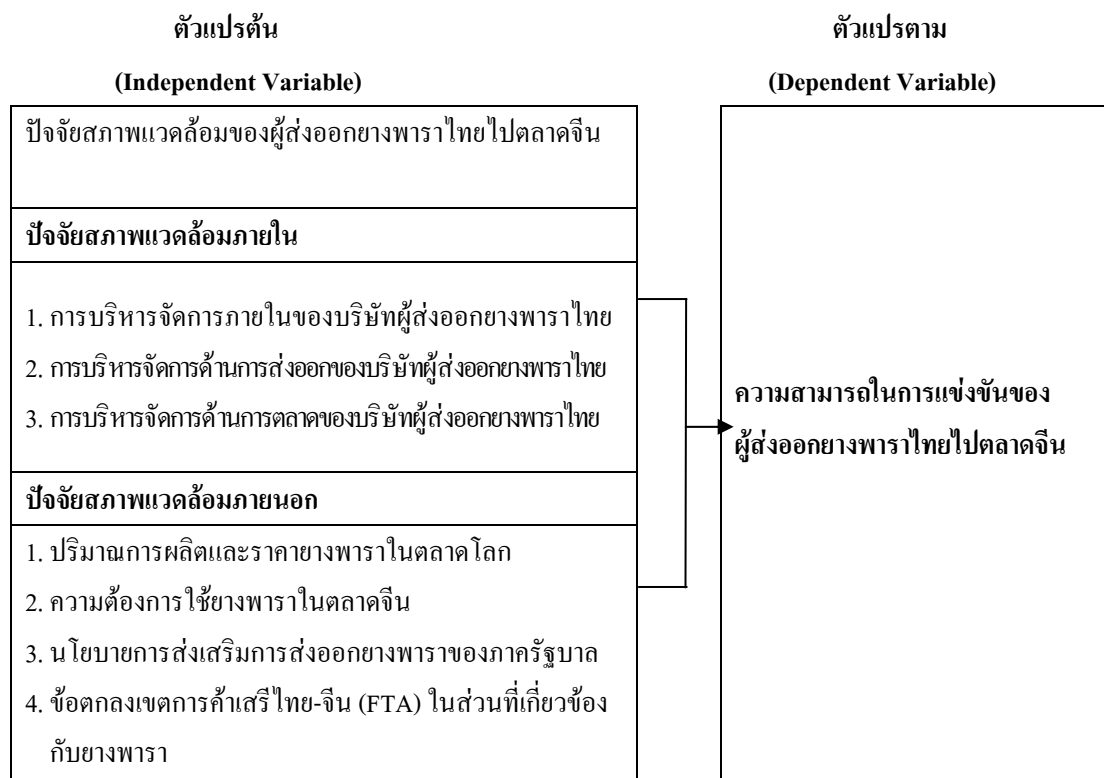
2.1 เพื่อศึกษาถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในของผู้ส่งออกยางพาราไทยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกไปตลาดจีน

2.2 เพื่อศึกษาถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกของผู้ส่งออกยางพาราไทยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกไปตลาดจีน

2.3 เพื่อศึกษาถึงความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยไปตลาดจีน

3. กรอบแนวคิด

การศึกษาเรื่อง ความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยไปตลาดจีน มีการศึกษาถึงตัวแปรต้น (Independent Variable) และตัวแปรตาม (Dependent Variable) โดยใช้กรอบแนวคิดในการแข่งขันในตลาดต่างประเทศของ Keegan ปี 2002 หน้า 40 (สุวินัย สุภรานนท์, 2549)

4. ขอบเขตในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตเฉพาะผู้ส่งออกยางพาราไปจีนจำนวน 113 ราย จากรายชื่อทำเนียบผู้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัติควบคุมยาง 2542 ที่ขออนุญาตเป็นผู้ส่งออกยางตามพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542 จากสถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร ในปี 2550 – 2552 ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ (ศศิวิมล สุขบท, 2545)

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการส่งออกยางพารา 10 อันดับแรกในปี 2552 การสร้างแบบสัมภาษณ์ชี้คหลักของ Michael E. Porter ในการพิจารณาความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพารา โดยใช้ SWOT Analysis เป็นหลักในการสร้างแบบสัมภาษณ์

4.2 การวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดลักษณะแบบสอบถาม โดยใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert Scale Type) โดยออกแบบสอบถามจำนวนประชากร 88 ราย

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องความสามารถในการส่งออกของพาราไทยไปตลาดจีน ดำเนินการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยในขั้นตอนแรกนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกรรมการผู้จัดการของบริษัทที่ส่งออกของพาราไทยไปตลาดจีน จำนวน 10 อันดับแรกในปี 2552 เพื่อศึกษาถึงความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกของพาราไทยไปตลาดจีน และนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำผลของปัญหาและอุปสรรค ในการส่งออกของพาราไทยไปตลาดจีนของผู้ส่งออกรายใหญ่ (วิชิต อุ่ออัน, 2549) มาสร้างแบบสอบถามเพื่อทำการวิจัยเชิงปริมาณ ให้กับผู้ประกอบการรายย่อย และผู้ประกอบการรายใหม่ ได้เป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจส่งออกของพาราต่อไป

6. ผลการวิจัย

เหตุผลของผู้ประกอบการส่งออกพาราที่เลือกส่งออกไปตลาดจีน

ผู้ส่งออกพาราที่เลือกส่งออกไปตลาดจีน มีความคิดเห็นว่า ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจในอัตราการเจริญเติบโตที่รวดเร็ว ความต้องการใช้พาราเพิ่มขึ้นทุกปี ปริมาณการส่งออกของไปจีนมากกว่าทางยุโรป ซึ่งมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจตกต่ำ ปริมาณการสั่งซื้อในแต่ละครั้งมีจำนวนมาก จีน ไม่ค่อยเข้มงวดเรื่องคุณภาพสินค้าแต่จะเน้นด้านราคาถูกในการซื้อ - ขาย หากสามารถตกลงกันได้ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายในลักษณะติดต่อกันมานาน ก็จะทำให้ลดปัญหาลงได้ในการสั่งซื้อแต่ละครั้ง ส่วนทางยุโรปค่อนข้างกำหนดมาตรฐานสูง ขั้นตอนของการตรวจสอบด้านคุณภาพเข้มงวดและสั่งซื้อในจำนวนไม่มาก

ตามแนวคิดของ Keegan ได้ให้นิยามเกี่ยวกับการแข่งขันในต่างประเทศว่าต้องพิจารณาทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกให้ได้เสียก่อนจึงจะสามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้ (รุ่งเรือง ลิ้มธูปฎิภาณ , 2549)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกรรมการผู้จัดการของบริษัทผู้ส่งออกพารา 10 อันดับแรกในปี 2552 และบริษัทผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 88 ราย โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ปัจจัยภายในและภายนอกกับความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออก (วิชิต อุ่ออัน, 2549) พบว่าผู้ประกอบการส่งพาราออกนอกประเทศ ให้ความคิดเห็นว่า บริษัทผู้ส่งออกพาราจะต้องมีความรู้ความสามารถ ทั้งในแง่ของความพร้อมของบริษัทในเรื่องการจัดการ การตลาด และการส่งออกเป็นอย่างดี และยังคงคำนึงถึงความต้องการใช้พาราของตลาดโลกด้วย นั่นคือ บริษัทผู้ประกอบการส่งออกพาราจะต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก แล้วนำกลับมาประเมินสถานการณ์ และปรับใช้ในการส่งออกนอกประเทศ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกพาราไทยสู่ตลาดจีน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของผู้ประกอบการส่งออกพารา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 6 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในบริษัทผู้ส่งออกพาราไทย มี 3 ปัจจัย คือ การบริหารจัดการภายใน (X_1) , การบริหารจัดการด้านการส่งออก (X_2) และ การบริหารจัดการด้านการตลาด (X_3) ปัจจัย

สภาพแวดล้อมภายนอกบริษัทผู้ส่งออกยางพาราไทย มี 3 ปัจจัย คือ ปริมาณการผลิตและราคายางพารา (X_1), ความต้องการใช้ยางพาราไทยในตลาดจีน (X_2), นโยบายการส่งเสริมการส่งออกยางพาราของภาครัฐบาล (X_3) ซึ่งอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 การบริหารจัดการภายในบริษัทของผู้ส่งออกยางพารา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าผู้ส่งออกยางพาราไทยไปจีนที่มีการบริหารจัดการภายในดี มีความสามารถในการแข่งขันสูง ทั้งนี้เพราะเมื่อผู้ส่งออกมีการบริหารจัดการภายในดีจะทำให้ มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการทำงานเสมอ มีการบริหารเงินทุนในกิจการของบริษัทที่ชัดเจนและตรวจสอบได้ ฝ่ายการตลาดต่างประเทศและฝ่ายบัญชีมีการทำงานที่สอดคล้องกัน มีการวางแผนกำลังการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด มีการปรับปรุงเทคโนโลยีให้ทันสมัยอยู่เสมอ และมีการวางแผนวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อแข่งขันกับต่างประเทศ ด้วยเหตุนี้ผู้ส่งออกยางพาราไทยไปจีน ที่มีการบริหารจัดการภายในดี จึงมีความสามารถในการแข่งขันสูง ดังนั้น การบริหารจัดการภายในจึงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีน

1.2 การบริหารจัดการด้านการส่งออกของบริษัทผู้ส่งออกยางพารา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าผู้ส่งออกยางพาราไทยไปจีนที่มีการบริหารจัดการด้านการส่งออกดี มีความสามารถในการแข่งขันสูง ทั้งนี้เพราะผู้บริหารของบริษัทมีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานด้านส่งออกในระดับสากล รูปแบบหีบห่อของผลิตภัณฑ์มีมาตรฐานสะดวกต่อการขนส่งและช่วยลดความเสียหายเมื่อส่งถึงลูกค้าในต่างประเทศ บริษัทมีแผนกส่งออกต่างประเทศโดยตรงทำให้ง่ายต่อการบริหารสั่งการ และบริษัทมีความชำนาญในการดำเนินการส่งออก ด้วยเหตุนี้ผู้ส่งออกยางพาราไทยไปจีนที่มีการบริหารจัดการด้านการส่งออกดี จึงมีความสามารถในการแข่งขันสูง ดังนั้น การบริหารจัดการด้านการส่งออกจึงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีน

1.3 การบริหารจัดการด้านการตลาดของบริษัทผู้ส่งออกยางพารา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าผู้ส่งออกยางพาราไทยไปจีนที่มีการบริหารจัดการด้านการตลาดดี มีความสามารถในการแข่งขันสูง ทั้งนี้เพราะบริษัทมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ยางแผ่นดิบสม่ำเสมอ มีการติดตามราคาขายพาราในตลาดโลกเสมอ มีการกำหนดตารางการส่งมอบสินค้าที่ชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้ มีนโยบายในการขยายตลาดการส่งออกให้เพิ่มมากขึ้นเพื่อเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด มีการติดต่อและแจ้งให้ลูกค้าทราบถึงผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่ผลิตขึ้นเสมอ มีแผนกรับเรื่องปัญหาเกี่ยวกับสินค้าในระหว่างการส่งออกให้กับลูกค้า ติดตามผลการส่งมอบสินค้าจากลูกค้าเสมอและตรวจสอบเรื่องปริมาณส่งออกว่าเป็นไปตามเป้าหมายอยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้ผู้ส่งออกยางพาราไทยไปจีนที่มีการบริหารจัดการด้านการตลาดดีจึงมีความสามารถในการแข่งขันสูง

ดังนั้น การบริหารจัดการด้านการตลาดจึงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีน

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกของผู้ประกอบการส่งออกยางพารา

2.1 ปริมาณการผลิตและราคายางพาราในตลาดโลก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าปริมาณการผลิตและราคายางพาราสูง ทำให้ผู้ส่งออกยางพาราไทยไปจีนมีความสามารถในการแข่งขันสูง ทั้งนี้เพราะเมื่อปริมาณการผลิตมีมากผู้ส่งออกต้องสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้สูงขึ้นเพื่อให้สามารถส่งออกไปได้มากยิ่งขึ้น ในขณะที่เมื่อราคายางสูงขึ้นผู้ส่งออกยางพาราก็เกิดความต้องการที่จะส่งออกมากขึ้น และในการที่จะส่งออกไปได้มากขึ้นนั้นผู้ส่งออกต้องพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของตน ด้วยเหตุนี้ปริมาณการผลิตและราคายางพาราสูงจึงทำให้ผู้ส่งออกยางพาราไทยไปจีนมีความสามารถในการแข่งขันสูง

ดังนั้น ปริมาณการผลิตและราคายางพาราจึงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีน

2.3 ความต้องการใช้ยางพาราไทยในตลาดจีน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า เมื่อความต้องการใช้ยางพาราไทยในตลาดจีนสูง จะทำให้ผู้ส่งออกยางพาราไทยไปจีนมีความสามารถในการแข่งขันสูง ทั้งนี้เพราะเมื่อจีนมีอัตราเจริญเติบโตทางด้านอุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์เพิ่มขึ้นก็นำเข้ายางพาราเพิ่มขึ้น ผู้ส่งออกก็ต้องพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของตนเพื่อให้สามารถส่งออกไปได้มากขึ้น สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ และเมื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ก็จะเกิดความสัมพันธ์อันดีกับลูกค้าเป็นการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ด้วยเหตุนี้ความต้องการใช้ยางพาราไทยในตลาดจีนจึงทำให้ผู้ส่งออกยางพาราไทยไปจีนมีความสามารถในการแข่งขันสูง

ดังนั้น ความต้องการใช้ยางพาราไทยในตลาดจีนจึงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีน

2.4 นโยบายการส่งเสริมการส่งออกยางพาราของภาครัฐบาล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า เมื่อมีนโยบายการส่งเสริมการส่งออกยางพาราของภาครัฐบาลสูง ความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีนก็จะสูง ทั้งนี้เพราะรัฐบาลมีแนวทางการสนับสนุนและส่งเสริมการส่งออกยางพาราให้บริษัทผู้ส่งออกโดยชัดเจน มียุทธศาสตร์การเจรจาเรื่องตลาดการส่งออกยางพารากับจีนในระบบรัฐต่อรัฐ มีแผนกลยุทธ์การณรงค์ เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์การส่งออกยางของไทยในตลาดจีนอย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนและสร้างภาพลักษณ์ของไทยเป็นศูนย์กลางการตลาด การส่งออก และราคายางของตลาดโลก มีการสร้างตราสินค้ายางพาราของไทย (Thai Natural Rubber Brand) ให้เป็นที่ยอมรับทั่วโลกและมีการแสดงสินค้ายางพาราในมหกรรมสำคัญของจีนเป็นประจำทุกปี เมื่อได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากภาครัฐย่อมทำให้ผู้ส่งออกมีความสามารถในการแข่งขันสูง ได้เปรียบจากคู่แข่ง ด้วยเหตุนี้ เมื่อมีนโยบายการส่งเสริมการส่งออกยางพาราของภาครัฐบาลสูง ความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีนก็จะสูง

ดังนั้น นโยบายการส่งเสริมการส่งออกยางพาราของภาครัฐบาลจึงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีน

ปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีน

ความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการส่งออกยางพารา

ผลกระทบจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทย-จีน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับยางพารา ซึ่งอภิปรายผลได้ดังนี้ ผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีนบางรายที่ได้รับผลกระทบจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทย-จีน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับยางพารา มีความสามารถในการแข่งขันสูง ทั้งนี้เพราะการเปิด FTA ทำให้การส่งออกยางพาราของไทยไปจีนมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น มีโอกาสในการส่งออกมากขึ้นตลอดจนความสะดวกในเรื่องของการส่งออก จึงทำให้มีความสามารถในการแข่งขันสูง

ผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีนบางรายที่ได้รับผลกระทบจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทย-จีน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับยางพารา มีความสามารถในการแข่งขันต่ำ ทั้งนี้เพราะการเปิด FTA ไม่ได้ทำให้ผู้ส่งออกไทยมีต้นทุนการผลิตน้อยกว่าประเทศอื่น ดังนั้นจึงไม่สามารถใช้เรื่องของราคาเพียงประเด็นเดียวเป็นจุดเด่นในการส่งออกได้ ดังนั้นจึงมีความสามารถในการแข่งขันต่ำ

ดังนั้น ผลกระทบจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทย-จีน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับยางพาราจึงไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีน

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 มี 4 ปัจจัย โดยเรียงลำดับจากปัจจัยที่ส่งผลกระทบมากที่สุดไปหาปัจจัยที่ส่งผลกระทบน้อยที่สุด ได้แก่ การบริหารจัดการภายใน (X_1), การบริหารจัดการด้านการส่งออก (X_2), ความต้องการใช้ยางพาราไทยในตลาดจีน (X_3) และ ปริมาณการผลิตและราคายางพารา (X_4) ซึ่งอภิปรายผลได้ดังนี้

3.1 การบริหารจัดการภายในของบริษัทผู้ส่งออก ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นอันดับแรก แสดงว่าการบริหารจัดการภายในดีทำให้ความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีนสูง ทั้งนี้เพราะเมื่อผู้ส่งออกยางพาราไทยมีการบริหารจัดการภายในดี ก็จะมีการดำเนินงานภายในองค์กรเป็นไปอย่างราบรื่น สามารถวางแผน ควบคุม และดำเนินการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ อุปสรรคในการทำงานที่เกิดจากภายในองค์กรก็จะลดน้อยลง ความผิดพลาดในองค์กรก็จะน้อยลง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีนสูง

ดังนั้นการบริหารจัดการภายในจึงส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีน

3.2 การบริหารจัดการด้านการส่งออกของบริษัทผู้ส่งออก ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นอันดับสอง ทั้งนี้เพราะการบริหารจัดการด้านการส่งออกที่ดี ทำให้เกิดความเสียหายอันเกิดจากการส่งออกน้อยลง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการจัดการการขนส่ง การจัดการเส้นทางเดินรถ การจัดเก็บสินค้า การจัดการสินค้าคงคลัง เป็นต้น เมื่อความเสียหายอันเกิดจากการส่งออกน้อยลง ย่อมทำให้ผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีนมีความได้เปรียบในการแข่งขัน ซึ่งส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีนสูง

ดังนั้นการบริหารจัดการด้านการส่งออกจึงส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออก
ยางพาราไทยสู่ตลาดจีน

3.3 ความต้องการใช้ยางพาราไทยในตลาดจีน ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออก
ยางพาราไทยสู่ตลาดจีน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นอันดับสาม ทั้งนี้เพราะความต้องการใช้ยางพารา
ไทยในตลาดจีนที่สูงจะช่วยกระตุ้นให้ผู้ส่งออกเกิดความต้องการเพิ่มการส่งออกให้มากขึ้น และในการที่จะเพิ่ม
การส่งออกได้นั้นผู้ส่งออกจะต้องพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของตนจนนำมาสู่ความสามารถใน
การแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีนที่สูง

ดังนั้นความต้องการใช้ยางพาราไทยในตลาดจีนจึงส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของ
ผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีน

3.4 ปริมาณการผลิตและราคายางพาราในตลาดโลก ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของ
ผู้ส่งออกยางพาราไทยสู่ตลาดจีน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นอันดับสุดท้าย ทั้งนี้เพราะการวางแผน
ปริมาณการผลิตและการส่งออกยางพาราจะต้องสอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจของโลกเพื่อป้องกันสินค้าเกิน
ความต้องการ การส่งออกจะต้องทำด้วยความรอบคอบ ต้องพิจารณาปัจจัยแวดล้อม โดยเฉพาะสภาวะเศรษฐกิจ
ของโลก ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อปริมาณการผลิตและราคายางพารา ดังนั้นเมื่อดำเนินธุรกิจด้วยความรอบคอบมี
การพิจารณาปริมาณการผลิตและราคายางพาราอย่างถี่ถ้วน จึงทำให้มีความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออก
ยางพาราไทยสู่ตลาดจีนสูง

ดังนั้นปริมาณการผลิตและราคายางพาราจึงส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออก
ยางพาราไทยสู่ตลาดจีน

7. สรุป

กล่าวโดยสรุปผลการศึกษาความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยไปตลาดจีน ในบทความ
นี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ประกอบการส่งออกยางพารา 10 อันดับแรกในปี
2552 และการศึกษาเชิงปริมาณโดยการออกแบบสอบถามผู้ส่งออกยางพาราไทย จำนวน 88
ราย พบว่า ความสามารถในการส่งออกยางพาราไปตลาดจีน ต้องวิเคราะห์ทั้งสภาพแวดล้อมภายในบริษัท
และสภาพแวดล้อมภายนอกบริษัทที่ควบคุมไม่ได้ นำมาวางแผนและปรับ โครงสร้างของบริษัทให้สอดคล้องกับ
การส่งออก จึงจะสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ รูปแบบของการวิจัยและผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับแนวคิด
ทฤษฎีของ Keegan ปี 2002 หน้า 40 (สุวินัย สุกรานนท์ ,2549)

ดังนั้นผู้ประกอบการส่งออกยางพาราไทยไปตลาดจีน ต้องมีความพร้อมในการส่งออกโดยจะต้องวิเคราะห์
สภาพแวดล้อมภายในของบริษัท ในด้านบุคลากรภายใน การบริหารจัดการด้านการส่งออก การบริหารด้าน
การตลาดที่ต้องเน้นในตัวสินค้าที่ต้องมีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล รูปแบบของผลิตภัณฑ์ ราคาของยางพารา
ที่ต้องมีเสถียรภาพที่จะแข่งขัน ระบบการขนส่งที่ทันสมัยและรวดเร็ว การติดต่อเชื่อมโยงระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายที่
ต้องใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ในเวลาเดียวกัน ผู้ประกอบการส่งออกยางพารา ต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก
ที่ไม่สามารถควบคุมได้ ในเรื่องของเศรษฐกิจที่ขยายตัวขึ้นหรือลดลงของโลก ความต้องการใช้ยางพาราในตลาด
จีน เงื่อนไขการค้าระหว่างประเทศ รวมทั้งนโยบายในการให้ความช่วยเหลือของรัฐบาล เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญ

ที่ผู้ประกอบการส่งออกยางพาราไทย จะต้องนำศึกษาและวิเคราะห์ให้ทันต่อสภาพเหตุการณ์ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งออกยางพาราไปตลาดจีนและตลาดอื่นๆ ในต่างประเทศได้

นอกจากการวิเคราะห์ทั้งสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกแล้ว ความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยไปตลาดจีน ผู้ประกอบการส่งออกยางพาราจะต้องให้ความสำคัญอย่างมาก ในเรื่องของคุณภาพและมาตรฐานของยางพาราให้เป็นมาตรฐานสากลโลก เพราะจะเป็นความได้เปรียบในการแข่งขัน เนื่องจากยางพาราเป็นสินค้าที่เป็นโภคภัณฑ์ (Community) ซึ่งตัวสินค้าไม่แตกต่างจากประเทศอื่น จึงต้องใช้คุณภาพของสินค้าเป็นตัวกำหนดความแตกต่างของยางพารา

8. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

8.1 ในการศึกษาครั้งต่อไปควรที่จะศึกษาความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทย โดยรวมทั้งอุตสาหกรรมส่งออกยาง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างความสามารถในการแข่งขันให้แก่อุตสาหกรรมยางพาราในทุกด้าน โดยแนวทางที่ได้นั้นยังสามารถใช้เป็นแบบอย่างให้แก่อุตสาหกรรมส่งออกในรายสินค้าสาขาอื่นๆ ได้อีกด้วย

8.2 ในการศึกษาครั้งต่อไปควรที่จะศึกษาการสร้างความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกยางพาราไทยโดยมุ่งเน้นที่เพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้เพราะจากการศึกษาในครั้งนี้ได้พบว่า ผู้ส่งออกยางพาราไทยมีศักยภาพในการส่งออกเพียงผลิตภัณฑ์ต้นน้ำหรือวัตถุดิบ ซึ่งมีราคาต่ำ ดังนั้นจึงต้องให้ความสำคัญกับประเด็นของการเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ปลายน้ำหรืออุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางให้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้มูลค่าการส่งออกของผู้ส่งออกยางพาราไทยมีทางเลือกในการส่งออกเพิ่มมากขึ้น

9. รายการอ้างอิง

- รุ่งเรือง ลิ้มธูปฎิภาณ. 2549. การสร้างศักยภาพการแข่งขันของประเทศไทย (Building Thailand Competitiveness). กรุงเทพฯ: หอสมุดแห่งชาติ.
- วิจิต อุอิน. 2549. การจัดการเชิงกลยุทธ์ : STRATEGIC MANAGEMENT. กรุงเทพฯ: พรินท์แอดมิ.
- ศศิวิมล สุขบท. 2549. การตลาดระหว่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร. 2550. ข้อมูลวิชาการยางพารา 2550. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- 2550. รายงานประจำปี 2550. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- 2542. รายชื่อทำเนียบผู้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- 2550. สถิติยางพาราแห่งประเทศไทย ปี 2550. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุรชัย รัตนกิจตระกูล. 2550. ยุทธการธุรกิจต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: ชรรรมสาร.

สุวินัย สุกรานนท์. 2549. การบริหารการตลาดต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: ชรรรมสาร.

Gerard Stapleton. 2010. "IRSG : Rubber statistical Bulletin." 64, 10-12 April-June.

ความสุขในการทำงานของพนักงาน บริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด**WORKING HAPPINESS OF OFFICERS AT****SIAM HARVEST COMPANY LIMITED****เจริญศักดิ์ ฉิมสง่า อาจารย์ ดร.ฉันทะ จันทะเสนา และ วงศ์ธีรา สุวรรณิน****Charoensak Chim-sanga Chanta Chantasena and Wongtheera Suvannin****หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย****มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์****บทคัดย่อ**

การวิจัยเรื่อง ความสุขในการทำงานของพนักงานบริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสุขในการทำงานของพนักงาน บริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด และศึกษาเปรียบเทียบระดับความสุขในการทำงานของพนักงาน บริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างคือ พนักงาน บริษัท สยาม ฮาร์เวสต์ จำกัด จำนวน 154 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และค่า F-test

ผลการศึกษา พบว่าข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ยระหว่าง 41-50 ปี มีสภาพภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน มีการศึกษาสูงสุดที่ระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในตำแหน่งพนักงานทั่วไป มีอัตราเงินเดือน ระหว่าง 5,001-10,000 ส่วนใหญ่ มีรายได้ไม่เพียงพอและมีหนี้สิน ไม่มีโรคประจำตัว ข้อมูลความสุขในการทำงาน พบว่า พนักงาน มีระดับความสุขในการทำงานจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน และมีระดับความสุขในการทำงานจำแนกตามปัจจัยการทำงานไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : ความสุขในการทำงาน**ABSTRACT**

This study aimed to study working happiness and compare a level of working happiness of officers at Siam Harvest Co., Ltd classified by personal factors. A sample group was 154 officers at Siam Harvest Co., Ltd. Tool used in data collection was a questionnaire. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test.

The findings were as follows:

General data of a majority of respondents were female around 41-50 years of age, married, held a primary school certificate, worked as a general officer with an average incomes ranging from 5,001-10,000 bath. A majority of officers had not sufficient income and were in debt and free of disease, Working happiness

data revealed that officers having a happiness level in working classified by personal factors differently had a happiness level in working classified by working factors not different.

KEYWORD: Working happiness

1. ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ สังคม อุตสาหกรรมรวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศ สังคมเน้นวัตถุนิยม โดยการวัดระดับการพัฒนาประเทศที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ไม่ได้สัมพันธ์กับการที่คนมีความสุขเพิ่มขึ้น และผลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องทำให้วิถีชีวิตของคนในประเทศเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบดั้งเดิมสู่สังคมที่ต้องดำรงชีวิตอยู่ด้วยการแข่งขันมากขึ้น ทำให้เกิดความเครียด และความสุขในการดำเนินชีวิตลดน้อยลง

ความสุขเป็นสิ่งสำคัญหรือเป็นรากฐานของการดำรงชีวิต เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการในการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั่วไปในปัจจุบัน ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ความสุขในตนเอง ความสุขในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ความสุขในการเรียน และความสุขในการทำงาน การประกอบอาชีพเป็นกิจกรรมสำคัญของการดำเนินชีวิตที่ใช้เวลายาวนานกว่าการทำกิจกรรมอื่นๆ ความสุขในการทำงานจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการมีชีวิตที่เป็นสุขผู้ที่สามารถสร้างความสุขในการทำงานได้ ชีวิตส่วนใหญ่ของผู้นั้นจะมีความสุข ผู้ที่ไม่สามารถทำให้การทำงานมีความสุข ชีวิตส่วนใหญ่จะมีความสุข (เอมอร์ ฤกษ์รงค์, 2552) นอกจากนี้ยังมีแนวคิดความสุขในการทำงาน (Joy at work) ของแมนเนียน (Manion, Jo. Joy at Work, 2003 : 652-655) ที่กล่าวไว้ว่าความสุขคือผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่สร้างสรรค์ของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้บุคคลมีความสุขและปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความพอใจ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบคือ การติดต่อสัมพันธ์ ความรักในงาน ความสำเร็จในงาน และการเป็นที่ยอมรับ

บริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด เป็นองค์กรเอกชนที่มีการบริหารกิจการเกี่ยวกับการค้าขายสินค้าผักสดแปรรูปเพื่อการส่งออก ก็เป็นอีกหนึ่งองค์กรในหลากหลายองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ บริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด ให้ความสำคัญมากกับบุคลากรในองค์กร จึงมีการส่งเสริมให้พนักงานทุกคนมีสุขภาพที่แข็งแรง จัดสภาพสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี เสริมสวัสดิการ ที่เป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิตของพนักงาน พนักงานในบริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด มีบทบาท และหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะงานที่ได้รับมอบหมาย พนักงานแต่ละคนมีลักษณะส่วนบุคคลแตกต่างกัน จึงอาจมีผลกระทบต่อความสุขในการทำงาน และส่งผลต่อความก้าวหน้าขององค์กร

ผู้วิจัยเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานใน บริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานใน บริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด และระดับความสุขในการทำงานของพนักงาน บริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด เพื่อให้ผู้บริหารองค์กรรับรู้ข้อมูลและตระหนักถึงปัจจัยต่างๆ ที่จะทำให้การทำงานในองค์กรไม่มีความสุขและนำผลที่ได้จากการศึกษารั้งนี้ไปช่วยปรับเปลี่ยนปัจจัยบางประการที่

สามารถแก้ไขได้ตลอดจนนำไปใช้ปรับปรุงพัฒนาองค์กรให้เป็นสถานที่ทำงานที่น่าอยู่น่าทำงานและเป็นองค์กรแห่งความสุข

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความสุขในการทำงานของพนักงาน บริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด

2.2 เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความสุขในการทำงานของพนักงานบริษัทสยามฮาร์เวสต์ จำกัด

3. เอกสารทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดความสุขในการทำงาน (Joy at work) ตามแนวคิดของ Manion อธิบายด้วยองค์ประกอบของความสุข 4 องค์ประกอบด้วยกัน คือ

3.1 การติดต่อสัมพันธ์ (Connections) เป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ของบุคลากรในสถานที่ทำงาน โดยที่บุคลากรมาร่วมกันทำงานเกิดสังคมการทำงานขึ้น เกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบุคลากรที่ตนปฏิบัติงาน ให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การสนทนา พูดคุยอย่างเป็นมิตร ให้การช่วยเหลือและได้รับการช่วยเหลือจากผู้ร่วมงาน เกิดมิตรภาพระหว่างการปฏิบัติงานกับบุคลากรต่างๆ

3.2 ความรักในงาน (Love of the work) เป็นการรับรู้ถึงความรู้สึกรักและผูกพันอย่างเหนียวแน่นกับงาน รับรู้ว่าตนเองมีภาระในการปฏิบัติงานให้สำเร็จ มีความยินดีในสิ่งที่เป็นองค์ประกอบของงาน กระตือรือร้นในการทำงาน เกิดความรู้สึกในทางบวกที่ได้ทำงาน สนุกสนานรู้สึกภูมิใจที่ได้ทำงาน

3.3 ความสำเร็จในงาน เป็นการรับรู้ว่าได้ทำงานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยได้รับความสำเร็จในการทำงาน ได้รับมอบหมายให้ทำงานที่ท้าทายให้สำเร็จ เกิดความสำเร็จ รู้สึกมีคุณค่าในชีวิต

3.4 การเป็นที่ยอมรับ รับรู้ว่าตนเองได้รับความเชื่อถือจากผู้ร่วมงาน ได้รับการยอมรับจากผู้ร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาในการทำงาน ได้รับความคาดหวังที่ดีและความไว้วางใจในการทำงาน

โดยสรุปแล้วความสุขในการทำงานเกิดจากหลายองค์ประกอบที่จะทำให้นักคิดเกิดความพึงพอใจ และสามารถตอบสนองความต้องการในชีวิตของแต่ละบุคคล ดังนั้นผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้แนวคิดและองค์ประกอบของความสุขของ แมเนียม (Manion) มาอธิบายความสุขของบุคลากรในบริบทของการทำงาน ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ทฤษฎีความพึงพอใจของฮาร์เรลล์ (Harrell Thomas Willard) รัตนา เสือโต (2552:12) นำทฤษฎีความพึงพอใจของ ฮาร์เรลล์ (Harrell Thomas Willard, 1972: 260-274) กล่าวว่าความพึงพอใจในการทำงานมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ และปัจจัยเหล่านี้ใช้เป็นเครื่องมือบางถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการคือ 1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ตำแหน่งงาน อัตราเงินเดือนความพึงพอใจของรายได้ โรคประจำตัว และ ระยะเวลาทำงาน 2. ปัจจัยในการทำงาน ได้แก่ สภาพแวดล้อมในการทำงาน, ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม, และความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน 3. ปัจจัยด้านการจัดการ ได้แก่ ความมั่นคงในงาน, เงินเดือนและสวัสดิการ, โอกาสก้าวหน้า, ความสำเร็จในการทำงาน, สภาพการทำงาน, การได้รับการยอมรับนับถือ, ความรับผิดชอบ, การนิเทศงาน, การสื่อสารกับผู้บังคับบัญชา นโยบายการบริหารงานและความเข้าใจกันระหว่างผู้บริหารกับพนักงาน

พนิดา คชะหา (2551) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลศูนย์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลศูนย์ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในระดับมาก ความสุขในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง และบรรยากาศการอยู่ในระดับดี อายุมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับความสุขในการทำงาน ($r = .23$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับความสุขในการทำงาน ($r = -.12$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสถานภาพสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ส่วนความสามารถในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .70$) และบรรยากาศองค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .65$) กับความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลศูนย์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลศูนย์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือความสามารถในการปฏิบัติงาน บรรยากาศองค์กร และอายุ โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์ความสุขในการทำงานได้ร้อยละ 60.80

นพดล วรรณิกา ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาของศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน หรือศูนย์วิจัยความสุขชุมชน (Academic Network for Community Happiness Observation and Research : ANCHOR) มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (2552) ได้เปิดเผยผลการวิจัย การศึกษาแนวโน้มดัชนีความสุขมวลรวมของประชาชนภายในประเทศ (Gross Domestic Happiness : GDH) ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2552 กรณีศึกษา ตัวอย่างประชาชนใน 18 จังหวัดของประเทศ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรี พระนครศรีอยุธยา ราชบุรี ลพบุรี จันทบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สุรินทร์ อุบลราชธานี อุรธานี ขอนแก่น หนองคาย เชียงใหม่ สุโขทัย พิษณุโลก นครศรีธรรมราช และสงขลา จำนวนทั้งสิ้น 4,959 ตัวอย่าง ดำเนินการวิจัยระหว่าง 20 กุมภาพันธ์ – 7 มีนาคม 2552

ผลการวิจัย พบว่า ค่าความสุขมวลรวมของประชาชนคนไทยภายในประเทศ (Gross Domestic Happiness : GDH) มีค่าลดลงอย่างต่อเนื่องจากช่วงปลายเดือนธันวาคม 2551 ที่ได้ 6.81 คะแนน เมื่อคะแนนเต็ม 10 คะแนน มาอยู่ที่ 5.78 คะแนนในเดือนกุมภาพันธ์ที่ผ่านมาและเมื่อจำแนกตามภูมิภาคต่างๆ พบว่า คนกรุงเทพมหานครมีค่าดัชนีความสุขมวลรวมต่ำที่สุดอยู่ที่ 5.22 คะแนน ในขณะที่คนภาคเหนือมีค่าดัชนีความสุขมวลรวมสูงที่สุดอยู่ที่ 6.24 คะแนน และสิ่งที่น่าเป็นห่วงคือ การเมืองการปกครองและสภาพเศรษฐกิจกำลังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนไทยมีความสุขน้อยที่สุด เพราะคนไทยมีความสุขในด้านการเมืองการปกครองระดับประเทศเพียง 4.53 คะแนน และความสุขต่อสถานะเศรษฐกิจของประเทศเพียง 3.95 คะแนนเท่านั้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรที่ทำการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานบริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด จำนวน 154 คน (ข้อมูลสถิติบุคลากร ฝ่ายทรัพยากรบุคคล, 2553)

4.2 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณตามทฤษฎีของ Taro Yamane

4.3 เครื่องมือในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ใช้แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยศึกษาและค้นคว้า เอกสาร วารสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมารวบรวมปรับปรุง ให้เหมาะสมกับการศึกษาครั้งนี้และใช้โปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS)

ในการหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ผลปรากฏว่า แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นที่ระดับ .9356 (Alpha= 0.9356) โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

4.3.1 ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามซึ่งสร้างขึ้นเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงาน บริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ตำแหน่งงาน อัตราเงินเดือนความพึงพอใจของรายได้ โรคประจำตัว และ ระยะเวลาทำงาน ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและคำถามปลายเปิดลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วน (Rating scale) มี 5 ระดับ คือตรงกับกรรับรู้ ในระดับมากที่สุดถึงระดับน้อยที่สุด คะแนนตั้งแต่ 5 จนถึง 1 ตามลำดับ

4.3.2 ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยในการทำงาน ได้แก่ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม และความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ มี 5 ระดับ คือตรงกับกรรับรู้ในระดับมากที่สุดถึงระดับน้อยที่สุด คะแนนตั้งแต่ 5 จนถึง 1 ตามลำดับ

4.3.3 ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความสุขในการทำงาน ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร ความรักในงานความสำเร็จในงาน และการเป็นที่ยอมรับ ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ มี 5 ระดับ คือตรงกับกรรับรู้ในระดับมากที่สุดถึงระดับน้อยที่สุด คะแนนตั้งแต่ 5 จนถึง 1 ตามลำดับ

4.3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นไปตามลำดับ ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองการศึกษาวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อขออนุญาตและความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจาก บริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด
- 2) ผู้วิจัยนำหนังสือรับรองการศึกษาวิจัยและแบบสอบถามไปยัง บริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด เพื่อขออนุญาตและความร่วมมือในการเก็บข้อมูล
- 3) ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามให้กับพนักงาน บริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด พร้อมทั้งรื้อเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง
- 4) ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความเรียบร้อยและความสมบูรณ์ในการตอบแบบสอบถามอีกครั้ง ซึ่งสมบูรณ์ทั้งหมด เพื่อนำไปดำเนินการจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยต่อไป

4.3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติหลากหลาย โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัว

- 1) การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล
- 2) การลงรหัสข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ตรวจสอบข้อมูลแล้วมากำหนดใส่รหัส
- 3) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป
- 4) นำผลการวิเคราะห์มาสรุปและนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

4.3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean หรือ \bar{X}), ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation หรือ S.D.)

2) สถิติเชิงอนุมานหรือสถิติอ้างอิง ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) กรณีที่ตัวแปรอิสระมี 2 กลุ่ม, การทดสอบค่าเอฟ (F-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ถ้าพบความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใช้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe's Analysis)

5. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องความสุขในการทำงานของพนักงาน บริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด จำนวนตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยในการทำงาน สามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 ข้อมูลทั่วไปของพนักงานบริษัทสยามฮาร์เวสต์ จำกัด จำนวน 154 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 74.0 มีอายุเฉลี่ย 41-50 ปี สูงสุด จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 39.0 มีสภาพภาพสมรสและอยู่ด้วยกันสูงสุด จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 66.2 มีการศึกษาที่ระดับ ประถมศึกษาสูงสุด จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 59.7 ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในตำแหน่งพนักงานทั่วไป จำนวน 129 คนคิดเป็นร้อยละ 83.8 มีอัตราเงินเดือน ระหว่าง 5,001-10,000 บาท จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 57.1 ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอและมีหนี้สิน จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 37.7 ไม่มีโรคประจำตัว จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 85.7

5.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยในการทำงานของพนักงานบริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัดจำนวน 154 คน จำแนกตามปัจจัยในการทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้สึกต่อปัจจัยการทำงานด้านต่างๆ ดังนี้

5.2.1 ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน เฉลี่ยโดยรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.37$, S.D = 0.64) โดยมีความรู้สึกต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานในระดับมาก จำนวน 3 รายการ ได้แก่ การป้องกันและรักษาความปลอดภัยในสถานที่ทำงาน บรรยากาศในการจัดสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน ความเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติงาน และมีความรู้สึกต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานในระดับปานกลาง จำนวน 2 รายการ ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำงานเพียงพอ และกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพของพนักงาน

5.2.2 ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม เฉลี่ยโดยรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$, S.D = 0.74) โดยมีความรู้สึกต่อค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมในระดับมาก จำนวน 1 รายการ คือ ได้รับเงินเดือนและเงินล่วงเวลาตรงเวลาตามที่บริษัทกำหนด และมีความรู้สึกต่อค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมในระดับปานกลาง จำนวน 4 รายการ ได้แก่ ได้รับเงินล่วงเวลาจากบริษัทเหมาะสมและยุติธรรม ได้รับสวัสดิการจากทางบริษัทอย่างเพียงพอ เหมาะสม ได้รับเงินเดือนตามเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และได้เงินเดือนและเงินล่วงเวลาเพียงพอต่อการดำรงชีวิตประจำวัน

5.2.3 ด้านความก้าวหน้าในและความมั่นคงในงาน โดยเฉลี่ยรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$, S.D = 0.85) โดยมีความรู้สึกต่อความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานในระดับปานกลาง จำนวน 4 รายการ ได้แก่ เมื่อบริษัทมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ ได้มีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง โอกาสในการพัฒนาทักษะหรือความสามารถอื่น ๆ ตามที่ท่านต้องการ ความยุติธรรมในการ

เจริญก้าวหน้า ในหน้าที่การทำงาน โอกาสในการแต่งตั้ง โยกย้าย เลื่อนตำแหน่งหน้าที่ในบริษัท และมีความรู้สึกต่อความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานในระดับน้อย จำนวน 1 รายการ ได้แก่ โอกาสไปศึกษาดูงานหรือฝึกอบรมและลาศึกษาต่อ

5.2.4 สรุปความรู้สึกของพนักงานต่อปัจจัยในการทำงาน บริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด จำนวน 154 คน พบว่า พนักงานมีความรู้สึกพึงพอใจในการทำงานในภาพรวมที่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$, S.D = 0.64) เมื่อแยกพิจารณารายด้าน พบว่า พนักงานมีความพึงพอใจด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานสูงสุด ($\bar{X} = 3.37$, S.D = 0.64) รองลงมาคือ ด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ($\bar{X} = 3.36$, S.D = 0.74) และด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ($\bar{X} = 2.91$, S.D = 0.85) ตามลำดับ

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลความสุขในการทำงานของพนักงานบริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด จำนวน 154 คน จำแนกตามปัจจัยความสุขในการทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความสุขต่อการทำงานในด้านต่าง ๆ ดังนี้

5.3.1 ด้านการติดต่อสัมพันธ์ โดยเฉลี่ยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D = 0.72) โดยมีความสุขในการติดต่อสัมพันธ์ในระดับมากทุกรายการ

5.3.2 ด้านความรักในงาน โดยเฉลี่ยรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$, S.D = 0.58) โดยมีความสุขในระดับมาก จำนวน 3 รายการ ได้แก่ ความต้องการที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามที่กำหนดความกระตือรือร้นและอยากที่จะมาทำงานและการทำงานอย่างมีความสุข และมีความสุขในระดับปานกลางจำนวน 2 รายการ ได้แก่ การได้รับการยกย่องชมเชยจากผู้บังคับบัญชาเพื่อปฏิบัติงานสำเร็จ และความหุงดหงิด เบื่อหน่ายต่อการทำงาน

5.3.3 ด้านความสำเร็จในงาน โดยเฉลี่ยรวมที่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D = 0.66) โดยมีความสุขต่อความสำเร็จในงานในระดับมากทุกรายการ

5.3.4 ด้านการเป็นที่ยอมรับ โดยเฉลี่ยรวมที่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$, S.D = 0.66) โดยมีความสุขต่อการเป็นที่ยอมรับในระดับปานกลางทุกรายการ

5.3.5 สรุปความสุขในการทำงานของพนักงานบริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด จำนวน 154 คน พบว่า พนักงานมีความสุขในการทำงานในภาพรวมที่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$, S.D = 0.57) เมื่อแยกพิจารณารายด้าน พบว่า พนักงานมีความสุขในการติดต่อสัมพันธ์สูงสุด ($\bar{X} = 3.63$, S.D = 0.72) รองลงมาคือ ความสุขต่อความสำเร็จในงาน ($\bar{X} = 3.55$, S.D = 0.66) ความสุขต่อความรักในงาน ($\bar{X} = 3.39$, S.D = 0.58) และความสุขในการเป็นที่ยอมรับ ($\bar{X} = 3.25$, S.D = 0.66) ตามลำดับ

5.4 การทดสอบสมมติฐาน

5.4.1 สมมติฐานที่ 1 พนักงาน บริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด ที่มีปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกันจะมีระดับความสุขในการทำงานแตกต่างกัน

5.4.2 สมมติฐานที่ 2 พนักงาน บริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด ที่มีปัจจัยในการทำงาน แตกต่างกันจะมีระดับความสุขในการทำงานแตกต่างกัน พบว่า พนักงานที่มีปัจจัยการทำงานแตกต่างกันมีระดับความสุขในการทำงานไม่แตกต่างกัน

6. อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานบริษัทสยามฮาร์เวสต์ จำกัด มีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

6.1 จากผลการวิเคราะห์ระดับความสุขในการทำงานของพนักงานบริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด พบว่า พนักงานส่วนใหญ่มีระดับความสุขในการทำงานในระดับปานกลาง ซึ่งถือว่าเป็นระดับปกติ ทั้งนี้เนื่องจาก พนักงานสามารถจัดการกับปัจจัยต่างในการทำงานและสามารถปรับตัวกับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม และรู้สึกพอใจเกี่ยวกับตนเองและปัจจัยในการทำงานต่างๆ ได้ จึงทำให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความสุขในการทำงานของพนักงานบริษัทสยามฮาร์เวสต์ จำกัด พบว่า พนักงานที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีระดับความสุขในการทำงานแตกต่างกัน โดยเฉพาะพนักงานเพศหญิง เนื่องจากเป็นเพศที่มีความอ่อนไหวมากกว่าเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 41-50 ปี เนื่องจากทำงานมานาน สภาพภาพสมรสก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความสุข ในการทำงาน รวมถึงการศึกษาที่พนักงานส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษาสูงสุด ทำให้ ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในตำแหน่งพนักงานทั่วไป มีอัตราเงินเดือนค่อนข้างต่ำ ทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอและมีหนี้สิน

6.3 จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความสุขในการทำงานของพนักงานบริษัท สยาม ฮาร์เวสต์ จำกัด สรุปได้ว่า พนักงานที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีระดับความสุขในการทำงานที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุวีรา โลหิตหาญ (2549) ที่ศึกษาเรื่องความสำเร็จในอาชีพกับความผูกพันกับองค์กรของพนักงาน : กรณีศึกษาพนักงานบริษัท ซี แอนด์ เอ โปรดักซ์ จำกัด ที่พบว่า พนักงานที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และงานวิจัยของ กุเบศร์ ปิ่นแก้ว (2550) ที่ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของพนักงานภาครัฐในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า พนักงานที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ลักษณะงานที่รับผิดชอบ และลักษณะที่พักอาศัยต่างกัน มีความสุขแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6.4 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยในการทำงาน พบว่า พนักงานที่มีปัจจัยการทำงานแตกต่างกันจะมีระดับความสุขในการทำงานไม่แตกต่างกัน

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

7.1 พนักงานบริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด ควรทำกิจกรรมที่เสริมสร้างการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน

7.2 ควรมีการศึกษาพฤติกรรมในการทำงานและนำผลมาเปรียบเทียบกับระดับความสุข ในการทำงานของพนักงานในบริษัท เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลเชิงลึก

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาวิจัยด้านอื่นๆ เช่น ระดับความเครียดในการทำงาน คุณภาพชีวิตในการทำงาน เป็นต้น

8. รายการอ้างอิง

- กัญเกียรติ สร้อยทอง และคณะ. 2550. ความสัมพันธ์ความสุข ความพึงพอใจในชีวิตในการประกอบอาชีพของ
 ชาวนา และการศึกษาดัชนีชี้วัดความสุขชาวนา. กลุ่มพัฒนาระบบและถ่ายทอดเทคโนโลยี สำนักส่งเสริม
 การผลิตข้าว กรมการข้าว.
- ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. 2548. การใช้ SPSS เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล. ม.ป.ท.
- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. 2551. การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพมหานคร : บิซซิเนสอาร์
 แอนด์ดี.
- นิตยา เจียรนัยปริเปรม. 2549. “ความรู้ที่มั่นคงในการทำงานของลูกจ้างเอกชน: ศึกษาเฉพาะกิจการ
 อุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าผู้ชายและเด็กชายในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์
 ศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นพดล วรรณิกา. 2552. “เอแบคโพลล์: ประเมินความสุขของคนทำงาน (Happiness at Work Place).” (ออนไลน์).
 จาก <http://www.thunyawit.com/school.html>
- _____. 2552. “เอแบคโพลล์: ศึกษาแนวโน้มดัชนีความสุขมวลรวมของประชาชนภายในประเทศ ประจำเดือน
 กุมภาพันธ์ 2552.” (ออนไลน์). จาก <http://www.ryt9.com/s/abcp/535842/>
- พนิดา คชะ. 2551. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลศูนย์ในเขตภาค
 ตะวันออก.” วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภูเบศร์ ปิ่นแก้ว. 2550. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของภาครัฐในจังหวัดเพชรบูรณ์.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์
 มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- รุ่งธรรม เหลียววัฒนกิจ. 2551. “ความมั่นคงในอาชีพของพนักงานมหาวิทยาลัยศิลปากร สายบริหารงานและ
 ปฏิบัติงานทั่วไป.” สารนิพนธ์. พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภาณี สุขะนาคินทร์. 2549. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์.”
 วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- สุวีรา โลहितหาญ. 2549. “ความสำเร็จในอาชีพกับความผูกพันต่อองค์กรพนักงาน: กรณีศึกษาพนักงานในบริษัท
 ซี แอนด์ เอ โปรดักส์ จำกัด.” สารนิพนธ์. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
 พระนครเหนือ.
- เอมอร กฤษณะรังสรรค์. 2552. “วิธีการสร้างความสุข.” (ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อ 10 สิงหาคม 2552 จาก
<http://www.google.com>
- Manion , Jo. 2003. “Joy at Work: Creating a Positive Work Place.” **J of Nursing Administration.** 33,12 :
 652-655.

**คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ กองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ**
**QUALITY OF WORK LIFE OF WELFARE DIVISION POLICE OFFICERS,
OFFICE OF HUMAN RESOURCES, ROYAL THAI POLICE**

พันตำรวจโท วรฉัตร บุญสุยา

นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สำหรับผู้บริหาร

E-mail : Lovely-47@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน การรับรู้ความสามารถในการทำงานของตนเอง การรับรู้ต่อระบบบริหาร ค่านิยมต่อการทำงาน ค่านิยมต่อราชการ และค่านิยมต่อบริการ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ของข้าราชการตำรวจ กองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามแก่ข้าราชการตำรวจทุกฝ่ายในหน่วยงานดังกล่าว 322 ชุด ได้รับการตอบกลับและนำมาประมวลผลได้ 224 ชุดคิดเป็นร้อยละ 69.6

ผลการศึกษาพบว่าข้าราชการตำรวจ กองสวัสดิการ ร้อยละ 21.9 และ 76.8 มีคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับสูง และ ปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละมิติของคุณภาพชีวิตตามแนวคิดของวอลตันพบว่า มีคุณภาพชีวิตในระดับดีเรียงตามลำดับดังนี้ ธรรมเนียมในองค์กร (51.3%) ความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น (47.3%) บูรณาการทางสังคม (46.9%) การเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคม (42.0%) การพัฒนาความสามารถของบุคคล (40.6%) สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย (35.3%) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน (26.8%) มีเพียงร้อยละ 18.3 เท่านั้นที่มีคุณภาพชีวิตในระดับดีในด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ ร้อยละ 38.4 และ 29.5 มีการรับรู้ความสามารถในการทำงาน และต่อระบบบริหารในระดับสูง สำหรับค่านิยม โดยรวม ร้อยละ 80.4% มีค่านิยมในระดับสูง เมื่อเปรียบเทียบค่านิยมแต่ละมิติของข้าราชการตำรวจต่อการทำงาน ต่อราชการ และต่อบริการ พบว่าข้าราชการตำรวจกองสวัสดิการฯ มีค่านิยมต่อบริการดีที่สุด รองลงมาคือค่านิยมต่อราชการ ลำดับสุดท้ายคือค่านิยมต่อการทำงาน ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการทำงานคือ หน่วยงานที่สังกัด การรับรู้ความสามารถในการทำงานของตนเอง การรับรู้ต่อระบบบริหาร และค่านิยมต่อการทำงาน

เพื่อให้ข้าราชการตำรวจกองสวัสดิการฯ มีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี การปรับปรุงระบบสวัสดิการ เพิ่มขวัญกำลังใจในการทำงาน เสริมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ พัฒนาสำนักงานและอุปกรณ์ เป็นสิ่งจำเป็น

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิตในการทำงาน การรับรู้ความสามารถในการทำงาน การรับรู้ระบบบริหาร
ค่านิยมต่อการทำงาน ค่านิยมต่อราชการ ค่านิยมต่อบริการ ข้าราชการตำรวจ

ABSTRACT

The objectives of this cross-sectional study were to assess the quality of work life, perception on work ability and management system, working values, bureaucracy and services values and its related factors of policemen at Welfare Division, Office of Human Resource, Royal Thai Police. Total of 322 self-administered questionnaires were distributed and 224 or 69.6% were returned for the analysis.

It was found that 21.9% and 76.8% had an overall quality of work life at good and fair level respectively. Considering each dimension of the quality of work life according to Walton, they were at good levels as the followings: constitutionalism (51.3%), total life space (47.3%), social integration (46.9 %), social relevance (42.0%), development of human capacity (40.6%), safe and healthy work place (35.3%) and growth and security (26.8%). Only 18.3% was at good level at good and fair compensation. In regards to perception on work ability and management system, 38.4% and 29.5% were at good level. However 80.4% were at good level of overall values. Comparison among values on working, bureaucracy and services, services values of the police officers was the best, followed by values on bureaucracy and working. Factors significantly related to the quality of work life were current section of work, perception on work ability and management system and working values.

To improve the quality of work life of police officers of Welfare Division, Office of Human Resource, Royal Thai Police, improvement of social welfare, moral and incentive, harmony, work place and equipments are recommended.

KEYWORDS : Quality of work life, Perception on work ability, Perception on management system, Working values, Bureaucracy values, Services values, Police officers

1. บทนำ

มนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและเป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จการพัฒนาในทุกด้าน การพัฒนาให้มนุษย์มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีชีวิตที่สุขสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม สังคมที่เปลี่ยนแปลง มีความสุขในการปฏิบัติงาน ทำให้สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายขององค์กร (นวลศิริ เปาวโรหิต, 2533: 5) คุณภาพชีวิตประกอบด้วย สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและที่เกิดจากมนุษย์ สินค้าและบริการที่เป็นพื้นฐานระดับการครองชีพ และ คุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of work life) ซึ่งหมายถึงการมีงานทำและการได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและจิตใจ (นิตย์ สัมมาพันธ์, 2535: 264) การทำงานเป็นกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต หากเวลาส่วนใหญ่ของชีวิตได้ทำในสิ่งที่ตนพึงพอใจ ชีวิตก็จะมีค่าและมีความสุข ในทางกลับกันหากชีวิตส่วนใหญ่ต้องผจญกับงานที่มีปัญหา น่าเบื่อ ไม่มีความเจริญก้าวหน้า ไม่มีความปลอดภัย ไม่มีเวลาให้กับครอบครัว จะก่อให้เกิดความเครียด ความกังวล ความคับข้องใจ ส่งผลกระทบต่อการทำงานของตนเองและบุคคลรอบข้าง เมื่อมนุษย์ต้องใช้ชีวิตอยู่กับการทำงานเป็นส่วนใหญ่ จึงมีความจำเป็นในการดำรงชีวิตการทำงานอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาคุณภาพชีวิต

และคุณภาพชีวิตในการทำงานจึงเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงควบคู่กัน ไป คุณภาพชีวิตในการทำงานตามแนวคิดของ วอลตัน (Walton, 1974: 12) มีองค์ประกอบ 8 ด้านคือ ค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย การพัฒนาความสามารถของบุคคล ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน บูรณาการด้านสังคม ชรรณบุญในองค์กร ความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น และการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคม องค์กรหรือหน่วยงานควรมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรในการพัฒนาสิ่งใดๆ นั้น จำเป็นต้องรู้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน เพื่อประกอบพิจารณาดำเนินการ และปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ พฤติกรรมส่วนบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจาก สถานภาพส่วนบุคคล และองค์ประกอบของบุคคลนั้น เช่น การรับรู้ความสามารถในการทำงานของตนเอง การรับรู้ต่อระบบบริหาร ค่านิยมต่อการทำงาน ค่านิยมต่อราชการ และ ค่านิยมต่อบริการ ทักษะคติ การจงใจ และการจัดองค์กร หน่วยงาน กิจกรรมในการทำงาน สิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อองค์กร เช่น วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ นโยบายรัฐบาล เทคโนโลยี ภาวะการแข่งขัน (Werther and Davis, 1982: 66-67) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกปัจจัยที่มีแนวโน้มที่จะมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ กองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคล การรับรู้ความสามารถในการทำงานของตนเอง การรับรู้ต่อระบบบริหาร ค่านิยมต่อการทำงาน ค่านิยมต่อราชการ และค่านิยมต่อบริการ

กองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในด้านการจัดสวัสดิการให้แก่ข้าราชการตำรวจและครอบครัว เช่น สวัสดิการฌาปนกิจสงเคราะห์ สวัสดิการบ้านพักอาศัย สวัสดิการคนตรีและกีฬา สถานพักผ่อนตากอากาศบางละมุงและสโมสรตำรวจ สวัสดิการดังกล่าวล้วนเป็นสวัสดิการพื้นฐาน ที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และความเป็นอยู่ของข้าราชการตำรวจทั่วประเทศ ข้าราชการตำรวจในกองสวัสดิการ จึงควรเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพชีวิตในการทำงานอยู่ในระดับที่สามารถทำให้หน่วยงานบรรลุภารกิจด้านสวัสดิการต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในกองสวัสดิการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 2.1 เพื่อวัดระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจในกองสวัสดิการ
- 2.2 เพื่ออธิบายการรับรู้ความสามารถในการทำงานของตนเอง การรับรู้ต่อระบบบริหาร ค่านิยมต่อการทำงาน ค่านิยมต่อราชการ และค่านิยมต่อบริการของข้าราชการตำรวจในกองสวัสดิการ
- 2.3 เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง อายุ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การรับรู้ความสามารถในการทำงานของตนเอง การรับรู้ต่อระบบบริหาร ค่านิยมต่อการทำงาน ค่านิยมต่อราชการ ค่านิยมต่อบริการ กับคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจในกองสวัสดิการ

3. สมมุติฐานการวิจัย

- 3.1 ข้าราชการตำรวจกองสวัสดิการ ที่มี เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และตำแหน่ง ที่แตกต่างกัน จะมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่แตกต่างกัน

3.2 ข้าราชการตำรวจกองสวัสดิการ ที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานมานาน จะมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี

3.3 ข้าราชการตำรวจกองสวัสดิการ ที่มีการรับรู้ความสามารถในการทำงานของตนเองดี การรับรู้ต่อระบบบริหารดี จะมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี

3.4 ข้าราชการตำรวจกองสวัสดิการที่มีค่านิยมต่อการทำงานดี ค่านิยมต่อราชการดี ค่านิยมต่อบริการดี จะมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี

4. นวัตกรรมที่เฉพาะ

การรับรู้ต่อระบบบริหาร หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อการบริหาร การมอบหมายงาน การติดต่อสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การจัดองค์การ การบังคับบัญชาและการบริหารงานบุคคล

ค่านิยมต่อการทำงาน หมายถึง ความเชื่อที่ควรปฏิบัติเกี่ยวกับการทำงานของข้าราชการตำรวจ ต่อคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน ความรับผิดชอบ การใช้ความรู้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ในการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคม มีการศึกษาหาความรู้ เพื่อเพิ่มพูนทักษะความชำนาญ ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงาน และชุมชน

ค่านิยมต่อราชการ หมายถึง ความเชื่อที่ควรปฏิบัติเมื่ออยู่ในระบบราชการ โดยต้องยึดกฎระเบียบข้อบังคับของหน่วยงาน ยึดถือคำสั่งของผู้บังคับบัญชาตามสายการบังคับบัญชา ยึดตามลัทธิคุณธรรมหรือธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติ

ค่านิยมต่อบริการ หมายถึง ความเชื่อที่ควรปฏิบัติต่อผู้รับบริการ โดยให้ความสำคัญต่อผู้รับบริการ โดยตรง ความเคารพในความรู้สึก ค่านิยมขนบธรรมเนียม ประเพณีของผู้รับบริการ ให้บริการ โดยยึดหลักความถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยคำนึง ถึงความพอใจของผู้รับบริการ

คุณภาพชีวิตในการทำงาน ตามแนวคิดของวอลตัน หมายถึง ความรู้สึกที่ดีของข้าราชการตำรวจกองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักตำรวจแห่งชาติ ที่มีต่อการทำงานซึ่งสามารถสนองตอบความต้องการทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ทำให้ชีวิตมีคุณค่า หรือมีการทำงานที่ทำให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีตามการยอมรับของสังคม ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างงานกับชีวิต ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน ทำให้บรรลุมรดกประสออย่างมีประสิทธิภาพโดยจำแนกออกเป็น 8 ด้าน ดังนี้

ค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ หมายถึง สิ่งที่ข้าราชการตำรวจรู้สึกพึงพอใจในผลประโยชน์ตอบแทนจากการทำงาน ได้แก่ เงินเดือน ค่าจ้างหรือค่าตอบแทนอื่นๆ ที่เพียงพอในการดำรงชีวิตตาม ทัศนภาพของตน ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานการครองชีพ และต้องเป็นธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับตำแหน่งอื่นที่คล้ายคลึงกัน

สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย หมายถึง สภาพแวดล้อมในการทำงาน ทั้งด้านอาคารสถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ อยู่ในสภาพที่เอื้ออำนวยให้การทำงานมีความสะดวก สบายปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายและจิตใจของข้าราชการตำรวจ

การพัฒนาความสามารถของบุคคล หมายถึง การเปิดโอกาสให้ข้าราชการตำรวจมีโอกาสทำงานอย่างเต็มความสามารถ รวมถึงการพัฒนาความรู้ความสามารถและการเพิ่มทักษะในการปฏิบัติงาน

ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน หมายถึง ข้าราชการตำรวจมีความรู้สึกเชื่อมั่นต่อความเป็นไปได้ในการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน และความมั่นคงในอาชีพและรายได้ หรือหน้าที่ที่ได้รับ

บูรณาการทางสังคม หมายถึง การที่ข้าราชการตำรวจมีความรู้สึกว่ามีคุณค่าได้รับการยอมรับและความร่วมมือการทำงานจากกลุ่มเพื่อนร่วมงานรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อนร่วมงาน มีบรรยากาศในการทำงานที่ดี มีความสามัคคี ปราศจากการมีอคติ และการทำลายซึ่งกันและกัน

ธรรมเนียมในองค์กร หมายถึง นโยบาย และกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่ตั้งอยู่บนรากฐานของกฎหมาย ซึ่งบุคลากรมีสิทธิแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยและมีการเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

ความสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตด้านอื่น หมายถึง ข้าราชการตำรวจมีความรู้สึกที่มีความสมดุลระหว่างช่วงเวลาดำเนินงานกับช่วงเวลาที่ได้ออกห่างจากการทำงาน โดยมีเวลาเป็นส่วนตัวกับ ครอบครัว สังคมและตนเองโดยที่ไม่วิตกกังวลจากงานได้

การเกี่ยวข้องกับสังคม หมายถึง ข้าราชการตำรวจมีความรู้สึกว่าการทำงานของตนเองมีส่วนรับผิดชอบต่อสังคม เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การให้ความร่วมมือกับชุมชนหรือสังคม หรือหน่วยอื่นในการทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์ ซึ่งจะก่อให้เกิดการเพิ่มคุณค่าความสำคัญของงานและความรู้สึกภูมิใจในอาชีพ

5. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณแบบภาคตัดขวาง เพื่อวัดระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองในการวัดคุณภาพชีวิตในการทำงาน การรับรู้ความสามารถในการทำงานของตนเอง การรับรู้ต่อระบบบริหาร ค่านิยมต่อการทำงาน ค่านิยมต่อราชการ และค่านิยมต่อบริการของข้าราชการตำรวจในกองสวัสดิการ ตรวจสอบความตรงของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับข้าราชการตำรวจ กองบังคับการอำนวยการ กองบัญชาการตำรวจสันติบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 56 คน วิเคราะห์ความเที่ยงของเครื่องมือโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach, 1960 อ้างใน วิเชียร เกตุสิงห์, 2524: 142) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคของคุณภาพชีวิตในการทำงาน การรับรู้ความสามารถในการทำงานของตนเอง การรับรู้ต่อระบบบริหาร ค่านิยมต่อการทำงาน ค่านิยมต่อราชการ และค่านิยมต่อบริการ 0.9533, 0.7146, 0.9001, 0.6822, 0.7421 และ 0.8041 ตามลำดับ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน และชั้นสัญญาบัตรทุกคนที่ปฏิบัติงานในสังกัดกองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2553 มีจำนวนทั้งสิ้น 322 คน จาก 9 หน่วยงานในกองสวัสดิการ ดังนี้ สำนักงานผู้บังคับการ / ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายการจัดสวัสดิการ ฝ่ายสวัสดิการการเงิน ฝ่ายสวัสดิการบ้านพัก ฝ่ายการฅาปนกิจสงเคราะห์ ฝ่ายสโมสรและสนทนาการ ฝ่ายดนตรี ฝ่ายกีฬา และ กลุ่มงานอนุศาสนาจารย์ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถามให้แก่ประชากรทุกคน และได้รับคืนกลับและนำมาวิเคราะห์ประมวลผลได้ 224 ชุด คิดเป็นร้อยละ 69.6

6. ผลการศึกษา

ข้าราชการตำรวจ กองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ประมาณ 3 ใน 5 เป็นข้าราชการตำรวจชาย มีอายุเฉลี่ย 38.9 ปี 2 ใน 5 เป็น โสภ และ มีสมาชิกที่ต้องรับภาระในการเลี้ยงดู 2.5 คน ร้อยละ 73.2 มีระดับการศึกษาสูงสุดไม่เกินกว่าระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่ ร้อยละ 71.7 เป็นข้าราชการตำรวจชั้นประทวน มีระยะเวลาในการทำงาน 14.0 ปี เกือบครึ่งเป็นข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานในฝ่ายคนตรี

คุณภาพชีวิตในการทำงานทั้งโดยรวมและแต่ละมิติที่วัดตามทฤษฎีของวอลตัน 8 ด้าน/มิติ พบว่าร้อยละ 76.8 มีคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงร้อยละ 21.9 เท่านั้นที่มีคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาแต่ละด้านของคุณภาพชีวิตในการทำงาน พบว่าข้าราชการตำรวจมีคุณภาพชีวิตด้านธรรมเนียมในองค์กรมากที่สุด รองลงมาคือ คุณภาพชีวิตด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น และ ด้านบูรณาการทางสังคม การเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคม และด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล ทั้งนี้เนื่องจากพบว่า มีร้อยละของข้าราชการตำรวจฯ ที่จำแนกอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 51.3, 47.3, 46.9, 42.0 และ 40.6 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามคุณภาพชีวิตด้านความยุติธรรมและความพอเพียงของค่าตอบแทน ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน และด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกละเลยในการทำงาน เป็นคุณภาพชีวิตในการทำงานที่เป็นปัญหา เนื่องจากเป็นมิติของคุณภาพชีวิตในการทำงานที่อยู่ในระดับต่ำ หรือระดับที่ต้องปรับปรุงมากที่สุด กล่าวคือ มีคุณภาพชีวิตในระดับต่ำ ร้อยละ 16.1, 8.9 และ 8.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้าราชการตำรวจกองสวัสดิการ 224 คนต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน

คุณภาพชีวิตในการทำงาน	ต่ำ		ปานกลาง		สูง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
โดยรวม	3	1.3	172	76.8	49	21.9
ค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ	36	16.1	147	65.6	41	18.3
สิ่งแวดล้อมที่ถูกละเลยและปลอดภัย	18	8.0	127	56.7	79	35.3
การพัฒนาความสามารถของบุคคล	13	5.8	120	53.6	91	40.6
ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน	20	8.9	144	64.3	60	26.8
บูรณาการทางสังคม	3	1.3	116	51.8	105	46.9
ธรรมเนียมในองค์กร	1	0.4	108	48.2	115	51.3
ความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น	2	0.9	116	51.8	106	47.3
การเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคม	9	4.0	121	54.0	94	42.0

สำหรับการรับรู้ถึงความสามารถในการทำงานของตนเองและต่อระบบบริหาร โดยรวม ร้อยละ 59.8 อยู่ในระดับปานกลาง และ ร้อยละ 38.4 อยู่ในระดับสูง ข้าราชการตำรวจรับรู้ความสามารถในการทำงานของตนเองและต่อระบบบริหารคล้ายคลึงกัน รับรู้ถึงความสามารถในการทำงานของตนเองในระดับสูง และปานกลาง ร้อยละ 30.4 และ 65.2 ตามลำดับ ในขณะที่การรับรู้ต่อระบบบริหารในระดับสูง และปานกลาง ร้อยละ 29.5 และ 67.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของข้าราชการตำรวจกองสวัสดิการ 224 คนต่อการรับรู้ความสามารถ

ในการทำงานของตนเองและการรับรู้ต่อระบบบริหาร

การรับรู้ความสามารถในการทำงานของตนเองและ การรับรู้ต่อระบบบริหาร	ต่ำ		ปานกลาง		สูง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
โดยรวม	4	1.8	134	59.8	86	38.4
การรับรู้ความสามารถในการทำงานของตนเอง	10	4.5	146	65.2	68	30.4
การรับรู้ต่อระบบบริหาร	7	3.1	151	67.4	66	29.5

ค่านิยมต่อการทำงาน ต่อราชการและต่อบริการ โดยรวม ร้อยละ 80.4 อยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาแต่ละมิติของค่านิยม พบว่าข้าราชการตำรวจฯ มีค่านิยมต่อบริการดีที่สุดในรองลงมาคือค่านิยมต่อราชการ และ ค่านิยมต่อการทำงาน ทั้งนี้โดยพิจารณาจากร้อยละที่จำแนกในระดับสูง ร้อยละ 87.9, 84.4 และ 77.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของข้าราชการตำรวจกองสวัสดิการ 224 คนต่อค่านิยมต่อการทำงาน

ค่านิยมต่อราชการ ค่านิยมต่อบริการ

ค่านิยมต่อการทำงาน ค่านิยม ต่อราชการ ค่านิยมต่อบริการ	ต่ำ		ปานกลาง		สูง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
โดยรวม	1	0.4	43	19.2	180	80.4
ค่านิยมต่อการทำงาน	0	0.0	51	22.8	173	77.2
ค่านิยมต่อราชการ	4	1.8	31	13.8	189	84.4
ค่านิยมต่อบริการ	1	0.4	26	11.6	197	87.9

ปัจจัยส่วนตนของข้าราชการตำรวจ ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการรับรู้ในความสามารถในการทำงานของตนเองและต่อระบบบริหาร โดยรวม คือ ตำแหน่งงาน และหน่วยงานที่สังกัด ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร มีการรับรู้ดีกว่า โดยที่ข้าราชการตำรวจ ฝ่ายการจัดสวัสดิการ มีการรับรู้ดีที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับฝ่ายอื่น ข้าราชการตำรวจ ฝ่ายอาปณกิจสงเคราะห์ และสำนักงานผู้บังคับการ/ฝ่ายอำนวยการ รับรู้ในระดับต่ำมากที่สุด อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของข้าราชการตำรวจฯกับการรับรู้

รายด้าน พบว่า หน่วยงานที่สังกัดมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับทั้งการรับรู้ถึงความสามารถในการทำงานของตนเองและต่อระบบบริหาร โดยที่ข้าราชการฝ่ายการจัดสวัสดิการ มีการรับรู้ถึงความสามารถในการทำงานของตนเองและต่อระบบบริหารดีที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับฝ่ายอื่น ข้าราชการฝ่ายแผนกฝึกสงเคราะห์ และสำนักงานผู้บังคับการ/ฝ่ายอำนวยการ รับรู้ถึงความสามารถในการทำงานของตนเองและต่อระบบบริหารในระดับต่ำมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ตำแหน่งงานในปัจจุบันยังมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการรับรู้ต่อระบบบริหาร ข้าราชการชั้นสัญญาบัตรมีการรับรู้ต่อระบบบริหารดีกว่าข้าราชการตำรวจ กลุ่มอื่น

สำหรับปัจจัยส่วนตนของข้าราชการตำรวจที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับค่านิยมต่อการทำงานต่อราชการและต่อบริการโดยรวม คือ เพศ ระดับการศึกษาและหน่วยงานที่สังกัดข้าราชการตำรวจหญิงมีค่านิยมดีกว่าข้าราชการตำรวจชาย ผู้ที่มีการศึกษาสูง จะมีค่านิยมดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ ฝ่ายการจัดสวัสดิการ และสำนักงานผู้บังคับการ/ฝ่ายอำนวยการมีค่านิยม โดยรวมดีกว่าข้าราชการตำรวจกลุ่มอื่น นอกจากนี้ยังพบว่า ข้าราชการตำรวจ ในตำแหน่งที่สูงหรือชั้นสัญญาบัตร มีค่านิยมในการทำงานดีกว่าข้าราชการชั้นประทวน ข้าราชการตำรวจ สำนักงานผู้บังคับการ/ฝ่ายอำนวยการ และฝ่ายการจัดสวัสดิการ มีค่านิยมในการทำงานดีกว่าข้าราชการตำรวจกลุ่มอื่น นอกจากนี้ยังพบว่าข้าราชการตำรวจที่เป็นโสดมีค่านิยมต่อราชการดีกว่าข้าราชการตำรวจ ที่ไม่เป็นโสดอย่างมีนัยสำคัญ

ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวม คือหน่วยงานที่สังกัด ข้าราชการฝ่ายการจัดสวัสดิการ และฝ่ายคนตรี มีคุณภาพชีวิตในการทำงานดีกว่าข้าราชการตำรวจ ฝ่ายอื่น เป็นที่น่าสังเกตว่าข้าราชการตำรวจ ฝ่ายแผนกฝึกสงเคราะห์ และข้าราชการตำรวจ สำนักงานผู้บังคับการ/ฝ่ายอำนวยการ มีคุณภาพชีวิตในการทำงานต่ำกว่าข้าราชการตำรวจฝ่ายอื่น เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคลกับแต่ละมิติของคุณภาพชีวิตตามแนวคิดของวอลตัน พบว่าหน่วยงานที่สังกัดมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับทุกมิติของคุณภาพชีวิต ยกเว้นมิติด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น ข้าราชการตำรวจ ฝ่ายสวัสดิการ และฝ่ายคนตรีมีคุณภาพชีวิตทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและพอเพียง สิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย การพัฒนาความสามารถ ความก้าวหน้าความมั่นคงในงาน บูรณาการทางสังคม ธรรมเนียมในองค์กร และการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคม ดีกว่าข้าราชการตำรวจฝ่ายอื่น ข้าราชการตำรวจสำนักงานผู้บังคับการ/ฝ่ายอำนวยการ และฝ่ายแผนกฝึกสงเคราะห์ มีคุณภาพทั้ง 7 ด้านดังกล่าว ต่ำกว่าข้าราชการกลุ่มอื่น นอกจากนี้ยังพบว่า สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับมิติของคุณภาพชีวิตด้านบูรณาการทางสังคม คนโสดมีคุณภาพชีวิตในมิติดังกล่าวดีกว่า และระดับการศึกษาสูงสุดมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับมิติของคุณภาพชีวิตด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น ข้าราชการตำรวจ ที่มีการศึกษาสูง จะมีคุณภาพชีวิตในมิติดังกล่าวดีกว่า

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน

คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน ตัวอย่าง	ค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ				p-value*
		ต่ำ		สูง		
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
เพศ						
ชาย	128	100	78.1	28	21.9	0.163
หญิง	92	79	85.9	13	14.1	
อายุ (ปี)						
20-29	30	22	73.3	8	26.7	0.429
30-39	81	67	82.7	14	17.3	
40-49	72	62	86.1	10	13.9	
50-59	26	20	76.9	6	23.1	
สถานภาพสมรส						
โสด	82	62	75.6	20	24.4	0.196
สมรส	121	103	85.1	18	14.9	
หม้าย/หย่า/แยก	16	14	87.5	2	12.5	
จำนวนสมาชิกที่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู (คน)						
1	39	31	79.5	8	20.5	0.598
2	57	40	70.2	17	29.8	
3	28	23	82.1	5	17.9	
4-7	34	26	76.5	8	23.5	
ระดับการศึกษาสูงสุด						
ประกาศนียบัตร	47	36	76.6	11	23.4	0.591
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	117	95	81.2	22	18.8	
ปริญญาโทและสูงกว่า	34	26	76.47	8	23.5	
อื่นๆ	26	18	69.23	8	30.8	
ตำแหน่งปัจจุบัน						
ผู้บังคับหมู่	160	127	79.4	33	20.6	0.771
รองสารวัตร - สารวัตร	37	30	81.1	7	18.9	
รองผู้กำกับการ - ผู้กำกับการ	20	14	70.0	6	30.0	
รองผู้บังคับการ	2	1	50.0	1	50.0	
อื่นๆ	4	3	75.0	1	25.0	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน (ปี)

<10	97	76	78.4	21	21.6	0.138
10-14	38	34	89.5	4	10.5	
15-19	37	30	81.1	7	18.9	
20-29	28	18	64.3	10	35.7	
30-42	24	17	70.8	7	29.2	

หน่วยงานที่สังกัด

สำนักงานผู้บังคับการ และฝ่ายอำนวยการ	32	28	87.5	4	12.5	0.000
ฝ่ายการจัดสวัสดิการ	21	7	33.3	14	66.7	
ฝ่ายการณาปนกิจสงเคราะห์	20	19	95.0	1	5.0	
ฝ่ายคนตรี	103	82	79.6	21	20.4	
ฝ่ายอื่นๆ	47	38	80.85	9	19.1	

* p-value โดยใช้ Chi-square Test

การรับรู้ความสามารถในการทำงานและระบบบริหาร ทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับคุณภาพชีวิตในการทำงานตามแนวคิดของวอลตันในแต่ละมิติและโดยรวม ข้าราชการตำรวจที่มีการรับรู้ ทั้งโดยรวมและรายด้านที่ดีจะมีคุณภาพชีวิตในการทำงานในแต่ละมิติและโดยรวมดีไปด้วย

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถในการทำงานของตนเองและการรับรู้ต่อระบบบริหาร กับคุณภาพชีวิตในการทำงาน

จำนวนตัวอย่าง	คุณภาพชีวิตในการทำงาน				p-value*	
	ต่ำ		สูง			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
การรับรู้โดยรวม						
ต่ำ	138	132	95.7	6	4.3	0.000
สูง	86	43	50.0	43	50.0	
การรับรู้ความสามารถในการทำงานของตนเอง						
ต่ำ	156	139	89.1	17	10.9	0.000
ตารางที่ 5 (ต่อ)						
สูง	68	36	52.9	32	47.1	
การรับรู้ต่อระบบบริหาร						
ต่ำ	158	141	90.4	17	10.9	0.000
สูง	66	34	50.0	32	47.1	

* p-value โดยใช้ Chi-square Test

ค่านิยมต่อการทำงาน ต่อราชการและต่อบริการ โดยรวม มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวม และมิติของคุณภาพชีวิตด้านบูรณาการทางสังคม ชรรถมนูญในองค์กร ความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคม หากค่านิยมฯ โดยรวมดี ข้าราชการฯจะมีคุณภาพชีวิตในมิติดังกล่าวดีไปด้วย เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมในการทำงานกับคุณภาพชีวิตทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับคุณภาพชีวิตในการทำงานทั้ง โดยรวมและแต่ละมิติรายด้าน ข้าราชการฯ ที่มีค่านิยมต่อการทำงานดี จะมีคุณภาพชีวิตในการทำงานทั้งโดยรวมและแต่ละมิติรายด้านดีไปด้วย สำหรับค่านิยมต่อราชการ พบว่ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น ส่วนค่านิยมต่อบริการ ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการทำงานทั้งโดยรวมและ แต่ละมิติรายด้าน

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมต่อการทำงาน ค่านิยมต่อราชการ ค่านิยมต่อบริการ กับคุณภาพชีวิตในการทำงาน

จำนวนตัวอย่าง	คุณภาพชีวิตในการทำงาน				p-value*	
	ต่ำ		สูง			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ค่านิยมโดยรวม						
ต่ำ	44	41	93.2	3	6.8	0.007
สูง	180	134	74.4	46	25.6	
ค่านิยมต่อการทำงาน						
ต่ำ	51	46	90.2	5	9.8	0.018
สูง	173	129	74.6	44	25.4	
ค่านิยมต่อราชการ						
ต่ำ	35	29	82.9	6	17.1	0.461
สูง	189	146	77.2	43	22.8	
ค่านิยมต่อบริการ						
ต่ำ	27	24	88.9	3	11.1	0.149
สูง	197	151	76.6	46	23.4	

* p-value โดยใช้ Chi-square Test

6. อภิปรายผล

6.1 คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ

คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ กองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า ร้อยละ 76.8 มีคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงร้อยละ 21.9 เท่านั้นที่มีคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ฉัชพล กุ๋เต็ง (2540: 89-92)

ศึกษาในกลุ่มพนักงานโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย สุทิน สายสงวน (2538) ศึกษาในกลุ่มข้าราชการ กรมการเกษตร ในภาคใต้ นิตินัย กิมะโยธิน (2545) ศึกษาในกลุ่มนายทหารประทวน สังกัดกรมทหารม้าที่ 5 รักษาพระองค์ พนิดา งามนิยม (2545) ศึกษาในกลุ่มผู้บังคับหมวดตำรวจตระเวนชายแดน อภิชาติ พุ่มแก้ว (2548) ศึกษาในกลุ่มตำรวจชั้นประทวน สถานีตำรวจนครบาลโคกคราม และ สันทกวิชัย มากช่วย (2549) ศึกษาในกลุ่มข้าราชการตำรวจ สำนักงานเลขานุการ ตำรวจแห่งชาติ ที่พบว่าส่วนใหญ่ มีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละองค์กรอยู่ภายใต้ระบบราชการ ถึงแม้จะมีลักษณะงานที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะระบบ และ ระบบอำนาจหน้าที่ที่เหมือนกัน ดังกล่าวไว้ใน (แม็กซ์ เวเบอร์ 1974, อ้างใน วุฒิชัย จานงค์ 2520: 69-70) และอรุณ รักธรรม (2524: 68)

เมื่อพิจารณาแต่ละมิติของคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ ที่วัดตามทฤษฎีของวอลตัน (8 ด้าน/มิติ) พบว่าข้าราชการตำรวจ มีคุณภาพชีวิตด้านธรรมาภิบาลในองค์กรมากที่สุด รองลงมาคือ คุณภาพชีวิตด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น และ ด้านบูรณาการทางสังคม การเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสังคม และด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล อย่างไรก็ตามคุณภาพชีวิตด้านความยุติธรรมและความพอใจของคำตอบแทน ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน และด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกละเลยในการทำงาน เป็นมิติของคุณภาพชีวิตในการทำงานที่เป็นปัญหาสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาของ ฉัตรพล ภู่อึ้ง (2540: 89-92) ที่ศึกษาในกลุ่มพนักงานโรงงานมักกะสัน การรถไฟแห่งประเทศไทย พบว่าไม่สอดคล้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคำตอบแทน ที่พนักงานการรถไฟ โรงงานมักกะสัน ดีกว่า เนื่องจากพนักงานการรถไฟ ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรมหาชน มีคำตอบแทนที่ดีกว่า ข้าราชการประจำ แต่การศึกษานี้ให้ผลสอดคล้องกับการศึกษาของ สุทิน สายสงวน (2538) อภิชาติ พุ่มแก้ว (2548) ที่ศึกษาในข้าราชการของรัฐ ที่มีระบบการจ่ายคำตอบแทนที่คล้ายคลึงกัน คำตอบแทนและสวัสดิการต่างๆที่ได้รับข้าราชการตำรวจ ก่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับคำรองชีพในปัจจุบัน และภาระรับผิดชอบในการเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว อีกทั้งปริมาณงานที่มากเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนบุคลากรที่มีอยู่ในปัจจุบัน ข้าราชการตำรวจ ถึงร้อยละ 33.5 และ 29.9 เห็นว่า มีความพอใจในรายได้ที่ได้รับพอเพียงสำหรับการใช้จ่ายของครอบครัว และความยุติธรรมของคำตอบแทนที่ได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่นที่มีลักษณะคล้ายกันในระดับน้อยถึงน้อยที่สุดตามลำดับ และเห็นว่าความดีความชอบที่ได้รับประจำปีนั้น ไม่ยุติธรรม ประกอบกับคำตอบแทนที่ได้รับไม่เหมาะสมกับปริมาณงาน พอใจในสวัสดิการที่ได้รับไม่มากนัก หน่วยงานที่สังกัดมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับคุณภาพชีวิตด้านคำตอบแทนที่ยุติธรรมและความพอใจ ข้าราชการฝ่ายการจัดสวัสดิการมีคุณภาพชีวิตด้านนี้ดีกว่าข้าราชการตำรวจ ฝ่ายอำนวยการ และฝ่ายฆาปนกิจสงเคราะห์ ทั้งนี้เนื่องจากฝ่ายการจัดสวัสดิการเป็นงานใหม่ตามการปรับเปลี่ยน โครงสร้างสำนักงานตำรวจแห่งชาติประจำปี 2552 ยังมีภารกิจไม่มากเท่ากับงานในฝ่ายอำนวยการ และฝ่ายฆาปนกิจสงเคราะห์ ซึ่งเป็นฝ่ายที่เกิดมานาน ข้าราชการตำรวจเสนอแนะว่าควรจัดสวัสดิการเพิ่มขึ้น ขอบทงานล่งเวลาเพิ่มขึ้น โดยเน้นที่ข้าราชการฯ ชั้นผู้น้อย

คุณภาพชีวิตด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน พบว่าอยู่ในระดับดีเพียงร้อยละ 26.8 เท่านั้น รองลงมาพบว่าคุณภาพชีวิตด้านความยุติธรรมและความพอใจของคำตอบแทนพบว่ามีอยู่ในระดับดีเพียงร้อยละ 18.3 ข้าราชการตำรวจ ร้อยละ 24.5, 17.4, 16.9 และ 16.1 เห็นว่าตำแหน่งหรือสายงานที่ปฏิบัติงานอยู่มีโอกาสก้าวหน้าทัดเทียมกับตำแหน่งหรือสายงานอื่นๆ การปฏิบัติงานในหน่วยงานนี้ทำให้มีโอกาสประสบความสำเร็จ

ในชีวิตตามที่มุ่งหวังไว้ ความเหมาะสมในการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งและการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งเป็นไปตามระบบคุณธรรมน้อยถึงน้อยที่สุดตามลำดับ ถึงแม้ในปัจจุบันระบบการให้สวัสดิการของหน่วยงานราชการจะเป็นไปตามผลงานที่ได้รับก็ตาม แต่ยังมีปัญหาเมื่อนำมาปฏิบัติจริงและจะต้องทำให้มีธรรมาภิบาลและโปร่งใสหน่วยงานที่สังกัดมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับคุณภาพชีวิตด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานข้าราชการฝ่ายการจัดสวัสดิการ และฝ่ายคนตรี มีคุณภาพชีวิตด้านนี้ดีกว่าข้าราชการฝ่ายอำนวยการ และฝ่ายพัฒนาปลัดกระทรวง เพราะเนื่องจากกำลังพลของฝ่ายการจัดสวัสดิการ โดยส่วนใหญ่ได้มีโอกาสปฏิบัติงานร่วมกับผู้บังคับบัญชาระดับสูง เนื่องจากมีความสำคัญต่อการจัดสวัสดิการภายในโดยรวมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ส่วนฝ่ายอำนวยการ และฝ่ายพัฒนาปลัดกระทรวง เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นงานประจำที่เกี่ยวข้องกับเอกสาร ไม่ค่อยได้มีโอกาสปฏิบัติงานร่วมกับผู้บังคับบัญชาระดับสูง สำหรับฝ่ายคนตรีในยุคปัจจุบันผู้บังคับบัญชาเบื้องต้นสนับสนุนในการเพิ่มพูนศักยภาพส่วนบุคคล ข้าราชการตำรวจอยากให้มีการประเมินผลงานประจำปีที่โปร่งใสเป็นธรรม

คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย เป็นมิติหนึ่งที่เป็นปัญหาในอันดับสาม เนื่องจากมีเพียงร้อยละ 35.3 เท่านั้นที่มีคุณภาพชีวิตในมิตินี้ระดับสูง ข้าราชการตำรวจ มีความพอใจต่ออุปกรณ์ประจำหน่วยงานที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน การบำรุงรักษา ซ่อมแซมของใช้ อาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพดี และการพัฒนาสถานที่ทำงาน ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุดถึงร้อยละ 26.4, 17.4 และ 17.4 ตามลำดับ สิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัยเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้ผู้ที่ปฏิบัติงานในองค์กรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความแออัดของสถานที่ หากทำให้ในหน่วยงานมีความสะอาดเรียบร้อย อุปกรณ์เครื่องใช้อยู่ในสภาพดี และพร้อมใช้เป็นสิ่งจูงใจสิ่งหนึ่งที่ทำให้บุคลากรอยากมาทำงาน เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอีกทางหนึ่ง ข้าราชการตำรวจที่เป็นโสด จะมีคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัยที่ดีกว่า ทั้งนี้เนื่องจากข้าราชการตำรวจที่เป็นโสดกลุ่มใหญ่เป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในฝ่ายคนตรี และปฏิบัติงาน ณ ฝ่ายคนตรี ถนนแจ้งวัฒนะ จังหวัดนนทบุรี มีพื้นที่กว้างขวาง ไม่แออัด เหมือนกับข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานในฝ่ายอำนวยการ และฝ่ายพัฒนาปลัดกระทรวง ซึ่งมีที่ทำการอยู่ที่ อาคาร 19 ชั้น 10 กองสวัสดิการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งอยู่ใจกลางกรุงเทพมหานคร สำหรับข้าราชการฝ่ายการจัดสวัสดิการ มีคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย ดีกว่าฝ่ายอื่นที่ปฏิบัติงานอยู่ที่ อาคาร 19 ชั้น 10 กองสวัสดิการ สำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้น เนื่องจากเป็นฝ่ายที่เกิดใหม่ สถานที่ไม่แออัด มีการจัดสถานที่ปฏิบัติงานเป็นสัดส่วน ข้าราชการตำรวจให้ความเห็นว่าที่ทำงานแออัดมาก ไม่มีที่เก็บเอกสาร ห้องทำงานเต็มไปด้วยฝุ่น แผลงสาบ อุปกรณ์สำนักงานไม่เพียงพอ ยานพาหนะที่มีอยู่ค่อนข้างเก่า และไม่ปลอดภัยในการเดินทาง

คุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล เป็นมิติหนึ่งที่เป็นปัญหาในอันดับสี่ เนื่องจากพบว่าอยู่ในระดับดี ร้อยละ 40.6 สำหรับในประเด็นอื่นที่เป็นตัววัดในมิตินี้ที่เป็นปัญหามากที่สุด คือข้าราชการตำรวจ มีความพอใจต่อการได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาในการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อความก้าวหน้า ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด ร้อยละ 21.5 หน่วยงานที่สังกัดมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับคุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล ข้าราชการตำรวจ ฝ่ายการจัดสวัสดิการ และฝ่ายคนตรี มีคุณภาพชีวิตในด้านนี้ดีกว่าฝ่ายอื่น เนื่องจากฝ่ายการจัดสวัสดิการเป็นหน่วยงานที่เกิดขึ้นใหม่ในกองสวัสดิการ และข้าราชการตำรวจในสังกัดเป็นผู้ที่มีความรู้ในระดับอย่างน้อยปริญญาตรี และส่วนใหญ่เป็นผู้ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท เพื่อ

ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ของตนเอง ส่วนข้าราชการตำรวจ ฝ่ายคนตรี จะประกอบด้วยบุคลากรที่มีความสามารถเฉพาะทางคนตรี ทำให้บุคลากรกลุ่มนี้จะต้องพัฒนาความสามารถของตนเองตลอดเวลา และรับรู้ว่าตนเองมีความสามารถในการทำงานอยู่ในระดับดี ข้าราชการตำรวจอยากให้ผู้บังคับบัญชาส่งเสริมการศึกษาในด้านต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศให้มากขึ้น จัดฝึกอบรมให้ความรู้และพัฒนาศักยภาพทางด้านคนตรี ปรับเปลี่ยนให้บุคลากรมีทัศนคติเชิงบวกในการทำงานให้มากขึ้น

คุณภาพชีวิตด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคม พบว่าอยู่ในระดับดี ร้อยละ 42.0 สำหรับในประเด็นที่เป็นตัววัดในมิตินี้ที่เป็นปัญหามากที่สุดสองลำดับคือ การมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และหน่วยงานมีส่วนร่วมในการรณรงค์ด้านพัฒนาสังคมและชุมชนโดยรวม เห็นว่ามีน้อยถึงน้อยที่สุดร้อยละ 23.7 และ 16.5 ตามลำดับ หน่วยงานที่สังกัดมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับคุณภาพชีวิตด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคม ข้าราชการตำรวจ ฝ่ายการจัดสวัสดิการ และฝ่ายคนตรี มีคุณภาพชีวิตในด้านนี้ดีกว่ากลุ่มอื่น ทั้งนี้เนื่องจากฝ่ายการจัดสวัสดิการ เป็นฝ่ายที่เป็นศูนย์กลางในการให้ข้อมูลการจัดสวัสดิการภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะต้องพบปะกับข้าราชการตำรวจทุกหน่วยงานทั่วประเทศในการจัดทำกิจกรรมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ การจัดสวัสดิการในหน่วย สำหรับฝ่ายคนตรี จะมีภารกิจในการบรรเลงดนตรี และโรงเรียนการดนตรี จะต้องพบปะกับ ข้าราชการตำรวจ และประชาชนที่มาใช้บริการเป็นส่วนใหญ่ สำหรับข้าราชการตำรวจฝ่ายอำนวยการ และฝ่ายแผนกกิจกรรมสาระห์ ที่มีคุณภาพชีวิตด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคมน้อยกว่ากลุ่มอื่นนั้น เนื่องจากข้าราชการตำรวจฯ ฝ่ายอำนวยการมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบงานธุรการ งานกำลังพล งานคดีวินัย งานยุทธศาสตร์และแผน และงานงบประมาณการเงิน บัญชีพัสดุ งานตรวจสอบ และ งานเทคโนโลยีสารสนเทศ งานเหล่านี้เป็นงานที่ต้องนั่งประจำที่ทำงาน จึงมีโอกาสในการเกี่ยวข้องสัมพันธ์ทางสังคมในงานค่อนข้างน้อย ฝ่ายแผนกกิจกรรมสาระห์ ที่มีคุณภาพชีวิตด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคมน้อยกว่ากลุ่มอื่นอธิบายได้ดังนี้ ข้าราชการตำรวจฝ่ายนี้ เป็นฝ่ายที่มีภารกิจรับผิดชอบเกี่ยวกับงานแผนกกิจกรรมสาระห์ข้าราชการตำรวจ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำและครอบครัว ตลอดจนงานแผนกสถานของ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ งานส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับงานเอกสารเท่านั้น จึงมีโอกาสในการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคมน้อย

คุณภาพชีวิตด้านบูรณาการทางสังคม พบว่าอยู่ในระดับดี ร้อยละ 46.9 สำหรับในประเด็นอื่นที่เป็นตัววัดในมิตินี้ที่เป็นปัญหามากที่สุดสองลำดับคือ หน่วยงานเปิดโอกาสให้บุคลากรเสนอข้อมูลและข้อคิดเห็นต่อผู้บริหารเพื่อพัฒนาปรับปรุงการบริหารงานของหน่วยงาน และ ความสนใจและเข้าใจของผู้บังคับบัญชาในการทำงานของบุคลากร เห็นว่ามีน้อยถึงน้อยที่สุดร้อยละ 22.4 และ 10.2 ตามลำดับ ข้าราชการตำรวจที่เป็นโสด ปฏิบัติงานในฝ่ายการจัดสวัสดิการและฝ่ายคนตรีมีการบูรณาการทางสังคมดีกว่าข้าราชการตำรวจกลุ่มอื่น ทั้งนี้เนื่องจากคนโสดส่วนใหญ่ จะปฏิบัติงานในฝ่ายคนตรี มีการบูรณาการทางสังคมดีกว่าข้าราชการตำรวจ กลุ่มอื่นนั้นเนื่องจากมีโอกาสพบปะกับผู้บังคับบัญชาในระดับต่างๆของสำนักงานตำรวจแห่งชาติมากกว่า จึงมีความรู้สึกลึกซึ้ง และเป็นที่ปรึกษาเองมากกว่า เช่นเดียวกันกับงานฝ่ายการจัดสวัสดิการซึ่งเป็นงานใหม่ที่ผู้บังคับบัญชา ระดับสูงให้ความสนใจ และความสำคัญ ข้าราชการตำรวจเสนอแนะว่าผู้บังคับบัญชาระดับสูงควรใส่ใจ ผู้ใต้บังคับบัญชาให้มากขึ้น ควรจัดประชุมปรึกษาหารือเพื่อตกลงหาแนวทางนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน

คุณภาพชีวิตด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตด้านอื่น พบว่าอยู่ในระดับดี ร้อยละ 47.3 สำหรับประเด็นที่เป็นตัววัดในมิตินี้ที่เป็นปัญหามากที่สุดคือ การจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ของหน่วยงาน เห็นว่ามีน้อยถึง

น้อยที่สุดร้อยละ 30.4 ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานไม่มีการจัดงานสังสรรค์และกีฬาภายในในหลายปีที่ผ่านมา ข้าราชการตำรวจ ฝ่ายการจัดสวัสดิการ มีระดับการศึกษาสูง และมีตำแหน่งระดับสัญญาบัตรขึ้นไป จะมีคุณภาพชีวิตด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตด้านอื่นดีกว่าข้าราชการกลุ่มอื่น ทั้งนี้เนื่องจากหน้าที่การงานไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

คุณภาพชีวิตด้านธรรมนุญในองค์กรพบว่าอยู่ในระดับดี ร้อยละ 51.3 สำหรับในประเด็นที่เป็นตัววัดในมิตินี้ที่เป็นปัญหามากที่สุดคือ มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายที่คิดว่าตนเองไม่มีความสามารถ หรืองานนอกขอบเขตความรับผิดชอบ เห็นว่ามีน้อยถึงน้อยที่สุดร้อยละ 17.5 ซึ่งอาจจะเนื่องจากความไม่เข้าใจในคำถามที่เป็นคำถามเชิงนิเสธ ข้าราชการฝ่ายการจัดสวัสดิการและฝ่ายคนตรีมีคุณภาพชีวิตด้านนี้ดีกว่า ข้าราชการตำรวจกลุ่มอื่น ทั้งนี้เนื่องจากข้าราชการกลุ่มนี้ได้รับมอบหมายหน้าที่ตรงตามความถนัด ซึ่งสอดคล้องกับคำตอบที่ได้จากการประเมินการรับรู้ต่อระบบบริหารในประเด็นที่ว่า ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าได้รับการมอบหมายงานตรงตามความรู้ความสามารถของตนเอง หน่วยงานมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรที่ชัดเจน ข้าราชการตำรวจเสนอแนะว่า ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่างๆ ต้องมีความเสมอภาคยุติธรรมในทุกระดับชั้น ไม่แบ่งฝ่ายหรืองาน มีความเป็นธรรมในการโยกย้าย และเปลี่ยนสายงาน

6.2 การรับรู้ความสามารถในการทำงาน และระบบบริหาร

จากการประเมินการรับรู้ความสามารถในการทำงานของตนเอง และการรับรู้ต่อระบบบริหารของ ข้าราชการตำรวจพบว่าอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน กล่าวคือเกือบ 7 ใน 10 อยู่ในระดับปานกลาง ที่เหลืออยู่ในระดับดี สำหรับประเด็นที่เป็นปัญหาสำคัญต่อการรับรู้ความสามารถในการทำงานของตนเองคือ ความมีอิสระในการปฏิบัติตามหน้าที่ ส่วนประเด็นที่เป็นปัญหาสำคัญต่อการรับรู้ในระบบบริหารคือ ขวัญและกำลังใจในการทำงานที่ได้รับ วิธีการกระตุ้นให้ผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติงานและความยุติธรรมในการพิจารณาความดีความชอบข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงาน ฝ่ายการจัดสวัสดิการ มีการรับรู้ต่อความสามารถในการทำงานและต่อระบบบริหาร ดีกว่า ข้าราชการตำรวจกลุ่มอื่น รองลงมาคือข้าราชการฝ่ายคนตรี ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกำลังพลเหมาะสมตรง ความสามารถมากกว่ากลุ่มอื่น การรับรู้ในความสามารถในการทำงานของตนเอง และการรับรู้ต่อระบบบริหารของข้าราชการตำรวจ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการทำงานทั้งโดยรวม และแต่ละมิติ ข้าราชการตำรวจที่มีการรับรู้ในความสามารถในการทำงานของตนเอง และการรับรู้ต่อระบบบริหารที่ดี จะมีคุณภาพชีวิตในการทำงานทั้งโดยรวม และในแต่ละมิติ (8 มิติ/ด้าน) ดีไปด้วย ข้าราชการตำรวจจะเป็นผู้ปฏิบัติงานบริการประชาชน ผลของงานจะบ่งบอกถึงความสำเร็จในการทำงานตามมุ่งหวัง ทำให้เกิดกำลังใจ และมีความภาคภูมิใจในการทำงาน โดยที่บุคคลแต่ละคนย่อมมีความพยายามที่จะทำให้ได้มาซึ่งความสำเร็จและคุณภาพชีวิตของตนเอง ดังนั้นการรับรู้ว่าคุณมีความสามารถในการทำงานที่ดี ย่อมจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตในการทำงานดีไปด้วย

สำหรับการรับรู้ต่อระบบบริหาร ข้าราชการตำรวจ จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เอื้อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรที่ชัดเจน จัดบุคลากรที่ตรงตามความรู้ความสามารถ เหมาะสมกับปริมาณงาน มีการประสานงานที่ดีทั้งในและนอกหน่วยงาน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้เพิ่มพูนศักยภาพของตนเอง และให้ความยุติธรรมในการพิจารณาความดีความชอบ เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ทำให้ข้าราชการตำรวจเกิดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน ระบบบริหารหรือระบบบริหารจัดการที่ดี จะทำให้มีคุณภาพชีวิตในการทำงานดีไปด้วย

6.3 ค่านิยมต่อการทำงาน ค่านิยมต่อราชการ และค่านิยมต่อบริการ

จากการประเมินค่านิยมต่อการทำงาน ค่านิยมต่อราชการ และค่านิยมต่อบริการ พบว่าข้าราชการตำรวจ มีค่านิยมต่อบริการที่ดีที่สุด รองลงมา คือค่านิยมต่อราชการ และ ค่านิยมต่อการทำงาน ทั้งนี้เนื่องจากพบใน ระดับสูงถึงร้อยละ 87.9, 84.4 และ 77.2 ตามลำดับ ประเด็นที่เป็นปัญหาของค่านิยมคือ ความยุติธรรมในการพิจารณาความดีความชอบ ข้าราชการตำรวจที่ป็น โสคมมีค่านิยมต่อราชการดีกว่า เช่นเดียวกับข้าราชการตำรวจ สำนักงานผู้บังคับการและฝ่ายอำนวยการ และฝ่ายการจัดสวัสดิการที่มีค่านิยมต่อการทำงานดีกว่าฝ่ายอื่น

ค่านิยมต่อการทำงาน มีความสัมพันธ์ กับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ทั้งโดยรวมและรายด้าน ข้าราชการตำรวจ ที่มีค่านิยมในการทำงานที่ดี จะมีคุณภาพชีวิตในการทำงานดีไปด้วย บทบาทหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ ถูกกำหนดตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 126 ตอนที่ 65 ลงวันที่ 6 กันยายน 2552 และเล่ม 126 ตอนที่ 66 ก ลงวันที่ 7 กันยายน 2552 ในการทำงานนั้นจะต้องตระหนักในหน้าที่รับผิดชอบ อุทิศตนและเวลาในการทำงาน ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับแนวคิดของมาสโลว์ (Maslow, 1954: 91) ที่กล่าวว่ามนุษย์มีความต้องการในความมั่นคงของอาชีพ ต้องการที่จะเข้าร่วมและได้รับการยอมรับในสังคม การทำงานที่ประสบผลสำเร็จส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในงาน และทำให้มีคุณภาพชีวิตในการทำงาน

ค่านิยมต่อราชการ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตด้านอื่น ข้าราชการตำรวจ ที่มีค่านิยมต่อราชการ ที่ดี จะมีคุณภาพชีวิตด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตด้านอื่นดีไปด้วย

ค่านิยมต่อบริการ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตโดยรวม และคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย ข้าราชการตำรวจ ที่มีค่านิยมต่อบริการที่ดี จะมีคุณภาพชีวิตโดยรวม และคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัยดีไปด้วย งานของข้าราชการตำรวจฯ เป็นงานบริการ การให้บริการที่ดีย่อมเป็นที่ชื่นชอบและพึงพอใจของผู้ใช้บริการ เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน งานของข้าราชการตำรวจ ตั้งอยู่บนความถูกต้อง รวดเร็วและเสมอภาคในการให้บริการ ส่งผลให้มีความภาคภูมิใจกับงานที่ตนเองปฏิบัติ เกิดความผูกพันกับสิ่งที่ได้ทำ ส่งผลให้คุณภาพชีวิตในการทำงานดีไปด้วย

7. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษารั้ครั้งนี้ นำมาสู่ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ กองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติดังต่อไปนี้

1. ปัจจุบันเป็นภาวะที่ประเทศมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ คงจะเป็นไปได้ยากในการเพิ่มค่าตอบแทน ค่าล่วงเวลาในการทำงาน ดังนั้นการจัดสวัสดิการ การปรับปรุงระบบสวัสดิการ เพิ่มขวัญและกำลังใจในการทำงาน เปิดโอกาสในการเพิ่มพูนสมรรถนะของบุคลากร พิจารณาผลงานและความดีความชอบอย่างโปร่งใส และเป็นธรรม ต้องมีความเสมอภาคยุติธรรมในทุกระดับชั้น ไม่แบ่งฝ่ายหรืองาน มีความเป็นธรรมในการโยกย้าย และเปลี่ยนสายงาน

2. เสริมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน

3. พัฒนาสำนักงานให้เป็นสำนักงานที่สะอาด และปลอดภัย ที่เรียกว่า Healthy Office

4. จัดหาอุปกรณ์สำนักงานที่จำเป็น เช่น คอมพิวเตอร์ ให้พอเพียงต่อการปฏิบัติงานของทุกฝ่าย
5. จัดสวัสดิการยานพาหนะ รับ-ส่ง ข้าราชการตำรวจเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง
6. จัดหายานพาหนะที่ปลอดภัยในการไปปฏิบัติภารกิจของฝ่ายคนตรี
7. ควรจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ และกีฬาภายในระหว่างหน่วยงาน เพื่อเสริมสร้างความสามัคคี

8. รายการอ้างอิง

- ณัชพล ภู่เต็ง. 2540. “คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานโรงงานมักกะสันการรถไฟแห่งประเทศไทย.”
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิตินัย กิมะโยธิน. 2545. “คุณภาพชีวิตการทำงานของนายทหารชั้นประทวน สังกัดกรมทหารม้าที่ 5 รักษาพระองค์.” เอกสารวิจัยวิทยาลัยเสนาธิการทหาร. สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- นิตย์ สัมมาพันธ์. 2535. “โครงสร้างคุณภาพ.” ใน ทศพร ศิริสัมพันธ์ (บรรณาธิการ). **เทคนิควิธีการวิเคราะห์นโยบาย**. หน้า 262-264. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวลศิริ เปาวโรหิต. 2533. “การพัฒนาคุณภาพชีวิต.” ในเอกสารการสอนชุดวิชาการแนะแนวการพัฒนาคุณภาพชีวิต. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- พินดา งามนิยม. 2545. “คุณภาพชีวิตการทำงานของผู้บังคับหมวดตำรวจตระเวนชายแดน.” บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิเชียร เกตุสิงห์. 2524. **หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วุฒิชัย จานงค์. 2520. **แนวความคิดเรื่องพฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพฯ: บารุงสาส์น.
- สิทธิโชค วรรณสันติกุล. 2524. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- สุทิน บุญแจ้ง. 2541. “คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดอำนาจเจริญ.” ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุทิน สายสงวน. 2538. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการ : ศึกษากรณีข้าราชการในสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตรที่ประจำสำนักงานเกษตร อำเภอในภาคใต้.” วิทยานิพนธ์ปริญญา สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สันทกวิชัย มากช่วย. 2549. “คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจ: ศึกษากรณีตำรวจ สำนักงานเลขาธิการตำรวจแห่งชาติ.” บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อภิชาติ พุ่มแก้ว. 2548. “คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน สถานีตำรวจนครบาล โครคราม.” เอกสารวิจัยวิทยาลัยเสนาธิการทหาร. สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- อรุณ รัชธรรม. 2524. **พฤติกรรมข้าราชการไทย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Maslow, A. 1954. **Motivation and personality**. New York: Harper and Raw Publishers.
- Walton, R.E. 1974. Improving the Quality of Working Life. **Harvard Business Review**. (May- Juan) : 14.
- Werther, W.B. & Davis, K. 1982. **Personnel management and human resources**. Tokyo: McGraw-Hill.

ทัศนคติและแรงจูงใจที่มีต่อความตั้งใจในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่

ATTITUDE AND MOTIVATORS FOR THE INTENTION TO USE MOBILE TV

อุไรวรรณ พันธุ์ไวไล

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาพาณิชยอิเล็กทรอนิกส์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: urw047@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาทัศนคติและแรงจูงใจที่มีต่อการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ 2) ศึกษาความตั้งใจในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ 3) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความตั้งใจในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยศึกษากลุ่มประชากรที่พักอาศัยและทำงานอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครที่ไม่เคยรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ เพราะเป็นแหล่งแรกที่นักธุรกิจนำเข้าโมบายทีวีเพื่อทำการค้า เป็นการศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และปัจจัยแรงจูงใจที่มีต่อการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่สำคัญ ในการทดสอบความสัมพันธ์ที่ทัศนคติและแรงจูงใจที่มีต่อความตั้งใจในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ และศึกษาความสัมพันธ์ของการยอมรับเทคโนโลยีการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน จากประชากรที่พักอาศัยและทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ไม่เคยใช้บริการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า T-test, One-way ANOVA เพื่อทดสอบความแตกต่าง โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัย เป็นหญิงร้อยละ 53.2 เป็นชายร้อยละ 46.8 มีอายุระหว่าง 26-35 ร้อยละ 43.5 การศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 61.5 อาชีพพนักงานบริษัท ร้อยละ 55.7 มีรายได้ต่อเดือน 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 35.7 พบว่าปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ มีอิทธิพลต่อทัศนคติในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ในระดับสำคัญมาก ปัจจัยแรงจูงใจในการชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ พบว่า แรงจูงใจด้านความคงที่ในการเข้าถึง (Permanent access) มีความสำคัญมากต่อทัศนคติการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ การรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่ทำให้รับชมรายการที่ชื่นชอบได้ทุกโปรแกรมในเวลาที่ต้องการ ทัศนคติในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่มีความสำคัญมาก คือการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นเรื่องที่ดีมีประโยชน์ มีความต้องการที่จะใช้บริการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่เมื่อมีบริการทั่วถึงและมีผู้ให้บริการมากแล้ว และตั้งใจจะใช้บริการ Mobile TV ภายใน 4 - 6 เดือน

คำสำคัญ : โอบายทีวี พฤติกรรมความตั้งใจ ทักษะคนติ

ABSTRACT

A proposes of this research are; studying the effects of attitude and motivators for the intention to use mobile TV, studying the intention to use mobile TV and the factors influence intention to use mobile TV, and studying the case of people never use of Mobile TV in Bangkok area because Bangkok is the first market where mobile TV is commercially available. The demographical factors and studying the effects of motivation factors of consumers' to use mobile TV are an important theory for testing their relationship between attitude and intention to use mobile TV. Then, the relationship between technology acceptances of mobile TV is also studied.

This research employs the survey of population of people never use to Mobile TV in Bangkok area with a 400 people. The questionnaire is a tool used to collect data. Statistics used in data analysis includes cost percent average value, median, and standard deviation value. Statistics used in hypothesis testing consists of T-test differences in the population and analysis of one-way ANOVA. System with major issues is measured statistically at 0.05, and testing the relationship of the variables by means of Pearson Correlation.

The results of the samples was female 53.2 percent and males 46.8 percent, aged between 26 – 35 years 43.5 percent, with bachelor's degree graduate 61.5 percent, monthly income between 10,001 – 20,000 baht 35.7 percent. Overall, samples and gratifications theory is found to be a valid approach to explain the factors affecting to the influence attitude to use mobile phone. The results showed respondents have the highest level averaging 3.48. Regarding of factor affecting motivators for the intention to use mobile TV, the results indicate that motivation for permanent access motivator is most important, showed respondents' have the highest level. Because it allows consumers to watch entertainment programs such as movie, sport and drama at all time, and wherever to respondents a times.

As expected, attitude towards using mobile TV was positively related with intention to use mobile TV. The findings can provide useful and a good idea to facilitate. The samples respondents to use mobile TV fill in services fully available and the current consumers using mobile TV. Furthermore, Intention to use mobile TV services in the next 4 to 6 month.

KEYWORDS : Mobile TV, TV on Mobile, Behavior Intention, Attitude

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันโทรศัพท์เคลื่อนที่ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับวิถีชีวิตของคนในการติดต่อสื่อสาร ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่ 5 ของมนุษย์ในปัจจุบัน ที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งเลยทีเดียว เทคโนโลยีของโทรศัพท์เคลื่อนที่พัฒนาอย่าง

รวดเร็วและมีการแข่งขันสูง ทั้งด้าน Hardware และ Software ของโทรศัพท์เคลื่อนที่ ผู้ผลิตโทรศัพท์เคลื่อนที่จึงพยายามใส่คุณสมบัติแปลกใหม่ลงในโทรศัพท์เคลื่อนที่ เพื่อช่วงชิงความเป็นหนึ่งในการครองส่วนแบ่งทางตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความเป็นส่วนตัวให้กับลูกค้า แม้แต่การดูรายการ โทรทัศน์ ก็ไม่จำกัดอยู่บนหน้าจอโทรทัศน์อีกต่อไป

โมบายทีวี (Mobile TV) เป็นเทคโนโลยี 2.0 ในด้านโทรศัพท์เคลื่อนที่หรือ “โมบาย 2.0 (Mobile 2.0)” สามารถรับชมรายการโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้เลย ซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่ที่นำเทคโนโลยี 3G มาช่วยให้การพัฒนาก้าวหน้ายิ่งขึ้น เพราะเป็นเทคโนโลยีในการส่งข้อมูลความเร็วสูง สามารถเรียกดูข้อมูลได้ตลอดเวลา และทุกที่ นี่คือการแตกต่างจากการดูโทรทัศน์ทั่วไป กำลังได้รับความนิยมอย่างมาก ในปี พ.ศ. 2551 โมบาย 2.0 เป็นแนวโน้มด้านตลาดโทรศัพท์ และเทคโนโลยีไร้สายที่กำลังมาแรง ไม่แพ้เทคโนโลยีอื่นๆ มีการประยุกต์ด้านเนื้อหา เครือข่ายสังคม และบริการในพื้นที่ ทีวีโทรศัพท์เคลื่อนที่ด้วย คาดว่ายังคงเติบโตขึ้นอีกเรื่อยๆ

โทรศัพท์เคลื่อนที่ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสื่อสำหรับวัยรุ่น ที่ในหลายประเทศคนกลุ่มนี้มีการบริโภคสื่อผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่มากกว่าสื่อบนอินเทอร์เน็ตที่ใช้สาย แม้แต่การรับชมรายการโทรทัศน์ เห็นได้จากผลสำรวจเกี่ยวกับผู้ใช้โมบายทีวีจากเว็บโก โมนิวส์ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 พบว่า ร้อยละ 9 ของผู้ใช้โมบายทีวีระบุว่า รับชมโทรทัศน์ทั้งที่อยู่ในสำนักงานและที่บ้านร้อยละ 43 ของผู้ปกครองที่ใช้โมบายทีวีระบุว่า ใช้โมบายทีวีเพื่อความบันเทิงของบุตรหลาน ร้อยละ 67 ของผู้ใช้โมบายทีวีระบุว่า นำบริการโมบายทีวีไปวัดเพื่อนๆ ในงานพบปะสังสรรค์ ร้อยละ 85 ของผู้ใช้โมบายทีวีระบุว่า รับชมโทรทัศน์มากขึ้นหลังจากลงชื่อเข้าใช้บริการโมบายทีวี นอกจากนี้มีผู้ใช้โมบายทีวีที่เป็นผู้ชาย ร้อยละ 67 และเป็นผู้หญิงร้อยละ 33 สำหรับผู้มีอายุระหว่าง 18 ถึง 49 ปี เป็นผู้ใช้โมบายทีวีกว่า 3,000,000 ราย โดยเป็นสมาชิกการถ่ายทอดสด หรือ “ไลฟ์ทีวี (Live TV)” 50 ช่อง หรือเป็นสมาชิกเพลงดิจิทัล

ประเภทของการบริการบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ที่ไม่เคยใช้แต่ได้รับความนิยม จากผลการสำรวจของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยปี 2550 พบว่ามีการสนใจการชำระค่าบริการต่างๆ ถึง ร้อยละ 39.4 และชมโทรทัศน์ออนไลน์ ร้อยละ 39.4 และสนทนาออนไลน์ (Msn, Google talk) ร้อยละ 38.9 เมื่อเทียบจากการสำรวจที่ผ่านมาเห็นได้ว่าผู้ใช้บริการเริ่มให้ความสนใจกับบริการเหล่านี้เพิ่มขึ้น และมีความสนใจจะใช้บริการบนโทรศัพท์เคลื่อนที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC):2550)

ปัจจัยที่ทำให้ลูกค้าใช้บริการเนื้อหาจิตตอลบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ มีเหตุผลมาจากความต้องการใช้บริการจากโทรศัพท์เคลื่อนที่คือ ความสะดวกในการใช้บริการ ร้อยละ 57.5 แปลกใหม่ทันสมัย ร้อยละ 31.1 ค่าใช้บริการไม่แพง/ประหยัดกว่าวิธีอื่น ร้อยละ 15.9 สามารถเลือกรับชมและฟังรายการย้อนหลังได้ ร้อยละ 8.7 รับชมและฟังรายการต่างประเทศได้ ร้อยละ 7.9 และพบว่าโดยส่วนใหญ่ผู้ใช้บริการอยากได้ความสะดวกในการใช้บริการจากโทรศัพท์เคลื่อนที่มากที่สุด ซึ่งเป็นข้อมูลให้แก่ผู้ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการบริการบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ได้ทราบความต้องการของลูกค้า เพื่อนำไปปรับปรุงการบริการของธุรกิจให้ตรงความต้องการของลูกค้า และเป็นข้อมูลในการเลือกใช้สินค้าและบริการต่างๆบนโทรศัพท์เคลื่อนที่อย่างคุ้มค่าที่สุด

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยแรงจูงใจและทัศนคติที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ อันจะส่งผลกระทบต่อการใช้เทคโนโลยี โดยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากรที่พักอาศัยและทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นศูนย์กลางด้านเทคโนโลยีและมีประชาชนอาศัยอยู่จำนวนมากหลากหลายอาชีพ มีรูปแบบวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน จึงมุ่ง

เน้นกลุ่มประชากรดังกล่าว อันจะนำมาเป็นข้อมูลที่สำคัญเพื่อใช้ประกอบในการตัดสินใจ เพื่อเลือกใช้เทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่งให้ได้รับประโยชน์จากการเลือกใช้อย่างคุ้มค่าที่สุด และเหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล เพื่อให้สังคมได้เรียนรู้เกี่ยวกับความตั้งใจในการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่กำลังได้รับความนิยมว่ามีอิทธิพลกับชีวิตประจำวันอย่างไรบ้าง ก็สามารถนำข้อมูลการวิจัยนี้ไปประกอบการวางแผนทางยุทธศาสตร์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาจากผลกระทบได้ ทั้งนี้บริษัทธุรกิจด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร สามารถนำผลการวิจัยเพื่อไปประกอบการพัฒนาเทคโนโลยีให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค นับว่าเป็นการสร้างทางเลือกให้กับผู้บริโภคได้จากการแข่งขันของธุรกิจการสื่อสารนี้อย่างคุ้มค่าที่สุด

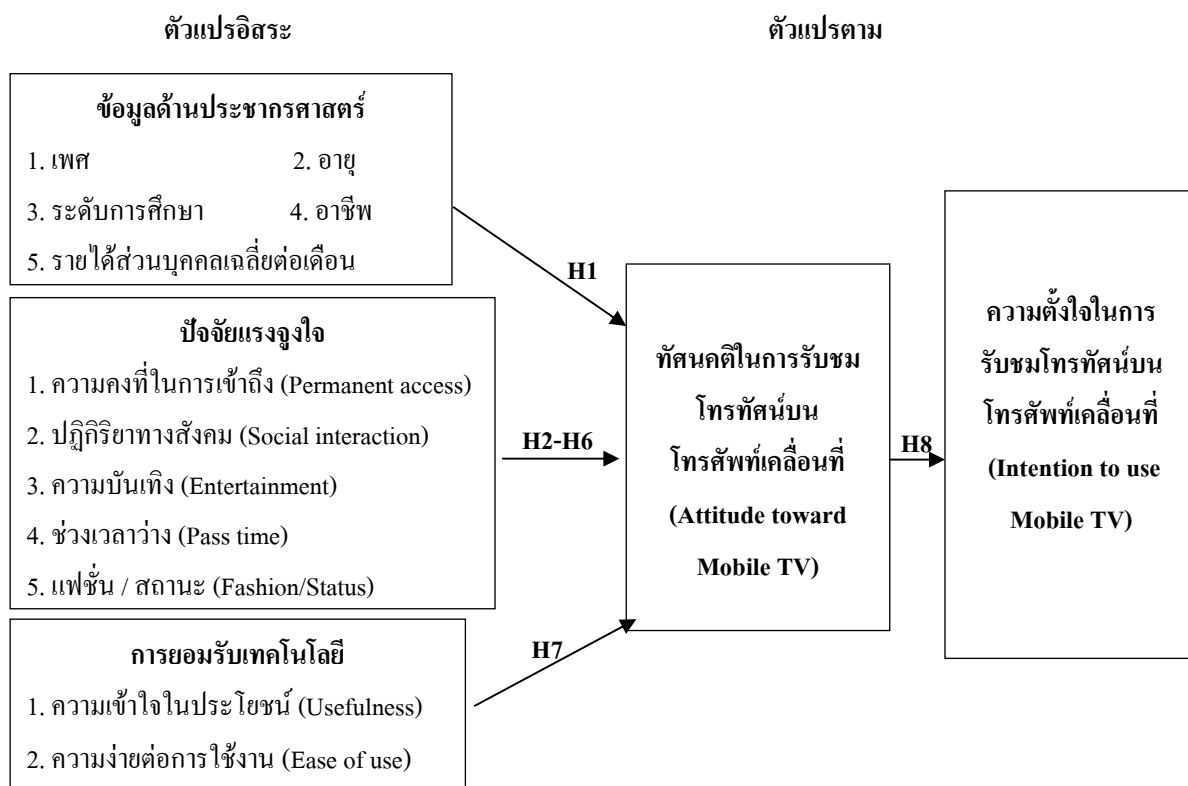
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาถึงทัศนคติและแรงจูงใจที่มีต่อการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ของประชากรที่พักอาศัยและทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร
2. ศึกษาถึงความตั้งใจในการเลือกรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ของประชากรที่พักอาศัยและทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร
3. ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความตั้งใจในการเลือกรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ของประชากรที่พักอาศัยและทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร

3. สมมติฐานในการวิจัย

- สมมติฐานที่ 1. ปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีทัศนคติในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่แตกต่างกัน
- สมมติฐานที่ 2. แรงจูงใจด้านความคงที่ในการเข้าถึงมีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่
- สมมติฐานที่ 3. แรงจูงใจด้านปฏิริยาทางสังคมมีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่
- สมมติฐานที่ 4. แรงจูงใจด้านความต้องการความบันเทิงมีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่
- สมมติฐานที่ 5. แรงจูงใจด้านช่วงเวลาในการรับชมมีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่
- สมมติฐานที่ 6. แรงจูงใจด้านแฟชั่นหรือสถานะมีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่
- สมมติฐานที่ 7. ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีมีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่
- สมมติฐานที่ 8. ทัศนคติในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่

4. กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

5.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการยอมรับนวัตกรรม

กระบวนการยอมรับนวัตกรรม คือ กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม (Innovation Decision Process) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1.ขั้นความรู้ (Knowledge Stage) เป็นขั้นที่บุคคลจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม 2.ขั้นความรู้สึก (Persuasion Stage) เป็นขั้นที่บุคคลเกิดความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบนวัตกรรมนั้น หลังจากได้ศึกษาหาความรู้แล้ว 3.ขั้นตัดสินใจ (Decision Stage) เป็นการตัดสินใจระหว่างทางเลือก 2 ทาง คือ การยอมรับ หรือไม่ยอมรับที่จะทดลอง 4.ขั้นสนับสนุน (Implementation Stage) เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากตัดสินใจซึ่งบุคคลนั้นจะพิจารณาต่อว่าจะใช้นวัตกรรมต่อไปหรือไม่ 5.ขั้นยืนยัน (Confirmation Stage) ในขั้นนี้บุคคลจะแสวงหาข้อมูลเพื่อยืนยันผลการตัดสินใจ หากพบข้อขัดแย้งบางอย่างอาจทำให้เปลี่ยนความตั้งใจจากเดิมที่เคยยอมรับมาเป็นไม่ยอมรับ หรือจากการไม่ยอมรับมาเป็นยอมรับได้

5.2 แนวคิดการยอมรับเทคโนโลยี

TAM (Technology Acceptance Model) เป็นทฤษฎีที่ได้พัฒนาขยายองค์ความรู้ที่ต่อจาก TRA (Theory of Reasoned Action) ของ Ajzen & Fishbein (1975) โดย Davis (1989) จุดประสงค์ของ TAM คือ การทำนายหรืออธิบายพฤติกรรมการใช้คอมพิวเตอร์ของผู้ใช้ทุกคน ดังนั้น TAM คือตัวแบบที่มีความน่าเชื่อถือสำหรับการทำนายความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีของผู้บริโภค ได้อธิบายการเชื่อมโยงกันระหว่างตัวแปรใน 2 โครงสร้างคือ

1. การรับรู้ว่ามีประโยชน์ (Perceived Usefulness) และการรับรู้ว่ายากต่อการใช้ (Perceived Ease of Use)

2. เจตคติของผู้ใช้ (User's Attitude: A), ความตั้งใจกระทำ (Behavioral Intentions: BI) และพฤติกรรมการใช้คอมพิวเตอร์จริง (Actual Computer Usage Behavior).

5.3 แรงจูงใจต่อการใช้ประโยชน์จากการชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ มี 5 อย่างคือ

1. ความบันเทิง เป็นสิ่งแรกที่แสดงถึงปัจจัยด้านความพึงพอใจในการใช้สื่อทางโทรศัพท์ (O'Keefe & Sulanowski, 1995; Leung & Wei, 2000; Peters & Allouch, 2005, Papacharissi & Rubin, 2000)

2. ปฏิกริยาทางสังคม การติดต่อกับบุคคลอื่นนั้น สามารถติดต่อกันได้ทางสื่อโทรศัพท์ เช่นทางวิทยุสื่อสาร (Leung & Wei, 1998) เพจเจอร์ พีดีเอ (Peters & Allouch, 2005) และการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต (Naruse, 2003) มีการค้นพบว่าปฏิกริยาทางสังคมมีผลกระทบต่อแรงจูงใจดังที่กล่าวมา (Cooper & Weaver, 2003)

3. ความคงที่ในการเข้าถึง การเปลี่ยนแปลงและความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล เป็นปัจจัยใหม่ด้านความพึงพอใจของผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ (Leung & Wei, 2000) การเปิดตัวรูปแบบใหม่ของการเข้าถึงข้อมูลเป็นแรงจูงใจหลักสำหรับผู้ใช้อุปกรณ์ PDA (Peters, & Allouch, 2005) การศึกษาการใช้อินเทอร์เน็ตจากโทรศัพท์เคลื่อนที่ พบว่าความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วทุกที่ทุกเวลาเป็นสิ่งยืนยันที่ส่งผลต่อทัศนคติ การใช้ Wi-Bro การที่รับชมรายการโทรทัศน์ได้ทุกที่ทุกเวลา เป็นประโยชน์สำคัญสุดของผู้รับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ดังนั้นความคงที่ในการเข้าถึงข้อมูลเป็นความคาดหวังสำคัญในการพัฒนาทัศนคติต่อการใช้อินเทอร์เน็ต (Shin, D.H., 2007)

4. ช่วงเวลาว่าง การใช้สื่อบันเทิงเพื่อฆ่าเวลาถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญของผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ และพีดีเอ (Leung & Wei, 2000; Peters & Allouch, 2005) เช่นเดียวกับการดูโทรทัศน์แบบเดิม และใช้อินเทอร์เน็ต (Papacharissi & Rubin, 2000) เมื่อไม่นานมานี้ Wei (2008) พบว่าการใช้สื่อในช่วงเวลาว่างนั้นมีผลไปสู่การเล่นวิดีโอเกมผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่คลื่นสัญญาณ 3G ด้วยเช่นกัน (Han et al., 2005)

5. แฟชั่นหรือสถานะ ถือว่ามีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการเลือกใช้อุปกรณ์โทรศัพท์ จากการเปรียบเทียบแนวความคิดของผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ 5 พื้นที่หลัก ได้แก่ ฮาวาย ญี่ปุ่น สวีเดน ไต้หวัน และสหรัฐอเมริกา พบว่า ในด้านเกี่ยวกับความเหมือนและความต่างทางวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่แสดงถึงการรับรู้แฟชั่นของการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ด้วยเช่นกัน (Leung & Wei, 1998; Peters & Allouch, 2005, Campbell, 2007)

5.4 แนวคิดทฤษฎีด้านทัศนคติต่อการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่

พฤติกรรมความตั้งใจและทัศนคติเป็นสิ่งที่อยู่บนพื้นฐานของแรงจูงใจ ที่ส่งผลต่อการวิจัยเห็นว่าการความพึงพอใจของแต่ละบุคคลส่งผลต่อแรงจูงใจและทัศนคติทำให้เกิดความตั้งใจจะใช้บริการ และพบว่ามียุทธศาสตร์ต่อตัวแปรด้านปัจจัยแรงจูงใจทั้งหมด ส่งผลต่อทัศนคติที่แสดงออกและอิทธิพลของแรงจูงใจ (Usefulness, ease of use, enjoyment and expressiveness) เมื่อรวมกันจะเห็นว่าเป็นเครื่องมือหลักในการศึกษาความตั้งใจที่จะใช้บริการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งจะเห็นผลลัพธ์ในด้านการประเมินทัศนคติต่อผลประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้ผลิตภัณฑ์ และทัศนคติที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจ (Davis et al., 1989; Nysveen et al., 2005; Yung Kyun Choi, Juran Kim, Sally J.McMillan., 2009)

5.5 แนวคิดทฤษฎีความตั้งใจต่อการยอมรับ

บุคคลมักแสดงพฤติกรรมทั่วไปสอดคล้องกับความตั้งใจที่มุ่งใจไป ความตั้งใจที่ชอบประพฤติปฏิบัติตัว เป็นผลมาจากประสบการณ์กับบริการหรือข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับผู้บริโภคเกี่ยวกับงานบริการนั้น อารมณ์หรือทัศนคติเป็นตัวที่กำหนดปัจจัยในพฤติกรรมของผู้บริโภค และลูกค้ามักประเมินความขึ้นชอบต่อการรับบริการ อิเล็กทรอนิกส์ที่เสนอผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับในระดับที่สูงกว่าโดยที่ผู้บริโภคตั้งใจที่จะใช้บริการและมีการยอมรับสูงด้วย หากผู้บริโภคมีความประทับใจต่อการบริการอิเล็กทรอนิกส์มากก็มีผลทำให้ ผู้บริโภคมีแนวโน้มการยอมรับมากขึ้นด้วย และมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้บริการนั้นด้วย (Ajzen & Fishbein, 1980)

5.6 แนวคิดทฤษฎีเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ

ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ เป็นการศึกษาโดยนำแนวคิดที่ว่าผู้รับสารเป็นผู้กำหนด และเป็นผู้เลือกใช้สื่อประเภทต่างๆ และเลือกรับสารเพื่อสนองตอบความต้องการของตน ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ ได้ปรับเปลี่ยนมุมมองที่ว่าสื่อทำอะไรกับผู้รับสารมาเป็นผู้รับสารทำอะไรกับสื่อ รูปแบบความพึงพอใจจากการใช้สื่อออกเป็นกลุ่มได้ดังนี้ 1.เพื่อประโยชน์ทางด้านข้อมูล 2.เพื่อเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลเกี่ยวกับสังคม 3.เพื่อดำรงเอกลักษณ์ของบุคคล 4.เพื่อประโยชน์ในการลดหรือผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ นอกจากนี้ยังได้เพิ่มมิติเรื่องอรรถประโยชน์ของผู้รับสารด้วย (วัลลภา เกลิมวงศาเวช, 2540)

5.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาเกี่ยวกับความพร้อมด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของพนักงานเรื่องเทคโนโลยีเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ยุคที่ 3 ผลการวิจัย ด้านความเข้าใจในเทคโนโลยีเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ยุคที่ 3 พบว่า ร้อยละ 76.0 เคยได้รับข้อมูลมาก่อน ได้แก่ โมบายทีวี (Mobile TV) บริการส่งข้อมูลทั้งภาพ (วีดีโอ) และเสียงด้วยความเร็วสูงและบริการวีดีโอคอนเฟอร์เรนซ์ (Video Conference) เป็นสามอันดับแรก โดยทราบข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุด ร้อยละ 76.4 และมีความสนใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ยุคที่ 3 ในระดับปานกลาง ร้อยละ 51.6 ด้านความคาดหวังในการให้บริการของเทคโนโลยีเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ยุคที่ 3 พบว่า ผู้ใช้บริการต้องการจ่ายค่าบริการ แบบตามปริมาณการใช้งาน ร้อยละ 62.2 โดยเลือกใช้บริการโมบายทีวี (Mobile TV) เป็นอันดับแรก นอกนั้นต้องการจ่ายค่าบริการแบบเหมาจ่ายรายเดือน โดยเลือกบริการรายการจ่ายไม่เกิน 200 บาท เป็นอันดับแรก ซึ่งจากจุดอันดับความต้องการใช้งาน พบว่าผู้ให้บริการต้องการใช้โมบายทีวี (Mobile TV) บริการวีดีโอคอล (Video Call) และบริการส่งข้อมูลทั้งภาพ (วีดีโอ) และเสียงด้วยความเร็วสูง เป็นสามอันดับแรก และต้องการใช้งานถึง ร้อยละ 90.9 (นุชนารถ ศรีบาล, 2551)

6. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล (Questionnaire) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ประชากรที่พักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครที่ไม่เคยรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยใช้วิธีการของ Taro Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หรือยอมให้มีค่าความผิดพลาดได้เพียงร้อยละ 5 จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) เพื่อที่จะอธิบายถึงภาพรวมกว้างๆ ของข้อมูลทั้งหมดเป็นการหาตัวแทนของกลุ่ม ค่าการ

ทดสอบ T-test ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อหาค่าความแตกต่างระหว่างตัวแปรสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่อใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร ในการทดลอง การทดสอบเครื่องมือในการวิจัย ใช้ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index :IOC) และใช้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการวัด Internal Consistency Reliability อาศัยสถิติ Cranach's Alpha

7. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กรอบแนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรม และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้จากการเก็บแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 400 ชุด มีผลการวิจัยดังนี้คือ

ข้อมูลทางประชากรศาสตร์กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 53.2 และเป็นเพศชาย จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 46.8 มีอายุระหว่าง 26 – 35 ปี จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 43.5 การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 61.5 อาชีพส่วนใหญ่เป็นพนักงาน/เจ้าหน้าที่บริษัท จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 55.7 รายได้ต่อเดือนคือ 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 35.7

ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ มีอิทธิพลต่อทัศนคติในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่สรุปโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 3.50 ซึ่งอยู่ในระดับที่มีความสำคัญมากต่อการยอมรับเทคโนโลยี เมื่อจำแนกตามเพศพบว่า 1) การรับรู้ในความง่ายในการใช้งาน Mobile TV คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.55 อยู่ในระดับที่มีความสำคัญมากต่อการยอมรับเทคโนโลยี เห็นว่าโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่เป็นอุปกรณ์ที่ง่ายต่อการพกพาสามารถดูได้ทุกที่เพื่อรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ มีค่าเฉลี่ย 3.79 อยู่ในระดับความสำคัญมาก รองลงมาคือการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่มีวิธีการที่ง่ายในการรับชมรายการต่างๆ มีค่าเฉลี่ยคือ 3.44 อยู่ในระดับความสำคัญมาก 2) การรับรู้ในประโยชน์ของ Mobile TV ค่าเฉลี่ย 3.45 อยู่ในระดับที่สำคัญมากต่อการยอมรับเทคโนโลยีการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ คือการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ช่วยให้ไม่พลาดชมรายการต่างๆที่ชื่นชอบ มีค่าเฉลี่ย 3.65

ปัจจัยแรงจูงใจในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ กำหนด เป็น 5 ปัจจัย พบว่าทั้ง 5 ปัจจัยเป็นแรงจูงใจมีความสำคัญมากต่อทัศนคติในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ มีค่าเฉลี่ยรวมคือ 3.43

1.) แรงจูงใจด้านความคงที่ในการเข้าถึง (Permanent access) มีค่าเฉลี่ย 3.64 ถือว่ามีความสำคัญต่อทัศนคติในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ในระดับมาก คือการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่ทำให้ชมรายการที่ชื่นชอบได้ทุกโปรแกรมทุกที่ทุกเวลาที่จะรับชม ค่าเฉลี่ย 3.75 อยู่ระดับความสำคัญมาก 2.) แรงจูงใจด้านความบันเทิง (Entertainment) มีค่าเฉลี่ย 3.57 มีความสำคัญต่อทัศนคติการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ในระดับมาก เห็นว่าเมื่อรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน (Entertainment) มีค่าเฉลี่ย 3.72 อยู่ระดับสำคัญมาก 3.) แรงจูงใจด้านแฟชั่น/สถานะ (Fashion/status) มีค่าเฉลี่ย 3.52 มีความสำคัญต่อทัศนคติการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ในระดับมาก เพราะการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ทำให้รู้สึกว่าเป็นผู้ติดตามแฟชั่นทันเท่าเทียมหรือดีกว่าผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย 3.82 มีระดับความสำคัญมาก 4.) แรงจูงใจด้านช่วงเวลาขณะที่รอ (Pass time) ค่าเฉลี่ย 3.45 มีความสำคัญมากต่อทัศนคติการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ คือสามารถรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้ในขณะที่เดินทาง ค่าเฉลี่ย 3.57 มีระดับความสำคัญมาก

5.) แรงจูงใจด้านปฏิกริยาทางสังคม (Social interaction) มีค่าเฉลี่ย 2.97 คือ การรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่ทำให้หันต่อเหตุการณ์และนำมาพูดคุยกับบุคคลอื่นๆ มีค่าเฉลี่ย 3.43

ด้านทัศนคติเกี่ยวกับการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ค่าเฉลี่ยรวม 3.48 มีระดับความสำคัญมาก คือการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นเทคโนโลยีที่ดีและมีประโยชน์ ค่าเฉลี่ย 3.68 ในระดับสำคัญมาก ระดับรองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ถือว่า เป็นการได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ จากการเปลี่ยนแปลงนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ย 3.50

ด้านความตั้งใจในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่มีค่าเฉลี่ยรวม 3.39 เหตุผลคือ มีความตั้งใจที่จะรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่เมื่อมีบริการอย่างทั่วถึงและเห็นว่ามีผู้ใช้มากแล้ว มีค่าเฉลี่ยคือ 3.62 ในระดับความสำคัญมาก รองลงมาคือ มีความตั้งใจที่จะรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่แม้ว่าจะมีราคาค่อนข้างสูง มีค่าเฉลี่ย 3.00 และมีความตั้งใจที่จะใช้บริการ Mobile TV ภายในเวลา 4 - 6 เดือน จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 30.3 รองลงมา คือ ภายในเวลา 7 - 12 เดือน จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 25.2

8. อภิปรายผล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหญิงร้อยละ 53.2 มีอายุ 26-35 ร้อยละ 43.5 การศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 61.5 อาชีพพนักงานบริษัท ร้อยละ 55.7 มีรายได้ต่อเดือน 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 35.7 มีอายุ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกันทำให้มีทัศนคติในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่แตกต่างกัน ส่วนอาชีพ รายได้ต่อเดือน การใช้เครือข่ายสัญญาณ และคุณสมบัติการเชื่อมต่อข้อมูลแตกต่างกันนั้น ทำให้มีทัศนคติการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ไม่แตกต่าง ด้านปัจจัยในการยอมรับเทคโนโลยีการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ สรุปรวมอยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุดคือ การยอมรับเทคโนโลยีโทรศัพท์เคลื่อนที่ด้านอรรถประโยชน์ และด้านความสะดวกสบาย ซึ่งมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อความตั้งใจในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การรับรู้ว่ามีประโยชน์และรับรู้ว่าจะง่ายต่อการใช้งาน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและความตั้งใจที่ผู้บริโภคจะเลือกรับชมหรือปฏิเสธเทคโนโลยีนี้ ส่วนปัจจัยแรงจูงใจในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อความตั้งใจสำคัญที่สุดคือ แรงจูงใจด้านความคงที่ในการเข้าถึง (Permanent access) เพราะทำให้รับชมรายการที่ชื่นชอบได้ทุกโปรแกรมในเวลาที่ต้องการรับชม ระดับรองลงมาคือ แรงจูงใจด้านความบันเทิง เพราะการรับชมทำให้เกิดความเพลิดเพลินและรู้สึกมีชีวิตชีวา ด้านทัศนคติต่อความตั้งใจในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ถือว่ามีระดับความสำคัญมาก เพราะกลุ่มตัวอย่าง มีทัศนคติต่อเทคโนโลยีการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ว่าเป็นเทคโนโลยีที่ดีและมีประโยชน์ที่จะเลือกรับและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านความตั้งใจในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ คือตั้งใจที่จะรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ เมื่อมีบริการอย่างทั่วถึงและเห็นว่ามีผู้ใช้มากแล้ว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตั้งใจที่จะใช้บริการ Mobile TV ภายในเวลา 4 - 6 เดือน

9. ข้อเสนอแนะ

เทคโนโลยีด้านการสื่อสาร มีการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ ไม่สิ้นสุด เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคหรือกลุ่มลูกค้าอยู่เสมอ และเห็นว่ารูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ใช้ชีวิตอยู่นอกบ้าน

มากขึ้น จึงมีการพัฒนาช่องทางและรูปแบบเพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภคมากที่สุด ดังนั้นผู้บริโภคก่อนจะเลือกใช้เทคโนโลยี หรือเลือกรับสื่อต่างๆ และนวัตกรรมใหม่ๆ ก็ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ และผลเสียที่ตนได้รับก่อนว่าคุ้มค่าแค่ไหน สิ่ง que เลือกซื้อเลือกใช้นั้นเราใช้ทุกอย่างตามคุณสมบัติเทคโนโลยีที่ผลิตมาหรือเปล่า เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของตัวเองหรือไม่ นั่นคือ ต้องอยู่อย่างพอเพียงกับสิ่งที่ตนมี รายจ่ายต้องไม่มากกว่ารายรับ

ดังนั้นทั้งภาครัฐภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการตรวจสอบวางมาตรฐานในการใช้สื่อ โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ประกอบการทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ ผู้ผลิตเนื้อหาการโฆษณา ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ กลุ่มบริษัทผู้ผลิตเทคโนโลยีการสื่อสาร ให้อยู่ในมาตรฐานกฎเกณฑ์ การควบคุมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด ให้ผลิตเทคโนโลยีและสื่อที่มีคุณภาพต่อผู้บริโภค เพื่อป้องกันปัญหาจากการผลิตคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ

การนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ หรือเพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยในครั้งต่อไป โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. การศึกษาครั้งต่อไป อาจพิจารณาจากแนวคิดหรือทฤษฎีอื่นๆ เพื่อให้ทราบปัจจัยด้านแรงจูงใจ ที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและความตั้งใจในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่และบริการที่มากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดจากระบบสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้ที่สนใจ นำไปปรับปรุง พัฒนา และเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการทางการเงินผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่
3. ควรศึกษาถึงพฤติกรรมของกลุ่มผู้ใช้บริการให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ในทุกภาค เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรม และทัศนคติของผู้ใช้บริการที่ครบถ้วน นำไปสู่การออกแบบระบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม
4. ควรมีการศึกษาและเปรียบเทียบระหว่าง เพศหญิงและเพศชายในด้านทัศนคติแรงจูงใจที่มีต่อการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ด้วย
5. จากข้อจำกัดของงานวิจัยนี้ เกี่ยวกับเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องจากผู้บริโภคมากขึ้น อาจใช้เครื่องมืออื่นมาสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเพียงอย่างเดียว เช่น การสัมภาษณ์แบบเจาะกลุ่ม (Focus group interview)

10. รายการอ้างอิง

นุชนารถ ศรีบาล. 2551. “ความพร้อมในการบริการของเทคโนโลยีเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ยุคที่ 3.”

วิทยานิพนธ์วิศวกรรมอุตสาหกรรม. บัณฑิตวิทยาลัย.มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วัลลภา เฉลิมวงศาเวช.2540. “การสำรวจความคิดเห็น ความพึงพอใจ และพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. (นิเทศศาสตร์) มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

Ajzen, I. & Fishbein, M. 1975, 1980. **Belief, Attitude, Intention, and Behavior: An Introduction to Theory and Research.** Reading, MA: Addison-Wesley.

Campbell, S.W. 2007. “Perceptions of mobile phone use in public settings: a cross-cultural comparison.”

International Journal of Communication. 1 :738–757.

- Cooper, J. & Weaver, K. 2003. **Gender and Computers: Understanding the Digital Divide**. Philadelphia, PA: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Davis, F. D., 1989. "Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology." **MIS Quarterly**. 13,3: 319-340.
- Han, S., Ahn, B. & Park, M. 2005. "Perception about motivation to use mobile advertising among mobile internet users." **Korean Journal of Communication Studies**. 13 (Winter): 69–101.
- Leung, L. & Wei, R. 1998. "The gratifications of pager use: sociability, information-seeking, entertainment, utility, and fashion and status." **Telematics & Informatics**. 15,4: 253–264.
- Leung, L. & Wei, R. 2000. "More than just talk on the move: uses and gratifications of the cellular phone." **Journalism and Mass Communication Quarterly**. 77,2: 308–320.
- Naruse, K. 2003. "The survey of the mobile internet, usage, and awareness, study for m-commerce." **Proceedings of the 2003 Symposium on Applications and the Internet Workshops**.
- Nysveen, H., Pedersen, P. & Thorbjornsen, H. 2005. "Intentions to use mobile services: antecedents and Cross-service comparisons ." **Journal of Academy of Marketing Science**. 3: 330–346.
- O'Keefe, G.J. & Sulanowski, B.K. 1995. "More than just talk: uses, gratifications and the telephone." **Journalism and Mass Communication Quarterly**. 72,4: 922–933.
- Papacharissi, Z. & Rubin, A.M. 2000. "Predictors of internet use." **Journal of Broadcasting and Electronic Media**. 44,2: 175–196.
- Peters, O. & Allouch, S. 2005. "Always connected: a longitudinal field study of mobile communication." **Telematics & Informatics**. 22,3:239–256.

นโยบายภาครัฐที่มีต่อการสนับสนุนและกำกับดูแล
ต่อธุรกิจขายตรงในประเทศไทย

GOVERNMENT POLICY ON PROMOTING AND REGULATION
DIRECT SALE BUSINESS IN THAILAND

รชยา สุภนราพรค์

นักศึกษาลัทธิรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail : rachaya04@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “นโยบายภาครัฐที่มีต่อการสนับสนุนและกำกับดูแลต่อธุรกิจขายตรงในประเทศไทย” ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาถึงผลกระทบในการสนับสนุนและการกำกับดูแลของภาครัฐที่มีต่อการดำเนินธุรกิจขายตรง และ 2) ศึกษาถึงนโยบายของภาครัฐที่มีผลกระทบต่อนักธุรกิจขายตรงในประเทศไทย และผู้บริโภค งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพและงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 100 ชุด และเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริโภคคนสุดท้ายจำนวน 400 ชุด ประมวลผลการศึกษาค้นคว้าด้วยคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่า Regression Analysis ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และคลาดเคลื่อนได้ไม่เกินร้อยละ 5

ผลการศึกษาพบว่า 1) นโยบายของภาครัฐมีผลต่อการนำเสนอการขายสินค้า หรือบริการผ่านระบบการขายตรงในระดับสูง ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และ 2) พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการของผู้บริโภคผ่านระบบการขายตรงในระดับสูง ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

คำสำคัญ : พระราชบัญญัติขายตรง นโยบายภาครัฐ

ABSTRACT

The purpose of this research on “Government Policy on Promotion and Regulation of Direct Selling Business in Thailand” was 1) to study the impact of promotion and regulation by government on direct selling business, and 2) to study the government policy affecting direct selling entrepreneurs and consumers in Thailand. This research was a qualitative and quantitative research. One hundred questionnaires were used to collect the data from direct selling entrepreneurs in Bangkok and its suburban areas, and 400 questionnaires were used to collect the data with end consumers. Data analysis was conducted by using SPSS by means of

frequency, percentage, mean, and standard deviation while hypothesis testing was conducted by means of regression analysis at 95% confidence level and 5% standard error.

Research finding showed that 1) Government policy had an effect on presentation of products or services through direct selling system in a high level at statistically significant level of 0.05, and 2) Direct Sales and Direct Marketing Act had an influence on buying decision of products or services of consumers through direct selling system at statistically significant level of 0.05.

KEYWORDS : Direct Sales and Direct Marketing Act ,Government policy

1. บทนำ

แนวโน้มการเติบโตของธุรกิจขายตรงในปัจจุบันหรือธุรกิจอื่นๆ ต้องมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาไม่หยุดยั้ง ท่ามกลางแนวโน้มเศรษฐกิจที่มีการชะลอตัวลง โดยข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค จัดบริการเพื่อแสดงการรับจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 นั้น มีรายชื่อผู้ประกอบการที่จดทะเบียนธุรกิจขายตรงทั้งสิ้น 515 ราย

ทั้งนี้ เนื่องจากได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศ ดังนั้น เริ่มตั้งแต่ครึ่งปีหลัง 2551 นั้น ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงจึงได้รับผลกระทบโดยตรง เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจและการเมืองส่งผลกระทบต่อการใช้ขายของผู้บริโภค ขณะเดียวกันในการประกอบธุรกิจขายตรงก็เกิดภัยจากมิถุนายนที่ผ่านมา จนเป็นข่าวให้เห็นตลอดมาโดยเฉพาะแชร์ลูกโซ่ ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการขายตรงหลายๆ บริษัท ต่างก็ต้องสรรหากลยุทธ์ต่างๆ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น โดยเฉพาะด้านการจัดจำหน่ายและบริการให้แก่ลูกค้า โดยเฉพาะกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารเสริมและความงามที่ได้รับความนิยมจากกระแสรักสุขภาพของผู้บริโภค

ในการดำเนินธุรกิจขายตรงนั้น เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความเป็นธรรมและชัดเจนในการบริโภคสินค้า หน่วยงานของภาครัฐจึงได้ออกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคด้านขายตรงและการตลาดแบบตรง พุทธศักราช 2545 โดยพระราชบัญญัติประกอบด้วยความหมายของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขายตรงและตลาดแบบตรง คณะกรรมการในการดูแลและกำกับลักษณะของธุรกิจการขายตรงและตลาดแบบตรง รูปแบบการคุ้มครองผู้บริโภค รูปแบบการจดทะเบียน และบทลงโทษต่อผู้กระทำผิดขายตรงและตลาดแบบตรง ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างเป็นธรรมแก่ผู้บริโภค ซึ่งเป็นผู้ซื้อ

ในการกำกับและดูแลธุรกิจขายตรงของภาครัฐส่งผลต่อการกำหนดนโยบายด้านต่างๆ ของบริษัทผู้ดำเนินธุรกิจการขายตรงเป็นอย่างมาก ทั้งธุรกิจขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ดังนั้น ผู้ทำวิจัยจึงได้ทำการวิจัยเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของภาครัฐในปัจจุบันในส่วนของ การสนับสนุนและกำกับดูแลธุรกิจขายตรงนั้นส่งผลอย่างไรบ้าง กับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจขายตรงนี้ โดยเริ่มตั้งแต่ในส่วนของผู้บริโภค นักธุรกิจขายตรง รวมทั้งบริษัทผู้ดำเนินธุรกิจขายตรง ซึ่งการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาโดยใช้กรณีศึกษาของผู้ที่เกี่ยวข้องที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาถึงผลกระทบที่มีต่อการสนับสนุนและการกำกับดูแลของภาครัฐที่มีต่อการดำเนินธุรกิจขายตรง
- 2.2 เพื่อศึกษาถึงนโยบายของภาครัฐที่มีผลกระทบต่อการซื้อขายสินค้าผ่านระบบของตรงของผู้บริโภค

3. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาโดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ทฤษฎี แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

- 3.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ
- 3.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะ
- 3.3 ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ
- 3.4 ทฤษฎีแบบจำลองพฤติกรรมผู้บริโภค
- 3.5 ความหมายและแนวคิดทฤษฎีการขายตรง
- 3.6 ทฤษฎีการคุ้มครองผู้บริโภค
- 3.7 แนวคิดทฤษฎีและที่มาของการคุ้มครองผู้บริโภค
 - 3.7.1 การคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย
 - 3.7.2 ขอบเขตการคุ้มครองผู้บริโภค
 - 3.7.3 องค์การคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายไทย
- 3.8 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น สยาม ประเสริฐธรรม (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคของระบบขายตรงแบบหลายระดับ ของบริษัทแอมเวย์ (ประเทศไทย) จำกัด กมลทิพย์ ม้าคะนอง (2540) ศึกษาเทคนิคการสื่อสารระหว่างบุคคลของผู้จัดจำหน่ายในธุรกิจขายตรงหลายชั้น แก้วกัญญา แจ่มจรัส (2542) ศึกษาโครงสร้างตลาดและกลยุทธ์การตลาดของการขายตรงแบบใช้การตลาดหลายชั้น ปันดดา บุญวิวัฒน์ (2544) ศึกษาปัญหาจริยธรรมของธุรกิจขายตรงกรณีศึกษาทัศนคติของผู้บริหาร พนักงานขาย และผู้บริโภค มัลลิกา นกเข้ม (2546) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพการขายของพนักงานขายบริษัท ชิงเกอร์ ประเทศไทย จำกัด (มหาชน) และสมคิด ภิรมย์ (2546) ศึกษาโครงสร้างและการดำเนินการในระบบขายตรงหลายชั้น กรณีศึกษาบริษัทแอมเวย์ (ประเทศไทย) จำกัด

4. ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้

- 4.1 กลุ่มตัวแทนจำหน่ายหรือตัวแทนจำหน่ายอิสระสินค้าประเภทธุรกิจขายตรง จำนวนทั้งสิ้น 100 คน โดยใช้การสัมภาษณ์
- 4.2 กลุ่มผู้บริโภคคนสุดท้าย (ลูกค้า) ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล จำนวนทั้งสิ้น 400 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling)

5. วิธีการวิจัย

5.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) : ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างในแบบสอบถามจาก ทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวแทนขายหรือผู้จำหน่ายอิสระ จำนวน 100 ชุด โดยเป็นผู้จดทะเบียนกับบริษัทที่ ประกอบธุรกิจขายตรงเท่านั้น และกลุ่มผู้บริโภค จำนวน 400 ชุด ที่อาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล

5.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data): ศึกษาข้อมูลจาก กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับจากหน่วยงาน ต่างๆ บทความในหนังสือ รายงานวิจัย และข่าวสารทางอินเทอร์เน็ต เพื่อหาข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องและเป็น ประโยชน์ในการทำวิจัย

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดมาตราวัดตัวแปรดังนี้

- แบบนามบัญญัติ (Nominal) โดยประเภทของสถิติที่ใช้ คือ ใช้ค่าความถี่ สัดส่วนหรือ ร้อยละ (Percentage)
- แบบอันตรภาค (Interval) โดยประเภทของสถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ยเลขร้อยละ (Arithmetic Mean)

5.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การทดสอบสมมุติฐานที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมให้มีความคลาดเคลื่อนได้เพียง 5% โดยใช้

- สถิตินอนพารามตริก (Nonparametric Statistics) โดยประเภทของสถิติที่ใช้ คือ การ ทดสอบค่า Regression Analysis เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร
- สถิติพารามตริก (Parametric Statistics) โดยประเภทของสถิติที่ใช้ คือ การทดสอบแบบ Correlation เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปร

6. ผลการศึกษา

6.1 หน่วยงานภาครัฐ จากการศึกษาพบว่า มีหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การขายตรง โดยเฉพาะการกำหนดผ่านนโยบาย เนื่องจากระบบการขายตรงเป็นรูปแบบการนำเสนอขายสินค้า โดยผ่านบุคคลไปสู่บุคคลแทนการเสนอสินค้าผ่านสื่อโฆษณาต่างๆ จึงทำให้หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้อง กำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและดูแลการค้าเสรีของผู้ประกอบการขายตรง ไม่ให้เอารัด เอาเปรียบผู้บริโภคและผู้จำหน่ายอิสระ โดยตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคไว้เมื่อ พ.ศ.2522 ซึ่งเป็น ประโยชน์แก่ประชาชนอย่างมาก เช่น การร้องเรียนค่าเสียหาย ความปลอดภัย ความเป็นธรรม การประหยัด ค่าใช้จ่ายของผู้บริโภค การดูแลเรื่องแชร์ลูกโซ่ การยกเลิกสัญญาของผู้บริโภค

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า นอกจากหน่วยงานต่างๆ ที่รัฐตั้งขึ้น เพื่อทำหน้าที่โดยตรงในการกำกับ ดูแล ระบบการขายตรงและตลาดแบบตรงแล้ว ยังมีหน่วยงานภาคเอกชนซึ่งก่อตั้งเป็นสมาคมต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวก ส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงด้วยเช่นกัน

6.2 ความคิดเห็นของตัวแทนขายตรงหรือผู้จำหน่ายอิสระที่มีต่อพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบ ตรง มีผลต่อการดำเนินธุรกิจขายตรง ตัวแทนขายตรงหรือผู้จำหน่ายอิสระของธุรกิจขายตรงหลากหลายบริษัท

จำนวนทั้งสิ้น 100 คน ได้ให้ความเห็นว่า พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง ส่งผลดีมากต่อผู้ประกอบการธุรกิจขายตรง ในเรื่องของการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ตัวแทนขายหรือผู้จำหน่ายอิสระต้องไม่ใช่การจ่ายค่าตอบแทนที่มาจากการแนะนำบุคคลอื่นให้มาสมัครเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับตัวแทนขายหรือผู้จำหน่ายอิสระนั้นๆ (มาตรา 21) ผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงต้องไม่โน้มน้าวหรือชักจูงให้ผู้จำหน่ายอิสระซื้อสินค้ามากเกินไปจนจำเป็น (มาตรา 21) รัฐได้แต่งตั้งคณะกรรมการการตรงและตลาดแบบตรงเพื่อมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจขายตรง (มาตรา 13(3)) หากผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงไม่มาตามคำสั่งคณะกรรมการขายตรงและตลาดขายตรงเพื่ออธิบายเกี่ยวกับหลักฐานที่ใช้พิจารณาในการทำผิด มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือนหรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 45) การรับประกันสินค้าต้องระบุเป็นภาษาไทยเข้าใจง่ายและชัดเจน (มาตรา 37) ผู้บริโภคมีสิทธิยกเลิกสัญญาการขายหากไม่พอใจในสินค้าหรือบริการ ภายใน 7 วัน นับตั้งแต่ได้รับสินค้าหรือบริการ (มาตรา 33) ตัวแทนขายตรงหรือผู้จำหน่ายอิสระต้องแสดงบัตรประชาชนและบัตรประจำตัวผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรงทุกครั้ง (มาตรา 26) ผลตอบแทนที่ตัวแทนขายหรือผู้จำหน่ายอิสระได้รับมาจากการขายสินค้าหรือบริการหรือการซื้อสินค้าหรือการบริการเพื่อใช้เองเท่านั้น (มาตรา 21) ผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงสามารถเก็บค่าสมัคร ค่าฝึกอบรมและค่าวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการขายหรือค่าธรรมเนียมอื่นๆ แก่ผู้จำหน่ายอิสระ (มาตรา 22) ผู้ประกอบการธุรกิจขายตรง/บริษัทที่ทำธุรกิจขายตรงเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ (มาตรา 20) ผู้ประกอบการธุรกิจขายตรง/บริษัทผู้ทำธุรกิจขายตรงต้องแสดงวิธีคิดคำนวณการจ่ายค่าตอบแทนที่ตรงกับความเป็นจริง เปิดเผยและชัดเจน (มาตรา 21) หากผู้บริโภคบอกเลิกสัญญาแล้วตัวแทนขายหรือผู้จำหน่ายอิสระไม่คืนเงินให้ผู้บริโภค เมื่อครบ 15 วัน ตัวแทนขายหรือผู้จำหน่ายอิสระต้องเสียค่าปรับให้แก่ผู้บริโภค (มาตรา 36) การเข้าไปเสนอขายสินค้าให้กับผู้บริโภคต้องเสนอขายให้ที่บ้านหรือที่ทำงานของผู้บริโภคโดยต้องได้รับคำยินยอมจากผู้บริโภคเท่านั้น (มาตรา 26) ในการทำสัญญาระหว่างตัวแทนขายหรือผู้จำหน่ายอิสระกับผู้บริโภคต้องมีข้อความภาษาไทยอย่างชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิของผู้บริโภคในการเลิกสัญญา (มาตรา 51)

6.3 ความคิดเห็นของผู้บริโภค ที่มีต่อพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรงที่ส่งผลต่อการซื้อสินค้าผ่านระบบการขายตรงของผู้บริโภคพบว่า ส่วนใหญ่ลูกค้าซื้อสินค้าประเภทเครื่องสำอาง ผ่านระบบการขายตรงมากที่สุด เมื่อจำแนกตราขายหรือสินค้าที่ผู้บริโภคซื้อมากที่สุด ในแต่ละประเภทสินค้า ได้ผลสรุปดังนี้ ประเภทอาหาร ได้แก่ ชี้อโฮ แอมเวย์ ประเภทยา ได้แก่ ชี้อโฮแอมเวย์ ประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้า ได้แก่ โตชิบา ประเภทเครื่องสำอาง ได้แก่ แอมเวย์ ประเภทเครื่องประดับ ได้แก่ มิสทิน ประเภทเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ ชาติน ประเภทเครื่องครัว ได้แก่ แคตตาล็อกฟรายเดย์ ประเภทหนังสือ ได้แก่ ร้านนายอินทร์ ประเภทการอบรมสัมมนา ได้แก่ แอมเวย์ ประเภทสินค้าเกษตร ได้แก่ เจริญโอสด ประเภทอุปกรณ์ออกกำลังกาย ได้แก่ ทีวีไคเร็กซ์ ประเภทการบริการ ได้แก่ บัตรเครดิตกสิกรไทย และประเภทสินค้าอื่นๆ ได้แก่ แอมเวย์

จากการศึกษายังพบว่า แหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้บริโภครู้จักสินค้าหรือบริการ ได้แก่ จากสื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สถานที่ที่ผู้บริโภคนิยมซื้อสินค้าผ่านระบบการขายตรง ได้แก่ ร้านตัวแทนขายหรือตัวแทนจำหน่าย ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ได้แก่ ตนเอง ส่วนใหญ่ชำระเงินโดยวิธี จ่ายเงินสด ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการซื้อผ่านระบบขายตรง ได้แก่ ได้ส่วนลด ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ซื้อสินค้าผ่านระบบการขายตรง โดยที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของธุรกิจขายตรง ส่วนผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นสมาชิก ได้แก่ บริษัท แอมเวย์ และเหตุผลในการซื้อสินค้าหรือบริการผ่านระบบการขายได้ตรง ได้แก่

ตัวผลิตภัณฑ์ เช่น คุณภาพ การใช้เป็นประจำ ความชื่นชอบในตัวผลิตภัณฑ์

นอกจากนี้จากผลการศึกษายังพบว่า ผู้บริโภคที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคเป็นอย่างดี จะส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในที่สุด

7. อภิปรายผล

จากการศึกษาถึงนโยบายภาครัฐที่มีต่อการสนับสนุนและกำกับดูแลต่อธุรกิจขายตรงในประเทศไทยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึง นโยบายของรัฐที่มีต่อการสนับสนุนหรือการกำกับดูแลต่อผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงผ่านพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 โดยทำการศึกษาถึงผลกระทบที่ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับพระราชบัญญัตินี้ ทั้งในส่วนของผู้บริหารบริษัทขายตรง ผู้ประกอบการธุรกิจขายตรง และผู้บริโภคคนสุดท้ายที่บริโภคสินค้าหรือบริการผ่านระบบการขายตรง ซึ่งจากการศึกษาดังกล่าว พบว่า

7.1 หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐมีหลายหน่วยงานที่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อกวดขันการขายตรง โดยเฉพาะการกำหนดผ่านนโยบาย เนื่องจากระบบการขายตรง เป็นรูปแบบการนำเสนอขายสินค้า โดยใช้วิธีการกระจายสินค้าด้วยวิธีการ โดยบุคคลที่เป็นผู้ขาย หรือผู้แทนขายเป็นผู้แสดงสรรพคุณ คุณสมบัติ สมรรถนะของสินค้าต่อผู้บริโภค ณ ที่อยู่ของผู้บริโภค แทนการเสนอของผ่านสื่อโฆษณาต่างๆ การขายตรงแตกต่างจากการเสนอขายสินค้า หรือบริการด้วยวิธีการส่งเอกสารทางไปรษณีย์ ซึ่งเป็นวิธีทำการตลาดโดยเจาะจงตัวกลุ่มเป้าหมาย อันเป็นวิธีที่นักการตลาดใช้แทนการโฆษณาผ่านสื่อสารมวลชน (สุขุม สุกนิษฐ์, 2541) เมื่อการขายตรงเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายด้วยกัน ทำให้หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคที่บริโภคสินค้าหรือบริการผ่านระบบการขายตรง ขณะเดียวกันก็เพื่อดูแลการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการขายตรงไม่ให้เกิดความเอาเปรียบผู้บริโภค ตลอดจนผู้จำหน่ายอิสระ โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคได้ถูกตราไว้เมื่อ พ.ศ. 2522 เพื่อเป็นประโยชน์แก่ประชาชนผู้บริโภค โดยเฉพาะ คือ สามารถให้ความคุ้มครองได้ครบถ้วนสมบูรณ์ โดยรัฐมีนโยบายเพื่อให้ประชาชนได้รับความปลอดภัย เป็นธรรม ประหยัด ไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการ รวมทั้งดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายแทนผู้บริโภค พร้อมทั้งเผยแพร่วิชาการ และให้ความรู้แก่ผู้บริโภคนั้น ก็เพื่อให้ผู้บริโภคได้รู้จักระมัดระวังในการซื้อหาสินค้า หรือบริการ นอกจากนี้รัฐบาลยังให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับการบริโภคสินค้าผ่านระบบการขายตรงและตลาดแบบตรง ในวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2545 โดยใช้ชื่อว่า พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 โดยในพระราชบัญญัตินี้ได้ให้ความหมายบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการขายตรงและตลาดแบบตรง รวมทั้งคณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรง การดำเนินธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง

7.2 หน่วยงานภาคเอกชน หน่วยงานของภาคเอกชนโดยเฉพาะตัวแทนขายหรือผู้จำหน่ายอิสระ ตัวแทนขายตรงนั้น หมายถึง ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงให้นำสินค้าหรือบริการไปเสนอขายให้กับผู้ซื้อหรือผู้บริโภค ส่วนผู้จำหน่ายอิสระ หมายถึง ผู้ที่ได้รับมอบกรรมสิทธิ์ในตัวสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงในการนำสินค้าหรือบริการไปยังผู้ซื้อหรือผู้บริโภค ซึ่งจากการวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่พบว่า ตัวแทนขายตรงหรือผู้จำหน่ายอิสระ ให้ความคิดเห็นว่า นโยบายภาครัฐที่สนับสนุนและกำกับดูแลธุรกิจขายตรง โดยส่งผ่านพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง ส่งผลดีหรือมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินธุรกิจ เนื่องจาก จากการสอบถามถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในมาตราต่างๆ โดยรวมแล้ว ส่งผลดีมากที่สุด

การดำเนินธุรกิจขายตรง นอกจากนี้ยังพบว่า โดยส่วนใหญ่ตัวแทนขายหรือผู้จำหน่ายอิสระมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องของกฎหมายมาตราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจการขายตรง โดยตัวแทนขายตรงหรือผู้จำหน่ายอิสระที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน เช่น เพศ อายุ อาชีพ รายได้ สถานภาพ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความคิดด้านพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรงส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจขายตรงที่แตกต่างกัน

7.3 ผู้บริโภค ผู้บริโภคโดยส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้บริโภค รวมถึงพระราชบัญญัติบางประการที่เกี่ยวข้องกับการขายตรงและตลาดแบบตรงที่ผู้บริโภคมีความรู้ และความเข้าใจเป็นอย่างดี ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ความรู้ของผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับการขายตรงและตลาดแบบตรงส่งผลต่อพฤติกรรมในการซื้อสินค้าหรือบริการผ่านระบบการตลาดแบบตรง เพราะทำให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่นในคุณภาพ และความไว้วางใจในการระบบการขายตรง ที่มีหน่วยงานภาครัฐให้การกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด ดังจะเห็นได้จาก ยอดขายที่เพิ่มสูงขึ้นทุกๆ ปี ในตลาดธุรกิจขายตรง โดยข้อมูลด้านพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ได้รับจากการศึกษาในครั้งนี้ ส่งผลต่อหน่วยงานภาครัฐ ที่ควรมีการรณรงค์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้ความรู้ด้านสิทธิต่างๆ ของผู้บริโภค ให้ความเข้าใจมากขึ้น ขณะเดียวกันสิทธิบางประการที่ผู้บริโภคยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน นอกจากหน่วยงานภาครัฐจะให้ความรู้แล้ว ด้วยจรรยาบรรณของตัวแทนขายหรือผู้จำหน่ายอิสระ ซึ่งมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรงมากกว่าผู้บริโภค ควรให้ความรู้อย่างครบถ้วนแก่ผู้บริโภค เพื่อปกป้องสิทธิและประโยชน์ให้แก่ผู้บริโภค อันเนื่องจากแนวโน้มและทิศทางในการบริโภคสินค้าหรือบริการผ่านระบบการขายตรงได้มีความสำคัญเพิ่มขึ้นตลอดเวลาในสังคมไทย

จากการศึกษายังพบว่า วิวัฒนาการด้านการคุ้มครองผู้บริโภค การคุ้มครองผู้บริโภคด้านการขายตรงและตลาดแบบตรง การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา ด้านฉลากสินค้า ด้านการโฆษณา ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินธุรกิจด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งส่งผลดีต่อภาพรวมในระบบทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ อันเนื่องมาจากการเติบโตของตลาดขายตรงมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องทั้งในมุมมองระดับโลกและในประเทศไทยเช่นเดียวกัน

7. รายการอ้างอิง

กมลทิพย์ ม้าคะนอง. 2540. “เทคนิควิธีการสื่อสารระหว่างบุคคลของผู้แทนจำหน่ายในธุรกิจขายตรงหลายชั้น.”

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แก้วกัญญา แจ่มจรัส. 2542. “โครงสร้างตลาดและกลยุทธ์การตลาดของการขายตรงแบบใช้การตลาดหลายชั้น

วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปนัดดา บุญวิวัฒน์. 2544. “ปัญหาจริยธรรมของธุรกิจขายตรง กรณีศึกษาทัศนคติของผู้บริหาร พนักงานขาย

และผู้บริโภค.”วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

มัลลิกา นกเยี่ยม. 2546. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพการขายบริษัท ซิงเกอร์ ประเทศไทย จำกัด

(มหาชน).” วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมคิด กิริมย์. 2546. “โครงสร้างและการดำเนินการในระบบขายตรงหลายชั้น กรณีศึกษาบริษัทแอมเวย์

(ประเทศไทย) จำกัด.” วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สยาม ประเสริฐธรรม. 2536. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคของระบบขายตรงแบบหลายระดับของบริษัทแอมเวย์ (ประเทศไทย) จำกัด..”วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุขุม ศุภนิคย์. 2541. กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจขายตรง. “จุฬาลงกรณ์ รีวิวส์”. (สิงหาคม) 10 : 23.

ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้รูปแบบ E-PAYMENT ของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต

FACTORS AFFECTING INTERNET USER ADOPTION TO USE E-PAYMENT

รัชดา บัวสำลี

นักศึกษาลัทธิบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาพาณิชยอิเล็กทรอนิกส์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: cattsha@hotmail.com, eay.amigo@gmail.com

บทคัดย่อ

การชำระเงินออนไลน์มีบทบาทสำคัญ กับการพาณิชยอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ทำการ ซื้อขายสินค้าออนไลน์นั้นสะดวกมากขึ้น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับ การใช้รูปแบบ E-payment ของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยปัจจัยในด้านต่างๆ ได้แก่ ทักษะคิดต่อระบบ E-payment ด้านความซับซ้อนของระบบ, ความเชื่อมั่นต่อระบบ, อิทธิพลทางสังคมที่มีผลต่อ ทักษะคิด การยอมรับนวัตกรรมอินเทอร์เน็ต/เทคโนโลยี ความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลและความเป็นส่วนตัวของ ผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต และ ความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ ที่ส่งผลกระทบต่อการใช้รูปแบบ E-payment ในการชำระสินค้าและบริการทางออนไลน์

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสุ่มตัวอย่างแบบ เจาะจง (Purposive Sampling) ในผู้ใช้บริการของแต่ละเขตในกรุงเทพมหานครจำนวน 400 คน โดยใช้ แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ผลการศึกษาพบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุระหว่าง 26-35 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท มีอาชีพส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัท/ห้างร้านเอกชน ผู้ตอบแบบสอบถามใช้ทางเลือก ในการชำระ สินค้าและบริการผ่านทางอินเทอร์เน็ตโดยบัตรเครดิตและ มีความสนใจในรูปแบบการชำระเงินออนไลน์หรือ E-payment แบบชำระเงินผ่านบัตรเครดิตมากที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้รูปแบบการทำธุรกรรมทาง อินเทอร์เน็ตหรือ E-payment เพื่อชำระค่าสาธารณูปโภค

ปัจจัยด้านทักษะคิดที่มีผลต่อการยอมรับการใช้ E-payment ซึ่งจำแนกเป็นด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านความเชื่อมั่น ต่อระบบ ด้านความซับซ้อนของระบบ และด้านอิทธิพลทางสังคมที่มีผลต่อทักษะคิด ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นต่อ ระบบเพราะว่า E-payment ทำให้ธุรกรรมทางการเงินถูกต้องและและแม่นยำมากขึ้น แต่ด้านความซับซ้อนต่อ ระบบผู้บริโภคก็มักจะประสบปัญหาได้บ่อยครั้ง และด้านอิทธิพลทางสังคมนั้นพบว่า การชำระเงินด้วยระบบ E-payment มีบทบาทสำคัญมากกับการซื้อขายออนไลน์ ปัจจัยด้านการยอมรับนวัตกรรมอินเทอร์เน็ต/เทคโนโลยี ของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตจำแนกออกเป็นด้าน ประโยชน์ของ E-payment และ ด้านความสะดวกของ

E-payment ในเรื่องประโยชน์ของ E-payment พบว่า การชำระเงินด้วยระบบ E-payment ช่วยให้ผู้บริโภคทำธุรกรรมทางการเงินได้รวดเร็วและการชำระเงินด้วยระบบ E-payment ในด้านความความสะดวกของ E-payment นั้นพบว่า E-payment ไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่

ปัจจัยความคิดเห็นเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวพบว่า ผู้บริโภคมีความกังวลว่าข้อมูลส่วนตัวของผู้บริโภคจะถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด ส่วนปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์พบว่า เว็บไซต์ที่ผู้บริโภคใช้บริการหากมีการแจ้งหรือให้ความมั่นใจว่าข้อมูลส่วนตัวของผู้บริโภคที่ส่งไปจะมีการป้องกันไม่ให้ผู้อื่นเข้าถึงได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความน่าเชื่อถือ และข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการยอมรับ การใช้รูปแบบ E-payment ของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต พบว่า ผู้บริโภคยินดีที่จะเลือก รูปแบบ E-payment ในการชำระสินค้า/บริการผ่านทาง อินเทอร์เน็ตมากขึ้นในอนาคต

คำสำคัญ :ทัศนคติของผู้บริโภค การยอมรับ การชำระเงินออนไลน์ ผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต

ABSTRACT

For E-commerce, E-payment plays an important role as a tool facilitating online trading. As the survey research, this study aims to study the factors affecting Internet user adoption of E-payment; and relationships between factors i.e. attitude towards E-payment, system complexity, system reliability, social influence affecting attitude, adoption of technology/ internet innovation, security and privacy of Internet users, and website trustworthy, and user adoption of E-payment. In this study, the population was Internet users in Bangkok Metropolis. With the purposive sampling method, 400 samples were selected from districts of Bangkok Metropolis. The data collection tool was the questionnaire; the statistics for data analysis were divided into 2 parts, namely, descriptive statistics and inferential statistics. It was found from the study that most samples were female, aged 26-35 years and had the Bachelor's degree. Most samples were company employees; their monthly salaries were between 20,001-30,000 baht. Respondent paid for goods and services via Internet by credit card. Their most interested E-payment was credit card. The purpose of E-payment was to pay utility bills.

The attitude factors affecting E-payment adoption included system reliability, system complexity and social influence attitude. They were confident to E-payment system because of more correct and accurate financial transactions. However, they often faced difficulty due to system complexity. In term of social influence, it was found that E-payment played an important role in online trading

The factors on adoption of technology/ internet innovation of Internet users comprised E-payment benefit and E-payment convenience. It was found that, with E-payment, consumers were able to make financial transactions more rapidly without limitation on time and location.

For the factors on security and privacy, it was found that consumers concerned about misuse of personal information. For the factors on website trustworthy, website trustworthy would be created if a website notified or

provided confidence that consumers' personal information was protected or inaccessible. For opinions on user adoption of E-payment, consumers increasingly tended to select E-payment via Internet in the future.

KEYWORDS : Attitude , Adoption , E-payment , Internet User

1. บทนำ

การชำระสินค้าแบบออนไลน์ เป็นสิ่งที่มีบทบาทสำคัญมากในการซื้อขายสินค้าบริการออนไลน์ การชำระค่าสินค้าและบริการนั้น จะมีทั้งแบบออนไลน์ และแบบออฟไลน์ ธุรกิจ E-commerce ที่มีการชำระค่าสินค้า และ บริการของผู้บริโภคในรูปแบบออฟไลน์อย่างเดียวยังไม่ถึงร้อยละ 47.8 ส่วนที่ชำระแบบออนไลน์อย่างเดียวยังมีประมาณร้อยละ 9.8 และที่เปิดให้ชำระทั้งแบบออนไลน์ และออฟไลน์ มีประมาณร้อยละ 42.1 ส่วนบริการการชำระเงินแบบออนไลน์ที่ธุรกิจส่วนใหญ่เปิดให้บริการมากที่สุด คือ การชำระเงินผ่านระบบ e-banking/ATM (ร้อยละ 59.2) รองลงมาเป็นการชำระเงินผ่านผู้ให้บริการ (ร้อยละ 47.3) การชำระเงินผ่านบัตรเครดิต (ร้อยละ 39.0) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2552)

ณ ปัจจุบัน ผู้ประกอบการได้พัฒนาระบบการชำระเงิน เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายต่อผู้บริโภค ตลอดจนการพัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพให้มีความน่าเชื่อถือ เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนา การเติบโต และความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นของธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีมาตรฐาน มีความปลอดภัย แต่เดิมนั้นผู้บริโภคส่วนใหญ่เลือกที่จะชำระสินค้าผ่านการหักบัตรเครดิตเสียเป็นส่วนใหญ่ แนวโน้มของระบบรับชำระเงินในอนาคตนั้นอาจจะไม่ต้องพึ่งพบัตรเครดิตเพียงอย่างเดียว ยังมีบริการอื่นๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อตอบสนองผู้ใช้บริการที่ไม่มีบัตรเครดิต และยอดการซื้อสินค้านั้นมีจำนวนไม่มาก หรือที่เราเรียกว่า Micro Payment ยกตัวอย่างเช่น e-wallet หรือกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ และต่อมาก็มีช่องทางการชำระเงินด้วย โทรศัพท์มือถือ หรือที่เรียกว่า Mobile Payment ซึ่งช่วยให้คนที่ไม่มีบัตรเครดิตสามารถสั่งซื้อสินค้า หรือบริการผ่านทางออนไลน์ ได้ (ภาวูธ พงษ์วิทยากานู, 2550)

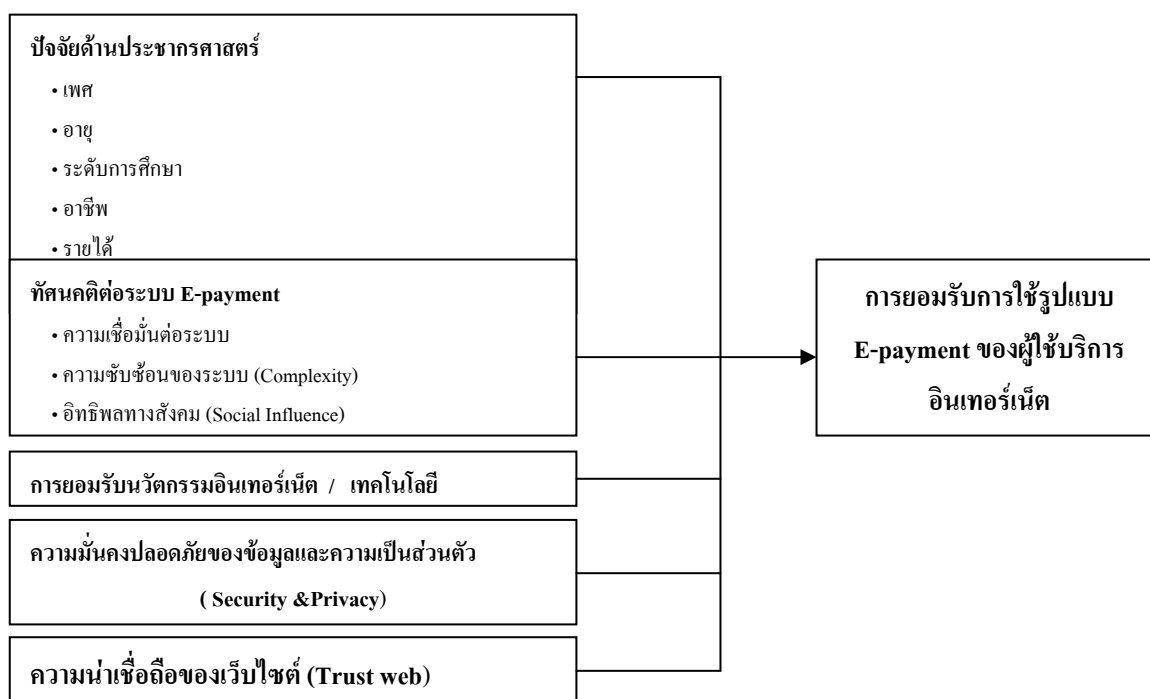
ประการหนึ่งที่ทำให้การชำระเงินออนไลน์ยังมีน้อยกว่าการ ชำระเงินแบบออฟไลน์โดยทั่วไป ก็คือ การที่ผู้ใช้บริการ ขาดความเชื่อมั่นในการนำวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ ซึ่งสาเหตุของส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากความกังวลใจในเรื่องของ การรักษาความเป็นส่วนตัวและข้อมูลส่วนบุคคล ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าด้วยศักยภาพของเทคโนโลยีทำให้ ผู้ประกอบการธุรกิจผ่านทางเว็บไซต์ทั้งหลายนั้นสามารถ เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล และติดตามเผด็จพฤติกรรมในการใช้บริการเว็บไซต์ของลูกค้าได้ โดยลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการเว็บไซต์ไม่ทราบ และ ไม่ได้ให้ความยินยอมแก่การกระทำดังกล่าว เป็นต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นในลักษณะอย่างนี้ ทำให้ลูกค้าไม่มีความมั่นใจ และขาดความเชื่อถือในการที่จะเข้ามาซื้อขายสินค้า หรือบริการผ่านเว็บไซต์ (สุรางคณา วายุกาพ, 2551)

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงได้มีแนวคิดที่จะศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการในการเลือกใช้รูปแบบ E-payment และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ ความเชื่อมั่นของผู้ใช้บริการ เพื่อนำไปเป็นแนวทาง ในการพัฒนาด้านการให้บริการ ตลอดจนปรับปรุงพัฒนาด้านความปลอดภัยให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนเป็นการศึกษาเพื่อนำปัจจัยที่มีผลกระทบในด้านต่างๆ ให้ผู้ประกอบการนำไปปรับปรุงบริการ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภคและเป็นแรงกระตุ้นให้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เติบโตยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการเลือกใช้รูปแบบ E-payment ของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติในการเลือกใช้รูปแบบ E-payment ของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต
3. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับในการเลือกใช้รูปแบบ E-payment ของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต

3. กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวความคิดในการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันจะส่งผลให้การยอมรับรูปแบบ E-payment ของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านทัศนคติต่อระบบ E-payment มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการใช้รูปแบบ E-payment ของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านการยอมรับนวัตกรรมอินเทอร์เน็ต / เทคโนโลยีมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการใช้รูปแบบ E-payment ของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยด้านความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล และความเป็นส่วนตัวมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการใช้รูปแบบ E-payment ของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต

สมมติฐานที่ 5 ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นต่อเว็บไซต์มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการใช้รูปแบบ E-payment ของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต

5. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมุ่งศึกษาจากผู้ที่เคยใช้บริการการชำระเงินออนไลน์แล้ว แต่ละหน่วยในประชากรมีโอกาสถูกเลือกเท่าๆกัน ตามวิธีของ Taro Yamane (1973) จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล วิธีเก็บตัวอย่างนั้นได้ทำการสุ่มหลายขั้นตอน โดยขั้นแรกใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้ทำการจับฉลากเขตที่เป็นตัวแทนมาจำนวน 10 เขตจากจำนวน 50 เขตในกรุงเทพมหานคร ขั้นที่สองใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบการกำหนดจำนวนตัวอย่าง (Quota Sampling) ทั้งหมด 400 ราย โดยกำหนดให้แต่ละเขตที่เป็นตัวแทนทั้งหมด 10 เขต มีจำนวนตัวอย่างเขตละ 40 คน เมื่อได้จำนวนตัวอย่างตามที่กำหนดแล้ว ขั้นต่อไปคือ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกเฉพาะผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตที่อาศัยอยู่ในแต่ละเขตที่เป็นตัวแทนจำนวนเขตละ 40 คน โดยจำแนกกลุ่มผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตได้เป็น 4 กลุ่มหลักๆ ได้แก่ กลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษา, กลุ่มลูกจ้าง พนักงานบริษัทเอกชน หรืองานอิสระ, กลุ่มข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และ กลุ่มธุรกิจส่วนตัว (ฉัฐพงษ์ ยอดดี, 2552)

ในการทดสอบเครื่องมือในการวิจัยนี้ ใช้ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index : IOC) และใช้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการวัด Internal Consistency Reliability อาศัยสถิติ Cronbach's Alpha ได้นำแบบสอบถามไปทำการทดสอบ (Pilot Test) เพื่อแสดงความเชื่อถือได้ (Reliability) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายข้อมูล ด้านประชากร ปริมาณการชำระเงินด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ทักษะคิด การยอมรับต่อระบบ E-payment โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) ใช้วิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานแต่ละข้อ โดยสมมติฐานข้อที่ 1 สถิติที่ใช้ทดสอบคือ Independent Sample T-test และ One-way ANOVA ส่วนสมมติฐานข้อที่ 2-5 สถิติที่ใช้ทดสอบคือ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation)

6. สรุปผลการศึกษา

6.1 ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคล

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 63.8 มีอายุระหว่าง 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 69.0 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 67.3 มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 20,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.3 มีอาชีพพนักงานบริษัท/ห้างร้านเอกชน คิดเป็นร้อยละ 60.3 ผู้ตอบแบบสอบถามใช้ทางเลือกในการชำระเงินค่าและบริการผ่านทางอินเทอร์เน็ตโดยบัตรเครดิต คิดเป็นร้อยละ 42.0 มีความสนใจในรูปแบบการชำระเงินออนไลน์หรือ E-payment แบบชำระเงินผ่านบัตรเครดิต คิดเป็นร้อยละ 41.8 มีวัตถุประสงค์ในการใช้รูปแบบการทำธุรกรรมทางอินเทอร์เน็ตหรือ E-payment เพื่อชำระค่าสาธารณูปโภค คิดเป็นร้อยละ 27.8

6.2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับทัศนคติต่อระบบ E-payment

ด้านความเชื่อมั่นต่อระบบ พบว่า อันดับที่ 1 คือ ระบบ E-payment ทำให้ธุรกรรมทางการเงินของท่านถูกต้องและแม่นยำ มากขึ้น อันดับที่ 2 คือ ระบบการชำระ เงินแบบ E-payment มีความเที่ยงตรงสูง และอันดับที่ 3 คือ การชำระเงินแบบ E-payment ดีกว่าการชำระเงินในรูปแบบอื่นๆ

ทัศนคติด้านความซับซ้อนของระบบ พบว่า อันดับที่ 1 คือ การชำระเงินด้วยระบบ E-payment มักจะประสบปัญหาได้บ่อยครั้ง อันดับที่ 2 คือ ขั้นตอนในการชำระเงินด้วย E-payment เข้าใจยาก และอันดับที่ 3 คือ ขั้นตอนในการชำระเงินด้วย ระบบ E-payment ไม่ซับซ้อนยุ่งยาก

ทัศนคติด้านอิทธิพลทางสังคม พบว่า อันดับที่ 1 คือ E-payment มีบทบาทสำคัญมากกับการซื้อขายสินค้าออนไลน์ อันดับที่ 2 คือ บุคคลที่ใกล้ชิดท่านมีส่วนแนะนำให้ใช้ E-payment และอันดับที่ 3 คือ คำบอกกล่าวของคนส่วนใหญ่ที่ใช้เคยใช้ E-payment มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้ E-payment ของ

6.3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการยอมรับ E-payment ของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต

ปัจจัยด้านการยอมรับ E-payment ของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต ในเรื่องประโยชน์ของ E-payment พบว่า อันดับที่ 1 คือ การชำระเงินด้วยระบบ E-payment ช่วยให้ท่านทำธุรกรรมทางการเงินได้รวดเร็วขึ้น อันดับที่ 2 คือ การชำระเงินด้วยระบบ E-payment ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางมากขึ้น และอันดับที่ 3 คือ ระบบ E-payment สามารถให้บริการได้ครอบคลุมกับธุรกรรมทางการเงิน ทั้งหมดที่ท่านต้องการ

ด้านความสะดวกของ E-payment พบว่า อันดับที่ 1 คือ การชำระเงินด้วยระบบ E-payment ไม่ข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ อันดับที่ 2 คือ การชำระเงินด้วยระบบ E-payment ทำให้ธุรกรรมทางการเงินของท่านเป็นเรื่องที่ง่ายขึ้น และอันดับที่ 3 คือ E-payment เป็นบริการที่ทันสมัยก่อให้เกิดความสะดวกต่อท่าน

6.4 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว

พบว่า อันดับที่ 1 คือ ท่านมีความกังวลว่าข้อมูลส่วนตัวของท่านจะถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด อันดับที่ 2 คือ ท่านมีความกังวลว่า การใช้ E-payment อาจถูกขโมยข้อมูลส่วนตัว และอันดับที่ 3 คือ ผู้ให้บริการอาจจะขายข้อมูลส่วนตัวของท่านให้กับบริษัทอื่นๆ โดยที่ท่านไม่รู้และไม่ได้รับอนุญาตจากท่าน

6.5 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์

พบว่า อันดับที่ 1 คือ เว็บไซต์ที่ท่านใช้บริการมีการแจ้งหรือให้ความมั่นใจว่าข้อมูลส่วนตัวของท่านที่ส่งไปจะมีการป้องกันไม่ให้ผู้อื่นเข้าถึงได้ อันดับที่ 2 คือ ชื่อเสียงของเว็บไซต์ที่ท่านใช้บริการเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่น และอันดับที่ 3 คือ เว็บไซต์ที่ท่านใช้บริการมีการจดทะเบียน ต่อกรมพัฒนาธุรกิจการค้าอย่างถูกต้อง

6.6 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการยอมรับ การใช้รูปแบบ E-payment ของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต

พบว่า อันดับที่ 1 คือ ท่านยินดีที่จะเลือก รูปแบบ E-payment ในการชำระสินค้า/บริการผ่านทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้นในอนาคต อันดับที่ 2 คือ ท่านจะรู้สึกมั่นใจมากขึ้นเมื่อทำ ธุรกรรมทางการเงินด้วยรูปแบบ E-payment และอันดับที่ 3 คือ ท่านยินดีที่จะเลือก รูปแบบ E-payment ในการชำระสินค้า/บริการผ่านทางอินเทอร์เน็ต

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ทางเลือกในการชำระสินค้าและบริการผ่านทาง อินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีการยอมรับการใช้รูปแบบ E-payment ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชากรและกลุ่ม ตัวอย่างที่มีอายุ รายได้ รูปแบบการชำระเงินออนไลน์ที่แตกต่างกันส่งผลให้การยอมรับรูปแบบ E-payment แตกต่างกัน และ จากการศึกษาพบว่าปัจจัยทางด้านทัศนคติต่อระบบซึ่งประกอบด้วยความเชื่อมั่นต่อระบบ, ความซับซ้อนต่อระบบ และ อิทธิพลทางสังคมที่มีผลต่อทัศนคติ มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการใช้รูปแบบ E-payment โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) เท่ากับ 0.518, 0.153, 0.205 ตามลำดับ ส่วนปัจจัย ทางด้านการยอมรับนวัตกรรมอินเทอร์เน็ต/เทคโนโลยี ปัจจัยด้านความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลและความเป็น ส่วนตัว และ ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ มีความสัมพันธ์กับการยอมรับใช้ รูปแบบ E-payment อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) เท่ากับ 0.577, 0.531, 0.425 และ 0.425 ตามลำดับ

7. ข้อเสนอแนะ

1. จะพบว่า ทัศนคติด้านความเชื่อมั่นต่อระบบ E-payment มีอยู่ในระดับเป็นกลาง ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าระบบ E-payment ไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้บริการได้ ดังนั้นควรที่จะมีการสร้างการรับรู้ กระตุ้นให้ผู้ใช้บริการ และผู้ที่สนใจรับทราบถึงมาตรฐานของระบบ E-payment รวมถึงการรักษาความปลอดภัย ซึ่งจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งความเชื่อมั่นที่เพิ่มมากขึ้นจะช่วยทำให้ผู้ใช้บริการมีการยอมรับระบบ E-payment ที่มากขึ้นตามผลการทดสอบสมมติฐานที่พบว่า มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

2. การศึกษาพบว่าปัจจัยด้านการยอมรับในเรื่องประโยชน์ของระบบ E-payment ของผู้ใช้บริการ อินเทอร์เน็ต มีอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้บริการมีความความเชื่อมั่นเช่นกัน ดังนั้นควร ดำเนินการสร้างเชื่อมั่นตามที่ได้เสนอไปในข้อที่ 1 แต่ให้สอดคล้องประเด็นถึงประโยชน์ และสมรรถนะ ของระบบ E-payment เพื่อให้ผู้ใช้บริการเกิดการรับรู้ในระดับมากที่สุด จะส่งผลให้เกิดการยอมรับระบบ E-payment ในระดับมากด้วยเช่นกัน

8. รายการอ้างอิง

ณัฐพงศ์ ขอดดี. 2552. “การรับรู้และทัศนคติ ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำความผิด เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550.” วิทยานิพนธ์สาขาพาณิชยอิเล็กทรอนิกส์, บัณฑิตวิทยาลัย,มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ภาวฐ พงษ์วิทย์ภานุ. 2550. e-Commerce สุดยอดช่องทางรวย ทุนน้อย ทำงาน สร้างรายได้ 24 ชั่วโมง.

กรุงเทพมหานคร : ตลาดดอทคอม.

ภิเชก ชัยนรินทร์และ ภาวฐ พงษ์วิทย์ภานุ.บันทึกความสำเร็จธุรกิจดอทคอม e-Commerce Success Case Study มุมมองการตลาดและกรณีศึกษาอีคอมเมิร์ซไทย. สมุทรปราการ: พงษ์วรรณการพิมพ์.

สุรางคณา วายุภาพ. 2551. โครงการศึกษาเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและกลยุทธ์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นใน
การทำธุรกรรมออนไลน์ (e-Commerce behavior). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และ
คอมพิวเตอร์แห่งชาติ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2552. รายงานผลที่สำคัญสำรวจสถานภาพการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย.
2552. ม.ป.ท.

ปัญหากฎหมายการบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกค้า**ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541****LEGAL ISSUES IN REGARD TO ENFORCEMENT AND DISTRIBUTION
OF SECURITIES UNDER ASSET MANGEMENT COMPANY****DECREE B.E. 2541 (1998)****สุดาพร ศรีสนาม****นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม****E-mail : ke-srisanam@hotmail.com****บทคัดย่อ**

บทความนี้เป็นการนำเสนอปัญหาข้อกฎหมายในการบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของบริษัทบริหารสินทรัพย์ ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 ซึ่งมีบทบัญญัติเพียง 15 มาตราเท่านั้น โดยมีได้มีบทบัญญัติในเรื่องการให้อำนาจพิเศษในการบริหารจัดการสินทรัพย์ด้วยคุณภาพที่โอนไปให้บริษัทบริหารสินทรัพย์ ทั้งในเรื่องการปรับโครงสร้างหนี้ การปรับโครงสร้างกิจการ รวมทั้งการบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันของลูกค้า อีกทั้งบทบัญญัติที่มีอยู่ก็ไม่เอื้ออำนวยต่อการบริหารสินทรัพย์ด้วยคุณภาพได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพที่ดีพอ ต่างกับบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทยที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ.2544 ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่แก้ไขปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-Performing Loan) หรือ NPL ของสถาบันการเงินของรัฐและเอกชน โดยบัญญัติถึงการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน ตลอดจนได้กำหนดวิธีการบริหารสินทรัพย์ไว้เป็นพิเศษต่างจากกระบวนการปกติ คือสามารถบังคับและจำหน่ายหลักประกันของลูกค้าโดยไม่ต้องร้องขอต่อศาล กล่าวคือไม่ต้องดำเนินการขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั่นเอง

คำสำคัญ : การบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกัน**ABSTRACT**

Comprised only is articles, it lacks provisions concerning non-performing assets transferred to Asset Management Company Decree B.E.2541 (1998), debt restructuring, company restructuring, and acquisition and distribution of debtors' securities. In addition, its existing provisions are inefficient to foster the acquisition and management of non-performing assets . In contrast, Thai Asset Management Corporation Decree, B.E. 2544 (2001) is promulgated to resolve the issues of non-performing loans (NPL) derived from both governmental and private institutes, Not only stipulate clear measures and procedures in respond to operation of those

corporations, it also provides efficient measures of enforcement and distribution of debtors securities, such as special provisions that allow and authorize acquisition of debtors' securities without summoning for court's order that required under Civil and Commercial procedure

KEYWORDS : Enforcement and Distribution Asset of Securities

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปี พ.ศ.2540 ประเทศไทยประสบกับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นวิกฤติในระดับมหภาค (Macroeconomic Imbalance) และวิกฤติในระบบสถาบันการเงิน (Financial Crisis) อันเกิดจากความผิดพลาดในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ ทำให้กองทุนเก็งกำไรต่างๆ เข้าโจมตีค่าเงินบาท ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการปกป้องและดำรงค่าเงินบาทไว้โดยใช้อัตราแลกเปลี่ยนคงที่หรือตายตัว (Fix Exchange Rate) และใช้เงินสำรองระหว่างประเทศเข้าซื้อขายเงินดอลลาร์ล่วงหน้าเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เงินกองทุนสำรองระหว่างประเทศลดลง จนมีผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างมาก ทำให้รัฐบาลต้องประกาศเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ เป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 และขอรับการช่วยเหลือทางการเงินและแนวทางแก้ไขปัญหามาจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) หรือ IMF เพื่อนำเงินมาช่วยเหลือฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศได้กำหนดเงื่อนไขและนโยบายหลายประการให้ประเทศที่ขอรับความช่วยเหลือทางการเงินต้องปฏิบัติตาม ซึ่งหนึ่งในนั้นคือการให้รัฐบาลดำเนินการหรือกำหนดนโยบายตรึงอัตราดอกเบี้ยไว้ในระดับสูง ทำให้ผู้ประกอบการขาดสภาพคล่อง ภาคการผลิตได้รับความกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงจากยอดขายที่ลดลงและภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสถาบันการเงินทำให้เกิดปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-Performing Loan หรือ NPL) เป็นจำนวนมาก รัฐบาลจึงจำเป็นต้องดำเนินการมาตรการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ NPL ของสถาบันการเงิน และหวังสร้างความเชื่อมั่นให้นักลงทุนต่างชาติ เป็นสาเหตุให้ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องประกาศปิดบริษัทเงินทุนและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ทั้งสิ้นรวม 56 แห่ง แล้วตั้งองค์กรปฏิรูปสถาบันการเงิน หรือ ปรส. เข้าควบคุมเพื่อชำระบัญชีสถาบันการเงินเหล่านั้น โดยให้ ปรส. มีอำนาจจำหน่ายทรัพย์สินของสถาบันการเงินเหล่านั้นได้ ซึ่งตามกฎหมาย ปรส. มีอำนาจจำหน่ายทรัพย์สินของสถาบันการเงิน 56 แห่ง โดยวิธีการประมูลและโดยเปิดเผย หรือโดยวิธีแข่งขันราคากัน โดยไม่มีอำนาจที่จะดำเนินการโดยวิธีอื่น รัฐบาลจึงได้ออกกฎหมายเพื่อให้บรรษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน หรือ บบส. มีอำนาจซื้อทรัพย์สินจากการจำหน่ายโดย ปรส. มาบริหารและจำหน่ายตามบทบัญญัติในพระราชกำหนดบรรษัท บริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน พ.ศ.2540 หลังจากนั้นรัฐบาลได้สนับสนุนให้เอกชน โดยเฉพาะสถาบันการเงินต่างๆ ได้มีโอกาสจัดตั้งบรรษัทบริหารสินทรัพย์ เพื่อรับโอนสินทรัพย์ หรือหนี้ด้อยคุณภาพจากสถาบันการเงินนั้นมาบริหารจัดการ ในราคาต่ำกว่ามูลค่าหนี้เดิม เพื่อจะได้มีโอกาสของการปรับโครงสร้างหนี้มีความสำเร็จและดำเนินธุรกิจต่อไปได้ โดยให้สถาบันการเงินนั้นสามารถแยกหนี้เสียออกจากสถาบันการเงิน เพื่อให้เหลือแต่หนี้ดี เพื่อให้สถาบันการเงินนั้นเกิดสภาพคล่องในการดำเนินงานและไม่มีหนี้เสียเป็นภาระอีกต่อไป จึงได้ออกพระราชกำหนดบรรษัท บริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 ขึ้น โดยมีข้อกำหนดพิเศษและอำนวยความสะดวกในการรับโอนหนี้ด้อยคุณภาพ

จากสถาบันการเงินที่จัดตั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์นั้นมาบริหารและสามารถรับ โอนลูกหนี้ที่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดี อยู่ในศาลได้ด้วย โดยเข้าสวมสิทธิแทนสถาบันการเงินผู้เป็นโจทก์เดิม อนุญาตให้เรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยสูงกว่า ร้อยละ 15 ได้ รวมทั้งให้ได้รับยกเว้นภาษีตลอดจนค่าธรรมเนียมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการรับโอนสินทรัพย์มา บริหารด้วย

นอกจากนี้ยังได้ออกพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ.2544 เพื่อจัดตั้งบรรษัทบริหาร สินทรัพย์ไทย หรือ บสท. เพื่อเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่แก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ของสถาบัน การเงินของรัฐ และเอกชนให้สำเร็จลุล่วงไปอย่างรวดเร็ว โดยให้ บสท. รับโอนสินทรัพย์ที่จัดว่าเป็นสินทรัพย์ ค่อยคุณภาพจากสถาบันการเงินทั้งของรัฐและเอกชนมาบริหารจัดการ โดยเมื่อ บสท. รับโอนสินทรัพย์ค่อย คุณภาพจากสถาบันการเงินต่างๆ มาแล้ว จะมีอำนาจเบ็ดเสร็จสามารถดำเนินการเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้, การปรับโครงสร้างกิจการ, และสามารถจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันของลูกหนี้ค่อยคุณภาพตามโดยไม่ ต้องอาศัยอำนาจศาลหรือคำพิพากษาของศาล ดังนั้นการดำเนินงานของ บสท. จึงมีอำนาจที่กว้างขวางและมี อำนาจพิเศษบางประการในการจัดการเกี่ยวกับสินทรัพย์ค่อยคุณภาพมากกว่าบรรษัทสถาบันการเงิน หรือ บบส. ที่ตั้งขึ้นตามพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสถาบันการเงิน พ.ศ.2540 และบริษัทบริหารสินทรัพย์ ที่ตั้งขึ้นตาม พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541

บสท. เป็นหน่วยงานที่กำหนดอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการอย่างชัดเจน ตั้งแต่การรับโอนหนี้เสีย กำหนดราคา การแบ่งกำไร ขาดทุน ตลอดจนกำหนดวิธีการบริหารสินทรัพย์ไว้เป็นพิเศษแตกต่างจาก กระบวนการปกติ 3 วิธี ได้แก่ การปรับโครงสร้างหนี้ กฎหมายยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การปรับโครงสร้างหนี้ไม่ต้องผ่านกระบวนการฟื้นฟูตามกฎหมายล้มละลาย และการจำหน่ายทรัพย์สิน หลักประกันโดยไม่ต้องร้องขอต่อศาล เพื่อหลีกเลี่ยงกระบวนการและขั้นตอนตามกฎหมายที่ล่าช้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการบังคับคดีหลักประกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เนื่องจากประสบกับปัญหา การขายทอดตลาดที่ล่าช้า ทำให้มีคดีค้างอยู่ในขั้นตอนขายทอดตลาดจำนวนมากทำให้เกิดการเสื่อมค่าของทรัพย์สินที่ เป็นหลักประกัน ดังนั้นเพื่อให้บริษัทบริหารสินทรัพย์ที่ตั้งตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 สามารถดำเนินการบังคับหลักประกันและจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันของลูกหนี้ได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาการบริหารสินทรัพย์ค่อยคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันดีส่งผล ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ จึงควรพิจารณาแก้ไขปรับปรุง พระราชกำหนดบริษัทบริหาร สินทรัพย์ พ.ศ.2541 โดยเพิ่มบทบัญญัติ ในส่วนของการบังคับหลักประกันและจำหน่ายหลักประกันของลูกหนี้ให้ เป็นไปตามพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ.2544

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ความเป็นมาของรูปแบบการบริหารสินทรัพย์ค่อยคุณภาพของไทยและต่างประเทศ
- 2.2 เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์การบังคับและการจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ตามพระราชกำหนด บริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 โดยเปรียบเทียบกับ การบังคับและการจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ ตามพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 และต่างประเทศ

2.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการบังคับและการจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541

2.4 เพื่อเสนอแนวทางในการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 ที่เกี่ยวกับอุปสรรคในการบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้

3. สมมติฐานของการวิจัย

พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 ควรมีการกำหนดแนวทาง หลักเกณฑ์ในส่วนของการบังคับและการจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ ที่ไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพดังเช่นมาตรการต่างๆ ที่ปรากฏในพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ.2544 เพื่อช่วยในการลดจำนวนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ของสถาบันการเงินต่างๆ ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

4. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาและวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นที่จะศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด รูปแบบการบริหารสินทรัพย์ด้วยคุณภาพ หลักเกณฑ์การบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 เปรียบเทียบกับการบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ.2544 และต่างประเทศ ตลอดจนศึกษาปัญหาอุปสรรคของการบังคับหลักประกัน และการจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541

5. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 ครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจะใช้วิธีวิจัยทางเอกสาร โดยเป็นการรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจากหนังสือ กฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง วารสาร บทความ รายงานวิจัยจากห้องสมุดสถาบันต่างๆ รวมถึงสิ่งตีพิมพ์ข้อมูลต่างๆ และการสืบค้นข้อมูลจากทางอินเทอร์เน็ตที่เป็นภาษาไทย เพื่อนำมาศึกษาและประกอบการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบถึงแนวคิด ความเป็นมา และรูปแบบ ของการบริหารสินทรัพย์ด้วยคุณภาพของไทย และต่างประเทศ

6.2 ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์การบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 โดยเปรียบเทียบกับ การบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ.2544 และต่างประเทศ

6.3 ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการบังคับและการจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ.2541

6.4 ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะ เพื่อฝ่ายนิติบัญญัตินำไปพิจารณาในการปรับปรุงแก้ไขพระราชกำหนด บริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 เพื่อแก้ไขอุปสรรคในการบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้

7. ผลการศึกษา

จากการศึกษามาตรการทางหลักกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 พบว่า ในการบริหารจัดการหนี้ด้วยคุณภาพของบริษัทบริหารสินทรัพย์ ภายใต้พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 มิได้มีบทบัญญัติให้อำนาจพิเศษในการจัดการสินทรัพย์ด้วยคุณภาพที่รับโอนมาให้บริษัทบริหารสินทรัพย์ ในเรื่องของการบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ อีกทั้งบทบัญญัติที่มีอยู่ก็ไม่เอื้ออำนวยต่อการบริหารสินทรัพย์ด้วยคุณภาพได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพที่ดีพอ ดังนั้นการที่บริษัทบริหารสินทรัพย์จะดำเนินการบังคับและจำหน่ายหลักประกันของลูกหนี้ จะต้องใช้สิทธิทางศาลในการฟ้องร้องดำเนินคดีและบังคับคดีเพื่อจำหน่ายหลักประกันของลูกหนี้ ซึ่งการดำเนินคดีจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องร้องคดีแพ่งตามหลักทั่วไป ทำให้เกิดความล่าช้าในขั้นตอนกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล ปัญหาความล่าช้าในขั้นตอนการบังคับหลักประกันลูกหนี้ ปัญหาความล่าช้าในขั้นตอนของการจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกัน ปัญหาค่าใช้จ่ายการดำเนินคดี เป็นต้น

แต่จากการศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ.2544 พบว่า กฎหมายได้ให้อำนาจพิเศษแก่บริษัทบริหารสินทรัพย์ไทยที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้ ไว้ในส่วนที่ 3 เรื่องการจำหน่ายสินทรัพย์ที่เป็นหลักประกันโดยตรง ในมาตรา 74 ถึง 82 กล่าวคือสามารถจำหน่ายหลักประกันของลูกหนี้ได้โดยไม่ต้องฟ้องร้องขออำนาจศาล เพื่อให้ศาลพิพากษาเพื่อบังคับเอาทรัพย์สินที่จำนองออกขายทอดตลาด นำเงินมาชำระหนี้ และยังมีอำนาจดำเนินการจำหน่ายทรัพย์สินดังกล่าว โดยวิธีการอื่นๆ หรือรับโอนทรัพย์สินเหล่านั้นมาเป็นของบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย ในราคาไม่น้อยกว่าราคาที่จะได้จากการขายทอดตลาดได้

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับ การบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของบริษัทบริหารสินทรัพย์ในประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ หรือ KAMCO ดึงขึ้นเพื่อดำเนินการจัดการปัญหาเกี่ยวกับหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของสถาบันการเงินภายในประเทศทั้งหมด พบว่ามีอำนาจในการปรับโครงสร้างหนี้และจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ รวมไปถึงการรับชำระหนี้โดยการรับโอนหลักประกันหรือทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้ได้ นอกจากนี้ในการบริหารสินทรัพย์ด้วยคุณภาพของ KAMCO ยังได้รับสิทธิประโยชน์ทางกฎหมาย และได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ในเรื่องของการขายทอดตลาดทรัพย์สินหลักประกันที่ KAMCO เห็นว่าทรัพย์สินหลักประกันนั้นไม่สามารถนำมาบริหารจัดการได้หรือไม่ได้รับความร่วมมือ KAMCO สามารถขายทอดตลาดได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการดำเนินการทางศาลก่อน

จากการศึกษาเปรียบเทียบการบังคับและการจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ.2544 และการบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ของประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 มิได้มีบทบัญญัติให้อำนาจบริษัทบริหารสินทรัพย์ให้สามารถดำเนินการบริหารจัดการสินทรัพย์ด้วยคุณภาพได้อย่างกว้างขวางอย่างบริษัทบริหารสินทรัพย์ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชกำหนดบริษัทบริหาร

สินทรัพย์ไทย พ.ศ.2544 ในเรื่องการบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ ซึ่งทั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์ที่ตั้งขึ้นตามพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย และ KAMCO ของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ได้สามารถบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการของศาลก่อน

ดังนั้น เพื่อให้บริษัทบริหารสินทรัพย์ที่ตั้งขึ้นตามพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 สามารถดำเนินการบังคับหลักประกันและจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันของลูกหนี้ได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาการบริหารสินทรัพย์ด้วยคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ จึงควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไข พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 โดยการเพิ่มบทบัญญัติในส่วนของการบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการจำหน่ายทรัพย์สิน โดยไม่ต้องอาศัยอำนาจศาลหรือคำพิพากษาของศาล

8. บทสรุป

ในการบริหารจัดการหนี้ด้วยคุณภาพของบริษัทบริหารสินทรัพย์ ภายใต้พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 ซึ่งมีบทบัญญัติที่ใช้ในการบริหารจัดการ เพียง 15 มาตรา โดยมีได้บัญญัติให้อำนาจบริษัทบริหารสินทรัพย์ ให้มีอำนาจในการบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการของศาล เหมือนเช่นพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ.2544 ทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าในกระบวนการทางกฎหมายและปัญหาค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการบังคับหลักประกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในการขายทอดตลาดที่มีความล่าช้า เนื่องจากมีการใช้ช่องว่างทางกฎหมายในการประวิงเวลา ทำให้มีคดีค้างในการขายทอดตลาดของกรมบังคับคดีจำนวนมากจนทำให้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเสื่อมค่าลง

ดังนั้น เพื่อให้มีความสะดวกรวดเร็ว และคล่องตัวในการดำเนินการบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ และเพื่อแก้ไขปัญหาทรัพย์สินที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว จึงควรแก้ไขปรับปรุงพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 โดยเพิ่มบทบัญญัติในเรื่องการให้อำนาจพิเศษแก่บริษัทบริหารสินทรัพย์ในส่วนของการบังคับและจำหน่ายทรัพย์สินหลักประกันของลูกหนี้ เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานดังเช่นมาตรการที่ปรากฏในพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ.2544

9. รายการอ้างอิง

- กิตติพงษ์ อรุณพัฒน์พงศ์ และคณะ. 2544. **คู่มือกฎหมายบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย**. กรุงเทพฯ: การเงินการธนาคาร.
- กิตติพงษ์ อรุณพัฒน์พงศ์. กรกฎาคม 2543. “ทางเลือกใหม่ของ AMC กับ NPL.” วารสารการเงินการธนาคาร. 128 – 130.
- กิตติพงษ์ อรุณพัฒน์พงศ์. กันยายน 2543. “รูปแบบ AMC แห่งชาติทางออกใหม่จริงหรือ.” วารสารการเงินการธนาคาร. 135 – 136.

กิติพงษ์ อรุณพัฒน์พงศ์. มกราคม 2544. “บริษัทบริหารสินทรัพย์กับการแก้ปัญหา NPL ของสถาบันการเงินในประเทศไทย ; อุปสรรคกฎหมายและทางเลือก.” วารสาร TAX & BUSINESS LAW MAGAZINE 7. 23 –26.

ชนะชัย ผดุงธิดิ. 2547. **คำอธิบายกฎหมายแก้ไขฟื้นฟูเศรษฐกิจ พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544.** กรุงเทพฯ : นิติรัฐการพิมพ์.

พันตำรวจโทยุทธพงศ์ ถวิลบุญ. 2550. “ปัญหาการบังคับใช้พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 ศึกษาเฉพาะกรณี การจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก.

ไพโรจน์ อารักษ์ษา. 2545. **คำอธิบายกฎหมายบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม.

วิชัย ตันติกุลานันท์. 2547. **คำอธิบายและวิเคราะห์ข้อเท็จจริง กฎหมายเพื่อการฟื้นฟู และพัฒนาปฏิรูประบบสถาบันการเงิน.** กรุงเทพฯ : หจก.พิมพ์อักษร.

ศรีสุรภัย อินทจันทร์ขง. 2546. “การบังคับหลักประกันโดยไม่ผ่านศาล : ศึกษากรณีการจำหน่ายสินทรัพย์ของบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สถิต ลิ้มพงศ์พันธ์. 2547. **บริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย.** กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

สมชาย ชินถาวรสกุล. 2544. “AMC กับการแก้ปัญหาธนาคารพาณิชย์ไทย.” หลักสูตรเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อาทิตย์ คงไทย. 2550. “มาตรการทางกฎหมายในการปรับโครงสร้างหนี้ของสถาบันการเงินในฐานะที่เป็นเจ้าหนี้: ศึกษากรณี บริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

เอกอัคร จิตตานนท์. 2545. “การบริหารสินทรัพย์ด้วยคุณภาพตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544: ศึกษากรณีการปรับโครงสร้างกิจการ.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้สิทธิในการเช่างานภาพยนตร์
ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์

LEGAL ISSUES INVOLVING ENFORCEMENT OF RENTAL RIGHTS IN
COPYRIGHTED CINEMATOGRAPHIC WORKS

จีระศักดิ์ ดิษฐพลพันธ์

นักศึกษาลัทธิศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: first_llm3_spu@hotmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบันงานภาพยนตร์ได้กลายเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับเจ้าของงานภาพยนตร์เป็นจำนวนมาก ทำให้มีการนำเอางานภาพยนตร์ (Cinematographic Work) ไปแสวงหาประโยชน์โดยไม่ได้รับอนุญาตมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น จึงได้มีการผลักดันให้งานภาพยนตร์ได้รับความคุ้มครองภายใต้อนุสัญญากรุงเบอร์น (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (Paris Act, 24 July 1971)) แต่อย่างไรก็ตาม อนุสัญญากรุงเบอร์นได้ให้ความคุ้มครองเฉพาะสิทธิในการทำซ้ำ คัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน โดยที่ไม่ได้ให้ความคุ้มครองแก่สิทธิในการเช่า (Rental Right) เอาไว้

ด้วยเหตุนี้ จึงได้มีการผลักดันให้สิทธิในการเช่าได้รับความคุ้มครองภายใต้ความตกลงทริปส์ (Agreement on Trade-related Aspect of Intellectual Property Rights, Including Trade in Counterfeit Goods or TRIPS Agreement) ซึ่งถือว่าเป็นความตกลงระหว่างประเทศฉบับแรกที่ได้ให้ความคุ้มครองแก่สิทธิในการเช่าในงานภาพยนตร์เอาไว้ ประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization) จึงจำเป็นต้องออกกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องตามความตกลงทริปส์ และได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า “พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์”) ซึ่งถือเป็นพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ฉบับแรกของประเทศไทยที่ได้ให้ความคุ้มครองแก่สิทธิในการเช่า

สำหรับสิทธิในการเช่า ความตกลงทริปส์ข้อ 11 ได้กำหนดว่า “ในกรณีของคอมพิวเตอร์โปรแกรมและงานภาพยนตร์ ประเทศภาคีสมาชิกจะต้องให้การคุ้มครองสิทธิในการเช่าแก่ผู้สร้างสรรค์และทายาทสิทธิในการอนุญาตหรือห้ามสิทธิในการเช่าในทางพาณิชย์ แก่สาธารณะ ต่อต้นฉบับหรือสำเนาของงานอันได้รับการคุ้มครองลิขสิทธิ์” ข้อความดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า สิทธิในการเช่าในงานภาพยนตร์นั้นเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวแก่เจ้าของงานภาพยนตร์

นอกจากนี้ ในกรณีของงานภาพยนตร์ ความตกลงทริปส์ ข้อ 11 ยังได้บัญญัติข้อยกเว้นของหลักดังกล่าวไว้ด้วยว่า “ประเทศภาคีสมาชิกจะได้รับการยกเว้นจากภาระในการให้ความคุ้มครองสิทธิดังกล่าวในงานภาพยนตร์ หากการให้เช่าสิทธิดังกล่าวได้นำไปสู่การลอกเลียนงานอย่างแพร่หลายจนเป็นที่เสียหายต่อสิทธิเพียงผู้เดียวของเจ้าของและทายาทของเจ้าของในงานภาพยนตร์ในการให้สิทธิในการทำซ้ำทำซ้ำขึ้น”

สำหรับสนธิสัญญาลิขสิทธิ์ (WIPO Copyright Treaty) ภายใต้กรอบขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization) สนธิสัญญาลิขสิทธิ์ ข้อ 7(1) ได้ให้การคุ้มครองสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้สร้างสรรค์ โดยกล่าวว่า ผู้สร้างสรรค์ “เป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการอนุญาตให้เช่าสิทธิเพื่อการพาณิชย์ของต้นฉบับหรือสำเนาของงานนั้นออกสู่สาธารณะ” และข้อ 7(2)(ii) ก็ได้ให้การรับรองสิทธิในการเช่างานภาพยนตร์เอาไว้ในทำนองเดียวกับความตกลงทริปส์ โดยมีข้อแม้ว่าผู้สร้างสรรค์ “จะไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าในงานภาพยนตร์ หากการให้เช่าสิทธิได้นำไปสู่การลอกเลียนงานอย่างแพร่หลายจนเป็นที่เสียหายต่อสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของในงานภาพยนตร์ในการให้สิทธิในการทำซ้ำทำซ้ำ” ซึ่งสนธิสัญญาลิขสิทธิ์ฉบับนี้ประเทศไทยยังไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้อาศัยข้อยกเว้นในส่วนนี้ ไม่กำหนดให้สิทธิในการเช่าเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวแก่เจ้าของงานภาพยนตร์เพราะไม่ต้องการที่จะแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ภายในของตนเอง ในทางตรงกันข้ามประเทศอังกฤษได้กำหนดให้สิทธิในการเช่าเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวแก่เจ้าของงานภาพยนตร์เช่นเดียวกับความตกลงทริปส์ และ Council Directive 92/100/EEC of 19 November 1992 on Rental Right and Lending Right and on Certain Rights Related to Copyright in the Field of Intellectual Property ของสหภาพยุโรปที่ประเทศอังกฤษเป็นภาคีอยู่

สำหรับพ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ของประเทศไทย ดังปรากฏในมาตรา 15(3) ได้กำหนดให้เจ้าของงานภาพยนตร์เป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนา แต่ไม่ได้กำหนดว่าจะต้องเป็นการให้เช่าในทางการค้าต่อสาธารณชนหรือไม่จึงจะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์เหมือนดังเช่นความตกลงทริปส์และสนธิสัญญาลิขสิทธิ์ หรือเพียงงานภาพยนตร์ออกให้เช่าโดยที่ไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก็ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ทุกกรณี แม้ว่าจะไม่ได้กระทำไปทางการค้าก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า เพื่อให้การตีความหมาย สิทธิในการเช่าในงานภาพยนตร์ตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิในงานภาพยนตร์ของสากล และเพื่อป้องกันการคุ้มครองการให้เช่าสิทธิในงานภาพยนตร์แก่ผู้สร้างสรรค์ไทยที่ได้นำผลงานออกสู่สากล สิทธิในการเช่างานภาพยนตร์ภายใต้ พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ของประเทศไทย ในขั้นตอนแรกควรพิจารณาให้เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวแก่เจ้าของลิขสิทธิ์งานภาพยนตร์ในการให้เช่าทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นการให้เช่าในทางการค้าหรือไม่

คำสำคัญ : การบังคับใช้สิทธิในการเช่า

ABSTRACT

Cinematographic industry has become an ideal industry creating immense revenue to owners and/or producers of cinematographic works and their countries. The profit amount of income of cinematographic industry is an incentive drawing people to commercially exploit such works without authorization or permission from the lawful owners and/or producers. Accordingly, the lawful owners and/or producers would wish the right of cinematographic works to them be recognized worldwide and included under the scope of international agreements. Regarding the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, apparently, its

context only prescribes the exclusive rights of authors in their literary and artistic works such as the right of reproduction, right of reselection and rearrangement, and right of publication of their works, but not rental right.

Being the first international agreement that includes the rental right, the Agreement on Trade-related Aspects of the Intellectual Property Rights (hereinafter “TRIPS Agreement”) has embraced the rental right for the protection of cinematographic works in its umbrella. Thailand, as a member party to TRIPS Agreement, has to implement such rental right in its national legislation and, as a result of amendment, Thai Copyright Act of 1994 has become the law that specifies and extent the rental right to the owners and/or producers of cinematographic works.

TRIPS Agreement does not also describe the definition of the rental right elsewhere in its context. It only requires that “a member shall provide authors and their successors in title the right to authorize or to prohibit the commercial rental right to the public of originals or copies of their copyright works.”

In regard to exception, TRIPS Agreement further stipulates that “a member shall be excepted from this obligation in respect of cinematographic works unless such rental right has led to widespread copying of such works which is materially impairing the exclusive right of reproduction conferred in that member on authors and their successors in title.”

In the same extent to TRIPS Agreement, WIPO Copyright Treaty, under auspices of the World Intellectual Property Organization and its Committee of Experts, by which Thailand is not a party member to, Article 7(1) recognizes “the author of cinematographic works shall enjoy the exclusive right of authorizing commercial rental to the public of the originals or copies of their works.” Thus, Article 7(2)(ii) provides that the authors shall be granted rental right “in case of cinematographic works, unless such commercial rental has led to widespread copying of such works materially impairing the exclusive right of reproduction.”

The United States of America raises this exception by not granting such rental right to be exclusive only to the owners and/or producers by means it does not wish to amend its national copyright law. In contrast, the United Kingdom has imposed such rental right to be exclusive only to the owners and/or producers as a result of implementation of TRIPS Agreement and Council Directive 92/100/EEC of 19 November 1992 on Rental Right and Lending Right and on Certain Rights Related to Copyright in the Field of Intellectual Property that the United Kingdom is being obligated to.

In respect of the rental right under the scope of Thai Copyright Act, though Article 15(3) provides exclusive right to the owners and/or producers of cinematographic works, it does not state that such rental right has to be commercially exploited. This condition lacks interpretation whether it should be implied in the same fashion to TRIPS Agreement and WIPO Copyright Treaty or the exclusive right of the owner of the Cinematographic work in the rental in every case whether it is the commercial rental or not. With respect, first and foremost, to protect Thai owners and/or producers of cinematographic works in the global market, the

condition in regard to the rental right under Thai Copyright Act should imply to the exercise of rental right to prevent the exploitation of copyright in cinematographic works in every manner.

KEYWORDS : Enforcement of rental right

1. บทนำ

สำหรับลิขสิทธิ์ (Copyright) ถือเป็นสิทธิประเภทหนึ่งที่อยู่ภายใต้ทรัพย์สินทางปัญญา โดยมีเจตนารมณ์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการคิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ และก่อให้เกิดการสร้างสรรคผลงานที่มีคุณค่าขึ้นว่ากันว่ามาตรการทางกฎหมายที่ให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการนำเอาผลงานทางปัญญา ไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์มีความสำคัญต่อกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development หรือ R&D) เป็นอย่างมาก เนื่องจากการวิจัยและพัฒนาและการสร้างสรรค์ผลงานทางปัญญาส่วนใหญ่ก็ต้องอาศัยการลงทุนจำนวนมาก การให้ความคุ้มครองอย่างเหมาะสมจะทำให้เจ้าของผลงานเกิดความเชื่อมั่นว่า ค่าใช้จ่ายและระยะเวลาที่สูญเสียไปเพื่อการพัฒนา โดยรับการชดเชยกลับคืนมาในรูปของสิทธิผูกขาดตามกฎหมาย อันจะเป็นเครื่องจูงใจให้บุคคลต่างๆ ลงทุนลงแรงทำการวิจัยและพัฒนาหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ประเทศอังกฤษได้ประกาศใช้ Statute of Anne ค.ศ. 1710 ซึ่งเป็นกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับแรกของโลก ตราโดยราชสำนักแห่งจักรวรรดิอังกฤษ ว่าผู้สร้างสรรค์งานวรรณกรรมเท่านั้น เป็นผู้มิลิขสิทธิ์อันชอบธรรมและสิทธิต่างๆ อันชอบธรรม ในการอนุญาตให้ผู้อื่นนำผลงานวรรณกรรมของตน ไปทำซ้ำและเผยแพร่สู่สายตาสาธารณชนในสังคมเพื่อที่จะได้ใช้ประโยชน์จากงานอันมิลิขสิทธิ์นั้น

ซึ่งเหตุผลอันแท้จริงของการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ก็เพื่อเป็นรางวัลแก่ผู้สร้างสรรค์งานวรรณกรรม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นการตอบแทนสติปัญญาอันสร้างสรรค์ของผู้ที่ ได้สร้างสรรค์ผลงานดังกล่าวขึ้นมา (To Reward a Fruit of His/Her Creativity or Labor) กฎหมายลิขสิทธิ์เป็นสิทธิแก่เจ้าของผลงานแต่เพียงผู้เดียวในการกระทำการใดการหนึ่งกับงานสร้างสรรค์ของตน โดยมีค่าตอบแทน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิการทำซ้ำ (Reproduction Right) สิทธิในการดัดแปลง (Adaptation Right) สิทธิในการเผยแพร่ต่อสาธารณชน (Broadcasting Right) สิทธิในการจัดจำหน่าย (Distribution Right) การให้รัฐอื่นๆ บังคับใช้ลิขสิทธิ์โดยมีผลตอบแทนตามกำหนดแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ และรวมไปถึงสิทธิในการป้องกันมิให้ผู้อื่นมากระทำความเสียหายแก่งานของตน

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ส่งผลกระทบต่อการทำซ้ำและการเผยแพร่ของงานสร้างสรรค์อันมิลิขสิทธิ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากกลไกของกฎหมายลิขสิทธิ์แต่เดิมที่คุ้มครองให้ผู้สร้างสรรค์ควบคุมการทำซ้ำและการเผยแพร่เพียงเฉพาะงานพิมพ์ จำต้องมีการขยายความเพื่อให้ครอบคลุมถึงการทำซ้ำและการเผยแพร่ผลงานในลักษณะอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานภาพยนตร์ ซึ่งปัญหาของการควบคุมการทำซ้ำและการเผยแพร่ของงานภาพยนตร์ เกิดขึ้นระหว่างผู้สร้างสรรค์ผลงานจากสติปัญญาของคนและผู้ผลิตหรือผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ ใช้เม็ดเงินจำนวนมากมาลงทุนในการสร้างภาพยนตร์

ปัญหาที่สำคัญที่สุดงานภาพยนตร์เป็นปัญหาในระดับสากลอนุสัญญากรุงเบอร์ลินมีข้อกำหนดให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานภาพยนตร์ แต่ไม่ได้วางมาตรการการบังคับใช้ลิขสิทธิ์ในการเช่าเอาไว้ ต่อมา มาตรการการบังคับใช้ลิขสิทธิ์ในการเช่าดังกล่าวปรากฏอยู่ในความตกลงทริปส์ และปรากฏอยู่ในสนธิสัญญา

ลิขสิทธิ์ ซึ่งในสนธิสัญญาสิทธิบัตรนั้นประเทศไทยยังไม่ได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิก แต่ในความตกลงทริพส์นั้น ประเทศไทยได้เป็นสมาชิกของความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade) อยู่แล้ว ซึ่งในปัจจุบันมีองค์การการค้าโลกเป็นผู้ดำเนินการ ประเทศไทยจึงต้องผูกพันตามความตกลงทริพส์โดยปริยาย ประเทศไทยได้มีการปฏิบัติตามข้อผูกพันดังกล่าวและได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ภายในประเทศ โดยได้มีการประกาศใช้ พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ ใน พ.ศ. 2537 ซึ่ง พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ ฉบับนี้ได้ให้การรับรองมาตรการการบังคับใช้ลิขสิทธิ์ในการเข้าขึ้นเป็นครั้งแรกใน มาตรา 15(3)

ภายใต้ความตกลงทริพส์ได้กำหนดหลักเกณฑ์ขึ้นพื้นฐานว่าการให้เข้างานภาพยนตร์นั้นจะต้องเป็นการกระทำในเชิงพาณิชย์ต่อสาธารณชนด้วยจึงจะถือว่าการละเมิดลิขสิทธิ์ แต่หากไม่ได้กระทำไปเชิงพาณิชย์หรือทางการค้าแล้วย่อมไม่ถือว่าการละเมิดลิขสิทธิ์ และในสนธิสัญญาสิทธิบัตรก็ได้บัญญัติหลักในเรื่องการเข้าเอาไว้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แต่ภายใต้ พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ บัญญัติไว้แต่เพียงว่าการให้เข้าต้นฉบับหรือสำเนาภาพยนตร์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ให้ถือว่าการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากตัวบทของ พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ แล้ว อาจทำให้เกิดปัญหาในการตีความเพื่อที่จะบังคับใช้สิทธิในการเข้างานภาพยนตร์ต่อไปได้ ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาว่าการให้เข้างานภาพยนตร์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์เฉพาะการให้เข้าในทางการค้าต่อสาธารณชนเท่านั้นจึงจะเป็นการละเมิด หรือเพียงนำออกให้เข้าโดยไม่ได้รับอนุญาตเข้าลิขสิทธิ์ก็ถือว่าการละเมิดแล้ว แม้ว่าไม่นำออกให้เข้าในทางการค้าต่อสาธารณชนก็ตาม

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงความเป็นมา แนวความคิด และทฤษฎีของงานอันมีลิขสิทธิ์
2. เพื่อศึกษาถึงการบังคับใช้สิทธิในการให้เข้าภาพยนตร์ภายใต้ความตกลงทริพส์ และสนธิสัญญาสิทธิบัตร
3. เพื่อศึกษาถึงการบังคับใช้สิทธิในการให้เข้าภาพยนตร์ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ
4. เพื่อศึกษาถึงการบังคับใช้สิทธิในการให้เข้าภาพยนตร์ภายใต้ พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์
5. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบถึงการบังคับใช้สิทธิในการให้เข้าภาพยนตร์ตามความตกลงทริพส์ สนธิสัญญาสิทธิบัตร และกฎหมายลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ กับ พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ เพื่อเป็นแนวทางเพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนากฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยต่อไป

3. สมมติฐานการวิจัย

ในปัจจุบันงานภาพยนตร์ถือได้ว่าเป็นสิทธิในทางเศรษฐกิจ (Economic Right) อย่างหนึ่งที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง ซึ่งได้รับความคุ้มครองภายใต้ พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ โดย มาตรา 15(3) บัญญัติให้เจ้าของงานภาพยนตร์เป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการให้เข้า แต่ก็ยังไม่ชัดเจนเพียงพอว่าเจ้าของงานภาพยนตร์สามารถที่จะบังคับใช้สิทธิในการให้เข้าของตนได้เพียงใดและการกระทำเช่นใดจึงจะถือว่าการละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่

4. ขอบเขตการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยในเนื้อหาสาระของของกฎหมายลิขสิทธิ์ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิในการเข้างานภาพยนตร์ และข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ว่าจะครอบคลุมถึงสิทธิการเข้าภาพยนตร์หรือไม่มากนักน้อยเพียงใด

โดยดำเนินการศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงให้เหมาะสมกับประเทศไทย

5. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการศึกษาวิจัยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะดำเนินการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจาก พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง บทความ รายงานการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและในต่างประเทศ และศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมา แนวความคิด และทฤษฎีของงานตามกฎหมายลิขสิทธิ์
2. เพื่อให้ทราบถึงการบังคับใช้สิทธิในการเช่างานภาพยนตร์ภายใต้ความตกลงทริปส์ สนธิสัญญาลิขสิทธิ์
3. เพื่อให้ทราบถึงการบังคับใช้สิทธิในการเช่างานภาพยนตร์ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ
4. เพื่อให้ทราบถึงการบังคับใช้สิทธิในการเช่างานภาพยนตร์ภายใต้ พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์
5. เพื่อให้ทราบถึงแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการบังคับใช้สิทธิในการเช่างานภาพยนตร์ภายใต้ พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์

7. ผลการวิจัย

สำหรับสิทธิในการให้เช่างานภาพยนตร์นั้นภายใต้ความตกลงทริปส์ ได้กำหนดให้เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวแก่ผู้สร้างสรรค์ โดยบัญญัติไว้ในข้อ 11 กำหนดให้ “ในกรณีของคอมพิวเตอร์โปรแกรมและงานภาพยนตร์ ประเทศภาคีสมาชิกจะต้องให้การคุ้มครองสิทธิในการเช่าแก่ผู้สร้างสรรค์และทายาทสิทธิในการอนุญาตหรือห้ามสิทธิในการเช่าในทางพาณิชย์ แก่สาธารณะ ต่อต้นฉบับหรือสำเนาของงานอันได้รับการคุ้มครองลิขสิทธิ์” จากบทบัญญัติดังกล่าวของความตกลงทริปส์เท่ากับว่า บุคคลใดก็ตามซึ่งไม่ได้เป็นผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของลิขสิทธิ์หากงานภาพยนตร์ออกให้เช่าโดยไม่ได้กระทำไปทางการค้าย่อมไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ และภายใต้สนธิสัญญาลิขสิทธิ์ ข้อ 7 ก็ได้บัญญัติถึงสิทธิในการเช่างานภาพยนตร์เอาไว้เช่นเดียวกับความตกลงทริปส์ทุกประการ

ประกอบกับประเทศไทยซึ่งเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลกจึงได้ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลิขสิทธิ์ภายในให้สอดคล้องกับความตกลงทริปส์ จึงได้มีการประกาศใช้ พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ซึ่งถือเป็นกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับแรกของไทยที่ได้ให้ความคุ้มครองถึงสิทธิในการเช่างานภาพยนตร์เอาไว้ และได้กำหนดให้เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานภาพยนตร์เป็นผู้มีอำนาจบังคับใช้สิทธิในการเช่า โดยบัญญัติเอาไว้ใน มาตรา 15(3) กำหนดให้เจ้าของงานภาพยนตร์เป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงเดียวในการให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางาน และมาตรา 28(3) ยังบัญญัติไว้ด้วยว่า หากบุคคลใดนำต้นฉบับหรือสำเนางานภาพยนตร์ออกให้เช่าโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ให้ถือเป็นการละเมิด และจากการที่ บัญญัติไว้เช่นนี้ทำให้สิทธิในการเช่างานภาพยนตร์ยังคงคลุมเครือว่า พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ มีการบังคับใช้สิทธิหรือขอมเขตในการเช่างานภาพยนตร์ไปในทิศทางใดจึงจะถือว่าเป็น

การละเมิดลิขสิทธิ์ ระหว่าง “บุคคลใดนำงานภาพยนตร์ออกให้เช่าโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์เฉพาะ ในทางการค้าเท่านั้นจึงจะเป็นการละเมิด” หรือ “เพียงนำงานภาพยนตร์ออกให้เช่าโดยไม่ได้รับอนุญาตจาก เจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมถือว่าการละเมิดลิขสิทธิ์ทุกกรณีแม้ว่าไม่ได้กระทำไปในการการค้าก็ตาม” และใน ประเด็นดังกล่าวนี้ก็ยังไม่มีบรรทัดฐานหรือแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาวางหลักเกณฑ์เอาไว้

แต่เมื่อนำสิทธิในการเช่าตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ มาเปรียบเทียบกับกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทย ทำให้ทราบว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทย มาตรา 18 บัญญัติให้ “สิทธิในการให้เช่างานภาพยนตร์ต่อ สาธารณชนเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวแก่เจ้าของลิขสิทธิ์” โดยที่ไม่บัญญัติว่าจะต้องเป็นการนำออกให้เช่าในทาง การค้าหรือไม่จึงจะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์เช่นเดียวกับ พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ แต่สำหรับในกรณีนี้รัฐบาลของประเทศ อังกฤษก็ได้ตีความบทบัญญัติในเรื่องเช่นนี้อาจไว้อย่างชัดเจนว่า เจ้าของลิขสิทธิ์เป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวใน การให้เช่าทุกกรณี ถึงแม้ว่าจะเป็นกรให้เช่าหรือยืมโดยห้องสมุดสาธารณะ และจะมีการเก็บค่าตอบแทนดังกล่าว หรือไม่ตาม

และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกรณีการละเมิดลิขสิทธิ์ขึ้นรองตาม มาตรา 31 แห่ง พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ จะเห็นได้ ว่าการให้เช่าที่จะเข้าองค์ประกอบของการละเมิดลิขสิทธิ์ขึ้นรองได้นั้นจะต้องเข้าองค์ประกอบของความผิดว่าเป็น การกระทำแก่งานภาพยนตร์เพื่อหากำไร ซึ่งได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3741/2549 วางบรรทัดฐานในกรณี ดังกล่าวเอาไว้

ด้วยเหตุนี้เมื่อนำสิทธิการเช่าภายใต้ พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ มาเปรียบเทียบกับกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทย และการละเมิดลิขสิทธิ์ขึ้นรองตามมาตรา 31 ทำให้ทราบว่า การบังคับใช้สิทธิในการเช่าภายใต้ พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ มาตรา 15(3) และมาตรา 28(3) เจ้าของลิขสิทธิ์งานภาพยนตร์เป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการให้เช่า ทุกกรณี หากบุคคลใดนำออกให้เช่าโดยไม่ได้รับอนุญาตย่อมเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ แม้ว่าจะไม่ได้นำออกให้เช่า ในทางการค้าต่อสาธารณชนก็ตาม

เพราะหากผู้ร่าง พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ มีเจตนารมณ์ที่จะบัญญัติให้ เจ้าของลิขสิทธิ์เป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวใน การให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนาภาพยนตร์ในทางการค้า และบุคคลใดนำงานภาพยนตร์ออกให้เช่าในทางการค้า ต่อสาธารณชนโดยไม่ได้รับอนุญาตให้ถือว่าการละเมิดลิขสิทธิ์ เหมือนดังเช่นมาตรฐานขั้นต่ำของความตกลง ทริปส์ ทางผู้ร่าง พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ น่าจะได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งเหมือนดังเช่นกรณีการละเมิดลิขสิทธิ์ขึ้นรองที่ จะต้องเป็นการนำออกให้เช่าเพื่อหากำไรจึงจะครบองค์ประกอบของความผิด

8. สรุปและข้อเสนอแนะ

ภายใต้ พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ ได้บัญญัติถึงการให้เช่างานภาพยนตร์ไว้ในมาตรา 15(3) ซึ่งกำหนดให้เจ้าของ ลิขสิทธิ์ในงานภาพยนตร์เป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนา และมาตรา 28(3) ได้บัญญัติว่าหากบุคคลใดนำงานภาพยนตร์ออกให้เช่าโดยที่ไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ให้ถือว่าเป็น การละเมิด โดยที่ไม่ได้ระบุว่าต้องเป็นการให้เช่าในทางการค้าหรือไม่จึงจะถือว่าการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งทาง ผู้วิจัยเห็นว่าสิทธิในการให้เช่างานภาพยนตร์นั้นเจ้าของงานภาพยนตร์เป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการให้เช่า

ทุกกรณีและหากบุคคลใดนำงานภาพยนตร์ออกให้เช่าโดยไม่ได้รับอนุญาตให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์แม้ว่าจะไม่ได้กระทำไปในการการค้าก็ตาม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้มีการพิจารณาการตีความหมายสิทธิในการเช่างานภาพยนตร์ภายใต้ พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ ดังนี้

1. ให้พิจารณาเพิ่มเติมบริบทใน มาตรา 15(3) โดยกำหนดให้เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานภาพยนตร์เป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการให้เช่าต้นฉบับ หรือสำเนาภาพยนตร์ในทุกกรณีไม่เฉพาะแต่เพียงการให้เช่าในการค้า และมาตรา 28(3) โดยกำหนดให้บุคคลใดก็ตามหากนำต้นฉบับหรือสำเนาภาพยนตร์ออกให้เช่าโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของงานภาพยนตร์ ให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ละเมิดลิขสิทธิ์ทุกกรณีแม้ว่าจะไม่ได้กระทำไปในการการค้าก็ตาม

2. ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้บุคคลที่จะนำงานภาพยนตร์ออกให้เช่าดำเนินการจ่ายค่าสิทธิให้แก่เจ้าของงานภาพยนตร์อย่างถูกต้อง

เพื่อให้เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานภาพยนตร์ได้รับความคุ้มครองอย่างเต็มที่ เนื่องจากงานภาพยนตร์ที่มีคุณภาพในแต่ละเรื่องต้องใช้งบประมาณในการสร้างสรรค์เป็นจำนวนมาก ซึ่งหากจัดเก็บรายได้หรือผลกำไรตามเป้าหมายที่วางไว้ก็จะทำให้เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานภาพยนตร์เกิดแรงจูงใจในการสร้างสรรค์งานภาพยนตร์ที่ดีและมีคุณภาพในเรื่องต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีด้านทรัพย์สินทางปัญญาในเรื่องของแรงจูงใจ และเป็นผลดีต่อผู้รับชมงานภาพยนตร์ที่จะได้บริโภคงานที่มีคุณภาพ เพราะหากงานภาพยนตร์เรื่องก่อนหน้าจัดเก็บรายได้หรือผลกำไรได้ตามเป้าหมาย ก็จะทำให้ภาพยนตร์เรื่องต่อมาได้รับงบประมาณในการสร้างสรรค์งานภาพยนตร์มากขึ้นตามไปด้วย ทำให้ผู้สร้างสรรค์งานภาพยนตร์สามารถนำงบประมาณดังกล่าวไปพัฒนางานภาพยนตร์ให้สมบูรณ์และมีคุณภาพมากกว่าเรื่องก่อนหน้าได้ และรัฐบาลควรพิจารณาหลักเกณฑ์สิทธิในการเช่างานภาพยนตร์ให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์สากล เพื่อเป็นการคุ้มครองงานภาพยนตร์ของไทยที่กำลังเป็นที่นิยมและเผยแพร่ในตลาดสากล

9. รายการอ้างอิง

จักรกฤษณ์ ควรพจน์. 2548. **กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า**.

กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. 2545. **คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์**. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

ชนันชนม เตชผาดิงศ์. 2545. “การคุ้มครองลิขสิทธิ์ภายใต้สนธิสัญญาลิขสิทธิ์ของ WIPO.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัชชัช ศุภผลศิริ. 2544. **กฎหมายลิขสิทธิ์พร้อมด้วยพ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537**. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

วิมาน กฤตพลวิมาน. 2545. **กฎหมายลิขสิทธิ์ ฉบับปฏิบัติการ**. กรุงเทพฯ: ดวงกมล.

W.R. Cornish. 1996. **Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade marks and Allied Rights**. London: Sweet & Maxwell.

Doris Estelle Long and Anthony D’Amato. 2000. **A Course book in International Intellectual Property**. Chicago: West Group.

ปัญหากฎหมายของผู้รับอนุญาตเกี่ยวกับอาหาร ตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522**LEGAL PROBLEMS OF THE LICENSE CONCERNING FOOD
IN THE FOOD ACT (B.E. 2522)****เกษม แสงชื่อ****สยามนิสสัน อุตริติถ์****E- mail : kasem_kookai@hotmail.com****บทคัดย่อ**

พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ได้ถูกนำมาบังคับใช้เป็นเวลาจนถึง 31 ปี และยังคงใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน ในขณะที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการความปลอดภัยอาหารอย่างมากมา เนื่องจากเกิดอุบัติเหตุความไม่ปลอดภัยของอาหาร และการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการผลิตอาหารอย่างรวดเร็ว ทั้งด้วยเหตุผลในการควบคุมและปกป้องสุขภาพของประชากรภายในประเทศ ในขณะที่เดียวกันก็กลายเป็นเครื่องกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี แต่เป็นทางด้านเทคนิค ซึ่งยากที่ประเทศคู่ค้าจะสามารถโต้แย้งได้ ประเทศไทยเอง เป็นทั้งผู้ผลิตอาหารรายใหญ่ของโลก ที่มีทั้งการส่งออกและการนำเข้าอาหาร จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างระบบความปลอดภัยอาหารของประเทศ โดยเฉพาะระบบการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อให้มีความรวดเร็วทัดเทียมกับสากล ขณะเดียวกันการจัดการความปลอดภัยอาหารของประเทศไทยเอง ยังมีการจัดการที่ไม่เป็นระบบ ไม่สามารถควบคุมความปลอดภัยได้ตลอดทั้งห่วงโซ่การผลิต ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาหารยังล้าหลัง มีความหลากหลายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่สามารถแบ่งหน้าที่ได้อย่างชัดเจน มีการทำงานที่ซ้ำซ้อน ขาดการประสานงานที่ดี ดังนั้น จึงต้องมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ให้ทันกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และมีความชัดเจน เพื่อทำให้เกิดการจัดการระบบความปลอดภัยอาหารของประเทศในเชิงรุกแทนการตั้งรับดังเช่นที่เป็นอยู่

คำสำคัญ : มาตรฐานอาหาร ความปลอดภัยอาหาร ผู้ประกอบการอาหาร**ABSTRACT**

The Food Act (B.E. 2522) has been enforced for 31 years. Meanwhile, many countries around the world have been dramatically reorganized their food safety management systems due to the incidence of unsafe foods, novel products and novel technologies in order to prevent and protect of their public health. In the same time, it becomes non tariff trade issue which make the exporter difficult to argue. Because Thailand is one of the largest food exporters and importers, it is necessary to reorganize the infrastructure of food safety system especially consumer protection system to be equivalent the international standard. The food safety management system is unorganized and do not totally control the safety of the whole food supply. The food law is drawback

and the safety and quality of food supply is governed by a multiple federal agency system. These problems create the overlapping works, lack of cooperative activities and collaborate the technical assistance. Therefore, the Food Act (2522), an only food law, is needed to be revised in order to consolidate the food safety management system. This change intends to achieve the active actions instead of passive actions of federal agency.

KEYWORDS: Food products, Food business, Food

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการความปลอดภัยอาหารของประเทศไทยยังมีการจัดการที่ไม่เป็นระบบ ซึ่งประเทศไทยเองเป็นทั้งผู้ผลิตอาหารรายใหญ่ของโลก ที่มีทั้งการส่งออกและการนำเข้าอาหาร จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างระบบความปลอดภัยอาหารของประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาหารยังล้าหลัง ประกอบกับความหลากหลายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่สามารถแบ่งหน้าที่ได้อย่างชัดเจน ยังมีการทำงานที่ซ้ำซ้อน ขาดการประสานงานที่ดี ดังนั้นจึงควรมีการปรับปรุงกฎหมายอาหารคือ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ให้ทันกับสถานการณ์ในปัจจุบันและมีความชัดเจน ทำให้เกิดการจัดการระบบความปลอดภัยอาหารของประเทศในเชิงรุก แทนการตั้งรับเช่นที่เป็นอยู่ แม้ว่าจะได้เคยปรับปรุงพระราชบัญญัติอาหารมาแล้วบางส่วน แต่ก็ไม่สามารถรองรับกับสภาพการณ์ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลในการมอบอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการผ่อนถ่ายงานให้หน่วยงานหรือองค์กรที่ผ่านการรับรองดำเนินการแทน ในขณะที่เดียวกันหลักการคุ้มครองผู้บริโภค ยังไม่สอดคล้องกับหลักการของสากล กล่าวคือ เน้นการดูแลผลิตภัณฑ์เป็นหลัก ในขณะที่หลักการสากลจะเน้นการกำกับดูแลกระบวนการผลิตและสถานที่ผลิตเป็นหลัก ซึ่งอยู่ภายใต้หลักการและแนวทางปฏิบัติของคณะกรรมการโคเด็กซ์ด้านการตรวจสอบและรับรองการนำเข้าและส่งออก (Codex Committee on Food and Export Inspection and Certification System: CCFICS) ซึ่งเป็นหลักการที่มีอยู่ในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 จากเหตุผลที่กล่าวมา จึงควรมีการปรับปรุงกฎหมายอาหารให้ทันต่อสถานการณ์ในการคุ้มครองผู้บริโภค โทศตามหลักการของสากล เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับผู้ประกอบการภายในประเทศ อันเป็นการนำไปสู่การแข่งขันในตลาดโลก

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาที่มา แนวความคิด ทฤษฎี และหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวกับมาตรการควบคุมอาหาร
- 2.2 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายในเชิงเปรียบเทียบระหว่างพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 และมาตรฐานต่างๆ ที่ CCFICS กำหนดไว้
- 2.3 เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงมาตรการต่างๆ ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่ CCFICS กำหนดไว้

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 โดยการรวบรวมข้อมูลและค้นคว้ากฎหมาย กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง และศึกษารายละเอียด และสรุปเนื้อหาสาระสำคัญของหลักการและแนวทางปฏิบัติของระบบการตรวจสอบและรับรองสินค้าอาหารนำเข้าและส่งออกของคณะกรรมการ โคเด็กซ์

3.2 ศึกษาปัญหา อุปสรรค ความซ้ำซ้อน และช่องว่างของกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวกับอาหาร โดยสำรวจ ข้อมูลเกี่ยวกับระบบตรวจสอบและรับรองสินค้าอาหารที่มีอยู่แล้วในประเทศไทย โดยการสอบถามจากบุคลากรที่รับผิดชอบในหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ที่มีกรนำ CCFICS มาประยุกต์ใช้

3.3 ปัญหาข้อกฎหมายระหว่างระบบการตรวจสอบและรับรองอาหารของไทยกับของ CCFICS เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายอาหารของไทยที่ยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยจะเน้นที่การศึกษากฎหมายอาหารของประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับหลักการและแนวทางปฏิบัติของระบบตรวจสอบและรับรองอาหารนำเข้าและส่งออกของคณะกรรมการ โคเด็กซ์ เพื่อหาข้อบกพร่องของกฎหมายอาหารของประเทศไทย

5. สมมติฐานของการวิจัย

เนื่องจากพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ได้กำหนดมาตรการเพื่อการควบคุมผู้ผลิตเพื่อการนำเข้า และส่งออกอาหารว่าต้องผลิตอาหารเพื่อการนำเข้าและส่งออกให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนด ซึ่งปรากฏในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มาตรา 20 และมาตรา 24 มาตรการดังกล่าวไม่เหมาะสมและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารเพื่อการส่งออกของประเทศไทย ซึ่งสภาวการณ์แข่งขันการส่งออกนับวันจะทวีความรุนแรง ดังนั้น ประเทศไทยควรพิจารณาปรับปรุงหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่ทางสากลได้กำหนดไว้โดย CCFICS

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบถึงที่มา แนวความคิด ทฤษฎี และหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวกับมาตรการควบคุมอาหาร

6.2 ทำให้ทราบถึงการวิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายในเชิงเปรียบเทียบระหว่างพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 และมาตรฐานต่าง ๆ ที่ CCFICS กำหนดไว้

6.3 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการปรับปรุงมาตรการต่างๆ ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่ CCFICS กำหนดไว้

7 ผลการวิจัย

7.1 แนวคิดของกฎหมายอาหารในปัจจุบันและวิธีการดำเนินงาน (ศักดิ์ณรงค์ อุตสาหกรรม: 2547) ตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคดังนี้ คือ

1. เพื่อควบคุมอาหารทุกชนิดที่ผลิตและนำเข้าเพื่อจำหน่าย รวมทั้งสถานที่จำหน่าย ต้องไม่เป็นอาหารไม่บริสุทธิ์ อาหารปลอม อาหารผิดมาตรฐาน หรือเป็นอาหารที่ไม่เหมาะสมในการบริโภคหรือที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

2. พระราชบัญญัติอาหารฉบับนี้ให้อำนาจรัฐมนตรี ในการออกประกาศกระทรวงฯ เพื่อควบคุมให้อาหารที่จำหน่ายมีคุณภาพหรือมาตรฐาน มีความปลอดภัย รวมทั้งมีคุณค่าที่เหมาะสมทางโภชนาการ นอกจากนี้ยังกำหนดให้อาหารที่มีความเสี่ยงต่อการบริโภค เป็นอาหารที่ต้องขอขึ้นทะเบียนตำรับอาหารก่อนจึงจะจำหน่ายได้นั้น แนวทางในการปฏิบัติดังกล่าว จึงมีการออกประกาศเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ที่ควบคุมความปลอดภัยอาหารทั่วไป เช่น วิธีการผลิต เครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิต และการเก็บรักษาอาหาร ฉลาก ฉลากโภชนาการ ภาชนะบรรจุ วัตถุเจือปนอาหาร สารพิษตกค้างในอาหาร ยาสัตว์ตกค้างในอาหาร เป็นต้น

2.2 ประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่กำหนดมาตรฐานเฉพาะ สำหรับผลิตภัณฑ์นั้นๆ เช่น นม โคนมเปรี้ยว เครื่องดื่ม น้ำบริโภค เป็นต้น

3. เพื่อควบคุมด้านการขออนุญาตต่างๆ ก่อนการจำหน่าย ทั้งทางด้านสถานที่ ผลิตภัณฑ์ และการโฆษณา

4. เพื่อกำกับดูแลและตรวจสอบคุณภาพของอาหารให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยกำหนดบทบาทและหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการตรวจสอบ ติดตามเฝ้าระวัง และดำเนินการตามบทลงโทษทางกฎหมาย เมื่อพบการกระทำฝ่าฝืนพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แนวคิดของกฎหมายอาหารในปัจจุบัน เน้นบทบาทการเป็นผู้ควบคุมดูแลใน 2 ด้านคือ

1. การควบคุมกำกับดูแลก่อนออกสู่ท้องตลาด ได้แก่ การที่มีการตรวจสอบสถานที่ผลิต นำเข้า รวมทั้งผลิตภัณฑ์ก่อนจะอนุญาตให้จำหน่ายได้

2. การควบคุมกำกับดูแลหลังออกสู่ตลาด เพื่อตรวจสอบและดำเนินการให้อาหารที่จำหน่ายในประเทศปลอดภัยต่อผู้บริโภคตามกฎหมายที่กำหนด

7.2 แนวทางปฏิบัติของระบบตรวจสอบและรับรองอาหารนำเข้าและส่งออกของคณะกรรมการโคเด็กซ์

คณะกรรมการโคเด็กซ์ด้านระบบตรวจสอบและรับรองอาหารนำเข้าและส่งออก (Codex Committee on Food Import and Export Inspection and certification System: CCFICS) มีหน้าที่ในการกำหนดหลักการ แนวทางปฏิบัติและข้อเสนอแนะในการกำหนดระบบการควบคุมการนำเข้าและส่งออกสินค้าอาหาร เพื่อให้ประเทศสมาชิกนำไปใช้ในการวางระบบการควบคุมการนำเข้าและส่งออกอาหารในประเทศตน ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าสินค้าอาหารที่ค้าขายกันนั้นมีความปลอดภัยและได้มาตรฐานและในขณะเดียวกันก็เป็น การอำนวยความสะดวกและมีความยุติธรรมทางการค้า คณะกรรมการ CCFICS ได้ออกหลักการและแนวทางปฏิบัติที่ผ่านการอนุมัติของคณะกรรมการโคเด็กซ์ (Codex Alimentarius Committee: CAC) แล้ว 8 ฉบับ คือ

1. CAC/GL 20-1995 หลักการสำหรับการตรวจสอบและรับรองการนำเข้าและส่งออกสินค้า
2. CAC/GL 47-2003 แนวทางปฏิบัติสำหรับระบบควบคุมการนำเข้าสินค้าอาหาร

3. CAC/GL 26-1997 แนวทางปฏิบัติสำหรับการวางแผน การดำเนินงาน การประเมิน และการยอมรับระบบการตรวจสอบและรับรองการนำเข้าและส่งออกสินค้าอาหาร

4. CAC/GL 34-1997 แนวทางปฏิบัติสำหรับการพัฒนาความตกลงด้านความเท่าเทียมกันที่เกี่ยวข้องกับระบบการตรวจสอบและรับรองอาหารที่นำเข้าและส่งออก

5. CAC/GL 53-2003 แนวทางปฏิบัติสำหรับการตัดสินใจความเท่าเทียมกันของมาตรการสุขอนามัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการตรวจสอบและรับรองอาหารที่นำเข้าและส่งออก

6. CAC/GL 19-1995 หลักการและแนวทางปฏิบัติสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านความปลอดภัยอาหารในสถานการณ์ฉุกเฉิน

7. CAC/GL 25-1997 แนวทางปฏิบัติสำหรับการประเมินความสามารถของห้องปฏิบัติการทดสอบที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการนำเข้าและส่งออกอาหาร

8. CAC/GL 27-1997 แนวทางปฏิบัติสำหรับการประเมินความสามารถของห้องปฏิบัติการทดสอบที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการนำเข้าและส่งออกอาหาร

7.3 ประเด็นหลักในการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

จากข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาหาร และปัญหา อุปสรรค ความซ้ำซ้อนของกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อนำมาดำเนินการวิเคราะห์ ควรเสนอแนวทางในการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน สามารถสรุปเนื้อหาได้ดังนี้

1. สถานที่ผลิตอาหารทั้งหมดต้องมีระบบประกันคุณภาพของการผลิต และจำเป็นต้องมีนักวิทยาศาสตร์ด้านอาหารประจำ ณ สถานที่ผลิตอาหารบางประเภท เนื่องจากการควบคุมสถานที่ผลิตอาหารจัดเป็นการควบคุมความปลอดภัยอาหารตั้งแต่ต้นทาง โดยใช้หลัก GMP และ HACCP ซึ่งเป็นหลักสากลในการควบคุมความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ และผู้ประกอบการสามารถควบคุมและประเมินตนเองได้ ทั้งยังเป็นหลักการที่สะดวกในทางปฏิบัติเนื่องจากไม่ต้องมุ่งควบคุมผลิตภัณฑ์อาหารทุกชนิดที่มีจำนวนมากก่อนออกสู่ตลาด

2. เปิดโอกาสให้องค์กรรัฐหรือเอกชนอื่น มาช่วยดำเนินการเฉพาะในส่วนที่ปฏิบัติได้ เช่น การประเมินเอกสารทางวิชาการ การตรวจสอบประกอบการ เป็นต้น แต่ยังคงการตัดสินใจไว้ที่รัฐคือ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา หรือสาธารณสุขจังหวัด และผู้ประกอบการเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย เช่น ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบ ณ ด่านนำเข้า ซึ่งทำให้การคุ้มครองผู้บริโภคมีประสิทธิภาพและเกิดความรวดเร็วและเป็นวิธีการปฏิบัติที่เป็นสากล อันเป็นการช่วยลดปัญหาข้อจำกัดทางด้านงบประมาณและอัตรากำลังของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

3. อาหารนำเข้าต้องผ่านการตรวจที่ด่านอาหารและยา เนื่องจากพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ไม่มีบทบัญญัติให้อาหารนำเข้าต้องผ่านด่านอาหารและยา การดำเนินการในปัจจุบันเป็นการขอความร่วมมือจากด่านศุลกากร จึงไม่สามารถควบคุมความปลอดภัยของอาหารได้ทั้งหมด

4. กำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับ อาหารเสื่อมคุณภาพ เป็นอาหารที่ห้ามผลิต นำเข้า หรือ จำหน่าย เนื่องจากเพื่อกำหนดมาตรการรองรับ กรณีนำเข้าหรือจำหน่ายอาหารหมดอายุและอาหารที่เสื่อมคุณภาพ รวมทั้งการนำอาหารที่หมดอายุหรือเสื่อมคุณภาพมาผลิต ซึ่งกฎหมายเดิมยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ

5. ขยายขอบข่ายอำนาจรัฐมนตรีและสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ให้สามารถบริหารจัดการเพื่อรองรับการคุ้มครองผู้บริโภคได้มากขึ้น เนื่องจากกฎหมายเดิมไม่สามารถกำหนดเงื่อนไขที่จำเป็น เพื่อให้มีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย ทำให้ไม่สามารถบริหารจัดการให้เกิดความยืดหยุ่น หรือครอบคลุมทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องได้

6. การส่งออก ควรกำหนดหน้าที่ให้ผู้ส่งออก แจ้งรายละเอียด เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการกับสินค้าที่ถูกตีกลับจากต่างประเทศได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากพระราชบัญญัติอาหารฉบับปัจจุบัน ไม่มีข้อบังคับในส่วนนี้ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

7.4 หลักการในการแก้ไขปรับปรุงการนำเข้าและส่งออกในหมวด 3 ตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522

กรณีการผลิตเพื่อจำหน่าย การนำเข้าเพื่อจำหน่าย และการจำหน่าย

1. ห้ามผู้ประกอบการทำการผลิตอาหารนอกสถานที่ นอกจากสถานที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาต
2. ห้ามย้ายสถานที่ผลิตอาหารเว้นแต่จะได้รับอนุญาต
3. กรณีใบอนุญาตหายต้องแจ้งและขอใบแทนใบอนุญาต
4. ต้องแสดงใบอนุญาตในที่เปิดเผยเห็นได้ง่าย ณ สถานที่ประกอบการ

กรณีผู้นำเข้าเพื่อจำหน่ายต้องผ่านด่านนำเข้า ตามหลักเกณฑ์การนำเข้า หรือส่งออก และการตรวจของเจ้าหน้าที่ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

กรณีผู้ส่งออกไปจำหน่ายนอกราชอาณาจักร

1. กรณีมีความจำเป็น ผู้ผลิตอาหารเพื่อการส่งออกสามารถผลิตตามข้อกำหนดของประเทศผู้ซื้อหรือผู้สั่งซื้อ โดยไม่ต้องปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติฉบับนี้ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้อง กับคุณภาพหรือมาตรฐานอาหาร การใช้วัตถุเจือปนอาหาร การใช้ภาชนะบรรจุ การแสดงฉลาก เรื่องอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการอาหาร

2. ผู้ผลิตอาหารเพื่อส่งออก และผู้ส่งออกซึ่งมิใช่เป็นผู้ผลิต ต้องแจ้งและส่งเอกสารต่อสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาภายใน 15 วัน (เว้นแต่เคยส่งแล้ว) ซึ่งต้องแสดงข้อมูลดังนี้

- ก) ชื่อสินค้า ชื่อและสถานที่ตั้งของผู้ผลิตและผู้ส่งออก
- ข) รหัสสินค้า เลขที่ผลิต
- ค) ข้อกำหนดของประเทศผู้ซื้อหรือผู้สั่งซื้อเกี่ยวกับคุณภาพหรือมาตรฐานอาหารที่ผลิตเพื่อส่งออก

7.5 สรุประเด็นที่ประเทศไทยต้องมีการปรับปรุงเพื่อพัฒนาระบบการตรวจสอบและรับรองการนำเข้าและส่งออกสินค้าอาหาร

ปัญหาและอุปสรรค

1. การตรวจสอบปัจจุบันมีหลายหน่วยงานที่มีหน้าที่ตรวจสอบ แต่การประสานงานกันระหว่างกระทรวงยังไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้เกิดอุปสรรคในการทำงาน ซึ่งตามนโยบายของ Codex เน้นให้เกิดการทำงานแบบ One Stop Service ซึ่งกระทรวงพาณิชย์ดำเนินการแล้วในด้านส่งออก ส่วนด้านการนำเข้ายังขาดการพัฒนา ซึ่งมาตรการที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการค้าต้องมาจากการนำเข้า
2. การเจรจาติดต่อทางการค้ายังขาดการบูรณาการที่ดี และยังขาดการมองภาพรวมถึงผลประโยชน์ส่วนรวมและการมองภาพกว้างในระดับที่สูงขึ้นไปของแต่ละหน่วยงาน
3. การส่งคนเข้าประชุมเรื่อง CCFICS จากหน่วยงานต่างๆ มักไม่ใช่ผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ และขาดประสบการณ์ความเข้าใจ
4. กฎหมายยังขาดการพัฒนาปรับปรุงให้ทันต่อโลกาภิวัตน์ในด้านการค้าขายกับต่างประเทศซึ่งควรแก้ไขช่องว่างทางกฎหมายของพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการร้องขอต่อ Codex ในการขอความช่วยเหลือในเรื่องการวิจัยข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการชี้แจงกรณีต่างๆ
2. จัดให้มีการอบรมความรู้ในเรื่อง CCFICS แก่ผู้ประกอบการและภาครัฐ รวมทั้งความเคลื่อนไหวของกฎระเบียบทางการค้ากับต่างประเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกันในระบบการตรวจสอบ-รับรอง
3. ประเทศไทยควรมีจุดยืนและมีการเจรจาในเชิงรุก เช่น เรื่อง Redundance Certification และขอความช่วยเหลือจากประเทศที่พัฒนาแล้วในการฝึกอบรมให้ความรู้
4. แสดงบทบาทการมีส่วนร่วมประชุม Drafting Group การเสนอการเป็นเจ้าภาพในการประชุม Codex เพื่อความได้เปรียบในการเจรจาทางการค้า เพื่อมีสิทธิ์ในการที่จะเลือกพิจารณาในเรื่องที่มีประโยชน์กับประเทศไทยรวมทั้งสิทธิ์ในการเสนอความคิดเห็น โดยนำข้อมูลที่ศึกษามาหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดค่าที่ของประเทศเพื่อนำมาจัดทำงบประมาณให้เหมาะสม
5. ควรให้การสนับสนุนสำหรับการที่มีผู้เชี่ยวชาญในด้านการค้าระหว่างประเทศมาตั้งสำนักงานในประเทศไทย ซึ่งถือเป็นประโยชน์อย่างมากในการอำนวยความสะดวกทางการค้ากับประเทศนั้นๆ

8. รายการอ้างอิง

- กิจ สุนทร. 2549. “สงสารผู้บริโภคคนไทย.” ในโครงการนโยบายสาธารณะเพื่อความปลอดภัยด้านอาหารและเศรษฐกิจ การค้าที่ยั่งยืน. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แกมทอง อินทร์ดี. 2549. “ปัญหาความปลอดภัยด้านอาหารในการค้าระหว่างประเทศ: กรณีสินค้าเกษตรในการค้าระหว่างประเทศกับความปลอดภัยด้านอาหาร.” ในโครงการนโยบายสาธารณะเพื่อความปลอดภัยด้านอาหารและเศรษฐกิจ การค้าที่ยั่งยืน. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนินทร์ เจริญพงศ์. 2548. นำเสนอโครงสร้างและระบบงาน Nation Food Safety Agency. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข.

- ดิเรณ พงศ์พัฒน์. 2549. “อาหารปลอดภัยกับโลกใหม่ทางการค้า.” ในโครงการนโยบายสาธารณะเพื่อความปลอดภัยด้านอาหารและเศรษฐศาสตร์การค้าที่ยั่งยืน. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สื่อการเรียนรู้อุทิศที่ 2.
- ทรงศักดิ์ ศรีอนุชิต และคณะ. 2548. การศึกษาสถานการณ์ และระบบการจัดการความปลอดภัยด้านอาหารของประเทศไทยระยะที่ 1. กรุงเทพฯ: สถาบันคลังสมอง.
- พิชญ เจริญมหาสาร. 2549. “ความปลอดภัยด้านอาหารของยุโรป ในการค้าระหว่างประเทศกับความปลอดภัยด้านอาหาร.” ในโครงการนโยบายสาธารณะเพื่อความปลอดภัยด้านอาหารและเศรษฐศาสตร์การค้าที่ยั่งยืน. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เอกสารชุดความรู้ลำดับที่ 1.
- ศักดิ์ โพธิศิริ. 2549. “อาหารปลอดภัยกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ. ในสื่อการเรียนรู้อุทิศที่ 4 การควบคุมความปลอดภัยด้านอาหารเพื่อสุขภาพและการคุ้มครองผู้บริโภค.” ในโครงการนโยบายสาธารณะเพื่อความปลอดภัยด้านอาหารและเศรษฐศาสตร์การค้าที่ยั่งยืน. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรัญญา ภัทรสุข. 2550. “อาหาร: อีกมิติหนึ่งของการกีดกันทางการค้า.” ในโครงการนโยบายสาธารณะเพื่อความปลอดภัยด้านอาหารและเศรษฐศาสตร์การค้าที่ยั่งยืน. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ณรงค์ อุตสาหกรรม. 2547. “โครงสร้างระบบการบริหารความปลอดภัยของอาหาร.” บทสรุปสำหรับผู้บริหาร โครงการศึกษากฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร. สถาบันอาหาร.
- อรสา จวงกุล. 2549. “ระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอาหารของประเทศไทย กรณีศึกษา ในมุมมองของผู้บริหารหน่วยงานหลัก.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปัญหากฎหมายที่ตราโดยคณะปฏิวัติเปรียบเทียบกับกฎหมายที่ตราโดยรัฐสภา
LEGAL PROBLEMS ON THE LAWS ISSUED BY NATIONAL EXECUTIVE
COUNCIL COMPARING WITH THE LAWS ISSUED BY PARLIAMENT

อดุลย์ ทานาราช

นักศึกษานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

E-mail : adullm1spu@gmail.com

บทคัดย่อ

กฎหมาย คือ บทบัญญัติซึ่งผู้มีอำนาจสูงสุดของประเทศได้ตราขึ้นไว้เพื่อใช้บริหารบ้านเมือง และบังคับบุคคลในสังคม กฎหมายจึงเป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดแบบแผนความประพฤติของมนุษย์ในสังคม เป็นหลักเกณฑ์ในการปกครองบ้านเมือง และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า “กฎหมาย” ต้องเป็นสิ่งที่เปิดเผยให้ทุกคนรู้ นอกจากนั้นกฎหมายยังเป็นสิ่งที่นำมาพิเคราะห์พิจารณาและศึกษาด้วยเหตุผลได้เนื่องจากกฎหมายเป็นศาสตร์แห่งบรรทัดฐาน (Normative Science) ซึ่งเป็นข้อกำหนดที่ทุกคนยอมรับและประพฤติปฏิบัติตาม และในช่วง 77 ปีของประวัติศาสตร์การเมืองของไทย มีการปฏิวัติและตรากฎหมายมาบังคับใช้เป็นจำนวนมากทั้งกฎหมายที่เป็นธรรมและไม่เป็นธรรม โดยรัฐบาลพลเรือน และรัฐบาลทหาร ลักษณะของกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมนั้นมีอยู่หลายประการเช่นการตรากฎหมายจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นเพื่อพิพากษาคดีต่อบุคคลที่เป็นปรปักษ์ทางการเมือง การบังคับใช้กฎหมายย้อนหลังต่อบุคคล การตัดรอนสิทธิเสรีภาพของจำเลยในการตั้งทนายขึ้นต่อสู้คดี รวมทั้งการตัดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกา การตรากฎหมายมอบอำนาจตุลาการหรือนิติบัญญัติแก่ฝ่ายบริหาร เปิดช่องให้มีการจับกุมคุมขังหรือเนรเทศโดยพลการ การตรากฎหมายให้อำนาจสูงสุดแก่นายกรัฐมนตรีในการลงโทษบุคคลโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรม การลดรอนสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพิมพ์หรือ การโฆษณา การจำกัดเสรีภาพด้านแรงงาน รวมทั้งการออกกฎหมายต่อต้านการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ในการต่อสู้หรือวิพากษ์วิจารณ์กฎหมายที่ไม่เป็นธรรมเหล่านั้น

จากการศึกษาทำให้ทราบว่ากฎหมายที่ใช้ในการปกครองประชาชนในรัฐหรือประเทศนั้นโดยทั่วไปแล้วจะมีอยู่ด้วยกันสองลักษณะคือ ลักษณะที่เป็น WILL กฎหมายที่เกิดขึ้นจากความต้องการของผู้ปกครองเพียงคนเดียวหรือกลุ่มเดียว กับ GENERAL WILL กฎหมายที่เกิดขึ้นจากเจตจำนงร่วมกันของประชาชน กฎหมายที่มีลักษณะที่เป็น WILL รัฐชาติได้ใช้อำนาจมาโดยการใช้กำลังหรืออาวุธจึงไม่คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชน ส่วนกฎหมายที่มีลักษณะ GENERAL WILL นั้น รัฐชาติได้ใช้อำนาจมาจากการเลือกตั้งของประชาชน อำนาจจึงเป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

ทั้งนี้ เพื่อให้กฎหมายที่ใช้ในการปกครองประเทศ เกิดจากเจตจำนงร่วมกันของประชาชน ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะว่า รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนต้องไม่ตรากฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่คณะปฏิวัติองค์กรต่าง ๆ ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยต้องมีความเป็นอิสระและแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด

องค์กรตุลาการ ต้องมีแนวคำพิพากษาฎีกาที่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำปฏิวัติ รัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชน ไม่ควรนำกฎหมายที่ตราโดยคณะปฏิวัติมาใช้ในการบริหารประเทศไม่ว่ากฎหมายนั้นจะเกิดประโยชน์ มากน้อยเพียงใดก็ตาม

คำสำคัญ : ปฏิวัติ รัฐสภา กฎหมาย

ABSTRACT

Law is the rule that the highest authority in the country enacts to govern the country as well as enforce individuals in the society Law is thus the rule determining the patterns of behavior of human beings in society and the principle in governing the country; It is also generally agreed that “law” should be disclosed to the public at large. Furthermore, law is used for analyzing, considering and studying as reasonable method since it is the normative science which is accepted and followed by society During 77 years of Thai political history, there are several revolutions and a lot of laws have been enacted fair and unfair laws, by civilian and military governments. A number of unfair characters of laws are ranging from establishing special court sentencing political opponents enforcing back wards on individuals, and limiting right and freedom to appoint attorney and file for appealing to the higher court, There are also legislation authorizing judicial administrative authority arresting or deporting and legislation authorizing authority to Prime Minister to punish individuals without trial Restriction of right and freedom in expressing opinions, publishing or advertising, labor activities as well as legislation on anti-Communism and criticizing such unfair laws.

The study showed that the use of law for governing people in the state or the country generally had two characters The first one was “will” which was derived from the need of one individual ruler or one group of rulers, The second one was “general will” the which was derived from general will of people. For the law falling on the character of will, since the sovereignty been obtained by force it thus is not for the interest of people, For the law falling on the character of general will, since the sovereignty was obtained by the election of people, it thus of the people, by the people and for the people.

In order that the law legislated to govern the country should come from the general will of people, the researcher proposes that the government elected by the people must not enact any kind amnesty law for those who seize power by revolution All democratic entities must be independent and completely separate from each other All judicial organization must not also deliver judgement in favor of revolution In addition, an elected government should not employ the law derived from revolution to rule the country irrespective of how well they are .

KEYWORDS : Revolution, Parliament, Law

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในประเทศที่มีการปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้น รัฐธิปไตย คือประชาชน และกำหนดแนวคิดว่าอำนาจสูงสุดของประเทศสามารถแบ่งแยกตามหน้าที่ออกเป็นสามประเภทคือ หน้าที่นิติบัญญัติ หน้าที่บริหาร และหน้าที่ตุลาการ ตามทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจ (Las'e Paration du pouvoir) ทั้งสามองค์กรจึงเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ตามที่รัฐกำหนด ทั้งสามองค์กรจึงเป็นผู้แทนของประชาชนและกระทำการแทนรัฐ การแสดงออกซึ่งภาระหน้าที่ทั้งสามดังกล่าวนี้ ก็โดยผ่านทางรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐ สังคมการเมืองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจะดำรงอยู่ได้ก็ด้วยการจัดการของอำนาจการเมือง ที่รับภาระดูแลผลประโยชน์ของส่วนรวม แต่อำนาจการเมืองนี้ก็มีรูปแบบแตกต่างกัน แล้วแต่ละยุคแต่ละสมัย เช่น ในกลุ่มชนโบราณ อำนาจดังกล่าวนี้ได้รับความยินยอมและยอมรับจากกลุ่มชนในเผ่า อันเนื่องมาจากอำนาจนี้ไปผูกติดหรือยึดติดอยู่กับจารีตประเพณีและความเชื่อ ความศรัทธาที่ผู้คนในเผ่านั้นยอมให้อยู่เหนือตนเอง และต่อมาในยุคที่สังคมพัฒนาขึ้นมาอีก ความจำเป็นทางเศรษฐกิจและความมั่นคง การอยู่รอดและความปลอดภัยในชีวิตที่ทำให้ต้องมีหัวหน้ากลุ่มที่มีคุณสมบัติแข็งแรง เก่งกล้าสามารถ ฉลาดขึ้นมาทำหน้าที่ปกป้องคนในเผ่าหรือ ในชุมชนนั้น และการที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวได้ หัวหน้าจะต้องมีอำนาจอยู่ในมือ ดังนั้น ในสังคมดังกล่าว หัวหน้าจึงเป็นตัวอำนาจเสียเอง การที่นำอำนาจการเมืองไปยึดติดกับตัวบุคคลก็จะทำให้เกิดการเสี่ยงแก่ผู้อยู่ได้ปกครอง เพราะทุกสิ่งทุกอย่างนั้นขึ้นอยู่กับผู้ปกครองเป็นสำคัญ ต่อมา จึงเกิดแนวคิดที่จะแยกอำนาจการเมืองดังกล่าวออกจากตัวบุคคลไปให้กับรัฐ แนวคิดดังกล่าวก็คือ การแยกอำนาจการเมืองออกจากผู้ทรงสิทธิในการใช้อำนาจการเมือง (I institutoinalisation du Pouvoir) ผลของการที่มอบอำนาจดังกล่าวไปให้กับรัฐ รัฐจึงต้องมีสภาพเป็นบุคคลตามกฎหมาย

แต่เนื่องจากรัฐมิใช่บุคคลที่มีเลือดเนื้อและวิญญาณ ดังนั้นในทางกฎหมายจึงกำหนดให้รัฐ เป็นบุคคลหรือนิติบุคคล ตามกฎหมายได้แสดงถึงการเป็นผู้ทรงสิทธิหรือเป็นการแสดงกรรมสิทธิ์ในบรรดาสິงต่างๆ การที่นำอำนาจการเมืองไปมอบให้กับรัฐก็เท่ากับว่ารัฐต้องสามารถแสดงความเป็นเจ้าของหรือแสดงความเป็นกรรมสิทธิ์เหนืออำนาจการเมืองได้ และการที่รัฐ จะแสดงความเป็นเจ้าของได้ รัฐต้องสามารถยืนยันสถานะของตนเองตามกฎหมายได้ ก็คือ รัฐจะต้องมีสภาพเป็นบุคคลหรือนิติบุคคล เมื่อรัฐไม่เป็นบุคคลโดยสภาพได้ รัฐจึงเป็นนิติบุคคล คือ บุคคลที่ได้รับการสนับสนุนขึ้นตามกฎหมาย รัฐที่ปกครองในระบบนี้จึงต้องเป็นนิติรัฐ (Legal state) ซึ่งหมายถึง การเป็นรัฐที่ยอมตนอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ทางกฎหมาย กล่าวคือ รัฐไม่สามารถดำเนินการอย่างใดๆ ได้หากไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ และการดำเนินการทุกอย่างของรัฐจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนและตามวิธีการที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น เพราะฉะนั้น กฎหมายจึงเป็นทั้งแหล่งที่มาของอำนาจรัฐ (Source of Powers) และเป็นทั้งข้อจำกัดของอำนาจรัฐด้วยในเวลาเดียวกัน บทกฎหมายที่ดีย่อมเปรียบได้กับระเบียบหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่รัดกุม อันจะนำพาประเทศชาติและคนในประเทศไปสู่ความสงบสุขและความอุดมสมบูรณ์ ประเทศใดมีการวางรากฐานและแนวคิดของกฎหมายดี ย่อมหมายถึงแนวทางการปกครองประเทศที่มีระเบียบแบบแผน และระบบการปกครองที่มีมั่นคง ผู้นำประเทศทั้งหลายต่างเห็นพ้องต้องกันว่า กฎหมายของบ้านเมืองเป็นวัฒนธรรมและแนวประพฤติปฏิบัติที่สำคัญและเหมาะสมกับ แนวทางการดำรงชีวิตของพลเมืองในชาติ โดยได้มีการยึดถือหลักการอันสำคัญหนึ่งที่กล่าวขานกันมานาน คือ “กฎหมายที่ไม่เป็นธรรม ไม่ถือเป็นกฎหมาย” Lex Injusta Non Estlex (An unjuat law is not a law) หลักการนี้ยึดถือกันมานานในหมู่นักปราชญ์กฎหมาย

สำนักกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law School) ของตะวันตก โดยนักบุญออกุสติน (St. Augustine) และนักบุญ ออควินัส (St. Aquinas) และการบัญญัติกฎหมาย การเปลี่ยนแปลงกฎหมายหรือแก้ไขกฎหมายเพื่อให้เกิด ประโยชน์หรือมีผลใช้บังคับได้อย่างจริงจัง ต้องพิจารณาถึงความสอดคล้องกับจารีตประเพณีเป็นสิ่งสำคัญ ดั่งแนวคิดของสำนักกฎหมายประวัติศาสตร์ของชาววิญญี่ (Friedrich Carl Von Savigny) ซึ่งเน้นความสำคัญของ ประเพณีหรือ จิตวิญญาณของประชาชน (Volksgeist) ในแง่แหล่งที่มาของกฎหมายอันแท้จริงหรืออีกนัยหนึ่ง การตรากฎหมายใดๆ จะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อสอดคล้องกับจิตวิญญาณของประชาชน

นับแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองที่เปิดศักราชใหม่ของระบอบประชาธิปไตย ครั้งแรกในสังคมไทย หลักการเกี่ยวกับความเสมอภาคของบุคคลและเสรีภาพในด้านต่างๆ ที่เปิดกว้าง ล้วนสนับสนุนให้มีการ ตรวจสอบหรือวิพากษ์วิจารณ์การใช้อำนาจทางด้านกฎหมายของผู้ปกครอง ผิดกับยุคสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่บุคคลทั่วไปหาอาจตั้งคำถามว่าพระมหากษัตริย์ทรงตรากฎหมายโดยยึดมั่นในพระธรรมศาสตร์หรือไม่ หากกระนั้นเงื่อนไขผลึกคั่นที่สำคัญน่าจะอยู่ที่ปัญหาเกี่ยวกับการตรากฎหมายที่ไม่เป็นธรรมหรือกฎหมายที่ ละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล ปัญหาเรื่องกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมเกี่ยวโยงกับประเด็นทางการเมืองที่มี การต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐมาโดยตลอด นับแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ดังเราขอมทราบกันดีเกี่ยวกับ ปัญหาการปฏิวัติที่อุบัติขึ้นเป็นระยะๆ ในช่วง 77 ปีของประวัติศาสตร์การเมืองของไทย นับตั้งแต่ปี 2475 จนถึง ช่วงทศวรรษปัจจุบัน มีการออกกฎหมายที่ไม่ชอบธรรมเป็นจำนวนมาก โดยกลุ่มบุคคลที่ผลักดันกันมาขึ้น ครองอำนาจรัฐทั้งที่เป็นรัฐบาลพลเรือน และรัฐบาลทหาร ลักษณะของกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมนั้นก็มียุหลาย ประการ นับตั้งแต่การบัญญัติตั้งศาลพิเศษขึ้นพิจารณาพิพากษาปรัปักษ์ทางการเมือง การบังคับใช้กฎหมาย ข้อนหลังต่อบุคคล การลิดรอนสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในการที่จะตั้งทนายขึ้นต่อสู้คดี รวมทั้งการตัดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกา การตรากฎหมายมอบอำนาจตุลาการหรือนิติบัญญัติแก่ฝ่ายบริหาร เปิดช่องให้มีการจับกุมคุมขังหรือเนรเทศโดยพลการ การตรากฎหมายให้อำนาจสูงสุดแก่นายกรัฐมนตรีใน การลงโทษบุคคลโดย ไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรม การลิดรอนสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพิมพ์ หรือ การโฆษณา การจำกัดเสรีภาพด้านแรงงาน รวมทั้งการออกกฎหมายต่อต้านการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ในการต่อสู้หรือวิพากษ์วิจารณ์กฎหมายที่ไม่เป็นธรรมเหล่านั้น ฐานแห่งเหตุผลโต้แย้งทั่วไปก็ยังอยู่กับแนวคิด สมัยใหม่ เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมที่เป็นธรรม หลักนิติธรรม (The Rule of Law) และอุดมการณ์ สิทธิ มนุษยชน (Human Rights) ซึ่งต่างล้วนเป็นแนวคิดอุดมคติทางกฎหมายและสังคมของตะวันตก อย่างไรก็ตาม แนวคิดต่างๆนี้เป็นเรื่องที่ยังใหม่ในสังคมไทย ทั้งในกลุ่มนักกฎหมายและประชาชนทั่วไป ปัญหาเรื่อง ความเข้าใจ การยอมรับ และความมีพลังในตัว ปรัชญาปฏิฐานนิยมทางกฎหมาย ที่กล่าวว่ากฎหมายคือ บทบัญญัติของผู้มีอำนาจสูงสุดในรัฐ จึงถูกนำมากล่าวอ้างเมื่อเกิดความขัดแย้งทางความคิด และการปฏิบัติ เกี่ยวกับปัญหาการวินิจฉัยสถานะทางกฎหมายของประกาศคณะปฏิวัติที่มีผู้เห็นว่าไม่เป็นธรรม ภายหลัง การกระทำรัฐประหาร 2490 ประวัติศาสตร์การเมืองไทยก็ก้าวมาสู่จุดเปลี่ยนที่สำคัญ เมื่อคณะราษฎร 2475 (กลุ่มนายปรีดี พนมยงค์) ไม่มีอำนาจในการปกครองประเทศ กลุ่มเผด็จการทางทหารได้ขึ้นครองอำนาจต่อเนื่อง มาเกือบสองทศวรรษ ในระหว่างนี้ปัญหาเกี่ยวกับความชอบธรรมของคณะปฏิวัติในการตรากฎหมายหรือเรื่อง สถานภาพของ “ประกาศคณะปฏิวัติ” ได้กลายเป็นประเด็นถกเถียงทางนิติปรัชญาที่สำคัญ การต่อสู้ทางความคิด มีขึ้นเนื่องจากมีฝ่ายไม่เห็นด้วยกับการทำการปฏิวัติประการหนึ่งและอีกประการหนึ่งคณะปฏิวัติมี

การออกคำสั่งหรือประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อประชาชนหลาย ๆ เรื่องที่มีลักษณะไม่ชอบธรรมหรือขัดต่อมาตรฐานทางความคิดสมัยใหม่ เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพหรือประชาธิปไตย ผู้ก่อการออกแถลงการณ์ยืนยันความชอบธรรมของตนเองทั้งในแง่การเป็นองครักษ์รัฐชาติ และอำนาจในการนิติบัญญัติโดยสมบูรณ์ เหตุผลที่ฝ่ายปฏิวัตินำมาอ้างสนับสนุนก็คือ เรื่องความสำเร็จในการยึดครองอำนาจรัฐหรือสถานะของความเป็นรัฐชาติที่ยั่งยืน แท้จริง ข้อที่น่าสนใจอย่างยิ่งคือ เมื่อมีข้อพิพาทเกี่ยวกับความชอบธรรมในการใช้อำนาจในแง่กฎหมายของคณะปฏิวัติขึ้นสู่ การพิจารณาของสถาบันตุลาการ ศาลก็มีคำพิพากษาคัดสินรับรองความชอบธรรมของอำนาจคณะปฏิวัติและสถานภาพทางกฎหมายของประกาศคณะปฏิวัติ คำพิพากษาที่ปรากฏต่อเนืองจนกลายเป็นบรรทัดฐานประเพณีไปแล้ว เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1662/2505 “ศาลฎีกาเห็นว่า เมื่อใน พ.ศ. 2501 คณะปฏิวัติได้ทำการยึดอำนาจปกครองประเทศไทยได้เป็นผลสำเร็จ หัวหน้าคณะปฏิวัติย่อมเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบ้านเมือง ข้อความใดที่หัวหน้าคณะปฏิวัติสั่งบังคับประชาชนก็ต้องถือว่าเป็นกฎหมาย แม้พระมหากษัตริย์จะมีได้ทรงตราออกมาด้วยความแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎรหรือสภานิติบัญญัติของประเทศก็ตาม คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 45/2496 ฉะนั้นประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 21 (บุคคลอันธพาล) ซึ่งประกาศคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติบังคับแก่ประชาชนดังกล่าวข้างต้น เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในการปกครองเช่นนั้นได้” คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1234/2523 “แม้จะมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยออกประกาศใช้แล้วก็ตาม แต่ก็ได้มีกฎหมายยกเลิกประกาศหรือคำสั่งคณะปฏิวัติหรือ คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินไม่ ประกาศหรือคำสั่งนั้นจึงยังคงเป็นกฎหมายใช้บังคับอยู่”

การรับรองความเป็นกฎหมายของประกาศหรือคำสั่งของคณะปฏิวัติทำได้จำกัดเฉพาะแต่ในสถาบันศาลสถิตยุติธรรมไม่ แม้สถาบันอื่นอาทิ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญหรือคณะกรรมการกฤษฎีกา ก็เคยตีความในลักษณะเดียวกัน ยิ่งกว่านั้นกระทั่งรัฐสภา สถาบันทางด้านนิติบัญญัติที่เกิดขึ้นตามกระบวนการประชาธิปไตยก็ปฏิบัติต่อประกาศหรือคำสั่งคณะปฏิวัติในลักษณะที่ยอมรับต่อสถานะความเป็นกฎหมาย ดังปรากฏที่มีการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเปลี่ยนแปลงประกาศคณะปฏิวัติฉบับต่างๆ ในภายหลัง

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยเห็นควรหยิบยกประเด็นปัญหากฎหมายเพื่อทำการศึกษาวิจัยและเสนอแนะให้รัฐชาติที่ได้อำนาจโดยการปฏิวัติหรือได้อำนาจมาจากการเลือกตั้งของประชาชนตรากฎหมายไม่ให้ขัดต่อหลักนิติธรรม เพื่อการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรมและเกิดความยุติธรรมต่อประชาชน

2. สมมติฐานของการวิจัย

กฎหมายที่ใช้ในการปกครองประชาชนในรัฐหรือประเทศนั้น โดยทั่วไปแล้วจะมีอยู่ด้วยกันสองลักษณะคือ ลักษณะที่เป็น Will หมายถึง กฎหมายที่เกิดขึ้นจากความต้องการของผู้ปกครองเพียงคนเดียวหรือกลุ่มเดียวกับ General Will หมายถึง กฎหมายที่เกิดขึ้นจากเจตจำนงร่วมกันของประชาชน กฎหมายที่มีลักษณะที่เป็น Will รัฐชาติได้อำนาจมาโดยการใช้กำลังหรืออาวุธเข้ายึดเอากฎหมายออกได้ทันที ลงนามโดยหัวหน้าคณะปฏิวัติเป็นกฎหมายที่ออกตามอำเภอใจเปลี่ยนแปลงง่ายตามความต้องการของผู้ออกขาดความเป็นธรรมเอาแต่ผลประโยชน์คนฝ่ายเดียวไม่คำนึงถึงประโยชน์คนส่วนรวมหรือประโยชน์ของประชาชน ไม่เคารพหลักประชาธิปไตย ไม่เคารพหลักนิติรัฐ ส่วนกฎหมายที่มีลักษณะ General Will นั้น รัฐชาติได้อำนาจมาจากการเลือกตั้งของประชาชน กฎหมายผ่านการพิจารณาของรัฐสภาโดยพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย อำนาจ

จึงเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน กฎหมายเกิดจากเจตจำนงของคนในชาติ ประสานคุณภาพระหว่างประโยชน์สาธารณะกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้มากที่สุด ชีคกฎเกณฑ์การปกครองโดยกฎหมาย กฎหมายทั้งสองลักษณะนี้ได้ถูกนำมาใช้ในการปกครองรัฐหรือประเทศตามยุคตามสมัยพลัดเปลี่ยนกันไป ขึ้นอยู่กับว่าใครได้อำนาจมาโดยวิธีใดและต้องการใช้อำนาจนั้นเพื่อใคร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายที่ตราโดยคณะปฏิวัติกับกฎหมายที่ตราโดยรัฐสภา

3.2 เพื่อศึกษา ประวัติ ทฤษฎี แนวคิด หลักการเกี่ยวกับ กฎหมายที่ตราโดยคณะปฏิวัติและการตรากฎหมายโดยรัฐสภา

3.3 เพื่อศึกษากฎหมายที่ตราโดยคณะปฏิวัติกับกฎหมายที่ตราโดยรัฐสภาทั้งของไทยและต่างประเทศ

3.4 เพื่อวิเคราะห์ปัญหากฎหมาย ที่ตราโดยคณะปฏิวัติและกฎหมายที่ตราโดยรัฐสภา

3.5 เพื่อศึกษาหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่ตราโดยคณะปฏิวัติและกฎหมายที่ตราโดยรัฐสภา

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาโดยวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมค้นคว้าจากรัฐธรรมนูญ คำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวข้องคดีทางการเมือง ตำราทางวิชาการ เอกสาร บทความ เอกสารสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบทความทาง Internet ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

5. ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาจากประวัติศาสตร์ทางการเมืองการปกครองของไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ศึกษากฎหมายรัฐธรรมนูญ กระบวนการออกและบังคับใช้กฎหมายที่ตราโดยคณะปฏิวัติและการตรากฎหมายโดยรัฐสภา ตลอดจนบทบาทและหน้าที่ขององค์กรนิติบัญญัติและตุลาการที่มีต่อกฎหมายดังกล่าว โดยศึกษาเปรียบเทียบกับการออกกฎหมายของประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

6.1 เพื่อทราบถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายที่ตราโดยคณะปฏิวัติเปรียบเทียบกับกฎหมายที่ตราโดยรัฐสภา

6.2 เพื่อทราบถึงประวัติ ทฤษฎี แนวคิด หลักการเกี่ยวกับ กฎหมายที่ตราโดยคณะปฏิวัติและการตรากฎหมายโดยรัฐสภา

6.3 เพื่อทราบถึงกฎหมายที่ตราโดยคณะปฏิวัติกับกฎหมายที่ตราโดยรัฐสภาทั้งของไทยและต่างประเทศ

6.4 เพื่อทราบถึงปัญหากฎหมาย เกี่ยวกับกฎหมายที่ตราโดยคณะปฏิวัติและกฎหมายที่ตราโดยรัฐสภา

6.5 เพื่อทราบถึงแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกฎหมายที่ตราโดยคณะปฏิวัติและกฎหมายที่ตราโดยรัฐสภา

7. สรุปผลการวิจัย

ดังนั้น การปฏิวัติหากกระทำเป็นผลสำเร็จสามารถยึดอำนาจรัฐไว้ได้แล้ว ผลคือ การกระทำนั้นไม่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา หรือถ้าหากการกระทำนั้นเป็นความผิดก็ไม่ต้องรับโทษ เพราะมีกฎหมายนิรโทษกรรม จากการศึกษาถึงประวัติการปฏิวัติในประเทศไทยทำให้ทราบว่า ถ้าประชาชนในประเทศได้รับความเดือดร้อนและรู้สึกว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการบริหารงานของรัฐบาลก็จะรวมตัวกัน โดยความสมัครใจและถูกปลุกเร้าจากคนบางกลุ่มเพื่อทำการปฏิวัติให้ตนเองและคนในสังคมหลุดพ้นจากภาวะดังกล่าว และหากรัฐบาลหรือองค์กรบริหารมีความเข้มแข็ง มีเสถียรภาพในการทำงานมากขึ้นก็มักจะเกิดการปฏิวัติเพื่อยึดอำนาจ ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่แล้วร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นมาที่มีบทบัญญัติลดอำนาจบทบาทของฝ่ายบริหาร ไม่ให้มีความเข้มแข็งและเสถียรภาพในการบริหารจนบางครั้งรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญที่มาจาก การปฏิวัติไม่สามารถบริหารประเทศต่อไปได้ต้องมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญและยุบสภาในที่สุด ซึ่งเป็นอีกสาเหตุหนึ่งของการปฏิวัติที่ไม่เคยประกาศให้ประชาชนทราบ

ด้วยเหตุและผลดังกล่าวการปฏิวัติ การขร่างรัฐธรรมนูญใหม่ การยุบสภาจึงยังคงวนเวียนกลับไปกลับมา อยู่คู่กับการเมืองในประเทศไทยตลอดไป หากต้องการให้การปฏิวัติหมดไปจากสังคมการเมืองของไทยและมีกฎหมายที่เป็นธรรมบังคับใช้ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางใดแนวทางหนึ่งดังต่อไปนี้เพื่อเป็นแนวทางในการคัดค้านอำนาจที่เกิดจากการปฏิวัติ

8. ข้อเสนอแนะ

เมื่อทราบปัญหากฎหมายในเรื่องกฎหมายที่ตราโดยคณะปฏิวัติเปรียบเทียบกับกฎหมายที่ตราโดยรัฐสภา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนต้องไม่ออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่คณะปฏิวัติรัฐประหาร เพราะการออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมคือการตรากฎหมายย้อนหลังเป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิดทางการเมืองหรือความผิดอาญาให้แก่บุคคล หรือ กลุ่มบุคคล โดยบุคคลดังกล่าวจะไม่ตกอยู่ภายใต้การดำเนินคดีตามกฎหมาย เพื่อแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลของประชาชนไม่เคยยอมรับหรือเห็นด้วยกับการปฏิวัติ จึงควรที่จะมีการแก้ไขหรือยกเลิกบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 309 ที่ให้ความเห็นชอบต่อผู้ทำการปฏิวัติ

2. รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนไม่ควรนำกฎหมายที่ออกโดยคณะปฏิวัติมาใช้ในการบริหารประเทศไม่ว่ากฎหมายนั้นจะเกิดประโยชน์มากน้อยเพียงใดก็ตามเพราะถือว่ากฎหมายดังกล่าวไม่ได้เกิดจากเจตจำนงร่วมกันของประชาชนแต่เกิดขึ้นจากความต้องการของผู้มีอำนาจปกครองในช่วงเวลาหนึ่งเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับตนเอง ซึ่งโดยเนื้อหาของกฎหมายแล้วโดยส่วนใหญ่จะขัดต่อหลักนิติธรรมดังได้เปรียบเทียบไว้แล้วในบทที่ 2 หากจำเป็นต้องนำมาใช้ต้องผ่านกระบวนการนิติบัญญัติในระบบรัฐสภา โดยมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่าด้วยเรื่องการนำประกาศของคณะปฏิวัติมาบังคับใช้

3. รัฐธรรมนูญต้องมีบทบัญญัติว่าการกระทำปฏิวัติเป็นการลิดรอนสิทธิของประชาชน เพราะประกาศหรือคำสั่งของคณะปฏิวัติส่วนมากแล้วจะเป็นคำสั่งห้ามซึ่งล้วนแต่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งขัดกับคำประกาศสิทธิของมนุษย์และพลเมือง หรือ La déclaration des droits de l'homme et du citoyen ของประเทศฝรั่งเศส ที่มีเนื้อหาหลักแสดงถึงหลักการพื้นฐานของการปฏิวัติ ภายใต้อำนาจที่ว่า “เสรีภาพ, เสมอภาค, ภราดรภาพ”

4. องค์กรต่างๆของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยต้องมีความเป็นอิสระแยกออกจากกัน โดยเด็ดขาดและองค์กรที่แต่งตั้งโดยคณะปฏิวัติต้องถูกยกเลิกเมื่อจัดตั้งรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เพื่อควมมีศักยภาพและเสถียรภาพขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยแต่ละองค์กรต่างทำหน้าที่ของตน และปราศจากการแทรกแซงและสั่งการอันเป็นการนำไปสู่ความขัดแย้งเกิดการแย่งชิงอำนาจกันจนถึงกับต้องทำการปฏิวัติในที่สุด

5. คณะปฏิวัติต้องไม่นำคำสั่งขึ้นทูลเกล้าฯเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยเพราะคำสั่งนั้นไม่ได้เกิดจากเจตจำนงร่วมกันของประชาชนจะให้ทรงลงพระปรมาภิไธยเช่นเดียวกับกฎหมายที่ตราโดยรัฐสภานั้นเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง

นอกจากข้อเสนอแนะดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือ

1. อำนาจที่เกิดจากการปฏิวัติโดยการตรากฎหมายซึ่งลิดรอนสิทธิของประชาชนต้องมีกรอบ หรือกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนหากไม่กำหนดไว้เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มีผลบังคับใช้ อำนาจ ประกาศ และคำสั่งของคณะปฏิวัติต้องสิ้นสุดลงเพราะที่ผ่านมามีการจัดตั้งรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว อำนาจขององค์กรที่แต่งตั้งโดยคำสั่งของคณะปฏิวัตินั้นที่กล่าวไว้ในบทที่สามยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปอันส่งผลกระทบต่อการทำงานของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งจนไม่อาจบริหารงานให้กับประเทศชาติได้ เมื่อคณะปฏิวัติมีอำนาจยกเลิกรัฐธรรมนูญรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะมีอำนาจในการยกเลิกอำนาจและกฎหมายที่เกิดจากการปฏิวัติโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ เช่นเดียวกัน

2. องค์กรตุลาการที่เป็นหนึ่งในสามองค์กรซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยและเป็นองค์กรเดียวที่ยังคงอยู่หลังการปฏิวัติต้องมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ไม่เห็นด้วยกับการปฏิวัติ เพื่อให้เห็นว่าการกระทำดังกล่าว เป็นสิ่งที่ผิดและต้องได้รับการลงโทษไม่ใช่มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในลักษณะที่เป็นการยอมรับ ในอำนาจที่ได้มาโดยการปฏิวัติ

ตามข้อเสนอแนะนี้ผู้วิจัยเห็นว่าหากได้นำไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศแล้วแม้เพียงมาตราใดมาตราหนึ่งก็คงทำให้การปฏิวัตินั้นเกิดขึ้นได้ยาก และหากไม่มีการปฏิวัติสังคมนั้นจะมีกฎหมายที่เป็นธรรมผ่านกระบวนการตรา ขึ้นตอนการตรวจสอบและกลั่นกรองยิ่งกว่านั้นการสูญเสียก็จะไม่เกิดขึ้นเหมือนเช่นที่ผ่านมา

9. รายการอ้างอิง

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. 2526. การปฏิวัติของสหรัฐอเมริกาในการปฏิวัติครั้งสำคัญของโลก. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. 2550. **หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย.**

กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. 2553. **พม่าฝ่าเมืองวิเคราะห์การเมืองพม่าภายใต้อำนาจอเผด็จการทหาร.**

กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.

จรัส โฆษณานันท์. 2547. **นิติปรัชญา.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จเร พันธุ์เปรื่อง. 2547. **เอกสารวิชาการส่วนบุคคล เรื่อง การประชุมสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาร่าง**

พระราชบัญญัติ. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ทินพันธ์ นาคะตะ. 2541. **นักคิดผู้ยิ่งใหญ่ของโลก ปรัชญาและทฤษฎีการเมือง.** กรุงเทพฯ:

สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์นิด้า.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. 2537. **กฎหมายกับทางเลือกของสังคมไทย.** กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

พิมพ์ใจ สระทองอุ่น. 2547. **การร่างกฎหมายและกระบวนการนิติบัญญัติ.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พูนศักดิ์ วรรณพงษ์. 2538. **พระราชอำนาจพระมหากษัตริย์ไทย.** กรุงเทพฯ: เค.พี.

กูริชญา วัฒนรุ่ง. 2552. **เอกสารประกอบการบรรยายวิชากฎหมายมหาชน. มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี.**

(อัดสำเนา).

โกกิน พลกุล. 2529. **ปัญหาและข้อคิดบางเรื่องในรัฐธรรมนูญ.** กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

มนตรี รูปสุวรรณ. 2531. **กฎหมายรัฐสภา.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มนตรี รูปสุวรรณและคณะ. 2542. **เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.**

กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สนธิ เตชานันท์. 2529. **ระบบการเมืองการปกครองของอังกฤษ.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สมบุญ สุธำราญ. 2539. **ประชาธิปไตยในประเทศไทย ในประชาธิปไตยอุดมการณ์ หลักการและแบบอย่าง**

การปกครองหลายประเทศ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรพล ราชภัณฑารักษ์. 2539. **ประชาธิปไตยแบบฝรั่งเศส ในประชาธิปไตยอุดมการณ์ หลักการและแบบอย่าง.**

การปกครองหลายประเทศ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปัญหากฎหมายการประกอบการของสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือในประเทศไทย

LEGAL PROBLEMS REGARDING OPERATIONS OF CREDIT RATING AGENCIES IN THAILAND

พันตำรวจโท เทพพิทักษ์ แสงกล้า

พนักงานสอบสวน (สบ 2) สถานีตำรวจนครบาลพญาไท

E-mail : saengthep@hotmail.com

บทคัดย่อ

สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือมีบทบาทที่สำคัญในการให้ข้อมูล ข่าวสารแก่นักลงทุนและสถาบันการเงิน โดยเฉพาะแก่นักลงทุนที่จะเข้าไปลงทุน หรือซื้อหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทย นอกจากนี้แล้ว สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือยังทำหน้าที่ประการอื่น ได้แก่ การจัดอันดับความน่าเชื่อถือของประเทศ (Sovereign Rating) การจัดอันดับความน่าเชื่อถือขององค์กร (Company Rating) และการจัดอันดับความน่าเชื่อถือของตราสารหนี้ (Issue Rating) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การจัดอันดับความน่าเชื่อถือดังกล่าวย่อมจะส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นของนักลงทุนในการลงทุนในตราสารหนี้หรือหลักทรัพย์

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ยังมิได้มีมาตรการทางกฎหมายเป็นการเฉพาะ ในการกำกับดูแลการดำเนินการของสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือไว้แต่อย่างใด ปรากฏว่านักลงทุนได้เชื่อถือข้อมูลที่สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือได้แนะนำไว้ และได้ลงทุนซื้อตราสารทางการเงินแล้วเกิดความเสียหาย ดังกรณีที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาในหลายครั้งที่ผ่านมา ประกอบทั้ง ประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 14 แห่ง พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2535 ก็ยังไม่มีโทษทางอาญา มีเพียงโทษทางปกครอง ซึ่งยังไม่เหมาะสม อาจไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่นักลงทุนผู้สุจริตได้เพียงพอ ดังนั้น จึงควรนำเอากฎหมายของต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา มาพิจารณาเป็นแนวทางในการตรากฎหมายออกมายังบังคับใช้ในการกำกับดูแลสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือในประเทศไทย

คำสำคัญ : สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือ

ABSTRACT

Credit Rating Agency (CRA) plays an important role in providing the investors and financial institutes with financial information and news which are useful for their investment in any countries or for their purchase of stocks of companies registered in the stock market. CRA also provides other information such as sovereign rating, company rating and issue rating. Credit ratings impact on decisions whether investors should make their investments in bonds or securities.

Currently the Securities and Exchange Commission (SEC) has not yet drafted any legal measures for controlling and monitoring activities of CRA. When the investors trusted in fallacious rating information and accordingly made their investments in any bonds or securities, they often ended up in loss of investments, such as what happened in the United States. Furthermore, the SEC's regulations under the Business and Securities ACT, B.E. 2535 do not provide for any criminal punishments but only permit administrative sanctions, which are still inappropriate and inept to adequately protect *bona fide* investors. Hence, it is to advise to consider or draft appropriate legislation, i.e. the United States, in purpose of controlling and monitoring of Thai CRA.

KEYWORD : Credit Rating Agencies

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โดยที่สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือ (Credit Rating Agencies) ได้แก่ Moody's S&P และ Fitch Ratings เป็นต้น ซึ่งเป็นองค์กรธุรกิจที่มีหน้าที่สำคัญในการให้ข้อมูล ข่าวสารทางด้านเศรษฐกิจแก่นักลงทุนและสถาบันการเงินในการลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ ของประเทศต่างๆ รวมทั้งการจัดอันดับความน่าเชื่อถือของตราสารหนี้ที่ออกโดยบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ นอกจากนี้แล้ว สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือยังได้จัดอันดับความน่าเชื่อถือของประเทศ (Sovereign Rating) และจัดอันดับความน่าเชื่อถือขององค์กร (Company Rating) ซึ่งส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของผู้ถูกจัดอันดับทั้งในระดับประเทศและในระดับองค์กร เช่น สถาบันการเงิน เป็นต้น ทั้งนี้ในแต่ละประเทศได้มีมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมกำกับประกอบธุรกิจการจัดอันดับความน่าเชื่อถือไม่ว่าจะเป็นในลักษณะของกฎหมายเฉพาะหรือประมวลจริยธรรม (Code of Ethics)

สำหรับประเทศไทยได้มีการจัดตั้งสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือซึ่งจะต้องได้รับใบอนุญาตจากคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ก.ล.ต.) โดยต้องไม่เป็นบริษัทเงินทุนหรือหลักทรัพย์ แต่ต้องมีทุนจดทะเบียนไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และจะต้องร่วมทุนหรือมีข้อตกลงรับการถ่ายทอดวิชาการกับสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือที่มีชื่อเสียงของต่างประเทศ ทั้งนี้ เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เรื่อง การกำหนดลักษณะการให้คำแนะนำแก่ประชาชนที่ไม่ถือเป็นการประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ประเภทที่ปรึกษาการลงทุน ลงวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ.2536 ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ทั้งนี้ ได้มีการจัดตั้งสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือในประเทศไทย กล่าวคือบริษัทไทยเรตติ้งแอนด์อินฟอร์เมชันเซอร์วิส หรือทริส (Thai Rating and Information Service Co., Ltd. หรือ TRIS) และบริษัท ฟิทช์ เรตติ้งส์ (ประเทศไทย) (Fitch Ratings (Thailand) Co.,Ltd.) ซึ่งเป็นบริษัทในเครือของ ฟิทช์ อิบคา บริษัทจัดอันดับความน่าเชื่อถืออันดับ 3 ของโลก

ในปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ยังมีได้มีมาตรการทางกฎหมายเป็นการเฉพาะ ในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจของสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือไว้แต่อย่างใด ปรากฏว่า นักลงทุนได้เชื่อถือข้อมูลที่สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือได้แนะนำไว้ และได้ลงทุนซื้อตราสารทางการเงินแล้วเกิดความเสียหาย ดังกรณีที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาในหลายครั้งที่ผ่านมา ประกอบทั้ง ประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 14 แห่ง พระราชบัญญัติ

หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2535 ก็ยังไม่มีโทษทางอาญา มีเพียงโทษทางปกครอง ซึ่งยังไม่เหมาะสม อาจไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่นักลงทุนผู้สุจริตได้ดีพอ ดังนั้น จึงควรนำเอากฎหมายของต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอินเดีย มาพิจารณาเป็นแนวทางในการตรากฎหมายออกมายังบังคับใช้ในการกำกับดูแลการประกอบกิจการของสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือของประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมกำกับประกอบการประกอบกิจการของสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือของต่างประเทศและของไทย

2.2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมกำกับประกอบการประกอบกิจการของสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือของไทย

2.3 เพื่อเสนอแนะข้อพิจารณาในการตรากฎหมายควบคุมกำกับประกอบการประกอบกิจการของสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือที่เหมาะสมกับประเทศไทย

3. สมมติฐานของการวิจัย

โดยที่สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือได้เข้ามามีบทบาทต่อภาคเศรษฐกิจของไทยไม่ว่าจะเข้าจัดอันดับความน่าเชื่อถือของสถาบันการเงินในประเทศไทย หรือให้ความเห็นต่อความน่าเชื่อถือทางเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งการรับรองตราสารหนี้ซึ่งออกโดยบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ แต่ประเทศไทยก็ยังมีได้มี การตรากฎหมายเพื่อควบคุมกำกับประกอบการประกอบกิจการของสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือเป็นการเฉพาะจึงสมควรที่จะได้ตรากฎหมายดังกล่าวต่อไปในอนาคต

4. ความหมายและการจัดอันดับของสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือ

สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือ (Credit Rating Agency หรือ CRA) หมายถึง สถาบันที่วิเคราะห์ และประเมินความน่าเชื่อถือของตราสารหนี้และของบริษัท ซึ่งการจัดอันดับเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่บอกถึงความเสี่ยงแก่ผู้ที่ลงทุนในตราสารหนี้ นั้น เป็นการจัดชั้นตราสารหนี้ตามคุณภาพของกิจการที่ออกตราสารหนี้ และเป็นการประเมินสถานะความน่าเชื่อถือของผู้ขอให้ประเมินภายใต้เงื่อนไขต่างๆ (Amie Champsaur, 2005: 1-2)

ทั้งนี้ การจัดอันดับความน่าเชื่อถือ หรือ Rating เป็นการประเมินคุณภาพและความเสี่ยงของตราสารทางการเงินและความสามารถของผู้ออกตราสารในการชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ย ตามเงื่อนไขและเวลาที่กำหนด ซึ่งการจัดอันดับความน่าเชื่อถือจะเป็นความเห็นของบริษัทจัดอันดับความน่าเชื่อถือแต่ละแห่ง ซึ่งบริษัทจัดอันดับความน่าเชื่อถือจะนำผลการจัดอันดับเผยแพร่แก่ผู้ลงทุนเป็นสัญลักษณ์หรือตัวเลขและเครื่องหมายระบุชั้นหรืออันดับความน่าเชื่อถือซึ่งเป็นข้อมูลให้ผู้ลงทุนใช้ประกอบการตัดสินใจในการลงทุน

โดยปกติการจัดอันดับของสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือ สามารถดำเนินการได้ 3 กรณี กล่าวคือ

1. การจัดอันดับความน่าเชื่อถือของประเทศ (Sovereign Rating)

อันดับความน่าเชื่อถือของประเทศเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสามารถและความพร้อมของภาครัฐในการจัดหาเงินทุนในรูปของเงินตราต่างประเทศเพื่อการชำระคืนหนี้ต่างประเทศ ทั้งนี้ สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือจะใช้ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมประกอบการวิเคราะห์การจัดอันดับความน่าเชื่อถือของประเทศนั้นๆ โดยทั่วไปอันดับความน่าเชื่อถือของประเทศจัดเป็นเพดานของระดับความน่าเชื่อเนื่องจากมีความเสี่ยงน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับภาคเอกชน (สำนักวิจัยตลาดทุน บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2538: 30-31)

2. การจัดอันดับความน่าเชื่อถือขององค์กร (Company Rating)

เป็นการประเมินความสามารถทางธุรกิจและการเงิน รวมทั้งความพร้อมในการชำระหนี้โดยทั่วไปขององค์กรนั้นๆ โดยวิเคราะห์ถึงความสามารถและความพร้อมในการชำระคืนตามกำหนด จากข้อมูลระดับองค์กร ได้แก่ งบการเงินของบริษัท กลยุทธ์ของบริษัท พันธมิตรทางธุรกิจ ประสิทธิภาพในการบริหารงานภายในบริษัท ความสามารถในการทำกำไร และโครงสร้างต้นทุน ตลอดจนความเสี่ยงทางด้านธุรกิจ และความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทนั้นๆ และข้อมูลในระดับอุตสาหกรรม ได้แก่ ศักยภาพในการเติบโต เสถียรภาพของอุตสาหกรรม โครงสร้างอุตสาหกรรม การควบคุมจากภาครัฐ จำนวนคู่แข่ง และสภาพการแข่งขันในตลาด

3. การจัดอันดับความน่าเชื่อถือของตราสารหนี้ (Issue Rating)

เป็นการประเมินความสามารถในการชำระดอกเบี้ยและคืนเงินต้นภายใต้เงื่อนไขและระยะเวลาที่กำหนดไว้ของตราสารหนี้ การจัดอันดับความน่าเชื่อถือของตราสารหนี้หรือเงินกู้ของบริษัท ชี้ให้เห็นถึงระดับความเสี่ยงในการลงทุนสำหรับตราสารหนี้หรือเงินกู้นั้นๆ ภายใต้ข้อมูลต่างๆ เพื่อประกอบการวิเคราะห์ อาทิ เงื่อนไขการชำระดอกเบี้ยและเงินต้นแก่ผู้ถือตราสารหนี้หรือผู้ให้กู้ รวมถึงระดับความน่าเชื่อถือของบริษัท อัตราดอกเบี้ย และระยะเวลาการไถ่ถอน เป็นต้น (Partnoy, Frank., 2006: 3)

5. มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมกำกับประกอบการของสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือของต่างประเทศ

5.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

The Credit Rating Agency Reform Act of 2006 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นในสมัยประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช เพื่อกำกับดูแลการประกอบการของสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือ มีสาระสำคัญดังนี้

1. คำจำกัดความของสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือ หมายถึง บุคคลใดๆ ที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการจัดอันดับความน่าเชื่อถือไม่ว่าโดยอาศัยสื่อใดๆ เพื่อเข้าถึงข้อมูลของตน เช่น ทางอินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น ไม่ว่าจะเก็บค่าบริการหรือไม่ก็ตาม
2. ผู้ประกอบการเพื่อจัดอันดับความน่าเชื่อถือจะต้องจดทะเบียนต่อคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์
3. วิธีการจัดอันดับความน่าเชื่อถือจะต้องเป็นที่ยอมรับขององค์กรจัดอันดับทางสถิติ
4. ผู้ประกอบการจะต้องไม่มีส่วนได้เสียกับบริษัทหรือองค์กรใดที่อ้างให้จัดอันดับความน่าเชื่อถือ
5. ผู้บริหารมีความเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะที่อาจเป็นเหตุให้สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือนั้นๆ ไม่สามารถดำเนินงานหรือให้ความเห็นได้

6. การบังคับใช้กฎหมาย

ในการบังคับใช้กฎหมาย มีคณะกรรมการหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (SEC) ซึ่งประกอบด้วย กรรมการ 5 คนซึ่งแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา โดยคำแนะนำและยินยอมจากวุฒิสภา โดยมีวาระ ในการดำรงตำแหน่ง 5 ปี ทั้งนี้ผู้ที่เป็นการกรรมการจะต้องเป็นกลางทางการเมือง และในจำนวนกรรมการ 3 คน จะต้องมีได้มาจากพรรคการเมืองเดียวกัน สำหรับผู้ที่ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการหลักทรัพย์และตลาด หลักทรัพย์นั้น จะต้องมาจากการเลือกของประธานาธิบดี

5.2 กลุ่มสหภาพยุโรป

สหภาพยุโรปได้ตราประมวลจริยธรรมสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือมีสาระสำคัญดังนี้

1. สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือจะต้องใช้กระบวนการจัดอันดับความน่าเชื่อถือที่น่าเชื่อถือ และอย่างเป็นระบบถูกต้องตามหลักวิชาการในประเมินสถานะของกิจการ
2. สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือและนักวิเคราะห์ของสถาบันจะต้องหลีกเลี่ยงในการรายงานหรือ ให้เครดิตในลักษณะที่ก่อให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่อสถานะของผู้ออกตราสารหรือหลักทรัพย์
3. สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือจะต้องใช้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและมากพอเพื่อใช้ในการประเมินการ จัดอันดับความน่าเชื่อถือ
4. สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือและนักวิเคราะห์ของสถาบันจะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ภายในประเทศที่มีการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับกิจกรรมจัดอันดับความน่าเชื่อถือ
5. สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือจะต้องละเว้นจากการเกี่ยวข้องกับการประเมินความน่าเชื่อถือที่ เกี่ยวข้องกับสิทธิทางการเมืองหรือเศรษฐกิจใดๆ
6. สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือหรือนักวิเคราะห์ของสถาบันจะต้องไม่มีผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง กับบริษัทที่อ้างอิงในการประเมินความน่าเชื่อถือ

5.3 ประเทศอินเดีย

ในการประกอบธุรกิจจัดอันดับความน่าเชื่อถือในประเทศอินเดียนั้น จะต้องเป็นไปตามกฎหมาย คณะกรรมการหลักทรัพย์และแลกเปลี่ยนแห่งอินเดีย ค.ศ. 1999 โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. การขออนุญาต

ผู้ที่ประกอบธุรกิจจัดอันดับความน่าเชื่อถือจะต้องได้รับใบอนุญาต (License) จากคณะกรรมการ หลักทรัพย์และแลกเปลี่ยน
2. คุณสมบัติ

ผู้ที่ประกอบธุรกิจจัดอันดับความน่าเชื่อถือจะต้องมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

 - 2.1) เป็นสถาบันการเงินของรัฐ
 - 2.2) เป็นธนาคารพาณิชย์
 - 2.3) ธนาคารต่างประเทศที่ประกอบการในประเทศอินเดียโดยได้รับการอนุมัติจากธนาคารชาติ แห่งอินเดีย
 - 2.4) สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือที่ได้จัดตั้งรูปของบริษัทโดยมีประสบการณ์ในการจัด อันดับความน่าเชื่อถืออย่างน้อย 5 ปี

3. เกณฑ์ในการพิจารณาของคณะกรรมการ

- 3.1) ผู้ยื่นขอประกอบการจะต้องก่อตั้งในรูปของบริษัทภายใต้กฎหมายบริษัท ปี ค.ศ. 1956
- 3.2) วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งบริษัทจะต้องระบุถึงประกอบธุรกิจจัดอันดับความน่าเชื่อถือ

6. มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมกำกับการประกอบการของสถาบันจัดอันดับ

ความน่าเชื่อถือในประเทศไทย

ประเทศไทย มีกฎหมายในการควบคุมกำกับการประกอบการของสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือ ได้แก่ ประกาศของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งเป็นการออกโดยอาศัยอำนาจตามความใน ข้อ 18 แห่งประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กย. 31/2549 เรื่อง การขออนุญาตและการอนุญาตให้เสนอขายตราสารหนี้ที่ออกใหม่ ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549 ข้อ 11 แห่งประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กจ. 2/2549 เรื่อง การเสนอขายหุ้นกู้ต่างประเทศต่อธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ลงวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2549 ข้อ 4 แห่งประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กจ. 4/2549 เรื่อง การเสนอขายพันธบัตรต่างประเทศหรือหุ้นกู้ต่างประเทศในประเทศไทย ลงวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2549 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2535

7. ปัญหากฎหมายในการควบคุมกำกับการประกอบการของสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือในประเทศไทย

ปัจจุบันประเทศไทยยังมีได้มีมาตรการทางกฎหมายเป็นการเฉพาะ ในการกำกับดูแลการประกอบการของสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือไว้แต่อย่างใด ปรากฏว่านักลงทุนได้เชื่อถือข้อมูลที่สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือได้แนะนำไว้และได้ลงทุนซื้อตราสารทางการเงินแล้วเกิดความเสียหาย ซึ่งเคยเกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาในกรณีของบริษัท Enron และ Worldcom หรือแม้กระทั่งกรณีออกออกตราสารหนี้ อสังหาริมทรัพย์หรือซับไพรม์ (Subprime) หลายครั้งที่ผ่านมา และส่งผลกระทบต่อตลาดการเงินทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทย ทำให้ในหลายประเทศต้องปรับปรุงกฎหมายในการควบคุมกำกับการประกอบการของสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือ ประเทศไทยยังมีได้มีมาตรการทางกฎหมายเป็นการเฉพาะ ในการกำกับดูแลการประกอบการของสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือแต่อย่างใด จึงจำเป็นต้องนำเอามาตรการทางกฎหมายเท่าที่มีอยู่คือบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและประมวลกฎหมายอาญาในความผิดฐานฉ้อโกงมาปรับใช้ในกรณีที่มีการสคบกับบริษัทจดทะเบียนเสนอรายงานว่าหลักทรัพย์หรือตราสารที่ออกโดยบริษัทที่ว่าจ้างสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือมีความน่าเชื่อถือในการลงทุน ทำให้นักลงทุนซื้อตราสารของบริษัทดังกล่าว แล้วต่อมาปรากฏว่าบริษัทดังกล่าวนั้นได้ล้มละลายกรณีนี้จะถือได้หรือไม่ว่าสถาบันหรือบริษัทจัดอันดับความน่าเชื่อถือมีความผิดอาญาในฐานความผิดฉ้อโกงประชาชนตามมาตรา 341 แห่งประมวลกฎหมายอาญา หรือผู้ลงทุนได้รับความเสียหายก็ต้องฟ้องเป็นคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าเสียหายตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเมื่อพิจารณาประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ออก

โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 14 แห่ง พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2535 ก็ยังไม่มี โทษทางอาญา มีเพียงอำนาจทางปกครอง ซึ่งยังไม่เหมาะสม อาจไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่นักลงทุนผู้สุจริต ได้ดีพอ ดังนั้น จึงควรนำเอากฎหมายของต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอินเดีย มาพิจารณาเป็น แนวทางในการตรากฎหมายออกมาบังคับใช้ในการกำกับดูแลการประกอบกิจการของสถาบันจัดอันดับความ น่าเชื่อถือของประเทศไทย

8. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเห็นว่า ประเทศไทยควรบัญญัติกฎหมายเป็นการเฉพาะ เพื่อนำมาใช้กำกับดูแล การประกอบกิจการของสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือ โดยในกฎหมายดังกล่าวควรมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1.ปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่กำกับดูแลสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือให้สามารถบังคับ ใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.เนื่องจากการประกอบธุรกิจจัดอันดับความน่าเชื่อถือ เป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับความน่าเชื่อถือของผู้ลงทุน และผู้ประกอบการต่างๆ ผู้ประกอบธุรกิจจัดอันดับความน่าเชื่อถือประกอบไปด้วยผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ทางด้านสถิติ เศรษฐศาสตร์ การลงทุน และการเงิน จึงถือได้ว่าเป็นผู้ประกอบการวิชาชีพเช่นเดียวกับผู้ประกอบการ วิชาชีพทางด้านกฎหมาย บัญชี เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าน่าจะมีการจัดตั้งองค์กรผู้ประกอบการวิชาชีพ ทางด้านธุรกิจจัดอันดับความน่าเชื่อถือ ซึ่งเป็นการกำหนดมาตรฐานทางด้านวิชาชีพ เพื่อให้มีการตรวจสอบที่มี ประสิทธิภาพ รวมทั้งแก้ไขปัญหาการขัดกันซึ่งผลประโยชน์ โดยองค์กรควบคุมกำกับวิชาชีพธุรกิจจัดอันดับ ความน่าเชื่อถือ ควรประกอบด้วย ตัวแทนจากคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยตัวแทนจากสมาคม ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี ตัวแทนจากมหาวิทยาลัยของรัฐทางด้านเศรษฐศาสตร์ สถิติ และบัญชี

3.กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรฐานในการจัดอันดับความน่าเชื่อถือเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ ที่สำคัญ เช่น นโยบายการจัดอันดับความน่าเชื่อถือ กระบวนการควบคุมภายใน การเปิดเผยข้อมูลต่างๆ การทบทวนอันดับความน่าเชื่อถือ บุคลากรและฐานะทางการเงิน เป็นต้น

4.กำหนดให้มีจรรยาบรรณในการประกอบธุรกิจจัดอันดับความน่าเชื่อถือและบังคับให้สถาบันจัดอันดับ ความน่าเชื่อถือต้องปฏิบัติตาม หรือกำหนดให้สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือมีการจัดทำและปฏิบัติตาม จรรยาบรรณในการประกอบธุรกิจซึ่งสอดคล้องตามมาตรฐานสากลหรือแนวปฏิบัติที่ดีของหน่วยงานสากล

5.กำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาสำหรับกรณีที่สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือกระทำผิด กฎหมายที่กำกับดูแลในการประกอบการให้ชัดเจน และผลกระทกการพิสูจน์ความเสียหายจากนักลงทุนไปเป็น สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือแทน

9. รายการอ้างอิง

เพชร ชุมทรัพย์. 2544. **หลักการลงทุน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นารุญา ынเปียม. 2538. **หลักการลงทุน**. กรุงเทพฯ : พี.เอ็น.

นภาพร นิลารณ์กุล. 2548. **การบริหารการเงิน**. กรุงเทพฯ : ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.

สำนักวิจัยตลาดทุน บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. 2538. ประมวลความรู้เรื่องตราสารหนี้.

กรุงเทพฯ : บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย.

Amelie Champsaur. 2005. **The Regulation of Credit Rating Agencies in The U.S. and E.U. : Recent Initiatives and Proposals.** LL.M. Paper. Harvard Law School.

Becker, Bo and Todd Milbourn. 2008. **Reputation and Competition: Evidence from the Credit Rating Industry.** Harvard Business School.

Fabian Dittrich..2005. The Credit Rating Industry: Competition and Regulation. Dissertation Koln University. Rating Agencies, COM/2008/0704 final - COD 2008/2008/0217, 12 November.

Partnoy, Frank. 2006. **How and Why Credit Rating Agencies Are Not Like Other Gatekeeper.** Legal Studies Research Paper Series; University of San Diego Law School.

Stéphane Rousseau. 2005. **Enhancing The Accountability of Credit Rating Agency.** Faculty of Law: Université de Montreal.

ปัญหาการกำหนดโทษทางอาญา: ศึกษากรณีการยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วย**ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534****PROBLEMS OF CRIMINAL PENALTY: A STUDY OF THE REPEALATION
OF THE CHEQUE-RELATED OFFENCE ACT B.E. 2534 (1991)****อริสรา กันดิษฐ์****นักศึกษานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย****มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี****E-mail : cherry_smootie@hotmail.com****บทคัดย่อ**

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาปัญหาการกำหนดโทษทางอาญา โดยศึกษากรณีการยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 โดยเตรียมการยกเลิกกฎหมายว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค โดยมีแนวคิดที่ว่า ปัจจุบันธุรกิจการเงินธนาคารมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ธนาคารสามารถตรวจสอบข้อมูลของผู้ใช้เช็คได้อย่างรวดเร็วและสมบูรณ์ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในเช็คอีกต่อไป

จากการศึกษาวิจัยโดยค้นคว้าจากเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ตำรากฎหมาย ตัวบทกฎหมาย บทความทางวิชาการ พบว่า ไม่สมควรยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 แต่ควรแก้ไขเพิ่มเติมโดยการกำหนดโทษทางอาญาใหม่ เพราะพระราชบัญญัตินี้ยังคงความน่าเชื่อถือในการใช้เช็คต่อวงการธุรกิจการค้าอยู่ หากมีการยกเลิกความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คในทางอาญา โดยมีเพียงความรับผิดทางแพ่งแต่เพียงลำพัง ก็อาจทำให้ผู้เสียหายได้รับการชำระหนี้ที่ล่าช้าออกไป และที่สำคัญประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายอื่นหรือมาตรการอื่นเข้ามารองรับการใช้เช็คได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงอาจทำให้เช็คขาดความน่าเชื่อถือและเป็นเหตุให้ผู้ส่งจ่ายหรือผู้ออกเช็คไม่มีความเกรงกลัวต่อการกระทำผิด ซึ่งจะทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการใช้เช็คที่ต้องการให้สาธารณชนเกิดความมั่นใจในการรับเช็ค สำหรับการทำธุรกรรมทางการค้าอันเป็นการส่งเสริมให้มีการใช้เช็คเป็นตราสารในการชำระหนี้แทนเงินสด

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า เพื่อเป็นการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 ให้เหมาะสม และเป็นการลดปัญหาในการกำหนดโทษทางอาญาเกี่ยวกับเช็ค จึงควรมีการพิจารณาแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 โดยการยกเลิกโทษจำคุกในมาตรา 4 กรณีที่กฎหมายมิได้บัญญัติถึงเจตนาทุจริตของผู้กระทำความผิด เนื่องจากมาตรา 4 (2) ถึง (4) อาจเป็นเหตุให้ผู้ออกเช็คที่

มิได้มีเจตนาทุจริตที่จะไม่ใช้เงินตามเช็ค แต่อาจเกิดจากสภาวะทางเศรษฐกิจขาดสภาพคล่องหรือความจำเป็นในทางธุรกิจบางประการของผู้ออกเช็ค เช่น ประสบปัญหากิจการขาดทุน ทำให้ไม่สามารถใช้เงินตามเช็คได้ ต้องรับโทษทางอาญา แต่ควรคงโทษจำคุกกรณีที่มีเจตนาในการกระทำความผิด และกำหนดโทษปรับให้มีจำนวนที่สูงขึ้น โดยต้องระวางโทษปรับตามจำนวนเงินที่ส่งจ่ายตามเช็ค อีกทั้งควรมีมาตรการเสริมโดยกำหนดให้มีเบี้ยปรับในทางแพ่งในการทำสัญญาเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน เมื่อเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน เพื่อให้บรรลุนิติวัตถุประสงค์ในการสร้างความน่าเชื่อถือในการใช้เช็ค และให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับเช็คมีจำนวนลดน้อยลง

คำสำคัญ : ปัญหาการกำหนดโทษทางอาญา การยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค

พ.ศ. 2534

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to study the repealation of the Cheque-Related Offence Act B.E. 2534 (1991) because of the fact that Office of the Council of State had drafted a Bill for repealation of Cheque-Related Offence Act B.E. 2534 (1991) as assigned by the government. Consequently, the preparation of repealation of Cheque-Related Offence Act is in progress. The concept of such repealation was that the financial and banking business at present has advanced and updated information technology; therefore, the Cheque-Related Offence Act B.E. 2534 (1991) seems unnecessary for assuring the cheque-related transactions from the government perspective.

According to this qualitative study, it was found that the Cheque-Related Offence Act B.E. 2534 (1991) should not be repealed or revoked but it should be additionally amended by defining the new criminal penalties because such Act is still reliable in terms of cheque application for businesses and dealings. When a cheque-related offence in terms of criminal penalty is discarded becoming a civil liability only, the recipients may receive the repaid money more behindhand. Importantly, Thailand has not yet had other alternative laws or measures to support efficient application of cheque. This would make cheque becoming unreliable and the person, who issues cheque, may not be afraid of liability penalty and it would not achieve the purpose of cheque application, which desired the public to be confident to obtain the cheque for business transactions and desired to boost the business cheque as the instrument for debt repayment instead of cash.

I reckoned that in order to apply Cheque-Related Offence Act B.E. 2534 (1991) for appropriate enforcement and to decrease the problem of criminal penalty, Cheque-Related Offence Act B.E. 2534 (1991) should be revised and the penalty of imprisonment as mentioned in Section 4 should be revoked in case the law did not define the deceptive or dishonest intention of an offender due to the fact that Section 4 (2) to (4) might make some cheque issuers, who do not have the deceptive or dishonest intention to repay as per the issued cheques but it might be involved with some economic problems or some business transaction difficulties of the cheque issuers such as business profits loss resulting in the inability to make the payment based on the issued

cheques, must be punished according to the criminal offences penalties. Anyhow, the penalty of imprisonment should remain in case there is intention of the offender and the fines penalty should be at higher rates based on amount of money mentioned in the cheque. Moreover, there should be additional measures by determining the fines for civil case in case of making the agreement of bank's current accounts open for the event that the cheque is unable to cash. This would make the purpose of reliable cheque application achieved and would make cheque-related offence decreased.

KEYWORDS : Problem of criminal penalty, Repealation of Cheque-Related Offence Act B.E. 2534 (1991)

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เช็คเป็นตั๋วเงินชนิดหนึ่งที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้ทรงได้ เนื่องจากเช็คเป็นเอกสารสิทธิที่ผู้ประกอบการใช้เป็นเครื่องมือในการชำระค่าสินค้าและบริการ แต่กรณีตามบทบัญญัติของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะตั๋วเงินนั้นไม่อาจแก้ไขปัญหาค่าความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คได้ รัฐจึงได้กำหนดให้ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คเป็นความรับผิดในทางอาญา

การที่ทางราชการเตรียมการร่างยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 โดยให้เหตุผลว่า ปัจจุบันธุรกิจการเงินการธนาคารมีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ธนาคารสามารถตรวจสอบข้อมูลของผู้ใช้เช็คได้อย่างรวดเร็วและสมบูรณ์ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในเช็คอีกต่อไป สมควรยกเลิกกฎหมายว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวมีการนำเอาความรับผิดในทางอาญาเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย เนื่องจากความผิดในทางแพ่งไม่ควรนำหลักการลงโทษในทางอาญาเข้ามาใช้ แต่ผู้ศึกษาเห็นว่า ไม่ควรยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 เนื่องจากจะทำให้ไม่มีสภาพบังคับทางอาญา อันเป็นเหตุให้ผู้ออกเช็คไม่มีความเกรงกลัวต่อการกระทำผิด ซึ่งเช็คจะขาดความน่าเชื่อถือไปในที่สุด และการฟ้องร้องในทางแพ่งก็ใช้ระยะเวลาในการดำเนินคดีนานกว่าทางอาญามาก ประกอบกับประเทศไทยยังไม่มีมาตรการอื่นเข้ามารองรับการใช้เช็คแทนการลงโทษทางอาญา จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาในปัจจุบันแทนการยกเลิกกฎหมายทั้งฉบับ อีกทั้ง ควรสร้างมาตรการอื่นเข้ามาควบคุมการใช้เช็คเพื่อให้เช็คเกิดความน่าเชื่อถือด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน หลักความรับผิดในทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค
2. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา ความหมาย แนวคิดทฤษฎี และหลักเกณฑ์ของปัญหาการกำหนดโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534

3. เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการกำหนดโทษความรับผิดชอบทางอาญาเกี่ยวกับการใช้เช็คตามกฎหมายต่างประเทศและความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534

4. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาการกำหนดโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534

5. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการกำหนดโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534

3. สมมติฐานในการศึกษา

การที่กฎหมายกำหนดโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 โดยกำหนดโทษจำคุกและโทษปรับนั้น ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันและอาจเป็นอุปสรรคในการประกอบธุรกรรมทางเศรษฐกิจ แต่หากยกเลิกพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยมีบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงินเพียงอย่างเดียวแล้ว ก็อาจทำให้ผู้ออกเช็คไม่มีความเกรงกลัวต่อการกระทำผิด และมีผลให้เช็คขาดความน่าเชื่อถือไปในที่สุด ดังนั้น จึงควรคงพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 ไว้ และควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติดังกล่าวแทนการยกเลิกกฎหมายทั้งฉบับ โดยการยกเลิกโทษจำคุกในทางอาญาบางประการที่เป็นเหตุให้ผู้ออกเช็คที่ไม่มีเจตนาทุจริตได้รับโทษ แต่ให้คงโทษจำคุกในกรณีที่ผู้ออกเช็คมีเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คไว้ นอกจากนี้ควรแก้ไขเพิ่มเติมโทษปรับให้สูงกว่าที่กฎหมายกำหนดในปัจจุบัน

4. วิธีดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าจากเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลต่างๆ อันเกี่ยวข้องกับปัญหาการกำหนดโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค ตลอดจนตำรากฎหมาย ด้วบทกฎหมาย บทความทางวิชาการ ค้นคว้าในห้องสมุดของทางมหาวิทยาลัย และของสถาบันต่างๆ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ปรากฏอยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาวิเคราะห์และนำมาแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

5. ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี และความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายลักษณะตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หลักความรับผิดในทางอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 โดยศึกษาถึงกฎหมายต่างประเทศในการกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับการใช้เช็ค เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส และอังกฤษ เป็นต้น ตลอดจนศึกษาสภาพปัญหาการกำหนดโทษทางอาญา เพื่อแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการกำหนดโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 โดยกำหนดประเด็นว่าควรจะมีการยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 หรือไม่

6. แนวทางการวิเคราะห์ปัญหา

ในการยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 ประเทศไทยจะต้องพิจารณาถึงหลักความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการใช้เช็คของต่างประเทศมาเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาคำหนดโทษความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกามีกฎหมาย Bad Check เป็นกฎหมายเกี่ยวกับเช็คในทางอาญา โดยบัญญัติมาเพื่อแก้ไขปัญหาคารออกเช็คโดยไม่มีเงินในบัญชีหรือการถอนเงินออกจากบัญชีก่อนที่ผู้ทรงเช็คนำไปขึ้นเงิน โดยมีการลงโทษจำคุกหรือปรับตามความร้ายแรงแห่งการกระทำ ซึ่งแบ่งประเภทความผิดโดยถือเอาจำนวนเงินที่สั่งจ่ายในเช็คเป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีการคำนึงถึงความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดด้วย

ส่วนประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีการกำหนดความผิดเกี่ยวกับเช็คเป็นโทษทางอาญา โดยกฎหมายฉบับลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1951 มาตรา 66 กำหนดให้การออกเช็คโดยไม่มีเงินสั่งจ่ายต้องระวางโทษเช่นเดียวกับความผิดฐานฉ้อโกง ซึ่งโทษปรับจะต้องไม่ต่ำกว่าจำนวนเงินในเช็ค โดยไม่คำนึงถึงเจตนาว่าจะให้มีการใช้เงินตามเช็คหรือไม่ และมีได้บัญญัติถึงองค์ประกอบความผิดว่าธนาคารต้องปฏิเสธการใช้เงินตามเช็คไว้ด้วยแต่อย่างใด นอกจากนี้ยังมีการป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อบีบบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ โดยกำหนดว่าผู้ที่รู้อยู่แล้วว่าเป็นการออกเช็คที่ไม่มีเงินในบัญชีพอจ่ายตามเช็ค และผู้นั้นยอมรับเช็คไว้หรือสลักหลังเช็คหรือโดยทุจริตเข้าร่วมในการกระทำความผิดดังกล่าว จะต้องระวางโทษเช่นเดียวกับความผิดฐานฉ้อโกง

สำหรับความรับผิดชอบเกี่ยวกับเช็คในทางอาญาของประเทศไทยสมัยก่อนเกิดขึ้นจากการที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินมีเงินจำนวนมากขึ้น และความรับผิดชอบในทางแพ่งก็ไม่อาจทำให้ผู้มีเจตนาทุจริตที่จะไม่ให้ใช้เงินตามเช็ครู้สึกเกรงกลัวได้ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 และประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 196 ลงวันที่ 8 สิงหาคม 2515 ขึ้น ต่อมาเมื่อใช้บังคับมานานจึงได้ถูกยกเลิกไป และประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 ขึ้นแทน

จากการที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาวิจัยมาแล้วนั้น ทำให้ทราบถึงปัญหาในการบังคับใช้โทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 คือ

1. ปัญหาความไม่เหมาะสมในการลงโทษ เนื่องจากการลงโทษไม่ได้มุ่งที่จะกระทำให้สาสมกับความผิด โดยบุคคลในสังคมต้องการการชดเชยชวยมากกว่า จึงไม่ควรนำโทษจำคุกมาใช้กับความผิดเกี่ยวกับเช็ค ประกอบกับปัญหาการสั่งจ่ายเช็คโดยไม่มีเงินในบัญชีซึ่งเป็นผลมาจากสภาวะทางเศรษฐกิจของผู้ออกเช็คมากกว่าที่จะเกิดจากเจตนาทุจริตของผู้ออกเช็ค
2. ปัญหาเกี่ยวกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พ.ศ. 2509 ขององค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดกฎเกณฑ์ไว้ในข้อ 11 ว่า “บุคคลจะต้องรับโทษจำคุกเพียงเพราะเหตุว่าไม่อาจปฏิบัติตามชำระหนี้ตามสัญญาได้ไม่” จึงมีปัญหว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 อาจขัดกับหลักการของกติกาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้
3. ปัญหาเกี่ยวกับโทษปรับตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 ซึ่งกำหนดโทษปรับไม่เกิน 60,000 บาท จะเห็นได้ว่าโทษปรับดังกล่าวมิได้คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด จึงอาจทำให้ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีไม่มีความเกรงกลัวต่อการถูกลงโทษปรับ

4. ปัญหาการรับเช็คล่วงหน้า ทำให้มีการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการบีบบังคับชำระหนี้ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ ซึ่งเป็นช่องทางในการนำกฎหมายมาใช้ในการเร่งรัดหนี้สินได้

การที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ร่างยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 ผู้เขียนมีความเห็นว่า แม้ว่าปัจจุบันนี้จะมีพระราชบัญญัติดังกล่าวบังคับใช้อยู่ แต่ก็ยังมีปัญหาธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งหากมีการยกเลิกพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยให้ความคิดเกี่ยวกับเช็คเป็นความคิดในทางแพ่งเพียงอย่างเดียว ก็อาจทำให้ผู้ออกเช็คไม่มีความเกรงกลัวต่อการกระทำผิด และที่สำคัญประเทศไทยยังไม่มีมาตรการอื่นเข้ามารองรับการใช้เช็ค จึงอาจเป็นเหตุให้เช็คขาดความน่าเชื่อถือไปในที่สุด

แต่เนื่องจากปัญหาการกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 ยังมีการถกเถียงกันอยู่ จึงควรมีการพิจารณาการกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ในกรณีของโทษจำคุกที่มีปัญหาว่าเป็นการขัดกับหลักการของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พ.ศ. 2509 ข้อ 11 ซึ่งประเทศไทยได้ทำการศึกษาแล้วพบว่า ไม่มีกฎหมายฉบับใดที่บัญญัติให้มีการจำคุกบุคคลเพียงเพราะเหตุว่าไม่สามารถปฏิบัติตามชำระหนี้ตามสัญญา ส่วนปัญหาการสั่งจ่ายเช็คโดยไม่มีเงินในบัญชี โดยผู้ออกเช็คมิได้มีเจตนาที่จะไม่ใช้เงินตามเช็ค แต่อาจเป็นผลมาจากสภาวะทางเศรษฐกิจขาดสภาพคล่อง ทำให้ไม่สามารถใช้เงินตามเช็คได้ จึงมีผลให้ผู้ออกเช็คต้องรับโทษทางอาญา ผู้เขียนเห็นว่า ควรยกเลิกโทษจำคุกในมาตรา 4 (2) ถึง (4) เพื่อเป็นการบรรเทาโทษแก่ผู้กระทำผิด นอกจากนี้ กรณีของโทษปรับในปัจจุบันนั้นเป็นอัตราโทษที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงไปตามระบบเศรษฐกิจของประเทศ และโทษปรับดังกล่าวมิได้คำนึงถึงความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำผิด ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรนำหลักกฎหมาย Bad Check ของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นแนวทางแก้ไข โดยการกำหนดโทษปรับตามจำนวนเงินที่สั่งจ่ายตามเช็ค

7. สรุป

จากการศึกษาปัญหาการยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 ทำให้พบว่าแม้ว่าปัจจุบันนี้จะมีพระราชบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับอยู่ แต่ก็ยังมีปัญหาธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งหากมีการยกเลิกพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยให้ความคิดเกี่ยวกับเช็คเป็นความคิดในทางแพ่งเพียงอย่างเดียว ก็อาจจะทำให้เช็คขาดความน่าเชื่อถือไปโดยปริยาย เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ยังได้รับความน่าเชื่อถือจากผู้ประกอบธุรกิจอยู่ กฎหมายอื่นหรือมาตรการอื่นยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ประกอบธุรกิจได้เท่ากับพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ควรจะคงพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 ไว้ และควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวให้เหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน พร้อมทั้งเพิ่มมาตรการทางแพ่งในเรื่องของเบี้ยปรับในกรณีที่เช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงินเพื่อเป็นการส่งเสริมการใช้เช็คในวงการธุรกิจด้วย

8. ข้อเสนอแนะ

จากการที่ได้ศึกษาวิจัยมาแล้วนั้น ทำให้ทราบว่า การกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 ยังไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการสั่งจ่ายเช็คโดยไม่มีเงินในบัญชี โดยผู้ออกเช็คมิได้มีเจตนาทุจริตที่จะไม่ใช้เงินตามเช็ค แต่อาจเป็นผลมาจากสภาวะทางเศรษฐกิจขาดสภาพคล่อง ทำให้ไม่สามารถใช้เงินตามเช็คได้ จึงมีผลให้ผู้ออกเช็คโดยสุจริตต้องรับโทษทางอาญา ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า มาตรา 4 (2) ถึง (4) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 เป็นกฎหมายมิได้บัญญัติถึงเจตนาทุจริตของผู้กระทำความผิด จึงสมควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติดังกล่าวโดยการยกเลิกโทษจำคุกในมาตรา 4 (2) ถึง (4) ส่วนกรณีของ (1) และ (5) กฎหมายได้บัญญัติว่าผู้ออกเช็คจะมีความผิดได้นั้นจะต้องมีเจตนาในการกระทำความผิดด้วย ผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรจะคงโทษจำคุกใน (1) และ (5) โดยกำหนดโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีไว้เช่นเดิม

2. กรณีของโทษปรับในปัจจุบันซึ่งมีอัตราโทษปรับไม่เกินหกหมื่นบาท เป็นอัตราโทษที่กำหนดตายตัว ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 มาตรา 4 โดยการกำหนดให้โทษปรับมีจำนวนที่สูงขึ้น กล่าวคือ ต้องระวางโทษปรับตามจำนวนเงินที่สั่งจ่ายตามเช็ค และควรนำหลักในการพิจารณาความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิด โดยการคำนึงถึงรายได้ ความสามารถในการหารายได้ แหล่งเงินได้ของจำเลย และภาวะที่เกิดจากค่าปรับที่มีต่อจำเลย มาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาค่าปรับของผู้ออกเช็คด้วย

3. กรณีการออกเช็คล่วงหน้า ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 ด้วยการกำหนดให้ผู้ที่ยอมรับเช็คหรือสลักหลังเช็คโดยทุจริตโดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นเช็คที่ไม่มีเงินในบัญชี หรือมีเงินในบัญชีไม่เพียงพอที่จะใช้เงินตามเช็คมีความผิดเช่นเดียวกับผู้ออกเช็คตามมาตรา 4

4. กรณีการออกเช็คที่เป็นการกระทำความผิดซ้ำภายในระยะเวลาช่วงหนึ่งหลังจากมีคำพิพากษารื้อถอน หรือการออกเช็คโดยไม่มีเงินตั้งแต่สองฉบับขึ้นไปภายในเวลาที่ใกล้เคียงกัน ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 โดยการกำหนดให้การออกเช็คโดยไม่มีเงินหลายครั้งหรือหลายฉบับเป็นอาชญากรรมที่มีความผิดทางอาญา โดยจะต้องระวางโทษปรับและหรือโทษจำคุกหนักขึ้นกว่าการกระทำความผิดตามมาตรา 4

5. ควรมีการกำหนดมาตรการเสริม โดยการกำหนดให้มีเบี้ยปรับในการเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน เมื่อเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงินให้เป็นความรับผิดชอบในทางแพ่ง ซึ่งจะต้องกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งระบุข้อกำหนดเพิ่มเติมในสัญญาเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน โดยชัดเจนว่า ถ้าผู้สั่งจ่ายเช็คไม่ชำระหนี้ตามวันที่ตกลงในเช็ค ผู้สั่งจ่ายยินยอมชำระเบี้ยปรับให้แก่ผู้ทรงเช็คในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี นับตั้งแต่วันที่เช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน กล่าวคือ เมื่อเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้ทรงเช็คซึ่งเป็นเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้สั่งจ่ายเช็คชำระหนี้และมีสิทธิเรียกเอาเบี้ยปรับอันจะพึงรับนั้นได้อีกด้วย โดยอาศัยหลักตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 381 วรรคแรก

9. รายการอ้างอิง

กอปปรลาก อภัยภักดิ์. 2545. “ความเหมาะสมของการลงโทษ: ศึกษากรณีความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค.”

วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายธุรกิจบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กุลพล พลวัน. 2547. *สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก*. กรุงเทพฯ : นิธิธรรม.

โกเมน ภัทรภิรมย์. 2514. “ความผิดฐานรับเช็คไม่มีเงิน.” *บทบัญญัติ*. 28, 2: 943.

- ถาวร เกียรติทับทิว. 2531. **เช็คกับการแสวงหามาตรการควบคุมการใช้เช็ค**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นิติพร ต้นวิไล. 2549. “การยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534.” **รัฐสภา**, 54, 1: 44-45.
- ภาคภูมิ ปิ่นทรงกูร. 2543. “การใช้โทษทางอาญากำกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ.” **วิทยานพนธ์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาวิชากฎหมายธุรกิจบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.
- ศักดิ์ สองชาติ. 2536. “คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา.” เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2552 จาก : <http://www.nitithanakij.com/Notary-17.html>
- สง่า ดวงอัมพร. 2526. **คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับเช็ค การสอบสวนและดำเนินคดี**. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- สถาบันกฎหมายอาญา. 2540. **สารานุกรมกระบวนกรยุติธรรมนานาชาติ**. กรุงเทพฯ: เซาท์พรีนติ้ง.
- สามิตร ศิริมาตย์. 2546. “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดความผิดอันเกี่ยวกับการใช้เช็ค.” **วิทยานพนธ์นิติศาสตร์มหาวิทยาลัย สาขาวิชากฎหมายธุรกิจบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต**.
- สำนักกฎหมาย. 2547. **รายงานการศึกษาเรื่องการพิจารณากฎหมายยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534**. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม.
- สุภาวดี เต็มเต็มทรัพย์. 2549. “ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค: ศึกษามาตรการที่ทำให้เช็คได้รับความน่าเชื่อถือ.” **วิทยานพนธ์นิติศาสตร์มหาวิทยาลัย สาขาวิชากฎหมายธุรกิจบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**.
- เสาวนีย์ อัสวโรจน์. 2535. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายเช็ค**. หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ คุณระเบียบ สุจริตกุล. ม.ป.ท.
- เสาวนีย์ อัสวโรจน์. 2544. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความผิดทางอาญาสำหรับการใช้เช็คในประเทศสหรัฐอเมริกา**. กรุงเทพฯ: รพีพัฒนศักดิ์.
- อัญญาพร บุญรักษาศรี. 2546. “การคุ้มครองธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็ค.” **วิทยานพนธ์นิติศาสตร์มหาวิทยาลัย สาขาวิชากฎหมายธุรกิจบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**.
- อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง. 2548. **คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะตัวเงิน**. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- Francois de Coustin. 2552. “The role of the central cheque register and the national register of irregular Cheques.” เข้าถึงเมื่อ 20 กันยายน 2552 จาก www.banque-france.fr
- Wayne R. Lafave and Austin W Scott, Jr. 1986. **Criminal Law**. 2nd ed. St. Paul, Minnesota: West Publishing Co.

ปัญหาการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์เป็นหลักประกันการชำระหนี้และการบังคับคดี

LEGAL ISSUES REGARDING EXERCISING OF COPYRIGHT AS SECURITIES FOR DEBT REPAYMENT AND EXECUTION

อนุวัตร โกวินวัฒน์ชัย

หัวหน้าฝ่ายกฎหมาย บริษัท เซ็นทรัล รีเทล คอร์ปอเรชั่น จำกัด

E-mail: crclegalldm@central.co.th

บทคัดย่อ

การนำสิทธิในลิขสิทธิ์มาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ คือ การนำลิขสิทธิ์มาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ด้วยวิธีการจำนำจำนองหรือวางหลักทรัพย์ไว้เป็นประกัน ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในต่างประเทศ แต่สำหรับประเทศไทย หลักการนี้ยังไม่เป็นที่ยอมรับเพราะสิทธิในลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตนและจับต้องไม่ได้ การบังคับคดีตามคำพิพากษาเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ได้รับการชำระหนี้โดยอาศัยอำนาจของศาลโดยผ่านทางเจ้าพนักงานบังคับคดีของศาลซึ่งมีอำนาจที่จะกระทำการแทนศาลได้ในการบังคับคดีตามคำสั่งศาลโดยการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำออกขายทอดตลาดแล้วนำเงินไปชำระหนี้ตามคำพิพากษา แม้ว่ากฎหมายไทยที่เกี่ยวกับวิธีบังคับคดีตามคำพิพากษาจะไม่มีบทบัญญัติที่ห้ามยึดสิทธิในงานลิขสิทธิ์แต่ในทางปฏิบัติก็ไม่ปรากฏเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษารายใดที่ใช้วิธีดังกล่าวเนื่องจากมีปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการและไม่ปรากฏว่าวิธีปฏิบัติที่ชัดเจน ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาค้นคว้าถึงการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์นำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ในเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศเพื่อขจัดปัญหาและอุปสรรคในการที่จะนำสิทธิในงานลิขสิทธิ์มาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้

คำสำคัญ : สิทธิ ลิขสิทธิ์ หลักประกันการชำระหนี้ บังคับคดี

ABSTRACT

The exercising of copyright as securities is a method to utilize exclusive rights in copyright in pledge to debts. Although this method is widely admissible in many countries, it is not acceptable, expressis verbis, in Thailand because copyrighted works are in tangible in nature. Enforcement of judgment is another way to obtain repayment of debts by authority by withhold a trustee & acting on behalf of court-s to seize or withhold assets of debtors and sell them by a process of auction of which In as much as there is no provision of Thai enforcement procedures prohibit seizure and exercising of the rights copyrighted work creditor to resort his / her debts by pledge copyrighted works. Therefore, it is important to survey on the exercise of exclusive right of copyright as securities for debt security. This Thesis utilizes a comparative method and survey between Thai

and foreign laws by means providing less problematic method in bringing and exercising those exclusive rights of copyrighted works to pledge as debt securities.

KEYWORDS : Copyright , Repayment , Execution

1. ความเป็นมาและความสำคัญ

คำว่า “หนี้” มีรากฐานมาจากกฎหมายโรมันว่า “Obligation” มีความหมายได้ 2 ทาง คือ (1) หมายถึง “สิทธิ” ซึ่งเรียกว่า “สิทธิเรียกร้อง” หรือ (2) “ภาระหน้าที่” เมื่อมีภาระหนี้เกิดขึ้นก็ต้องมีการชำระหนี้ซึ่งมี 2 ช่วงระยะเวลา คือ การชำระหนี้ก่อนฟ้องและการชำระหนี้หลังฟ้อง

ลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินที่มีคุณค่าและราคา ประกอบกับปัจจุบันกระทรวงพาณิชย์ได้มีนโยบายการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถนำทรัพย์สินที่มีอยู่ นำไปใช้เป็นหลักประกันการกู้เงิน เป็นการเพิ่มช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยใช้เป็นหลักประกันในการชำระหนี้และมีการบังคับเอาตัวหลักประกันนั้นๆ จากปัญหาดังกล่าวเมื่อลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินที่มีคุณค่าสามารถเปลี่ยนแปลงเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ หรือนำมาชำระหนี้ โดยเฉพาะการนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ ซึ่งในต่างประเทศจะพบว่ามี การนำเอาลิขสิทธิ์มาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ หรือนำมาชำระหนี้ได้ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของประเทศไทย ดังนั้น จึงต้องศึกษาว่า สิทธิในงานลิขสิทธิ์สามารถนำมาชำระหนี้ นำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ หรือสามารถที่จะบังคับคดีตามคำพิพากษาได้หรือไม่ เพราะประมวลกฎหมายของไทยไม่มีบทบัญญัติในเรื่องนี้ สิทธิในงานลิขสิทธิ์จึงน่าจะนำมาชำระหนี้ นำมาเป็นหลักประกันหนี้ หรือสามารถถูกบังคับคดีตามกฎหมายได้โดยการนำออกขายทอดตลาดได้เพื่อนำเงินมาชำระหนี้

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์เป็นหลักประกันการชำระหนี้และการบังคับคดี

2.2 เพื่อศึกษาความหมายของงานลิขสิทธิ์ การคุ้มครองและแนวความคิดการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์เป็นหลักประกันการชำระหนี้และการบังคับคดี

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์เป็นหลักประกันการชำระหนี้และการบังคับคดี

2.4 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์เป็นหลักประกันการชำระหนี้และการบังคับคดี

2.5 เพื่อศึกษาเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์เป็นหลักประกันการชำระหนี้และการบังคับคดี

3. วิธีการศึกษาวิจัย

วิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) โดยจะศึกษาและวิเคราะห์เอกสารของกฎหมายต่างประเทศเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย โดยมีสมมุติฐานของการศึกษาวิจัย คือ หลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายของไทยไม่

ว่าจะเป็นกฎหมายสารบัญญัติหรือกฎหมายวิธีสบัญญัติไม่ได้มีบทบัญญัติห้ามมิให้นำลิขสิทธิ์มาชำระหนี้ นำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ หรือการบังคับคดีกับสิทธิในงานลิขสิทธิ์

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

4.1 ทำให้ทราบความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์เป็นหลักประกันการชำระหนี้และการบังคับคดี

4.2 ทำให้ทราบความหมายของงานลิขสิทธิ์ การคุ้มครองและแนวคิดการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์เป็นหลักประกันการชำระหนี้และการบังคับคดี

4.3 ทำให้ทราบปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์เป็นหลักประกันการชำระหนี้และการบังคับคดี

4.4 ทำให้ทราบแนวทางการวิเคราะห์ปัญหาการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์เป็นหลักประกันการชำระหนี้และการบังคับคดี

4.5 ทำให้ทราบแนวทางเหมาะสมในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายในการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์เป็นหลักประกันการชำระหนี้และการบังคับคดี

5. ผลการศึกษา

ประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทยได้ให้การยอมรับว่าลิขสิทธิ์เป็นสิ่งที่มีความค่าและราคา แต่ละประเทศจึงได้บัญญัติกฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อบังคับใช้ภายในประเทศของตน ดังนั้น แนวคิดการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์เป็นหลักประกันการชำระหนี้และการบังคับคดีของประเทศต่างๆ จึงมี ดังนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกา แนวคิดดังกล่าวนี้มีจุดประสงค์ที่จะให้เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องและมีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นหลักประกันการชำระหนี้เพื่อความมั่นใจว่าจะได้รับชำระหนี้เอากับทรัพย์สินที่จะนำมาเป็นหลักประกัน ในประเทศอังกฤษแนวคิดนี้เกิดขึ้นจากการที่ได้มีบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับหลักประกัน โดยได้แบ่งแยกออกเป็น 2 ประเภทคือ Legal และ Equitable สิทธิในงานลิขสิทธิ์จึงนำมาใช้เป็นหลักประกันชำระหนี้รวมถึงสามารถบังคับคดีหรือนำมาชำระหนี้ได้ประเทศญี่ปุ่นแนวคิดดังกล่าวมีจุดประสงค์ต้องการเปลี่ยนหลักประกันให้เป็นเงิน (Realization) และนำมาชำระหนี้สำหรับประเทศไทยมีแนวคิดเพื่อให้เกิดหลักประกันว่าเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้อย่างแน่นอนซึ่งจะมีส่วนทำให้ระบบเศรษฐกิจดีขึ้น เมื่อทราบถึงแนวคิดในการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์เป็นหลักประกันการชำระหนี้และการบังคับคดีแล้ว สิ่งที่ต้องทราบต่อมา คือ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์เป็นหลักประกันการชำระหนี้และการบังคับคดี โดยในต่างประเทศได้ยอมรับว่าสามารถนำสิทธิในงานลิขสิทธิ์นำมาชำระหนี้ นำมาเป็นหลักประกัน หรือสามารถที่จะบังคับเอากับหลักประกันที่เป็นสิทธิในงานลิขสิทธิ์ได้ โดยในประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถที่จะกระทำได้โดยจัดให้มีสัญญาหลักประกันที่มีผลบังคับต่อคู่สัญญาหรือ Attachment โดยต้องทำเป็นหนังสือสัญญาหลักประกัน (Security Agreement) เป็นลายลักษณ์อักษร กำหนดให้สิทธิในงานลิขสิทธิ์นั้นๆ เป็นหลักประกันการชำระหนี้ โดยต้องระบุรายละเอียดในลักษณะของลิขสิทธิ์ที่จะนำมาเป็นหลักประกันโดยลูกหนี้ต้องลงลายมือชื่อไว้ นอกจากนี้ในสัญญาจะต้องระบุจำนวนเงินที่เป็นประกันและลูกหนี้ตามสัญญาหลักประกันจะต้องเป็นผู้มีสิทธิในลิขสิทธิ์ที่จะนำมาเป็นหลักประกัน และประการสำคัญต้องทำการจด

ทะเบียนเป็น Financing Statement ที่ The Secretary of State หรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่ได้รับมอบหมายเป็นทางการ (Another Designated state Official)¹ ในประเทศอังกฤษสามารถที่จะกระทำได้ด้วยวิธี Legal Mortgage เป็นการสร้างหลักประกันเหนือตัวทรัพย์สิน โดยจะต้องจัดทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อโดยผู้โอนกรรมสิทธิ์เป็นการโอนสิทธิจากเจ้าของลิขสิทธิ์คนแรกจะต้องมีเอกสารแสดงสิทธิเพื่อวัตถุประสงค์ในการเป็นหลักประกัน (Document of Title) โดยในหนังสือดังกล่าวจะต้องมีข้อกำหนดให้โอนลิขสิทธิ์กลับคืนผู้โอนเมื่อมีการไถ่ถอนหลักประกันหรือเมื่อมีการชำระหนี้ครบถ้วน แต่ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้มีอำนาจที่จะขายลิขสิทธิ์หรืออาจแต่งตั้ง Receiver เพื่อรวบรวมผลประโยชน์ที่เกิดจากลิขสิทธิ์เพื่อนำมาชดเชยหนี้ของตน² ในประเทศญี่ปุ่นสามารถที่จะกระทำได้ด้วยวิธี Pledge โดยการส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน โดยจะต้องทำเป็นสัญญาและระบุโดยชัดเจนว่าจะโอนสิทธิในลิขสิทธิ์ นอกจากนี้ยังต้องมีการจดทะเบียนสิทธิในลิขสิทธิ์เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองบุคคลภายนอกและสามารถตรวจสอบได้ว่าลิขสิทธิ์ที่จะนำมาจดทะเบียนเป็นหลักประกันนั้นนั้นมีภาระผูกพันหรือไม่³ สำหรับประเทศไทย สิทธิในลิขสิทธิ์ไม่อาจนำมาเป็นหลักประกันในลักษณะของการจำนำได้ เนื่องจากไม่สามารถส่งมอบได้เพราะเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตน อีกทั้งไม่ใช่สิทธิที่มีตราสารหรือเอกสารสิทธิที่แสดงถึงความเป็นเจ้าของ สำหรับการจำนองหากพิจารณาถึงทรัพย์สินที่สามารถนำมาจำนองได้ จะเห็นได้ว่าทรัพย์สินที่จะมาใช้ในการจำนองได้นั้น คงมีเพียงอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์บางประเภทที่กฎหมายกำหนดไว้

6. วิเคราะห์ปัญหาการใช้สิทธิในงานลิขสิทธิ์เป็นหลักประกันการชำระหนี้และการบังคับคดี

6.1 ปัญหาการนำเอาสิทธิในงานลิขสิทธิ์มาชำระหนี้ก่อนฟ้องโดยทำเป็นนิติกรรมทั่วไป คือ การที่ เจ้าหนี้ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหนี้ธรรมดาหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะมีวิธีการหรือมาตรการใดที่มีกฎหมายรองรับและทำให้สิทธิในลิขสิทธิ์นั้นตกมาอยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้ เมื่อเจ้าหนี้ต้องการที่จะบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้หรือลูกหนี้ต้องการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ก่อนมีการฟ้องร้องดำเนินคดีหรือก่อนใช้สิทธิทางศาล เพราะเมื่อเจ้าหนี้เรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยการโอนหรือส่งมอบสิทธิในลิขสิทธิ์นั้นให้กับเจ้าหนี้เพื่อเป็นการชำระหนี้ เมื่อเจ้าหนี้ได้รับมอบสิทธิในลิขสิทธิ์แล้วก็เท่ากับว่าสิทธิครอบครองสิทธิในลิขสิทธิ์ได้ตกมาอยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้แล้ว เพราะถือได้ว่าลูกหนี้ได้ส่งมอบทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างอื่นให้แทนการชำระหนี้ แต่มีปัญหากว่าหากลูกหนี้โอนสิทธิในลิขสิทธิ์ให้กับเจ้าหนี้ไปแล้ว ลูกหนี้ยังคงมีสิทธิที่จะใช้สิทธิในลิขสิทธิ์นั้นได้อีกหรือไม่ และหากมีการโอนสิทธิในลิขสิทธิ์ให้กับเจ้าหนี้ไปแล้ว หากจำนวนหนี้ค้างของเจ้าหนี้ได้รับชำระเสร็จสิ้นแล้ว เจ้าหนี้ยังคงมีสิทธิในการใช้ประโยชน์จากสิทธิในลิขสิทธิ์นั้นหรือไม่ เพราะตามกฎหมายไทยหากจะชำระหนี้ก่อนฟ้องก็สามารถทำได้ แต่มีปัญหาในวิธีในทางปฏิบัติว่าจะทำอย่างไรเพื่อให้สิทธิของลูกหนี้และเจ้าหนี้ยังคงอยู่ตามสิทธิหรือเงื่อนไขที่ตกลงและก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย

6.2 ปัญหาการบังคับคดีสิทธิในงานลิขสิทธิ์ที่มีได้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ การบังคับคดีเป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นภายหลังศาลมีคำพิพากษา จึงมีปัญหากว่าให้พิจารณาว่าการใช้สิทธิบังคับคดีในสิทธิอันมีลิขสิทธิ์กรณีที่มีได้

¹ Uniform Commercial Code

² Law of Property Act และ Commercial Law

³ The Civil Code of Japan

เป็นหลักประกันนั้นจะมีกฎหมายรองรับ หรือสามารถกระทำได้หรือไม่ เพราะวิธีการบังคับคดีกับทรัพย์สินของลูกหนี้สามารถกระทำได้ 2 วิธี คือ ยึดทรัพย์สิน และอายัดทรัพย์สิน ปัญหาที่ต้องพิจารณา คือ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะทำการยึดหรืออายัดสิทธิในลิขสิทธิ์และจะทำได้หรือไม่ด้วยวิธีใด เพราะ ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้คงมีเพียงแนวคำพิพากษาฎีกาที่ตัดสินเป็นบรรทัดฐานว่า “สิทธิต่างๆ ที่มีราคา ถึงแม้จะไม่มีรูปร่างก็สามารถยึดนำออกขายทอดตลาดได้”⁴ ขณะเดียวกันก็มีความเห็นของนักกฎหมายท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวไว้ว่า การยึดทรัพย์สินแม้ทรัพย์สินที่ยึดจะไม่ใช่ทรัพย์สินที่มีรูปร่าง แม้จะมีได้มีกฎหมายกำหนดไว้ แต่ถ้าหากเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้แล้ว เมื่อทรัพย์สินนั้นมีราคาและถือเอาได้ สามารถโอนให้แก่กันได้ ก็สามารถที่จะยึดมาเพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้โดยการขายทอดตลาดและโอนไปยังผู้ซื้อ (ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, 2550)

6.3 ปัญหาการบังคับคดีสิทธิในงานลิขสิทธิ์ที่เป็นหลักประกันการชำระหนี้

ปัญหานี้ คือ การประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สิน โดยนำเอาทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้โดยการจำนองหรือจำนำ ทั้งนี้ ได้กล่าวไว้ว่าสิทธิในลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทยไม่สามารถนำมาเป็นหลักประกันด้วยทรัพย์สินได้ซึ่งแตกต่างกับกฎหมายลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ จึงเห็นว่าควรที่จะนำสิทธิในลิขสิทธิ์นำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ 2 แนวทาง โดยนำหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยมาปรับใช้ควบคู่กับหลักกฎหมายว่าด้วยการจำนำและจำนองของตามกฎหมายของต่างประเทศ ดังนี้

6.3.1 นำหลักกฎหมายเรื่องนิติกรรมสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 183 วรรคแรก มาใช้บังคับ โดยผสมผสานกับหลักกฎหมายของต่างประเทศในการทำสัญญาหลักประกันเพื่อให้การนำสิทธิในลิขสิทธิ์มาเป็นหลักประกันในลักษณะของการจำนำจำนองเหมือนอย่างกฎหมายของต่างประเทศโดยมีข้อกำหนดว่า เจ้าของสิทธิในลิขสิทธิ์จะต้องส่งมอบทรัพย์สินในเวลาที่ทำสัญญา โดยต้องชำระหนี้ภายในกำหนด หากไม่ชำระหนี้ภายในเวลาที่ตกลงกัน ให้สิทธิในลิขสิทธิ์ที่ได้ทำสัญญาหลักประกันกันไว้มีผลเป็นการโอนกรรมสิทธิ์มาเป็นของผู้รับ โอนทันที และเจ้าของสิทธิในลิขสิทธิ์มีหน้าที่ต้องไปยื่นคำขอแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ให้กับผู้รับโอน ทั้งนี้ สัญญาหลักประกันดังกล่าวจะต้องมีการลงลายมือชื่อร่วมกันทั้งสองฝ่ายตามเงื่อนไขของนิติกรรมสัญญาของกฎหมายไทย ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้หากเปรียบเทียบตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยก็คือการจำนำสิทธิในลิขสิทธิ์

6.3.2 นำหลักกฎหมายของต่างประเทศมาปรับใช้เข้ากับหลักกฎหมายไทยเรื่องนิติกรรมสัญญาโดยนำบทบัญญัติกฎหมายไทยว่าด้วยการโอนสิทธิในลิขสิทธิ์มาบังคับใช้ภายใต้เงื่อนไขของระยะเวลาการใช้สิทธิ

ขณะเดียวกันภายในระยะเวลาดังกล่าวเจ้าของลิขสิทธิ์เดิมหรือลูกหนี้ก็ยังมีสิทธิในลิขสิทธิ์นั้นอยู่ กล่าวคือสิทธิในลิขสิทธิ์ยังไม่โอนไปเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้รับ โอน เว้นแต่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือไม่ชำระหนี้ตามสัญญา ก็ให้มีผลให้สัญญาที่ทำกันนั้นเป็นอันยกเลิกทันทีและให้สิทธิในลิขสิทธิ์ตกเป็นของผู้รับหลักประกันทันที โดยที่ผู้โอนต้องไปยื่นคำขอแจ้งข้อมูลสิทธิในลิขสิทธิ์ให้กับผู้รับโอนเช่นกัน ทั้งนี้ สัญญาหลักประกันดังกล่าวจะต้องมีการลงลายมือชื่อร่วมกันทั้งสองฝ่าย ซึ่งวิธีการของการทำนิติกรรมดังกล่าวนี้หากเปรียบเทียบตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยก็คือการจำนองสิทธิในลิขสิทธิ์

⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 7334 /2540

เมื่อสิทธิในลิขสิทธิ์สามารถนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้โดยการจำนองและการจำนำ ขั้นตอนต่อมา คือ การบังคับคดี ทั้งนี้ ขั้นตอนการบังคับคดีก็จะเหมือนกับที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ การทำให้สิทธิในลิขสิทธิ์หรือลิขสิทธิ์มาอยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานบังคับคดี แต่เนื่องจากการนำสิทธิในลิขสิทธิ์หรือลิขสิทธิ์มาเป็นหลักประกันโดยการจำนองหรือจำนำอยู่ภายใต้เงื่อนไขของนิติกรรมสัญญา โดยสัญญาจะกำหนดหรือระบุให้สิทธิในลิขสิทธิ์ตกหรือโอนมาเป็นของเจ้าหนี้ได้ทันที แต่ถึงแม้จะมีข้อสัญญากำหนดไว้ดังกล่าวแต่ในทางปฏิบัติแล้วก็ต้องมีการดำเนินคดีทางศาลซึ่งวิธีการดำเนินการทางศาลเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งทางกฎหมาย แต่เนื่องจากในทางกฎหมายวิธีการบังคับจำนองและการบังคับจำนำนั้นจะมีวิธีการที่แตกต่างกัน กล่าวคือ หากเป็นการจำนำวิธีการบังคับคดี ผู้รับจำนำสามารถที่จะบังคับเอาทรัพย์ที่จำนำนำออกขายทอดตลาดได้ทันทีโดยไม่ต้องฟ้อง แต่ถ้าเป็นการจำนองผู้รับจำนองจะต้องฟ้องร้องบังคับคดีก่อนจึงจะสามารถบังคับจำนองได้ ดังนั้น แม้ในสัญญาจะเขียนหรือบัญญัติเอาไว้ให้เอาทรัพย์จำนองหรือบังคับเอาทรัพย์จำนองโดยไม่ผ่านขั้นตอนการดำเนินการทางศาลจึงไม่สามารถทำได้ เพราะหากมีการทำเช่นนั้นก็จะถือเป็นการใช้ช่องทางทางนิติกรรมสัญญาซึ่งเป็นกฎหมายสารบัญญัติหลีกเลี่ยงกฎหมายวิธีสบัญญัติ การบังคับคดีสิทธิในลิขสิทธิ์จึงสามารถกระทำได้โดยใช้คำพิพากษาแสดงเจตนาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยที่บัญญัติไว้ในมาตรา 213 วรรคสองว่า “...แต่ถ้าวัตถุแห่งนี้เป็นอันให้กระทำนิติกรรมอย่างหนึ่ง ศาลจะสั่งให้ถือเอาตามคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของลูกหนี้ก็ได้”⁵

6.4 ปัญหาการประเมินราคาสิทธิในงานลิขสิทธิ์ ปัญหานี้เป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อน เพราะลิขสิทธิ์เป็นสิ่งที่ไม่มีรูปร่าง การประเมินราคาเพื่อหามูลค่าราคาที่เหมาะสมจึงเป็นเรื่องที่มีความแตกต่างกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินที่มีรูปร่างหรือทรัพย์สินประเภทอื่น ปัญหาที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับการประเมินราคามูลค่าสิทธิในงานลิขสิทธิ์มีทั้งขั้นตอนการนำสิทธิในลิขสิทธิ์มาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้และขั้นตอนการบังคับคดี โดยการนำสิทธิในงานลิขสิทธิ์นั้นออกขายทอดตลาดในขณะที่ทำการยึดทรัพย์บังคับคดี เหตุที่จะต้องมีการประเมินมูลค่าเพื่อหาราคาสิทธิในงานลิขสิทธิ์ที่แท้จริงก็เนื่องมาจากเมื่อผ่านขั้นตอนการยึดทรัพย์แล้ว ขั้นตอนต่อมา คือ การแจ้งการยึดไปยังลูกหนี้ตามคำพิพากษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อทราบว่าได้มีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว จากนั้นเจ้าพนักงานบังคับคดีจะรายงานผลการยึดให้ศาลที่มีคำพิพากษาทราบและขออนุญาตศาลของเจ้าหน้าที่โดยการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดนั้น ซึ่งก่อนจะถึงขั้นตอนการขายทอดตลาดจะมีขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญ คือ การประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึด

6.5 ปัญหาผู้ประเมินราคาสิทธิในงานลิขสิทธิ์ เนื่องจากการประเมินราคานี้กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินราคาไว้ ด้วยเหตุนี้ หน้าที่ในการประเมินราคาทรัพย์สิน กรมทรัพย์สินทางปัญญาก็ได้กำหนดบุคคลผู้มีหน้าที่ในการประเมินราคาทรัพย์สินเช่นกัน โดยมีหน้าที่ในการประเมินราคาทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งรวมถึงสิทธิในลิขสิทธิ์ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สถาบันการเงิน เนื่องจากโครงการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุนนั้น กรมบังคับคดีได้ประกาศกำหนดให้สถาบันการเงินที่ให้ความสนใจเข้าร่วมโครงการดังกล่าว เหตุนี้เอง สถาบันการเงินที่เข้าร่วมโครงการจึงกำหนดหน่วยงานหรือแผนกประเมินราคาทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการประเมินราคาอย่างไรก็ดี ในเรื่องนี้จะมีปัญหาหากให้สถาบันการเงินเป็นผู้ประเมินราคาโดยเป็นผู้ที่มีหน้าที่กำหนดสิทธิในเรื่องราคาแต่เพียงผู้เดียว เพราะจะเกิดปัญหาขึ้นกรณีที่มีโอกาสจะไม่มีประสบการณ์ในการ

⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 213

ประเมินราคาทรัพย์สินหรือไม่มีความชำนาญในการประเมินราคาทรัพย์สินในลักษณะซึ่งอาจทำให้ได้ราคาที่ไม่ใกล้เคียงความเป็นจริง จึงเห็นว่าเจ้าพนักงานผู้ประเมินราคาจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเชื่อถือจากบุคคลทั่วไปมาเป็นผู้ประเมินราคา โดยจะมีการประเมินราคาร่วมกับเจ้าพนักงานประเมินราคาทรัพย์สินที่เป็นเจ้าพนักงานของสถาบันการเงิน ผู้เชี่ยวชาญทางบัญชี เข้ามาช่วยกำหนดมูลค่าของทรัพย์สินในลักษณะที่ร่วมกับเจ้าพนักงานประเมินราคาทรัพย์สิน ทั้งนี้ ได้มีระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการประเมินราคาทรัพย์สิน สำนักงานทรัพย์สินกลางและสำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์สินฎีกา พ.ศ. 2524 ได้กำหนดว่า ในกรณีที่ต้องจำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญให้ดำเนินการได้ ดังที่กำหนดไว้ในหมวด 1 เรื่อง เจ้าพนักงาน ผู้มีหน้าที่ประเมินราคาทรัพย์สินและอำนาจหน้าที่โดยกำหนดไว้ในข้อ 5 ว่า “ในการประเมินราคาทรัพย์สินบางประเภท หากมีความจำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ชำนาญพิเศษหรือผู้มีความรู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินราคาให้อธิบดีกรมบังคับคดี รองอธิบดีกรมบังคับคดี หัวหน้าสำนักงานวางทรัพย์สินกลางหรือหัวหน้าสำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์สินฎีกาสั่งให้ดำเนินการได้”⁶

7. สรุป

จากที่ได้กล่าวมาสิทธิในลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และที่เจ้าหนี้มีสิทธิบังคับชำระหนี้ได้ตามบทบัญญัติในมาตรา 214 แต่ไม่สามารถที่จะนำสิทธิในลิขสิทธิ์ไปใช้เป็นหลักประกันในรูปแบบของการจำนำและการจำนองได้ รวมทั้งไม่สามารถที่จะใช้มาตรการทางศาลในการที่จะบังคับคดีกับสิทธิในงานลิขสิทธิ์ได้ในทางปฏิบัติ แม้จะไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้แต่ก็มีปัญหาในทางปฏิบัติ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาเพื่อความชัดเจนและเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ระบบต่อไป

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ปัญหาการนำเอาสิทธิในงานลิขสิทธิ์มาชำระหนี้ก่อนฟ้องโดยทำเป็นนิติกรรมทั่วไป เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติรองรับในเรื่องการนำเอาสิทธิในลิขสิทธิ์มาชำระหนี้ก่อนฟ้อง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของแบบหลักฐาน วิธีการเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์นำมาชำระหนี้ รวมถึงปัญหาในกรณีที่หนี้ได้รับชำระเสร็จสิ้นแล้ว ดังนั้น จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมโดยนำบทกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น ประเทศอังกฤษ รวมถึงประเทศไทยนำมาปรับใช้

8.2 ปัญหาการบังคับคดีสิทธิในงานลิขสิทธิ์ที่มีได้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ เห็นว่าสิทธิในลิขสิทธิ์ย่อมตกอยู่ในอำนาจการบังคับคดีเช่นเดียวกับทรัพย์สินอื่น เพราะเมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะเห็นว่าไม่มีบทบัญญัติมาตราใดห้ามไว้ แต่อย่างไรก็ดีเพื่อให้เกิดความชัดเจนในวิธีการปฏิบัติจึงเห็นควรแก้ไขบทกฎหมายในส่วนของวิธีการปฏิบัติโดยแก้ไขเป็นประกาศระเบียบข้อบังคับของกรมบังคับคดีเพื่อให้เกิดความชัดเจน

⁶ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการประเมินราคาทรัพย์สิน สำนักงานทรัพย์สินกลางและสำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์สินฎีกา พ.ศ. 2524

8.3 ปัญหาการบังคับคดีสิทธิในงานลิขสิทธิ์ที่เป็นหลักประกันการชำระหนี้ ปัญหาในข้อนี้สืบเนื่องมาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยว่าด้วยหลักประกันด้วยทรัพย์สินไม่ว่าจะเป็นการจำนองและจำนำไม่สามารถนำมาบังคับใช้กับสิทธิในลิขสิทธิ์ได้เหมือนในต่างประเทศ ดังนั้น จึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทกฎหมายดังกล่าว

8.4 ปัญหาการประเมินราคาสิทธิในงานลิขสิทธิ์ คือ การประเมินราคาหรือมูลค่าสิทธิในลิขสิทธิ์เพื่อประโยชน์ในการกำหนดมูลค่าราคาเพื่อการชำระหนี้หรือนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ ซึ่งปัญหานี้มีขั้นตอนที่ต้องพิจารณา 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินมูลค่าหรือราคาเพื่อชำระหนี้ก่อนฟ้อง ขั้นตอนนี้ไม่น่าจะมีปัญหาเท่าใดนัก เพราะการประเมินราคาหรือมูลค่าขึ้นอยู่กับความตกลงของคู่สัญญา แต่อย่างไรก็ดีเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการประเมินมูลค่าหรือราคาที่เป็นจริง ประกอบกับกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้จัดให้มีโครงการแปลงสินทรัพย์ทางปัญญาให้เป็นทุนและได้มีการกำหนดวิธีการประเมินมูลค่าหรือราคาไว้ จึงเห็นว่าควรที่จะได้มีการแก้ไขโดยการออกเป็นกฎกระทรวง แต่เนื่องจากกฎกระทรวงนี้มีลักษณะของการบังคับทางกฎหมาย ดังนั้น กฎกระทรวงนี้ น่าจะเป็นเพียงแนวทางการบังคับใช้ที่คู่สัญญาจะนำวิธีการดังกล่าวมาบังคับใช้ตามที่เห็นสมควรหรือสมควรใจเท่านั้น

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินมูลค่าหรือราคาเพื่อการชำระหนี้หลังฟ้องซึ่งสามารถแบ่งแยกออกเป็นการประเมินมูลค่าหรือราคาเพื่อการชำระหนี้โดยที่ไม่ได้มีการนำเอาสิทธิในลิขสิทธิ์นำมาเป็นหลักประกัน ขั้นตอนนี้มีความจำเป็นอย่างมากเนื่องจากเมื่อมีการยึดทรัพย์บังคับคดี พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องมีการประเมินราคาหรือมูลค่าเพื่อใช้เป็นราคาขั้นต่ำในการนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด แต่เนื่องจากสิทธิในลิขสิทธิ์ไม่ใช่ทรัพย์สินที่สามารถหาราคากลางเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินราคาหรือมูลค่าได้ จึงเป็นการยากที่จะประเมินราคาหรือมูลค่าที่เป็นจริง ดังนั้น ปัญหานี้จึงควรได้รับการแก้ไข โดยการออกเป็นกฎกระทรวง

8.5 ปัญหาผู้ประเมินราคาสิทธิในงานลิขสิทธิ์ เนื่องจากในสภาวะการปัจจุบันแม้จะมีโครงการแปลงสินทรัพย์ทางปัญญาให้เป็นทุนและมีสถาบันการเงินหรือหน่วยงานของรัฐอื่นยอมเข้าร่วมโครงการแต่โครงการดังกล่าวก็ยังคงมีปัญหาในเรื่องการขอประเมินราคา เพราะราคาหรือมูลค่าสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้น ไม่ใช่ทรัพย์สินที่สามารถตรวจสอบราคาได้ตามท้องตลาด ดังนั้น จึงควรมีผู้ที่มีความชำนาญในระดับหนึ่งที่สามารถประเมินราคาทรัพย์สินนั้นได้ดีโดยควรเป็นเจ้าหน้าที่ของสถาบันการเงินเพราะมีความรู้ความเข้าใจในหลักการเรื่องของการลงทุน โดยเฉพาะการปล่อยสินเชื่อ แต่อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากในส่วนของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่ทำหน้าที่ในการประเมินราคาทรัพย์สินแล้ว จะเห็นได้ว่าเจ้าพนักงานบังคับคดียังขาดความเชี่ยวชาญหรือความชำนาญในการประเมินราคาทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นทรัพย์สินที่มีความละเอียดอ่อน ขณะเดียวกันหากให้เจ้าหน้าที่เพียง 1 – 2 คน ทำหน้าที่ในเรื่องดังกล่าวอาจทำให้มีปัญหาตามมาได้ ดังนั้น จึงเห็นสมควรที่ต้องมีการแก้ไขบังคับใช้ให้เป็นกฎหมายต่อไปโดยการออกเป็นกฎกระทรวง

9. รายการอ้างอิง

ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล. 2530. คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- โสภณ รัตนกร. 2533. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สหมิตร
ออฟเซต.
- ชุมพล จันทราทิพย์. 2524. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะคำประกัน จำนอง จำน่า.
พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. 2545. คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : นิติธรรม
- ธารทิพย์ เทียมทอง. 2549. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยคำประกัน จำนอง จำน่า. กรุงเทพฯ
: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- บัญญัติ สุชีวะ. 2535. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน. กรุงเทพฯ : การศึกษาบริการ.
- ประจักษ์ พุทธิสมบัติ. 2550. คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคบังคับคดี. กรุงเทพฯ :
มีสมบัติ.
- พจน์ ปุษปาคม. 2535. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยคำประกัน จำนอง จำน่า สิทธิยึดหน่วง
และบุริมสิทธิ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : นิติบรรณาการ.
- สถิตย์ เล็งไธสง. 2544. คำอธิบายคำประกัน จำนอง จำน่า การคิดพินในอสังหาริมทรัพย์ และยึด หน่วง แนวคิดที่
ซื้อไม่ได้ด้วยเงิน. กรุงเทพฯ : พิมพ์อักษร.
- Bradford Stone. 1995. **Uniform Commercial Code**. 4^{ed}. U.S.A : West Publishing Company.
- Peter J. Groves. 1994. **Intellectual property with competition law and practice**. Great Britain: Cavendish
publishing limited.
- Teruo Doi. 1996. **International Intellectual Property Law Global Jurisdictions – Japan**. Austria :
The Center for International Legal Studies.
- William H. Lawrence. 1999. **Understanding Secured Transaction**. U.S.A.: Matthew Bender & Co.

ปัญหาความรับผิดก่อนสัญญา : ศึกษากรณีการเพิกถอนคำเสนอ**และยกเลิกการเจรจา****THE PROBLEMS OF PRE-CONTRACTUAL LIABILITY : CASE STUDY
ON REVOCATION OF OFFER AND WITHDRAWAL
FROM NEGOTIATIONS****สุทธิพงษ์ เปรมปรัชญา****ปลัดเทศบาล (นักบริหารงานเทศบาล)****เทศบาลตำบลบ้านนาปรือ ตำบลเนินหอม อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี****E-mail : premprachya@hotmail.com****บทคัดย่อ**

โดยปกติทั่วไป บุคคลย่อมมีเสรีภาพภายใต้หลักอิสระทางแพ่งที่จะผูกพันตนเองด้วยนิติกรรมสัญญา หรือไม่ได้ (Lucarelli F., Diritti Civili e Istituti Privatistici, P. 11 อ้างอิงใน จำปี โสคติพันธ์, 2548: 177) การเลือกที่จะไม่ก่อนนิติสัมพันธ์ให้เกิดนี้ควรเป็นสิทธิโดยชอบ อย่างไรก็ตามหากชั้นตอนก่อนเกิดสัญญาดำเนินมาถึงระดับหนึ่งกล่าวคือมีการแสดงเจตนาทำคำเสนอ มีการเจรจาตกลงต่อรองในการทำสัญญาและผลดำเนินการดังกล่าวมีความก้าวหน้ามากถึงขั้นสร้างความคาดหวังเชื่อถือว่าจะมีนิติสัมพันธ์ขึ้นจนได้เสียค่าใช้จ่ายเตรียมการเพราะใกล้จะเกิดสัญญาแล้วแต่ต่อมาผลที่เกิดจากการดำเนินการก่อนเกิดสัญญาถูกยกเลิกเพิกถอนและมีความเสียหายเกิดขึ้นก็อาจก่อให้เกิดความรับผิดที่จะสามารถเรียกร้องค่าเสียหายต่อกันได้

จากการศึกษาพบว่า ระบบกฎหมายอังกฤษและฝรั่งเศสให้ความสำคัญกับเสรีภาพในการทำสัญญาระหว่างการเพิกถอนคำเสนอและยกเลิกการเจรจาจากก่อนเกิดสัญญาจึงไม่ก่อให้เกิดความรับผิดยกเว้นบางกรณีซึ่งตามระบบกฎหมายอังกฤษศาลยอมรับหลักสุจริตโดยอ้อมว่าคำมั่นสัญญาอาจใช้บังคับได้หากกำหนดระยะเวลาไว้ให้แน่นอนขึ้น (Marsh, 1994: 58 – 63) และตามกฎหมายฝรั่งเศสศาลนำหลักละเมิดมาปรับใช้เพื่อเยียวยาความเสียหายที่ได้รับให้เกิดความเป็นธรรม (จำปี โสคติพันธ์, 2548: 49 – 50) ส่วนกฎหมายเยอรมันศาลยอมรับแนวคิดเรื่องหลักความรับผิดก่อนสัญญาโดยได้นำมาพัฒนาและปรับใช้กับแต่ละข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น (NLWJ 1975, 1774) สำหรับปัญหาความรับผิดก่อนสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย กรณีการเพิกถอนคำเสนอนั้น เนื่องจากคำเสนอเป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวผูกพันผู้ที่แสดงเจตนาออกไปเป็นคำเสนอก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ทางหนี้โดยมีผู้เสนอเป็นลูกหนี้มีหน้าที่ชำระหนี้ให้ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้ ผู้รับคำเสนอเป็นเจ้าหนี้มีสิทธิสนองรับคำเสนอตามกฎหมายโดยมีวัตถุประสงค์แห่งหนี้เป็นการงดเว้นกระทำการ และมีความผูกพันตามกฎหมายมิให้บอกถอนภายในระยะเวลาที่บ่งไว้หรือภายในเวลาอันสมควร (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 354 และมาตรา 355) ถือได้ว่าครบองค์ประกอบแห่งหนี้ กรณีการยกเลิกเจรจา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะและศาลมิได้ตีความเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ชัดเจนแต่ประการใด อย่างไรก็ตาม

ตามพบว่ากรณีดังกล่าวได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับการประกวดราคาของหน่วยงานภาครัฐรูปได้เป็นสองแนวทางคือกรณีที่ศาลวินิจฉัยว่าไม่สามารถเรียกร้องได้เพราะยังไม่มีสัญญาเกิดขึ้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2802/2523, 2811/2529) กับกรณีที่ศาลวินิจฉัยว่ามีความผูกพันก่อนสัญญาหลักเกิดขึ้นเรียกว่าสัญญาประกวดราคา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 546/2517, 1131/2520, 1825/2522, 325/2533) รวมทั้งปัญหาเรื่องการชดใช้ค่าเสียหายพบว่าเมื่อมีค่าใช้จ่ายจากการเตรียมการด้วยความคาดหวังและเชื่อถือได้เกิดขึ้นแล้วมีการเพิกถอนคำเสนอหรือยกเลิกการเจรจาถือว่ามีความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ หากผู้เสนอคาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นก็ย่อมจะสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ตามบทบัญญัติมาตรา 222 วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มาตรา 222 วรรคสอง “เจ้าหนี้จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้แม้กระทั่งเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษหากว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว”)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอแนะเกี่ยวกับกรณีดังกล่าวโดยเห็นว่ากฎหมายที่มีสามารถใช้แก้ไขปัญหาที่พบได้ โดยเฉพาะเรื่องนิติกรรมที่กินความกว้างกว่าเรื่องสัญญาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ รวมทั้งได้เสนอให้ศาลเห็นความสำคัญและนำหลักความรับผิดชอบก่อนสัญญาประกอบกับเรื่องการแสดงเจตนา นิติกรรมและหนี้มาปรับใช้ให้กว้างขวางแพร่หลายเป็นมาตรฐานเดียวกัน อย่างไรก็ตามเพื่อป้องกันกรณีศาลไม่เห็นด้วยกับแนวคิดความรับผิดชอบก่อนสัญญาและไม่นำไปปรับประยุกต์บังคับใช้ การเพิ่มเติมกฎหมายให้ครอบคลุมยิ่งขึ้นจึงเหมือนจะเป็นทางเลือกสุดท้าย ได้แก่ การเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 ให้มีวรรคสองเพิ่มขึ้นโดยให้ถือว่าการเพิกถอนคำเสนอหรือการยกเลิกเจรจาอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อคู่กรณีโดยฝ่ายที่ก่อให้เกิดความเสียหายได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นถือเป็นการกระทำที่ไม่สุจริตต้องมีการชดใช้ตามควรแก่พฤติการณ์

คำสำคัญ : ความรับผิดชอบจากการเพิกถอนคำเสนอ, ความรับผิดชอบจากการยกเลิกเจรจา

ABSTRACT

Generally, a person or an individual is under the principle of freedom of contract whereby he or she can choose to enter into a contract or not. However, if he or she chooses to enter into a contract and preparations thereto have been made in such a level that could cause damage to the other party, right to claim damages by such party might occur.

According to this research, as the so called principle of freedom of contract is widely recognized under English and French legal systems, the revocation of offer and the withdrawal from negotiation by one party do not incur liability provided that there is a definite time attached to such a promise or a tortious liability is able to be imposed on such party under English and French law respectively. Under German law, on the contrary, the pre-contractual liability is widely accepted and applied continuously. Under Thai law, on the other hand, it is generally regarded the offeror as debtor and the offeree as creditor according to the Civil and Commercial Code under the provisions regarding “Law of Obligation”. However, Thai Civil and Commercial Code has no express provisions regarding the pre-contractual liability and the only closest are some of Supreme Court Judgments which both favors and does not favor this type of liability.

In conclusion hereof, it finds that the solution to this issue could be made by, firstly, the existing laws should be applied more openly by courts to include the pre-contractual liability. Secondly, to avoid the uncertainty of the first proposed solution, the existing laws, i.e. Thai Civil and Commercial Code, Section 5 needs to be amended to reflect the issue which is the subject of this research.

KEYWORDS : Revocation of offer, Revocation of withdrawal from negotiations

1. บทนำ

ความรับผิดชอบก่อนสัญญา นั้นมิใช่ความรับผิดชอบตามสัญญานั้นคือมูลหนี้มิได้เกิดจากสัญญา หากแต่เป็นความรับผิดชอบสำหรับความไม่เชื่อสัตย์หรือฝ่าฝืนหน้าที่ตามหลักสุจริตที่คู่กรณีทุกฝ่ายต้องยึดถือในช่วงการเจรจา ก่อนการทำสัญญาหรือช่วงมีคำเสนอหรือการตอบรับเป็นคำสนองระหว่างกัน

ก่อนสัญญาเกิด ย่อมผ่านเงื่อนไขตามกฎหมายในการก่อให้เกิดสัญญา ได้แก่ ความสามารถ ความยินยอม ของคู่สัญญาและวัตถุประสงค์ เป็นต้น ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศแต่ละระบบกฎหมาย หากกรณีที่เกิดขึ้นนั้นเป็นกิจการที่มีมูลค่าสูง ทุกฝ่ายที่ต้องการผูกพันความสัมพันธ์ด้วยสัญญาอาจมีการต่อรอง การเจรจาในรายละเอียดที่เป็นสาระสำคัญเพื่อประโยชน์สุดท้ายที่ทุกฝ่ายจะพึงได้รับหรือพึงแลกเปลี่ยนจากการทำสัญญาให้ถูกต้องตรงกันทุกประการ ถือเป็นข้อสำคัญสำหรับการทำสัญญาที่จะต้องตกลงในรายละเอียดต่างๆ ให้มากและชัดเจนที่สุด เพราะจะเป็นผลผูกพันกันตามที่ตกลงนั้น トラบเท่าที่ไม่มิวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามตามกฎหมาย ไม่เป็นการพ้นวิสัยและไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี

อนึ่ง ในการเจรจานั้นก็อาจมีการต่อรองและในการต่อรองนั้นก็อาจจะมีการตกลงระหว่างกันควบคู่ไปด้วย เป็นวิสัยปกติของการดำเนินธุรกิจ

การทำสัญญาสำคัญนั้นอาจต้องมีช่วงระยะเวลาหนึ่งที่ใช้สำหรับการเจรจาเพื่อที่จะตกลงเกี่ยวกับเนื้อหา รายละเอียด การตรวจสอบวิเคราะห์ด้านเทคนิคกฎหมาย ความเป็นไปได้ การประเมินผลได้ผลเสียความคุ้มค่า ควรที่จะเข้าทำสัญญาหรือไม่

การเจรจาต่อรอง เป็นการแสวงหาข้อตกลงร่วมกันระหว่างคู่กรณีตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปโดยอาศัยกระบวนการสันติวิธีและกระบวนการสันติวิธีดังกล่าวมักเน้นไปที่การให้สิ่งแลกเปลี่ยนหรือการยอมลดเงื่อนไขของแต่ละฝ่าย จนกระทั่งคู่กรณีสามารถหาข้อยุติหรือบรรลุข้อตกลงร่วมกันได้ (วิกิรณ รักรังษณ, 2547: 32-52)

การเจรจาต่อรองนั้นรวมถึงรูปแบบการทำคำเสนอ คำมั่น คำสนอง หนังสือแสดงเจตจำนงหรือการประกาศราคาซึ่งล้วนแต่เป็นส่วนหนึ่งของการเจรจาต่อรองในการทำสัญญาด้วยทั้งสิ้น ในมุมที่กลับกันการเจรจาต่อรองในการทำสัญญาอาจมีนัยว่าคู่กรณียังมีคำเสนอ คำมั่น คำสนองที่ชัดเจนจึงจำเป็นต้องมาทำการเจรจายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาสัญญาที่อาจมีความสลับซับซ้อนมีข้อปลีกย่อยมากมายและมูลค่าสัญญามีราคาสูง การเจรจาต่อรองเป็นสิ่งที่มิขึ้นได้ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับองค์กร ระดับชาติหรือระดับนานาชาติ

การแสดงเจตนาผูกพันสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลด้วยใจสมัคร ทำให้มูลหนี้จากนิติกรรมสัญญาแตกต่างโดยสิ้นเชิงกับมูลหนี้จากการกระทำละเมิด หลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการทำสัญญาเข้ามามีบทบาทและถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักอิสระทางแพ่งที่จำเป็นและอาจกล่าวได้ว่าเป็นหัวใจหลัก

สำหรับการก่อกำเนิดกรรมสัญญาซึ่งยึดโยงกับความสามารถของบุคคลในการทำนิติกรรมอย่างแยกออกได้ยากเพราะบุคคลที่ด้อยความสามารถย่อมขาดการวินิจฉัยที่เพียงพออันจะกล่าวได้ว่าตัดสินใจโดยความเป็นอิสระทางความคิดจิตใจหรือการมีเสรีภาพภายใต้การครอบงำทางความคิด

การแสดงเจตนามีได้หลายรูปแบบ ตัวอย่างเช่น คำเสนอ คำมั่น คำสนอง หนังสือแสดงเจตจำนง การเจรจาต่อรอง เป็นต้น

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับบ่อเกิดแห่งหนี้หรือมูลหนี้เท่าที่บัญญัติไว้ในบรรพ 2 หนี มีเฉพาะลักษณะ 2 สัญญา ลักษณะ 3 จัดการงานนอกสั่ง ลักษณะ 4 ลากมิควรรได้ ลักษณะ 5 ละเมิด ดังนั้นจึงเกิดปัญหาว่ากรณีของการเพิกถอนคำเสนอและยกเลิกการเจรจาจะสามารถปรับใช้ได้กับลักษณะใดในบรรพ 2 และบ่อเกิดแห่งหนี้ นอกเหนือจากที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ในบรรพ 2 จะสามารถมีได้หรือไม่ แล้ไหน เพียงใด ปัญหาการชดเชยค่าเสียหายหากให้มีการเรียกร้องบังคับเอาต่อกันได้จะมีการชดเชยกันแค่ไหน เพียงใด เพราะโดยปกติศาลมักวินิจฉัยบังคับให้ตามคำขอเฉพาะค่าเสียหายในลักษณะกำไรขาดทุน ความเสียหายที่มีใช้ลักษณะกำไรขาดทุนอย่างเช่น ค่าใช้จ่ายในการเตรียมการ การวางแผน การจ้างที่ปรึกษา เป็นต้น จะสามารถเรียกร้องได้หรือไม่ การจะนำกฎหมายบรรพ 2 หนี ลักษณะ 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไป หมวด 2 ผลแห่งหนี้ ส่วนที่ 1 การไม่ชำระหนี้มาปรับใช้กับกรณีการเพิกถอนคำเสนอและยกเลิกการเจรจาจะได้หรือไม่หรือควรจะนำลักษณะ 5 ละเมิดมาปรับใช้ รวมทั้งการนำบทบัญญัติบรรพ 1 หลักทั่วไป ลักษณะ 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไป มาตรา 4 และมาตรา 5 มาปรับใช้กับกรณีการเพิกถอนคำเสนอและยกเลิกการเจรจาจะได้หรือไม่

ปกติแล้วคำเสนอกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะไม่ให้ถอนภายในระยะเวลาที่บ่งไว้หรือภายในเวลาอันควรคาดหมายไว้ว่าจะมีการสนอง หากมีการถอน กฎหมายไม่ยอมรับเท่ากับไม่มีการถอน คำเสนอนั้นยังคงมีอยู่เช่นเดิมเมื่อมีการสนองรับคำเสนอก็เกิดเป็นสัญญาขึ้นมีผลผูกพันกันตามสัญญา แต่ประเด็นปัญหาคือคู่กรณีตกลงให้มีการทำสัญญาเป็นหนังสือแล้วตรวจดูได้ทำสัญญาขึ้นเป็นหนังสือ ตรานั้นสัญญาก็ยังไม่เกิดการบอกถอนคำเสนอ ไม่มีผลทางกฎหมายเท่ากับคำเสนอยังคงอยู่ก็จริงแต่ไม่อาจก่อให้เกิดความรับผิดชอบตามสัญญาได้เพราะไม่มีความผูกพันทางสัญญาใด ๆ ต่อกันตราบเท่าที่ยังมิได้ทำสัญญาขึ้นเป็นหนังสือและสภาพแห่งหนี้ก็ไม่เปิดช่องบังคับให้มาทำสัญญาระหว่างกันได้

ที่สุดแล้ว ประเด็นที่กล่าวข้างต้นเป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาเหตุผลสนับสนุนการแก้ไขปัญหาคำรับผิดชอบก่อนสัญญากรณีการเพิกถอนคำเสนอและยกเลิกการเจรจา ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีความเห็นหลายความเห็นแตกต่างกัน โดยเฉพาะจากผู้ที่มีแนวคิดมาจากระบบกฎหมายที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งบางท่านมีข้อคิดเห็นว่าไม่ก่อให้เกิดหนี้จึงไม่มีผลผูกพันให้มีสิทธิหน้าที่ทางหนี้ที่จะเรียกร้องบังคับเอาต่อกันได้ บางท่านเห็นว่าเป็นการดำเนินการที่ไม่สุจริตของอีกฝ่ายที่ถอนตัวไป จนทำให้คู่กรณีอีกฝ่ายได้รับความเสียหายอาจเรียกร้องค่าเสียหายฐานละเมิดได้ บางท่านเห็นว่าเป็นสัญญาก่อนสัญญาที่มีผลบังคับแล้ว ดังนั้นเป็นต้น อย่างไรก็ตามทุกความเห็นย่อมมีทั้งเหตุและผลที่เหมาะสมของเรื่องแตกต่างกัน จึงยังมีปัญหาว่าความเห็นใดจะเป็นทางออกที่ดีที่สุดที่จะนำมาใช้แก้ไขเยียวยาความเสียหายที่ก่อให้เกิดความยุติธรรมต่อคู่กรณีทุกฝ่าย อันเป็นสิ่งที่พึงประสงค์สูงสุดของกฎหมายอันเป็นกรอบกติกาของสังคม ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิเคราะห์รายละเอียดกฎหมายต่างประเทศทั้งระบบระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law) และระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common Law) เปรียบเทียบกับประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยซึ่งเป็นระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law) โดยศึกษาและวิเคราะห์วิวัฒนาการ แนวคิดในทางปฏิบัติประกอบเพื่อค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหานี้

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพความสำคัญ ที่มา หลักเกณฑ์และทฤษฎีทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบก่อนสัญญากรณีการเพิกถอนคำเสนอและยกเลิกการเจรจา

2.2 เพื่อเสนอการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบก่อนสัญญากรณีการเพิกถอนคำเสนอและยกเลิกการเจรจา

2.3 เพื่อเสนอข้อพิจารณาประกอบกฎหมายที่มีอยู่สำหรับนำมาปรับใช้แก้ไขปัญหามาด้านกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบก่อนสัญญากรณีการเพิกถอนคำเสนอและยกเลิกการเจรจา

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

3.1 ทำให้ทราบถึงสภาพความสำคัญ ที่มา หลักเกณฑ์และทฤษฎีทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบก่อนสัญญากรณีการเพิกถอนคำเสนอและยกเลิกการเจรจา

3.2 ทำให้เกิดความตระหนักต่อปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบก่อนสัญญากรณีการเพิกถอนคำเสนอและยกเลิกการเจรจาเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม

3.3 เกิดประโยชน์ต่อการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยของศาลที่สามารถนำข้อเสนอมาปรับใช้แก้ไขปัญหามาด้านกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบก่อนสัญญากรณีการเพิกถอนคำเสนอและยกเลิกการเจรจา

4. วิธีการดำเนินวิจัย

วิธีศึกษาเป็นการศึกษาแบบวิจัยเอกสารจากการค้นคว้าและรวบรวมทั้งตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตำรา วิชาการ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความในวารสาร รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ นำมาวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการปรับใช้สำหรับแก้ไขปัญหามาด้านกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบก่อนสัญญาและการชดเชยค่าเสียหายกรณีการเพิกถอนคำเสนอและยกเลิกการเจรจา ให้มีความเหมาะสมชัดเจนขึ้นและสามารถขยายความเสียหายได้อย่างยุติธรรมต่อคู่กรณี

5. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาระบบกฎหมายในประเทศและต่างประเทศทั้งระบบ Common Law และระบบ Civil Law ทำให้ทราบว่าตามกฎหมายอังกฤษยกเว้นบางกรณีแล้วคู่เจรจาที่อยู่ในขั้นตอนการเจรจาอาจเพิกถอนคำเสนอและยกเลิกการเจรจาได้จนกว่าจะเกิดสัญญาขึ้น โดยไม่ต้องรับผิดชอบซึ่งเป็นที่มาของหลักเสรีภาพในการทำสัญญาและการเจรจาต่อรอง (Marsh, 1994: 58 – 59)

ใกล้เคียงกับกรณีประเทศฝรั่งเศสอย่างมากที่ถือหลักว่านี้เกิดจากสัญญาได้แต่ไม่มีนี้ก่อนสัญญารวมทั้งหลักเสรีภาพ อย่างไรก็ตามหากการยกเลิกการเจรจาที่ดำเนินมานานแล้วถึงขั้นใกล้ทำสัญญาการยกเลิกเจรจาข้อมไม่เป็นธรรมและเกิดความเสียหายแก่อีกฝ่ายถือเป็นความผิดในทางละเมิด (Marsh, 1994: 59 - 63)

ตามกฎหมายเยอรมันความรับผิดชอบก่อนสัญญาไม่สามารถปรับใช้กับความรับผิดทางละเมิดได้เพราะ ค่าเสียหายทางเศรษฐกิจศาลวินิจฉัยว่าไม่ใช่ค่าเสียหายจากการกระทำละเมิด ฉะนั้นนั้นควรเป็นความรับผิดที่เป็น เอกเทศอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้ที่มีมูลจากนิติกรรมหรือการแสดงเจตนาที่ต้องการความสุจริต การไว้เนื้อเชื่อใจและความไว้วางใจต่อกันในการเจรจาในการทำสัญญา การยกเลิกโดยไม่สมควรย่อมต้องรับผิดชอบใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้น (Marsh, 1994: 63 – 65)

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายทั่วไปเกี่ยวกับความรับผิดก่อนสัญญาพบว่าลักษณะทางกฎหมายของความรับผิดก่อนสัญญาในระบบกฎหมายของประเทศต่าง ๆ มีความแตกต่างกันและยังไม่ชัดเจน มีความเห็นที่แตกต่างกันอยู่สามแนวทางคือ

ความเห็นที่หนึ่ง เป็นความเห็นของนักกฎหมายอังกฤษซึ่งเห็นว่าไม่มีความรับผิดเกิดขึ้นก่อนสัญญาเพราะ หนี้เกิดจากสัญญาเท่านั้น เป็นความเห็นที่ถือหลักเสรีภาพในการทำสัญญาและเสรีภาพในการเจรจาต่อรองอย่างเคร่งครัด คู่กรณีที่อยู่ในขั้นตอนของการเจรจาจึงอาจเพิกถอนคำเสนอและยกเลิกการเจรจาได้เสมอจนกว่าจะเกิดสัญญาขึ้น โดยไม่ต้องรับผิดชอบเว้นจะมีการให้สิ่งตอบแทน (Consideration) ในการให้คำเสนอนั้นหรือคำเสนอได้ทำตามแบบ (Deed) ที่กฎหมายกำหนดไว้ (Marsh, 1994: 58 – 59)

ความเห็นที่สอง เป็นความเห็นของนักกฎหมายฝรั่งเศสที่ถือหลักว่าหนี้เกิดจากสัญญาเท่านั้น ไม่มีหนี้ก่อนสัญญา รวมทั้งหลักเสรีภาพในการทำสัญญาเป็นพื้นฐานเช่นเดียวกับนักกฎหมายอังกฤษและเกรงว่าการใช้หลักความรับผิดก่อนสัญญาจะเป็นการจำกัดเสรีภาพในการทำสัญญา จึงให้ความสำคัญกับหลักความรับผิดก่อนสัญญาดังกล่าวค่อนข้างน้อย ศาลฝรั่งเศสนำหลักนี้มาใช้อย่างจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ขั้นตอนของการเจรจาดำเนินไปค่อนข้างมากแล้ว การยกเลิกการเจรจาโดยไม่สุจริต (Bad Faith) ย่อมไม่เป็นธรรมและเกิดความเสียหายแก่อีกฝ่ายหนึ่งเป็นความผิด (Fault) ในทางละเมิดและอย่างไรก็ดี ได้มีการนำหลักกฎหมายสัญญาเกี่ยวกับหน้าที่ในการเจรจาโดยสุจริต (Duty to Negotiate in Good Faith) มาใช้เพื่อให้เกิดความยุติธรรมอีกทางหนึ่งด้วย (Marsh, 1994: 59 - 63)

ความเห็นที่สาม เป็นความเห็นของนักกฎหมายเยอรมันที่เห็นว่าความรับผิดก่อนสัญญา (Culpa in Contrahendo) ไม่ควรเป็นความรับผิดทางละเมิดและค่าเสียหายทางเศรษฐกิจไม่ใช่ค่าเสียหายจากการกระทำละเมิด แต่ควรเป็นความรับผิดที่เป็นเอกเทศอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้จากนิติกรรมหรือการแสดงเจตนาที่ต้องการความสุจริต การไว้เนื้อเชื่อใจหรือความไว้วางใจต่อกันในการเจรจา สาเหตุที่ต้องยกเลิกการเจรจาหรือการเจรจาต้องล้มเหลวเพราะความไม่สุจริตและผิดหน้าที่ของการไว้วางใจทำให้บุคคลที่เป็นสาเหตุต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่อีกฝ่ายหนึ่ง (Marsh, 1994: 63 – 65)

สำหรับค่าเสียหายที่เกิดจากความรับผิดก่อนสัญญานั้นเป็นความเสียหายที่มีลักษณะเป็น Negative Interest คือเป็นความเสียหายที่ไม่ควรต้องเข้ามาทำสัญญาที่ไม่สมบูรณ์หรือต้องเข้ามาทำสัญญาที่ไม่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเสียค่าใช้จ่าย ค่าเสียเวลา เสียโอกาสที่คู่เจรจาจะเข้าไปทำสัญญากับบุคคลอื่นที่เรียกว่า Reliance Interest มิใช่ความเสียหายเพราะการไม่ปฏิบัติตามสัญญาซึ่งเป็นความเสียหายในลักษณะที่เป็น Positive Interest เช่น ความเสียหายในการขาดทุนหรือขาดกำไร (Loss of Profit) เป็นต้น

ในประเทศไทย การศึกษาและคำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องความรับผิดชอบก่อนสัญญายังมีอยู่น้อยมาก นักกฎหมายไทยส่วนใหญ่ยังเห็นว่าคำเสนอและขั้นตอนของการเจรจายังไม่เกิดหนี้ผูกพันคู่กรณี มีเพียงความผูกพันอันเกิดจากการแสดงเจตนาฝ่ายเดียวของผู้เสนอเท่านั้น ดังนั้น การเพิกถอนคำเสนอจึงไม่สามารถกระทำได้ หากมีการเพิกถอนคำเสนอ คำเสนอนั้นก็ยังคงอยู่เมื่อมีการสนองรับมาภายในเวลาที่กำหนดหรือภายในเวลาที่ควรคาดหมายได้แล้วสัญญาย่อมเกิดขึ้นเสมอ หากผู้เสนอไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงก็ต้องตกเป็นฝ่ายผิดสัญญาและจำต้องชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นเว้นแต่ในกรณีที่ขั้นตอนการเจรจาเกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจการค้าที่มีประเพณีปฏิบัติให้ต้องมีการแสดงเจตนาตกลงต่อรองเป็นหนังสือหรือในการประกวดราคาจัดซื้อจัดจ้างซึ่งมีขั้นตอนซับซ้อนหลายขั้นตอนกว่าที่จะมีการลงนามเป็นหนังสือสัญญา การยกเลิกการเจรจาในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งอาจทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่คู่เจรจาที่ได้รับความเสียหายและศาลไทยก็ได้นำเอาหลักกฎหมายทั่วไปเกี่ยวกับความรับผิดชอบก่อนสัญญาและการชดใช้ค่าเสียหายที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการพิพากษาคดีเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณีที่จะทำสัญญาและประกอบธุรกิจการค้าระหว่างกัน อย่างไรก็ตามพบว่าคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับการประกวดราคาของหน่วยงานภาครัฐที่ศาลวินิจฉัยว่าไม่สามารถเรียกร้องได้เพราะยังไม่มีสัญญาเกิดขึ้น จึงเท่ากับว่ายังไม่มีการตีความที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องนี้ของศาลแต่ประการใด

สรุปได้ว่า จากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาหากกฎหมายทำให้ทราบว่าปัญหาความรับผิดชอบก่อนสัญญายังมีปัญหาความไม่ชัดเจนและการยอมรับแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบก่อนสัญญา ศาลเองมีการปรับใช้หลักความรับผิดชอบก่อนสัญญาในขอบเขตที่จำกัดเฉพาะกรณีการประกวดราคาซึ่งมีรัฐเป็นคู่กรณีฝ่ายหนึ่งกับอีกฝ่ายเป็นเอกชนและปัญหาเรื่องการชดใช้ค่าเสียหายในลักษณะการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในลักษณะของการเยียวยาประโยชน์ที่ไม่ควรเสียไป (Negative Interest) เพื่อการเตรียมการ ที่ศาลยังไม่ยอมรับบังคับให้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้มีบทบัญญัติไว้กรณีความรับผิดชอบก่อนสัญญาจึงเกิดประเด็นว่าควรจะแก้ไขปัญหานี้อย่างไร ในที่นี้เห็นว่าแม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะมิได้มีบทบัญญัติความรับผิดชอบก่อนสัญญาเอาไว้โดยตรงแต่ก็มีบทบัญญัติอื่นที่สามารถนำมาปรับใช้กับกรณีความรับผิดชอบก่อนสัญญาได้ โดยการปรับใช้กฎหมายที่มีอยู่แล้วเป็นดุลพินิจของศาลที่จะปรับใช้ให้เกิดความเป็นธรรมอย่างเหมาะสมแก่กรณี ข้อดีก็คือสามารถปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมของแต่ละสถานการณ์ ข้อเสียคือ ถ้าศาลไม่เห็นความสำคัญ ไม่ยอมรับแนวคิดและไม่ยอมรับนำมาปรับใช้ ความยุติธรรมก็ไม่เกิดขึ้นและไม่สามารถเยียวยาปัญหาสังคมเชิงเศรษฐกิจได้ กฎหมายก็จะกลายเป็นเครื่องกีดขวางความยุติธรรม

แต่การแก้ไขปัญหาก็เป็นอีกทางเลือกเพื่อปิดช่องกรณีศาลไม่เห็นด้วยและไม่นำไปปรับใช้ก็โดยการบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมขึ้นใหม่ในส่วนที่ยังไม่ครอบคลุมนอกจากจะเป็นการปรับปรุงกฎหมายให้ทันต่อสภาพเหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองแล้วก็น่าจะเป็นหลักประกันว่าคู่กรณีจะได้รับการเยียวยาแก้ไขภายใต้ความแน่นอนตามบทบัญญัติของกฎหมาย แต่ข้อเสียคือ จะออกกฎหมายอย่างไรให้ครอบคลุมหรือปรับใช้ได้ทุกกรณีที่เกิดขึ้น อีกทั้งการบัญญัติกฎหมายใหม่เพิ่มเติมก็อาจจะกลายเป็นกรอบจำกัดความเหมาะสมกับเหตุการณ์ในแต่ละกรณีที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับการให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจปรับกฎหมายที่มีอยู่แล้วให้สอดคล้องกับแต่ละสถานการณ์น่าจะเกิดความยืดหยุ่นและเป็นผลดีมากกว่า

อย่างไรก็ตาม ในที่นี้เห็นว่ายังมีกฎหมายที่สามารถจะยกมาปรับใช้กับกรณีการเพิกถอนคำเสนอ และการยกเลิกการเจรจาได้โดยไม่ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมกฎหมาย แต่ก็ควรมีการวางแนว การปรับใช้กฎหมายให้สอดคล้องต้องกันเป็นแนวเดียวกันให้เกิดมาตรฐานและความยุติธรรมซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ ต้องมาจากการประชุมปรึกษาระหว่างศาลและนักกฎหมาย

6.2 ความรับผิดชอบก่อนสัญญากรณีอื่นนอกจากคำเสนอ เช่น หนังสือแสดงเจตจำนง บันทึกความเข้าใจ ที่มุ่ง ก่อให้เกิดความผูกพันเป็นนิติกรรม เห็นว่าสามารถปรับใช้หลักกฎหมายความรับผิดชอบก่อนสัญญาได้เช่นเดียวกับ กรณีเพิกถอนคำเสนอและยกเลิกการเจรจาโดยพิจารณาผลผูกพันของคำเสนอ คำมั่นและคำสนองที่สามารถ ก่อให้เกิดหนี้โดยมีวัตถุประสงค์หรือกระทำการ งดเว้นกระทำและการส่งมอบทรัพย์สิน เพราะหนังสือแสดง เจตจำนงหรือบันทึกความเข้าใจเป็นการแสดงออกถึงเจตนาอีกรูปแบบหนึ่งเพื่อมุ่งประสงค์ต่อการผูกนิติสัมพันธ์ ขึ้นระหว่างกันด้วยใจสมัครสามารถปรับเข้ากับเรื่องนิติกรรมซึ่งมีเนื้อหาเกินความค่อนข้างกว้างกว่าเรื่องสัญญา

6.3 ศาลควรนำหลักความรับผิดชอบก่อนสัญญา มาปรับใช้ให้กว้างขวางแพร่หลายและเป็นมาตรฐานเดียวกัน เพิ่มขึ้นเพื่อการชดใช้บรรเทาความเสียหายที่ได้รับก่อนช่วงจะมีสัญญาเกิดขึ้นตามกฎหมายลักษณะหนี้เพราะหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มิได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะลักษณะ 2 ถึงลักษณะ 5 เท่านั้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการเพิกถอนคำเสนอหรือจากการเพิกถอนการเจรจาที่ได้ดำเนินการก้าวหน้าระดับถึงขั้น ใกล้เคียงมีสัญญาเกิดขึ้นแล้วดังเช่นกรณีการประกวดราคาที่มีคำเสนอคำสนองถูกต้องตรงกันเหลือเพียงการลงนาม หนังสือสัญญาแต่กลับมีการยกเลิกเพิกถอนการเจรจาไม่ว่าจากฝ่ายเสนอหรือฝ่ายสนองย่อมเป็นการไม่ปฏิบัติให้ เป็นไปตามหน้าที่ทางหนี้ที่เกิดจากนิติกรรมก่อนสัญญา ดังนั้น การไม่ชำระหนี้ตามหน้าที่ทางหนี้ย่อมก่อให้เกิด ความรับผิด เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นก็ควรนำหลักกฎหมายเกี่ยวกับหนี้ตามบรรพ 2 หนี้ ลักษณะ 1 บทเปิดเสร็จ ทั่วไป หมวด 2 ผลแห่งหนี้ ส่วนที่ 1 การไม่ชำระหนี้มาปรับใช้ได้ดังได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 80/2526 วินิจฉัยว่า หากกรมสรรพสามิตผู้เสียหายจากการที่ผู้ประมูลได้ครั้งแรกไม่มาทำสัญญาสามารถพิสูจน์ได้ว่ามีความเสียหาย มากกว่าเงินประกันของที่รับก็สามารถเรียกร้องได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 380 วรรคสอง นั้นน่าจะเป็นทางออกที่เหมาะสมในความรับผิดชอบก่อนสัญญากรณีการเพิกถอนคำเสนอและยกเลิกการเจรจา

6.4 ศาลควรพิจารณาวินิจฉัยการชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นให้ครอบคลุมมากที่สุดอย่างแพร่หลายและเป็น มาตรฐานเดียวกันโดยเฉพาะความเสียหายลักษณะ Negative Interest เพราะการชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดจากการไม่ ชำระหนี้ตาม 2.2 สามารถปรับใช้ตามมาตรา 222 นี้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสียหายที่เป็นลักษณะ Negative Interest นั้นก็ถือเป็นความเสียหายจากพฤติการณ์พิเศษการนำมาตรา 222 วรรคสองมาปรับใช้จะทำให้การชดใช้ เสียวยาความเสียหายครอบคลุมและเป็นธรรมต่อผู้เสียหายมากยิ่งขึ้น

6.5 มีข้อนำพิจารณากรณีการบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นได้นำประมวลกฎหมายแพ่ง เยอรมันมาใช้เป็นต้นแบบผ่านประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น แต่แนวคิดการปรับใช้กฎหมายให้ครอบคลุมประเด็น ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นค่อนข้างแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น เรื่องความรับผิดทางละเมิดกฎหมายเยอรมันมองว่าความ เสียหายทางเศรษฐกิจไม่รวมอยู่ในความรับผิดทางละเมิด ซึ่งในที่นี้เห็นด้วยว่าพื้นฐานเรื่องละเมิดเกิดจากนิติเหตุ อื่นที่มีได้มีเจตนาจะผูกนิติสัมพันธ์เป็นพื้นฐานดังเช่นนิติกรรม การนำหลักละเมิดมาปรับใช้กับความรับผิดชอบ ก่อนสัญญากรณีนี้จึงค่อนข้างไม่เหมาะสม การปรับใช้หลักความรับผิดชอบก่อนสัญญาโดยหลักนิติกรรมซึ่งเป็นจุดเด่น และเป็นความละเอียดถี่ถ้วนของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามแบบอย่างประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันจึง

น่าจะสอดคล้องมากกว่า รวมทั้งการปรับใช้เพื่อขยายความเสียหายตามแนวนักกฎหมายเยอรมันสามารถเป็นทางออกสำหรับประเด็นปัญหาความไม่ผูกพันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 366 วรรคหนึ่งและมาตรา 366 วรรคสอง

6.6 เพื่อป้องกันกรณีศาลไม่เห็นด้วยกับแนวคิดความรับผิดชอบก่อนสัญญาและไม่นำไปปรับประยุกต์บังคับใช้การเพิ่มเติมกฎหมายให้ครอบคลุมขึ้นจึงเหมือนจะเป็นทางเลือกสุดท้าย ได้แก่ การเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 ให้มีวรรคสองเพิ่มขึ้น โดยให้ถือว่าการเพิกถอนคำเสนอหรือการยกเลิกเจรจาอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อคู่กรณี โดยฝ่ายที่ก่อให้เกิดความเสียหายได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นถือเป็นการกระทำที่ไม่สุจริตต้องมีการชดใช้ตามควรแก่พฤติการณ์

7. เอกสารอ้างอิง

- จำปี โสคติพันธุ์. 2543. คำอธิบายหลักกฎหมายนิติกรรม-สัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- _____. 2548. หลักความรับผิดชอบก่อนสัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ดาราวพร ธีระวัฒน์. 2542. กฎหมายสัญญาสถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิกรณ์ รักปวงชน. 2547. “กลยุทธ์การเจรจาต่อรอง.” วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมมาธิราช. 16, 2 : 32-52.
- Marsh, P.V.D. 1994. *Comparative Contract Law; England, France, Germany*. Hamshire: Gower Publishing.

**ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับเงินทดแทนอันเกิดจากการทำงานของคนต่างด้าว
ซึ่งเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทย**

**QUESTIONS OF LAW RELATING TO COMPENSATIONS ARISING
FROM WORKING OF AN ILLEGAL ALIEN IMMIGRANT IN THAILAND**

สุพรรณ โสภี

นักศึกษานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

บทคัดย่อ

คนต่างด้าวซึ่งเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเข้ามาทำงานในประเทศไทยไม่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537 ซึ่งมาตรา 18 และ มาตรา 26 บัญญัติให้นายจ้างหรือกองทุนทดแทนจ่ายเงินทดแทนแก่ลูกจ้างที่ประสบอันตราย หรือสูญหายเนื่องจากการทำงาน สำนักงานประกันสังคมจึงอยู่ภายใต้เจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. ฉบับนี้ มีกองทุนเงินทดแทนที่นายจ้างจ่ายเงินสมทบเป็นหลักประกันในการคุ้มครองเยียวยาลูกจ้างที่ประสบอันตรายจากการทำงานโดยเร็วที่สุด โดยสำนักงานประกันสังคมทำหน้าที่จ่ายเงินทดแทนให้ลูกจ้างแทนนายจ้างหลังจากลูกจ้างประสบอันตรายจากการทำงาน โดยมีประเด็นศึกษา คือ คนต่างด้าวซึ่งเข้าเมืองโดยไม่ชอบกฎหมาย ไม่มีใบอนุญาตให้ทำงานเมื่อทำงานเป็นลูกจ้าง ย่อมได้รับการคุ้มครองสิทธิตามมาตรฐานแรงงานตามกฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายระหว่างประเทศด้วย แต่ปรากฏว่าตามบทบัญญัติกฎหมายเงินทดแทนการคุ้มครองลูกจ้างและการบังคับใช้กฎหมายที่ปฏิบัติต่อคนต่างด้าวในประเทศไทยยังไม่สอดคล้องกับมาตรฐานแรงงานและสิทธิของลูกจ้างที่เป็นคนต่างด้าว โดยเฉพาะเงินทดแทนจากที่ลูกจ้างประสบอันตรายจากการทำงานตามสิทธิที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศไทย และกฎหมายระหว่างประเทศนอกจากนี้ในกฎหมายบางฉบับและประกาศระเบียบของทางราชการบางเรื่อง รวมทั้งนโยบายตลอดจนการดำเนินงานระดับเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ยังพบว่ามีปัญหาการได้สิทธิในเงินทดแทนจากการทำงานของคนต่างด้าวในประเทศไทยซึ่งเป็นการขัดเจตนารมณ์ของกฎหมายเงินทดแทนอันเป็นการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สอดคล้องกัน

จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยมีการพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจ แรงงานจากภาคเกษตรกรรมจึงอพยพเข้าสู่แรงงาน ภาคอุตสาหกรรมทำให้แรงงานระดับล่างในประเทศไทยขาดแคลน ประกอบกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกับประเทศไทย ยังไม่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ บางประเทศเกิดปัญหาภายใน คนต่างด้าวจึงอพยพเข้ามาเป็นผู้ใช้แรงงานในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในระยะเริ่มแรกเพื่อความมั่นคงรัฐบาลประเทศไทยมีนโยบายผลักดันให้คนต่างด้าวกลับประเทศแต่ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้จึงใช้นโยบายให้การคุ้มครองสิทธิ ด้วยการออกเป็นมติคณะรัฐมนตรีให้กรมการปกครองจัดระเบียบสำรวจและบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรออกเอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลคือแบบรับรองรายการทะเบียนประวัติของคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ใน

ราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษหรือ(ตร.38/1)ส่งผลให้คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายที่มีสถานะของบุคคล ได้รับการผ่อนผันให้มีสิทธิอาศัยชั่วคราวและมีสิทธิทำงานชั่วคราวในประเทศไทยอันเป็นการรับรองแรงงานต่างด้าวให้ทำงานในประเทศไทยโดยมีกฎหมายคุ้มครองเมื่อประสบอันตรายจากการทำงานตามพ.ร.บ.เงินทดแทน พ.ศ. 2537 มาตรา 18 กล่าวคือ เมื่อลูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยหรือสูญหายให้นายจ้างจ่ายค่าทดแทนเป็นรายเดือนให้แก่ลูกจ้างหรือผู้มีสิทธิตาม มาตรา 20 ซึ่งเป็นการรับรองสิทธิของแรงงานอย่างเท่าเทียมกันของแรงงานต่างด้าวและแรงงานสัญชาติไทยโดยไม่คำนึงว่าแรงงานต่างด้าวเหล่านั้นจะเข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่เมื่อประสบอันตรายจากการทำงานเป็นลูกจ้างให้นายจ้าง จึงควรได้รับเงินทดแทนจากกองทุนเงินทดแทน แต่ปรากฏว่าสำนักงานประกันสังคมไม่จ่ายเงินทดแทน คนต่างด้าวจึงตกเป็นผู้ไร้สิทธิอันเป็นสิทธิพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ซึ่งขัดกับ หลักสิทธิมนุษยชน หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค ตามบทบัญญัติกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และกฎหมายระหว่างประเทศ และละเมิดต่อกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน และผูกพันประเทศไทยในฐานะรัฐภาคีคืออนุสัญญา ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ พ.ศ. 2508 อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ฉบับที่ 19 ว่าด้วยการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันในเรื่องค่าทดแทนคน ในชาติบังคับและคนต่างชาติ พ.ศ. 2468 รวมถึงปฏิญญาสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานและการส่งเสริมสิทธิของแรงงานข้ามชาติ ทั้งนี้ เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหากฎหมายเงินทดแทนอันเกิดจากการทำงานของคนต่างด้าวจึงเสนอแนวทางให้ออกกฎกระทรวงโดยจัดตั้งกองทุนเงินทดแทนสำหรับแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองไม่ชอบด้วยกฎหมาย และบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ พ.ร.บ.เงินทดแทน พ.ศ. 2537 เพื่อให้สอดคล้องกับ หลักสิทธิมนุษยชน หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ และการปฏิบัติเท่าเทียมกันในเรื่องค่าทดแทนอันเป็นหลักการแนวคิดการเยียวยาคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ประสบอันตรายหรือสูญหายเนื่องจากการทำงานต่อไป

คำสำคัญ : คนต่างด้าว การทำงาน เงินทดแทน

ABSTRACT

This Thesis is objectively focal to study a job-related accident compensation payment to a victim being an illegal immigrant alien in Thailand. The provisions of Section 18 and Section 26 of Workmen Compensation Act, B. E. 2537 (A. E. 1994) stipulate the requirements for an employer or Compensation Fund to make a compensation payment to an employee being suffered as a result of a job-related accident or disappearance, Social Security Insurance Office is, therefore, under the intention of this Act by having Compensation Fund to which the employer has paid the contributions as a security to protect and remedy the employee being suffered as a result of a job-related accident soonest whereby Social Security Insurance Office shall perform its duty to pay to the employees the compensations on behalf of the employers after were injured from a job-related accident. The issue tended to be studied is the case of an alien being an illegal immigrant having no Work Permit, but, when working as an employee, his or her right shall be protected under labor standard in

accordance with the Law of Thailand and International Law, as well. However, it is obvious that, in accordance with statutory provisions of the Law Governing Labor Compensations and the enforcement of the Law upon aliens in Thailand has not yet been in conformity with the labor standard and rights of the labors being the aliens, particularly, compensations for labors injured resultant from a job-related accident in accordance with their rights provided under the Constitution of Thailand and International Law. In addition, under some laws and some matters under the Official Notifications and the Policy as well as the operations carried out by the government bureaucratic level officials, problem on the acquisitions of the rights for compensations resultant from a job-related accident injury of aliens in Thailand have still been found which is indeed contradictory to the intendment of Compensation Law which is the incompatible law enforcement. Result of the study finds that Thailand has progressed the country through economic development consequently resulting in labors from agricultural sector to migrate to industrial sector labors, thus, causing the shortage of the low level labors in Thailand. And because of the reason that some neighboring countries sharing common border areas with Thailand are economically undeveloped way behind Thailand and have faced internal problems, as well, thus, causing massive influx of aliens, particularly, illegal immigrants to seek jobs as labors in Thailand. For national security, the Government of Thailand, during the first stage, had implemented the policy to push those aliens back to their home countries but the problem could not be solved, therefore, the policy on the giving of the protection of their rights has been adopted by issuing such policy as a resolution of the Council of Ministers which, in this connection, Department of Administration has been assigned to organize the order on surveying and recording personal data into database of Population Register and issuing Identification Cards which are Alien Registration Form or Form Thor. Ror. 38/1, authorizing them to reside in the Kingdom as a special case, resulting in the status of the person of being illegal immigrant aliens to be extenuated and the rights given to them to temporarily live and work in Thailand which is an acceptance of those alien labors to work in Thailand having been protected by law when injured as a result of a job-related accident in accordance with Section 18 of Compensation Act, B. E. 2537 (A. D. 1994): that is to say; when an employee has been injured or sick or disappeared, the employer shall pay a monthly compensation to the employee or the entitled person under Section 20 which is the recognition on the labor rights of alien and Thai national labors equally without taking into account whether those alien labors are legal or illegal immigrant labors. When they work as employees for an employer and are injured in a job-related accident, they should receive compensation payments from Compensation Fund. However, it is obvious that Social Security Insurance Office has not paid such compensation to them. Those aliens, thus, become the persons without rights being fundamental rights of humanity which is totally contradictory to the principles of Human Rights, Rule of Law and Equity under the provisions of the Constitution of the Kingdom of Thailand, B. E. 2550 (A. D. 2007) and International Law in which Thailand has given her ratification and been bound as a Member State of International Convention on Racial Discrimination, B. E. 2508 (A. D. 1965), International Labor Organization (ILO) Convention, No. 19,

on Indiscrimination Practice on Compensation Payment for Subject Citizens and Foreigners, B. E. 2468 (A. D. 1925) including South East Asian Nation Charter on Labor Protection and Cross-Country Labor Right Enhancement.

In order to propose a recommendation on ways to solve a problem on the law in respect of the compensations arising from alien working, it is, therefore, recommended that a Ministerial Regulation be issued to effect the formation of Alien Illegal Immigrant Labor Compensation Fund and the enforcement of the law be carried out in accordance with the intendment of Compensation Act, B. E. 2537 (A. D. 1994) in order to conform with the principles of Human Rights, Rule of Law and Equity, Human Dignity, Non-Racial Discrimination and Equal Treatment on the matter of the compensation which is the principle of the concept in remedying and protecting the rights of a person having suffered with an injury or having disappeared consequently resultant from job-related accident.

KEYWORDS : Alien, Working, Compensation

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การย้ายถิ่นข้ามชาติไปทำงานในประเทศอื่นเป็นปรากฏการณ์สากลที่เกิดขึ้นทั่วทุกมุมโลกอันเป็นผลจากกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้สังคมทั่วโลกมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้ แรงงานจากภาคเกษตรในประเทศไทยอพยพเข้า สู่งานภาคอุตสาหกรรม ประกอบกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกับประเทศไทยหลายประเทศยังไม่มีมาตรการทางด้านเศรษฐกิจและบางประเทศเกิดปัญหาภายในประเทศแรงงานต่างด้าวจึงอพยพเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมากในประเทศไทย แรงงานเหล่านั้นจึงควรได้รับการคุ้มครองสิทธิตามมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศ และกฎหมายคุ้มครองแรงงานของประเทศไทย มีกฎบัตรสหประชาชาติซึ่งมีกฎเกณฑ์สำหรับการอยู่ร่วมกันของมวลสมาชิกในสังคมโลก ดังนั้นประเทศไทยจึงควรคุ้มครองแรงงานต่างด้าวซึ่งประเทศไทยมีกฎเกณฑ์ที่สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ที่มีไว้เพื่อให้สิทธิของบุคคลเกิดความเสมอภาคและเป็นธรรมต่อมวลมนุษย์ที่พึงมีต่อกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ อนุสัญญาแรงงานระหว่างประเทศ อนุสัญญาฉบับที่ 19 ว่าด้วยการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันในเรื่องค่าทดแทนสำหรับคนงานในบังคับ และคนงานต่างชาติที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันและผูกพัน ประเทศไทยในฐานะรัฐภาคีและประเทศไทยได้บัญญัติกฎหมายมารองรับสิทธิดังกล่าว ปรากฏอยู่ในกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ว่าด้วยสิทธิของบุคคลและ กฎหมายว่าด้วยเงินทดแทนตาม พ.ร.บ.เงินทดแทน พ.ศ. 2537 เมื่อมีแรงงานต่างด้าวประสบอันตรายเนื่องจากการทำงาน เป็นลูกจ้างให้นายจ้างดังเช่นกรณี นางหนู่ม ไหมแสง และได้เรียกสิทธิเงินทดแทนแต่สำนักงานประกันสังคม ปฏิเสธเพราะอ้างเหตุจากหนังสือรศ .0711/ว751 ลงวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2544 ที่ กำหนดหลักเกณฑ์ในการจ่ายเงินทดแทนแรงงานต่างด้าวต้องมีหลักฐานการจดทะเบียนและมีใบอนุญาตทำงาน (Work permit) ที่ทาง

ราชการออกให้มาแสดง ประกอบหนังสือเดินทางหรือใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวพร้อมทั้งยื่นแบบเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้กับประเทศไทย การไม่จ่ายเงินทดแทนดังกล่าวจึงขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนหลักความเสมอภาคศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์การเลือกปฏิบัติต่อผู้มีสัญชาติอื่นทุกรูปแบบและตามพระราชบัญญัติเงินทดแทนพ.ศ.2537 มาตรา 18รับรองสิทธิแรงงานที่ทำงานเป็นลูกจ้างอย่างเท่าเทียมกันทุกคนจึงมีประเด็นศึกษาว่าเมื่อแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองไม่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นผู้ใช้แรงงานในฐานะลูกจ้างในประเทศไทยประสบอันตรายหรือสูญหายเนื่องจากการทำงานไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายจากทางราชการ จากการบังคับใช้กฎหมาย การตีความ การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สอดคล้องกันจึงขัดกับมาตรฐานแรงงานอันเป็นหลักพื้นฐานในการคุ้มครองแรงงาน

ดังนั้นจึงสมควรหยิบยกปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับเงินทดแทนอันเกิดจากการทำงานของคนต่างด้าวซึ่งเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทยมาวิจัยเพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่แรงงานเหล่านั้นซึ่งนำความเจริญมาสู่ระบบเศรษฐกิจสังคมของประเทศไทยต่อไป

2. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาและวิจัยการจ่ายเงินทดแทนจากทำงานคนต่างด้าวซึ่งเข้าเมืองไม่ชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทยโดยศึกษาประวัติความเป็นมาแนวคิดทฤษฎีหลักการของคนต่างด้าวที่เข้ามาทำงานเป็นลูกจ้างและเกี่ยวกับการจ่ายเงินทดแทนที่ลูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจากการทำงานตาม พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537 กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 กฎบัตรสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศอนุสัญญาที่ 19 ว่าด้วยการเท่าเทียมกันในเรื่องเงินทดแทนคนในชาติบังคับและคนต่างชาติและกฎหมายเงินทดแทนประเทศเยอรมันและญี่ปุ่น เพื่อทราบถึงปัญหาอุปสรรคแนวทางแก้ไขการจ่ายเงินทดแทนให้คนต่างด้าวซึ่งประสบอันตรายเนื่องจากการทำงานเป็นลูกจ้างให้นายจ้างโดยศึกษาวิเคราะห์ถึงมาตรการและบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายเงินทดแทนให้ลูกจ้าง เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายต่างประเทศและหลักกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อทราบว่าบทบัญญัติดังกล่าวเกี่ยวข้องกับเรื่องใดที่ศึกษาอย่างไร และมีข้อบกพร่องอย่างไร ด้วยการศึกษาถึงการบังคับกฎหมาย การตีความกฎหมาย การบังคับกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกัน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่นั้นให้สอดคล้องและเหมาะสมสำหรับคนต่างด้าวให้ได้รับเงินทดแทนเกิดความเป็นธรรมและประโยชน์สุขกับแรงงานต่างด้าวสังคมทั้งของประเทศไทย

3. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับคนต่างด้าวซึ่งเข้าเมืองไม่ชอบด้วยกฎหมายประสบอันตรายจากการทำงานการไม่ได้รับเงินทดแทนในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาทฤษฎีและวิวัฒนาการของคนต่างด้าวซึ่งเข้าเมืองไม่ชอบด้วยกฎหมายประสบอันตรายจากการทำงานการไม่ได้รับเงินทดแทนในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการทำงานคนต่างด้าวกับการจ่ายเงินทดแทนของต่างประเทศและของประเทศไทย

4. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายและอุปสรรคในการจ่ายเงินทดแทนให้คนต่างด้าวในประเทศไทย
5. เพื่อศึกษาและค้นหามาตรการที่เหมาะสมมาใช้เป็นแนวทางแก้ไขกฎหมาย

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร(Documentary Research)โดยศึกษาเอกสารข้อมูลทางวิชาการภายในประเทศและต่างประเทศ ตำรา บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ กฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ รายงานการวิจัย และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตโดยเน้นศึกษาถึงปัญหาการไม่จ่ายเงินทดแทนคนต่างด้าวที่ประสบอันตรายเนื่องจากการทำงานในประเทศไทยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกรณีไม่จ่ายเงินทดแทนให้แก่คนต่างด้าวเนื่องจากการทำงานที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆเพื่อเป็นข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขที่นำไปสู่การแก้ไขกฎหมายเพิ่มเติมกฎหมายจากที่เป็นอยู่ปัจจุบันให้พัฒนายิ่งขึ้นไปสอดคล้องกับต่างประเทศก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่แรงงานต่างด้าวในสิทธิตามกฎหมายต่อไป

5. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่ามีคนต่างด้าวซึ่งเข้าเมืองไม่ชอบด้วยกฎหมายประสบอันตรายจากการทำงานไม่ได้รับเงินทดแทนจากการบังคับใช้กฎหมายการตีความกฎหมายการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สอดคล้องกัน ความเสมอภาคในการได้รับเงินทดแทน เป็นปัญหาทางกฎหมายต่อคนต่างด้าวในการได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายอันเป็นสิทธิพื้นฐานซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์และ หลักกฎหมายเงินทดแทน หลักสิทธิมนุษยชนหลักนิติธรรมหลักความเสมอภาคและละเมิดต่อกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันและผูกพันประเทศไทยในฐานะรัฐภาคีคืออนุสัญญาว่าด้วยการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ พ.ศ. 2508 อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ฉบับที่ 19 ว่าด้วยการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันในเรื่องค่าทดแทนคนในชาติบังคับและคนต่างชาติ รวมถึงปฏิญญาสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานและการส่งเสริมสิทธิของแรงงานข้ามชาติ ดังนั้นการเข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่จึงไม่ควรมีผลในการคุ้มครองสิทธิของแรงงานซึ่งประสบอันตรายจากการทำงาน เป็นลูกจ้าง ให้นายจ้าง เพราะเจตนารมณ์ของเงินทดแทนมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองเยียวยาลูกจ้างที่ประสบอันตรายจากการทำงานและเมื่อมีการการจ่ายเงินทดแทนเกิดผลดีต่อทั้งคนต่างด้าวเพราะรับการคุ้มครองเยียวยาทำให้ไม่เป็นภาระแก่รัฐที่จะต้องดูแลตามหลักสิทธิมนุษยชนและเกิดผลดีต่อประเทศไทยในการที่รัฐจะจัดเก็บภาษีจากแรงงานเหล่านั้น ได้ด้วยส่วนแรงงานต่างด้าวซึ่งเข้าเมืองไม่ชอบด้วยกฎหมายรัฐก็ยังสามารถดำเนินคดีกับแรงงานเหล่านั้น ได้ตามพ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.252 ดังนั้นเมื่อแรงงานต่างด้าวซึ่งเข้าเมืองไม่ชอบด้วยกฎหมายประสบอันตรายจากการทำงานไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายจึงขัดหลักสิทธิมนุษยชนเจตนารมณ์และหลักกฎหมายเงินทดแทนในเบื้องต้นและยังละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

เพื่อขจัดปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับคนต่างด้าวซึ่งเข้าเมืองไม่ถูกต้องตามกฎหมายไม่ได้รับเงินทดแทนอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการคุ้มครองเยียวยาบุคคลและสังคมที่จะทำให้นุคคลและสังคมมีความเอื้ออาทรต่อกันเป็น

สังคมที่มีความสมดุลเกิดความสุขจึงต้องทบทวนมาตรการที่เกี่ยวข้อง ดังที่ได้ยกมาพิจารณาไว้แล้วให้มีความถูกต้องเหมาะสม โดยให้มีการใช้บังคับตามกฎหมาย การตีความ อย่างมีประสิทธิภาพหรือเมื่อบทบัญญัติที่ขัดแย้งกันก็ให้ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้แรงงานต่างด้าวเหล่านั้นได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาต่อแรงงานคนต่างด้าว ปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจและความมั่นคงของรัฐจากข้อเท็จจริงและสภาพปัญหาดังกล่าว จึงใคร่ขอเสนอแนวทางในการแก้ไขโดยให้มีบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับเงินทดแทนคนต่างด้าวและการบังคับใช้กฎหมาย ดังนี้

1. เสนอให้ออกกฎกระทรวงโดยจัดตั้งกองทุนเงินทดแทนสำหรับแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองไม่ชอบด้วยกฎหมาย

2. เสนอต่อหน่วยของรัฐให้บังคับใช้กฎหมาย การตีความกฎหมายปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สอดคล้องกันให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ และหลักกฎหมายของกฎหมายเงินทดแทน และเสมอภาคในการได้รับเงินทดแทนตามกฎหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพื่อเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนหลักความเสมอภาคของบุคคลเพื่อให้คนต่างด้าวมีโอกาส ได้รับการคุ้มครองด้านแรงงานตาม พ.ร.บ. เงินทดแทน พ.ศ. 2537 โดยการดำเนินการดังต่อไปนี้

1) พิจารณาให้คนต่างด้าวที่เข้าเมืองไม่ถูกต้องตามกฎหมาย มีสิทธิได้รับเงินทดแทนเสมอ ผู้เข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมาย โดยให้ปรับปรุงคำสั่งของสำนักงานประกันสังคม

2) พิจารณาให้คนต่างด้าวได้รับการบังคับใช้ ตีความกฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์บทบัญญัติของกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันตามหลักสิทธิมนุษยชน อนุสัญญาแรงงานระหว่างประเทศ

3) เสนอต่อสำนักงานประกันสังคมให้ปรับปรุงแก้ไขหรือยกเลิกคำสั่งหนังสือ รส. 0711/ว. 751 ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2544 เพื่อไม่ให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายการตีความกฎหมายอันเป็นการขัดกันของกฎหมายทำให้แรงงานต่างด้าวไม่ได้รับเงินทดแทน

จากแนวทางในการแก้ไขโดยให้มีบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับเงินทดแทนคนต่างด้าวและการบังคับใช้กฎหมาย มีผลต่อการแก้ปัญหา ดังนี้

1. ทำให้แรงงานต่างด้าวได้รับการคุ้มครองสิทธิในเงินทดแทนที่ประสบอันตรายจากการทำงาน
2. รัฐสามารถจัดเก็บภาษีจากแรงงานต่างด้าวและเมื่อมีมาตรฐานในการคุ้มครองสิทธิแรงงานต่างด้าว จึงไม่เป็นข้อกีดกันทางการค้า
3. เมื่อแรงงานต่างด้าวเข้าสู่จัดทำระบบสามโนประชากรเป็นการแก้ปัญหาด้านความมั่นคง

7. รายการอ้างอิง

กัญญาลักษณ์ เสกขันธ์. 2551. ปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองที่ได้รับการผ่อนผันให้ทำงานใน

ประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

กฤตยา อาชนิจกุล และกุลภา วจนสาระ. 2551. รายงานการวิจัยการจ้างงานข้ามชาติตามพระราชบัญญัติการ

ทำงานของคนต่างด้าวพ.ศ. 2551. กกับการจัดทำบัญชีสำหรับคนต่างด้าว. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล.

- _____ 2553. “กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง.” เข้าถึงเมื่อ 20 พ.ค. 2553 จาก <http://www.nhrc.or.th>
- เกษมสันต์ วัฒวรรณ. 2546. **คำอธิบายกฎหมายแรงงาน**. พิมพ์ครั้งที่ 6 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- _____ 2553. “คำสั่งสำนักงานประกันสังคมที่ รศ 0711/ว751.” เข้าถึงเมื่อ 20 พ.ค. 2553 จาก <http://www.crcf.or.th>
- ฉันทชัย ขามวินิจ. 2545. **ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสถานภาพของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยกับสิทธิในการทำงานตามกฎหมายแรงงาน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฉันทนา ชัยวิเชียร. 2542. “ปัญหาการจ่ายเงินทดแทนตามกฎหมายศึกษากรณีลูกจ้างประสบอันตรายในระหว่างไป-กลับสถานที่ทำงาน.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชนินาฏ ลีตส์. 2549. **กฎหมายการทำงานของคนต่างด้าว**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ธีรเทพ สุนทรนนท์. 2548. **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองการทำงานการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการ แก่แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- _____ 2553. “ประกาศกระทรวงเกี่ยวกับการเข้าเมืองแรงงานผิดกฎหมาย.” เข้าถึงเมื่อ 20 พ.ค. 2553 จาก <http://115.31.137.7/workpermit/main/laws/laws.asp>
- _____ 2553. “ประวัติความเป็นมาของการประกันสังคม.” เข้าถึงเมื่อ 23 พ.ค. 2553 จาก <http://guru.sanook>
- _____ 2553. “ปฏิญญาสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมสิทธิของแรงงานข้ามชาติ.” เข้าถึงเมื่อ 23 พ.ค. 2553 จาก <http://learnees.in.th>
- _____ 2553. “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน.” เข้าถึงเมื่อ 23 พ.ค. 2553 จาก <http://www.statelessperson.com/www/?q=node/136>
- _____ 2553. “พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าวพ.ศ.2551.” เข้าถึงเมื่อ 23 พ.ค. 2553 จาก <http://www.notforsale.in.th>
- _____ 2553. “พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานพ.ศ.2541.” เข้าถึงเมื่อ 23 พ.ค. 2553 จาก <http://www.statelessperson.com/www/?q=node/6722>
- วิชัย โสสุวรรณจินดา และชนินาฏ ลีตส์. 2546. **กฎหมายการทำงานของคนต่างด้าว**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- บุญมี วงศ์โสม. 2549. **หลักการใช้อำนาจขององค์กรที่ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- บุญทรง พุกษาพงษ์. 2552. **รวมกฎหมายคนต่างด้าว**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.
- _____ 2553. “สถานการณ์แรงงานข้ามชาติในประเทศไทย.” เข้าถึงเมื่อ 23 พ.ค. 2553 จาก <http://www.statelessperson.com/www/?q=node/6988>
- _____ 2552. **สภาพปัญหาจากการจ้างแรงงานต่างด้าวของสถานประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่**. รายงานผลการวิจัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

สมชาย กษิติประดิษฐ์. 2549. **สิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุดา ศิริ วสวงศ์. 2552. **กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงาน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____ 2553. “สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว.2551. บัญชีท้ายพระราชกฤษฎีกา กำหนดในอาชีพและวิชาชีพที่ห้าม.” เข้าถึงเมื่อ 25 พ.ค. 2553 จากhttp://115.31.137.7/workpermit/main/interest/Alien_jobs.asp

_____ 2553. “อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติทุกรูปแบบพ.ศ.2508.” เข้าถึงเมื่อ 20 พ.ค. 2553 จาก <http://www.statelessperson.com/www/?q=node/1369>

_____ 2553. “อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ อนุสัญญาฉบับที่ 19 ว่าด้วยการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันในเรื่องค่าทดแทนสำหรับคนต่างด้าวในบังคับและคน ต่างชาติ.” เข้าถึงเมื่อ 20 พ.ค. 2553 จาก <http://www.statelessperson.com/www/?q=node/6711>

**ปัญหาทางกฎหมายของพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการ
ในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2535**

**LEGAL PROBLEMS UNDER THE ACT ON PRIVATE PARTICIPATION
IN STATE UNDERTAKING B.E. 2535**

สุทธิรักษ์ ยิ้มยัง

นิติกร 6 สำนักงานอำนวยการ การรถไฟแห่งประเทศไทย

E-mail : dogma.2008@live.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายของพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2535 ซึ่งส่งผลให้เกิดอุปสรรคต่อกรณีที่ภาคเอกชนจะเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ รวมทั้งจะทำการศึกษาค้นหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงปัญหาดังกล่าว

โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบวิจัยเชิงเอกสารจากตำราทางวิชาการ บทความในทางกฎหมายและสาขาอื่น รวมทั้งรายงานการวิจัยต่าง ๆ ผลการศึกษาสรุปได้ว่ากฎหมายฉบับนี้มีความไม่ชัดเจนเนื่องจากมิได้มีการให้นิยามศัพท์ของคำว่า “โครงการใหม่” และคำว่า “โครงการที่มีทรัพย์สินอยู่แล้ว” ไว้แต่อย่างใด ทั้งยังมิได้มีการกำหนดถึงรายละเอียดวิธีการคำนวณมูลค่าการลงทุนของโครงการ รวมถึงขอบเขตของนิยามศัพท์คำว่า “ร่วมงานหรือดำเนินการ” ยังไม่ครอบคลุมถึงโครงการจ้างเหมาแบบเบ็ดเสร็จ (Turnkey) ซึ่งเป็นรูปแบบโครงการลงทุนของภาครัฐที่นิยมใช้ในปัจจุบัน นอกจากนี้ กระบวนการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับนี้ยังไม่ครบถ้วนและไม่มีประสิทธิภาพที่เพียงพอ กล่าวคือ มิได้มีการบัญญัติถึงกระบวนการแก้ไขสัญญาในภายหลังจากที่โครงการได้เริ่มดำเนินการไปแล้ว และกระบวนการกำกับดูแลและติดตามผลของโครงการยังไม่มีประสิทธิภาพ

ถ้าหากแก้ไขปรับปรุงกฎหมายฉบับดังกล่าวให้มีความชัดเจน โดยไม่แยกพิจารณาเป็นโครงการใหม่ และโครงการที่มีทรัพย์สินอยู่แล้ว ทั้งได้มีการออกกฎหมายลำดับรองเกี่ยวกับวิธีการคิดคำนวณมูลค่าการลงทุนของโครงการ และกำหนดขอบเขตของการร่วมงานหรือดำเนินการให้ครอบคลุมถึงโครงการจ้างเหมาแบบเบ็ดเสร็จ (Turnkey) รวมถึงถ้าหากกำหนดให้มีกระบวนการแก้ไขสัญญาในภายหลังจากที่โครงการได้เริ่มดำเนินการไปแล้ว และในส่วนขั้นตอนการกำกับดูแลและติดตามผลควรให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ ย่อมจะทำให้แนวทางการปฏิบัติในการให้ภาคเอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐเกิดความชัดเจนและคล่องตัว ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาของประเทศชาติต่อไป

คำสำคัญ : ร่วมงานหรือดำเนินการ

ABSTRACT

This research aims to study legal problems in the Act on private participation in state undertaking, 2535 B.E., which causes obstacles for the private sector to co-work with or undertake the work of the government sector; it will also study ways to solve or improve the problems.

This research is a documentary research, based on text-books, articles and papers on laws and other disciplines as well as research reports. The research can be concluded that this Act is not clear since it has not provided definitions of the terms, “a new project” and “a project with existing property”. It does not specify details of a way to compute the project’s investment values. The scope of the definition of “co-working or undertaking work” does not cover a turnkey project, which is a type of investment project widely used now by the government sector. All the processes specified in the Act are not complete and not sufficiently efficient. This means that there is no indication for a process of change in an agreement after a project has been started and the auditing and follow-up processes of the project are not efficient.

If the Act is amended to provide clarity to it by not considering a new project and a project with existing property in separation; issuing a subsidiary act concerning the computation of the investment value of a project, specifying the scope of co-working or undertaking the work to include a turnkey project, as well as specifying a process of change in an agreement after a project has started. The auditing and follow-up processes should come under the authority of an independent government sector. All these would provide clarity and flexibility for the private sector’s co-working with or undertaking the work of the government sector. This will result in the development of the country.

KEYWORD : co-working or undertaking work

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งของรัฐสมัยใหม่ที่ต้องจัดทำให้กับประชาชน คือ การจัดทำบริการสาธารณะ (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2544 : 151) แต่ด้วยเหตุที่การจัดทำบริการสาธารณะนั้นต้องใช้จ่ายเงินและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก (มาลี ทองสุวรรณค์, 2540 : 765) ทำให้เกิดแนวคิดที่จะเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในกิจการของรัฐ โดยเฉพาะในการจัดทำบริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมและ พาณิชยกรรม

ในประเทศไทยก่อนปี พ.ศ. 2535 การให้ภาคเอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐอยู่ในอำนาจการพิจารณาของบุคคลคนเดียวหรือหน่วยงานเดียว และถ้าหากเป็นเรื่องสำคัญจะกำหนดให้อยู่ในอำนาจของรัฐมนตรี ทั้งนี้ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2515 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้มิได้กำหนดถึงหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการพิจารณาให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐไว้แต่อย่างใด ทำให้เกิดความไม่โปร่งใสในกระบวนการพิจารณา ในเวลาต่อมาจึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2535 เพื่อเป็นกฎหมายที่กำหนดแนวทางปฏิบัติในการพิจารณาให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ อันจะทำให้การพิจารณาเป็นไปด้วยความ

รอบคอบ รัดกุม และนำไปสู่ประโยชน์สูงสุดแก่รัฐ แต่หลังจากที่มีการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้กลับก่อให้เกิดอุปสรรคและยังเป็นปัญหาในการบริหารงานของประเทศ เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้มีความไม่ชัดเจน ดังจะเห็นได้จากกรณีที่มีได้มีการให้นิยามศัพท์ของคำว่า “โครงการใหม่” และ “โครงการที่มีทรัพย์สินอยู่แล้ว” ทั้งมิได้มีการกำหนดถึงรายละเอียดวิธีการคำนวณมูลค่าการลงทุนของโครงการไว้ ซึ่งจากเหตุดังกล่าวทำให้ต้องมีการหารือไปยังหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา หรือสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นต้น รวมทั้งขอบเขตของนิยามศัพท์คำว่า “ร่วมงานหรือดำเนินการ” ยังไม่ครอบคลุมถึงโครงการจ้างเหมาแบบเบ็ดเสร็จ (Turnkey) ซึ่งเป็นรูปแบบโครงการลงทุนของภาครัฐที่นิยมใช้ในปัจจุบัน นอกจากนี้ กฎหมายฉบับนี้ยังมีกระบวนการต่างๆ ที่ไม่ครบถ้วนและเหมาะสม กล่าวคือ กระบวนการกำกับดูแลและติดตามผล ตามหมวด 4 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่อาจกำกับดูแลโครงการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ รวมถึงมิได้มีการกำหนดกระบวนการแก้ไขสัญญาร่วมงานหรือดำเนินการในภายหลังจากที่โครงการได้เริ่มดำเนินการไปแล้ว

จากปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของประเทศ ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยนี้จะได้พิจารณาหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายฉบับดังกล่าว เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้สมดังเจตนารมณ์ที่จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่รัฐ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาความหมาย ประเภทของบริการสาธารณะ และองค์กรของรัฐที่มีอำนาจจัดทำบริการสาธารณะ รวมถึงปัญหาของภาครัฐในการจัดทำบริการสาธารณะ
- 2.2 เพื่อศึกษาวัตถุประสงค์ และรูปแบบของการเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในกิจการของรัฐ
- 2.3 เพื่อศึกษาความเป็นมา หลักเกณฑ์ต่าง ๆ รวมถึงปัญหาทางกฎหมายของพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2535
- 2.4 เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2535

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 3.1 ทำให้ทราบถึงความหมาย ประเภทของบริการสาธารณะ และองค์กรของรัฐที่มีอำนาจจัดทำบริการสาธารณะ รวมถึงปัญหาของภาครัฐในการจัดทำบริการสาธารณะ
- 3.2 ทำให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ และรูปแบบของการเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในกิจการของรัฐ
- 3.3 ทำให้ทราบถึงความเป็นมา หลักเกณฑ์ต่าง ๆ รวมถึงปัญหาทางกฎหมายของพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2535
- 3.4 ทำให้ทราบถึงแนวทางแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2535

4. ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาถึงของพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2535 โดยเริ่มศึกษาในเรื่องของบริการสาธารณะ ปัญหาของภาครัฐในการจัดทำบริการสาธารณะ และการเพิ่มบทบาทภาคเอกชนในกิจการของรัฐ จากนั้นจะดำเนินการศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวกับการเพิ่มบทบาทภาคเอกชนในกิจการของรัฐ โดยมุ่งเน้นที่ความเป็นมา หลักเกณฑ์ต่าง ๆ รวมถึงปัญหาทางกฎหมายของพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2535 เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายฉบับดังกล่าว

5. วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการศึกษาแบบวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากตำราทางวิชาการ บทความในทางกฎหมายและสาขาอื่น รวมทั้งรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6. ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า รัฐบาลมีหน้าที่ที่สำคัญแบ่งได้เป็นสองประการ ได้แก่ 1. อำนาจหน้าที่ในฐานะเป็นรัฐบาล คือ การกำหนดนโยบายการบริหารงานของประเทศและนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติในฐานะที่เป็นฝ่ายบริหาร ทั้งนี้เพื่อให้ประเทศชาติเกิดความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า และ 2. อำนาจหน้าที่ในฐานะเป็นฝ่ายปกครอง คือ การดำเนินการตามกฎหมายและนโยบายของรัฐบาล อันได้แก่ การจัดทำบริการสาธารณะ (กุลพล พลวัน, 2540 : 610)

บริการสาธารณะนั้น หมายความว่า กิจการที่อยู่ในความอำนาจหรือในความควบคุมของฝ่ายปกครองที่จัดทำเพื่อสนองความต้องการของประชาชน (ประยูร กาญจนกุล, 2538 : 108) ซึ่งตามกฎหมายปกครองฝรั่งเศสได้แบ่งบริการสาธารณะออกเป็นสามประเภทใหญ่ ๆ คือ 1. บริการสาธารณะทางปกครอง ได้แก่ กิจกรรมที่โดยสภาพแล้วเป็นงานในหน้าที่ของฝ่ายปกครองเท่านั้นที่จะต้องจัดทำเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชน เนื่องจากจะต้องใช้ “อำนาจพิเศษ” ตามกฎหมายมหาชนในการจัดทำ และประชาชนจะได้รับบริการโดยไม่จำเป็นต้องเสียค่าตอบแทน 2. บริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมประเภทการผลิตสินค้า จำหน่ายสินค้า หรือให้บริการ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับวิสาหกิจเอกชน และ 3. บริการสาธารณะทางสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นบริการสาธารณะประเภทที่ต้องการความอิสระ คล่องตัวในการทำงาน โดยไม่มุ่งเน้นการทำกำไร (ชาญชัย แสงศักดิ์, 2551 : 73-77) โดยการจัดทำบริการสาธารณะส่วนใหญ่เป็นอำนาจหน้าที่ของภาครัฐ ซึ่งได้แก่ ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานของรัฐที่มีใช้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ (ชาญชัย แสงศักดิ์, 2549 : 84-208) แต่เนื่องจากการดำเนินงานของภาครัฐมีข้อจำกัดในด้านต่างๆ เป็นต้นว่า ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านกฎหมายและกฎระเบียบที่ต้องปฏิบัติ รวมถึงยังต้องประสบปัญหาจากปัจจัยภายนอกประเทศ (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2548 : 21-25) ทำให้เกิดแนวคิดที่จะเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในกิจการของรัฐ โดยเฉพาะในการจัดทำบริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม เช่น การจัดทำโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ของประเทศ เป็นต้น

การเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในกิจการของรัฐมีประโยชน์ในหลายๆ ด้าน กล่าวคือ 1. เกิดความมีประสิทธิภาพหรือการพัฒนาในทางเศรษฐกิจเนื่องจากจะมีการแข่งขันของผู้ประกอบการภาคเอกชน ซึ่งจะเป็นการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ในประเทศ เพื่อให้สามารถเข้าสู่ตลาดการค้าระหว่างประเทศได้ นอกจากนี้ยังเกิดการ

ถ่ายโอนเทคโนโลยีใหม่ ๆ ด้วย 2. ด้านการเงินของประเทศเนื่องจากการลดความสิ้นเปลืองทางการเงินของภาครัฐที่จะต้องเข้าไปดูแลกิจการเหล่านั้น 3. ทางด้านการจำหน่าย คือ การกระจายความเป็นเจ้าของกิจการเหล่านั้นให้แก่ภาคเอกชน จะเป็นการสนับสนุน “ลัทธิทุนนิยมโดยประชาชน” (Popular Capitalism) อันเป็นการพัฒนาความสามารถในการลงทุนของคนชั้นกลาง 4. ด้านการเมือง เมื่อมีการลดขนาดและขอบเขตขององค์กรของรัฐลงแล้ว จะทำให้โอกาสในการคอร์รัปชันและการถือเอาประโยชน์จากทรัพย์สินของกิจการเหล่านั้นลดลงด้วย (Pierre Guislain, 1987 : 3-4)

การเพิ่มบทบาทภาคเอกชนในกิจการของรัฐมีอยู่ 7 รูปแบบ คือ 1. การทำสัญญาจ้างเอกชนให้บริหารงาน (Contract-out) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ว่าจ้างให้เอกชนเข้ามาดำเนินการ โดยรัฐจะจ่ายค่าจ้างตามผลงานหรือเหมาจ่าย 2. การทำสัญญาให้เอกชนเช่าดำเนินการ (Lease Contract) เป็นรูปแบบที่เอกชนจะเช่าทรัพย์สินของรัฐเพื่อดำเนินการ และจ่ายเงินให้รัฐบาลตามสัดส่วนที่ทำสัญญาระหว่างกัน 3. การให้สัมปทานภาคเอกชน (Concession) เป็นรูปแบบที่รัฐให้สิทธิเอกชนรับผิดชอบด้านการลงทุนการจัดการ การปฏิบัติงานในทรัพย์สินที่รัฐให้สัมปทานเต็มที่ โดยกำหนดอายุเวลาสัมปทานไว้ 4. การกระจายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ (Divestiture) เป็นรูปแบบที่รัฐลดสัดส่วนการถือครองหุ้นในกิจการนั้น โดยนำหุ้นออกขายในตลาดหลักทรัพย์ 5. การร่วมลงทุนกับภาคเอกชน (Joint-Venture) เป็นรูปแบบที่รัฐเข้าร่วมลงทุนกับเอกชน เนื่องจากต้องการลดการก่อหนี้และจะได้ประโยชน์ทางด้านเทคโนโลยี การตลาด และการจัดการ 6. ให้เอกชนลงทุนดำเนินการแต่รัฐรับซื้อผลผลิต หรือวิธีการ Build-Own-Operate (BOO) ซึ่งเป็นรูปแบบที่เอกชนจะเข้าประมูลแข่งขันกันเพื่อดำเนินกิจการนั้น โดยรัฐจะสนับสนุนให้เอกชนเป็นผู้ลงทุนในกิจการดังกล่าวเพื่อลดภาระและการลงทุนของรัฐ และเมื่อเอกชนดำเนินการแล้วรัฐจะรับซื้อผลผลิตจากภาคเอกชนนั้น 7. การจำหน่ายจ่ายโอนและขุบเลิกกิจการ (Trade sale and Liquidation) เมื่อกิจการนั้นหมดความจำเป็นที่รัฐจะต้องดำเนินการแล้ว และเอกชนสามารถดำเนินการได้ดีกว่า รัฐจะเลือกวิธีขุบเลิกจำหน่ายจ่ายโอนกิจการให้แก่เอกชนก็ได้ แต่จะต้องให้คณะรัฐมนตรีมีมติ (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2548 : 28-31)

ในประเทศไทยการให้เอกชนเข้าดำเนินการกิจการของรัฐ โดยเฉพาะในการจัดทำบริการสาธารณะนั้น มีมาตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์แล้ว แต่รูปแบบของการมอบให้เอกชนเข้าดำเนินการยังมิได้มีการจัดทำเป็นสัญญา ตัวอย่างของการมอบหมายกิจการของรัฐให้เอกชนเข้าดำเนินการแทนในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ได้แก่ กรณีที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานสัมปทานให้แก่บริษัทเดนมาร์กเพื่อสร้างทางรถไฟเอกชนสายแรกระหว่างกรุงเทพฯ ถึงสมุทรปราการ ซึ่งการมอบให้เอกชนเข้าดำเนินการในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเป็นการพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้แก่ผู้รับอนุญาต โดยไม่มีการออกกฎหมายมาควบคุมแต่อย่างใด คงกำหนดไว้เพียงในหนังสือพระบรมราชานุญาตว่าผู้รับอนุญาตและผู้อนุญาตจะต้องพึงปฏิบัติต่อกันอย่างไร

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมอบให้เอกชนเข้ามาดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะ คือ พระราชบัญญัติจัดวางการรถไฟแลทางหลวง พุทธศักราช 2464 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้มีลักษณะเป็นการผูกขาดกิจการรถไฟโดยรัฐ แต่สามารถมอบให้เอกชนทำกิจการดังกล่าวได้โดยจะต้องได้รับพระบรมราชานุญาตเป็นพิเศษ

เมื่อปี พ.ศ. 2471 ซึ่งเป็นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการตรากฎหมายมาควบคุมกิจการค้าขายอันเป็นสาธารณูปโภค คือ พระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือ

พาสกแห่งสาธารณชน พุทธศักราช 2471 โดยกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดประกอบกิจการค้าขายอันเป็นสาธารณูปโภคในประเทศไทย รวมทั้งกิจการที่เกี่ยวกับการประกันภัย ธนาคาร เครดิตฟองซิเอร์ และกิจการอื่นที่มีสภาพคล้ายคลึงกัน เว้นแต่จะได้รับพระบรมราชานุญาตหรือสัมปทานเสียก่อน แต่กฎหมายฉบับนี้ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรวม 2 ครั้ง กล่าวคือ การแก้ไขครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2485 เป็นการเปลี่ยนแปลงผู้มีหน้าที่อนุญาตจากพระมหากษัตริย์มาเป็นรัฐบาล ส่วนในการแก้ไขครั้งที่สองเมื่อปี พ.ศ. 2499 เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมให้การประกอบกิจการประเภทคลังสินค้าต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ด้วย เนื่องจากถือว่ากิจการคลังสินค้าเป็นกิจการค้าที่อาจกระทบถึงความปลอดภัยหรือความผาสุกของสาธารณชน กฎหมายฉบับดังกล่าวได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานกว่า 40 ปี จึงถูกยกเลิกโดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 58 ลงวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2515

ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าวได้วางเกณฑ์เกี่ยวกับกิจการค้าขายอันเป็นสาธารณูปโภคเสียใหม่ โดยกำหนดให้รัฐเป็นเจ้าของกิจการค้าขายอันเป็นสาธารณูปโภค และถ้าหากเอกชนจะเข้าประกอบกิจการดังกล่าวต้องได้รับอนุญาตหรือได้รับสัมปทานจากรัฐมนตรีซึ่งมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลกิจการนั้นๆ ก่อน แต่การอนุญาตหรือการได้รับสัมปทานจากรัฐมนตรีตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้ไม่มีแนวทางปฏิบัติหรือหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ทำให้การแสวงหาผลประโยชน์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นไปได้ง่าย ดังนั้น ภายหลังจากที่คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติได้ทำการรัฐประหารรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 รัฐบาลที่ได้จัดตั้งขึ้นใหม่โดยมีนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรีจึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ พ.ศ... เข้าสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ผ่านการพิจารณาพระราชบัญญัติฉบับนี้ จนได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2535 ซึ่งสาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว คือ การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาในเรื่องที่จะให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ โดยเฉพาะในโครงการที่มีการลงทุนหรือมีทรัพย์สินตั้งแต่หนึ่งพันล้านบาทขึ้นไป ทั้งนี้ เพื่อสร้างความโปร่งใสของหลักเกณฑ์และวิธีการก่อนที่จะมีการทำสัญญาให้เอกชนเข้ามาดำเนินการในกิจการของรัฐ โดยขอบเขตของพระราชบัญญัติฉบับนี้จะใช้บังคับแก่การให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ โดยเฉพาะในโครงการของรัฐที่มีวงเงินหรือทรัพย์สินตั้งแต่หนึ่งพันล้านบาทขึ้นไปซึ่งจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับนี้ และถึงแม้โครงการใดจะมีวงเงินไม่ถึงหนึ่งพันล้านบาทคณะรัฐมนตรีอาจกำหนดให้ต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับนี้ได้ แต่กฎหมายฉบับนี้ไม่ใช่บังคับกับการที่รัฐให้สัมปทานตามกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียมและการให้ประทานบัตรตามกฎหมายว่าด้วยแร่ ซึ่งการร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐนั้นจะเป็นการร่วมลงทุนกับเอกชนไม่ว่าโดยวิธีใด หรือมอบให้เอกชนลงทุนแต่ฝ่ายเดียว โดยวิธีการอนุญาต หรือให้สัมปทาน หรือให้สิทธิไม่ว่าในลักษณะใดก็ได้ โดยในส่วนขั้นตอนการปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้มี 3 ขั้นตอน คือ

- ขั้นตอนการเสนอโครงการเป็นขั้นตอนแรกที่จะต้องพิจารณาว่าโครงการดังกล่าวมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ที่จะให้เอกชนดำเนินการหรือไม่ อย่างไร โดยหน่วยงานเจ้าของโครงการจะต้องศึกษาวิเคราะห์โครงการในรายละเอียดก่อน สำหรับโครงการใหญ่ที่มีผลกระทบต่อประเทศและเป็นงานที่ต้องใช้เทคนิคสูงหรือเทคนิคใหม่ ควรมีที่ปรึกษามาช่วยหน่วยงานเจ้าของโครงการดำเนินการด้วย รวมถึงต้องมีการกำหนดขั้นตอน

การกลั่นกรองโครงการ โดยหน่วยงานที่มีความชำนาญหรือที่มีส่วนได้เสีย คือ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฐานะผู้ดูแลงบประมาณของรัฐเป็นผู้พิจารณาโครงการใหม่ และกระทรวงการคลังในฐานะผู้ดูแลทรัพย์สินของแผ่นดินเป็นผู้พิจารณาโครงการที่มีทรัพย์สินอยู่แล้ว

- ขั้นตอนการดำเนินโครงการเป็นขั้นตอนที่กำหนดให้มีหน่วยงานหลาย ๆ หน่วยงานที่มีความรู้ความชำนาญเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาให้คำแนะนำในการดำเนินโครงการ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย โดยมีกำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการตามมาตรา 13 ซึ่งมีผู้แทนจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาทำหน้าที่ดูแลขั้นตอนการดำเนินการคัดเลือกภาคเอกชนให้เข้าร่วมงานหรือดำเนินการกิจการของรัฐ แล้วจึงจะเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาแทนที่จะมอบให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการแต่เพียงผู้เดียวดังที่บัญญัติไว้ในประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 58 ลงวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2515

- ขั้นตอนการกำกับดูแลและติดตามผลเป็นขั้นตอนที่กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานตามมาตรา 22 เพื่อทำการกำกับดูแลโครงการที่ได้ทำสัญญาให้เอกชนเข้าดำเนินการไปแล้ว รวมทั้งการควบคุมให้เอกชนดำเนินการให้บริการ การจ่ายผลประโยชน์แก่รัฐและภาระต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในสัญญาให้เป็นไปอย่างถูกต้องจากหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติดังกล่าวก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ ซึ่งอาจสรุปประเด็นปัญหาที่เกิดจากกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ ดังนี้

6.1 ปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติไม่ชัดเจน เนื่องจากในขั้นตอนการเสนอโครงการได้มีการแยกพิจารณาเป็นโครงการใหม่กับโครงการที่มีทรัพย์สินอยู่แล้ว แต่กฎหมายฉบับนี้มิได้ให้ความหมายของคำว่า “โครงการใหม่” และ “โครงการที่มีทรัพย์สินอยู่แล้ว” จึงทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งจะต้องหาหรือต่อคณะกรรมการกฤษฎีกาอยู่เสมอ เป็นผลให้เกิดความล่าช้าในการที่จะดำเนินโครงการ ตัวอย่างโครงการที่ต้องประสบปัญหาในเรื่องนี้ เช่น โครงการระบบทางรถไฟและถนนยกระดับในเขตกรุงเทพมหานคร (โครงการไฮปเวลล์)

6.2 ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการคิดคำนวณมูลค่าการลงทุนของโครงการ เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้มิได้กำหนดถึงหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการคิดคำนวณมูลค่าของโครงการ รวมทั้งหาได้มีการออกกฎหมายลำดับรองเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้ ทำให้เกิดปัญหาว่าจะคิดคำนวณมูลค่าของโครงการนั้นอย่างไร และเมื่อหาหรือต่อคณะกรรมการกฤษฎีกาก็ได้เพียงหลักการทางกฎหมายในการคิดคำนวณเท่านั้น ตัวอย่างโครงการที่ต้องประสบปัญหาในเรื่องนี้ เช่น กรณีของการต่ออายุสัญญาประกอบกิจการเดินรถไฟท่องเที่ยวระหว่างทางรถไฟแห่งประเทศไทย กับ Eastern & Oriental Express Limited

6.3 ปัญหาเกี่ยวกับการกำกับดูแลโครงการ เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการประสานงานตามมาตรา 22 เพื่อทำหน้าที่ติดตามกำกับดูแลให้มีการดำเนินงานตามที่กำหนดในสัญญา รวมถึงรายงานผลการดำเนินงาน ความคืบหน้า ปัญหา และแนวทางการแก้ไขต่อรัฐมนตรีกระทรวงเจ้าสังกัด ทั้งนี้ตามมาตรา 23 แต่ข้อเท็จจริงกลับปรากฏว่ามีเฉพาะหน่วยงานเจ้าของโครงการ และฝ่ายเอกชนที่เข้าร่วมงานหรือดำเนินการเท่านั้นที่ทราบเรื่องราวทั้งหมดของโครงการ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นแล้วจึงค่อยมาพิจารณาแก้ไขปัญหานั้นภายหลัง ซึ่งกรณีดังกล่าวอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่คู่สัญญาฝ่ายรัฐและเอกชนได้ ทั้งนี้ดังเช่น ในกรณีของโครงการระบบทางรถไฟและถนนยกระดับในเขตกรุงเทพมหานคร (โครงการไฮปเวลล์)

6.4 ปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขสัญญาร่วมงานหรือการดำเนินการในภายหลัง เมื่อกฎหมายฉบับนี้มีได้ บัญญัติวิธีการแก้ไขสัญญาว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร จึงทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ซึ่งจะต้องหาหรือถึง แนวปฏิบัติในแต่ละกรณีต่อคณะกรรมการกฤษฎีกา เป็นผลให้เกิดความล่าช้า และบางครั้งแนวความเห็นของ คณะกรรมการกฤษฎีกาในเรื่องที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันกลับมีความเห็นที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น กรณีของการก่อสร้างส่วนต่อขยายโครงการจากอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิถึงสถานีขนส่งหมอชิต กับกรณีของการก่อสร้าง ส่วนต่อขยายโครงข่ายรถไฟฟ้าอีก 3 เส้นทาง คือ ส่วนต่อขยายสีลมข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา – ถนนตากสิน ส่วนต่อ ขยายจากอ่อนนุช – สำโรง และส่วนต่อขยายจากถนนนราธิวาสราชนครินทร์ – ถนนสาธุประดิษฐ์ เป็นต้น

6.5 ปัญหาเรื่องขอบเขตแห่งกฎหมายฉบับนี้ไม่ครอบคลุมถึงโครงการจ้างเหมาแบบเบ็ดเสร็จ เมื่อ บทบัญญัติมาตรา 5 แห่งกฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติถึงนิยามศัพท์ของการร่วมงานหรือดำเนินการไว้ไม่ครอบคลุม ถึงโครงการประเภทที่มีลักษณะเป็นการให้เอกชนลงทุนไปก่อน และภาครัฐผูกพันที่จะชำระคืนการลงทุนใน ภายหลังซึ่งได้แก่ โครงการจ้างเหมาแบบเบ็ดเสร็จ (Turnkey) ทำให้ในระยะหลัง ๆ ภาครัฐนิยมใช้รูปแบบนี้ใน การเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในกิจการของรัฐ แต่ก็อาจเกิดปัญหาเรื่องการทุจริตขึ้นได้ ดังเช่น โครงการ ก่อสร้างบ่อน้ำบาดาลเสียรวมคลองด่าน สมุทรปราการ หรือ โครงการทางด่วนบางนา-บางพลี-บางปะกง เป็นต้น

7. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากปัญหาที่ปรากฏตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2535 ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

7.1 ในส่วนของขั้นตอนการเสนอโครงการไม่ควรแยกพิจารณาเป็น “โครงการใหม่” กับ “โครงการที่มี ทรัพย์สินอยู่แล้ว” เพราะจะทำให้เกิดความสับสนในทางปฏิบัติ และควรกำหนดให้คณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นผู้พิจารณาผลการศึกษาและวิเคราะห์โครงการ ในกรณีที่กระทรวงเจ้าสังกัดเสนอ มาแต่เพียงองค์กรเดียวแล้วจึงนำผลการศึกษานั้นเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้พิจารณาต่อไป ซึ่งกรณีเช่นนี้จะทำให้ เกิดความชัดเจน และโครงการต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นย่อมสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

7.2 ควรเพิ่มบทบัญญัติในเรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขของการคิดคำนวณวงเงินหรือทรัพย์สินของ โครงการให้เป็นไปตามที่กระทรวงการคลังกำหนดโดยกฎกระทรวง และกระทรวงการคลังควรออกกฎกระทรวง ในเรื่องดังกล่าว ซึ่งจะทำให้การคิดคำนวณมูลค่าโครงการเกิดความชัดเจน รวมทั้งการคิดคำนวณมูลค่าโครงการ ของหน่วยงานเจ้าของโครงการเป็นด้วยความถูกต้องตามหลักการ

7.3 ควรบัญญัติให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระเข้ามาทำหน้าที่กำกับดูแลและติดตามผลของ โครงการแทน คณะกรรมการประสานงานตามมาตรา 22 ทั้งนี้ เพื่อให้การเฝ้าติดตามการดำเนินโครงการต่าง ๆ เป็นไปอย่าง ใกล้ชิด อันจะทำให้การควบคุมกำกับดูแลโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

7.4 ควรเพิ่มบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงสัญญาร่วมงานหรือดำเนินการ โดยนำ หลักการตามมาตรา 13 - 21 มาใช้โดยอนุโลม ทั้งนี้ เพื่อให้มีแนวทางปฏิบัติในเรื่องดังกล่าว

7.5 ควรเพิ่มขอบเขตของนิยามศัพท์คำว่า “ร่วมงานหรือดำเนินการ” ให้ครอบคลุมถึงการจ้างเอกชนให้ ดำเนินการ ไม่ว่าจะจ้างนั้นเอกชนจะได้รับสิทธิหรือประโยชน์อื่นใดโดยตรงหรือทางอ้อมนอกเหนือจาก ค่าจ้างด้วยหรือไม่ก็ตาม

8. รายการอ้างอิง

- กุลพล พลวัน. 2540. “หลักทั่วไปแห่งกฎหมายปกครอง.” ในเอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายมหาชนหน่วยที่ 8-15. (พิมพ์ครั้งที่ 22). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. 2549. หน่วยงานของรัฐที่มีส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ: องค์การมหาชนและหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- _____. 2551. คำอธิบายกฎหมายปกครอง. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. 2544. หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- _____. 2548. การแปรรูปรัฐวิสาหกิจไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ประยูร กาญจนกุล. 2538. คำบรรยายกฎหมายปกครอง. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลี ทองอุสวรรค์. 2540. “บริการสาธารณะ.” ในเอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายมหาชนหน่วยที่ 8-15. (พิมพ์ครั้งที่ 22). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- Pierre Guislain. 1987. *Divestiture of State Enterprises: An Overview of The Legal Framework*. London: World Bank.

**ปัญหาทางกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง: ศึกษาเฉพาะกรณีการบังคับคดี
เกี่ยวกับคำสั่งศาลและคำพิพากษาซ้ำ**

**LEGAL PROBLEMS ON JUDICIAL ORDER AND DOUBLE JUDGEMENT'S
EXECUTION ACCORDING TO THE CIVIL PROCEDURAL CODE**

เสมา จงไชโย

นักศึกษานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

E-mail: anan0262@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “ปัญหาทางกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง: ศึกษาเฉพาะกรณีการบังคับคดีเกี่ยวกับคำสั่งศาลและคำพิพากษาซ้ำ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหากฎหมายเกี่ยวกับปัญหากระบวนการพิจารณาของศาล อันเกิดจากการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาพิพากษาในเรื่องการฟ้องซ้ำ ปัญหาการบังคับคดีสองคำพิพากษาในเรื่องการเฉลี่ยทรัพย์ของลูกหนี้และสภาพบังคับของคำพิพากษาในศาลต่างประเทศที่มีผลและสภาพบังคับต่อคำพิพากษาของศาลไทย จากการศึกษาพบว่าปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาของศาลใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาพิพากษาในเรื่องการฟ้องซ้ำ ปัญหาการบังคับคดีสองคำพิพากษาในเรื่องการเฉลี่ยทรัพย์ของลูกหนี้และสภาพบังคับของคำพิพากษาในศาลต่างประเทศที่มีผลต่อคำพิพากษาของศาลไทยเป็นปัญหาทางกฎหมายที่มีลักษณะการที่ศาลใช้ดุลยพินิจในการตีความกฎหมายวิธีสบัญญัติที่เคร่งครัดจนเกินไปจนทำให้ลูกหนี้ต้องถูกบังคับคดีซ้ำอีกไม่มีที่สิ้นสุด นอกจากนั้นการตีความในกฎหมายวิธีสบัญญัติจะตีความตามตัวอักษรอย่างเคร่งครัดไม่ได้เพราะผิดหลักการตีความกฎหมาย ซึ่งจะต้องตีความตามเจตนารมณ์และตีความไปในทางที่ให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาไม่เป็นภาระแก่คู่ความมากเกินไป นอกจากนั้นในส่วนปัญหาการบังคับคดีของคำพิพากษาของศาลต่างประเทศนั้นยังไม่มีกฎหมายที่บัญญัติบังคับไว้เป็นการเฉพาะขึ้นอยู่กับการร้องขอของประเทศผู้มีคำพิพากษาที่จะบังคับเอาลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่อยู่ประเทศอื่น การยอมรับคำพิพากษาของศาลต่างประเทศหรือสภาพบังคับของคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ซึ่งถ้าคำพิพากษานั้นได้รับการยอมรับแล้ว ก็ย่อมมีผลในประเทศที่ทำการยอมรับ แต่อย่างไรก็ตาม ไม่จำเป็นที่คำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่ได้รับการยอมรับแล้วจะได้รับการบังคับด้วย กรณีดังกล่าวจึงเป็นปัญหาการบังคับคดีอยู่นั่นเอง ดังนั้นผู้ศึกษาขอเสนอแนะว่าปัญหาเกี่ยวกับเรื่อง การฟ้องซ้ำในกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการแก้ปัญหาด้วยการตีความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148 ที่ว่า “คำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว” แม้จะตีความว่า หมายถึงคำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็ตาม แต่ก็ยังมีปัญหาว่าคำพิพากษาเช่นว่านี้เป็นคำพิพากษาที่ออกมาในรูปแบบใด เช่น คำพิพากษาในชั้นตรวจฟ้อง หรือชั้นพิจารณา ซึ่งก็ยังเป็นปัญหาเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ปัญหาการบังคับคดีของคำพิพากษาสองคำพิพากษาเกี่ยวกับการเฉลี่ยหนี้ของลูกหนี้ รวมทั้งคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ผู้ศึกษาขอเสนอแนะว่าต้องมี

การแก้ไขในเรื่องการฟ้องซ้ำของศาลให้ได้เสียก่อน เช่น อาจจะมีมาตรการที่เป็นกฎหมายในลำดับเดียวกันมาควบคุมการดำเนินการตามมาตรการดังกล่าว และมาตรการในการบังคับคดีของศาลที่จะต้องหามาตราการในการบริหารจัดการคดีให้มีประสิทธิภาพมากกว่าที่จะบังคับเพียงใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 อันถือหลักการโต้แย้งสิทธิและการถูกกระทบสิทธิเป็นหลัก เนื่องจากหลักการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้นถือว่าเป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่ทุกบทบัญญัติแห่งกฎหมายนำไปใช้บังคับโดยอนุโลมแทบทั้งสิ้น เช่น บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 เป็นต้น นอกจากนี้ควรมีระบบการกำหนดประเด็นของการฟ้องไว้ในกฎหมาย โดยเมื่อศาลพิจารณาคดีหรือทำคำพิพากษาต้องเขียนประเด็นและแยกประเด็นอย่างชัดเจนไว้ในคำพิพากษาคำพิพากษาด้วย เพราะการทำคำพิพากษาหรือการพิจารณาคดีของศาลต้องกำหนดประเด็นและหน้าที่นำสืบอยู่แล้ว จึงควรให้ศาลกำหนดประเด็นออกมาอย่างชัดเจนแล้วกำหนดลงไว้ในฐานข้อมูลคดีเพื่อให้การค้นประเด็นแห่งคดีจะทำได้ง่ายมากยิ่งขึ้น ส่วนปัญหาการบังคับคดีของคำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนและในขณะเดียวกันก็ทำให้ไม่มีสภาพบังคับตามกฎหมาย ซึ่งถ้าพิจารณาแล้วก็พบว่า เป็นเพียงข้อเท็จจริงของการดำเนินคดีเท่านั้นคู่ความมีหน้าที่ที่จะต้องนำสืบให้ศาลเห็นว่า คำพิพากษาอย่างนั้นอยู่จริงแต่ก็เป็นเพียงประเด็นหนึ่งแห่งการดำเนินคดีเท่านั้น ไม่ได้หมายความว่า จะต้องดำเนินการได้เลยในปัญหาที่ผู้ศึกษาขอเสนอแนะว่าควรมีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าด้วยกฎหมายขัดกันให้เพิ่มเติมในส่วนของการมีคำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่เข้าซ้อนกับคำพิพากษาของศาลไทยว่าจะมีมาตรการอย่างไรเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นข้างต้น เช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติ มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ.2481

คำสำคัญ: การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ABSTRACT

The purpose of the study regarding “Legal Problems on Judicial Order and Double Judgment’s Execution According to the Civil Procedural Code” is to study the problems of Court’s judgment procedures resulting from using the discretion to make judgment on repeated prosecution; the problem of enforcement of two verdicts on averaging debtor’s assets and the enforcement condition of the effective verdict of foreign Court that affected the enforcement condition of the verdict of Thai Court. According to the study, it was found that the Court’s judgment procedures resulting from using the discretion to make judgment on repeated prosecution; the problem of enforcement of two verdicts on averaging debtor’s assets and the enforcement condition of the effective verdict of foreign Court that affected the enforcement condition of the verdict of Thai Court – is the law problem that the Court used its discretion to interpret the procedural law too seriously and inflexibly. As a result, the debtors must be enforced for such double judgment’s execution without the reasonable end of settlement. In addition, the interpretation according to the procedural code was actually unable to interpret based on only the letters because it was contradictory to the principle of judicial interpretation. The interpretation must be done as per honest intention and be on the way of judgment process

that would not burden the parties in a lawsuit too much. On the other hands, for the problem regarding the enforcement of the verdict of the foreign Court, there was no any specific legislation of law to make enforcement. It depended on the petition of the country, where the final verdict was made, that would enforce debtors according to the verdict in other countries. The acceptance of the verdict of the foreign Court or the enforcement condition of the verdict of the foreign Court would come into force, when that verdict was accepted, in the country, where the acceptance was made. However, it was not necessary that the verdict of the foreign Court, which has already been accepted, would come into force in Thailand. As a result, such case was the problem of lawsuit-related enforcement. Consequently, I would make a suggestion on the problem of repeated prosecution in the law of Thailand with regard to problem solving by the interpretation of Procedures of Civil Case Judgment Code; Section 148 mentioned that “The judgment or verdict is final”; although the interpretation means the judgment of the Court of First Instance, the problem still happened that the term “Judgment” is the judgment in what format, such as, the judgment in inspection level or in investigation level. This is still the problem at present. According to the enforcement of two verdicts with regard to averaging the debt of debtor and the verdict of the foreign Court, I suggest that there must be the correction of repeated prosecution of Court at first. For example, there may be the provisions of law in the same order to control the operation based on such provisions of law as well as the procedures of Court for receiving the case that requires the efficient measures of case management rather than receiving the case by using Procedures of Civil Case Judgment Code; Section 55 that mainly adheres the principle of rights argument and affected rights due to the fact the principles based on Procedures of Civil Case Judgment Code is considered a general law principle that every provision of law uses for adaptable enforcement such as the provision in Procedures of Criminal Case Judgment Code; Section 15. In addition, it should have the system that defines the subject of prosecution in the law in order to let Court write the subject or clarify the issue obviously in case of considering the case or making the verdict because making the verdict or considering the case by Court requires the determination of issue and investigating duty; therefore, Court should determine the issue obviously and also determine in lawsuits database in order to make the search of lawsuit issues easier. According to the problem of enforcement of the foreign Court, the certain criteria did not exist and at the same time there was no enforcement condition based on law. After consideration, it was found that it was only the fact of prosecution. The litigant or the party in a lawsuit must bring witness or evidence to Court to attest that such verdict or judgment really exists. Anyhow, it was only an issue of prosecution. It did not mean that the operation was able to be done immediately. With regard to this problem, I suggest it should have amendment of the Contradictory Laws Act by making an addition in a part regarding the case of having the verdict of the foreign Court that overlaps the verdict of Thai Court about what should be the measures for solving the foresaid problem as same as defined in the Contradictory Laws Act, 1938; Section 8.

KEYWORD : Execution of judgments or orders

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาในคดี เลขที่ 952/2541, 4597/2542, 4170/2540, 5201/2547, 128/2548 ซึ่งเป็นคำพิพากษาในมูลคดีเดียวกันและจำเลยต้องถูกบังคับคดีทั้งห้าคดี เมื่อพิจารณาจากหลักอำนาจฟ้อง (Theory of Prerequisites for Prosecution) ถือว่าเป็นเงื่อนไขที่จะให้อำนาจในการเริ่มต้นคดีและดำเนินคดี การที่เจ้าพนักงานและศาลจะเริ่มต้นคดี หรือบังคับคดีใดจะต้องไม่อยู่ภายใต้การบังคับคดีสองคดีในเรื่องเดียวกันตามหลักที่เรียกว่า Double Jeopardy ที่ใช้อยู่ในระบบของกฎหมายอาญา ซึ่งมีความแตกต่างจากหลัก Res Judicata และ Collateral Estoppel ที่ใช้ในหลักของกฎหมายแพ่ง (หรือที่กฎหมายอังกฤษเรียกว่า Issue Estoppel) กล่าวคือ หลัก Double Jeopardy จะพิจารณาว่า ถ้าจำเลยถูกดำเนินคดีไปถึงขั้นตอนที่เรียกว่า Jeopardy Attached แล้ว ห้ามฟ้องจำเลยหรือนำตัวจำเลยมาพิจารณาพิพากษาในความผิดเดียวกันนั้นอีก ส่วนหลัก Res Judicata เป็นหลักที่ใช้ในคดีแพ่งนั้นแต่นำมาอนุโลมใช้ในคดีอาญาด้วย หลักนี้จะพิจารณาว่าคดีก่อนที่จะต้องมีการพิพากษาถึงที่สุดในความผิดที่จำเลยถูกฟ้องแล้ว จึงจะห้ามโจทก์ฟ้องจำเลยนั้นในเรื่องเดียวกันอีกและสำหรับหลัก Collateral Estoppels ก็เหมือนกับหลัก Issue Estoppel ในกฎหมายอังกฤษ คือ เป็นหลักกฎหมายที่ใช้ในคดีแพ่งนั่นเอง ที่ห้ามคู่ความนำประเด็นที่ศาลได้วินิจฉัยไปแล้วมาฟ้องร้องกันอีกไม่ว่าความผิดในคดีก่อนกับความผิดในคดีหลังจะเป็นเรื่องเดียวกันหรือไม่คงพิจารณาแต่เพียงว่าประเด็น (Issue) ที่ปรากฏในฟ้องฉบับหลังนี้เป็นประเด็นที่ศาลได้วินิจฉัยมาแล้วหรือไม่ หลัก Collateral Estoppels นี้แตกต่างจากหลัก Issue Estoppel ของกฎหมายอังกฤษตรงที่หลัก Issue Estoppel นั้นไม่นำมาใช้ในคดีอาญาด้วย ส่วนหลัก Collateral Estoppel นำไปอนุโลมใช้ในคดีอาญาด้วยโดยถือเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบเรื่อง Double Jeopardy ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาหลัก Res Judicata เนื่องจากเป็นทฤษฎีที่ใช้ในกฎหมายแพ่งโดยจะเปรียบเทียบกับหลัก Double Jeopardy ที่ใช้ในกฎหมายอาญาและจะได้ทำการศึกษารายละเอียดของทฤษฎีดังกล่าวและกฎหมายของประเทศต่างๆ ที่ได้รับอิทธิพลต่อหลักทฤษฎีดังกล่าว เช่น กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอังกฤษ และกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของสหรัฐอเมริกา ในส่วนของระบบกฎหมายไทยนั้นได้บัญญัติในเรื่องหลักการฟ้องซ้ำในคดีแพ่งไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148 ซึ่งกำหนดไว้ว่า คดีที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้วห้ามมิให้คู่ความเดียวกันหรือฟ้องกันอีกในประเด็นที่ได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน นอกจากเป็นกรณีกระบวนการพิจารณาชั้นบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล เมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148 ตามที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายมุ่งที่จะคุ้มครองมิให้ถูกหนีตามคำพิพากษาหรือผู้ถูกฟ้องคดีต้องรับผิดชอบซ้ำหรือรับผิดชอบซ้ำอีกและเป็นการป้องกันมิให้มีการนำกระบวนการยุติธรรมมาใช้เพื่อเป็นการกลั่นแกล้งกันระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ และสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งนั้นเป็นเรื่องมิให้ลูกหนีตามคำพิพากษาต้องถูกบังคับคดีในเรื่องเดียวกันซ้ำถึงสองครั้งซึ่งจะไม่ยุติธรรมและขัดต่อทฤษฎีกฎหมายตามหลักการห้ามมิให้ฟ้องซ้ำในเรื่องเดียวกัน (Res Judicata) ดังนั้นจำเลยก็จะไม่ถูกบังคับคดีซ้ำในเรื่องเดียวกัน แต่กระนั้นก็ตามถ้ามีการฟ้องซ้ำในเรื่องเดียวกันนั้นหลุดรอดออกมาจะทำอย่างไร และลูกหนีตามคำพิพากษาหรือผู้ที่แพ้คดีจะถูกบังคับตามคำพิพากษาในเรื่องเดียวกันนั้นจะยุติธรรมแก่จำเลยหรือไม่ นอกจากนั้นมิใช่แต่เฉพาะในเรื่องคำพิพากษาซ้ำอย่างเดียวกันที่เป็นปัญหาในทางวิชาการ แต่ยังมีคำสั่งของศาลที่ซ้ำก็ได้เช่นกัน ดังเช่นคำสั่งที่เกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาที่สามารถออกคำสั่งซ้ำกันได้เช่นกัน หรือแม้แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 290 จะได้บัญญัติไว้เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินอย่างใดของลูกหนีตาม

คำพิพากษาไว้แทนเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาแล้ว ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาอื่นยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นซ้ำอีกก็ตาม แต่ถ้าเป็นคำสั่งของศาลตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 253, 253 ทวิ, 254 ศาลก็สามารถมีคำสั่งบังคับยึดหรืออายัดซ้ำอีกได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 952/2541) เพราะการออกคำสั่งตามมาตราดังกล่าวเป็นคำสั่งที่มีใช้คำสั่งที่เป็นคำสั่งบังคับตามคำพิพากษามาที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้ยื่นคำขอต่อศาลไว้ ซึ่งปัญหานี้ผู้ศึกษาจะได้ทำการศึกษาจากคดี 952/2541 การที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเป็นบริษัทที่ได้ฟ้องคดีจนถูกหนีตามคำพิพากษาแพคดีและถูกบังคับคดีไปบางส่วนแล้วแต่ยังไม่อาจบังคับคดีเสร็จเนื่องจากมีการปรับเปลี่ยนกรรมการบริหารงานภายในบริษัท จนในที่สุดมีกรรมการบริหารบริษัทชุดใหม่เข้ามาแทนที่จะนำคำพิพากษานั้นมาบังคับคดีต่อไป แต่กลับนำมูลหนี้เดิมมาทำการฟ้องคดีใหม่เนื่องจากระยะเวลาที่กำหนดไว้ถูกจำกัดโดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 จนถูกหนีตามคำพิพากษาค้นเดิมแพคดีในมูลหนี้เดิมอีก ทำให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาสามารถนำคำพิพากษาดังกล่าวมาบังคับได้ใหม่และเริ่มต้นบังคับคดีได้อีก นอกจากนี้การที่ประธานศาลฎีกาได้ออกระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติที่มีคำพิพากษาซ้ำ โดยให้นำเอาคำพิพากษาล่าสุดมาใช้บังคับปัญหานี้อาจจะทำให้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148 ไม่มีสภาพบังคับไปเลยก็เป็นได้เนื่องจากการที่จะป้องกันมิให้คำพิพากษาซ้ำแทนที่จะเป็นกฎหมายตามมาตราดังกล่าวที่จะเป็นมาตรการกรองคดีมิให้มีคำพิพากษาซ้ำ แต่กลับนำเอาระเบียบประธานศาลฎีกาซึ่งเป็นกฎหมายคนละศักดิ์กันมาใช้บังคับเหนือกฎหมายกฎหมายที่มีศักดิ์สูงกว่า ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หลังจากนั้นผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางกฎหมายในการบังคับคดีของคำพิพากษาซ้ำในคดีแพ่ง นอกจากนี้ก็จะทำการศึกษากฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการบังคับคดีซ้ำในคำพิพากษาสองคำพิพากษา เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะวิเคราะห์ปัญหาที่ได้กำหนดไว้ และสรุปรวมทั้งแนวทางการเสนอแนะปัญหาดังกล่าว

2. ขอบเขตของการศึกษา

ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการบังคับคดีของคำพิพากษาซ้ำในคดีแพ่ง ที่เกี่ยวข้องกับ การบังคับคดีสองคำพิพากษาในมูลหนี้เดียวกัน โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการฟ้องคดีของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในประเด็นดังต่อไปนี้ เมื่อประธานศาลฎีกามีแนวคิดเกี่ยวกับการประกาศระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติในเรื่องการมีคำพิพากษาซ้ำทำให้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148 ไม่มีสภาพบังคับตามกฎหมาย และประเด็นปัญหาการบังคับคดีในคำพิพากษาซ้ำไม่ว่าจะเป็นคำพิพากษาซ้ำหรือคำสั่งของศาลซ้ำกับคำพิพากษา รวมทั้งสภาพบังคับของคำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่มีผลต่อการพิจารณาคำพิพากษาของศาลไทยและผู้ศึกษา จะทำการศึกษากฎหมายของประเทศอังกฤษ และระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกาที่ได้รับอิทธิพลต่อระบบกฎหมาย Common Law โดยการเปรียบเทียบกับระบบ Civil Law ของประเทศไทย และจะได้ทำการค้นหาเพื่อให้ได้

3. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาทางกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งการบังคับคดีเกี่ยวกับคำสั่งศาลและคำพิพากษาซ้ำ
2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาพิพากษาในเรื่อง

การฟ้องช้ำของไทยและต่างประเทศ ปัญหาการบังคับคดีและสภาพบังคับของคำพิพากษาศาลต่างประเทศ

3. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาพิพากษาในเรื่องการฟ้องช้ำของไทยและต่างประเทศ ปัญหาการบังคับคดีและสภาพบังคับของคำพิพากษาศาลต่างประเทศ

4. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งการบังคับคดีเกี่ยวกับคำพิพากษาช้ำ การใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาพิพากษาในเรื่องการฟ้องช้ำ

5. เพื่อศึกษาแนวทางให้ได้มาซึ่งบทสรุปและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งการบังคับคดีเกี่ยวกับคำสั่งและคำพิพากษาช้ำ

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 ทำให้ทราบถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาทางกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งการบังคับคดีเกี่ยวกับคำสั่งศาลและคำพิพากษาช้ำ

4.2 ทำให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาพิพากษาในเรื่องการฟ้องช้ำของไทยและต่างประเทศ ปัญหาการบังคับคดีและสภาพบังคับของคำพิพากษาศาลต่างประเทศ

4.3 ทำให้ทราบถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาพิพากษาในเรื่องการฟ้องช้ำของไทยและต่างประเทศ ปัญหาการบังคับคดีและสภาพบังคับของคำพิพากษาศาลต่างประเทศ

4.4 ทำให้ได้มาซึ่งการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งการบังคับคดีเกี่ยวกับคำพิพากษาช้ำ การใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาพิพากษาในเรื่องการฟ้องช้ำ

4.5 ทำให้ได้มาซึ่งแนวทางให้ได้มาซึ่งบทสรุปและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งการบังคับคดีเกี่ยวกับคำสั่งและคำพิพากษาช้ำ

5. วิธีดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษาวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าจากเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลต่างๆ อันเกี่ยวข้องกับปัญหาทางกฎหมายในการบังคับคดีของคำพิพากษาช้ำในคดีแพ่ง ตลอดจนตำรากฎหมาย ตัวบทกฎหมาย บทความทางวิชาการ ในสาขานิติศาสตร์ และสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง ค้นคว้าในห้องสมุดของทางมหาวิทยาลัย และของทางสถาบันต่างๆ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าทางอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ที่ปรากฏอยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และนำมาเสนอแนะแก้ไขปัญหาทางกฎหมายต่อไป

6. สรุปผลการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ในประเด็นแรกว่าปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาของศาลใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาพิพากษาในเรื่องการฟ้องช้ำ โดยมีแนวทางในการวิเคราะห์ว่าศาลใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่เคร่งครัดจนเกินไปจนทำให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องได้รับผลกระทบจากการตีความของศาลมากเกินไป ในประเด็นที่สองปัญหาการบังคับคดีสองคำพิพากษาในเรื่องการเฉลี่ยทรัพย์ของลูกหนี้ ซึ่งประเด็นนี้แทนที่จะต้องตีความกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่เคร่งครัดแต่ศาลกลับตีความไปในทางที่ทำให้ลูกหนี้ตาม

คำพิพากษาได้รับผลกระทบเช่นเดียวกันแทนที่กฎหมายได้มีเจตนารมณ์เพื่อให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับประโยชน์ในการที่จะไม่ถูกบังคับคดีกับทรัพย์สินของลูกหนี้จนทำให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่อาจจะมีกำลังพอในการที่จะชำระหนี้ได้ ส่วนสภาพบังคับของคำพิพากษาในศาลต่างประเทศที่มีผลต่อคำพิพากษาของศาลไทย ก็ไม่มีสภาพและแนวทางในการใช้ที่กำหนดโดยกฎหมายแต่อย่างใด เพราะกฎหมายไทยยังไม่มีกำหนดหลักการไว้อย่างเด่นชัด โดยถือหลักการร้องขอจากประเทศผู้ร้องขอเท่านั้น แม้ถ้ามีการร้องขอการบังคับคดีก็ไม่มีสภาพบังคับอยู่ตนเอง จึงทำให้ปัญหานี้เป็นปัญหาที่ต้องมีการดำเนินการและแก้ไขกฎหมายต่อไป

7. บทสรุป

ในการศึกษาเรื่องปัญหาทางกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งศึกษาเฉพาะกรณีการบังคับคดีเกี่ยวกับคำพิพากษาซ้ำ ที่ผู้ศึกษาได้วางแนวสภาพปัญหาไว้ในบทที่ 1 โดยกำหนดไว้ว่าการฟ้องซ้ำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148 และหมวดของการบังคับคดีไม่ว่าจะเป็นการบังคับคดีชั่วคราวก่อนมีคำพิพากษาหรือการบังคับคดีตามคำพิพากษาโดยเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานั้น และการวิเคราะห์จากหลักการที่กำหนดไว้ตามหลักกฎหมายต่างประเทศ หลักกฎหมายสากล รวมทั้งหลักกฎหมายของไทย ตามหลัก Res Judicata หลัก Double Jeopardy หลักการบังคับคดีซ้ำของคำพิพากษาสองคำพิพากษา รวมทั้งการศึกษากฎหมายของไทยในเรื่องการฟ้องซ้ำและการบังคับคดีซ้ำในสองคำพิพากษา หลักกฎหมายต่างประเทศ เช่น ระบบกฎหมาย Common Law หลักกฎหมาย Civil Law และกฎหมายของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส แล้วเห็นว่าระบบกฎหมายของประเทศไทยนั้นต้องมีมาตรการที่จะมากลั่นกรองคดีอีกชั้นหนึ่งเพื่อให้ไม่หลุดรอดการพิจารณาพิพากษาคดี เพราะถ้าปรากฏว่าไม่มีคู่ความโต้แย้งและในขณะเดียวกันศาลก็ไม่ปรากฏข้อกฎหมายในเรื่องดังกล่าวแล้วย่อมถือว่าเป็นการพิจารณาโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้พิพากษาศาลฎีกาเห็นว่า เป็นกระบวนการพิจารณาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและเมื่อมีคำพิพากษามาแล้วย่อมเป็นคำพิพากษาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเช่นกัน ตามหลักดอกผลของตนไม่มีพิษที่เมื่อต้น ไม่มีพิษดอกและผลของตนไม้นั้นย่อมมีพิษตามไปด้วย แต่ถ้าพิจารณาแล้วถ้าปรากฏว่าคดีหลังพิจารณาไปโดยถูกต้องตามหลักกระบวนการพิจารณาที่กำหนดไว้ในกฎหมายแล้วย่อมถือว่าเป็นกระบวนการพิจารณาที่ชอบด้วยกฎหมายจะถือว่าไม่ชอบได้อย่างไร และในขณะเดียวกันถ้าเห็นว่าเป็นคำพิพากษาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้วจะโต้แย้งอย่างไรซึ่งประเด็นนี้ผู้ศึกษาขอสรุปว่าควรที่จะมีการพิจารณาของศาลอย่างรอบคอบและควรมีระบบกฎหมายที่ให้ศาลอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังตามที่กำหนดอย่างเดียวกับกฎหมายอาญาโดยกำหนดไว้ว่าก่อนดำเนินกระบวนการพิจารณาให้ศาลอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังถึงสภาพแห่งคำฟ้อง รวมทั้งข้อหาว่าจำเลยถูกฟ้องในข้อหาใดและจะรับสารภาพหรือปฏิเสธอย่างไร (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172)

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงขอสรุปประเด็นตามที่กำหนดตามที่ผู้ศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาของศาลใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาพิพากษาในเรื่องการฟ้องซ้ำในปัญหานี้ผู้ศึกษาขอสรุปว่าการที่จะเป็นฟ้องซ้ำหรือไม่เป็นการใช้ดุลยพินิจของศาลเป็นหลักโดยมีกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148 เป็นฐานในการวินิจฉัยว่าคดีใดเป็นฟ้องซ้ำหรือไม่เป็นฟ้องซ้ำ และในขณะเดียวกันไม่ว่าจะเป็นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 ที่เปิดช่องให้ศาลใช้ดุลยพินิจยกปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนขึ้นมาวินิจฉัย แม้ในเรื่องดังกล่าวจะเป็น

เรื่องนอกฟ้องนอกประเด็นก็ตาม นอกจากนั้นในปัญหานี้ก็เปิดช่องให้จำเลยหรือคู่ความกล่าวอ้างขึ้นเพื่อหักล้างคดีของคู่ความฝ่ายตรงข้ามได้ก็ตาม แต่ก็ยังปรากฏคดีที่ผู้ศึกษาได้หยิบยกมาเป็นปัญหาที่ลูกหนี้จะต้องถูกบังคับคดีสองคดีในมูลหนี้เดียวกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่จะใช้เพียงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148 อย่างเดียวไม่ได้อีกแล้ว

2. ปัญหาการบังคับคดีสองคำพิพากษาในเรื่องการเฉลี่ยทรัพย์ของลูกหนี้ ปัญหานี้เป็นปัญหาที่พัวพันมาจากประเด็นแรกที่ผู้ศึกษาได้กำหนดไว้ ซึ่งแทนที่ศาลจะเป็นผู้กำหนดบรรทัดฐานเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่ก็มีได้เป็นเช่นนั้นศาลกลับพิพากษาบังคับคดีซ้ำอีกจนเป็นปัญหาต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษา

3. สภาพบังคับของคำพิพากษาในศาลต่างประเทศที่มีผลต่อคำพิพากษาของศาลไทย ส่วนในประเด็นปัญหานี้เป็นปัญหาอีกปัญหาหนึ่งที่ศาลของประเทศไทยยอมรับมาน้อยเพียงใดซึ่งตามหลักกฎหมายพยานหลักฐานก็กำหนดไว้เพียงว่าเป็นประเด็นๆ หนึ่งในคดีที่มีเพียงลักษณะเป็นข้อเท็จจริงเท่านั้นมิใช่เป็นหลักของสภาพบังคับทางกฎหมายแต่อย่างใด แต่ถามว่าลูกหนี้ก็ต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศเช่นกันในกรณีนี้กฎหมายของไทยก็ไม่ครอบคลุมกันปัญหาดังกล่าวแต่อย่างใด

8. ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องฟ้องชำระในกฎหมายของประเทศไทยในบทที่ 4 นั้น การแก้ปัญหาคือการตีความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148 ที่ว่า “คำพิพากษาหรือคำสั่งที่สุดแล้ว” แม้จะตีความว่า หมายถึงคำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็ตาม แต่ก็ยังมีปัญหาว่าคำพิพากษาเช่นนี้เป็นคำพิพากษาที่ออกมาในรูปแบบใด เช่น คำพิพากษาในชั้นตรวจฟ้อง หรือชั้นพิจารณา ซึ่งก็ยังเป็นปัญหาเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ปัญหาการบังคับคดีของคำพิพากษาสองคำพิพากษา รวมทั้งคำพิพากษาของศาลต่างประเทศนั้น ผู้ศึกษาขอเสนอแนะว่าต้องมีการแก้ไขในเรื่องการฟ้องชำระของศาลให้ได้เสียก่อน เช่น อาจจะมีมาตรการที่เป็นกฎหมายในลำดับเดียวกันมาควบคุมการดำเนินการตามมาตรการดังกล่าว และมาตรการในการรับคดีของศาลที่จะต้องหามาตรการในการบริหารจัดการคดีให้มีประสิทธิภาพมากกว่าที่จะรับคดีเพียงใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 อันถือหลักการโต้แย้งสิทธิและการถูกกระทบสิทธิเป็นหลัก เนื่องจากหลักการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้นถือว่าเป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่ทุกบทบัญญัติแห่งกฎหมายนำไปใช้บังคับโดยอนุโลมแทบทั้งสิ้น เช่น บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 เป็นต้น นอกจากนั้นควรมีระบบการกำหนดประเด็นของการฟ้องไว้ในกฎหมายโดยเมื่อศาลพิจารณาคดีหรือทำคำพิพากษาต้องเขียนประเด็นและแยกประเด็นอย่างชัดเจนไว้ในคำพิพากษาคด้วย เพราะการทำคำพิพากษาหรือการพิจารณาคดีของศาลต้องกำหนดประเด็นและหน้าที่นำสืบอยู่แล้ว จึงควรให้ศาลกำหนดประเด็นออกมาอย่างชัดเจนแล้วกำหนดลงไว้ในฐานข้อมูลคดีเพื่อให้การค้นประเด็นแห่งคดีจะทำได้ง่ายมากยิ่งขึ้น ส่วนการบังคับคดีของคำพิพากษาของศาลต่างประเทศก็ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนและในขณะเดียวกันก็ทำให้ไม่มีสภาพบังคับตามกฎหมาย ซึ่งถ้าพิจารณาแล้วก็พบว่าเป็นเพียงข้อเท็จจริงหรือของการดำเนินคดีเท่านั้นคู่ความมีหน้าที่ที่จะต้องนำสืบให้ศาลเห็นว่ามีการดำเนินคดีได้เสียในปัญหานี้ผู้ศึกษาขอเสนอแนะว่าควรมีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าด้วยกฎหมายขัดกันให้เพิ่มเติมในส่วนของการมีคำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่เข้าซ้อนกับคำพิพากษาของศาลไทยว่าจะมีมาตรการ

อย่างไรเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นข้างต้น เช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติ มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งแห่งกฎหมาย พ.ศ.2481

9. รายการอ้างอิง

กิตติพงษ์ ศรีโรจน์. 2529. “ฟ้องชำในคดีอาญา.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญา
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กิตติศักดิ์ ปรกติ. 2551. *ความเป็นมาและหลักการใช้นิติวิธีในระบบซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์*.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย. 2551. *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ภาค 1 ถึง ภาค 3)*. กรุงเทพฯ:
วิญญูชน.

เดชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์. 2516. *โทษอาญาหรือทางแพ่ง*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ผลกระทบของชุมชนจัดสรรล้อมรั้วที่มีผลต่อการเข้าถึงชุมชนเดิมในจังหวัดนนทบุรี
THE IMPACT OF GATED, SUBDIVIDED COMMUNITIES ON ACCESS TO
EXISTING COMMUNITIES IN NONTHABURI PROVINCE

มรกต วรชัยรุ่งเรือง

นิติระดับปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail : popurp33@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาผลกระทบด้านการเข้าถึงชุมชนเดิม ภายหลังจากมีชุมชนจัดสรรปิดล้อมพื้นที่ กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี โดยใช้การวิเคราะห์โครงข่ายการสัญจรและการเข้าถึง (Space Syntax) ควบคู่การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) สำหรับชี้วัดหาผลกระทบ ข้อมูลรวบรวมจากกรมโยธาธิการและผังเมือง กรมที่ดิน และการสำรวจภาคสนาม ข้อมูลประกอบด้วย ข้อมูลบ้านจัดสรรและชุมชนเดิมในจังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาโครงข่ายการสัญจรและศักยภาพการเข้าถึง สรุปได้ดังนี้ ชุมชนจัดสรรล้อมรั้วที่ติดกับชุมชนเดิมในพื้นที่ทุกขนาดและระดับราคา รูปแบบการบริหารแบบมีนิติบุคคลและสาธารณะ ล้วนส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึงชุมชนเดิมในพื้นที่ โดยค่าศักยภาพการเข้าถึงในระดับพื้นที่โดยรวมพบว่า ค่าการถึงเข้าชุมชนเดิมก่อนมีชุมชนจัดสรรมาปิดล้อมสูงกว่าภายหลังจากมีชุมชนจัดสรรปิดล้อม เช่นเดียวกับค่าศักยภาพการเข้าถึงในระดับพื้นที่เฉพาะและค่าความเชื่อมต่อของโครงข่ายถนน หรืออาจกล่าวได้ว่าชุมชนจัดสรรส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึงชุมชนเดิม ส่วนค่าสัมประสิทธิ์ความสามารถในการทำความเข้าใจเมืองพบว่าสัมประสิทธิ์ความสามารถในการทำความเข้าใจเมืองทุกพื้นที่ทั้งก่อนและหลังการมีชุมชนจัดสรรปิดล้อมชุมชนเดิมอยู่ในระดับต่ำ เช่นเดียวกับสัมประสิทธิ์ความผสาน หรืออาจกล่าวได้ว่าชุมชนจัดสรรส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึงชุมชนเดิมเล็กน้อย สัมพันธ์กับผลการศึกษาด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งอธิบายเหตุผลด้านความรู้สึกของผู้ที่ได้รับผลกระทบ ส่วนใหญ่รู้สึกว่าได้ผลกระทบแต่ไม่มากนัก มีเพียงบางประเด็น เช่น ประเด็นด้านการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการเดินทางบริการสาธารณะที่ไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ และไม่มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นประชาชนในพื้นที่ ก่อนสร้างหมู่บ้านจัดสรร ที่ทุกชุมชนเดิมประสบปัญหาพร้อมกัน จากผลการศึกษาทั้ง 2 วิธีการคือการวิเคราะห์โครงข่ายการสัญจรและการเข้าถึงควบคู่การสัมภาษณ์เชิงลึกตรงตามสมมติฐานและสอดคล้องกัน โดยระบุว่าชุมชนเดิมได้รับผลกระทบด้านการเข้าถึงจากชุมชนจัดสรร สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงการทำงานด้านการวางแผนที่ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและประชาชนไม่ทราบถึงข้อกำหนดในการเรียกร้องสิทธิส่วนบุคคลอันเป็นผลจากการขาดข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ

คำสำคัญ : ชุมชนจัดสรรล้อมรั้ว ชุมชนเดิม การเข้าถึง โครงข่ายการสัญจรและการเข้าถึง

ABSTRACT

The purpose of this study is the impact of gated and subdivided communities on access to existing communities in Nontaburi Province. This impact is indicated by using Space Syntax analyzing with an in-depth interview. Data includes number of housing estates and existing communities in Nontaburi Province which was gathered from Department of Public Works and Towns & Country Planning, Department of Lands and field survey. From Space Syntax shows that gated and subdivided communities close to existing communities; in small, medium, large area and low, medium, high price, management model as a corporation and similar public. All of them affect to the access on existing communities. The result of Global Integration Value, Local Integration Value and Connectivity Value show that gated and subdivided communities' effect significantly on access to existing communities. The value of the access in existing communities before building the gated communities are higher than the value of the access in existing communities after building the gated communities. The result of Intelligibility Value and Syntax Value show that gated and subdivided communities slightly effect on access to existing communities. Intelligibility Value in all area both before and after building the gated communities and Syntax Value are low. These values also relates to the result from in-depth interview. The finding from in-depth interview shows that existing communities was not significantly affected from gated communities. There are few problems, for example, the change of route access, public service cannot access the area and no public hearing before making housing estates which all communities share the same problem. Hence, both results in Space Syntax analysis and in-depth interview show that existing communities are affected from gated communities. These reflect the development planning process lacks of public's participation and legal information publicity from government in Thailand.

KEYWORDS: Gated community, Existing community, Access, Space Syntax

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชนจัดสรรล้อมรั้วเป็นปรากฏการณ์การเจริญเติบโตของเมืองรูปแบบหนึ่งที่เมืองใหญ่ทั่วโลกต้องเผชิญหน้า เป็นรูปแบบการจัดสรรที่อยู่อาศัยสมัยใหม่ภายในเมือง โดยในประเทศไทยชุมชนจัดสรรล้อมรั้วที่พบเห็นมากที่สุดคือ หมู่บ้านจัดสรร ในปี พ.ศ. 2538-2548 เมืองที่มีอัตราการเติบโตของชุมชนจัดสรรล้อมรั้วสูงสุดของประเทศไทย คือจังหวัดปทุมธานี ภูเก็ต นนทบุรี ระนอง กระบี่ ชลบุรี แม่ฮ่องสอน ระยอง สมุทรปราการ ยะลา โดยจังหวัดปทุมธานี นนทบุรี สมุทรปราการ เป็นผลจากการรองรับการขยายตัวด้านที่อยู่ของกรุงเทพมหานคร (สัมมา คีตสิน, 2549)

ปรากฏการณ์การเจริญเติบโตของเมืองในลักษณะดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของชุดความคิดที่ต้องการสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของการใช้ชีวิตของชนชั้นกลางในเมืองใหญ่ ซึ่งต้องการความเป็นส่วนตัว ปลอดภัย โดยสะท้อนออกมาในรูปแบบของการล้อมรั้วที่อยู่อาศัยของชุมชนจัดสรร การล้อมรั้วที่อยู่อาศัยของชุมชนจัดสรรทำได้ด้วยวิธีการทางกายภาพ และวิธีการทางจิตใจ ทางกายภาพนิยมใช้สิ่งปลูกสร้างหรือแนวเขตธรรมชาติ (คลอง

พื้นที่รกร้าง ฯลฯ) เป็นเขตแบ่งชุมชนล้อมรั้วออกจากชุมชนอื่นในพื้นที่ ส่วนทางจิตใจทำโดยการปลูกฝังค่านิยมของคนในชุมชนจัดสรรล้อมรั้วให้รู้สึกเป็นปรีภัยกับบุคคลภายนอกที่เข้ามาในชุมชน (ไชศรี ภัคดีสุขเจริญ, 2551)

จากอัตราการขยายตัวของชุมชนจัดสรรล้อมรั้วที่เพิ่มสูงขึ้นทั้งในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่งผลกระทบต่อชุมชนเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลกระทบด้านกายภาพที่สำคัญที่สุดคือด้านการเข้าถึง การเข้าถึงเชิงพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ การเข้าถึงเชิงพื้นที่สัมพันธ์กับรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน การดำเนินชีวิต สาธารณูปโภคสาธารณูปการตลอดจนบริการสาธารณะต่างๆ หากการเข้าถึงเชิงพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลกระทบต่อมนุษย์ทั้งด้านบวกและด้านลบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในประเทศไทยการศึกษาหัวข้อผลกระทบจากชุมชนจัดสรรมีน้อยมาก มีเพียงผลการศึกษาของ เพิ่มศักดิ์ พูลพร (2548) ที่ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาจราจรและโครงข่ายพื้นที่ปิดล้อมของกรุงเทพมหานคร โดยการศึกษาดังกล่าว บอกเพียงผลกระทบในภาพกว้างของพื้นที่ปิดล้อมขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานคร ไม่ได้ลงลึกรายละเอียดส่วนของหมู่บ้านจัดสรร จึงเห็นสมควรในการศึกษาในส่วนดังกล่าว

คำถามสำหรับงานวิจัย

ชุมชนจัดสรรที่ล้อมรั้วส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึงชุมชนเดิมอย่างไร

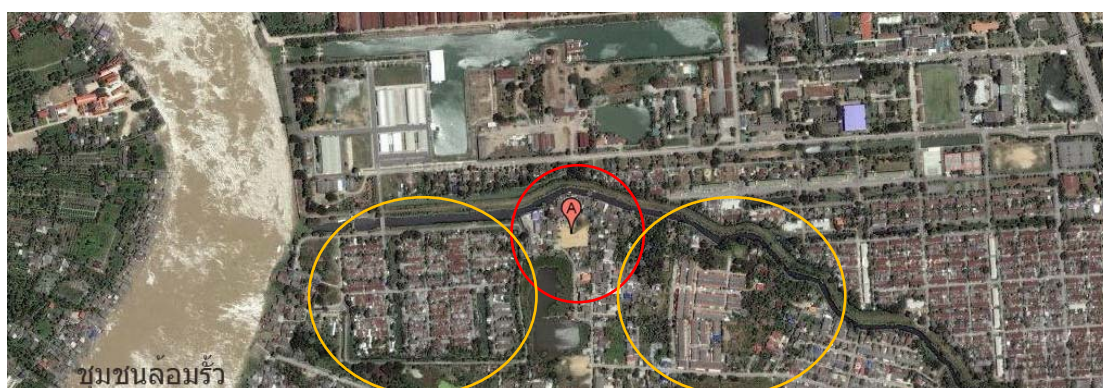
สมมติฐาน

สมมติฐานหลัก: การล้อมรั้วของชุมชนจัดสรรทำให้เข้าถึงชุมชนเดิมยากขึ้น

สมมติฐานรอง: ชุมชนจัดสรรที่ล้อมรั้วที่มีขนาดใหญ่ส่งผลให้เข้าถึงชุมชนเดิมยากขึ้น ชุมชนจัดสรรที่ล้อมรั้วที่มีราคาแพงส่งผลให้เข้าถึงชุมชนเดิมยากขึ้น แนวทางการบริหารรูปแบบนิติบุคคลของชุมชนจัดสรรที่ล้อมรั้วส่งผลให้เข้าถึงชุมชนเดิมยากขึ้น

หน่วยวิเคราะห์

ชุมชนเดิมที่ถูกปิดล้อมด้านการเข้าถึงจากชุมชนจัดสรร

ภาพที่ 1 พื้นที่ที่มีชุมชนจัดสรร (ล้อมรั้วและไม่ล้อมรั้ว) และชุมชนเดิมอยู่ติดกัน
หมายเหตุ: สีแดงหมายถึงชุมชนเดิม สีเหลืองหมายถึงชุมชนจัดสรร

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาหาผลกระทบด้านการเข้าถึงชุมชนเดิมภายหลังการมีชุมชนจัดสรรปิดล้อมพื้นที่ โดยใช้การวิเคราะห์โครงข่ายการสัญจรและการเข้าถึง (Space Syntax) ควบคู่การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับชี้วัดหาผลกระทบ

3. กรอบแนวความคิด

จากการทบทวนวรรณกรรมได้ข้อสรุปเป็นกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการกำหนดตัวแปรอิสระมาจาก พระราชบัญญัติจัดสรรที่ดินปี พ.ศ.2543 ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และ รายงานสถานการณ์ที่อยู่อาศัยปี พ.ศ. 2538 และแนวโน้มปี พ.ศ. 2539

3.1. ข้อกำหนดจัดสรรที่ดิน (2535) แบ่งหมู่บ้านออกเป็น 3 ขนาด ดังนี้

1. หมู่บ้านขนาดเล็ก หมายถึง หมู่บ้านที่มีจำนวนแปลงตั้งแต่ 10-99 แปลง หรือเนื้อที่ต่ำกว่า 19 ไร่
2. หมู่บ้านขนาดกลาง หมายถึง หมู่บ้านที่มีจำนวนแปลงตั้งแต่ 100-499 หรือเนื้อที่ตั้งแต่ 19-100 ไร่
3. หมู่บ้านขนาดใหญ่ หมายถึง หมู่บ้านที่มีจำนวนแปลงตั้งแต่ 500 แปลงขึ้นไป หรือเนื้อที่มากกว่า 100 ไร่

3.2. ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (2542) ได้แบ่งระดับราคาบ้านเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. บ้านระดับราคาต่ำ น้อยกว่า 800,000 บาท
2. บ้านระดับราคากลาง 800,001-3,000,000 บาท
3. บ้านระดับราคาสูง มากกว่า 3,000,001 บาท

3.3. พระราชบัญญัติจัดสรรที่ดิน (2543) แบ่งแนวทางการบริหารดูแลหมู่บ้านออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

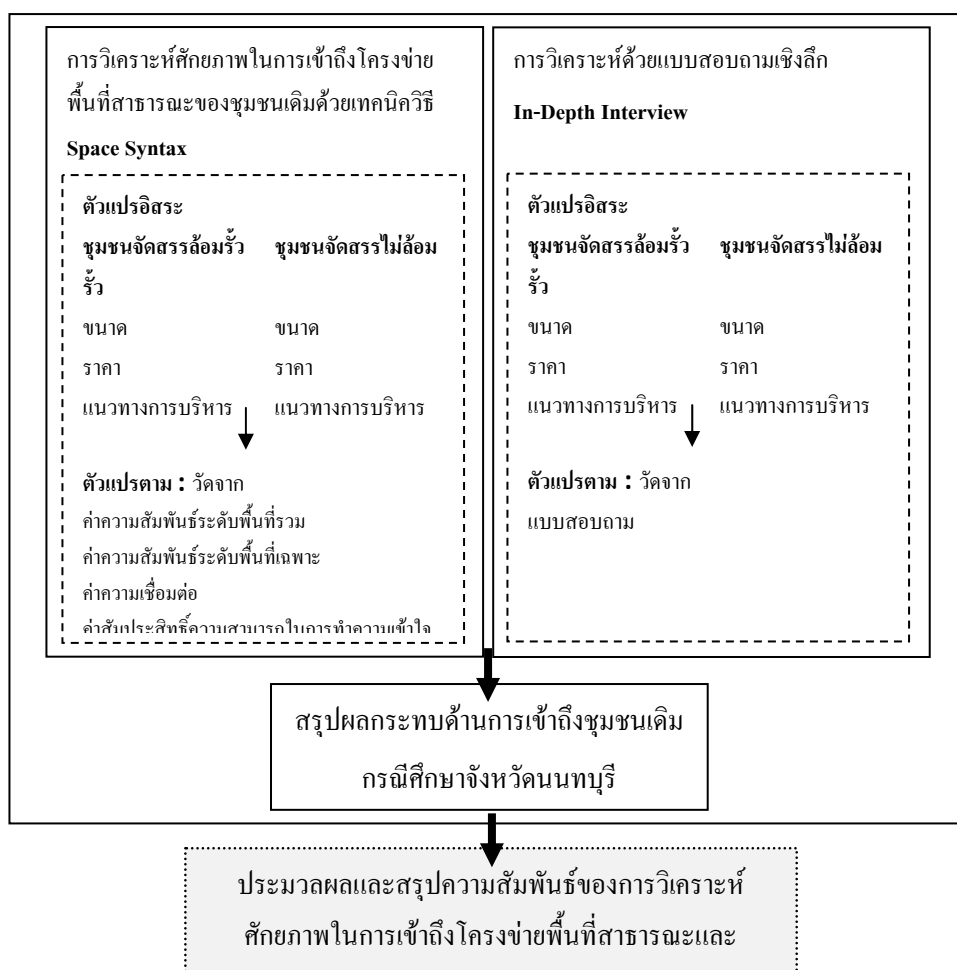
1. ผู้จัดสรรที่ดินเสนอแผนงาน ดูแลสาธารณูปโภคเองโดยจัดหาธนาคารหรือสถาบันการเงินมาทำสัญญาค้ำประกันการบำรุงรักษาสาธารณูปโภคของโครงการ
2. การจัดตั้งนิติบุคคลจัดสรรหรือนิติบุคคลตามกฎหมายอื่น เพื่อรับโอนทรัพย์สินไปจัดการดูแลและบำรุงรักษา
3. การโอนทรัพย์สินส่วนกลางให้แก่ราชการหรือหน่วยงานท้องถิ่นที่ที่ดินจัดสรรนั้นตั้งอยู่เป็นสาธารณะประโยชน์

3.4. ตัวแปรอิสระของชุมชนจัดสรรล้อมรั้วและไม่ล้อมรั้วแบ่งตามลักษณะดังนี้

1. ขนาดของชุมชนจัดสรร เช่น ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่
2. ระดับราคาของจัดสรร เช่น ต่ำ กลาง สูง
3. แนวทางการบริหารดูแลจัดสรร เช่น การจัดตั้งนิติบุคคลจัดสรรหรือนิติบุคคลตามกฎหมายอื่น โอนทรัพย์สินส่วนกลางให้แก่ราชการหรือหน่วยงานท้องถิ่นที่ที่ดินจัดสรรนั้นตั้งอยู่เป็นสาธารณะประโยชน์

3.5. ตัวแปรตามแบ่งตามลักษณะดังนี้

1. ความยากง่ายการเข้าถึงชุมชนเดิม ได้แก่ ระยะทาง เวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เป็นต้น

ภาพที่ 2 แสดงกรอบแนวความคิด

4. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ศึกษาจังหวัดนนทบุรีเป็นพื้นที่ศึกษาเนื่องจากบริเวณดังกล่าวมีหมู่บ้านจัดสรรเป็นจำนวนมากเพื่อรองรับการขยายตัวจากภาคมหานคร นอกจากนี้ยังมีชุมชนเดิมอยู่มากมายในจังหวัด ลักษณะดังกล่าวตรงตามความต้องการของหน่วยวิเคราะห์ โดยสาเหตุที่ไม่เลือกจังหวัดปทุมธานีซึ่งมีคุณลักษณะคล้ายกับจังหวัดนนทบุรีอีกทั้งอัตราการขยายตัวของชุมชนจัดสรรอันดับแรก เนื่องจากชุมชนเดิมในจังหวัดปทุมธานีส่วนใหญ่ไม่อยู่ติดชุมชนจัดสรร

4.1 การสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาหาผลกระทบของชุมชนจัดสรรที่ล้อมรั้วส่งผลกระทบต่อเข้าถึงชุมชนเดิมอย่างไร จึงจำเป็นต้องกำหนดหากกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบจากการเข้าถึงชุมชนเดิมเสียก่อน โดยขั้นตอนที่ใช้สำหรับการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบจากการเข้าถึงชุมชนเดิมมีอยู่ 3 ขั้นตอน

1. ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้นข้อมูลเพื่อเลือกจำนวนประชากรให้ครอบคลุมทุกพื้นที่สำหรับทราบกลุ่มตัวอย่างประชากรขั้นต่ำที่ใช้ศึกษา

2. ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากข้อมูลประชากรขั้นต่ำในขั้นตอนที่ 1 สำหรับคัดกรองความเป็นไปได้จากแบบจำลองที่ตั้งชุมชนเดิม ชุมชนจัดสรร
3. สืบราคาภาคสนามเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ 2

ตารางที่ 1 การสุ่มตัวอย่าง

อำเภอ	จำนวนประชากร ชุมชนเดิม	เดิมจากสุ่ม ตัวอย่างทาง สถิติ	เดิมจากระบบภูมิ สารสนเทศ	เดิมได้รับผลกระทบ จากการสำรวจ ภาคสนาม
เมืองนนทบุรี	26	3	8	4
บางกรวย	19	2	3	0
บางใหญ่	3	0	0	0
บางบัวทอง	6	1	0	0
ไทรน้อย	0	0	0	0
ปากเกร็ด	23	2	3	2
รวม	77	8	14	6

ที่มา: กรมโยธาธิการและผังเมือง (2549) และคัดกรองข้อมูลโดยผู้วิจัย (2553)

จากจำนวนประชากรขั้นต่ำ 8 ชุมชน ภายหลังจากการสำรวจภาคสนามพบข้อจำกัดภาคสนามมากมาย จึงสรุปชุมชนเดิมที่ผ่านการคัดกรองโดยขั้นตอนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างภายหลังจากการสำรวจภาคสนาม มีดังต่อไปนี้

อำเภอเมือง 4 ชุมชน ได้แก่

1. ชุมชนเจริญรัตน์ (ล้อมรั้วขนาดเล็ก:ราคาต่ำ:รูปแบบการบริหารเป็นสาธารณะ)
2. ชุมชนทินกร (ล้อมรั้วขนาดกลาง:ราคาต่ำ:รูปแบบการบริหารเป็นสาธารณะ)
3. ชุมชนซิติเพลสปาร์ก (ล้อมรั้วขนาดกลาง:ราคากลาง:รูปแบบการบริหารเป็นนิติบุคคล)
4. ชุมชนวิภาวรรณ (ล้อมรั้วขนาดใหญ่:ราคาสูง:รูปแบบการบริหารเป็นนิติบุคคล)

อำเภอปากเกร็ด 2 ชุมชน ได้แก่

1. ชุมชนเกร็ดเพชร (ล้อมรั้วขนาดเล็ก:ราคาต่ำ:รูปแบบการบริหารเป็นสาธารณะ)
2. ชุมชนอุทยานทอง (ล้อมรั้วขนาดใหญ่:ราคากลาง:รูปแบบการบริหารเป็นนิติบุคคล)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

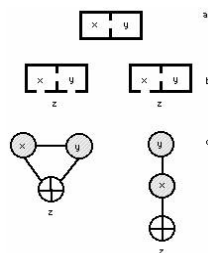
4.2.1 การวิเคราะห์โครงข่ายการสัญจรและศักยภาพการเข้าถึง (Space Syntax)

การวิเคราะห์โครงข่ายการสัญจรและศักยภาพการเข้าถึง เป็นชุดทฤษฎีและเทคนิคคอมพิวเตอร์ที่ใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ภายในโครงข่ายทางสัญจรรวมทั้งพื้นที่สาธารณะต่างๆ ภายในเมือง และความสัมพันธ์ระหว่างโครงข่ายนั้นกับระดับการสัญจรของคนและยานพาหนะในพื้นที่นั้นๆ (Hiller and Hanson, 1984) ที่สามารถแสดงผลการวิเคราะห์ทั้งด้วยแผนภูมิและสถิติ

กรอบความคิดพื้นฐานของทฤษฎีการวิเคราะห์โครงข่ายการสัญจรและศักยภาพการเข้าถึงคือ รูปลักษณะการเชื่อมต่อของโครงข่ายพื้นที่สาธารณะ หมายถึง ถนน ทางสัญจร รวมทั้งที่โล่งว่างสาธารณะภายในเมือง มีผลโดยตรงต่อระดับการสัญจร ณ จุดใดจุดหนึ่งบนโครงข่ายนั้นๆ หากโครงข่ายเชื่อมต่อดี ระดับการสัญจรตามธรรมชาติ (Hillier, 1966) จะมีค่าสูงและเป็นไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

เส้นทางที่ถูกคอมพิวเตอร์คำนวณว่ามีค่าเฉลี่ยความลึกไปยังเส้นทางอื่นๆ ทั้งหมดในระบบน้อย ถือเป็นเส้นทางที่มีศักยภาพการเข้าถึงสูงหรือฝังตัวได้ดีในโครงข่าย จึงมีแนวโน้มที่จะถูกสัญจรผ่านมาก เนื่องจากมีโอกาสสูงที่ผู้สัญจรจะใช้ผ่านในการเดินทางจากที่หนึ่งสู่อีกที่หนึ่ง ในทางตรงข้าม เส้นทางที่ถูกคอมพิวเตอร์คำนวณว่ามีค่าเฉลี่ยความลึกไปยังเส้นทางอื่นทั้งหมดในระบบมาก ถือเป็นเส้นทางที่มีศักยภาพในการเข้าถึงต่ำหรือแยกตัว ออกจากโครงข่ายทั้งหมด จึงมีแนวโน้มที่จะถูกสัญจรผ่านน้อย เนื่องจากมีโอกาสน้อยที่ผู้สัญจรจะใช้ผ่านในการเดินทางจากที่หนึ่งสู่อีกที่หนึ่ง

กระบวนการวิเคราะห์ การวิเคราะห์โครงข่ายการสัญจรและศักยภาพการเข้าถึงเริ่มต้นจากการสร้างแบบจำลองเชิงพื้นที่ (Spatial model) ของพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง โดยเน้นที่มีลักษณะการเชื่อมต่อกันระหว่างหน่วยพื้นที่ย่อยๆ และระบุศักยภาพในการเข้าถึงของแต่ละหน่วยย่อยเหล่านั้นผ่านค่าเฉลี่ยความลึก

ภาพที่ 3 ตัวอย่างการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหน่วยพื้นที่ย่อยในระบบหนึ่งๆ

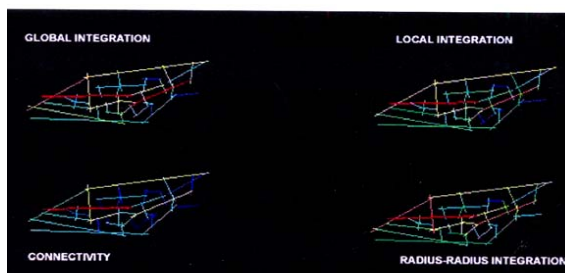
ที่มา: Hillier (1996) อ้างถึงใน ไชศรี ภัคดิสุขเจริญ (2548)

ในหลักการเดียวกัน หากพิจารณาพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ขึ้นเป็นระดับพื้นที่เมือง การสร้างแผนภูมิความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยพื้นที่ย่อย (Convex spaces) โดยพิจารณาว่ามีหน่วยพื้นที่ย่อยใดบ้างที่สามารถเชื่อมต่อกันได้ตามสภาพจริง (เดินถึงกันได้และมองเห็นกันได้) แล้วลากเส้นตรงแสดงความสัมพันธ์นั้น (axial lines) โดยใช้จำนวนเส้นน้อยที่สุดและยาวที่สุดเชื่อมระหว่างหน่วยพื้นที่ย่อยเหล่านั้น ระบบโครงข่ายทั้งหมดของ เส้นตรงคือโครงข่ายความสัมพันธ์ที่สะท้อนลักษณะเชิงสัณฐานของพื้นที่สาธารณะทั้งหมดของพื้นที่เมืองนั้นๆ

ภาพที่ 4 โครงข่ายเส้นตรง (Axial line) ของพื้นที่เมืองกัสแซงค์ ประเทศฝรั่งเศส

ที่มา: Hillier (1996) อ้างถึงใน ไชศรี ภัคดิสุขเจริญ (2548)

ภาพที่ 5 การวิเคราะห์ศักยภาพการเข้าถึงภายในเมืองกัสแซงค์ ประเทศฝรั่งเศส
ที่มา: Hillier (1996) อ้างถึงใน ไชศรี ภักดีสุขเจริญ (2548)

จากโครงข่ายความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ย่อยๆ ของเมือง โปรแกรม Space syntax จะทำการคำนวณว่าเส้นทางใดที่มีศักยภาพในการเข้าถึงสูงสุด (เส้นทางที่มีความลึกน้อยที่สุด) หรือมีค่าความสัมพันธ์ (integration) กับระบบโดยรวมได้ดีมากกว่าเส้นทางอื่น เส้นทางที่มีศักยภาพในการเข้าถึงสูง (high integration value) จะถูกแสดงค่าออกมาเป็น โทนสีแดง และไล่ลำดับตามวอร์ณะสีรุ้งจากสีส้ม สีเหลือง สีเขียว ไปจนถึงกลุ่มของเส้นทางที่มีศักยภาพในการเข้าถึงต่ำ จะถูกแสดงออกมาเป็น โทนสีน้ำเงินหรือเป็นเส้นทางที่สัมพันธ์กับระบบน้อยที่สุด (low integration value)

4.2.2 การวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

กำหนดกรอบแนวคิดและตัวแปรที่ใช้ในการตั้งคำถามวิจัย ในส่วนของตัวแปรต้นสำหรับแบ่งข้อมูลเชิงคุณลักษณะของบ้านจัดสรร ได้แก่ รูปแบบการล้อมรั้ว ขนาด ราคาและแนวทางการบริหารจัดการชุมชนจัดสรร มาจากการทบทวนวรรณกรรม พระราชบัญญัติจัดสรรที่ดินปี พ.ศ.2543 ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และรายงานสถานการณ์ที่อยู่อาศัยปี พ.ศ. 2538 ส่วนตัวแปรตามสำหรับตั้งคำถามชี้วัดผลกระทบด้านการเข้าถึงชุมชนเดิม วัดได้จากระยะเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การเปลี่ยนแปลงเส้นทางการเดินทาง การเข้าถึงบริการสาธารณะในพื้นที่ การทำประชาพิจารณ์ก่อนสร้างหมู่บ้านจัดสรร และความคาดหวัง โดยคำถามสำหรับการสัมภาษณ์หาผลกระทบเชิงลึกได้จากการทบทวนวรรณกรรมเช่นเดียวกัน

ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตัวเอง โดยสัมภาษณ์เชิงลึกกับแกนนำกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 ชุด ระหว่างวันที่ 10-30 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 โดยกลุ่มตัวอย่างที่สอบถามเป็นแกนนำชุมชนหรือคนในครอบครัวแกนนำชุมชน สาเหตุที่เลือกแกนนำชุมชนเนื่องจากเป็นบุคคลที่ให้ข้อมูลได้ดีที่สุดในชุมชน จากนั้นนำผลลัพธ์ที่ได้มาวิเคราะห์ โดยอาศัยกรอบแนวความคิดจากการทบทวนวรรณกรรม

5. ผลการศึกษา

ผลจากการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานงานวิจัย คือ การล้อมรั้วของชุมชนมีผลต่อการเข้าถึงชุมชนเดิม กล่าวคือขนาดของชุมชนล้อมรั้ว ระดับราคาของชุมชน และรูปแบบการบริหารชุมชนของชุมชนจัดสรรล้อมรั้ว ทั้งนี้บุคคลหรือสาธารณะที่อยู่ติดกับชุมชนเดิมล้วนส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึงชุมชนเดิม นอกจากนี้การวิเคราะห์โครงข่ายการสัญจรและศักยภาพการเข้าถึง สามารถศึกษาหาผลกระทบภายหลังการมีชุมชนจัดสรรเข้ามาปิดล้อมการเข้าถึงชุมชนเดิม ค่าที่ได้สอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกยัง

ชี้ให้เห็นถึงประเด็นด้านเศรษฐกิจ สังคมในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงภายหลังการมีชุมชนจัดสรรปิดล้อมเส้นทาง การเข้าถึงชุมชนเดิม

5.1 ผลการวิเคราะห์โครงข่ายการสัญจรและศักยภาพการเข้าถึง (Space Syntax)

การแสดงความถี่ของเส้นทางแต่ละเส้น สามารถเปรียบเทียบระหว่างเส้นทาง หรือระหว่างระบบได้ รวมทั้งยังเป็นการประเมินการจัดระบบและประสิทธิภาพของพื้นที่ต่างๆ ด้วยการวัดค่าต่างๆ ดังนี้

ค่าความสัมพันธ์ระดับพื้นที่รวม (Global integration value: Integ Rad=n) คือค่าที่ได้จากการคำนวณ ค่าเฉลี่ยความลึกของเส้นทางใดๆ เส้นทางหนึ่งจากเส้นทางอื่นๆ ทั้งระบบ

ค่าความสัมพันธ์ระดับพื้นที่เฉพาะ (Local integration value: Integ Rad=3) คือค่าที่ได้จากการคำนวณ ค่าเฉลี่ยความลึกของเส้นทางใดเส้นทางหนึ่งจากเส้นทางอื่นๆ ในระดับพื้นที่เฉพาะ หรือ การคำนวณของเส้นทางใดเส้นทางหนึ่งจากเส้นทางอื่นๆ ถัดไปทุก 2 แยก (โดยเริ่มนับหนึ่งจากเส้นทางต้น)

ค่าสัมประสิทธิ์ความสามารถในการทำความเข้าใจเมือง เป็นการคำนวณความสัมพันธ์ระหว่างค่า ความสัมพันธ์ระดับพื้นที่รวม (Global integration value: Integ Rad=n) กับค่าความเชื่อมต่อ (connectivity value: conn.) ซึ่งจะบ่งบอกถึง จำนวนเส้นทางที่เชื่อมต่อกับเส้นทางใดเส้นทางหนึ่งที่สามารถมองเห็นจากเส้นทางนั้นๆ ถ้าเส้นทางที่เชื่อมต่อในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นเส้นทางที่มี “ค่าการฝังตัวสูง” ด้วยแสดงว่าพื้นที่นั้น “มีค่าความสามารถ ในการทำความเข้าใจเมืองสูง” นั่นคือ ผู้คนที่สัญจรอยู่ในพื้นที่นั้นมีแนวโน้มที่จะมองภาพรวมของโครงข่ายทาง สาระณะของเมืองทั้งหมดได้ดีจากโครงข่ายย่อยๆ ของย่าน ทำให้ไม่หลงทางง่าย

ค่าสัมประสิทธิ์ความผสาน (Synergy value) เป็นการคำนวณความสัมพันธ์ระหว่างค่าความสัมพันธ์ระดับ พื้นที่รวม (global integration value: IntegRad=n) กับค่าความสัมพันธ์ระดับพื้นที่เฉพาะ (local integration value: IntegRad=3) ซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดว่า พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งมีการฝังตัวได้ดีเพียงใด โดยวัดจากการที่พื้นที่นั้นประกอบไปด้วยเส้นทางที่มีศักยภาพในการเข้าถึงได้ดีทั้งพื้นที่ระดับเมือง และพื้นที่ระดับเฉพาะมากน้อยเพียงใด

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์โครงข่ายการสัญจรและศักยภาพการเข้าถึง (Space Syntax)

หมู่บ้าน	Integ Rad=n		Integ Rad=3		Intelligibility		Synergy	
	มีชุมชนจัดสรร	ไม่มีชุมชนจัดสรร	มีชุมชนจัดสรร	ไม่มีชุมชนจัดสรร	มีชุมชนจัดสรร	ไม่มีชุมชนจัดสรร	มีชุมชนจัดสรร	ไม่มีชุมชนจัดสรร
ม.ทินกร	0.908	1.081	0.733	1.727	0.078	0.078	0.444	0.450
ม.เจริญรัตน์	0.820	0.828	0.333	0.766	0.078	0.078	0.444	0.450
ม.ซิติพัลส์พาร์ค	0.612	0.644	0.979	1.272	0.243	0.241	0.663	0.650
ม.วิภาวรรณ	0.689	0.721	1.393	1.604	0.243	0.241	0.663	0.650
ม.เกร็ดเพชร	0.523	0.643	0.333	0.985	0.081	0.081	0.227	0.226
ม.อุทยานทอง	0.617	0.740	0.698	1.108	0.164	0.166	0.389	0.386

ที่มา : ผู้วิจัย (2553)

สรุปผลโครงการสำรวจและศึกษาการเข้าถึง

1. ชุมชนจัดสรรลุ่มรั้วที่ติดกับชุมชนเดิมในพื้นที่ ขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ ราคาต่ำ กลาง สูง รูปแบบการบริหารแบบมีนิติบุคคลและสาธารณะล้วนส่งผลกระทบต่อด้านการเข้าถึงชุมชนเดิมในพื้นที่
2. ศักยภาพการเข้าถึงในระดับพื้นที่รวม (Global Integration Value) พบว่าค่าการถึงเข้าชุมชนเดิมก่อนหน้ามีชุมชนจัดสรรปิดล้อมทุกพื้นที่ที่มีค่าสูงกว่าภายหลังการมีชุมชนจัดสรรปิดล้อมชุมชนเดิมเล็กน้อย หรืออาจกล่าวได้ว่าหมู่บ้านจัดสรรมีส่วนทำให้ชุมชนเดิมเสียศักยภาพการเข้าถึงเชิงพื้นที่ เนื่องจากระบบการสำรวจในพื้นที่ที่ถูกทำให้ลดลงโดยชุมชนจัดสรร
3. ค่าศักยภาพการเข้าถึงในระดับพื้นที่เฉพาะ (Local Integration Value) พบว่าค่าการถึงเข้าชุมชนเดิมก่อนหน้ามีชุมชนจัดสรรปิดล้อมทุกพื้นที่ที่มีค่าสูงกว่าภายหลังการมีชุมชนจัดสรรปิดล้อมชุมชนเดิมมาก หรืออาจกล่าวได้ว่าหมู่บ้านจัดสรรมีส่วนทำให้ชุมชนเดิมเสียศักยภาพการเข้าถึงเชิงพื้นที่ โดยเฉพาะในระดับพื้นที่เฉพาะหรือระดับย่านที่มีการเปลี่ยนแปลงมาก โครงการถนนระดับย่านไม่เพียงพอเนื่องจากระบบการสำรวจในพื้นที่ถูกทำให้ลดลงโดยชุมชนจัดสรร
4. ค่าสัมประสิทธิ์ความสามารถในการทำความเข้าใจเมือง (Intelligibility Value) ของพื้นที่ที่มีค่าน้อยทั้งก่อนและหลังการมีชุมชนจัดสรรปิดล้อมพื้นที่ หรืออาจกล่าวได้ว่าระบบการเชื่อมต่อโครงข่ายถนนของพื้นที่เข้าใจยากและหลงทางง่ายทั้งก่อนและหลังการมีชุมชนจัดสรรปิดล้อมพื้นที่ นอกจากนี้ภายหลังการมีชุมชนจัดสรรปิดล้อมพื้นที่ ไม่ก่อเกิดผลกระทบในการทำความเข้าใจเมืองของประชาชนมากนัก เพราะรูปแบบเส้นทางสำรวจเปลี่ยนแปลงจากเดิมเพียงเล็กน้อย ประชาชนไม่ต้องทำความเข้าใจเส้นทางสำรวจใหม่
5. ค่าสัมประสิทธิ์ความประสาน (Synergy Value) ของพื้นที่ที่มีค่าน้อยทั้งก่อนและหลังการมีชุมชนจัดสรรปิดล้อมพื้นที่ หรืออาจกล่าวได้ว่าการฝังตัวของพื้นที่ในเมืองทั้งในระดับพื้นที่รวมและพื้นที่เฉพาะไม่ดี พื้นที่ที่มีการแยกตัวออกจากพื้นที่เมือง ทั้งก่อนและหลังการมีชุมชนจัดสรรเข้ามาปิดล้อมพื้นที่ กล่าวคือกลุ่มผู้ใช้เส้นทางสำรวจเป็นกลุ่มเดิมทั้งในระดับย่านและเมือง การมีชุมชนจัดสรรมาปิดล้อมพื้นที่ไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มผู้ใช้เส้นทางสำรวจในพื้นที่ เนื่องจากรูปแบบเส้นทางสำรวจ ลำดับศักยถนนในพื้นที่เปลี่ยนแปลงเล็กน้อย ไม่ดึงดูดกลุ่มผู้ใช้ทางสำรวจกลุ่มใหม่
6. การสร้างชุมชนจัดสรรโดยไม่วิเคราะห์โครงข่ายการสำรวจและศึกษาการเข้าถึงจะส่งผลกระทบต่อระบบการสำรวจและศักยภาพการเข้าถึง อีกทั้งยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาโครงข่ายเส้นทางคมนาคมในอนาคต

5.2 ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

คำถาม	ม.เจริญรัตน์	ม.ทินกร	ม.ชิตีพลัส พาร์ค	ม.วิภาวรรณ	ม.เกร็ดเพชร	ม.อุทยานทอง
ชุมชนมีปัญหาด้านการเข้าถึง ภายหลังการมีชุมชนจัดสรร	•	•	•	•	•	•
ระยะทางที่ใช้เดินทางเพิ่ม มากขึ้น						•
ระยะเวลาที่ใช้เดินทางเพิ่ม มากขึ้น		•				•
ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพิ่ม มากขึ้น						•
เส้นทางการเดินทาง เปลี่ยนแปลง		•	•	•	•	•
บริการสาธารณะมีปัญหาใน การเข้าถึงชุมชน	•	•	•	•		•
มีการทำประชาพิจารณ์จาก ก่อนสร้างหมู่บ้านจัดสรร	•	•	•	•	•	•

สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

1. ชุมชนจัดสรรล้อมรั้วที่ติดกับชุมชนเดิมในพื้นที่ ขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ ราคาต่ำ กลาง สูง รูปแบบการบริหารแบบมีนิติบุคคลและสาธารณะล้วนมีผลกระทบด้านการเข้าถึงชุมชนเดิมในพื้นที่
2. ระยะทางการเดินทาง ส่วนใหญ่ไม่เพิ่มขึ้นมีเพียงชุมชนหลังหมู่บ้านอุทยานทองที่มีระยะทางการเดินทางเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการปิดล้อมถนนในลำดับศักระดับย่านเส้นทางเดิม ส่งผลให้ประชาชนต้องเลือกใช้เส้นทางอื่นที่ระยะทางไกลขึ้นหรือเลือกการปั่นข้ามกำแพงเพื่อลดระยะทางในการเดินทาง
3. ระยะเวลาการเดินทาง ส่วนใหญ่ไม่เพิ่มขึ้น มีเพียงชุมชนหลังหมู่บ้านทินกรและอุทยานทองที่มีระยะเวลาในการเดินทางเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากการปิดล้อมถนนในลำดับศักระดับย่านเส้นทางเดิม ส่งผลให้ประชาชนต้องเลือกใช้เส้นทางอื่นที่ระยะทางไกลขึ้นหรือเลือกการปั่นข้ามกำแพงเพื่อประหยัดเวลาในการเดินทาง
4. ค่าใช้จ่าย ส่วนใหญ่ไม่เพิ่มขึ้นมีเพียงชุมชนหลังหมู่บ้านอุทยานทองที่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพิ่มมากขึ้นจากเดิมเนื่องทางเข้าหลักปัจจุบันของชุมชนเดิมมีระยะทางไกลมากขึ้นกว่าเดิม เกิดรูปแบบการปรับตัวของคนในชุมชนคือใช้บริการมอเตอร์ไซค์รับจ้างในการเข้าออกชุมชนเดิม เกิดอาชีพมอเตอร์ไซค์รับจ้างในพื้นที่เพื่อรองรับการเดินทางเข้าออกชุมชนดังกล่าว
5. เส้นทางการเปลี่ยนแปลง เกือบทุกพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงยกเว้นชุมชนข้างหมู่บ้านเจริญรัตน์ โดยชุมชนหลังหมู่บ้านเกร็ดเพชรมีการปิดทางเข้าออกจากชุมชนจัดสรร ส่วนชุมชนหลังหมู่บ้านอุทยานทองทางเข้าออกหลักเดิมถูกปิดด้วยกำแพง ก่อให้เกิดกรณีพิพาทระหว่างคนในชุมชนเดิมกับชุมชนจัดสรร ไม่สามารถหาทางออกของปัญหามีการลักลอบการทำผิดเรื่องการเข้าออกระหว่างชุมชนสม่ำเสมอ

6. บริการสาธารณะ เกือบทุกพื้นที่ที่มีปัญหา โดยเฉพาะชุมชนข้างหมู่บ้านเจริญรัตน์มีทางเข้าออกขนาดเล็ก รถบริการสาธารณะ (รถเก็บขยะ รถพยาบาล รถดับเพลิง) ไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ คนชรา คนพิการ ในพื้นที่เข้าออกลำบาก ชุมชนเสี่ยงต่อการไม่ได้รับบริการสาธารณะฉุกเฉินอย่างทั่วถึง

7. กระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ทุกพื้นที่ไม่มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนก่อนการสร้างหมู่บ้านจัดสรร ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ขออนุมัติการจัดสรรจากเจ้าหน้าที่ที่ดินเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 จะจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ต่อเมื่อมีการจัดสรรที่ดินขนาดแปลงย่อย 500 แปลงขึ้นไปหรือมีเนื้อที่มากกว่า 100 ไร่ ผลกระทบต่อคนในชุมชนเดิม ซึ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรที่ดินรายย่อยมากกว่าการจัดสรรที่ดินรายใหญ่

8. นอกจากประเด็นเรื่องทางเข้าออกของชุมชนที่ได้รับผลกระทบแล้วยังพบประเด็นทางสังคมอื่นเช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากคนในชุมชนจัดสรร การเปลี่ยนแปลงอาชีพทำกินของคนในชุมชน การย้ายที่อยู่อาศัยของสมาชิกในครัวเรือน เป็นต้น

9. ชุมชนอุทยานทองเป็นชุมชนเดียวที่ได้รับผลกระทบทุกด้าน แตกต่างจากชุมชนอื่นอย่างเห็น ได้ชัด

6. อภิปรายผล

ผลการศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์โครงข่ายด้านการสัญจรและศักยภาพการเข้าถึง สอดคล้องกับผลการศึกษาจากแบบสอบถามเชิงลึก โดยผลการศึกษาทั้ง 2 ระบุว่า ชุมชนจัดสรรส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนเดิม ผลการศึกษาจากแนวคิดวิธีการที่เป็นหลักคณิตศาสตร์ อธิบายถึงศักยภาพการเข้าถึงในระดับพื้นที่รวม ค่าศักยภาพการเข้าถึงในระดับพื้นที่เฉพาะและค่าความเชื่อมต่อของโครงข่ายถนนระบุว่า ชุมชนจัดสรรส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนเดิม ทำให้ชุมชนเดิมเสียศักยภาพการเข้าถึงภายหลังการมีชุมชนจัดสรรปิดล้อมพื้นที่ อีกทั้งเป็นอุปสรรคในการพัฒนาโครงข่ายเส้นทางคมนาคม แต่ค่าสัมประสิทธิ์ความสามารถในการทำความเข้าใจเมืองและสัมประสิทธิ์ความผานไม่เปลี่ยนแปลง หมายถึงชุมชนจัดสรรไม่ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนเดิม ทั้งนี้เมื่อประกอบกับผลการศึกษาด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถอธิบายเหตุผลด้านความรู้สึกของผู้ที่ได้รับผลกระทบ โดยส่วนใหญ่รู้สึกว่าได้รับผลกระทบไม่มาก เว้นบางประเด็นเช่น ประเด็นด้านการเปลี่ยนแปลงเส้นทาง การเดินทาง บริการสาธารณะไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ และไม่มีการทำกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนก่อนสร้างหมู่บ้านจัดสรร ที่ทุกชุมชนประสบปัญหาเหมือนกัน

ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงกระบวนการวางแผนที่ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน อีกทั้งพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดินปี พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 และผังเมืองรวมจังหวัดนนทบุรี ไม่มีข้อบังคับให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยพระราชบัญญัติ 2 ฉบับดังกล่าว จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมกรณีการจัดสรรที่ดินขนาด 500 แปลงขึ้นไปหรือมีเนื้อที่มากกว่า 100 ไร่ แต่ไม่ครอบคลุมผู้จัดสรรที่ดินรายย่อยที่มีขนาดเนื้อที่น้อยกว่า 500 แปลงหรือน้อยกว่า 100 ไร่ ซึ่งเป็นตัวการหลักที่สร้างผลกระทบด้านการเข้าถึงสำหรับชุมชนเดิม ในขณะที่ผังเมืองรวมจังหวัดนนทบุรี ระบุให้พัฒนาระบบโครงข่ายการคมนาคมขนส่ง ให้สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดินและระบบโครงข่ายการคมนาคมขนส่งของกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในอนาคตแต่การพัฒนาดังกล่าวไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากขาด

การวิเคราะห์โครงข่ายการสัญจร ศึกษาภาพการเข้าถึงและไม่มีกฎกระทรวงรองรับการตรวจสอบการจัดสรรที่ดิน
อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ประเด็นดังกล่าวประชาชนไม่ทราบถึงข้อกำหนดในการเรียกรื้อสิ่งขึ้นพื้นฐาน
อันเป็นผลจากการปิดทางเข้าออกจากจัดสรร โดยประชาชนเลือกที่จะแก้ปัญหาโดยการยอมรับผลกระทบที่เกิดขึ้น
สะท้อนให้เห็นถึงการขาดประชาสัมพันธ์ด้านสิทธิขั้นพื้นฐานจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ สิ่งเหล่านี้ควรได้รับ
การปรับปรุงโดยเร่งด่วน นอกจากนี้ยังพบประเด็นปัญหาเรื่องผลกระทบด้านการเข้าถึงชุมชนเดิมที่เปลี่ยนแปลง
ไปภายหลังการมีชุมชนจัดสรรล้อมรั้วปิดล้อมพื้นที่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ยังระบุว่า ประชากรในครัวเรือนของ
ชุมชนเดิม มีการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพและมีการย้ายถิ่นฐานอันเป็นผลจากการเข้ามาของชุมชนจัดสรร
ในพื้นที่ ประเด็นเหล่านี้ไม่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้โดยตรงแต่เป็นประเด็นทางสังคมที่ควรได้รับการศึกษา
ต่อไปในอนาคต

7. รายการอ้างอิง

- ไชศรี ภักดีสุขเจริญ. 2550. **กำแพงในซอยและรั้วในใจ**. การปรับแนวคิดในการฟื้นฟูเมือง. ภาควิชาการวางแผน
ภาคและเมือง : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เพิ่มศักดิ์ พูลพร. 2548. “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาจราจรและโครงข่ายพื้นที่ปิดล้อมของ
กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สัมมา คีตสิน. 2549. กันยายน 12. “เมืองที่เติบโตเร็วที่สุด.” โปสต์ทูเดย์. หน้า 34.
- Hiller, B. and Hanson, J. **The Social Logic of Space**. United Kingdom : Cambridge University Press, 1984.

พฤติกรรมการบริโภค “กิมจิ” ในฐานะสินค้าทางวัฒนธรรมเกาหลีของคนไทยในเขต

กรุงเทพมหานคร

CONSUMPTION BEHAVIOR OF KOREAN CULTURAL PRODUCT

“KIM-CHI” IN BANGKOK

พรรณทิพา ประเสริฐศรีศิริ

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกาหลีศึกษา

คณะบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail: milk_aroil@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคสินค้าทางวัฒนธรรมของคนไทย โดยศึกษา “กิมจิ” อันเป็นตัวแทนหนึ่งของสินค้าทางวัฒนธรรมของเกาหลีที่ส่งผ่านมายังคนไทย ศึกษาถึงอิทธิพลหรือปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริโภคกิมจิของคนไทย โดยตั้งคำถามไปที่สื่อบันเทิงเกาหลีที่ในปัจจุบันได้รับความนิยม อันเป็นสาเหตุของการรับวัฒนธรรมเกาหลีในสังคมไทย งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษากลุ่มคนไทยจำนวน 400 คน ที่เคยบริโภคกิมจิที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูล แจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและวิเคราะห์ภาพรวมของพฤติกรรมโดยอิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความชื่นชอบในวัฒนธรรมเกาหลีและสื่อบันเทิงเกาหลีเป็นอย่างมาก ซึ่งสื่อบันเทิงเกาหลีในรูปแบบของละครและภาพยนตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งละครเกาหลีเรื่องแดจังกึม ที่เคยออกอากาศในประเทศไทย ได้มีผลต่อการลองหรือตัดสินใจรับประทานกิมจิ และแสดงให้เห็นว่า สื่อบันเทิงเกาหลีมีผลต่อการนำเสนอหรือสร้างกิมจิให้เป็นที่รู้จักและยอมรับมากขึ้น สามารถพบเห็นกิมจิในประเทศไทยอยู่อย่างกว้างขวางและแพร่หลายมากขึ้น ถือเป็นภาพสะท้อนความสำเร็จของการแพร่กระจายวัฒนธรรมเกาหลีในรูปแบบของสินค้าสู่สังคมไทย ในขณะเดียวกัน พฤติกรรมการบริโภคและภาพการรับรู้ที่มีต่อกิมจิของคนไทยได้แสดงออกถึงการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ความเป็นเกาหลี อันมีค่านิยมหรือนัยยะที่แสดงถึงความทันสมัย

คำสำคัญ : กิมจิ พฤติกรรมการบริโภค สินค้าทางวัฒนธรรมเกาหลี การบริโภคเชิงสัญลักษณ์

ABSTRACT

The purpose of this research aimed to examine the behavior and the dominant factors toward Korean cultural consumption among Thai people. In present study, Kim-chi was used representing the Korean cultural product. The question items concentrated onto Korean entertainment medium that has been currently so popular

that causes the influx of Korean culture into Thailand. The sample participants included 400 respondents who had consumed the Kim-chi and lived in Bangkok, was gathered data by the online questionnaires. For data analysis, the descriptive statistics included frequency distribution, percentage, means, and Pearson's correlation was done using statistical computer program and analysis of the consumers 'overall behavior was performed based on related theories. The results showed that the respondents admired the Korean culture and Korean entertainment media greatly, which came in form of dramas and films, especially, "the Great Jang Geum" Korean film, which once had ever been on air in Thailand. The film influenced on Thai people's decision on trying intake of Kim-chi. The results revealed that Korean entertainment medium has influence Thai people while the introduction of Kim-chi became more acceptable and has prevailed more widely over Thailand. It reflected the success of Korean cultural propagation in form of products into Thailand to higher extent. Meanwhile, consumption behavior and perception of Kim-chi among Thai people represented the Korean symbolic consumption and implicitly reflecting the values and modernity.

KEYWORDS: Kim-chi, Consumption behavior, Korean cultural product, consumption of sign

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ท่ามกลางการเจริญเติบโตของเทคโนโลยีและยุคแห่งการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นที่ทราบกันดีว่าในปัจจุบัน กระแสความนิยมเกาหลีได้ปรากฏขึ้นในแถบเอเชียรวมถึงแถบตะวันตกบางประเทศไม่ว่าแม้แต่ประเทศไทยที่ไม่อาจปฏิเสธความนิยมวัฒนธรรมเกาหลีได้อย่างต่อเนื่องในช่วงสิบปีที่ผ่านมาอย่างชัดเจน ปรากฏการณ์ความนิยมในคลื่นวัฒนธรรมเกาหลี (Korean wave) ได้ก่อตัวขึ้นในสังคมไทยมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001 (สุรางค์ศรี ดันเสียงสม, 2550: 385) ผ่านการสอดแทรกวัฒนธรรมผ่านอุตสาหกรรมสื่อ ซึ่งการที่สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อคนในสังคมในทุกเพศทุกวัยนี้เองที่ทำให้เป็นช่องทางให้วัฒนธรรมต่างชาติสามารถหลั่งไหลเข้ามาได้โดยง่ายดาย วัฒนธรรมเกาหลีถูกเสนอให้กับผู้บริโภคในประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทยมากขึ้น โดยจะเห็นได้ว่าประเทศเกาหลีได้มีการส่งเสริมวัฒนธรรมด้วยสื่อบันเทิงหลายรูปแบบผ่านสินค้าอย่างภาพยนตร์ ละคร และเพลง เปรียบเสมือนโซ่รุ่มสินค้าเพื่อถ่ายทอดไปสู่ผู้บริโภคอย่างกว้างขวาง อันนำมาซึ่งความสำเร็จของการรับวัฒนธรรมเกาหลีในสังคมไทย และนำไปสู่ผลผลิตของสินค้าทางวัฒนธรรมอื่นๆ อันได้แก่ การท่องเที่ยว ดนตรี ดารา นักร้อง แฟชั่น เครื่องสำอาง เกมออนไลน์ นวนิยาย ภาษา รวมถึงอาหาร จะเห็นได้ว่าจากกระแสความนิยมในอุตสาหกรรมบันเทิงของเกาหลีที่เกาหลีได้ได้ส่งออกมาสู่ผู้บริโภคคนไทยอย่างไม่หยุดยั้ง สินค้าทั้งหลายเหล่านี้ล้วนได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน และสินค้านึงที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมเกาหลีได้เป็นอย่างดี นั่นก็คืออาหารเกาหลี

อาหารเกาหลีเริ่มเป็นที่นิยมมากขึ้นในสังคมไทยและก่อเกิดเป็นกระแสนิยมในหมู่คนไทยในปัจจุบัน อันมีผลมาจากการรับรู้และรับชมจากละครและภาพยนตร์เกาหลี โดยเฉพาะอย่างยิ่งละครเรื่องแดจังกึม ออกอากาศในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2548 หลังจากการแพร่ภาพละครเรื่องนี้มีผลทำให้คนไทยจำนวนหนึ่งเกิดความชื่นชอบในประเทศเกาหลีได้ และเกิดความนิยมในการรับประทานอาหารเกาหลีมากยิ่งขึ้น ซึ่งในบรรดาอาหารเกาหลีนั้น

กิมจิ เป็นเสมือนสัญลักษณ์หรือตัวแทนของวัฒนธรรมอาหารเกาหลีที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 4,000 ปี และเป็นที่ยอมรับไปทั่วโลกเมื่อรัฐบาลเกาหลีได้ประกาศให้เป็นสัญลักษณ์ของประเทศเกาหลีในการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกฤดูร้อนที่เกาหลีใต้ในปี ค.ศ. 1988 กิมจิจึงเป็นที่รู้จักในฐานะตัวแทนของวัฒนธรรมเกาหลีเรื่อยมา และในกระแสนิยมเกาหลีในประเทศไทยได้ปรากฏชัดเจนว่าคนไทยเริ่มให้ความสนใจกิมจิอย่างแพร่หลายขึ้น ทั้งในร้านอาหารเกาหลีและญี่ปุ่น รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่มีกิมจิเป็นส่วนประกอบที่ได้วางจำหน่ายทั้งในร้านสะดวกซื้อและห้างสรรพสินค้ามากขึ้น อีกทั้งการใช้คำว่า “กิมจิ” เช่น หนุ่มสาวเกาหลี เพื่อสื่อถึงความเป็นเกาหลีอีกด้วย งานวิจัยนี้จึงได้เลือกกิมจิ อันเป็นตัวแทนหรือภาพลักษณ์ความเป็นเกาหลี เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมผู้บริโภคสินค้าทางวัฒนธรรมเกาหลีของคนไทย และเพื่อสะท้อนนัยยะแห่งการบริโภคของคนไทย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมผู้บริโภคกิมจิในแง่สินค้าทางวัฒนธรรมของคนไทย โดยรวมถึงสาเหตุ อิทธิพล ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่พฤติกรรมในการบริโภคของกลุ่มตัวอย่างที่บริโภคกิมจิ โดยมีการตั้งสมมติฐานอันได้แก่

- 1) อิทธิพลของคลื่นกระแสวัฒนธรรมเกาหลี (Korean Wave) มีผลต่อการบริโภคกิมจิของคนไทย
- 2) การบริโภคกิมจิของคนไทยเป็นการบริโภคเชิงสัญลักษณ์สินค้าทางวัฒนธรรมเกาหลี

3. ทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้ได้ทำการค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ ทั้งหนังสือ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางและนำไปสู่ความเข้าใจและประกอบการวิเคราะห์ต่อไป โดยแบ่งเป็น 3 หัวข้อ คือ 1) กิมจิ (ต้นกำเนิดและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง) 2) กิมจิในประเทศไทย 3) พฤติกรรมผู้บริโภคของไทยในอาหารต่างประเทศ และสินค้าต่างประเทศ ในส่วนของกิมจินั้น มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิมจิได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ การกำเนิดกิมจิ ประเภทของกิมจิ และกิมจิกับวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับคนเกาหลี ดำรง ฐานดี (2536) ได้ทำการศึกษาถึงกิมจิพบว่าจากหลักฐานประวัติศาสตร์นั้น คนทั่วโลกต่างนิยมบริโภคผักดองมานานกว่า 4,000 ปี ส่วนใหญ่จะใช้ผักกาด กะหล่ำ และแครอทเป็นวัตถุดิบในการหมัก สำหรับคนเอเชียนั้น กล่าวกันว่าผู้คนที่อยู่ทางตอนเหนือของอินเดียเป็นชนกลุ่มแรกที่ปลูกพืชประเภทผักกาด และมีผู้นำไปเผยแพร่ในบริเวณจีนตอนใต้เมื่อราวปี 2030 ก่อนคริสต์ศักราช ต่อมาผักชนิดนี้ได้รับการนำไปปลูกทั่วทั้งเอเชียและถูกนำไปหมักในรูปแบบวิธีที่แตกต่างกันไปเพื่อเก็บรักษาไว้บริโภคตลอดทั้งปีทั้งในจีน มองโกเลียและคาบสมุทรมเกาหลี การพัฒนาการทำกิมจิได้กระทำกันเรื่อยมาเพื่อให้เกิดคุณค่าทางอาหารสูงด้วยการมีส่วนผสมหลากหลายชนิด เช่น ลูกแพร์ แอปเปิล ถั่วเหลือง หอมใหญ่ต้นหอม สาหร่าย ปลา ปลาหมึก หอย ฯลฯ เข้าไปด้วย เอกสารในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 หลายเล่มที่จำแนกกิมจิออกเป็นหลายประเภท ซึ่งแตกต่างกันตามภูมิภาคและชนิดของส่วนผสม กิมจิเป็นอาหารพื้นบ้านและได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตปัจจุบันที่แต่ละครัวเรือนบริโภคเป็นประจำ ในขณะที่เคยมีการทำกิมจิเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างเพื่อนบ้าน โดยในระหว่างเดือนสิบของทุกปี จะมีวัฒนธรรมการทำกิมจิเรียกว่า “กิมจาจ” ในสำหรับมือหนึ่งๆ ของคนเกาหลีนั้น สิ่งที่ขาดไม่ได้คือกิมจิ ซึ่งเป็นผักดองที่มีรสเผ็ดจัดวางเคียงคู่ไปกับอาหารจานหลัก กิมจิเป็นอาหารประกอบ (Side dish) ที่จะต้องมีทุกมื้อทุกวันตลอดทั้งปี หากขาดกิมจิไปเสียอย่างหนึ่ง นั้นหมายความว่าอาหารมื่อนั้นจะขาดคุณลักษณะของอาหารเกาหลีไปเลยทีเดียว จนเป็นที่กล่าวขานกันว่า

กิมจิเป็นสัญลักษณ์ของสำหรับอาหารเกาหลีโดยแท้

สำหรับกิมจิในประเทศไทย ไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่ากิมจิเข้ามาในประเทศไทยในสมัยใด แต่ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าได้เข้ามาพร้อมกับวัฒนธรรมเกาหลี โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระแสนิยมเกาหลีในปัจจุบัน จากละครและภาพยนตร์เกาหลี โดยเฉพาะละครเรื่องแดจังกึม ออกอากาศในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2548 งานวิจัยของอติสา วิทวัสกุล (2549) ศึกษาการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีผ่านละครโทรทัศน์เรื่องแดจังกึมพบว่า หลังจากการแพร่ภาพละครเรื่องนี้มีผลทำให้คนไทยจำนวนหนึ่งเกิดความชื่นชอบในประเทศเกาหลีได้ และเกิดความนิยมในการรับประทานอาหารเกาหลีมากยิ่งขึ้น ปัจจุบันกิมจิเริ่มเป็นที่รู้จักในหมู่ชาวไทย โดยจากการสำรวจของผู้วิจัยพบว่า ตามร้านอาหารเกาหลีและญี่ปุ่นในประเทศไทยมีเมนูกิมจิอยู่ทั่วไป โดยจะมีการปรับเปลี่ยนรสชาติและดัดแปลงรายการให้เข้ากับคนไทย กิมจิในปัจจุบันสามารถหาซื้อได้ตามห้างสรรพสินค้าทั่วไปอย่างแพร่หลาย ซึ่งมีรูปแบบที่ต่างกันไป และยังมีผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่นำกิมจิมาเป็นส่วนผสม เช่น บะหมี่กึ่งสำเร็จรูปกิมจิ ขนมอบกรอบรสกิมจิ ปลาเส้นรสกิมจิ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้ทำการศึกษาถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมศึกษาจากงานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคในอาหารและสินค้าต่างประเทศต่างๆ อาทิ อาหารญี่ปุ่นของปณิตา สรรค์คุณากร (2547) และอุทัยรัตน์ ยี่สุนเทศ (2546), กาแฟสตาร์บัคของศิรินทร รัตน์เจริญจร (2544), อาหารฟาสต์ฟู้ดของสุนทร อ่อนเกตุพล (2548), ผลิตภัณฑ์นำเข้าซารี โอประเทศญี่ปุ่นของยูนิ ยากามูระ (2539), ไอศกรีมพรีเมี่ยมตราสินค้าไอเบอร์รี่ของชวลิต กิตติกุลธรรม (2550), วิกกี้นำเข้าจากต่างประเทศของนิทัศน์ ใจซื่อ (2551) และเครื่องสำอางเกาหลีของอาจารย์ นกจินดา (2551) โดยงานวิจัยเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นถึงความนิยมบริโภคของคนไทยในอาหารญี่ปุ่น รวมถึงอาหารตะวันตก สินค้าและผลิตภัณฑ์ต่างประเทศ ซึ่งถือเป็นการนำค่านิยมความทันสมัยเข้ามาสู่สังคมไทยผ่านสินค้า คนไทยให้ความสนใจ ชื่นชอบและเป็นที่นิยมอย่างมาก โดยมีทั้งงานวิจัยด้านคุณภาพและปริมาณเพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริโภค งานวิจัยทั้งหลายแสดงให้เห็นถึงสินค้าทางวัฒนธรรมที่เข้ามาในสังคมไทยและมีนัยยะแห่งการบริโภคนิยม อันเป็นแนวทางไปสู่งานวิจัยในกิมจิ ซึ่งเป็นตัวแทนของอาหารและวัฒนธรรมเกาหลีที่เข้ามาสู่สังคมไทยในแง่ของสินค้าทางวัฒนธรรม มีพฤติกรรมและปัจจัยต่างๆ ในการบริโภคในลักษณะที่เป็นการบริโภคนิยมเช่นกัน

4.ขอบเขตของการวิจัย

4.1 การเก็บข้อมูล

ทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์จากผู้ตอบแบบสอบถามคนไทยที่เคยบริโภคกิมจิและอาศัยอยู่ในเขต กทม. จำนวน 400 ชุด จากเว็บไซต์ต่างๆ ที่มีการอนุญาตให้กลุ่มตัวอย่างได้เข้าไปให้ข้อมูล

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เก็บได้ โดยใช้ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในการประมวลผล โดยใช้อธิบายข้อมูลจากแบบสอบถาม 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป, ส่วนที่ 2 ภาพการรับรู้ที่ส่งผลต่อการบริโภคและพฤติกรรมบริโภคกิมจิของคนไทย, ส่วนที่ 3

สาเหตุ/อิทธิพล/ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริโภคสินค้าของคนไทย และส่วนที่ 4 กิมจิ : การบริโภคเชิงสัญลักษณ์
ทางวัฒนธรรมเกาหลีของคนไทย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทำการทดสอบสมมติฐานของงานวิจัย โดยทำการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน (Pearson's Product moment Correlation Analysis) กำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05 โดยใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ 1) อิทธิพลของคลื่นกระแสวัฒนธรรมเกาหลี (Korean Wave) มีผลต่อการบริโภคสินค้าของคนไทย 2) การบริโภคสินค้าของคนไทยเป็นการบริโภคสินค้าทางวัฒนธรรมเกาหลี

2.1 การทดสอบเครื่องมือ นำแบบสอบถามไปทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความน่าเชื่อถือได้ (Reliability) ดังนี้

2.1.1 นำแบบสอบถามไปทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ได้เรียบเรียงแล้วไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา เป็นผู้ตรวจสอบหาความเที่ยงตรง (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (wording) เพื่อขอคำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามให้มีประสิทธิภาพ

2.1.2 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) และทดลองใช้ (Try-out) กับผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยบริโภคสินค้าจำนวน 30 คน เพื่อนำมาหาค่าความเชื่อถือได้เกณฑ์การให้คะแนน

1) ทศนคติที่มีผลต่อการบริโภคสินค้าทางวัฒนธรรมเกาหลี การวัดตัวแปรเกี่ยวกับทศนคติที่มีผลต่อการบริโภค เป็นการวัดโดยใช้มาตราวัดแบบ Likert Scale เพื่อให้สอดคล้องกับการตัดสินใจของผู้ตอบแบบสอบถามโดยกำหนดคะแนนเพื่อการคำนวณ (เห็นด้วยอย่างยิ่ง 5 คะแนน, เห็นด้วย 4 คะแนน, ไม่แน่ใจ 3 คะแนน, ไม่เห็นด้วย 2 คะแนน, ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 คะแนน)

2) เกณฑ์ในการแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยของคะแนน ได้แก่ ค่าคะแนนในระดับ 1.00 - 1.49 คะแนน มีทศนคติเชิงลบอย่างมาก, ค่าคะแนนในระดับ 1.50 - 2.49 คะแนน มีทศนคติเชิงลบ, ค่าคะแนนในระดับ 2.50 - 3.49 คะแนน มีทศนคติเป็นกลาง, ค่าคะแนนในระดับ 3.50 - 4.49 คะแนน มีทศนคติเชิงบวก, ค่าคะแนนในระดับ 4.50 - 5.00 คะแนน มีทศนคติเชิงบวกอย่างมาก

3) เกณฑ์การประเมินระดับความสัมพันธ์ (ค่าสหสัมพันธ์) การวิเคราะห์ข้อมูลในการหาระดับความสัมพันธ์ของค่าสัมประสิทธิ์ พิจารณาโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.00 - 0.20 มีความสัมพันธ์ในระดับน้อยมาก, ค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.21-0.40 มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย, ค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.41-0.70 มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง, ค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.71-0.91 มีความสัมพันธ์ในระดับสูง, ค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.90-1.00 มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก

3. การวิเคราะห์ผลโดยอิงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดสินค้าทางวัฒนธรรม (Cultural Product), การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion), การผสมผสานทางวัฒนธรรมหรือลูกครึ่งทางวัฒนธรรม (Cultural Hybridization), บริโภคนิยม (Consumerism) ได้แก่ การบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (Consumerism of sign), บริโภคนิยมที่มากับสื่อ (Consumerism through mass media channel), บริโภคนิยมในกลุ่มวัยรุ่น (Concept of Teenager Consumerism) และปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค (Factors Influencing Consumer Behavior)

5. ผลการศึกษา

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคลื่นกระแสวัฒนธรรมเกาหลีที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคกิมจิของคนไทยในปัจจุบัน จำแนกตามประเภทของคลื่นกระแสวัฒนธรรมเกาหลี

อิทธิพลของคลื่นกระแสวัฒนธรรมเกาหลี	ค่าสหสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคกิมจิ (r)	ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p)
1. การชื่นชอบวัฒนธรรมเกาหลี	0.030*	0.041
2. อิทธิพลของสื่อบันเทิงเกาหลี	0.029*	0.028
3. ละครเกาหลีเรื่องแดจังกึม	0.099*	0.010
รวม	0.076*	0.018

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุป คลื่นกระแสวัฒนธรรมเกาหลี (Korean Wave) กับพฤติกรรมการบริโภคกิมจิของคนไทยในปัจจุบันพบว่า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ค่าสหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.076 แสดงว่า คลื่นกระแสวัฒนธรรมเกาหลี (Korean Wave) กับพฤติกรรมการบริโภคกิมจิของคนไทยในปัจจุบัน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ในระดับต่ำ นั้นหมายถึง คลื่นกระแสวัฒนธรรมเกาหลี (Korean Wave) การชื่นชอบวัฒนธรรมและสื่อบันเทิงเกาหลีต่างๆ อิทธิพลของสื่อบันเทิงเกาหลีหรือคลื่นกระแสวัฒนธรรมเกาหลี (Korean Wave) และละครเกาหลีเรื่องแดจังกึม มีมากขึ้นเท่าไร ยิ่งทำให้พฤติกรรมการบริโภคกิมจิของคนไทยในปัจจุบันมีมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ผ่านทางวัฒนธรรมเกาหลีของคนไทยความสัมพันธ์ จำแนกตามประเภทการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ผ่านทางวัฒนธรรมเกาหลีของคนไทย (โดยอิงแนวคิด) กับการบริโภคกิมจิของคนไทยในปัจจุบัน

การบริโภคเชิงสัญลักษณ์ผ่านทางวัฒนธรรมเกาหลีของคนไทย	ปัจจุบันรับประทานกิมจิ	
	Pearson Correlation (r)	Significant Value (p)
1.“กิมจิ” คือ สัญลักษณ์หรือตัวแทนความเป็นเกาหลี	0.032*	0.025
2.การรับประทาน “กิมจิ” หมายถึงการเข้าถึงหรือสัมผัสวัฒนธรรมเกาหลี	0.006*	0.003
3.“กิมจิ” เป็นอาหารที่เป็นที่นิยมหรือมีความทันสมัยในปัจจุบัน	0.023*	0.040
4.“กิมจิ” มีรสชาติดีและอร่อย	0.095*	0.009
5.“กิมจิ”มีคุณค่าทางสารอาหารและมีประโยชน์ต่อร่างกาย	0.014*	0.007
6.“กิมจิ” ที่จำหน่ายในประเทศไทยมีราคาแพงหรือค่อนข้างสูง	0.030*	0.029
7.“กิมจิ” ในประเทศไทยส่วนใหญ่มีการปรับรสชาติให้เข้ากับคนไทย ซึ่งแตกต่างจากกิมจิที่ประเทศเกาหลี	0.022*	0.006
8.เมื่อมีโอกาสรับประทานอาหารเกาหลีท่านต้องรับประทาน“กิมจิ” ด้วยเสมอ	0.030*	0.005
9.บรรยากาศในร้านอาหารเกาหลีมีความสำคัญต่อท่าน ในการรับประทาน“กิมจิ”	0.005*	0.024
รวม	0.014*	0.037

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุป การบริโภคเชิงสัญลักษณ์ผ่านทางวัฒนธรรมเกาหลีของคนไทย กับการบริโภคกิมจิของคนไทยในปัจจุบัน พบว่า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ค่าสหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.037 แสดงว่า การบริโภคเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมเกาหลีของคนไทย กับการบริโภคกิมจิของคนไทยในปัจจุบัน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ในระดับต่ำ นั่นหมายถึง คนไทยในปัจจุบันจะบริโภค“กิมจิ”ในแง่ของการบริโภคเชิงสัญลักษณ์มากขึ้นตามกันไป ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

ตารางที่ 3 แสดงปัจจัยนอกเหนือจากสื่อบันเทิงเกาหลีหรือคลื่นกระแสวัฒนธรรมเกาหลี (Korean Wave) ที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการลงหรือตัดสินใจรับประทานกิมจิและอาหารเกาหลี

ปัจจัยนอกเหนือจากสื่อบันเทิงเกาหลีหรือคลื่นกระแสวัฒนธรรมเกาหลี (Korean Wave)	ลำดับที่ 1		ลำดับที่ 2		ลำดับที่ 3	
	จำนวน (400)	ร้อยละ	จำนวน (400)	ร้อยละ	จำนวน (400)	ร้อยละ
1. ตัวท่านเอง	150	37.5	92	23.0	66	16.5
2. กลุ่มเพื่อนแนะนำ	86	21.5	145	36.3	75	18.8
3. ครอบครัว/ญาติพี่น้องแนะนำ	44	11.0	50	12.5	106	26.5
4. บรรจุกิจกรรม/ผลิตภัณฑ์ (สลากสินค้า/ภาษาเกาหลี/ความสวยงาม)	57	14.3	93	23.3	140	35.0
5. สถานที่จำหน่ายสินค้า(ร้านอาหารญี่ปุ่น-เกาหลี/ห้างสรรพสินค้า)	68	17.0	54	13.5	87	21.8

จากตารางที่ 3 แสดงปัจจัยนอกเหนือจากสื่อบันเทิงเกาหลีหรือคลื่นกระแสวัฒนธรรมเกาหลี (Korean Wave) ที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการลงหรือตัดสินใจรับประทานกิมจิและอาหารเกาหลี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รับอิทธิพลมากที่สุดต่อการลงหรือตัดสินใจรับประทานกิมจิและอาหารเกาหลีโดยปัจจัยที่สำคัญลำดับที่ 1 ตัวเอง ปัจจัยที่สำคัญลำดับที่ 2 กลุ่มเพื่อนแนะนำ และปัจจัยที่สำคัญลำดับที่ 3 คือ บรรจุกิจกรรม/ผลิตภัณฑ์ (สลากสินค้า/ภาษาเกาหลี/ความสวยงาม) โดยมีจำนวนและร้อยละแสดงตามตารางข้างต้น

6. อภิปรายผล

ท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์และยุคแห่งการสื่อสารไร้พรมแดนที่ข้อมูลข่าวสารไหลไปทุกทิศทาง ศักยภาพของอุตสาหกรรมสื่อบันเทิงเกาหลีโดยเริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1991 จนถึงปัจจุบันได้ปรากฏและส่งผลต่อการเปิดรับสารของสังคมไทยอย่างชัดเจน และมีบทบาทอย่างมากต่อผู้บริโภคคนไทย ประเทศเกาหลีใต้ได้ผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมเพื่อส่งออกไปสู่ประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทย อันมีนโยบายเพื่อส่งออกภาพลักษณ์ของประเทศ อันได้แก่ ศิลปวัฒนธรรม คุณธรรม วิถีชีวิต สังคม ค่านิยม และสถานที่ท่องเที่ยว ฯลฯ ผ่านสื่อสารมวลชนในรูปแบบของสื่อบันเทิง “กิมจิ” ในแง่ของสินค้าทางวัฒนธรรมเกาหลีใต้ปรากฏผลการศึกษาให้เห็นว่า สื่อบันเทิงเกาหลี โดยเฉพาะละคร ภาพยนตร์ มีส่วนสำคัญต่อการสร้างหรือกระตุ้นความชื่นชอบใน “ความเป็นเกาหลี” ให้กับคนไทย กระบวนการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าของเกาหลีใต้ได้มีการสร้างต้นแบบอย่างดารา ศิลปิน นักร้อง รวมถึงการสอดแทรกคุณค่าของละครและภาพยนตร์ให้กับผู้รับสาร สิ่งเหล่านี้ได้ปรากฏอยู่ในสังคมไทยในปัจจุบัน ที่ไม่อาจปฏิเสธผลของสื่อบันเทิงที่ก่อเกิดกระแสนิยมวัฒนธรรม ค่านิยม วิถีชีวิตและประเพณี รวมถึงสินค้าต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกาหลีของคนไทย โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นไทยได้ ละครแดจังกึม อันเป็นเรื่องราวของการส่งเสริมวัฒนธรรมอาหารของเกาหลีใต้ ได้เสริมสร้างความนิยมและการบริโภคสินค้าบันเทิงเกาหลี อันเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่สามารถดึงดูดใจผู้บริโภคในสินค้าทางวัฒนธรรมหรือส่งเสริมให้คนไทยตัดสินใจบริโภคอาหารเกาหลีมากขึ้น

กระแสนิยมเกาหลีไม่เพียงแต่เป็นความสำเร็จของประเภทเกาหลีได้ในการนำรายได้เข้าสู่ประเทศผ่าน การการขายสินค้าทางวัฒนธรรม เช่น ละคร ภาพยนตร์ และกระแสการเดินทางไปท่องเที่ยวในเกาหลีได้แล้วยัง ถือเป็นความสำเร็จในการเผยแพร่ “ความเป็นเกาหลี” อย่างแนบเนียน สื่อบันเทิงเกาหลีมีผลต่อการสอดแทรก วัฒนธรรมเกาหลี โดยใช้กลยุทธ์ต่างๆ สร้างความหมายหรือคุณค่าลงไปบนสินค้าบันเทิง ส่งผลให้เกิด “พฤติกรรม การบริโภคเชิงสัญลักษณ์” ที่แสดงออกพฤติกรรมของผู้บริโภคในแง่ของค่านิยมหรือความรู้สึก ผู้บริโภคแสดงให้เห็นว่า ได้บริโภคภูมิปัญญาที่เป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์ความเป็นเกาหลี และไม่ได้คำนึงถึงคุณค่าและรสชาติอาหาร มากนัก ภูมิปัญญาได้กลายเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่คนไทยนิยมบริโภคเพื่อแสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเอง นอกจากนี้ สนองความหิวของร่างกายแล้วยังบริโภคสัญลักษณ์อื่นๆ อีกด้วย เช่น ความหรูหรา ทันสมัย เป็นที่นิยมในปัจจุบัน รวมไปถึงแสดงออกถึงอัตลักษณ์ต่างๆ ที่ส่งผลให้ผู้บริโภคดูดี หรือทันสมัยกว่าบุคคลอื่นๆ ซึ่งจากปรากฏการณ์ ดังกล่าวนี้ พบว่าสอดคล้องกับทฤษฎีการบริโภคสัญลักษณ์ของโบคิริยาร์ดที่ว่า การบริโภคในสังคมปัจจุบันนั้น ไม่ได้ บริโภคเพื่อประโยชน์ใช้สอยของสินค้าเท่านั้น แต่ยังมีบริโภคนิยมไปพร้อมๆ กับสินค้าอีกด้วย โดยมีสอง ธรรมชาติที่สอดคล้องกับมูลค่าเชิงสัญลักษณ์และการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ ดังปรากฏให้เห็นในการบริโภคของกลุ่ม ตัวอย่างในการศึกษานี้ คือธรรมชาติเพื่อความแตกต่าง กล่าวคือ เป็นการบริโภคเพื่อให้ผู้บริโภครู้สึกว่าตนมีอัต ลักษณ์ที่แตกต่างไปจากคนอื่น ๆ เช่น มีสถานะทางการเงินที่สูงกว่า ทันสมัยกว่า บริโภคบรรจุภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์ ที่เป็นภาษาเกาหลี เป็นต้น และธรรมชาติเพื่อความเหมือนหรือธรรมชาติเพื่อการเลียนแบบ เห็นได้จากการบริโภคจาก กระแสสื่อบันเทิง โดยเฉพาะการเลียนแบบจากภาพยนตร์ ดารา นักร้องเกาหลี สื่อโฆษณาต่างๆ นอกจากนี้แล้วยัง บริโภคตามกลุ่มเพื่อน เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนๆ ในกลุ่มได้ เช่น อยู่ในชั้นชั้น เดียวกับเพื่อน เป็นคนทันสมัยเหมือนเพื่อน หรือเพื่อเป็นการรักษาสถานภาพหรืออยู่ในชั้นชั้นดังกล่าวต่อไป

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ผลงานวิจัยครั้งนี้ ทำให้เห็นถึงภาพความสำเร็จของสินค้าทางวัฒนธรรมของเกาหลีในประเทศไทย โดยมีภูมิปัญญาเป็นกรณีศึกษา ซึ่งพบว่า ได้เป็นที่รู้จักและยอมรับมากขึ้นในสังคมไทย ทั้งนี้จากที่ได้นำเสนอไปทั้งหมด นี้แสดงให้เห็นถึงกลยุทธ์หรือนโยบายของรัฐบาลเกาหลีที่เร่งส่งออกวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ให้กับชาวต่างชาติ ได้รับรู้ และเป็นผลสำเร็จยิ่งในประเทศไทย ซึ่งถือเป็นแบบอย่างให้กับประเทศไทยในการส่งออกวัฒนธรรม ให้กับชาวต่างชาติได้รู้จัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านสื่อในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อบันเทิงอย่างละคร โทรทัศน์ ภาพยนตร์ รวมถึงสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่างๆ ให้มากขึ้นไป ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับอาหารไทย แล้ว จะเห็นได้ว่าในประเทศไทยมีอาหารที่มีรากเหง้าทางวัฒนธรรมมากมายและยาวนานไม่แพ้ภูมิปัญญาของเกาหลี หากแต่เราจะพบอาหารไทยในสื่อ น้อยมากและภาครัฐก็ยังไม่สามารถสร้างกลยุทธ์ได้ดีเท่าเกาหลีได้

7.2 ผลงานวิจัยครั้งนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพความสำเร็จของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมและสินค้าทาง วัฒนธรรมเกาหลีที่เป็นที่นิยมในสังคมไทยเป็นอย่างมาก โดยมีผลมาจากพฤติกรรมการเปิดรับสื่อบันเทิงต่างๆ แต่ ในส่วนของพฤติกรรมการบริโภคของกลุ่มตัวอย่างพบว่า แม้ภูมิปัญญาจะเป็นที่รู้จักในหมู่นักคนไทย คนไทยรับรู้ว่า เป็น อาหารสัญชาติเกาหลี แต่ในหมู่ผู้บริโภคคนไทยกลับให้ความสำคัญไปที่ร้านอาหารญี่ปุ่นเนื่องจากในประเทศไทย คนไทยคุ้นชินหรือบริโภคอาหารญี่ปุ่นหรือเข้าไปรับประทานอาหารญี่ปุ่นมากกว่าอาหารเกาหลี ทั้งนี้ผู้วิจัยมี ความเห็นว่าร้านอาหารเกาหลีในประเทศไทยในปัจจุบันยังมีน้อย จะพบมากเฉพาะในเขตที่มีกลุ่มคนเกาหลีอาศัย อยู่และผู้เข้าไปรับประทานอาหารส่วนใหญ่ไม่ใช่คนไทย ในขณะที่ร้านอาหารญี่ปุ่นจะพบทั่วไปเกือบทุก

ห้างสรรพสินค้าในประเทศไทย และมีหลายร้านให้กลุ่มคนไทยได้เลือกบริโภค สะท้อนถึงความนิยมที่มากกว่าร้านอาหารเกาหลีค่อนข้างเด่นชัด และสะท้อนให้เห็นถึงการประสบความสำเร็จของธุรกิจร้านอาหารญี่ปุ่นที่มากกว่าร้านอาหารเกาหลี จึงควรมีการสนับสนุนธุรกิจร้านอาหารเกาหลีให้มากขึ้น และมีการเผยแพร่อาหารเกาหลีต่างๆ ให้เป็นที่รู้จักในสังคมไทยให้มากขึ้นไป

8. รายการอ้างอิง

- ชวลิต กิตติคุณธรรม. 2550. “พฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อไอศกรีมพรีเมียมตราสินค้าไอเบอร์รี่ในกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดำรงค์ ฐานดี. 2536. หนังสืออ่านประกอบวิชามานุษยวิทยาเบื้องต้นเรื่อง สังคมและวัฒนธรรมเกาหลีใต้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิทัศน์ ใจชื่อ. 2551. “พฤติกรรมและปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคสินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปณิศา สรรค์คุณากร. 2547. “ซูชิ เทมปุระ วาซาบิ : อาหารญี่ปุ่นกับพฤติกรรมผู้บริโภคของนักศึกษา.” สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิชัย นิรมานสกุล. 2539. “ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าแฟชั่น Brand Name ต่างประเทศ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรินทร์ รัตน์เจริญจร. 2544. “ร้านกาแฟ: ความหมายในวัฒนธรรมไทยยุคบริโภคนิยม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุนทร อ่อนเกตุพล. 2548. “พฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วน : ศึกษากรณีนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาสังคมวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ศรี ดันเสียงสม. 2550. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี ค.ศ. 1949-1999. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมการวิจัยในภูมิภาคเอเชียของมูลนิธิเกาหลีเพื่อการศึกษาขั้นสูง ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อลิสา วิทวัสกุล. 2549. “การประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีผ่านละครโทรทัศน์แดจังกึมจอมนางแห่งวังหลัง.” ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทัยรัตน์ ยี่สุนเทศ. 2546. “พฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคอาหารญี่ปุ่นของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- A-Jaree Nopchinda. 2008. “Consumer buying behavior and perception of marketing criteria for Korean Cosmetics in Bangkok.” Master Dissertation, Department of Business Administration, International Kasetsart Graduate University.
- Yui Nakamura. 1996. “The Dynamics of Consumer Culture and Lifestyles of the Thai Metropolitan Youths: A Case Study of Junior and Senior High School Students in Metropolitan Bangkok.” Master Dissertation Department of Social development, Interdisciplinary program, Kasetsart University.

พฤติกรรมการเปิดรับและความพึงพอใจของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร
ที่มีต่อเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์

EXPOSURE AND SATISFACTION OF USERS IN BANGKOK
TOWARDS THAIRATH ONLINE WEBSITE

ณัฐพล ทองใบใหญ่

ผู้ช่วยบรรณาธิการข่าวเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์

และคอลัมน์นิสต์หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

E-mail : nuttapon254@yahoo.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ (1) ศึกษาพฤติกรรมในการเปิดรับเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (2) ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์ (3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์กับพฤติกรรมการเปิดรับเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (4) เปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่เคยเปิดรับและสมัครเป็นสมาชิกเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์ 400 คน การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน สถิติทดสอบไค-สแควร์ การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวและเชฟเฟ (Scheffe)

ผลการศึกษาพบว่า (1) ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ ร้อยละ 59.0 เปิดรับเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์จากที่ทำงานระหว่างช่วงเวลา 12.01-16.00 น. ร้อยละ 46.0 ใช้เวลาเฉลี่ย 1-3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เปิดรับเฉพาะข่าวที่ชอบหรือสนใจ เปิดรับมาเป็นระยะเวลามากกว่า 3 ปี ใช้บริการข่าวหน้า 1 (2) ความพึงพอใจโดยเฉลี่ยที่มีต่อเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์อยู่ในระดับพึงพอใจมาก (3) ลักษณะทางประชากรของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเปิดรับเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์ (4) ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกันมีความพึงพอใจเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การเปิดรับ ความพึงพอใจ เว็บไซต์ข่าว ไทยรัฐออนไลน์ ไทยรัฐ

ABSTRACT:

The objectives of the study were to (1) study the exposure to Thairath Online website of users in Bangkok (2) study the satisfaction of users in Bangkok toward Thairath Online website (3) study the relationship between demographic characteristics of users in Bangkok and their exposure to Thairath Online

website (4) compare satisfaction of users in Bangkok towards Thairath Online website, according to their demographic characteristics. The research tool was a questionnaire. The sample was composed of 400 users and members of Thairath Online website residing in Bangkok. This study used frequency, percentage, mean, standard deviation, Chi-Square Test, t-test, One – Way Analysis of Variance and Scheffe Test as methods of data analysis.

The study results were concluded that (1) most of the sample used Thairath Online website at work, using it between 1-3 hours per week, read only news of interest, had been using for more than three years, and read front page news the most (2) the satisfaction is at “high” level (3) there was a correlation between demographic characteristics and exposure to Thairath Online website (4) there was no significant difference regarding to the satisfaction towards Thairath Online website among users with different demographic characteristics.

KEYWORDS: Exposure, Satisfaction, News website, Thairath on line, Thairath

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยวางบทบาทให้สื่อมวลชนมีหน้าที่แจ้งข้อมูลข่าวสาร และรายงานความเคลื่อนไหวของสังคม และสังคมแวดล้อมสู่การรับรู้ของผู้คน จึงอาจกล่าวได้ว่า สื่อมวลชนเป็นสื่อกลางในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร และรายงานความเคลื่อนไหวในสังคมผ่านสื่อประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวารสาร ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสื่อที่สามารถตอบสนองความต้องการข้อมูลข่าวสารของคนในสังคมได้ในระดับหนึ่ง

ปัจจุบันความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือ ICT ทำให้เกิดสื่อใหม่ๆ ที่สื่อมวลชนสามารถใช้เป็นช่องทางในการแจ้งข่าวสารและรายงานความเคลื่อนไหวของสังคมไปสู่ผู้คนที่สื่อหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทสำคัญ คือ เว็บไซต์ หรือ World Wide Web อีกหนึ่งบริการหลักๆ ของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

แม้สื่อมวลชนไม่ใช่กลุ่มแรกในสังคมที่ใช้เว็บไซต์เป็นช่องทางการนำเสนอข่าวสาร แต่ปัจจุบันนี้เว็บไซต์ของสื่อมวลชนต่างๆ เป็นที่สนใจและได้รับความนิยมจากผู้ใช้งานเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากสามารถนำเสนอข่าวสารที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ ไม่มีข้อจำกัดด้านระยะทางโดยเข้าถึงได้จากทั่วโลกและมีค่าใช้จ่ายไม่มาก โดยหนังสือพิมพ์ไทยถือเป็นสื่อมวลชนอีกกลุ่มหนึ่ง ที่นำเว็บไซต์มาเป็นช่องทางในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร และรายงานความเคลื่อนไหวในสังคม ดังจะสังเกตได้ว่า หนังสือพิมพ์ทุกฉบับจะมีเว็บไซต์แทบทั้งสิ้น เช่น เว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์ มติชน กรุงเทพธุรกิจ คมชัดลึก และเอเอสทีวีผู้จัดการ

“เว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์” หรือ www.thairath.co.th หรือ www.thairath.com เป็นเว็บไซต์ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ถือกำเนิดขึ้นเมื่อวันที่ 1 เม.ย.2541 รวมอายุ 12 ปี บริหารจัดการโดย บริษัท เทรนด์ วิจิ 3 จำกัด ในเครือบริษัท วัชรพล จำกัด เจ้าของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

เว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์ นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับข่าวคราวความเคลื่อนไหวในประเทศไทยและต่างประเทศตลอด 24 ชั่วโมง อาทิ ข่าว บทความ และคอลัมน์ โดยแยกที่มาของเนื้อหาเป็น 2 ส่วน คือ จาก

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และกองบรรณาธิการไทยรัฐออนไลน์ คิดเป็นอัตราส่วน 40:60 โดยมีจำนวนผู้ใช้งาน (Users) มากกว่า 1.4 ล้านคนต่อเดือน

อย่างไรก็ตาม เว็บไซต์ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐจะได้รับความนิยมเพียงใดต้องขึ้นอยู่กับความสามารถในการตอบสนองความต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และความเคลื่อนไหวของสังคมแก่ผู้เปิดรับได้ มากน้อยเพียงใด ซึ่งถ้าสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เปิดรับได้อย่างถูกต้องแล้ว ผู้เปิดรับจะพึงพอใจเว็บไซต์นั้นและมีแนวโน้มที่จะเปิดรับต่อไป แต่ถ้าไม่ตรงกับความต้องการแล้ว ปฏิกริยาที่ไม่ดีย่อมเกิดขึ้น คือ อาจมีแนวโน้มที่จะเลิกเปิดรับ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงพฤติกรรมการเปิดรับและความพึงพอใจของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์ ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลไปปรับใช้เพื่อนำไปสู่การปรับปรุง และเป็นแนวทางในการพัฒนาเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์ให้ตรงกับความต้องการของประชาชน และเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดบรรทัดฐานในการพัฒนาเว็บไซต์สื่อสารมวลชนไทยในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการเปิดรับเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรกับพฤติกรรมการเปิดรับเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์จำแนกตามลักษณะทางประชากร

3. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตและเว็บไซต์
2. แนวคิดเกี่ยวกับข่าวออนไลน์
3. แนวคิดการเปิดรับและแสวงหาข่าวสาร
4. ทฤษฎีการใช้สื่อและความพึงพอใจ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. ข้อมูลเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์

4. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้รูปแบบ One-Shot Case Study ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การสอบถามทางโทรศัพท์

5. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่เคยเปิดรับและสมัครเป็นสมาชิกเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์สิ้นสุด ณ เดือน ธันวาคม 2552 จำนวน 145,000 คน

6. การสุ่มตัวอย่างและขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่เคยเปิดรับและสมัครเป็นสมาชิกเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์ ซึ่งผู้วิจัยทำการสุ่มแบบมีระบบและกำหนดขอบเขตตัวอย่าง โดยอาศัยแนวคิดการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างกรณีทราบจำนวนประชากรของ Taro Yamane (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และยอมรับค่าความคลาดเคลื่อนได้ไม่มากกว่า 5% ดังนั้น จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการแทนค่าในสูตรดังกล่าว ผลเท่ากับ 400 คน

7. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามปลายปิด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกรเปิดรับเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์ ได้แก่ สถานที่เปิดรับ ช่วงเวลาที่เปิดรับ ความถี่ในการเปิดรับ ลักษณะของการเปิดรับ ระยะเวลาที่ใช้ในการเปิดรับและเนื้อหาที่เปิดรับ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจที่ได้รับจากเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์ ได้แก่ ความพึงพอใจต่อเนื้อหา ความพึงพอใจต่อการออกแบบ และความพึงพอใจต่อการนำไปใช้ประโยชน์

ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) แสดงระดับความพึงพอใจ มีให้เลือก 5 ระดับ ได้แก่ พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมาก พึงพอใจปานกลาง พึงพอใจน้อย และพึงพอใจน้อยที่สุด

8. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจำนวน 10 คน โทรศัพท์หากกลุ่มตัวอย่างตามหมายเลข โทรศัพท์ที่กลุ่มตัวอย่างแจ้งไว้ในการสมัครสมาชิกเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์

ขั้นที่ 2 รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม 400 ชุด

9. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ สถิติทดสอบไค-สแควร์ (Chi-Square Test) สถิติทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One – Way Analysis of Variance : ANOVA) เมื่อมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe)

10. ผลการศึกษา

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 54.3) มีอายุอยู่ระหว่าง 20-30 ปี (ร้อยละ 42.3) การศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 69.5) มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท (ร้อยละ 54.8) รายได้ระหว่าง 20,001-30,000 บาท (ร้อยละ 39.0)

2. พฤติกรรมการเปิดรับเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่เปิดรับเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์จากที่ทำงาน (ร้อยละ 59.0) ระหว่างช่วงเวลา 12.01-16.00 น. (ร้อยละ 46.0) ใช้เวลาเฉลี่ย 1-3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 66.5) เปิดรับเฉพาะข่าวที่ชอบ/สนใจ (ร้อยละ 98.0) เปิดรับมาเป็นระยะเวลามากกว่า 3 ปี (ร้อยละ 64.2) ใช้บริการข่าวหน้า 1 (ร้อยละ 91.8)

3. ความพึงพอใจที่ได้รับจากเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมาก (ค่าเฉลี่ย 4.06) โดยมีความพึงพอใจมากที่สุดในด้านเนื้อหา (ค่าเฉลี่ย 4.36) มีความพึงพอใจมากด้านการออกแบบ (ค่าเฉลี่ย 3.96) และมีความพึงพอใจในการนำไปใช้ประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 3.86)

11. อภิปรายผล

1. จากผลของการวิจัยประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการเปิดรับเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์จากที่ทำงาน ระหว่างช่วงเวลา 12.01-16.00 น. ใช้เวลาในการเปิดรับ 1-3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ลักษณะในการเปิดรับเป็นการเปิดรับเฉพาะข่าวที่ชอบหรือสนใจ ระยะเวลาในการเปิดรับส่วนใหญ่เปิดรับมากกว่า 3 ปี โดยเปิดรับข่าวหน้า 1 เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นพฤติกรรมการเปิดรับเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์ เนื่องจากประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่เปิดรับเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์อยู่ในวัยทำงาน แต่มีความต้องการในการบริโภคข่าวสารประจำวันจึงต้องเปิดรับข่าวสารจากที่ทำงาน และไม่มีเวลามากนัก จึงเลือกเปิดรับข่าวออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเปิดรับและแสวงหาข่าวสารของ (De Fleur, 1970: 112-124) โดยพบว่าประชาชนที่มีลักษณะทางสังคมคล้ายกันจะแสดงพฤติกรรมการเปิดรับสื่อคล้ายคลึงกัน พฤติกรรมการเปิดรับสื่อนี้ได้แก่ การเปิดรับสื่อมวลชน ความชอบต่อสื่อประเภทต่างๆ และผลงานของการสื่อสาร นอกจากนี้ ลักษณะทางประชากร ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพและเพศ เป็นต้น ของประชากรที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการใช้สื่อและความพึงพอใจของบุคคเบ็ญจรงค์กิจ (2534: 32) และของกรรณิการ์ ศรีสวัสดิ์ชัย (2535) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การตัดสินใจซื้อและอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียงแล้วพบว่า ภูมิหลังด้านประชากร เพศ อายุ อาชีพ รายได้ และการศึกษามีความสัมพันธ์กับการซื้อและอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ แต่จะมากบ้างน้อยบ้างขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ที่แวดล้อม รวมทั้งระยะเวลาและโอกาส

2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อเว็บไซต์ข่าวไทยรัฐออนไลน์พบว่า ด้านเนื้อหาประชาชนมีความพึงพอใจมากที่สุด ทั้งนี้เสนอข่าวที่น่าเชื่อถือ นำเสนอข่าวสารอย่างเป็นกลาง นำเสนอข่าวสารที่หลากหลาย ตลอดจนนำเสนอข่าวสารที่รวดเร็วทันเหตุการณ์ ทั้งนี้ เป็นเพราะบุคคลจะใช้สื่อมวลชนเพื่อสนองความต้องการรู้เหตุการณ์โดยการสังเกตการณ์และติดตามความเคลื่อนไหวต่างๆ จากสื่อมวลชนเพื่อให้รู้ทันต่อเหตุการณ์ให้ทันสมัย และการช่วยตัดสินใจ โดยเฉพาะการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ซึ่งการเปิดรับสื่อมวลชนที่น่าเชื่อถือ เป็นกลาง นำเสนอข่าวสารหลากหลายและ

รวดเร็วจึงทำให้บุคคลสามารถกำหนดความเห็นของตนต่อสภาวะหรือเหตุการณ์รอบๆ ตัว ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณิการ์ ศรีสวัสดิ์ชัย (2535) ศึกษาเรื่อง การตัดสินใจซื้อและอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง โดยพบว่า ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียงตัดสินใจซื้อและอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เนื่องจากต้องการทราบข่าวสาร หรือ เนื้อหา ประเภทความรู้ที่สด ทันเหตุการณ์ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพ็ญทิพย์ จิรพินนุสรณ์ (2539) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการแสวงหาข่าวสารผ่านสื่อมวลชนและอินเทอร์เน็ตของนักศึกษา และบุคลากรของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ โดยพบว่า วัตถุประสงค์หลักในการแสวงหาข่าวสารผ่านสื่อมวลชนและอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาและบุคลากรเป็นการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อสนองความต้องการของตน

3. ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเปิดรับเว็บไซต์ไทยรัฐ ทั้งนี้ เป็นเพราะประชาชนแต่ละเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ย่อมต้องการเปิดรับเว็บไซต์ไทยรัฐ ออนไลน์เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองเป็นหลัก ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดการเปิดรับ และแสวงหาข่าวสารของ (Wilbur Schramm, 1973: 121-122) โดยพบว่า ผู้รับสารมีองค์ประกอบต่างๆ ในการเลือกรับสาร ทั้งประสบการณ์ การประเมินสารประโยชน์ของข่าวสาร จุดประสงค์ในการแสวงหาข่าวสาร ภูมิหลัง การศึกษาสภาพแวดล้อม ความสามารถในการรับสาร บุคลิกภาพ อารมณ์ และทัศนคติ

12. รายการอ้างอิง

- กรรณิกา ศรีสวัสดิ์ชัย. 2535. การตัดสินใจซื้อและอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เพ็ญทิพย์ จิรพินนุสรณ์. 2539. พฤติกรรมการแสวงหาข่าวสารผ่านสื่อมวลชนและอินเทอร์เน็ตของนักศึกษา และบุคลากรของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. 2534. การวิเคราะห์ผู้รับสาร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- De Fleur, M.L. 1970. **Theories of Mass Communication**. 2nd ed. News York: David Mckay.
- Schramm, W. 1973. "Channels and Audiences". in I. de Sola Pool & W. Shramm (eds.) **Handbook of Communication**. Chicago: Rand McNally College.

พฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐของประชาชน BEHAVIORAL INTENTION TO USE THAI GOVERNMENT WEBSITES

พรสุดา รักชิงค์

นักศึกษา หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพาณิชยอิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail : pornsuda39@hotmail.com

บทคัดย่อ

รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) คือ วิธีการบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่ โดยการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเครือข่ายสื่อสารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานภาครัฐ จุดประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐของประชาชน เป็นการศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การยอมรับเทคโนโลยี ในการรับรู้ด้านการได้รับประโยชน์ การรับรู้ด้านความสะดวกสบาย ด้านสมรรถนะแห่งตนเองด้านคอมพิวเตอร์ และการรับรู้ต่อด้านคุณภาพข้อมูลสารสนเทศและด้านคุณภาพบริการของเว็บไซต์ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างคือ ประชากรผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เลือกเฉพาะผู้ที่เคยใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐเท่านั้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ และใช้ T-test, F-test เพื่อทดสอบความแตกต่าง โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 76.0 มีอายุต่ำกว่า 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.0 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 67.3 มีอาชีพพนักงาน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 43.3 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 44.5 ใช้อินเทอร์เน็ตมานานกว่า 6 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.0 และใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่า 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 48.0

ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี e-Government ด้านความสะดวกสบาย ภาพรวมมีระดับความคิดเห็นด้วยมาก พบว่า อันดับที่ 1 คือ การใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องง่ายสำหรับท่าน ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี e-Government ด้านการได้รับประโยชน์ ภาพรวมมีระดับความคิดเห็นด้วยมาก พบว่า อันดับที่ 1 คือ การใช้บริการเว็บไซต์รัฐบาลฯ สามารถประหยัดเวลาในการเดินทาง ปัจจัยด้านสมรรถนะแห่งตนเองด้านคอมพิวเตอร์ ภาพรวมมีระดับความคิดเห็นด้วยมาก พบว่า อันดับที่ 1 คือ ท่านรู้สึกมั่นใจที่จะเข้าใช้ระบบคอมพิวเตอร์ได้โดยตนเอง ปัจจัยด้านการรับรู้ต่อ e-Government ในเรื่องการรับรู้ด้านคุณภาพของข้อมูล ภาพรวมมีระดับความคิดเห็นด้วยมาก พบว่า อันดับที่ 1 คือ ท่านสามารถไว้วางใจข้อมูลบนเว็บไซต์รัฐบาลฯ ได้ ปัจจัยด้านการรับรู้ต่อ e-Government ในเรื่องการรับรู้ด้านคุณภาพบริการของเว็บไซต์ ภาพรวมมีระดับความคิดเห็นด้วยปานกลาง พบว่า อันดับที่ 1 คือ ถ้าท่าน

ส่งข้อร้องเรียนผ่านอีเมลล์หรือเว็บบอร์ดไปยังรัฐบาลก็จะได้รับการตอบสนองที่แสดงความเป็นมิตรจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ พฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐของประชาชน มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก พบว่า อันดับที่ 1 คือ ถ้ามีเว็บไซต์ของรัฐบาลที่ให้บริการใหม่ๆ ท่านยินดีที่จะใช้บริการ

คำสำคัญ : รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ พฤติกรรมความตั้งใจ

ABSTRACT

Electronics Government (e-Government) is the procedure to manage modern public sector by using computer technology and communication networks to increase efficiency of government operations. The purpose of this research intends to study in the use of electronics government services website and. The study of demographical factors includes gender, age, education, income, and career. Studying the relationship among Technology Acceptance in terms of the recognition of the benefit, the awareness of comfort, the computer self-efficacy, and the perception of information and service quality of the site is concerned in this study as well. This research employs the survey of population of Internet users in Bangkok with a total of 400 people. using Thai Government websites. The questionnaire is a tool used to collect data. The statistics used in analyzing the data are divided into 2 parts which are Descriptive Statistics by using Percentage, Arithmetic Mean, Inferential Statistics and the Pearson Correlation in order to test the relation and to use T-test, F-test in order to test the difference by specifying the statistical significance at 0.05

It was found from the study that most respondents were female (76.0%), under 25 years of age (53.0%), students/ college students (43.3%) and had the Bachelor's Degree (67.3%). Monthly income was less than 10,000 baht (44.5%). They have used Internet for more than 6-10 years (42.0%); They have used Internet more than 20 hours per week (48.0).

For e-Government adoption on perceived ease of use, the overall opinion was at the high level; the first rank was easy to use. For e-Government adoption technology on perceived usefulness, the overall opinion was at the high level; it was found that the first rank was travel time savings. The overall opinion on computer self-efficacy was at the high level. The first rank was that "you are confident to access computer systems by yourself." With regard to e-Government perception on information quality, the overall opinion was at the high level. The first rank was that "you are able to trust information on government websites." With regard to e-Government perception on service quality, the overall opinion was at the moderate level. The first rank was that "Nice response from government officials if you submit complaints to the Government via E-mail or web boards."

The opinion on behavioral intention to use Thai Government websites was at the high level. The first rank was that "You are willing to visit new government websites."

KEYWORDS : Electronics Government, Behavior Intention

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโดยเฉพาะอินเทอร์เน็ต ได้แทรกซึมเข้าไปทุกส่วนของสังคม และเข้ามามีส่วนสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จากเดิมที่อินเทอร์เน็ตเป็นเพียงแหล่งข้อมูลสำหรับนักวิชาการและนักวิจัยคอมพิวเตอร์ ได้ขยายการใช้ประโยชน์ไปสู่ผู้คนในวงการอื่นๆ เพิ่มขึ้น อาจกล่าวได้ว่า ปัจจุบัน ไม่มีข้อมูลใดที่หาไม่ได้จากอินเทอร์เน็ตและเป็นที่ยอมรับว่ามีประโยชน์มหาศาล รัฐบาลจึงได้พยายามส่งเสริมให้เกิดการใช้อินเทอร์เน็ตในหมู่ประชาชนทั่วไปเพิ่มขึ้น โดยใช้เป็นเครื่องมือลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่มีราคาถูกมีข้อมูลอยู่มากมาย และไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและแหล่งความรู้จากทั่วโลก

อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารที่ทรงประสิทธิภาพ จึงเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกว่า อินเทอร์เน็ตเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการก้าวไปสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ (Knowledge-Based Society) ด้วยเหตุนี้ จำนวนผู้ใช้และอัตราการแพร่กระจายของอินเทอร์เน็ตในแต่ละประเทศจึงถือเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญตัวหนึ่งที่ใช้วัดและเปรียบเทียบความเป็นสังคมสารสนเทศของชุมชนหรือของประเทศ ดังนั้น การที่จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตของไทยมีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ก็นับเป็นที่น่ายินดีที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และมุ่งหวังที่จะเห็นสังคมไทย มีการนำเทคโนโลยีนี้ไปใช้ในการพัฒนาในทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนให้ภาครัฐเป็นผู้นำในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปในการดำเนินงานของภาครัฐ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารและในการบริการประชาชนภายใต้โครงการระดับชาติ “รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์” หรือ e-Government ซึ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะปรับเปลี่ยนรูปแบบและพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตจากที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบัน ที่เน้นเรื่องความบันเทิง ไปสู่การใช้งานที่เป็นสาระประโยชน์ในเชิงความรู้ และใช้เพื่อการเข้าถึงบริการของรัฐมากขึ้นในอนาคตและส่งผลให้ประเทศไทยสามารถก้าวไปสู่การเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ดังที่มุ่งหวังได้ในที่สุด

โดยทั่วไปนั้น e-Government มีความหมายกว้างๆ หมายถึง วิธีการบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่ โดยการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเครือข่ายสื่อสารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานภาครัฐ ปรับปรุงการบริการแก่ประชาชน การบริการด้านข้อมูลและสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ประชาชนมีความใกล้ชิดกับภาครัฐมากขึ้น รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ หรือ การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศเพราะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานของรัฐให้มีความรวดเร็วและคล่องตัวมากขึ้น รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ หรือ การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐนั้น จำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาไปในทิศทางและภายใต้มาตรฐานเดียวกันอันเป็นที่มาของการกำหนดให้มีการตราพระราชกฤษฎีกาตามนัยของมาตรา 35 เพื่อสร้างมาตรฐานและแนวการปฏิบัติในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่หน่วยงานของรัฐ และสร้างความมั่นใจให้แก่ประชาชนและหน่วยงานของรัฐหน่วยงานอื่นๆ ทั้งทางด้านนโยบาย คุณภาพหรือจำนวนของฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ งบประมาณและบุคลากร ความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศ

จากเหตุผลความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาประเด็นปัญหาในเรื่อง “พฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐของประชาชน” เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการที่จะได้นำผลการศึกษาที่ได้มาปรับปรุงแนวทางการให้บริการประชาชน เพื่อให้การปฏิบัติงาน

เกิดประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการสื่อสารให้ประชาชนเกิดความรับรู้ว่ามีประโยชน์และใช้ในปริมาณที่มากขึ้นต่อไป

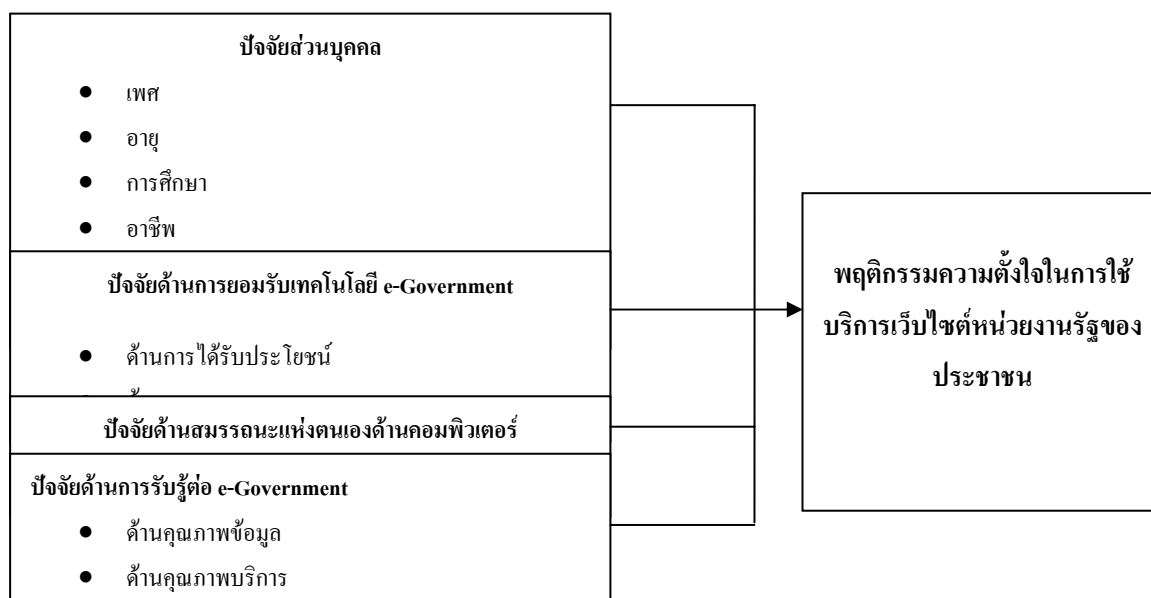
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ของประชาชน

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ของประชาชน

3. กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐของประชาชน ซึ่งสามารถแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวความคิดในการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐของประชาชนแตกต่างกัน

4.2 ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐของประชาชน

4.3 ปัจจัยด้านสมรรถนะแห่งตนเองด้านคอมพิวเตอร์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐของประชาชน

4.4 ปัจจัยด้านการรับรู้ต่อรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐของประชาชน

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

หน่วยงานภาครัฐสามารถนำผลการวิจัยที่ได้นำไปเป็นแนวทางในการวางแผนการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ในการให้ประชาชนรับรู้ในบริการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์และการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กับภาครัฐและให้ประชาชนมีความมั่นใจในการใช้บริการ และมีการใช้งานที่มากขึ้น

6. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล (Questionnaire) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ประชากรผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในเขตกรุงเทพมหานคร โดยพิจารณาสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เฉพาะผู้ที่ใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐ โดยคำนวณ หาค่าของขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยใช้วิธีการของ Taro Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หรือยอมให้มีค่าความผิดพลาดได้เพียงร้อยละ 5 จำนวนจากสูตร
$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$
 ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) เพื่อที่จะอธิบายให้ทราบถึงภาพรวมกว้างๆ ของข้อมูลทั้งหมดเป็นการหาตัวแทนของกลุ่ม ค่าการทดสอบ T-test ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อหาค่าความแตกต่างระหว่างตัวแปรสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน ค่าการทดสอบ F-test ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อหาค่าความแตกต่างระหว่างตัวแปรตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป และค่าที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation)

7. ผลการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ประชากรผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน แบ่งออกเป็นเพศชาย 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24 และเป็นเพศหญิง จำนวน 304 จำนวน คิดเป็นร้อยละ 76 อายุต่ำกว่า 25 ปี ร้อยละ 53 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 76.5 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 76.5 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 44.5 มีอาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 43.3 ระยะเวลานับตั้งแต่วันที่ เคยได้ใช้อินเทอร์เน็ต 6 -10 ปี ร้อยละ 62.3 เวลาโดยเฉลี่ยในการใช้อินเทอร์เน็ตต่อสัปดาห์ มากกว่า 20 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 48.0

ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า เพศ, อาชีพ และระยะเวลาที่เริ่มต้นใช้งานอินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และพบว่าอายุ, ระดับการศึกษา, รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาเฉลี่ยในการใช้อินเทอร์เน็ตต่อสัปดาห์ จะมีพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐของประชาชน พบว่า ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) ด้านความสะดวกสบาย และด้านการได้รับประโยชน์ มีความสัมพันธ์กับ

พฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐของประชาชนที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) อยู่ที่ 0.567, 0.645 ตามลำดับ

ปัจจัยด้านสมรรถนะแห่งตนเองด้านคอมพิวเตอร์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐของประชาชน พบว่า ปัจจัยด้านสมรรถนะแห่งตนเองด้านคอมพิวเตอร์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐของประชาชนที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) อยู่ที่ 0.232

ปัจจัยด้านการรับรู้ต่อรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐของประชาชน พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ต่อรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) ด้านคุณภาพข้อมูล และด้านคุณภาพบริการ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐของประชาชนที่ระดับนัยสำคัญ 0.05, 0.458, 0.368 ตามลำดับ

ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี e-Government ด้านความสะดวกสบาย มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ การใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องง่ายสำหรับท่าน อันดับที่ 2 คือ การค้นหาข่าวสารผ่านเว็บไซต์เป็นเรื่องง่ายสำหรับท่าน อันดับที่ 3 คือ การใช้บริการเว็บไซต์รัฐบาลฯ ทำให้เกิดความสะดวกสำหรับท่าน

ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี e-Government ด้านการได้รับประโยชน์ มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ การใช้บริการเว็บไซต์รัฐบาลฯ สามารถประหยัดเวลาในการเดินทาง อันดับที่ 2 คือ การใช้บริการเว็บไซต์รัฐบาลฯ สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง อันดับที่ 3 คือ การใช้บริการเว็บไซต์รัฐบาลฯ มีประโยชน์ต่อตัวท่านและงานของท่าน

ปัจจัยด้านสมรรถนะแห่งตนเองด้านคอมพิวเตอร์ มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ ท่านรู้สึกมั่นใจที่จะเข้าใช้ระบบคอมพิวเตอร์ได้โดยตนเอง อันดับที่ 2 คือ ท่านรู้สึกมั่นใจในการใช้ระบบคอมพิวเตอร์โดยไม่ต้องมีผู้อื่นคอยชี้แนะ อันดับที่ 3 คือ ท่านสามารถใช้งานหรือศึกษาคำสั่งผ่านระบบอินเทอร์เน็ตและเว็บไซต์อื่นๆ ได้ด้วยตนเอง

ปัจจัยด้านการรับรู้ต่อ e-Government ในเรื่องการรับรู้ด้านคุณภาพของข้อมูล มีระดับความคิดเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ ท่านสามารถไว้วางใจข้อมูลบนเว็บไซต์รัฐบาลฯ ได้ อันดับที่ 2 คือ การใช้งานเว็บไซต์รัฐบาลฯ ทำให้ท่านได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง อันดับที่ 3 คือ การใช้งานเว็บไซต์รัฐบาลฯ ทำให้เข้าถึงข้อมูลที่ทันสมัย

ปัจจัยด้านการรับรู้ต่อ e-Government ในเรื่องการรับรู้ด้านคุณภาพบริการของเว็บไซต์ มีระดับความคิดเห็นด้วยปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ ถ้าท่านส่งข้อร้องเรียนผ่านอีเมลล์หรือเว็บบอร์ดไปยังรัฐบาลก็จะได้รับการตอบสนองที่แสดงความเป็นมิตรจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันดับที่ 2 คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความรู้ความชำนาญตอบปัญหาของท่านได้อย่างรวดเร็ว อันดับที่ 3 คือ ถ้าท่านส่งข้อร้องเรียนผ่านอีเมลล์หรือเว็บบอร์ดไปยังเจ้าหน้าที่ของรัฐก็จะได้รับการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง

8. อภิปรายผล

ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) ด้านความสะดวกสบาย จะเป็นตัวทำนายทัศนคติที่มีต่อการใช้ระบบ การสร้างฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ ที่ง่ายต่อการใช้งานและให้ความ

สะดวกสบาย จะทำให้ผู้ใช้รู้สึกว่าประโยชน์และส่งผลให้เกิดความต้องการใช้งานจริงในท้ายที่สุด ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) ด้านการได้รับประโยชน์ ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่รับรู้ถึงประโยชน์ของระบบอินเทอร์เน็ตมากขึ้น ก็จะมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนมาใช้อินเทอร์เน็ตเทคโนโลยีเป็นสื่อกลางมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่มีการยอมรับเทคโนโลยีรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) ว่ามีประโยชน์ในระดับสูง ปัจจัยด้านสมรรถนะแห่งตนเองด้านคอมพิวเตอร์ บุคคลที่มีการรับรู้สมรรถนะแห่งตนและมีความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นสูง มีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมอย่างแน่นอน เป็นการแสดงให้เห็นว่าสมรรถนะแห่งตน จะมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมความตั้งใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลนั่นเอง บุคคลที่มีการรับรู้สมรรถนะแห่งตนเองด้านคอมพิวเตอร์ของตนเองมีความสามารถในระดับสูง จะเกิดพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐในระดับมาก ปัจจัยด้านการรับรู้ต่อรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) ด้านคุณภาพข้อมูล มีความสัมพันธ์พฤติกรรมความตั้งใจและความตั้งใจของผู้ใช้ เช่น ผู้ใช้ที่มีการรับรู้รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) มีข้อมูลที่มีคุณภาพตามลักษณะของสารสนเทศที่ดี 4 มิติ ได้แก่ (1) มิติด้านเวลา (Time) ที่ต้องมีความทันสมัย เป็นปัจจุบัน (2) มิติด้านเนื้อหา (Content) ที่มีความถูกต้องเที่ยงตรง น่าเชื่อถือ และตรวจสอบได้ (3) มิติด้านรูปแบบ (Format) ที่ต้องมีความชัดเจน เลือกใช้รูปแบบ สื่อ วิธีการนำเสนอที่เหมาะสม ยืดหยุ่น และประหยัด (4) มิติด้านกระบวนการ (Process) ที่ต้องคำนึงถึงความสามารถในการเข้าถึงและการมีส่วนร่วม ในระดับมากจะทำให้เกิดพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐในระดับที่มากตามไปด้วย ปัจจัยด้านการรับรู้ต่อรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) ด้านคุณภาพบริการ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐ ซึ่งหากผู้ใช้มีการรับรู้ และทัศนคติต่อคุณภาพการบริการที่ดีเยี่ยม จะทำให้มีพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐในระดับสูงหรือมีเพิ่มมากขึ้น แต่หากผู้ใช้มีการรับรู้คุณภาพการบริการของเว็บไซต์หน่วยงานรัฐน้อยหรือลดลง จะทำให้มีพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้บริการเว็บไซต์หน่วยงานรัฐเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางลบ คือ มีความตั้งใจในระดับต่ำหรือน้อยมากนั่นเอง

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 จากการศึกษา พบว่า ข้อมูลในเว็บไซต์มีความละเอียดชัดเจน และเพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้ในระดับปานกลางเท่านั้น แสดงให้เห็นถึงวาระอันสมควรที่หน่วยงานภาครัฐจะต้องยกระดับการพัฒนาเว็บไซต์ให้มีมาตรฐานสากล เป็นที่ยอมรับ และมีข้อมูลให้ผู้ใช้สนใจสามารถที่จะเข้าไปค้นหาหาข้อมูลของหน่วยงานรัฐได้อย่างละเอียด สะดวกรวดเร็ว และมีการทำให้ข้อมูลทันสมัยอยู่ตลอดเวลา เพื่อเป็นการยกระดับช่องทางการบริการประชาชน

9.2 จากการศึกษา พบว่า คุณภาพการบริการของเว็บไซต์อยู่ในระดับปานกลาง เช่น ความรวดเร็วในการตอบคำถาม ให้ความช่วยเหลือประชาชนผ่านเว็บไซต์หรืออีเมลล์ การรับคำร้องเรียน และตอบสนองการแก้ไข ปัญหา การแสดงความพร้อมของผู้ดูแลระบบ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการบริการ และการแก้ไขปัญหาในกรณีเว็บไซต์เกิดปัญหาขัดข้อง เป็นต้น ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าเว็บไซต์หน่วยงานรัฐถูกสร้างมาอย่างไม่ระมัดระวังแบบแผนในการดูแล พัฒนาและปรับปรุงให้มีมาตรฐานอยู่ตลอดเวลา ทำหน้าที่เพียงแค่เป็นส่วนหนึ่งของช่องทางการให้ข้อมูลหน่วยงานต่อประชาชนเท่านั้น ซึ่งควรเร่งปรับปรุงให้เว็บไซต์หน่วยงานรัฐมีการยกระดับมาตรฐานการบริการที่ทัดเทียมองค์กรเอกชน ซึ่งหน่วยงานรัฐอาจมีการตั้งหน่วยงานพัฒนาและดูแล โดยตรงที่มี

อำนาจตัดสินใจในการที่จะพัฒนาเว็บไซต์และระบบต่างๆ ให้สามารถรองรับความต้องการใช้งานของผู้ใช้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ และควรมีการติดตามผลการดำเนินงาน และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเพื่อนำไปพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

10. รายการอ้างอิง

- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. 2549. **e-Government รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์รัตนไตร.
- สมชัย อักษรารักษ์ และอศินา พรวิคิน. 2547. **Being e-Citizen by e-Government : โคมน์หน้าบริการอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐเพื่อคนไทย**. กรุงเทพฯ : บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน).
- คัทลียา ปานสุนทร. 2549. “ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับบริการขึ้นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต.” การจัดการภาครัฐและภาคเอกชนมหำบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จรัสศรี ปีกักคัง. 2542. “การเปิดรับข่าวสาร การรับรู้ และทัศนคติของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่มีต่อการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของหน่วยงานภาครัฐ.” นิเทศศาสตร์มหำบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bandura, A. 1986. **Social Foundations of Thought and Action**. Prentice-Hall. New Jersey.
- Compeau, D.R. and Higgins, C.A. 1995. “Computer Self-efficacy: Development of a Measure and Initial Test.” **MIS Quarterly**. 19, 2 : 189—211.
- Zeithaml, Valarie A., Parasuraman and Leonard L.Berry. 1990. **Delivering Quality Service, Balancing Customer Perceptions and Expectations**. New York : The Free Press.

พฤติกรรมผู้บริโภคในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่

THE BEHAVIOR OF CONSUMERS TO USE MOBILE TV

ชนัญญ์ สุริวงค์

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาพาณิชยอิเล็กทรอนิกส์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: fubbtv@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องพฤติกรรมผู้บริโภคในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ลักษณะพื้นฐานทางประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลกับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่พักอาศัยและทำงานในเขตกรุงเทพมหานครที่เคยใช้บริการ รับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวม ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้ค่า T-test, One-way ANOVA ทดสอบความแตกต่าง ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันในการทดสอบความสัมพันธ์ และใช้ค่า ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับ วัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index : IOC) และใช้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการวัด Internal Consistency Reliability อาศัยสถิติ Cronbach's Alpha โดยนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบ (Pilot Test) เพื่อแสดงความเชื่อถือได้ (Reliability) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ถ้าค่าสถิติ Cronbach's Alpha มีค่ามากกว่า 0.70 แสดงว่าตัววัดหรือคุณลักษณะ (Attributes) ของตัวแปรที่ใช้ศึกษามีความเชื่อมั่นน่าเชื่อถือที่จะใช้ศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะพื้นฐานทางประชากรศาสตร์ที่ศึกษา มีเพียงรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างของกลุ่ม ตัวอย่างที่ทำให้พฤติกรรมการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์ในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นเวลา 6-12 เดือน ร้อยละ 45.8 มีความถี่ในการรับชม 5-6 วันต่อ สัปดาห์ ร้อยละ 41.8 ใช้เวลารับชมแต่ละครั้ง 30 นาที - 1 ชั่วโมง ร้อยละ 45.7 รับชมในช่วงเวลาว่างหรือในขณะที่ กำลังเดินทาง ร้อยละ 42.2 รายการที่ชื่นชอบและรับชมบ่อยที่สุดคือ รายการแข่งขันกีฬา และการประกวด ร้อยละ 30.8 เหตุผลในการรับชมรายการโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่คือเพื่อความบันเทิง และทันต่อเหตุการณ์ บ้านเมือง ปัจจัยที่มีอิทธิพลกับพฤติกรรมผู้บริโภคในด้านการยอมรับเทคโนโลยีการรับชมโทรทัศน์บน โทรศัพท์เคลื่อนที่คือ ปัจจัยด้านประสิทธิภาพของโทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญในระดับมากกับ พฤติกรรมผู้บริโภคในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ และปัจจัยด้านวิธีการดำเนินชีวิตก็มีความสัมพันธ์ใน ระดับความสำคัญมากกับพฤติกรรมผู้บริโภคในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่

คำสำคัญ : โอบายทีวี พฤติกรรมความตั้งใจ ทัศนคติ

ABSTRACT

The objective of the documentary in the topic of “The behavior of consumer to use mobile TV” is to provide the research study of demographical factors includes the relational effecting the behavior of consumer to use mobile TV. Tests the effects of influences an individual’s behavioral of consumer to use mobile TV.

This research employs the survey of population of people used of Mobile TV in Bangkok area with 400 people. The questionnaire is a tool used to collect data. Statistics used in data analysis includes cost percent average value, median, and standard deviation value. Statistics used in hypothesis testing consists of T-test differences in the population. and analysis of One-Way ANOVA, The result by specifying the significant level equivalent to 0.05 and Pearson Correlation. The tool test in research by Content Validity of questionnaire was used by suing Item-Objective Congruence Index: IOC and reliability, the measurement of internal consistency reliability was relied on Cronbach’s Alpha. The questionnaire was brought for Pilot Test to show reliability with 30 samples. Cronbach’s Alpha 0.87 the value Cronbach’s Alpha was more than 0.70 percent. It was that the attributes of variable used for study were reliable to be used for study.

According to the research study of demographical factors. Found monthly incomes variable of difference was behavior of consumer to use mobile TV had difference. The samples experience mobile TV having it for 6 to 12 month (45.8%). Frequency was 5 to 6 day/week (41.8%) Periodically time to use 30 minute to 1 hour (45.7%). Using mobile TV when the pass time or during to wait such as (for the train or bus) (42.2%). The favorable program and watching always was sport news. (30.8%). Entertainment has been identified as major gratification in factor to use mobile TV. Factor the effects of influences an individual’s behavioral of consumer adoption of mobile TV. With regard to factors affecting the technology acceptance of mobile phone the overall showed respondent’s high level with Mobile Phone efficacy factor. Life styles positively influence the behavioral of consumer to use of mobile TV the overall showed respondents’ high level.

KEYWORDS : Mobile TV, TV on Mobile, Behavior Intention, Attitude

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

โทรศัพท์เคลื่อนที่ได้มีการพัฒนาให้มีความสะดวกสบายในการใช้ฟังก์ชันในรูปแบบต่างๆ ซึ่งทำให้ผู้บริโภคหลายคนนิยมเปลี่ยนโทรศัพท์เคลื่อนที่เมื่อมีรุ่นใหม่ๆ เข้ามาสู่ตลาด เครื่องมือสื่อสารหรือที่เราเรียกกันว่าโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นปัจจัยที่ 5 อย่างสมบูรณ์แบบในชีวิตปัจจุบัน ในปัจจุบันวิวัฒนาการของโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้พัฒนาอย่างไม่สิ้นสุด ธุรกิจการสื่อสารมีการแข่งขันกันเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ มีการคิดค้นการใช้งานใหม่ๆ เพิ่มขึ้น แม้แต่การรับชมรายการโทรทัศน์ ก็ไม่ได้จำกัดอยู่แค่บนหน้าโทรทัศน์จอแก้วอีกต่อไป แต่หมายถึงการดูได้จากหน้าจอคอมพิวเตอร์ขนาดเท่าฝ่ามือ หรือ pocket PC ที่เรียกว่าบริการ Mobile TV ซึ่งเป็นเทคโนโลยีการส่งข้อมูลความเร็วสูง และสามารถเรียกดูข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลา

การรับชมโทรทัศน์ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ (TV On MOBILE) เป็นนวัตกรรมใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมและมีบทบาทในวิถีชีวิตมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากการติดตามดูรายการโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยไม่มีเงื่อนไขในด้านเวลาสถานที่ พร้อมทั้งมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น จึงได้รับความนิยมแพร่กระจายไปยังประชาชนทั่วทุกกลุ่ม นักธุรกิจได้มองเห็นโอกาสว่า โทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตประกอบกับเห็นอิทธิพลและบทบาทของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อประชาชน ที่เข้ามามีอิทธิพลในวิถีชีวิตของประชาชนหลายบริษัทจึงมีการพัฒนาโทรศัพท์เคลื่อนที่ ให้สามารถจะรับชมโทรทัศน์ได้ตลอดเวลา เหมือนกับโทรทัศน์จอแก้วที่อยู่ตามบ้านเรือนทั่วไป จึงทำให้บุคคลทั่วไปหันมาสนใจที่จะรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่มากขึ้น

ผลการสำรวจล่าสุดเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ของคนหนุ่มสาวในประเทศไทย พบว่าคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย ให้ความสำคัญกับโทรศัพท์เคลื่อนที่มาก มีการใช้จ่ายไปกับค่าโทรศัพท์เคลื่อนที่คิดเป็นประมาณ 15% ของค่าใช้จ่ายรายเดือน ซึ่งมาจากรายการที่เป็นรายจ่ายหลัก การสำรวจครั้งนี้จัดทำโดยศูนย์การวิจัยและคิดค้นนวัตกรรมของเทเลนอร์แห่งเอเชียแปซิฟิก (TRICAP) และรวบรวมมาจากการสำรวจคนไทยอายุระหว่าง 15 ถึง 29 ปี จำนวน 1,148 คนที่อาศัยอยู่ในเมือง ผลการสำรวจครั้งนี้ยังเผยให้เห็นข้อเท็จจริงที่น่าสนใจต่างๆ เกี่ยวกับแนวโน้มของคนรุ่นใหม่ที่มีโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นเพื่อนคู่กายเพื่อการติดต่อสื่อสาร การสำรวจครั้งนี้ชี้ให้เห็นชัดเจนว่า แฟชั่นเป็นปัจจัยที่คนไทยรุ่นใหม่ให้ความสำคัญอย่างมากในการเลือกซื้อโทรศัพท์เคลื่อนที่ ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากกล่าวว่าพวกเขามองหาโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบที่ช่วยให้พวกเขาดูโดดเด่นแตกต่างจากเพื่อน โดย 50% กล่าวว่า มีความคิดจะเปลี่ยนโทรศัพท์เป็นรุ่นที่ดียิ่งขึ้นภายใน 6 เดือนจากนี้ ระยะเวลาโดยเฉลี่ยที่ผู้ตอบแบบสอบถามใช้งานและเก็บโทรศัพท์เคลื่อนที่รุ่นที่ใช้อยู่ปัจจุบันไว้ คือ 1.52 ปี และเหตุผลหลักในการเปลี่ยนโทรศัพท์เครื่องใหม่คือ “โทรศัพท์เครื่องเก่าล้าสมัยแล้ว” (49%)

คนไทยวัยหนุ่มสาวตอบรับเทคโนโลยีใหม่ๆ อย่างกระตือรือร้น โดย 78% เชื่อว่าเทคโนโลยีช่วยให้ชีวิตง่ายขึ้น และ 67% เชื่อว่าเทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญของชีวิต ในการศึกษาระดับภูมิภาค คนไทยวัยหนุ่มสาวจัดอยู่ในกลุ่มที่ก้าวหน้ามากที่สุดในการรับเทคโนโลยีใหม่ โดยคนไทยรุ่นใหม่ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในด้านอื่นๆ ที่มากกว่าแค่เพื่อการสื่อสาร 52% ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อเล่นเกมส์ 29% เพื่อฟังเพลง และ 55% เพื่อการแชร์ข้อมูลผ่านเทคโนโลยีบลูทูธ นอกจากนี้ 16% ยังบอกว่าใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อสื่อสารกับรายการโทรทัศน์ ทั้งการโทรศัพท์ไปและการส่งข้อความเพื่อโหวตให้แก่รายการเรียลลิตี้โชว์

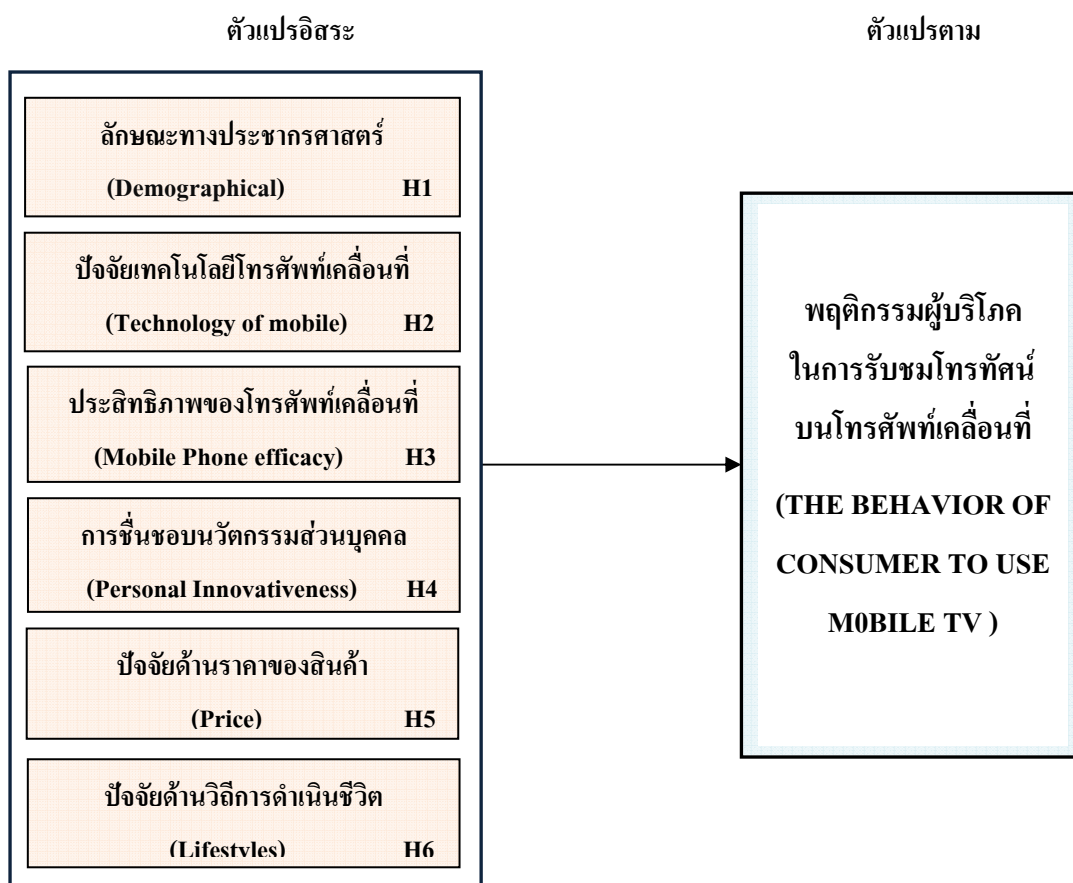
จากข้อมูลและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความต้องการที่จะศึกษาว่า เมื่อวิวัฒนาการโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่กำลังเดินหน้าต่อไปทั้งความเร็วของเครือข่ายสัญญาณ และกำลังจะเข้ามามีบทบาทในด้านวิถีการดำเนินชีวิต อาชีพ การงาน การศึกษา พฤติกรรม นับว่าเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เมื่อทั้งรายการโทรทัศน์และโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่มีการพัฒนาให้อยู่ในเครื่องเดียวกัน เนื้อหารายการที่ผู้ผลิตจัดทำเพื่อแสวงผลกำไรจะคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยรุ่นหรือเด็กที่เป็นอนาคตของชาติเพียงไร เมื่อโทรศัพท์เคลื่อนที่นั้นแพร่กระจายทุกวัยและมีอิทธิพลในการรับชมมากกว่าที่บ้าน พฤติกรรมและวิถีการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคจะเปลี่ยนไปอย่างไร การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การวางกลยุทธ์เตรียมป้องกัน และแก้ไขผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้ ถือว่าเป็นเรื่องที่หลายหน่วยงานต้องให้ความสำคัญ และนำผลกระทบด้านดี มาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์เพื่อยกระดับพฤติกรรมผู้บริโภคให้สูงขึ้น และส่งเสริม

และสนับสนุนให้ผลิตสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับผู้บริโภคมากขึ้นและนำมาใช้ในการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารให้ก้าวไกลยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ของประชาชนที่พักอาศัยและทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร
2. ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลกับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ของประชาชนที่พักอาศัยและทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1. ข้อมูลทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีผลกับพฤติกรรมผู้บริโภคในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2. ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภค

ในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่

สมมติฐานที่ 3. ปัจจัยด้านประสิทธิภาพของโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่

สมมติฐานที่ 4. ปัจจัยด้านการขึ้นชอบนวัตกรรมส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่

สมมติฐานที่ 5. ปัจจัยด้านราคาของสินค้ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่

สมมติฐานที่ 6. ปัจจัยด้านวิธีการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้บริโภคมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่

5. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้คือ ประชาชนที่พักอาศัยและทำงานในเขตกรุงเทพมหานครที่เคยใช้บริการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยแต่ละหน่วยในประชากรมีโอกาสถูกเลือกเท่าๆกัน ตามวิธีของ Taro Yamane (1973) จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีรวบรวมข้อมูลใช้วิธีแบบสะดวก (convenience) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ และใช้ค่า T-test, One-way ANOVA ทดสอบความแตกต่าง โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

โครงสร้างแบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 5 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ, อายุ, การศึกษา, อาชีพ และรายได้ต่อเดือน จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามคุณสมบัติด้านเทคโนโลยีของโทรศัพท์เคลื่อนที่ ได้แก่ ได้แก่ ยี่ห้อของโทรศัพท์เคลื่อนที่, ระบบการเชื่อมต่อข้อมูล, ระบบสัญญาณโทรศัพท์, วิธีการชำระค่าบริการ โทรศัพท์และค่าบริการ โทรศัพท์เคลื่อนที่เฉลี่ยต่อเดือน จำนวน 5 ข้อ โดยใช้การวัดแบบลิเคอร์สเกล (Likert Scale)

ตอนที่ 3 ข้อมูลด้านพฤติกรรมการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ อันได้แก่ ระยะเวลาที่เริ่มใช้บริการ ความถี่ในการรับชม ระยะเวลาที่รับชมในแต่ละครั้ง ช่วงเวลาเอื้ออำนวยต่อการรับชม ประเภทรายการที่ชื่นชอบ เป็นต้น จำนวน 7 ข้อ โดยใช้รูปแบบการวัดแบบลิเคอร์สเกล (Likert Scale)

ตอนที่ 4 ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ อันได้แก่ ปัจจัยด้านประสิทธิภาพของโทรศัพท์เคลื่อนที่ และการขึ้นชอบนวัตกรรมส่วนบุคคล และปัจจัยด้านราคาสินค้า จำนวน 14 ข้อ โดยการใช้ข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval Scale) เป็นเกณฑ์ในการวัด

ตอนที่ 5 ข้อมูลด้านวิถีการดำเนินชีวิตเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ อันได้แก่ เพื่อต้องการคลายเครียด, เพื่อต้องการรับรู้ว่าสารอยู่ตลอดเวลา, เพื่อให้ทันแก่เทคโนโลยี, เพื่อต้องการความบันเทิง, เพื่อไม่ต้องเร่งรีบในการที่จะเดินทางกลับบ้านเพื่อดูรายการโทรทัศน์, เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการดู

โทรศัพท์ซึ่งกินไฟมากกว่า, เพื่อให้ทันกระแสสังคม จำนวน 7 ข้อ ใช้ข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval Scale) เป็นเกณฑ์ในการวัด

การทดสอบเครื่องมือในการวิจัยนี้ ใช้การทดสอบค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม (Questionnaire) คือ ให้ผู้ที่มีความชำนาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ปริมาณ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index :IOC) และใช้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability โดยการวัด Internal Consistency Reliability อาศัยสถิติ Cronbach's Alpha) ได้นำแบบสอบถามไปทำการทดสอบ (Pilot Test) เพื่อแสดงความเชื่อถือได้ (Reliability) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ได้ค่าสถิติ Cronbach's Alpha 0.89 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70 แสดงว่าตัววัดหรือคุณลักษณะ (Attributes) ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีความเชื่อมั่นน่าเชื่อถือได้

6. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้กรอบแนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ลักษณะทางประชากรศาสตร์ อิทธิพลด้านเทคโนโลยีของโทรศัพท์เคลื่อนที่ ปัจจัยด้านประสิทธิภาพของโทรศัพท์เคลื่อนที่ ปัจจัยด้านการยอมรับนวัตกรรมส่วนบุคคล ปัจจัยด้านราคาของสินค้า และปัจจัยด้านวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน ที่มีผลกับพฤติกรรมผู้บริโภคในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งได้จากการทบทวนวรรณกรรม และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Dulyalak Phuangthong and Settapong Malisawan, Ph.D.2005, Davis, F.

D.1989, Seung Jae Shin, Meridian, Daniel Glaser-Segura.2006, Srivastava.L. 2005, Guosong Shao.2008)

กลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ เป็นเพศชาย จำนวน 211 คน คิดเป็น ร้อยละ 52.8 และเพศหญิง จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 47.2 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 42.2 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 48.8 อาชีพ ส่วนใหญ่เป็นพนักงาน/เจ้าหน้าที่บริษัท จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 38.5 ส่วนมากมีรายได้ต่อเดือน คือ 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 38.5

ด้านคุณสมบัติของโทรศัพท์เคลื่อนที่ ผู้บริโภคส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ยี่ห้อ Nokia จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 มีระบบการเชื่อมต่อข้อมูลของโทรศัพท์เคลื่อนที่มากที่สุดคือ EDGE จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 38.5 ระบบสัญญาณโทรศัพท์ส่วนใหญ่ใช้ระบบสัญญาณเครือข่าย DTAC จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 42.8 การชำระเงินค่าบริการส่วนใหญ่ใช้บริการประเภทระบบเติมเงิน จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 52.5 ค่าบริการในการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ต่อเดือนส่วนใหญ่คือ 300-600 บาท จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 39.5

ด้านพฤติกรรมผู้บริโภคส่วนมากมีประสบการณ์ในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นเวลา 6 - 12 เดือน จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 45.8 ความถี่ในการรับชมส่วนใหญ่คือ 5 - 6 วัน ต่อสัปดาห์ จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 41.8 ระยะเวลาที่ใช้ในการรับชมแต่ละครั้ง ส่วนใหญ่ใช้เวลาคือ 30 นาที - 1 ชั่วโมง จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 45.7 เวลาที่เฝ้าอ่านวยในการรับชมแต่ละครั้งคือ ส่วนใหญ่จะใช้ช่วงเวลา ในขณะที่กำลังเดินทาง จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 42.2 การเลือกระหว่างรายการที่ชอบกับระบบสัญญาณที่ชอบหรือชัดเจนคือ ส่วนใหญ่จะเลือกดูในรายการที่ชอบมากกว่าช่องสัญญาณ คือจำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 47.8 รายการที่ชื่นชอบและรับชมบ่อยที่สุดคือ รายการแข่งขันกีฬา เช่น ฟุตบอล กอล์ฟ มวย ฯลฯ จำนวน 123 คน

คิดเป็นร้อยละ 30.8 และเหตุผลหลักในการเลือกใช้บริการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ คือ เพื่อความบันเทิง (แก้เหงา, เวลาว่าง) จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 44.5 และรองลงมาคือ เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ บ้านเมือง จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 36.5

ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านประสิทธิภาพของโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Phone Efficacy) คิดเป็นค่าเฉลี่ย คือ 3.45 อยู่ในระดับที่มีความสำคัญมาก รองลงมาคือปัจจัยด้านการชื่นชอบในนวัตกรรมส่วนบุคคล (Personal Innovativeness) คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.44 อยู่ในระดับที่มีความสำคัญมาก ส่วนปัจจัยที่มีความสำคัญน้อยสุดคือปัจจัยด้านราคาอุปกรณ์และบริการ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.37 ซึ่งอยู่ในระดับที่มีความสำคัญปานกลาง

ปัจจัยด้านวิถีการดำเนินชีวิตที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ มากที่สุดคือ ผู้บริโภคต้องการที่จะรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อต้องการความบันเทิง ค่าเฉลี่ย 3.79 อยู่ในระดับที่มีความสำคัญมาก เมื่อผู้บริโภคชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่แล้วมีความรู้สึกว่าก้าวทันต่อเทคโนโลยีใหม่ๆ มีค่าเฉลี่ย 3.65 อยู่ในระดับที่มีความสำคัญมาก ในการรับชมแต่ละครั้งนั้นไม่มีผลกระทบต่อเวลาในการทำงาน มีค่าเฉลี่ย 3.64 อยู่ในระดับที่มีความสำคัญมาก การที่รับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้ี้ไม่ต้องเร่งรีบในการเดินทางเพื่อกลับไปชมรายการโทรทัศน์ที่ชอบที่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 3.50 อยู่ในระดับที่มีความสำคัญมาก การรับชมแต่ละครั้งนั้นก็เพื่อต้องการที่จะรับข่าวสารอยู่ตลอดเวลา มีค่าเฉลี่ย 3.41 อยู่ในระดับที่มีความสำคัญมาก และเมื่อมีความเครียดแต่ละครั้งก็สามารถที่จะรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้ี้เพื่อผ่อนคลาย มีค่าเฉลี่ย 3.10 อยู่ในระดับที่มีความสำคัญปานกลาง

7. อภิปรายผล

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ มีพฤติกรรมการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่ไม่แตกต่างกัน มีเพียงรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีผลทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่แตกต่างกัน ด้านคุณสมบัติของโทรศัพท์เคลื่อนที่ผู้บริโภคใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ยี่ห้อ Nokia มีระบบการเชื่อมต่อข้อมูลแบบ EDGE ระบบสัญญาณเครือข่าย DTAC ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ประเภทระบบเติมเงิน และมีค่าบริการโทรศัพท์ต่อเดือนอยู่ที่ 300-600 บาท ในด้านพฤติกรรมการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่พบว่า ผู้บริโภคมีประสบการณ์ในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นเวลา 6 – 12 เดือน มีความถี่ในการรับชม 5 – 6 วัน ต่อสัปดาห์ ระยะเวลาที่ใช้ในการรับชมแต่ละครั้ง คือ 30 นาที – 1 ชั่วโมง ช่วงเวลาที่ รายการที่ชื่นชอบมากที่สุดคือ รายการแข่งขันกีฬา เช่น ฟุตบอล กอล์ฟ มวย ฯลฯ เหตุผลหลักในการเลือกใช้บริการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ คือ เพื่อความบันเทิง ปัจจัยสำคัญในการยอมรับเทคโนโลยีการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ คือ ปัจจัยด้านประสิทธิภาพของโทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญในระดับมากต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ และปัจจัยด้านวิถีการดำเนินชีวิตที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ มากที่สุดและตามลำดับคือ ผู้บริโภคต้องการที่จะรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อต้องการความบันเทิง เมื่อผู้บริโภคชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่แล้วมีความรู้สึกว่าก้าวทันต่อเทคโนโลยีใหม่ๆ เพราะในการรับชมแต่ละครั้งนั้นไม่มีผลกระทบต่อเวลาในการทำงาน ทำให้ไม่ต้องเร่งรีบในการเดินทางเพื่อกลับไปชมรายการโทรทัศน์ที่ชอบที่บ้าน การรับชม

แต่ครั้งนั้นก็เพื่อต้องการที่จะรับรู้ข่าวสารอยู่ตลอดเวลา มีความเครียดแต่ละครั้งก็จะรับชมโทรทัศน์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อผ่อนคลาย

8. ข้อเสนอแนะ

สำหรับผู้บริโภค ก่อนที่ท่านจะเลือกใช้เทคโนโลยี หรือเลือกรับสื่อต่างๆ และนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ผลิตขึ้นมาขึ้น ควรต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ และผลเสียที่ท่านจะได้รับว่าคุ้มค่าน้อยเพียงไร เหมาะสมกับวิธีการดำเนินชีวิตประจำวันของตัวเองหรือไม่ เพื่อไม่ให้เสียดุลการค้า และเพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง

การรวมสื่อเกือบทุกอย่างไว้กับโทรศัพท์เคลื่อนที่ ทำให้สามารถพกพาได้อย่างสะดวกสบาย และมีปริมาณผู้บริโภคมากขึ้นทุกวัน อย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน นับได้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมการสื่อสาร ที่สัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจและสังคมอย่างเห็นได้ชัดทีเดียว ดังนั้นทั้งภาครัฐภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการตรวจสอบ และวางมาตรฐานในการผลิตสื่อ โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ประกอบการทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ ให้อยู่ในมาตรฐานกฎเกณฑ์การควบคุมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด ให้ผลิตเทคโนโลยี และสื่อที่มีคุณภาพต่อผู้บริโภค ส่วนรายการโทรทัศน์นั้นก็ควรมีการตั้งกฎ ความเหมาะสมทั้งด้านเวลาและเนื้อหาไว้ด้วย โดยเฉพาะต้องไม่มองข้ามวัยรุ่นซึ่งเป็นอนาคตของชาติ เพื่อป้องกันผลกระทบจากการใช้และการผลิตคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ

9. รายการอ้างอิง

- ชนิษฐา ลุนผา. 2551. “พฤติกรรมการใช้และความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้สื่อสมัยใหม่ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร.” บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุษผาย สิริสารการ. 2544. “พฤติกรรมการใช้และการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต วิทยาศาสตร์ (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พงษ์เทพ ศิริวรกุลชัย. 2549. “ศึกษาพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยรามคำแหง.” บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- วัลลภา เฉลิมวงศาเวช. 2540. “การสำรวจความคิดเห็นความพึงพอใจและพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.” นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Dulyalak Phuangthong and Settapong Malisawan, Ph.D. 2005. “A Study of Behavioral Intention for 3G Mobile Internet Technology.” **Preliminary Research on Mobile Learning Proceedings of the Second International Conference on eLearning for Knowledge-Based Society.** August 4-7, 2005, Bangkok, Thailand.
- Davis, F. D. 1989. “Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology.” **MIS Quarterly.** 13, 3: 319-340.
- Campbell, S.W. 2007. “Perceptions of mobile phone use in public settings: a cross-cultural comparison.” **International Journal of Communication.** 1: 738-757.

- Guosong Shao. 2008. "Mobile TV: Promising but still uncertain." **An Interview with Dr. Anand Iyer of PRTM China Media Research**. 4: 3.
- Naruse, K. 2003. "The survey of the mobile internet, usage, and awareness, study for m-commerce." **Proceedings of the 2003**. Symposium on Applications and the Internet Workshops.
- Shin, D.H.2007. "User acceptance of mobile internet: implications for convergence technologies." **Interacting with Computers**. 19, 4: 472–483.
- Srivastava, L. 2005. "Mobile phones and the evolution of social behavior." **Switzerland International Telecommunication Union**.
- Andrew Schwarz, Iris A.Junglas, Vlad Krotov, Wynne W.Chin. 2004. "Exploring the role of experience and compatibility in using mobile technologies." **Information Systems and e-Business Management**. 337–356.
- Seung Jae Shin, Meridian, Daniel Glaser-Segura.2006. "Mobile TV broadcasting to your cellular phone choice and user perception." **Allied Academies International Conference**. 19-20.

มาตรการควบคุมการจำหน่ายสัตว์ป่า
LEGAL MEASURES ON DISTRIBUTION'S CONTROLLING
OF WILD ANIMALS

ขวัญศรินทร์ วงษ์ลือชัย

นักศึกษานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

E-mail : tmb20299@hotmail.com

บทคัดย่อ

อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดของสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES หรืออนุสัญญาไซเตส) มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อควบคุมการค้าหรือการจำหน่ายระหว่างประเทศ ซึ่งสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ ประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศภาคีของอนุสัญญาดังกล่าว มีความผูกพันที่จะต้องดำเนินมาตรการภายในประเทศให้สอดคล้องกับพันธกรณีของอนุสัญญาไซเตส โดยเฉพาะพันธกรณีทางกฎหมายซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า ประเทศไทยได้ดำเนินมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมการค้าและการจำหน่ายระหว่างประเทศสอดคล้องตามพันธกรณีของอนุสัญญามากน้อยเพียงใด ซึ่งจากการศึกษาพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ซึ่งเป็นกฎหมายที่อนุวัติการตามอนุสัญญาไซเตส พบว่าพระราชบัญญัตินี้ยังคงมีความบกพร่อง และสมควรแก้ไขปรับปรุงอยู่หลายประการ เนื่องจากมิได้นำเอามาตรการทางกฎหมายที่อนุสัญญาไซเตสกำหนดเป็นพันธกรณีให้ประเทศภาคีต้องถือปฏิบัติมาบัญญัติไว้ทั้งหมดที่สำคัญคือ ยังขาดมาตรการควบคุมการค้าหรือการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส และไม่มีการควบคุมการส่งกลับออกไป และยังขาดมาตรการลงโทษผู้ค้าหรือจำหน่ายที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของอนุสัญญาไซเตส รวมถึงผู้ครอบครองตัวอย่างพันธุ์ที่ได้มาโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติของอนุสัญญาไซเตส ตลอดจนไม่มีมาตรการการรับตัวอย่างพันธุ์ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาที่บุคคลได้มาหรือมีไว้เนื่องจากการกระทำความผิด กฎหมายฉบับนี้จึงยังไม่มีประสิทธิภาพในการควบคุมการค้าหรือการจำหน่ายสัตว์ป่าระหว่างประเทศได้อย่างแท้จริง ซึ่งจากการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายหลายๆ ประเทศ พบว่ากฎหมายของประเทศเหล่านั้นมีมาตรการต่างๆ ครอบคลุมตามพันธกรณีที่อนุสัญญาไซเตสกำหนด นอกจากนั้นจากการศึกษายังพบว่าพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ไม่มีมาตรการคุ้มครองหรือควบคุมสัตว์ป่าในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส ที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศอื่นที่ได้มีการนำเข้ามาในราชอาณาจักรทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบการดำเนินกิจการใดๆ กับสัตว์ป่าเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการจำหน่าย การครอบครองหรือการเพาะพันธุ์ ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อการคุ้มครองสัตว์ป่า ดังกล่าว

ดังนั้น เพื่อให้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มีเนื้อหาที่สอดคล้องตรงตามเจตนารมณ์ของอนุสัญญาไซเตส ผู้เขียนจึงได้เสนอแนะให้มีการแก้ไขบทบัญญัติ รวมทั้งเพิ่มมาตรการ

การควบคุมการส่งกลับออกไป และควบคุมการค้าหรือการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าในบัญชีแนบทำอนุสัญญาไซเตส รวมถึงเพื่อให้ศาลมีอำนาจสั่งรับสัตว์ป่า ซากของสัตว์ป่า ตลอดจนผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าในบัญชีแนบทำอนุสัญญาไซเตส ที่บุคคลได้มา หรือมีไว้ในเนื่องจากกระทำความผิด นอกจากนั้นให้เสนอให้เพิ่มเติมหลักการต่างๆ ที่ยังไม่มีในพระราชบัญญัติฉบับนี้

คำสำคัญ : สัตว์ป่า การควบคุม

ABSTRACT

Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES) has a significant aim to control international trades or distributions of endangered species of wild fauna and flora. Thailand as a member country of such Convention has been bound to carry out measures in the country in conformity with the commitment of CITES, particularly, legal commitment which is deemed to be extremely significant part. This Thesis has the objective to study as to what extent Thailand has carried out legal measure on control over the international trades and distributions of wildlife in conformity with the commitment of the Convention. The study of Wildlife Conservation and Protection Act, B. E. 2535 (1992) which is the law implemented in accordance with CITES finds that said Act is still imperfect and, as a result, many aspects in the contents need to be revised due to the reason that legal measures prescribed by CITES to be the commitments for practices by member countries have not all been adopted for inclusion in the provisions of the Act. Most importantly, there is a lack of a control measure over the traders or distributors of products made from carcasses of wild animals specified under the Schedule annexed to CITES and there is no measure on the control on the sending back of the carcasses and the lack of control measure on the punishments against the traders or distributors violating the provisions of CITES including possessors of the sampling species acquired in violation of the provisions of CITES as well as there is no measure on the forfeiture of sampling species specified under the Schedule annexed to the Convention which a person has acquired or had in possession as a result of a commission of an offence. This law is, therefore, imperfect on the efficiency in truly controlling the international trades or distributions of wild animals. A comparative study with the laws of several countries finds that the laws of those countries fully provide various measures in conformity with the commitments prescribed under CITES. Moreover, the study also finds that Wildlife Conservation and Protection Act, B. E. 2535 provides no measure on the protection or control on wild animals specified under the Schedule annexed to CITES where their origins are in the other countries and are brought into the Kingdom, thus, resulting in the State officials to have no power to check on any business activity undertaken with those wild animals whether it is on the matter of a distribution, possession or breeding which is not good at all toward such wildlife protections.

Hence, in order to fill the Wildlife Conservation and Protection Act, B. E. 2535 with the substances all along in conformity with the intention of CITES, the Author of the Thesis, recommends that the provisions of

the Act be revised as well as the inclusion of the measure on sending back the wild animals be added and the controls over the trades or distributions of the products made from carcasses of wild animals specified under the Schedule annexed to CITES also be added including empowering the Court with the jurisdictions in issuing orders to forfeit wild animals, wild animal carcasses as well as products made from carcasses of wild animals specified under the Schedule annexed to CITES acquired by a person as a result of the commission of an offence. In addition, it is recommended that various principles not contained in this Act be added, as well.

KEYWORDS : The Wild Animal , Controlling

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ พื้นที่อุดมไปด้วยความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ป่า จากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้มีการทำลายป่าและล่าสัตว์ป่ามากขึ้น เป็นผลให้แหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าถูกทำลาย สัตว์ป่าถูกล่าจนมีจำนวนลดลงอย่างรวดเร็ว สัตว์ป่าหลายชนิดเกือบจะสูญพันธุ์ไปจากประเทศไทย

สัตว์ป่ามีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งโดยตรงและทางอ้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าจำเป็นต้องอาศัยหลักวิชาการ มาตรการที่สำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าได้แก่ การป้องกัน การบำรุงรักษา และการรู้จักนำมาใช้ประโยชน์ นอกจากนั้นการแก้ไขกฎหมายให้ทันสมัยอยู่เสมอ จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สัตว์ป่าให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรสัตว์ป่าในประเทศไทยมีปัญหาและอุปสรรคเช่นเดียวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพราะเหตุผลต่างๆ จึงทำให้ต้องคิดหาวิธีแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้น สัตว์ป่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติอย่างหนึ่ง จัดอยู่ในทรัพยากรประเภทที่เกิดขึ้นทดแทนและรักษาให้คงอยู่ได้ (Replaceable and Maintainable) การที่จะรักษาให้คงอยู่และให้มีลูกหลานเกิดขึ้นทดแทนได้นั้น จำเป็นจะต้องมีการปกป้องรักษาจัดหาที่อยู่อาศัย อาหารและแหล่งน้ำให้พอ แก่ความต้องการ อีกทั้งต้องมีการสงวนพันธุ์ไว้มิให้ถูกทำลายจนถึงกับสูญพันธุ์ไป เพราะถ้าหากปล่อยให้สูญพันธุ์ไปแล้วก็ไม่อาจที่จะหาพันธุ์อื่นมาทดแทนให้เหมือนพันธุ์เดิมได้

ประเทศไทยในสมัยก่อนมีสัตว์ป่าอยู่ชุกชุม รวมทั้งมีสัตว์บางชนิดที่สวยงาม และหาได้ยากในโลกนี้ เช่น สมัน หรือ เนื้อสมัน (Cerbus Schomburgki) และแรด (Rhinocerossondaicus) เป็นต้น แต่ต่อมาเมื่อประเทศไทยได้พัฒนาความเจริญไปสู่ชนบท ป่าไม้ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าตลอดจนห้วย หนอง คลอง บึง ต่างๆ อันเป็นแหล่งหากินของสัตว์ป่าและสัตว์น้ำได้ถูกบุกรุกแผ้วถางทำลายกลายเป็นไร่นาที่ทำมาหากินของมนุษย์เสียจำนวนมาก ประกอบกับจำนวนประชากรได้เพิ่มมากขึ้นอุปสรรคในการล่าทำลายสัตว์ป่าและสัตว์น้ำทันสมัยขึ้น จึงมีการล่าสัตว์และจับปลาทุกชนิดโดยไม่มีการขบคิดจำกัดจำนวนสัตว์ป่าและสัตว์น้ำจึงร่อยหรอลงทุกวัน สัตว์บางชนิดได้สูญพันธุ์ไปในเวลาอันรวดเร็ว เช่น สมัน เป็นต้น ส่วนสัตว์ป่าที่เหลืออยู่ในปัจจุบันก็มีอยู่หลายชนิดที่กำลังใกล้จะสูญพันธุ์ เช่น ควายป่า แรด กระซู่ ไก่ไพร สมเสร็จ ละองหรือละมั่ง เสียงผา และกวางผา เป็นต้น ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์ควรจะช่วยกันรักษาทรัพยากรสัตว์ป่าให้คงอยู่ตลอดไป เพื่อเป็นมรดกตกทอดให้อนุชนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์กันต่อไป ทั้งนี้เพราะประเทศไทยมีสัตว์ป่าอยู่มากก่อกำเนิดที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าประเทศต่างๆ เพราะสัตว์ป่าเป็นเครื่องแสดงถึงระดับความเจริญหรือวัฒนธรรมทางด้านจิตใจของมนุษย์ สัตว์ป่า

บางชนิดมีคุณค่าในทางเศรษฐกิจเป็นอันมาก เช่น ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยส่งสัตว์ป่าชนิดต่างๆ ไปขายยังต่างประเทศนับล้านตัว และส่งผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่าไปจำหน่ายปีละนับล้านบาท เป็นต้น นอกจากนี้ สัตว์ป่าบางชนิดยังมีคุณค่าแก่การเกษตรและการป่าไม้เป็นอันมาก เช่น นกบางชนิดได้กินแมลงและศัตรูพืชอื่นๆ ที่ทำอันตรายต่อพืชผลของเกษตรกร ถ้าหากสัตว์ป่าต้องถูกทำลายไปก็เท่ากับทำลายความสมดุลของธรรมชาติให้เสียไป ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของประชาชนและเจ้าหน้าที่ทุกระดับที่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์สัตว์ป่าเสียตั้งแต่วันนี้

การจัดการสัตว์ป่าตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2503 ซึ่งเป็นกฎหมายด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่าอย่างจริงจังฉบับแรกของประเทศไทย แต่ส่วนใหญ่เน้นการป้องกันเพื่ออนุรักษ์ประชากรสัตว์ป่าไว้เป็นสำคัญ ส่วนการจัดการด้านการนำไปใช้ประโยชน์โดยตรงจากสัตว์ป่าให้ยั่งยืนนานไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน จนกระทั่งมีกระแสของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ กลุ่มประชาชนที่ต้องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์ป่าประกอบด้วยแรงบีบบังคับจากองค์การการค้าระหว่างประเทศ ต้องการปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัยยิ่งขึ้น รัฐบาลจึงได้ตรา “พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535” ขึ้น โดยมีสาระที่สำคัญ ได้แก่ ความจำเป็นต้องเร่งรัดการขยายพันธุ์สัตว์ป่าและให้การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าควบคู่กันไป ประกอบกับความตกลงระหว่างประเทศในการร่วมมือกันเพื่อสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าของท้องถิ่น อันเป็นทรัพยากรที่สำคัญของโลก (ธนิต ปาละสุวรรณ, 2547: 1)

การเพาะพันธุ์สัตว์ป่า ในปัจจุบันภายใต้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ต้องขออนุญาตจากกรมป่าไม้เสียก่อนจึงจะดำเนินการได้ ทำให้หน่วยงานเอกชนหรือประชาชนทั่วไป ไม่ให้ความสนใจต่อการเพาะพันธุ์เท่าที่ควร ประกอบกับมีการบริโภคหรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์ป่าในปริมาณที่เพิ่มขึ้นทุกปี โดยสามารถตรวจสอบได้จากปริมาณ การนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่าระหว่างประเทศ และสถิติการลักลอบกระทำผิดโดยการล่าหรือการจำหน่ายสัตว์ป่าที่มีให้เห็นตามข่าว หรือการสนทนากับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าหลายครั้ง กล่าวถึงหลักเกณฑ์การขออนุญาตเพาะพันธุ์สัตว์ป่าและการปฏิบัติตามเงื่อนไขของทางราชการ มีความยุ่งยาก ไม่ชัดเจน ทำให้ไม่มีประชาชนให้ความสนใจในการขออนุญาตเพาะพันธุ์สัตว์ป่าจากกรมป่าไม้ ส่วนการลักลอบส่งสัตว์ป่าออกนอกประเทศเพื่อการจำหน่าย บางครั้งการขนส่งก็ทำให้สัตว์ต้องทรมานหรือตายไปก็มาก เช่น การลักลอบส่งชะนีออกนอกประเทศเพื่อการจำหน่ายโดยใส่กล่องขนาดเล็กและฉีดยาสลบให้สลบในขณะที่รอม่านด่านตรวจ ณ ท่าอากาศยานก่อนนำขึ้นเครื่องบิน เพื่อระยะเวลาให้ชะนีฟื้นในเครื่องบิน เนื่องจากผู้ส่งออกจำต้องสำแดงเท็จว่าเป็นสัตว์เลี้ยงคลานบางชนิดที่ไม่ได้ควบคุมตามกฎหมายเพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจตราของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น (ประดิษฐ์ เจริญสุข, 2543: 3)

เมื่อเป็นที่ปรากฏชัดโดยทั่วไปว่า การลักลอบจำหน่ายสัตว์ป่าภายในประเทศและระหว่างประเทศอยู่ในภาวะเฟื่องฟูโดยปราศจากการควบคุม ทำให้เกิดการลักลอบล่าและการจำหน่ายสัตว์ป่าอย่างหนัก เพื่อสนองความต้องการของตลาดโลก จนเป็นเหตุให้สถานะภาพของสัตว์ป่าทั่วโลกอยู่ในภาวะที่อันตรายต่อความอยู่รอด (Survival) ของชนิดพันธุ์สัตว์ป่าหลายๆ ชนิด ประชาคมโลกซึ่งนำโดยสหประชาชาติ (United Nations) จึงได้แสดงความห่วงใยและได้ร่วมปรึกษาหารือกันอย่างกว้างขวางในที่ประชุมสมัชชาสหภาพเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ หรือ IUCN ครั้งที่ 7 เมื่อปี พ.ศ.2503 (ค.ศ.1960) ที่ประชุมได้เร่งรัดให้รัฐบาลทุกประเทศเข้มงวดกวดขันในการนำเข้า (Import) สัตว์ป่าให้สอดคล้องกับระเบียบการส่งออก (Export) ของประเทศถิ่นกำเนิด (Country of Origin) แต่ก็เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ เพราะไม่มีกรอบกฎเกณฑ์ที่เอื้อให้

ประเทศผู้นำเข้าได้ทราบถึงกฎกติกาการส่งออกของประเทศผู้ส่งออก ในปี พ.ศ.2506 (ค.ศ.1963) IUCN ได้เสนอแนวทางแก้ไขโดยวิธีเริ่มให้มี “อนุสัญญานานาชาติว่าด้วยกฎระเบียบการส่งออก การนำผ่าน (Transit) และการนำเข้า ซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าที่หายากหรืออยู่ในภาวะถูกคุกคาม รวมถึงหนังหรือซากที่ได้จากการล่า” ซึ่งเป็นที่มาของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES) โดยเป้าหมายของอนุสัญญาไซเตส (CITES) คือ การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าในโลก โดยเน้นทรัพยากรสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ หรือถูกคุกคามทำให้ปริมาณร่อยหรอจนอาจเป็นเหตุให้สูญพันธุ์ วิธีการอนุรักษ์กระทำโดยการสร้างเครือข่ายทั่วโลกเพื่อควบคุมการค้าระหว่างประเทศ (International Trade) การควบคุมกระทำโดยระบบใบอนุญาต (Permit) หมายถึงว่าสัตว์ป่าที่ควบคุมจะต้องมีใบอนุญาตในการนำเข้า ส่งออก นำผ่าน

อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES) นั้น เป็นความร่วมมือระหว่างรัฐต่างๆ ในระดับพหุภาคี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อควบคุมการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าหายาก ในระหว่างประเทศเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เนื่องจากสัตว์ป่าที่มีอยู่ในระบบธรรมชาติของโลก ได้ถูกทำลายไปโดยกระบวนการทางการค้าระหว่างประเทศเป็นจำนวนมากและในเวลาอันรวดเร็ว บรรดารัฐบาลทั้งหลายจึงตระหนักว่า หากละเลยต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรประเภทนี้ โดยไม่มีมาตรการควบคุมอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพในระดับระหว่างประเทศแล้ว ในที่สุดมนุษย์จะไม่มีโอกาสได้สัมผัสกับคุณค่าของทรัพยากรประเภทนี้อีกต่อไป (วันทนา เสาวดี, 2548: 1)

สำหรับประเทศไทยนั้นได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาไซเตส ดังกล่าว ตั้งแต่ปี พ.ศ.2526 แต่ก็ปรากฏว่ายังมีปัญหาในทางปฏิบัติต่างๆ อยู่อีกมากที่ประเทศไทยยังกระทำไม่ได้ไม่ครบถ้วน ปัญหาประการที่หนึ่งได้แก่ การที่กฎหมายภายในประเทศบางส่วนยังไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาไซเตส ซึ่งปัญหาดังกล่าวเคยทำให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจและภาพพจน์ของประเทศไทยมาแล้วเมื่อปี พ.ศ.2534 จากกรณี THAILAND: Ban on Wild Fauna and Flora โดยคณะกรรมการแห่งอนุสัญญาไซเตส (Standing Committee) ได้มีมติขอให้ประเทศภาคีทั่วโลกในขณะนั้น งดทำการค้าสัตว์ป่า พืชป่า และผลิตภัณฑ์กับประเทศไทย ส่งผลให้ประเทศไทยต้องปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายในเวลาต่อมา ซึ่งมาตรการภายในของประเทศภาคีแต่ละประเทศ เป็นสิ่งจำเป็นต่อความสำเร็จในการปฏิบัติตามอนุสัญญาไซเตส โดยเฉพาะมาตรการด้านกฎหมาย ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งซึ่งปัญหาความไม่เหมาะสม หรือความบกพร่องของกฎหมายที่ยังไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาไซเตสนั้น เป็นปัญหาที่พบในประเทศภาคีต่างๆ อยู่มาก (วันทนา เสาวดี, 2548: 2)

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 เป็นกฎหมายฉบับหนึ่งที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มาตรการในการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าเป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับอนุสัญญาไซเตส โดยนำเอาหลักการของอนุสัญญาไซเตส มาบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในหมวด 4 เพื่อควบคุมการจำหน่าย เรื่องของการนำเข้า การส่งออก และการนำผ่าน สัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง และสัตว์ป่าบางชนิด หรือซากของสัตว์ป่า ดังกล่าว รวมทั้งควบคุมการจำหน่าย เรื่องของการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่าน สัตว์ป่า หรือซากของสัตว์ป่าตามอนุสัญญาไซเตสด้วย (วันทนา เสาวดี, 2548: 2)

จากการตรวจสอบพบว่า มาตรการด้านกฎหมายของประเทศไทยตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นมาตรการเรื่องข้อกำหนดการจำหน่ายซึ่งตัวอย่างชนิดพันธุ์ที่ระบุในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส หรือมาตรการ

ที่จะบังคับการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของอนุสัญญาไซเตส ก็ตาม ยังมีข้อบกพร่องอยู่บางประการ เช่น มาตรการควบคุมการจำหน่ายที่ยังไม่ครอบคลุมถึงตัวอย่างพันธุ์ทุกชนิดที่กำหนดในอนุสัญญาไซเตส ตลอดจนไม่มีมาตรการควบคุมการจำหน่าย การครอบครอง หรือการเพาะพันธุ์ ซึ่งชนิดพันธุ์ต่างๆ ตามบัญชีท้ายอนุสัญญาไซเตส ที่ไม่ใช่ชนิดเดียวกับสัตว์ป่าสงวน หรือสัตว์ป่าคุ้มครอง ที่ได้มีการนำเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งมีผลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบ หรือควบคุมการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับสัตว์เหล่านี้ อันก่อให้เกิดผลเสียหลายอย่างตามมา และยังมีปัญหาอื่นๆ อีกหลายประการ (วันทนา เสาวดี, 2548: 3)

จากปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้ ทั้งในส่วนของหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน การประสานงานระหว่างหน่วยงาน รวมไปถึงปัญหาที่เกิดจากตัวพระราชบัญญัติ เช่นการเปิดโอกาสให้เพาะพันธุ์สัตว์ป่าหรือสัตว์ป่าคุ้มครองตามมาตรา 18 ยังมีขั้นตอนที่ยังยากเป็นอุปสรรคในการดำเนินการ ปัญหาเกี่ยวกับบทลงโทษผู้กระทำความผิดที่จะต้องรับผิดชอบทั้งทางอาญาและคดีแพ่ง เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากมีการศึกษาในเรื่องดังกล่าว จะทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้กฎหมายฉบับนี้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และจะได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายฉบับนี้ให้มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันยิ่งขึ้น (ดิเรก พิสุทธิเจริญ, 2548: 8)

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาปัญหาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมการจำหน่ายสัตว์ป่าในประเทศไทย
- 2.2 เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักการในการควบคุมการจำหน่ายสัตว์ป่า
- 2.3 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการควบคุมการจำหน่ายสัตว์ป่าของต่างประเทศและในประเทศไทย
- 2.4 เพื่อวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในการควบคุมการค้าและการจำหน่ายสัตว์ป่า
- 2.5 เพื่อศึกษาค้นหาแนวทางและข้อเสนอแนะในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการจำหน่ายสัตว์ป่าในประเทศไทย

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการทำการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเรื่องการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กรณีศึกษาการควบคุมการจำหน่ายสัตว์ป่าระหว่างประเทศ เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักการในการควบคุมและคุ้มครองสัตว์ป่า ที่มา: พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 และอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยใช้วิธีการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาข้อมูลจากหนังสือ ตำรา

บทความต่างๆ วารสาร กฎหมาย ประกาศกระทรวง บทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง วิทยานิพนธ์ ตลอดจนข้อมูลจากเว็บไซต์ Internet ต่างๆ และการเก็บข้อมูลภาคสนาม

5.สรุปผลการวิจัย

สัตว์ป่าในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส (CITES) ประกอบด้วยสัตว์ป่าหลายชนิดทั้งที่เป็นสัตว์ป่าที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย และสัตว์ป่าที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศอื่น สัตว์ป่าที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย และอยู่ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส นั้นส่วนใหญ่จะเป็นสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง ซึ่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มีมาตรการควบคุมการนำเข้า และส่งออกสัตว์ป่าเหล่านี้แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ หากสัตว์ป่าในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส เป็นสัตว์ป่าชนิดเดียวกับสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองของประเทศไทย จะถูกต้องห้ามมิให้นำเข้ามาหรือส่งออกนอกราชอาณาจักร ยกเว้นเพื่อประโยชน์ในการสำรวจ การศึกษา และวิจัยทางวิชาการ การคุ้มครองสัตว์ป่า การเพาะพันธุ์ หรือกิจการสวนสัตว์สาธารณะ ซึ่งกระทำโดยทางราชการ แต่สามารถนำเข้าได้โดยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ แต่หากเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ พระราชบัญญัตินี้กำหนด ห้ามการนำเข้าหรือส่งออก แต่การดำเนินการดังกล่าวจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่พระราชบัญญัตินี้กำหนด สำหรับสัตว์ป่าในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส ซึ่งเป็นสัตว์ป่าที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศอื่นนั้น สามารถนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านได้ ดังนั้น สัตว์ป่าในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส ที่ถูกนำเข้าเข้ามาในประเทศไทยนั้นจึงอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ประเภทแรกคือ สัตว์ป่าที่อยู่ภายใต้ความคุ้มครองหรือควบคุมของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ได้แก่ สัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ และอีกประเภทหนึ่งคือ สัตว์ป่าที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศอื่นที่ไม่อยู่ในความควบคุมของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

ตามที่กล่าวมาแล้วว่าสัตว์ป่าในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส ที่ถูกนำเข้าเข้ามาในประเทศไทยนั้น มีทั้งสัตว์ป่าที่อยู่ภายใต้ความควบคุมของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 และที่ไม่อยู่ในความควบคุม ในแต่ละปีมีการนำเข้ามายังประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยสถิติการนำเข้าสัตว์ป่าเหล่านี้ในปี พ.ศ.2545 มีจำนวนถึง 6,966 ตัว เช่น นกแก้วเมซอนหน้าผากสีฟ้า (Blue – Fronted Amazon Parrot) หรือนกกระตั้วมเจอร์มิตเชส (Major Mitchell's Cockatoo) ซึ่งเป็นสัตว์ป่าที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส หมายเลข 2 แต่สัตว์ป่าเหล่านี้เมื่อนำเข้ามายังประเทศไทยแล้ว พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ไม่มีมาตรการคุ้มครองหรือควบคุม รวมทั้งการค้าหรือการจำหน่ายกระทำได้โดยเสรีปราศจากการควบคุม และเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบหรือควบคุมดูแลกิจกรรมดังกล่าวได้ ซึ่งมีผลเสียตามหลายประการ จึงมีความจำเป็นต้องมีมาตรการควบคุมสัตว์ป่าเหล่านี้ และมีการกำหนดบทลงโทษที่หนักมากขึ้น

หลังจากที่ได้วิเคราะห์มาตราทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 และอนุสัญญาไซเตส พบว่าไม่เป็นไปตามอนุสัญญาไซเตส ดังนี้

1. มาตรการในการนำเข้าและส่งออกสัตว์ป่าและซากของสัตว์ป่า

มาตรการในการควบคุมสัตว์ป่าตามอนุสัญญาไซเตส ตามบัญชีหมายเลข 2 และ 3 โดยการนำเข้าอาจมีวัตถุประสงค์เพื่อการจำหน่าย เช่น การนำเข้ามาเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ หรือนำเข้ามาเพื่อเพาะพันธุ์และจำหน่าย การทำธุรกิจเกี่ยวกับสัตว์ป่าชนิดนี้ ซึ่งมีลักษณะที่ตรงกับสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง หากกระทำอยู่ภายในประเทศสามารถจะดำเนินการได้ ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติสงวน

และคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 และสามารถทำการเพาะพันธุ์ มีไว้ในครอบครองและทำการจำหน่ายได้ โดยไม่ต้องขอรับอนุญาตจากอธิบดี ซึ่งการนำเข้าควรมีการกำหนดจำนวนหรือปริมาณการนำเข้าสัตว์แต่ละชนิดอย่างชัดเจน และเมื่อหลังจากนำเข้ามาในประเทศแล้วควรทำการขึ้นทะเบียนทันทีโดยจำแนกเป็นกลุ่มเพื่อการเพาะพันธุ์ และกลุ่มเพื่อการจำหน่าย

ในการทำธุรกิจเมื่อผลิตแล้วอาจต้องมีการส่งผลิตภัณฑ์ที่ทำจากสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่า ชนิดนี้ออกไปจำหน่ายในต่างประเทศ การส่งออกป็นี่เนื่องจากเป็นสัตว์ป่าตามบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส ตามบัญชีหมายเลข 2 และ 3 จึงต้องอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ว่าด้วยการส่งออกในขั้นตอนของการส่งออกจะต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาไซเตส ซึ่งกำหนดให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการ (Management Authorities) ของรัฐที่ส่งออกรับรองว่าสัตว์ป่าชนิดนั้นมีไซ้ได้มาโดยการละเมิดกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์สัตว์ของรัฐนั้น แต่ด้วยเหตุที่กล่าวไว้แล้วว่า สัตว์ป่าชนิดนี้เมื่อนำเข้ามาแล้วไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 การเพาะพันธุ์ การครอบครอง และการจำหน่ายจึงกระทำได้โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจเข้าไปควบคุมดูแลได้ ทำให้ไม่อาจตรวจสอบรับรองได้ว่าสัตว์ป่าชนิดนั้นๆ เป็นสัตว์ป่าที่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะระหว่างที่อยู่ในการครอบครอง การเพาะพันธุ์ หรือการจำหน่ายที่ปราศจากการควบคุม ได้มีการนำสัตว์ป่าชนิดเดียวกันนี้ โดยมีขอบเข้ามาสวมหรือทดแทนกันหรือไม่ มีผลให้การส่งออกสัตว์ป่า ซากสัตว์และผลิตภัณฑ์ชนิดดังกล่าว ไม่อาจดำเนินการต่อไปได้ เพราะขาดการรับรองจากเจ้าหน้าที่การขยายตัวเกี่ยวกับธุรกิจการจำหน่ายสัตว์ป่าหรือผลิตภัณฑ์สัตว์ป่าจึงไม่ดีเท่าที่ควร ฉะนั้นการสำรวจ ตรวจสอบ และการขึ้นทะเบียนทำบัญชีสัตว์ป่าอยู่เสมอๆ เพื่อติดตามสถานการณ์ของสัตว์ป่า และนำข้อมูลที่ได้มาใช้วางแผนหรือจัดการปกป้องและคุ้มครองสัตว์ป่าได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและทันเหตุการณ์ จะเกิดผลดีมากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยเห็นควรว่าให้แก้ไขพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 โดยให้มีการให้ควบคุมสัตว์ป่าตามอนุสัญญาไซเตส ภายหลังจากการนำเข้ามาในราชอาณาจักรแล้ว จะทำให้การคุ้มครองสัตว์ป่าระหว่างประเทศได้ผลดียิ่งขึ้น และจะทำให้มีการพัฒนาเกี่ยวกับการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าตามอนุสัญญาไซเตส อันเป็นการลดการนำสัตว์ป่าออกจากธรรมชาติได้ด้วย

2. มาตรการเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการออกใบอนุญาตและใบรับรอง การนำเข้า ส่งออก นำผ่าน ซึ่งสัตว์ป่าและซากสัตว์

ผู้วิจัยเห็นสมควรว่า ควรแก้ไขกฎหมายโดยบัญญัติให้มีองค์กรผู้ทำหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการ และองค์กรผู้ทำหน้าที่ฝ่ายวิชาการอย่างชัดเจน โดยอยู่แยกจากกันเป็นอิสระก็จะทำให้การออกใบอนุญาตหรือใบรับรองขององค์กรทั้งสองฝ่ายสอดคล้องกับอนุสัญญาไซเตส และสามารถแก้ปัญหาเรื่องการค้าและการจำหน่ายสัตว์ป่าระหว่างประเทศได้ โดยให้ผู้ดำรงตำแหน่งอธิบดีเป็นผู้ทำหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการ โดยมีหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานและติดต่อประสานงานกับสำนักเลขาธิการไซเตส เพื่อพิจารณาข้อกำหนด และมีอำนาจในการออกใบอนุญาตไซเตส จัดทำรายงานตามอนุสัญญาไซเตส จัดทำและเผยแพร่ข่าวสาร ประสานงานและจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ศุลกากรและเจ้าหน้าที่ตำรวจ ส่วนฝ่ายวิชาการ ผู้วิจัยเห็นสมควรขอเสนอให้ผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิบดี เป็นผู้ดำรงตำแหน่งนี้อย่างเป็นทางการ โดยมีหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบให้ข้อมูลที่ปรึกษาด้านวิชาการด้านสัตว์แก่คณะทำงานฝ่ายปฏิบัติการ เพื่อให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาไซเตส

และเพื่อให้การทำงานในส่วนของฝ่ายปฏิบัติการและฝ่ายวิชาการเกิดเป็นกลไกการทำงานที่เกิดประสิทธิภาพได้ ถึงประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

3. มาตรการในการกำหนดบทลงโทษผู้กระทำความผิดในการนำเข้า ส่งออก นำผ่าน ซึ่งสัตว์ป่า และซากสัตว์

ผู้วิจัยเห็นควรว่า ควรแก้ไขในเรื่องมาตรการการกำหนดบทลงโทษ ควรมีการกำหนดบทลงโทษให้รุนแรงมากยิ่งขึ้น และควรให้นำมาตรการในการกำหนดโทษของต่างประเทศมาปรับใช้ เพราะในต่างประเทศได้นำมาใช้แล้วเกิดเป็นผลสัมฤทธิ์ และได้ประสิทธิผลเป็นอย่างมาก จะสามารถนำมาใช้และเกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นควรว่าควรนำทฤษฎีการลงโทษมาปรับใช้กับกฎหมายของเราที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับสภาพปัญหาในปัจจุบันที่มีการกระทำผิดที่หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้เกิดเป็นผลสัมฤทธิ์ในการบังคับใช้กฎหมายในการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดและคิดที่จะกระทำความผิด เพื่อฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำความผิด เพื่อหยุดยั้งพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เพื่อป้องกันมิให้บุคคลที่เคยกระทำความผิดอีก เพื่อป้องกันมิให้คนทั่วไปกระทำความผิดเหมือนกับผู้ที่เคยกระทำความผิด เพื่อแก้ไขตัวผู้กระทำความผิดให้กลับเป็นพลเมืองดี เพื่อตอกย้ำบรรทัดฐานทางศีลธรรม ถือนักโทษ คือ สัญลักษณ์ของผู้ละเมิดกฎเกณฑ์ ทางศีลธรรม หยุดยั้งการกระทำผิด โดยนำตัวผู้กระทำความผิดไป ประหารชีวิตหรือคุมขังไว้ หรือใช้มาตรการอื่นเสริม ป้องกันอาชญากรรม เป็นการป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำผิดอย่างที่เคยกระทำมาหรือกระทำผิดอื่นอีกในอนาคต นอกจากนี้ยังป้องกันมิให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่างอีกด้วย และเพื่อการแก้ไข เป็นการห้ามปรามมิให้เกิดการประกอบอาชญากรรม เป็นงานที่รัฐบาลต้องทำเพื่อแก้ไขฟื้นฟูหรือเยียวยารักษาผู้กระทำความผิด เปลี่ยนให้เขาเป็นคนเคารพกฎหมายให้ได้

6. ข้อเสนอแนะ

อย่างไรก็ดี แนวทางที่กล่าวมานี้มีข้อที่ต้องพิจารณาด้วยว่า แม้จะเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบควบคุม การดำเนินกิจการต่างๆ เกี่ยวกับสัตว์เหล่านี้ภายในประเทศ และสามารถตรวจสอบได้ว่าสัตว์ป่าที่ส่งออกนั้น เป็นสัตว์ป่าที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์โดยถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ แต่การกำหนดให้สัตว์ป่าเหล่านี้เป็นสัตว์ป่าที่เพาะพันธุ์ได้ เมื่อนำเข้าสัตว์ป่าเหล่านี้ก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 23 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสงวน และคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 กล่าวคือ สัตว์ป่าที่นำเข้ามานั้นต้องได้มาจากการเพาะพันธุ์ ซึ่งกรณีนี้อาจมีปัญหา ในการตรวจสอบว่าสัตว์ป่าที่นำเข้ามาเป็นสัตว์ป่าที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์จริงหรือไม่ โดยบางประเทศอาจไม่มีมาตรการเกี่ยวกับการเพาะพันธุ์สัตว์ป่า แต่อนุญาตให้ล่าสัตว์ป่าเพื่อการค้าหรือการจำหน่ายและส่งออกได้ และแม้สัตว์ป่าเหล่านี้จะส่งออกมาโดยถูกต้องตามเงื่อนไขของอนุสัญญาไซเตส (CITES) ก็ตาม แต่การนำเข้ามายังประเทศ ก็ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 23 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งอาจมีปัญหาในการตรวจสอบดังที่กล่าวมาแล้ว และหากปรากฏว่าสัตว์ป่าเหล่านี้มิได้มาจากการเพาะพันธุ์ ก็อาจมีปัญหาในการนำเข้าสัตว์ป่าเหล่านี้ได้ ดังนั้น จึงอาจกำหนดให้สัตว์ป่าในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส (CITES) ที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศอื่นเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ชนิดพิเศษที่มีเงื่อนไขการค้าหรือการจำหน่ายระหว่างประเทศที่แตกต่างจากการค้าหรือการจำหน่ายสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย เช่น เพียงปฏิบัติตามเงื่อนไขการค้าหรือการจำหน่ายที่อนุสัญญาไซเตส (CITES) กำหนดก็สามารถนำเข้าได้ เป็นต้น

8. รายการอ้างอิง

- ดิเรก พิสุทธิจรูญ. 2548. ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535. วิทยานิพนธ์
นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชนิด ปาละสุวรรณ. 2547. การวิเคราะห์พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 กรณีศึกษา
การเพาะพันธุ์สัตว์ป่า. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประดิษฐ์ เจริญสุข. 2543. การบังคับใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ตามอนุสัญญาว่า
ด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพันธุ์พืชที่ใกล้สูญพันธุ์. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วันทนา เสาวดี. 2548. การควบคุมการค้าสัตว์ป่าระหว่างประเทศของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กรมป่าไม้. ม.ป.ป. ช้างและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2548. “การอนุรักษ์สัตว์ป่า.” (ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อ 7 มิถุนายน 2548 จาก
<http://environment.in.th/evdb/wildlife8.html>
- บุญส่ง เลขะกุล. 2535. “หน้าที่ความรับผิดชอบของกรมป่าไม้.” (ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อ 6 มิถุนายน 2535 จาก
<http://www.boonsongconservationthailand.com>
- สำนักสืบสวนและปราบปราม กรมศุลกากร. 2552. “สถิติการจับกุมสัตว์ป่าคุ้มครอง.” (ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อ 23
กรกฎาคม 2552 จาก <http://www.sa.ac.th/biodiversity/contents/7result/result02.html>
- Siamsouth. 2009. “WWF ดึง 11 หน่วยงานเหนือตั้งข่ายปราบค้าสัตว์-พืชป่าข้ามชาติ.” (ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อ 23
กรกฎาคม 2552 จาก <http://www.siamsouth.com/smf/index.php?topic=7824.0>

มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว
LEGAL MEASURES ON CONTROLLING THE BUSINESS OPERATION
OF THE FOREIGNER

ณิชชา เกตุแก้ว

นักศึกษานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

E-mail: nansinee_5278@hotmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนเป็นอย่างมาก เพื่อเป็นการดึงดูดนักลงทุนต่างชาติให้เกิดความสนใจที่จะเข้ามาทำการลงทุนภายในประเทศให้มากที่สุด และเมื่อมีนักลงทุนต่างด้าวเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทยเป็นจำนวนมากจะทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงกฎหมายเพื่อเข้ามาประกอบธุรกิจที่สงวนไว้เพื่อคนไทย ดังนั้นจึงต้องมีการดำเนินมาตรการในการควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวเอาไว้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของคนในชาติและเป็นการจำกัดสิทธิการประกอบธุรกิจโดยเสรีที่มากเกินไปของคนต่างด้าวในประเทศไทย

การควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในประเทศไทยนั้น ได้กำหนดค่านิยมของ “คนต่างด้าว” ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 มีจุดประสงค์หลักในการควบคุมคนต่างด้าว คือเป็นการกำหนดให้คนไทยเป็นผู้มีอำนาจหรือเป็นผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างมากในนิติบุคคลหรือเป็นเจ้าของกิจการที่แท้จริง แต่พระราชบัญญัตินี้ก็ไม่ได้มีการบัญญัติถึงเรื่องของการที่คนต่างด้าวที่เป็นผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างน้อยแต่กลายเป็นผู้ที่มีอำนาจในการควบคุมกิจการนั้นๆ ดังนั้นหากต้องการให้สมเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าว คนต่างด้าวที่มีความประสงค์จะเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่ควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวอย่างเคร่งครัด ซึ่งคนต่างด้าวจะสามารถเข้ามาประกอบธุรกิจในสาขาอาชีพที่อนุญาตและได้รับการส่งเสริมจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนให้คนต่างด้าวประกอบกิจการได้เท่านั้น และไม่สามารถที่จะใช้ช่องว่างของกฎหมายมาเป็นประโยชน์ในการหลีกเลี่ยงกฎหมายที่ควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาในกรณีที่คนต่างด้าวเข้ามาประกอบธุรกิจที่ต้องห้ามมิให้คนต่างด้าวทำ โดยจะศึกษาเนื้อหาข้อมูลตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในประเทศไทย และนอกจากนี้ผู้เขียนยังได้ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา และประเทศจีน เพื่อศึกษาแนวทางในการวิเคราะห์โดยวิธีการศึกษาเปรียบเทียบถึงหลักเกณฑ์ของการควบคุมและการพิจารณาความเป็นนิติบุคคลต่างด้าวในกฎหมายต่างประเทศ อันเป็นแนวทางในการแก้ไขกฎหมายการควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในประเทศไทยต่อไป

จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษามาแล้วพบว่า ในการกำหนดหลักเกณฑ์การควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 นั้นได้มีการควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวโดยมีการกำหนดประเภทของธุรกิจที่ห้ามไม่ให้คนต่างด้าวทำไว้ในบัญชีหนึ่งท้ายพระราชบัญญัติ ซึ่งธุรกิจต่างๆ เหล่านี้ เป็นธุรกิจที่ต้องการจะสงวนไว้ให้สำหรับคนไทยเท่านั้น หากคนต่างด้าวต้องการเข้ามาประกอบธุรกิจที่สงวนไว้เพื่อคนไทยตามบัญชีหนึ่งท้ายพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจะไม่สามารถกระทำได้เลยไม่ว่าจะในกรณีใดก็ตาม แต่คนต่างด้าวได้ใช้ช่องว่างของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวเข้ามาประกอบอาชีพที่ห้ามมิให้คนต่างด้าวทำ โดยได้ใช้ให้คนที่มิใช่สัญชาติไทยเข้าถือหุ้นแทนคนต่างด้าว

ดังนั้นผู้เขียนจึงได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 เพื่อให้สามารถแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและเพื่อให้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีผลบังคับใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยสามารถลดจำนวนการเข้าถือหุ้นแทนคนต่างด้าวโดยคนไทยในนิติบุคคล สัญชาติไทยก็ได้

คำสำคัญ : การประกอบธุรกิจ,คนต่างด้าว

ABSTRACT

At present, Thailand opens its trade market to draw foreign investment as much as possible. In the event that a lot of foreign investors conduct their businesses in Thailand, one can think that there would be laws breaches in order to conduct some businesses, which are reserved for Thai nationals only. Therefore, measures to control for alien business might be necessary to protect the rights of Thai nationals, but this would limit the rights of aliens freely-conducted businesses.

Regarding the alien business control in Thailand, the term "Alien" is defined in accordance with the Alien Business Transaction Act 1999. It was stipulated that the Thai nationals dominate or be the major shareholders in a juristic person or be a real business proprietor. However, the foresaid Act did not regulate the provisions in the event that the aliens were minor shareholders but actually controlled the enterprises. Hence, to let the purpose of such foresaid law achieved; the aliens, who desire to conduct businesses in Thailand, must comply with the laws on alien business control strictly. Then, the aliens will be granted an authorization by the Board of Investment and will be able to conduct the permitted.

This thesis focused on the conduct of prohibited businesses aliens. The content of study was in accordance with Alien Business Transaction Act 1999, which is the law on alien business control in Thailand. In addition, Studied the law on alien business control of the United States of America, Canada, and China in order to study the controlling models and analyze the criteria for considering the status of being the juristic persons of the aliens that will be the method to amend the law on alien business control in Thailand.

It was found the Alien Business Transaction Act 1999 stipulated some criteria e.g. the types of business transaction, prohibited for the aliens. Such prohibited businesses are reserved for Thai nationals only but anyhow this can be over passed and law breached when an alien asks a Thai national to be a figurehead. The Thai national will hold the shares instead of the aliens. But the alien will control the business. Actually, the aliens, who want to conduct the prohibited businesses as stipulated in the annex of the foresaid Act, are totally unable to perform any action at all in any case.

Consequently, I recommended to amend Alien Business Transaction Act 1999 to correct the troublesome situations and to make the foresaid Act come into effect more effectively. Finally, it would minimize the amount of shares on behalf of the aliens in Thailand.

KEYWORDS : Business Operation, Foreigner

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การลงทุนเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ซึ่งปัจจุบันการลงทุนในประเทศไทยมีความคึกคักเป็นอย่างมากเนื่องจากรัฐบาลได้ประกาศให้ประเทศไทยตั้งแต่ปี 2551-2552 เป็นปีแห่งการส่งเสริมการลงทุน (Thailand Investment Year) วัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูความเชื่อมั่นของนักลงทุน โดยจะมีการเปิดเสรีทางการค้าเพื่อเป็นการดึงดูดนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาลงทุนทำธุรกิจในประเทศไทยมากขึ้น

การลงทุนทำธุรกิจของคนต่างด้าว นั้น ตามกฎหมายไทยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 และพระราชบัญญัติการทำนาของคนต่างด้าว พ.ศ.2551 เป็นต้น

พระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดถึงหลักเกณฑ์ในการควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวเอาไว้ และเนื่องจากว่าในปัจจุบันนี้ได้มีคนต่างด้าวเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทยจำนวนมาก จึงต้องมีกฎหมายควบคุมประเภทของการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวที่ห้ามมิให้คนต่างด้าวทำการลงทุนหรือที่เรียกว่า อาชีพสงวนสำหรับคนชาติ ซึ่งในที่นี้ก็ต้องเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยเท่านั้นที่สามารถประกอบธุรกิจนี้ได้โดยระบุไว้ในพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ซึ่งอยู่ในบัญชี 1 บัญชี 2 และบัญชี 3 ท้ายพระราชบัญญัติดังกล่าว และพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2551 โดยกำหนดประเภทของอาชีพที่ห้ามมิให้คนต่างด้าวทำไว้ในบัญชีท้ายพระราชกฤษฎีกากำหนดงานในอาชีพและวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ พ.ศ.2522 จำนวน 39 อาชีพ คนต่างด้าวจึงไม่สามารถที่จะลงทุนธุรกิจต้องห้ามได้

การลงทุนทำธุรกิจของคนต่างด้าวในประเทศไทยนั้นส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการเข้ามาลงทุนโดยการจัดตั้งบริษัทตามกฎหมายไทย ซึ่งถือว่าบริษัทดังกล่าวได้เป็นนิติบุคคลไทย ดังนั้นเมื่อนิติบุคคลดังกล่าวได้เข้ามาทำการลงทุนเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจที่ต้องห้ามไม่ให้คนต่างด้าวทำตามบัญชีที่ 1 บัญชี 2 และบัญชี 3 ท้ายพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 นิติบุคคลดังกล่าวจะไม่มีความคิดและสามารถกระทำได้เสมือนว่าเป็นคนไทยคนหนึ่ง

จากสถานการณ์ในปัจจุบันได้มีชาวต่างชาติกลุ่มประเทศอาหรับได้ให้ความสนใจที่จะเข้ามาทำธุรกิจเกี่ยวกับการทำนา ทำไร่ และทำสวนมากขึ้น ซึ่งธุรกิจดังกล่าวเป็นธุรกิจต้องห้ามมิให้คนต่างด้าวเข้ามาทำการลงทุน เลยไม่ว่าจะในกรณีใดก็ตาม ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ที่ได้สงวนอาชีพดังกล่าวไว้ให้คนชาติตนเองเท่านั้นที่มีสิทธิประกอบธุรกิจได้ การเข้ามาทำธุรกิจดังกล่าวนั้นจะเข้ามาประกอบธุรกิจดังกล่าวในรูปแบบของนิติบุคคลที่ทำการจดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมายของประเทศไทย แล้วก็ตามก็มีอำนาจในการจัดการธุรกิจดังกล่าวได้อย่างเต็มตัว

ตามบัญชีหนึ่งท้ายพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 นี้ห้ามคนต่างด้าวประกอบกิจการอันเป็นการสงวนไว้เพื่อคนไทยแต่การที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนั้นมิใช่ปัญหาที่ต้องศึกษาคือ บุคคลต่างด้าวได้ให้คนไทยหรือบริษัทไทยถือหุ้นแทนซึ่งในกรณีนี้ถือว่าเป็นองค์กรไทยเทียบเท่ากับว่าเป็นนิติบุคคลไทย ดังนั้นย่อมมีอำนาจดำเนินการทำการเกษตรไม่ว่าจะเป็นการทำนา ทำไร่ หรือทำสวน หรือการจ้างคนไทยเพื่อปลูกพืชสมุนไพรไทย ซึ่งนิติบุคคลเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำสินค้าทางการเกษตรของไทยส่งกลับประเทศตัวเองเพื่อแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่แล้วจึงนำเข้าจำหน่ายในประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในประเทศไทยและต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาแนวคิด และหลักเกณฑ์ของมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการประกอบธุรกิจของบุคคลต่างด้าวในระบบกฎหมายของแต่ละประเทศอันได้แก่ ประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา ประเทศจีน
4. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว
5. เพื่อศึกษาและค้นหามาตรการที่เหมาะสมมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับมาตรการในการควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3. สมมติฐานของการศึกษา

บทบัญญัติตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ไม่มีมาตรการเพียงพอในการที่จะแก้ไขปัญหาในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในประเทศไทย ในเรื่องของการถือครองสัดส่วนหุ้นรวมทั้งมาตรการตามบัญชี 1 (2) และ (6) แม้กฎหมายจะบัญญัติห้ามมิให้คนต่างด้าวประกอบธุรกิจที่กำหนดไว้ดังกล่าวก็ตามแต่ก็ยังมีการหลีกเลี่ยงกฎหมายโดยการให้คนไทยถือหุ้นแทนซึ่งเท่ากับว่าคนไทยประกอบธุรกิจเองแต่ในความจริงแล้วเป็นการทำธุรกิจของคนต่างด้าว หรือที่เรียกว่า “นอมินี” หากได้มีการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวและกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว ย่อมเป็นผลให้มีการคุ้มครองและรักษาไว้ซึ่งธุรกิจที่ยังไม่พร้อมจะแข่งขันกับคนต่างชาติ

4. ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการลงทุน เช่น พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 เป็นต้น และรวมถึงศึกษาบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนบริษัท นอกจากนี้จะได้ทำการศึกษากฎหมายบางประเทศที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรกรรมของคนต่างด้าวและการประกอบกิจการของคนต่างด้าวประเภทต่างๆ

5. วิธีของการศึกษา

ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าจากเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลต่างๆ อันเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการลงทุน ในกรณีการจัดตั้งนิติบุคคลต่างด้าวเพื่อลงทุนด้านการเกษตรกรรม ตลอดจนตำรากฎหมาย ตัวบทกฎหมาย บทความทางวิชาการ ในสาขานิติศาสตร์และสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง ค้นคว้าในห้องสมุดของมหาวิทยาลัย และสถาบันต่างๆ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าทางอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ที่ปรากฏอยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายต่อไป

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในประเทศไทยและต่างประเทศ
2. เพื่อทราบถึงแนวคิด และหลักเกณฑ์ของมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อทราบถึงมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการประกอบธุรกิจของบุคคลต่างด้าวในระบบกฎหมายของแต่ละประเทศอันได้แก่ ประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา ประเทศจีน
4. เพื่อทราบถึงการวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว
5. เพื่อทราบถึงมาตรการที่เหมาะสมมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับมาตรการในการควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

7. ผลการวิเคราะห์

ปัจจุบันประเทศไทยนอกจากจะเน้นให้มีการลงทุนจากนักลงทุนต่างด้าวแล้ว แต่ก็ยังมีมาตรการในการควบคุมการเข้ามาประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวอีกด้วย เพื่อเป็นการป้องกันมิให้คนต่างด้าวเข้ามาทำการลงทุนหรือประกอบธุรกิจเกี่ยวกับอาชีพที่ได้สงวนไว้สำหรับคนไทยทำได้ที่ซึ่งอาชีพดังกล่าวได้ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551

การกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาความเป็นคนต่างด้าวหรือนิติบุคคลต่างด้าวที่จะเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทย ซึ่งหากพิจารณาแล้วเข้าหลักเกณฑ์ความเป็นคนต่างด้าวหรือนิติบุคคลต่างด้าวดังกล่าวก็จะไม่สามารถทำการประกอบธุรกิจที่ต้องห้ามสำหรับคนต่างด้าวทำได้ หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นนิติบุคคล

ต่างด้าวในประเทศไทย คือ การเข้าถือครองหุ้นของคนต่างด้าวในบริษัทนั้นๆ หากว่าคนต่างด้าวที่เข้าลงทุนในประเทศไทยถือหุ้นในบริษัทเกินกว่า 50 เปอร์เซ็นต์จะถือว่าเป็นนิติบุคคลดังกล่าวเป็นนิติบุคคลต่างด้าวซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างมากดังนั้นบริษัทดังกล่าวจะมีคนต่างด้าวเป็นผู้มีอำนาจในการควบคุมการดำเนินงานกิจการของบริษัททั้งหมด หรือในกรณีที่คนต่างด้าวถือหุ้นไม่เกิน 49 เปอร์เซ็นต์ แต่เป็นผู้ที่ออกเสียงในที่ประชุมได้หนึ่งหุ้นต่อสองเสียงซึ่งจะทำให้มีอำนาจในการควบคุมบริษัทดังกล่าวตกอยู่กับคนต่างด้าวที่ถือหุ้นน้อยกว่าคนสัญชาติไทยแต่กลับมีอำนาจในการควบคุมการบริหารกิจการของบริษัท

จากการที่ได้ทำการวิเคราะห์คำนิยามของคำว่า “คนต่างด้าว” ของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา และประเทศจีนแล้ว เห็นว่ามีความแตกต่างกับคำนิยาม “คนต่างด้าว” ของประเทศไทย คือในประเทศไทย สหรัฐอเมริกาจะมีการกำหนดถึงเรื่องของอำนาจในการควบคุมการบริหารกิจการของบริษัทและผลประโยชน์ที่ได้รับโดยแท้จริงทั้งทางตรงและทางอ้อม(ธนา เบญจาทิกุล, 2545: 12) แต่ประเทศไทยจะไม่มีกำหนดถึงเรื่องดังกล่าวเลย ส่วนประเทศแคนาดาได้เน้นเกี่ยวกับคำนิยาม “ชาวแคนาดา” มากกว่าเพื่อเป็นการกำหนดการควบคุมนิติบุคคลซึ่งหากนิติบุคคลใดที่มีชาวแคนาดาเป็นผู้มีอำนาจในการควบคุมกิจการแล้ว นิติบุคคลนั้นถือว่าเป็นชาวแคนาดา(พิจิตรา นรนาพันธ์, 2551: 69) และสำหรับประเทศจีนนั้นแม้ได้มีการกำหนดการควบคุมคนต่างด้าวหรือนิติบุคคลต่างด้าวอย่างชัดเจน แต่ประเทศจีนก็ได้กำหนดให้คนต่างด้าวที่เข้ามาทำการลงทุนในประเทศจีนต้องทำการจดทะเบียนภายในประเทศจีนเท่านั้น (ศูนย์บริการข้อมูลธุรกิจไทยจีน, ออนไลน์, 2553)

การเข้าลงทุนในประเทศไทยนั้นแม้ว่าประเทศไทยจะมีนโยบายเน้นให้มีการลงทุนของนักลงทุนต่างด้าวในทุกกิจการก็ตาม แต่ก็มีข้อยกเว้นสำหรับการประกอบธุรกิจบางอย่างที่สำหรับคนไทยเท่านั้นที่จะทำการลงทุนได้ อันได้แก่

1) การประกอบธุรกิจที่ต้องห้ามตามบัญชีหนึ่งท้ายพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 มีอยู่ด้วยกัน 9 ธุรกิจจะห้ามทั้งคนต่างด้าวที่เข้ามาลงทุนทั้งในรูปแบบของบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลไม่ว่านิติบุคคลนั้นจะตั้งขึ้นตามกฎหมายของประเทศใดก็ตาม หากได้พิจารณาแล้วพบว่าเข้าหลักเกณฑ์ความเป็นคนต่างด้าวก็ไม่สามารถประกอบกิจการดังกล่าวได้เลย

2) การกำหนดห้ามมิให้คนต่างด้าวทำงานหรือประกอบอาชีพในราชอาณาจักรบางอาชีพ โดยกำหนดประเภทของอาชีพที่ห้ามมิให้คนต่างด้าวทำไว้ในบัญชีท้ายพระราชกฤษฎีกากำหนดงานในอาชีพและวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ พ.ศ.2522 จำนวน 39 อาชีพ สำหรับธุรกิจประเภทนี้จะเน้นห้ามไปที่คนต่างด้าวที่เป็นบุคคลธรรมดาที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยที่มีได้มีการจัดตั้งบริษัทหรือนิติบุคคลแต่จะห้ามคนต่างด้าวที่เข้ามาแบบบุคคลธรรมดามากกว่า ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า “คนต่างด้าว” ตามคำนิยามของมาตรานี้ น่าจะกำหนดให้คำว่า “คนต่างด้าว” หมายความว่ารวมถึงนิติบุคคลสัญชาติไทยที่มีคนต่างด้าวเป็นผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการสำหรับกิจการของนิติบุคคลสัญชาติไทย(ประไพร์ อภิชาติสกุล, 2542: 220) ด้วย

ส่วนมาตรการในการควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น จะถูกควบคุมโดยรัฐบาลกลางอย่างเข้มงวดซึ่งจะมีการกำหนดสัดส่วนของจำนวนเจ้าของธุรกิจที่เป็นนักลงทุนต่างด้าวโดยจะเน้นในธุรกิจที่เกี่ยวกับการกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ การขนส่งภายในประเทศและระหว่างประเทศทั้งทางบก ทางอากาศ และทางน้ำทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการป้องกันความมั่นคงของประเทศสหรัฐอเมริกาเอง (เดือนเด่น นิคมบริรักษ์, สุณีพร ทวรรณกุล และสุณี อาชวานันท์กุล, 2549: 79) หากมีการพบว่าการลงทุนจากนักลงทุนต่างด้าว

รายได้มีผลกระทบต่อความมั่นคงประธานาธิบดีของประเทศสหรัฐอเมริกาอาจจะใช้อำนาจยับยั้ง หรือห้ามคนต่างด้าวเข้าลงทุนในกิจการนั้นๆ ทั้งหมดหรือบางส่วนได้

ส่วนประเทศแคนาดาจากการที่ได้ศึกษามาแล้วพบว่าประเทศแคนาดาไม่ได้มีการกำหนดประเภทกิจการที่ห้ามมิให้คนต่างด้าวเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศแคนาดาแต่อย่างใด เพียงแต่เป็นการกำหนดถึงความเป็นเจ้าของของกิจการบางประเภทเท่านั้น คือในประเภทกิจการที่เกี่ยวกับการพิมพ์หนังสือพิมพ์ และการจำหน่ายหนังสือพิมพ์ คนต่างด้าวสามารถเข้ามาประกอบธุรกิจดังกล่าวได้แต่จะต้องเป็นการถือหุ้นใหญ่กับประเทศแคนาดาเท่านั้น (พิจิตรา นรนาพันธ์, 2551: 82) หากธุรกิจดังกล่าวมิได้มีวัตถุประสงค์ในการถือหุ้นใหญ่กับประเทศแคนาดากิจการดังกล่าวก็ห้ามเข้ามาลงทุนในประเทศแคนาดาเด็ดขาด

ส่วนประเทศจีนได้ส่งวนอาชีพในกิจการบางประเภทที่เกี่ยวกับการเกษตรกรรมภายในประเทศเพื่อคนในชาติของตนเป็นอย่างมาก เนื่องมาจากว่าประชาชนชาวจีนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สำนักงานรัฐมนตรี, 2538: 31) ทั้งนี้เพื่อมิให้นักลงทุนต่างด้าวเข้ามาแย่งอาชีพที่คนจีนส่วนใหญ่ทั่วประเทศนิยมประกอบอาชีพกัน ประเทศจีนจึงต้องมีการกำหนดประเภทกิจการที่อาจส่งผลกระทบต่อคนในประเทศเป็นอย่างมากเพื่อให้คงไว้ซึ่งวัฒนธรรมรวมถึงทรัพยากรของประเทศจีน (กิติ ปิลันธนิลล, 2547: 35) ด้วย

ส่วนมาตรการในการควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา และประเทศจีนพบว่ามาตรการในการควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวของทั้งสี่ประเทศนี้มุ่งเน้นไปที่ความปลอดภัย ความมั่นคงของประเทศ การอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี ของประเทศเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพื่อให้พลเมืองของประเทศตนเองได้รับความเสียหายจากการเข้ามาทำการลงทุนประกอบธุรกิจภายในประเทศของตนได้น้อยที่สุด ถึงแม้ว่าอาชีพที่ได้ส่งวนไว้เพื่อคนในประเทศของตนจะมีความแตกต่างกันออกไป แต่หากได้ทำความเข้าใจแล้วจะเห็นว่า ล้วนแล้วแต่เป็นการป้องกันความปลอดภัยและป้องกันการใช้ทรัพยากรภายในประเทศของตน

การเข้ามาประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในประเทศไทยที่มีปัญหาเกิดขึ้นมากในปัจจุบัน คือ การใช้ชื้อบุคคลอื่นที่มีสัญชาติไทยเป็นผู้ถือหุ้นแทนผู้ถือหุ้นต่างด้าวถือว่าเป็นวิธีการในการหลีกเลี่ยงกฎหมายการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการปิดบังตัวผู้ถือหุ้นที่แท้จริงซึ่งเป็นคนลงทุนต่างด้าวเท่านั้น บริษัทนี้ก็ยังถือว่าเป็นบริษัทที่มีสัญชาติไทยตามกฎหมาย และยังสามารถประกอบธุรกิจที่ต้องห้ามตามบัญชี 1 ท้ายพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 อยู่ดี

8. ข้อเสนอแนะ

1. ควรแก้ไขข้อกำหนดคำนิยามของ “คนต่างด้าว” โดยกำหนดให้มีการขยายขอบเขตในการพิจารณาความเป็นนิติบุคคลต่างด้าวเพื่อให้ครอบคลุมถึงเรื่องอำนาจในการบริหารนิติบุคคลด้วย อำนาจในการบริหารนิติบุคคลนี้ให้หมายความรวมถึงสิทธิในการออกเสียงลงคะแนนของผู้ถือหุ้นในที่ประชุมผู้ถือหุ้นและสิทธิในการบริหารกิจการของกรรมการและในกรณีที่มีการกำหนดไว้ในข้อบังคับของนิติบุคคลว่าให้ผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างน้อยที่เป็นคนต่างด้าวมีอำนาจในการบริหารกิจการในนิติบุคคลถือว่าเป็นนิติบุคคลต่างด้าวตามกฎหมายด้วยนิติบุคคล

ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายหรือตามข้อบังคับหรือตามข้อตกลงในการออกเสียงลงคะแนนตั้งแต่กึ่งหนึ่งของจำนวนคะแนนเสียงที่มีสิทธิออกเสียงทั้งหมดของนิติบุคคลนั้น

2. เพิ่มมาตรการทางกฎหมายในการตรวจสอบรายละเอียดของผู้ถือหุ้นที่เป็นของคนต่างด้าวซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างน้อยทั้งก่อนและหลังการอนุญาตให้จดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคล โดยจะเน้นให้มีการตรวจสอบในแหล่งที่มาของจำนวนเงินที่ใช้ในการลงทุนที่ใช้ในการจดทะเบียนหรือเงินทุนที่ใช้ในการประกอบธุรกิจของบุคคลสัญชาติไทยซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างมากเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงกฎหมายการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว

- การตรวจสอบก่อนการอนุญาตให้จดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคล โดยการกำหนดให้ผู้ถือหุ้นที่เป็นคนสัญชาติไทยทุกคน ต้องส่งหลักฐานอันเกี่ยวกับแหล่งที่มาของเงินที่ใช้ในการลงทุน ซึ่งอาจกำหนดให้เป็นสำเนาสมุดบัญชีเงินฝากธนาคารหรือสำเนาใบแจ้งยอดบัญชีของธนาคารซึ่งต้องมีเงินเข้า - ออกหมุนเวียนไม่ต่ำกว่า 6 เดือน หรือมากกว่านั้นแล้วแต่กรณี หรือเอกสารที่ทางธนาคารออกให้เพื่อใช้ในการรับรองหรือแสดงฐานะทางการเงินของผู้ถือหุ้นที่เป็นคนสัญชาติไทยและมีข้อแม้ว่าธนาคารของผู้ถือหุ้นจะต้องเป็นธนาคารแห่งประเทศไทยหรือเป็นธนาคารที่อยู่ในประเทศไทย นอกจากนี้จำนวนเงินในสมุดบัญชีจะต้องมีความสอดคล้องกับจำนวนเงินที่ใช้ในการลงทุน

- การตรวจสอบหลังการอนุญาตให้จดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคล โดยการกำหนดให้ต้องมีการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการประกอบธุรกิจของนิติบุคคลที่ได้จดทะเบียนไปแล้ว เพื่อให้ทราบนิติบุคคลที่ได้จดทะเบียนจัดตั้งไปแล้วนั้น ได้กระทำการฝ่าฝืนโดยการให้คนสัญชาติไทยถือหุ้นแทนคนต่างด้าวเข้ามาประกอบธุรกิจที่ห้ามไม่ให้คนต่างด้าวทำตามบัญชี 1 ท้ายพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติการแทนของคนต่างด้าว พ.ศ.2551 หรือ ไม่ หากมีการฝ่าฝืนกฎหมายประกอบธุรกิจที่ห้ามมิให้คนต่างด้าวทำอาจให้มีการพิจารณาถอนการจดทะเบียนนิติบุคคล และดำเนินคดีตามกฎหมายสำหรับบุคคลทุกคนที่ได้กระทำความผิดต่อไป ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารภายหลังที่ได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคล

3. ควรมีการแก้ไขข้อกำหนดในเรื่อง โทษของผู้ถือหุ้นแทน (Nominee) คนต่างด้าวให้เพิ่มหนักขึ้นกว่าเดิม โดยการแก้ไขปรับปรุงบทลงโทษในมาตรา 35 มาตรา 36 และมาตรา 37 โดยการเพิ่มโทษปรับให้สูงขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับการกระทำความผิด สำหรับโทษจำคุกคงเดิม เนื่องจากว่าผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายโดยอนุญาตให้ผู้อื่นใช้ชื่อตนถือหุ้นแทน (Nominee) คนต่างด้าวไม่มีความเกรงกลัวต่อโทษที่กำหนดไว้ในปัจจุบันผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าต้องมีการเพิ่มโทษให้หนักขึ้น

ผู้เขียนมีความเห็นว่าในการแก้ไขมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวจะต้องมีความชัดเจนของกฎหมาย เนื่องจากว่านักลงทุนต่างด้าวที่ต้องการจะเข้ามาทำการลงทุนในประเทศไทยนั้นต้องการความชัดเจนของกฎหมายว่าจะออกมาในทิศทางใดและเพื่อให้ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวที่มีความศักดิ์สิทธิ์สามารถบังคับใช้ได้โดยไม่เกิดช่องโหว่อีก แต่รัฐบาลไทยจะต้องมีการเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างด้าวรายเก่าที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทยอยู่แล้ว และมีการประกอบธุรกิจที่เข้าข่ายความผิดต่อกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวให้ได้ทำการปรับโครงสร้างภายในระยะเวลา 3 ปี

ผลดีในการแก้ไขค่านิยมคนต่างด้าว คือทำให้เกิดความชัดเจนในการพิจารณาความเป็นคนต่างด้าวของบริษัทต่างด้าว เพื่อเป็นการควบคุมการบริหารกิจการของคนต่างด้าวที่เข้ามาทำการลงทุนในธุรกิจที่สงวนไว้เพื่อ

คนไทยและป้องกันการครอบงำการออกเสียงโหวตของคนต่างด้าว หรือเป็นการป้องกันการใช้ช่องว่างของกฎหมายเข้ามาประกอบธุรกิจที่สงวนไว้เพื่อคนไทย

ส่วนผลกระทบที่จะตามมาคือ นักลงทุนต่างด้าวอาจเกิดความไม่มั่นใจในการบังคับใช้กฎหมายการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการลงทุนของนักลงทุนต่างด้าวที่ได้ประกอบธุรกิจในประเทศไทยอยู่แล้ว โดยผลกระทบจะเกิดกับเฉพาะบริษัทที่ต้องปรับเปลี่ยนสถานะจากนิติบุคคลไทยเป็นนิติบุคคลต่างด้าว และนอกจากนี้มาตรการดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อให้นักลงทุนต่างชาติรายใหม่ที่จะเข้ามาลงทุนประกอบธุรกิจในประเทศไทยเกิดความกังวลต่อความเสี่ยงของการเปลี่ยนแปลงกฎหมายในอนาคตและยกเลิกหรือชะลอการเข้ามาลงทุนในประเทศไทย ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยได้รับผลเสียทางด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก

9. รายการอ้างอิง

กิติ ปิรันธนดิลก. 2547. **กฎหมายการลงทุนในประเทศจีน**. กรุงเทพฯ: บริษัท อิมเมจ คอนซัลแทนท์ แอนด์ เซอร์วิส จำกัด.

เดือนเด่น นิคมบริรักษ์, สุณีพร ทวรรณกุล และสฤณี อาชวานันทกุล. 2549. **โนมินี**. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊ก. ธนา เบญจาทิกุล. 2545. “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการทำกิจการบริการทางกฎหมายของคนต่างด้าว.”

วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ประพีร์ อภิชาติสกุล. 2542. “การศึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไข ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 281 ภายใต้อความตกลงว่าด้วยการค้า (GATS).” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิจิตราน รนราพันธ์. 2551. “การเปิดเสรีการค้าบริการกับปัญหาการใช้ชื่อนุคคลอื่นประกอบธุรกิจแทนคนต่างด้าวในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศูนย์บริการข้อมูลธุรกิจไทยจีน. 2553. “ขั้นตอนการจัดตั้งบริษัท.” (ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อ 27/05/2553 จาก: <http://www.thaibizchina.com>

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สำนักงานกฤษฎีกา. 2538. “คู่มือการลงทุนในจีน.” (ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อ 28/05/2553 จาก: http://www.boi.go.th/thai/how/register_company_05.asp.

**มาตรการทางกฎหมายในการจัดสถานที่ควบคุมเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ
และคุ้มครองเด็กและเยาวชน**

**LEGAL MEASURES ON THE MANAGEMENT AND ACCOMMODATION
BY THE HOUSE OF DETENTION FOR YOUTH**

วัศชนันท์ ช่างไม้

นักศึกษานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

E-mail : taurus-jjm@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการจัดสถานที่ควบคุมเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เนื่องจากเด็กและเยาวชนเมื่อถูกนำตัวมาควบคุมยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนแล้ว เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมาในข้อหาต่างๆ เช่น ความผิดเกี่ยวกับชีวิต ความผิดเกี่ยวกับร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ความผิดเกี่ยวกับเพศ และความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จะถูกนำตัวมาควบคุมรวมกันไว้ทั้งหมด โดยไม่ได้มีการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดเอาไว้ จึงส่งผลให้เด็กและเยาวชนเกิดการถ่ายทอดและลอกเลียนแบบพฤติกรรมการกระทำความผิดต่อกัน ซึ่งเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดฐานหนึ่งอาจจะได้รับการถ่ายทอดพฤติกรรมหรือการลอกเลียนแบบพฤติกรรมการกระทำความผิดอีกฐานหนึ่งได้ ซึ่งจะส่งผลให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเล็กน้อยไม่รุนแรงกลายเป็นได้รับการถ่ายทอดพฤติกรรมการกระทำความผิดที่รุนแรงมากขึ้นกว่าเดิม ทำให้ยากต่อการแก้ไขเยียวยาและทำให้เกิดเป็นปัญหาทั้งทางด้านสังคมและทางกฎหมาย

ผลการศึกษาพบว่า มาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่อาจคุ้มครองเด็กและเยาวชนและครอบคลุมถึงปัญหาต่างๆ ได้ โดยผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 40 ซึ่งกำหนดให้สถานพินิจต้องจัดแยกหญิงและชายให้อยู่แยกต่างหากจากกันเท่านั้น ไม่ได้ระบุถึงเด็กและเยาวชนที่มีลักษณะพิเศษเอาไว้ เช่น เด็กและเยาวชนเพศที่สาม เด็กและเยาวชนที่ตั้งครรภ์ รวมไปถึงการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นปัญหาที่ตัวบทกฎหมายซึ่งบัญญัติไว้ไม่ครอบคลุมคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้อย่างทั่วถึงและยังมีความล้าหลังไม่สอดคล้องกับในสภาพสถานการณ์ในปัจจุบัน เป็นเหตุให้การจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดเด็กและเยาวชนไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงเกิดผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งอาจได้รับการถ่ายทอดและลอกเลียนแบบพฤติกรรมความผิดต่อกันทำให้เกิดเป็นผลเสียต่อเด็กและเยาวชนและบุคคลที่อยู่ในสังคม ทำให้เป็นปัญหามาหลายประการ เช่น เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำ

ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองและป้องกันเด็กและเยาวชน จึงได้นำปัญหา อุปสรรค ข้อบกพร่องต่างๆ ที่มีผลต่อเด็กและเยาวชนและปัญหาในการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดของเด็กและเยาวชนมาวิเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางป้องกัน ปรับปรุงแก้ไขตัวบทกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายต่างๆ โดยมีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขตัวบทกฎหมายให้มีความครอบคลุมกับปัญหาของเด็กและเยาวชนในสภาพปัจจุบันนี้ รวมถึงการสร้างมาตรการทางด้านกฎหมายในการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดของเด็กและเยาวชนออกจากกัน และต้องบังคับให้เกิดการแก้ไขกฎหมายและมาตรการที่เป็นอุปสรรคต่อการคุ้มครองป้องกันเด็กและเยาวชน ไม่ให้หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ตลอดจนพัฒนาโครงสร้างในการดำเนินงานตั้งแต่ระดับนโยบายถึงระดับปฏิบัติการเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อเด็กและเยาวชนต่อไปในภายภาคหน้า

คำสำคัญ : มาตรการทางกฎหมาย จัดสถานที่ควบคุมเด็กและเยาวชน

ABSTRACT

The purpose of this Thesis is to study the legal measures on the Management and Accommodation by the House of Detention for Youth because of the fact that when the youth were brought to the House of Youth Detention for being controlled, the youth, who committed various offences such as the offences related to lives, bodies, property, sexual abuse, and drugs, would be totally controlled in the same place without categorizing the type of offence. As a result, the youth would transfer and imitate the ways of committing various offences to each other. For example, the youth, who committed an offence, may be likely to imitate another offence. This could make the youth, who committed minor offences, able to commit other major offences. Consequently, it would be more difficult to correct and finally would become social and legal problems.

According to the study, it was found that the existing legal measures might not protect the youth and not cover various aspects of problem. I studied the Act of Family and Youth Court Establishment and the Judgment Methods of Youth and Family-Related Lawsuits 1991; Section 40, which only mentioned that the House of Detention must separate female youth from male youth but it did not mentioned the youth, who have uncommon appearance such as transvestite youth, pregnant youth and it also did not mention the categorization of youth offences. This was the laws problem and the legislation did not cover the matters with regard to the thorough control of youth. The foresaid Act was also outdated and not consistent with the current situations. Therefore, the categorization of youth offences was not efficient and it finally affected the youth, who were controlled in the House of Detention for Youth, because various offences could be transferred and imitated to each other and it would become the bad results toward the youth themselves as well as the people in society. Eventually, there would be the sequences of various problems such as the repeatedly-committed offences of the youth.

Therefore, to be the protection of youth; the problems, difficulties, and defects affecting the youth as well as the problems regarding categorization of youth offences were analyzed in order to present the

preventive and corrective actions for the relevant laws and legal measures. The suggestion for this issue is to amend the relevant laws to cover the different problems of youth at present days. Moreover, the legal measures for categorizing the youth offences should be generated. Importantly, there must really be the enforcement to amend the laws and legal measures, which are still the obstacles to prevent the repeatedly-committed offences by the youth. Especially, the execution structure, from a policy level to an operational level, must be developed for the most benefits of the youth in the future.

KEYWORDS : Legal Measures , Management and Accommodation for Youth Detention

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 80 ได้กำหนดไว้ว่า ให้รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชนซึ่งมาตรา 80 ถือเป็นแนวนโยบายพื้นฐานที่รัฐจะต้องจัดให้มีแก่เด็กและเยาวชน

มีคำกล่าวไว้ว่าเด็กและเยาวชน (ปรีชา ศรีสง่า, 2553) คือ อนาคตของชาติที่จะเป็นผู้ซึ่งบ่งบอกถึงอนาคตของประเทศเนื่องจากเด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในอนาคตการพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่าที่สุดของประเทศให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสามารถ เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าและทำประโยชน์ให้ต่อประเทศชาติทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศนั้นๆ

เมื่อเด็กและเยาวชนได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นทั้งนี้ก็เนื่องมาจากเด็กและเยาวชนเหล่านั้นมีลักษณะของความคิดชอบชั่วดีและวิจารณ์ญาณในการยับยั้งชั่งใจน้อยกว่าผู้ใหญ่ อันเป็นผลทำให้เด็กและเยาวชนหลงกระทำความผิดได้ง่าย หรือจะด้วยความคึกคะนอง ความอยากรู้อยากเห็นอยากลอง ด้วยการขู่จากกลุ่มเพื่อนด้วยกันก็ตาม เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาสังคมและในด้านกฎหมายอาญา และเมื่อได้ก่อการกระทำความผิดขึ้นแล้ว และถูกเจ้าพนักงานตำรวจทำการจับกุมแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจผู้จับกุมต้องนำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้น ไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนและทำการถามปากคำเด็กหรือเยาวชน แจ้งให้บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ทราบโดยไม่ชักช้า ภายหลังถามปากคำแล้วพนักงานสอบสวนต้องนำตัวเด็กหรือเยาวชนมาส่งที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เมื่อถึงยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนแล้วก็จะเข้าสู่ขั้นตอนการรับตัว ซึ่งขั้นตอนการรับตัวเด็กหรือเยาวชนนี้ เมื่อเด็กหรือเยาวชนถูกจับกุมแล้ว หากปรากฏว่าคดีนั้นจะต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องดำเนินการ ตามมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 คือ จะต้องถามปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมง นับแต่ที่เด็กหรือเยาวชนมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน และเมื่อถามปากคำเสร็จแล้วจะต้องนำตัวส่งยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนพร้อมหนังสือแจ้งการจับกุมหรือควบคุมตัว

ส่วนในขั้นตอนการดำเนินการภายหลังรับตัว ภายหลังรับตัวเด็กหรือเยาวชนจากเจ้าพนักงานตำรวจแล้ว การดำเนินการที่เกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นมี อยู่ 2 ส่วนด้วยกัน คือ

1. ส่วนที่เกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชน

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดไว้ในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดี หรือตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล (มาตรา 34 (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534) เมื่อรับตัวเด็กหรือเยาวชนจากพนักงานสอบสวนแล้วผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจะควบคุมเด็กหรือเยาวชนนั้น ไว้ยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือจะปล่อยชั่วคราวโดยมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดามารดาผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่โดยไม่มีประกัน หรือมีประกันหรือมีประกันและหลักประกันก็ได้ หรือจะมอบตัวเด็กหรือเยาวชนไว้กับบุคคลหรือองค์การที่เห็นสมควรก็ได้ (วรรคแรกของมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534) ในกรณีที่ไม่ได้ปล่อยเด็กหรือเยาวชนไปชั่วคราว หรือไม่ได้มอบตัวเด็กหรือเยาวชนไว้กับบุคคลหรือองค์การ ตามมาตรา 50 นั้น มาตรา 55 (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 กำหนดให้ปฏิบัติดังนี้

1.1 ทำความสะอาดร่างกาย และเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย

1.2 ให้แพทย์ตรวจร่างกาย และถ้าเห็นสมควร ให้จิตแพทย์ตรวจจิตใจด้วย

1.3 ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนเจ็บป่วย ซึ่งควรได้รับการรักษาพยาบาลก่อนดำเนินคดีให้มีอำนาจส่งให้ได้รับการรักษาพยาบาลในสถานพินิจ หรือสถานพยาบาลอื่นตามที่เห็นสมควร ในกรณีเช่นนี้ให้แจ้งไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้อง

2. ส่วนที่เกี่ยวกับคดี

เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชน ตามมาตรา 50 ดังกล่าวมาแล้ว มาตรา 55 กำหนดให้ดำเนินการ ดังนี้

2.1 สั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงตามมาตรา 34 (1) เว้นแต่ในคดีอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเห็นว่า การสืบเสาะข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่จำเป็นแก่คดีจะสั่งงดการสืบเสาะข้อเท็จจริงนั้นเสียก็ได้ แล้วให้แจ้งไปยังพนักงานสอบสวนที่เกี่ยวข้อง

2.2 ทำรายงานในคดีที่มีการสืบเสาะเพื่อแสดงถึงข้อเท็จจริงตามมาตรา 34 (1) และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนแล้วส่งรายงานและความเห็นนั้น ไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี และถ้ามีการฟ้องร้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาลให้เสนอรายงานและความเห็นนั้นต่อศาลพร้อมทั้งความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษ หรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนด้วย

เมื่อสถานพินิจได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนพร้อมหนังสือแจ้งการจับกุมแล้ว จะต้องทำการจำแนกประเภทเด็กหรือเยาวชนนั้นก่อน

ขั้นตอนของการจำแนกประเภท กระทำเพื่อให้ทราบถึงประวัติและภูมิหลังของเด็กและเยาวชน ปัญหาทั่วไปเฉพาะของเด็กและเยาวชน เพื่อใช้ในการวางแผนปฏิบัติและกำหนดวิธีการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟู ป้องกัน

ซึ่งวิธีการจำแนกนั้นก็มีกรจำแนกเป็นประเภทของสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จำแนกตามอายุตามระยะเวลาของคำพิพากษา ซึ่งในส่วนของกรจำแนกนี้ไม่มีการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิด กล่าวคือเมื่อเด็กและเยาวชนได้กระทำความผิดและถูกควบคุมตัวและนำตัวส่งไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนแล้วนั้น เด็กและเยาวชนที่ได้กระทำความผิดมาในข้อหาความผิดต่างๆ ก็จะถูกนำตัวมาควบคุมรวมอยู่ด้วยกันโดยมิได้มีการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดของเด็กและเยาวชนที่ได้ก่อการกระทำความผิดในรูปแบบประเภทต่างๆ มาซึ่งเด็กและเยาวชนเหล่านั้นก็จะถูกควบคุมตัวมาอยู่รวมกันในทุกข้อหาความผิดที่เด็กและเยาวชนเหล่านั้นได้กระทำความผิดมาโดยที่ไม่มีการแบ่งแยกออกจากกัน โดยไม่มีบทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตราใดเลยที่บัญญัติถึงการจำแนกและแบ่งแยกความผิดออกจากกันมีแต่เฉพาะ มาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ได้กำหนดไว้ว่า เด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจนั้นต้องจัดแยกหญิงและชายให้มิที่อยู่ออกจากต่างหากจากกัน

จากบทบัญญัติมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ดังกล่าวได้กำหนดเพียงว่า สถานพินิจต้องจัดแยกหญิงและชายให้อยู่แยกต่างหากจากกันเท่านั้น แต่ไม่ได้มีการกำหนดเพื่อแบ่งแยกประเภทความผิดของเด็กและเยาวชนที่ได้กระทำความผิดในรูปแบบต่างๆ ทำให้เด็กและเยาวชนมาอยู่รวมกันส่งผลให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดฐานหนึ่งอาจจะได้รับรู้รูปแบบหรือวิธีการในการกระทำความผิดอีกฐานหนึ่งจากเด็กและเยาวชนอื่นที่อยู่รวมกัน

เช่นนี้ขั้นตอนกระบวนการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดและการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนในสถานพินิจเป็นปัญหา กล่าวคือ การนำตัวเด็กและเยาวชนที่มีข้อหาการกระทำความผิดที่ต่างกันมาอยู่รวมกันโดยที่ไม่มีการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดก็จะทำให้เด็กและเยาวชน เหล่านั้นเกิดการเลียนแบบและถ่ายทอดพฤติกรรมต่อกันซึ่งทำให้เด็กและเยาวชนมีความคิดที่เลวร้ายมีความประพฤติและพฤติกรรมที่ก้าวร้าวมากขึ้นและต่อต้านสังคมมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเป็นผลจากการที่เด็กและเยาวชน ได้รับรู้ถึงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนแต่ละคน โดยที่แต่ละคนก็จะถ่ายทอดพฤติกรรมของตนให้เด็กและเยาวชนที่อยู่รวมกัน ได้รับรู้ และยังมีโอกาสได้อยู่ใกล้ชิดกันบ่อยๆ ก็เกิดการเลียนแบบและถ่ายทอดพฤติกรรมการกระทำผิดต่อกัน โดยทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่ชั่วร้ายหรือรุนแรงมากกว่าตอนที่ยังไม่ได้เข้ามาอยู่ในสถานพินิจซึ่งส่งผลทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้เกิดความไม่เกรงกลัวต่อการกระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาจากการที่ไม่มีการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิด

จากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนขณะที่อยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจะส่งผลต่อเด็กและเยาวชน ซึ่งจะส่งผลให้การบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูขาดประสิทธิภาพ และเกิดความเสี่ยงสูงที่เด็กและเยาวชนที่ออกไปจะมีโอกาสที่จะกลับไปกระทำความผิดซ้ำ หรือมีพฤติกรรมที่ส่อไปในทางเป็นภัยต่อสังคมส่วนรวม อันจะส่งผลต่อภาพลักษณ์ของเด็กและเยาวชน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและศูนย์ฝึกอบรมจะถูกมองจากสังคมภายนอกไปในทางที่เป็นผลไปในทางที่มีอคติ

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนควรเป็นอีกสถานที่ที่จะขัดเกลาเด็กและเยาวชนให้มีร่างกาย จิตใจ และสำนึกดี ด้วยระบบขั้นตอนที่มีครบทั้งประสิทธิภาพและบรรลุถึงประสิทธิผลอย่างสูงสุด

2. สมมติฐานของการศึกษา

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 หมวด 3 เรื่องสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มาตรา 40 ได้บัญญัติไว้ว่า เด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจนั้นต้องจัดแยกหญิงและชายให้มีที่อยู่ต่างหากจากกัน ซึ่งมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ได้ระบุไว้แค่เพียงว่า ต้องจัดแยกหญิงและชายให้แยกต่างหากจากกันเท่านั้น ไม่ได้มีการระบุถึงเด็กและเยาวชนที่มีลักษณะพิเศษเอาไว้ เช่น เด็กและเยาวชนเพศที่สาม เด็กและเยาวชนที่ตั้งครรภ์ รวมไปถึงการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาและส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน คือเมื่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิดและถูกนำตัวมาควบคุมรวมกันไว้ทั้งหมดโดยไม่ได้มีการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความคิด ทำให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนเกิดการลอกเลียนแบบและถ่ายทอดพฤติกรรมการกระทำความผิดต่อกัน ซึ่งจะ让孩子และเยาวชนที่กระทำความผิดฐานหนึ่งอาจจะได้รับ การถ่ายทอดพฤติกรรมหรือการลอกเลียนแบบ พฤติกรรมการกระทำความผิดอีกฐานหนึ่งได้ ซึ่งจะ让孩子และเยาวชนที่กระทำความผิดเล็กน้อยไม่รุนแรง กลายเป็นได้รับการถ่ายทอดพฤติกรรมการกระทำความผิดที่รุนแรงมากขึ้นกว่าเดิม ทำให้ยากต่อการแก้ไขเยียวยา จึงจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมเพื่อการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดเด็กและเยาวชน ออกจากกัน เพื่อเป็นการป้องกันและยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผล รวมทั้งแนวทางจะจัดให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนให้เกิดความเหมาะสมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนมากที่สุด

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ศึกษาถึงวิธีการ ระบบ กระบวนการของการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดของเด็กและเยาวชนในรูปแบบต่างๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทย และตามหลักสูตรของสากลและศึกษาถึงแนวคิดสมัยใหม่ที่จะนำมาปรับใช้ ในกระบวนการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งแนวทางจะจัดให้มีการมาตรการในการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับความผิดของเด็กและเยาวชนและตั้งคมมากที่สุด

4. วัตถุประสงค์การวิจัย

4.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของมาตรการการจัดสถานที่ควบคุมเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

4.2 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการของการจัดสถานที่ควบคุมเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

4.3 เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดสถานที่ควบคุมเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

4.4 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาหากกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดสถานที่ควบคุมเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

4.5 เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายการจัดสถานที่ควบคุมเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพ

5. วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาโดยวิธีการใช้วิธีวิจัยจากเอกสาร (documentary research) โดยทำการศึกษาจากพระราชบัญญัติบทความเอกสารทางวิชาการ คำพิพากษาของศาล วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ หนังสือตำราทั้งของไทยและต่างประเทศ ผลงานการวิจัย และสื่ออินเทอร์เน็ตต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

6. สรุป

ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนอาจกล่าวได้ว่า คือการกระทำของเด็กและเยาวชนที่ผิดไปจากกฎเกณฑ์ บรรทัดฐาน ค่านิยมของสังคม โดยในทางปฏิบัติแล้วประเทศไทยเราจะถือว่ากฎหมายเป็นบรรทัดฐานของสังคมที่ถูกสร้างขึ้นอย่างเป็นทางการที่สุด คือมีการตราไว้อย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อเด็กและเยาวชนกระทำผิดตามกฎหมายบัญญัติไว้ และถูกจับกุม เด็กและเยาวชนนั้นก็จะเป็นผู้กระทำผิดที่ต้องได้รับโทษทัณฑ์ตามบทลงโทษ ส่วนในเรื่องการจัดการปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนจะมีรูปแบบดังนี้คือ เมื่อเด็กและเยาวชนถูกตัดสินว่าเป็นผู้กระทำผิดแล้ว ปัจจุบันวิธีการจัดการของกระบวนการยุติธรรมไทย แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ วิธีการแรกเป็น การตัดอิสระภาพ โดยส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังสถานกักกันเด็กและเยาวชน หรือสถานฝึกอบรมวิชาชีพตามระยะเวลาที่กำหนด ส่วนอีกวิธีคือการที่ยังให้อิสระภาพต่อเด็กและเยาวชน โดยส่งตัวกลับไปอยู่กับครอบครัวหรือผู้ปกครอง และมอบให้บุคคลหรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควรทำหน้าที่ดูแลอบรมสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่กระนั้นก็ยังมมีปัญหา คือเมื่อเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวมาลงโทษยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งในขั้นตอนการรับตัวเด็กและเยาวชนมาลงโทษนั้น ยังไม่มีการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดเอาไว้ ดังนั้นเมื่อรับตัวเด็กและเยาวชนมาแล้วจึงนำมาควบคุมรวมกันไว้ทั้งหมดจึงทำให้เกิดเป็นปัญหาเด็กและเยาวชนเกิดการเลียนแบบและถ่ายทอดพฤติกรรมความผิดต่อกัน โดยมีทฤษฎีที่สนับสนุนคือทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างของ ชัทเธอร์แลนด์(พรชัย ชันดี และคณะ, 2543: 110-111) ได้วิเคราะห์ไว้ว่า พฤติกรรมอาชญากรรมเกิดขึ้น โดยการเรียนรู้จากบุคคลใกล้ชิดในการติดต่อสื่อสารกัน ไม่ว่าจะเป็นทางวาจา หรือ ลักษณะท่าทาง ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างจากกระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมอื่นๆ โดยมีแนวคิดดังนี้

พฤติกรรมอาชญากรรมเกิดจากการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรมเกิดจากการเรียนรู้ในการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่นตามกระบวนการติดต่อสื่อสาร ซึ่งการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรมนั้นจะเกิดขึ้นในกลุ่มบุคคลที่สนิทสนมใกล้ชิดกัน เมื่อพฤติกรรมอาชญากรรมได้รับการเรียนรู้ก็จะรวมถึงเทคนิคในการกระทำความผิดการใช้เหตุผล ตลอดจนทัศนคติในการกระทำความผิดซึ่งบุคคลจะกลายเป็นผู้กระทำความผิด เพราะว่ามีความเห็นด้วยกับการละเมิดกฎหมายมากกว่าการไม่ละเมิดกฎหมาย

โดยทฤษฎีนี้ได้ให้ความสำคัญกับ “การคบหาสมาคมกับเพื่อนที่เป็นอาชญากร” โดยชัทเธอร์แลนด์ (พรเพ็ญ เพ็ชรสุขศิริ, 2523: 65) ให้เหตุผลว่าความผูกพันกับเพื่อนจะสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้และส่งเสริมสนับสนุนทั้งในด้านความประพฤติกและความเห็นด้วยในพฤติกรรมดังกล่าว เด็กและเยาวชนที่

มีความผูกพันกับกลุ่มเพื่อนที่เป็นคนดีมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมที่ดีและเห็นด้วยกับพฤติกรรมที่ถูกกฎหมาย ในทางตรงกันข้ามเยาวชนที่มีความผูกพันกับกลุ่มเพื่อนที่เป็นอาชญากรจะมีแนวโน้มที่มีพฤติกรรมอาชญากรรม และเห็นด้วยกับพฤติกรรมอาชญากรรม

ดังนั้น การที่นำเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในข้อหาลักทรัพย์ มาอยู่ร่วมกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในข้อหาฆ่าคนตาย ข่มขืนกระทำชำเรา หรือเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งเด็กและเยาวชนอาจเกิดการเรียนรู้พฤติกรรม การกระทำความผิดต่อกันและได้รับการถ่ายทอดพฤติกรรมที่ไม่ดีและประสบการณ์ผ่านการพูดคุย การแสดงออก ท่าทาง ความคิด รวมไปถึงเทคนิคในการกระทำความผิดในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเมื่อเด็กและเยาวชนเหล่านี้ได้พ้นโทษออกไปแล้วอาจก่อการกระทำผิดที่ร้ายแรงขึ้น เช่น ปล้นฆ่า ปล้นและข่มขืน ซึ่งการกระทำ ความผิดอาจจะเป็นในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งตามแต่ที่เด็กและเยาวชนจะได้รับการเรียนรู้การเลียนแบบและถ่ายทอดพฤติกรรมการกระทำผิดต่อกันมา

จากปัญหาดังกล่าวนี้เป็นผลจากการที่ทางสถานพินิจนั้นไม่ได้มีระบบการจำแนกและแบ่งแยกประเภท ความผิด ทำให้เมื่อเด็กและเยาวชนเหล่านี้เมื่อพ้นโทษออกไปแล้ว เด็กและเยาวชนก็จะหวนกลับไปก่อการกระทำผิดอีกและร้ายแรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งสุดท้ายแล้วก็จะเป็นการกระทำผิดซ้ำแล้วซ้ำเล่าอยู่ในวัฏจักรเช่นเดิม

7. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเห็นว่าควรที่จะมีมาตรการในทางกฎหมายที่เหมาะสมและชัดเจน ดังนี้

7.1 เห็นควรมีการนำเอามาตรการในการลงโทษและวิธีปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในต่างประเทศมาปรับใช้ กับกระบวนการลงโทษและวิธีปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนของประเทศไทย ซึ่งในต่างประเทศได้ดำเนินการปฏิบัติ ต่อเด็กและเยาวชนแล้วเกิดผลสัมฤทธิ์ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมัน และประเทศอังกฤษ โดยที่มีการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดและผู้กระทำความผิด โดยที่ไม่นำเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมา ควมนุมอยู่ร่วมกัน

7.2 เห็นควรมีการนำมาตรการต่างๆ ในการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดเด็กและเยาวชนมา บัญญัติเป็นกฎหมายให้ใช้บังคับได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการแบ่งแยกเป็นประเภทความผิดแต่ละความผิดออก จากกัน โดยแบ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับชีวิต ความผิดเกี่ยวกับร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะมาตรการในการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดของเด็กและเยาวชน อาจจะช่วยบรรเทาผลเสียต่อเด็กและเยาวชนได้โดยที่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไม่ร้ายแรงก็จะไม่ได้รับการถ่ายทอดพฤติกรรมและการเลียนแบบพฤติกรรมที่ชั่วร้ายของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงได้บ้าง เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงของเด็กและเยาวชนในการลอกเลียนแบบพฤติกรรมการกระทำความผิดและการกระทำ ความผิดซ้ำซากของเด็กและเยาวชน

7.3 เห็นควรมีมาตรการทางด้านกฎหมาย ในการแยกเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดที่มีลักษณะพิเศษ มาลงโทษ ได้แก่ เด็กและเยาวชนเพศที่สาม เด็กและเยาวชนที่ตั้งครรภ์ ควรมีมาตรการในการแบ่งแยกออกจากเด็ก และเยาวชนปกติ ไม่ควรที่จะนำมาควมนุมไว้ร่วมกัน เพราะจะทำให้เกิดความไม่เหมาะสมและจะเกิดเป็น ผลกระทบต่อทางด้านจิตใจ อารมณ์และร่างกาย และยังจะทำให้เกิดเป็นปมด้อยแก่เด็กและเยาวชนที่มีลักษณะ พิเศษเหล่านี้

7.4 เห็นควรให้มีมาตรการนำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หรือชุมชนหรือหมู่บ้าน ที่เด็กและเยาวชนเหล่านั้นอาศัยอยู่ หรือครอบครัวของเด็ก และเยาวชนผู้กระทำผิดเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขและฟื้นฟูเด็กและเยาวชน โดยขอเสนอว่า ควรมีการคัดเลือก ชุมชนหรือหมู่บ้านตัวอย่างที่มีความเข้มแข็งพอสมควรและให้ความสำคัญกับปัญหาการกระทำผิดของเด็ก และเยาวชน โดยที่ไม่มองว่าปัญหาดังกล่าวนั้นเป็นภาระที่หนักเกินไปหากแต่ชุมชนหมู่บ้าน คนในชุมชนหรือ หมู่บ้านนั้นๆมีความพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วย โดยกระบวนการยุติธรรมรวมถึงรัฐต้องเข้ามากำหนด ด้วยว่า ประเภทคดีการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนประเภทใดบ้างที่ชุมชน หมู่บ้านสามารถจะจัดการดูแล สอดส่องแก้ไขฟื้นฟูได้ด้วยตัวของชุมชน หมู่บ้านเอง และรวมถึงประเภทคดีใดที่หน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ต้องเข้ามามีส่วนช่วยเหลือด้วย

7.5 เห็นควรให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดของเด็กและเยาวชน และรวมถึงมาตรการทางกฎหมายในการจัดสถานที่ในการควบคุมเด็กและเยาวชนในสถานพินิจคุ้มครองเด็ก และเยาวชนให้เป็นรูปธรรม โดยออกเป็นนโยบายที่ชัดเจนและนำไปปฏิบัติได้จริง

7.6 เห็นควรให้มีมาตรการในทางกฎหมายในการจัดสถานที่ควบคุมเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนออกมาบังคับใช้และรวมถึงต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบ เช่น ด้านการประเมินผล และติดตาม ด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร

7.7 เห็นควรให้ภาครัฐเพิ่มอัตรากำลังบุคลากรในด้านที่เกี่ยวข้อง เช่น พนักงานคุมประพฤติ พนักงานสังคม สงเคราะห์ พนักงานจิตวิทยาซึ่งต้องมีความเชี่ยวชาญในด้านจิตวิทยาเด็ก-วัยรุ่น ทีมแพทย์พยาบาล โดยเฉพาะ จิตแพทย์เด็กให้เพียงพอต่อการดูแลแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชน อย่างสูงสุด

7.8 เห็นควรให้มีการจัดอบรมเกี่ยวกับข้อกฎหมายให้กับนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์หรือบุคลากรที่ เกี่ยวข้องเพื่อให้มีความรู้ความสามารถในข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องและมักเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน

7.9 เห็นควรที่ภาครัฐควรมีผลตอบแทนพิเศษต่อบุคลากรผู้เชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะด้าน ในการดูแล แก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน โดยมีการให้เป็นสวัสดิการในด้านต่างๆ เพื่อให้เป็นขวัญและกำลังใจใน การปฏิบัติงาน

7.10 เห็นควรให้บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนทุกฝ่ายสร้างจิตสำนึกที่ดี มีความเข้าใจ และปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเหมือนดังเป็นบุตรหลานของตน

7.11 เห็นควรให้จัดกิจกรรมในการสร้างเสริม จริยธรรม คุณธรรม ให้แก่เด็กและเยาวชนโดยการจัดให้มี กิจกรรมที่เป็นการบำบัดทางจิตใจ เช่น การบำเพ็ญประโยชน์ การฟังธรรม โดยการเชิญพระมาบรรยายธรรม อย่างน้อยอาทิตย์ละ 2 ครั้ง หรือจัดกิจกรรมเข้าค่ายปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นการกล่อมเกล่าจิตใจให้เด็กและเยาวชนดี ขึ้น ให้มีสติสัมปชัญญะ มีสมาธิในการคิดตัดสินใจในทางที่ดี

7.12 เห็นควรว่ากระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงแห่งมนุษย์และกระทรวงศึกษาธิการ ควรมีมาตรการ ในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการส่งเสริมและให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น การศึกษา การฝึกอาชีพ การจัดหางานเพื่อฟื้นฟูออกมาแล้ว ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสุขอนามัยที่ดีและการมีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดี หลังจากเด็กและเยาวชนเหล่านี้พ้นโทษของมาสู่สังคมภายนอกแล้ว

จากมาตรการต่างๆที่ได้นำเสนอแนะไปนั้นอาจจะมีอุปสรรคในการจัดสถานที่ควบคุมเด็กและเยาวชนเพื่อการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดเด็กและเยาวชน ในด้านของงบประมาณ ด้านสถานที่ (พื้นที่) ด้านอัตราค่าจ้างบุคลากร ซึ่งจะแยกเป็นหัวข้อ ดังนี้

1. ด้านงบประมาณ

ด้านงบประมาณซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ใหญ่ที่สุดและถือว่าเป็นอุปสรรคชิ้นสำคัญที่จะทำให้งานนี้เดินหน้าได้ เพราะการที่จะทำให้งานนี้สำเร็จได้รัฐจะต้องใช้งบประมาณในด้านต่างๆ เป็นจำนวนมาก เช่น สถานที่และอัตราค่าจ้างบุคลากร โดยงบประมาณที่รัฐจะจัดสรรให้ นั่นถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญเป็นอย่างมาก เพราะจะเป็นแรงขับเคลื่อนในการเดินหน้าการทำงานนี้ให้สำเร็จได้

1.1 ด้านสถานที่ (พื้นที่)

ในส่วนของด้านสถานที่หรือพื้นที่ที่จะใช้ในการควบคุมเด็กและเยาวชนเพื่อจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดเด็กและเยาวชนจะต้องใช้พื้นที่มาก ซึ่งอาจจะไม่เหมาะกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่มีพื้นที่น้อย ซึ่งในเรื่องของสถานที่ที่มีอยู่อาจจะไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควร

1.2 ด้านอัตราค่าจ้างบุคลากร

ในส่วนของอัตราค่าจ้างของบุคลากรที่จะใช้เพื่อควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนในการที่จะจัดสถานที่ควบคุมเด็กและเยาวชนเพื่อการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดนั้น ซึ่งจำเป็นจะต้องใช้บุคลากรที่จะต้องมาควบคุมและดูแลมากขึ้น ซึ่งในด้านของบุคลากรที่จะนำมาใช้ในด้านนี้มีค่อนข้างจำกัดและไม่เพียงพอต่อการดูแลเด็กและเยาวชน จึงจำเป็นต้องใช้บุคลากรที่จะมาควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนเพิ่มมากขึ้น

จากอุปสรรคที่กล่าวมานั้นผู้วิจัยเห็นว่าการที่จะจัดสถานที่ควบคุมเด็กและเยาวชนเพื่อการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดเด็กและเยาวชนนั้น ผู้วิจัยเชื่อว่าสามารถที่จะบรรลุผลสำเร็จได้ ถ้าได้รับการสนับสนุนจากรัฐในด้านต่างๆที่ได้กล่าวไปและรัฐได้เข้ามาทำการศึกษาวิจัยถึงปัญหาอย่างจริงจังและเห็นถึงความสำคัญของปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้ลดปัญหาการลอกเลียนแบบและถ่ายทอดพฤติกรรมกระทำผิดซ้ำๆกัน ได้ และยังเป็นการป้องกันและยับยั้งปัญหาเด็กและเยาวชนหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำๆ โดยการทดลองจัดหาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่มีความพร้อมทั้งในด้านศักยภาพ ของสถานที่ และบุคลากร มาเป็นสถานพินิจนาร่องในการจัดสถานที่ควบคุมเด็กและเยาวชนเพื่อการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดเด็กและเยาวชน รวมถึงต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบ เช่น ด้านการประเมินผลและติดตาม ด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร และจากมาตรการต่างๆที่ได้กล่าวไปนั้นจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐ ในหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง หากมีการปฏิบัติเกิดขึ้น การปฏิบัติ นั้นต้องมีงบประมาณของรัฐในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านอัตราค่าจ้างคน สถานที่ที่จะใช้จัดให้สำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อใช้ในการจำแนกและแบ่งแยกประเภทความผิดของเด็กและเยาวชน ผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพด้านต่างๆ ที่จะต้องนำมาดูแลแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ซึ่งต้องมีการใช้งบประมาณของภาครัฐเป็นจำนวนมาก และคงเป็นการยากที่มาตรการที่นำเสนอจะเกิดขึ้นได้ ถ้าหากหน่วยงานของรัฐหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะกระทำอยู่ฝ่ายเดียวโดยไม่ร่วมมือกัน

ดังนั้น ถ้าหากทุกฝ่ายเห็นว่าเด็กในวันนี้จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้าแล้ว ทุกฝ่ายควรเห็นว่าปัญหาของเด็กและเยาวชนไม่ใช่เป็นปัญหาของเด็กและเยาวชนเท่านั้นแต่ควรเห็นว่าเป็นปัญหาของผู้ใหญ่เหมือนกันและเป็นปัญหาของประเทศชาติ และบุคคลที่มีส่วนอย่างมากที่จะช่วยในการป้องกันเด็กและเยาวชนไม่ให้ก่อการกระทำ ความผิดที่สำคัญอย่างยิ่งคือ ครอบครัว ครอบครัวที่เข้มแข็ง ทั้ง พ่อ แม่ และผู้ปกครองก็เป็นส่วนหนึ่งในการสั่งสอน พร้อมทั้งเตือนสติก่อนกระทำความผิดของบุตรหลาน เพราะพ่อ แม่ ก็มีส่วนสำคัญในการผสมผสานสัมพันธ์ใน ครอบครัวและรวมไปถึง ครู อาจารย์ ที่เป็นผู้อบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งจะทำให้หลีกเลี่ยงการกระทำความผิดต่างๆ ได้อีกด้วย นอกจากนี้แล้วรัฐในฐานะที่เป็นผู้บริหารประเทศควรจัดสรรงบประมาณเพื่อการวางแผนป้องกันปัญหาดีกว่าการมุ่งแก้ไขปัญหาเพียงอย่างเดียวเพื่อป้องกันเด็กและเยาวชนที่เป็นทรัพยากรอันทรงคุณค่าของประเทศให้เป็นบุคคลที่มีความพร้อมไปด้วยจริยธรรมคุณธรรมอุดมไปด้วย ปัญญาและความคิดที่ดีๆ ในการสร้างสรรค์พัฒนาประเทศให้เกิดความสงบและความผาสุก เป็นคนดีมีรับใช้ สังคมและมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง

ฉะนั้น ทุกฝ่ายควรที่จะใช้ความร่วมมือร่วมใจประสานงานกันเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อ เด็กและเยาวชนและเพื่อความผาสุกของสังคมและประเทศชาติบ้านเมืองต่อไป

8. รายการอ้างอิง

ปรีชา ศรีสง่า. 2553. “วิทยาการอบรม อีคิว ให้แก่นักดนตรีของชาติ.” เข้าถึงเมื่อ 20 เมษายน 2553 จาก

<http://www.thaimuslim.com/readnews.php?c=14&id=9105>

พรชัย ชันดี, ธัชชัย ปิตะสินะบุตร และอัศวิน วัฒนาวิบูลย์. 2543. **ทฤษฎีและงานวิจัยทางอาชญวิทยา.**

กรุงเทพฯ: บัณฑิต.

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. 2523. “แบบจำลองความคาดคะเนปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการกระทำผิดกฎหมายของเยาวชน.” วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

**มาตรการทางกฎหมายในการให้การคุ้มครองการใช้ดุลพินิจ
ในการสั่งคดีของพนักงานอัยการ**
**LEGAL MEASURES ON THE PROTECTION OF DISCRETION
IN PROSECUTORIAL ORDER**

อานนท์ พลสงคราม

นักศึกษานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

E-mail: anon_dudee@hotmail.com

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ทำการศึกษาถึง มาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีของพนักงานอัยการ โดยศึกษาเปรียบเทียบความคุ้มครองการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีของพนักงานอัยการต่างประเทศ และองค์กรอื่น เป็นการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร ในเรื่องดุลพินิจ กระบวนการตรวจสอบดุลพินิจ และความคุ้มครองการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการ โดยเล่มนี้ผู้ศึกษามีเจตนาให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการมีอิสระ ในการใช้ดุลพินิจ โดยปราศจากการแทรกแซง หรือการคุกคามโดยไม่เป็นธรรม และได้รับความคุ้มครองในการปฏิบัติหน้าที่

ผลการศึกษาพบว่าพนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม แต่มีได้บัญญัติว่าเมื่อปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายให้อำนาจไว้ จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างไร จากการศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการ พนักงานอัยการถูกคู่ความฟ้องร้องให้ต้องรับโทษทางอาญา เพราะการสั่งคดี ไม่ว่าจะพนักงานอัยการจะสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง ซึ่งในองค์กรระหว่างประเทศและประเทศต่างๆ นั้น พนักงานอัยการได้รับความคุ้มครองในการปฏิบัติหน้าที่

สำหรับข้อเสนอแนะนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ เนื่องจากพนักงานอัยการเป็นหน่วยงานที่อำนาจความยุติธรรมทางอาญาที่สำคัญมาก การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการอยู่บนความขัดแย้งของคู่ความไม่ว่าการปฏิบัติหน้าที่ในการสั่งคดีจะ ไปทางใด คู่ความอีกฝ่ายที่ไม่ได้ประโยชน์ ย่อมไม่พอใจ และอาจยื่นฟ้องพนักงานอัยการว่าปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ จึงเห็นควรที่จะหามาตรการทางกฎหมายเพื่อให้พนักงานอัยการได้รับความคุ้มครอง และเป็นที่ยืนยันได้ว่าเมื่อปฏิบัติหน้าที่แล้ว จะไม่ถูกฟ้องให้รับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญา แม้มาตรการคุ้มครองที่ผู้ศึกษาเสนอดังกล่าวนั้นจะเป็นดาบสองคม เพราะอาจทำให้พนักงานอัยการใช้อำนาจอย่างไร้ขอบเขต แต่เนื่องจากกฎหมายในประเทศที่มีอยู่ได้ตรวจสอบ ควบคุม การใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการ อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาในเรื่องความมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการ จึงมีความสำคัญกว่า ซึ่งถ้าพนักงานอัยการเมื่อได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแล้ว ก็สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน อันซึ่งจะทำให้กระบวนการยุติธรรมมีความเที่ยงธรรมต่อไป

คำสำคัญ : การคุ้มครองการใช้ดุลพินิจ การสังกัดพนักงานอัยการ

ABSTRACT

This thesis studies legal measures regarding the protection offered to prosecutors in making decision by comparing protections offered in other jurisdictions to prosecutors or other organizations. This thesis was conducted by researching documents on decision making, prevention against abuse of power and protection for decision making of prosecutors. The intention of this thesis is to promote freedom, against unfair interference and threat, in making decision, and to protect prosecutors in performing duties.

The research found that prosecutors have freedom in making decision and performing duties, however no laws provides that when performing duties as prescribed by law, the prosecutor shall be protected by law. The research also reveals that, in Thailand, people brought criminal actions against prosecutors, regardless whether a prosecutor has made the decision to bring or not to bring a legal action in a particular case; in such case, international organizations and other countries offer protection regarding performance of duties of prosecutors.

Regarding recommendations, to comply with the provision of the Constitution of Thailand, because of the fact that prosecutor is an important organization which administers criminal justice, the performance of duty by prosecutors makes prosecutors stand in conflicts of parties, thus no matter what a prosecutor decides, the decision must always upset a party and such party might bring legal action against such prosecutor by claiming that the decision was unduly made. For these reasons, a protection measure for prosecutors should be introduced, so that prosecutor would be confident that after performing duties, they would not become liable, either civilly or criminally. It is true that the protection, somehow, could also be a double-edged sword as it might encourage more abuse of power; however, the protection against abuse of power, by checking and controlling the making of a decision, is already mature and effective, the problem of freedom of prosecutors in making decision thus becomes of more important. In case that the freedom of prosecutors is protected by law, the prosecutors shall be able to perform their duties in protecting rights and freedoms of people more effectively, which will render fairness to the process of justice.

KEYWORDS : Prosecutorial order, Prosecutorial order

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย พนักงานอัยการใช้หลักดุลพินิจในการสั่งคดี ซึ่งการใช้ดุลพินิจทั้งหลาย ก็จะทำให้มีบุคคลทั้งพอใจและไม่พอใจกับดุลพินิจดังกล่าว ทุกชั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในการมีอำนาจสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ เป็นเรื่องของดุลพินิจของพนักงานอัยการ โดยเฉพาะ ซึ่งกล่าวถึงความมีอิสระของพนักงานอัยการในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแม้จะไม่ได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะแต่ก็ถือได้ว่าพนักงานอัยการมีอิสระในการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีซึ่งบัญญัติไว้ใน

มาตรา 143 ว่า เมื่อได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนดังกล่าวในมาตราก่อน ให้พนักงานอัยการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ในกรณีที่มีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง ให้ออกคำสั่งไม่ฟ้อง แต่ถ้าไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้สั่งฟ้องและแจ้งให้พนักงานสอบสวนส่งผู้ต้องหาเพื่อฟ้องต่อไป
2. ในกรณีมีความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้ออกคำสั่งและฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ถ้าไม่เห็นชอบด้วยก็ให้สั่งไม่ฟ้อง จนต่อมามีคำพิพากษาฎีกาที่ 3509/2549 ระหว่าง นายประทีป ปิติสันต์ โจทก์ นายสุกรี สุจิตตกุล จำเลย วินิจฉัยว่า การวินิจฉัยสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการมิใช่เป็นการวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ดังเช่นกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล แต่เป็นเพียงการวินิจฉัยมูลความผิดตามที่กล่าวหาเท่านั้น ซึ่งเกณฑ์วินิจฉัยมูลความผิดของพนักงานอัยการที่วินิจฉัยสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหาต้องมีเหตุผลอันสมควรเพียงพอหรือไม่ที่จะนำผู้ต้องหาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อให้ศาลวินิจฉัยขั้นสุดท้ายว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ ดังนั้น การใช้ดุลพินิจวินิจฉัยสั่งคดีของจำเลยที่มีคำสั่งไม่ฟ้องบริษัท ส. และ ป. ทั้งที่หนังสือพิมพ์ ซึ่งบริษัท ส. เป็นเจ้าของและ ป. เป็นบรรณาธิการลงข้อความอันเป็นเท็จ และก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ในกรณีนี้ เป็นการใช้ดุลพินิจที่มีได้อยู่บนรากฐานของความสมเหตุสมผล แต่เป็นการใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ จึงเกินล้าออกนอกขอบเขตของความชอบด้วยกฎหมาย และในฐานะที่จำเลยเป็นข้าราชการอัยการชั้นสูง จำเลยย่อมทราบถึงเกณฑ์การวินิจฉัยมูลความผิดของพนักงานอัยการ การใช้ดุลพินิจผิดกฎหมายในกรณีนี้ จำเลยเห็นได้อยู่ในตัวแล้วว่าเป็นการมิชอบและยังเห็นได้อีกว่าจำเลยเจตนาเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหาย อีกทั้งเพื่อจะช่วยบริษัท ส. และ ป. มิให้ต้องรับโทษจากการกระทำความผิดของตนอีกด้วย จำเลยจึงมีความผิดตาม ป.อ. มาตรา 157 และมาตรา 200 วรรคหนึ่ง

คำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวนั้นทำให้ ส่งผลกระทบต่อการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งคดีว่าควรสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ว่าอย่างไรเป็นการใช้ดุลพินิจที่อยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย อย่างไรก็ตามประชาชนรับได้ อย่างไรเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริต อย่างไรไม่เป็นการใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ และการใช้ดุลพินิจตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้นั้นต้องรับผิดทางแพ่งหรือทางอาญาคำด้วยหรือไม่ คำพิพากษาดังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นกรณีที่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องคดี ทำให้ถูกรับโทษทางอาญา ซึ่งต่อมามีกรณีเกิดขึ้นอีกกรณีหนึ่งคือกรณีที่พนักงานอัยการสั่งฟ้องคดี ในคดีที่ อ.199/2553 พลตำรวจโท สมคิด บุญถนอม กับพวกรวม 5 คน ในความผิดฐานร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ไตร่ตรองไว้ก่อนและปกปิดการกระทำความผิดของตนและหลีกเลี่ยงให้พ้นความผิดทางอาญา ร่วมกันหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่น เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายมีนายชนพิชญ์ มูลพฤกษ์ อธิบดีอัยการฝ่ายคดีพิเศษและโฆษกสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นคณะทำงานนั้น ได้ถูกพลตำรวจโทสมคิด บุญถนอม จำเลยในคดี ยื่นฟ้อง ฐานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

ข้อเท็จจริงทั้งสองเป็นกรณีที่พนักงานอัยการสั่งฟ้องกรณีหนึ่งและสั่งไม่ฟ้องกรณีหนึ่ง ซึ่งถูกคู่ความในคดีทั้งสองซึ่งกรณีแรกเป็นผู้เสียหาย ส่วนกรณีที่สองเป็นจำเลย ฟ้องพนักงานอัยการฐานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพราะการสั่งคดี ทำให้พนักงานอัยการปฏิบัติหน้าที่อย่างลำบาก เพราะเกรงว่าเมื่อสั่งคดีไปแล้วตนจะถูกฟ้องคดี

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 255 บัญญัติว่า พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรมและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะได้ให้สิทธิในการใช้ดุลพินิจและความเป็นอิสระของอัยการ แต่มิได้บัญญัติว่าเมื่อมี

อิสระในการสังคดี จะได้รับความคุ้มครองอย่างไร จึงเห็นสมควรศึกษามาตรการทางกฎหมายในการให้การคุ้มครองการใช้ดุลพินิจในการสังคดีของพนักงานอัยการ

2. กรอบแนวคิดในการวิจัย

เป็นการศึกษาปัญหาการใช้ดุลพินิจ ความเป็นอิสระในการสังคดี มาตรการคุ้มครองการใช้ดุลพินิจในการสังคดี ของพนักงานอัยการ และศึกษาวิจัยเปรียบเทียบ การใช้ดุลพินิจ ความเป็นอิสระในการสังคดี มาตรการคุ้มครองการใช้ดุลพินิจในการสังคดี ของพนักงานอัยการและองค์กรอื่นที่ใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งในและต่างประเทศ

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสำคัญของปัญหามาตรการทางกฎหมายในการให้การคุ้มครองการใช้ดุลพินิจในการสังคดีของพนักงานอัยการ
2. เพื่อศึกษาประวัติ แนวคิด และทฤษฎี ในการให้การคุ้มครองการใช้ดุลพินิจในการสังคดีของพนักงานอัยการ
3. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมาย กฎเกณฑ์ การคุ้มครองการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการต่างประเทศ ในประเทศ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
4. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการให้การคุ้มครองการใช้ดุลพินิจในการสังคดีของพนักงานอัยการ
5. เพื่อศึกษาและค้นหาแนวทางแก้ไขมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ เพื่อคุ้มครองทั้งประชาชนและพนักงานอัยการ

4. วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

ดำเนินการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยจากเอกสาร(Documentary Research) เป็นหลัก โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารประเภทต่าง ๆ ตัวบทกฎหมายทั้งของประเทศไทย และต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง กับบทบาทอำนาจหน้าที่ และการดำเนินคดีอาญาของอัยการ รวมทั้ง ร่างพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการที่อยู่ในขั้นตอนการร่างเป็นกฎหมาย รวมทั้งความคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของอัยการ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ของกรมอัยการ หรือสำนักงานอัยการสูงสุด คำวินิจฉัยของอัยการสูงสุด คำพิพากษาศาลฎีกา ความเห็นทางกฎหมาย ตลอดจนตำรา และบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อให้ทราบถึงความสำคัญของปัญหามาตรการทางกฎหมายในการให้การคุ้มครองการใช้ดุลพินิจในการสังคดีของพนักงานอัยการ เพื่อให้ทราบถึงประวัติ แนวคิด และทฤษฎี ในการให้การคุ้มครองการใช้ดุลพินิจในการสังคดีของพนักงานอัยการ เพื่อให้ทราบมาตรการทางกฎหมาย กฎเกณฑ์ การคุ้มครองการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการต่างประเทศ ในประเทศ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบและวิเคราะห์ปัญหามาตรการ

ทางกฎหมายในการให้การคุ้มครองการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีของพนักงานอัยการ เพื่อให้ทราบและค้นหาแนวทางแก้ไขมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ เพื่อคุ้มครองทั้งประชาชนและพนักงานอัยการ

6. สรุปผลการวิจัย

จากการค้นคว้า ในต่างประเทศนั้น พนักงานอัยการได้รับความคุ้มครองในการปฏิบัติหน้าที่ ดังต่อไปนี้ ในสหรัฐอเมริกาไม่ได้มีบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับการคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่แต่ได้มีบรรทัดฐานตามคำวินิจฉัยของศาลทั้งในระดับสหรัฐ และระดับมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนี้คดี United States V. McLaughlin (1959) (เรวัต นำเฉลิม, 2522: 31) ศาลสูงสุดของสหรัฐฯ ได้วินิจฉัยเอาไว้ว่า “...วิถีทางแห่งกฎหมายในประเทศนี้ได้ปรากฏอยู่แล้วว่า การบังคับใช้กฎหมายโดยเจ้าพนักงานฝ่ายบริหาร (Law Enforce Personnel) โดยเฉพาะ คือ อัยการสหรัฐ (U.S. Attorneys) ในส่วนที่เห็นควรจะดำเนินคดีต่อเอกชนคนใดหรือไม่เพียงไร และอย่างไรนั้น ย่อมเป็นดุลพินิจที่ใช้โดยอิสระในแง่ขององค์กร และใช้โดยยุติธรรมในแง่ของเจตจำนงแห่งมหาชน (Public Will) ซึ่งศาลเองก็ไม่อยู่ในวิสัยที่จะก้าวล่วงเข้าไปปลักคั่นหรือลบล้างปริมณฑลแห่งดุลพินิจนั้น... มักจะเข้าใจกันว่าวิธีที่ดีที่สุดในการควบคุมดุลพินิจ คือ การจำกัดอำนาจการใช้ดุลพินิจให้เหลือน้อยที่สุด โดยอาจมองว่าดุลพินิจเป็นสิ่งลำเอียงและเป็นสิ่งชั่วร้าย (Evil) ทั้งๆ ที่ประวัติศาสตร์ในทางกฎหมายได้มีอยู่ว่า ดุลพินิจที่เป็นธรรมนั้น ได้สร้างบรรทัดฐานแห่งกฎหมายมานับจำนวนไม่ถ้วน...” คดีระหว่าง United States โจทก์ และ Woody (เรวัต นำเฉลิม, เรื่องเดิม: 31) จำเลย ศาลได้สรุปอำนาจการใช้ดุลพินิจของอัยการในการดำเนินคดีอาญาไว้ว่า “อัยการ (District Attorney) มีอำนาจเด็ดขาดในการฟ้องคดีอาญา และจะไม่ยอมฟ้องคดีก็ได้ แล้วแต่ดุลพินิจ เขาเป็นผู้รับผิดชอบโดยสิ้นเชิง ไม่จำเป็นว่าศาลอนุญาตจึงจะทำได้ ศาลจะไปห้ามปรามขัดขวางเขาก็ไม่ได้ คำร้องที่เขาทำยื่นต่อศาลก็เพื่อแจ้งให้ศาลรู้ว่าอัยการจะไม่ดำเนินคดีกับจำเลยต่อไป และศาลจะได้จำหน่ายคดีที่โจทก์ไม่ต้องการออกเสียจากสารบบความ... อำนาจที่จะวินิจฉัยว่าคดีใดควรฟ้องแล้วดำเนินไปถึงที่สุดนั้น จำเป็นต้องตกอยู่กับใครสักคนหนึ่ง และตาม Common Law เขาก็เอาอัยการเป็นผู้รักษาอำนาจนี้” คดีระหว่าง Leone โจทก์ Fanelli จำเลย ซึ่งข้อเท็จจริงได้ความว่ามีกรฟ้องร้องขอให้บังคับอัยการประจำศาลของ Winchester County ดำเนินการฟ้องร้อง Frank Smith หรือ John Smith ทันทีอย่างเต็มความสามารถ แต่ผลก็คือศาลได้พิพากษาว่า เป็นหน้าที่ของอัยการ “ที่จะฟ้องร้องคดีอาชญาภายในเขตจังหวัดที่ตนได้รับเลือกตั้ง หน้าที่นี้...เป็นการเรียกร้องให้ใช้ดุลพินิจและดำเนินการตามนโยบายปราบปรามที่กำหนดไว้แล้ว อันมิได้อยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลจะบังคับได้...หน้าที่โดยทั่วไปที่จะดำเนินคดีอาชญา หรือหน้าที่โดยเฉพาะที่จะฟ้องคดีเรื่องใดนั้น ต้องมีชี้แจงเรื่องที่ยังค้างหรือควบคุมให้ทำ” (อมร อินทรกำแหง, 2503: 139-141)

ในฝรั่งเศสนั้นอัยการไม่ต้องรับผิดชอบในการฟ้องคดี (โกเมน ภัทรภิรมย์, 2536: 226) สรุปแนวทางการคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่พนักงานอัยการ ตามแนวทางว่าด้วยบทบาทของพนักงานอัยการ(สหประชาชาติ) (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์,ชาติ ชัยเดชสุริยะ และฉัฐวสา ฉัตรไพฑูริย์, 2551: 21) ซึ่งบัญญัติไว้เหมือนกับมาตรฐานความรับผิดชอบในวิชาชีพและคำประกาศว่าด้วยสิทธิและหน้าที่อันสำคัญยิ่งของพนักงานอัยการ(สมาคมอัยการระหว่างประเทศ) ประมวลแนวปฏิบัติของพนักงานอัยการแห่งศาลอาญาระหว่างประเทศ (ศาลอาญาระหว่างประเทศ) ข้อเสนอว่าด้วยบทบาทของพนักงานอัยการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (สภายุโรป) รับรองโดย

คณะมนตรีแห่งสภายุโรป เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม ค.ศ. 2000 ในการประชุมครั้งที่ 724 ประมวลจริยธรรมสำหรับ
อัยการ (สมาคมอัยการ สาธารณรัฐอิตาลี) เป็นบทบัญญัติที่อารยประเทศที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรที่กล่าวมา
พึงปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยมีหลักที่เป็นสาระสำคัญดังต่อไปนี้

รัฐพึงดำเนินการให้เป็นที่มั่นใจได้ว่าพนักงานอัยการสามารถจะปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทแห่งวิชาชีพโดย
ปลอดจากการถูกข่มขู่ คุกคาม หรือแทรกแซงที่ไม่สมควร และปลอดจากความรับผิดชอบทางแพ่ง อาญา หรือ
ความรับผิดชอบอื่นที่ไม่ชอบธรรม พนักงานอัยการและบุคคลในครอบครัวพึงได้รับการคุ้มครองจากองค์กรของรัฐที่
มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลความปลอดภัยเพื่อให้ปลอดภัยจากการคุกคามที่สืบเนื่องมาจากการดำเนินบทบาท
หน้าที่พนักงานอัยการนั้น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้นมีหลักที่สำคัญคือ รัฐธรรมนูญแห่งประเทศ
สาธารณรัฐประชาชนจีน (กิติ ปิลันธนดิลก, 2548)

มาตรา 131 สำนักงานอัยการประชาชนใช้อำนาจอย่างอิสระตามที่กฎหมายบัญญัติโดยไม่อาจถูกแทรกแซง
โดยองค์กรฝ่ายปกครอง องค์กรสังคมและบุคคลใด กฎหมายจัดตั้งสำนักงานอัยการประชาชนของประเทศ
สาธารณรัฐประชาชนจีน มาตรา 9 สำนักงานอัยการประชาชนใช้อำนาจอัยการอย่างอิสระตามที่กฎหมายกำหนด
ไม่ถูกองค์กรปกครอง องค์กรมวลชนและปัจเจกแทรกแซง กฎหมายอัยการของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน
มาตรา 4 การปฏิบัติภารกิจตามกฎหมายของพนักงานอัยการได้รับความคุ้มครองของกฎหมาย มาตรา 9 อัยการมี
สิทธิดังนี้ 1. การปฏิบัติภารกิจของอัยการตามกฎหมาย องค์กรปกครอง องค์กรมวลชนและปัจเจกชนไม่อาจ
แทรกแซงได้ พนักงานอัยการของประเทศไทยนั้นใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีว่าจะฟ้องผู้ต้องหาหรือไม่ โดยดูจากว่า
คดีนั้นมีมูลเพียงพอที่ศาลจะลงโทษจำเลยได้หรือไม่ ซึ่งดุลพินิจดังกล่าวประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
มาตรา 143 รองรับดุลพินิจดังกล่าว ซึ่งพนักงานอัยการได้ดำเนินตามแนวทางนี้มาตลอด จนเมื่อมีคำพิพากษาศาลฎีกา
ที่ 3509/2549 ซึ่งศาลฎีกาลงโทษพนักงานอัยการว่า การใช้ดุลพินิจในการสั่งคดี เป็นการใช้ดุลพินิจที่มีใ้ได้อยู่บน
รากฐานของความสมเหตุสมผล แต่เป็นการใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ จึงเกินล้าออกนอกขอบเขตของความชอบด้วย
กฎหมาย ซึ่งด้วยความเคารพต่อศาล ระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น
ไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล กฎหมายให้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ไว้ซึ่งแต่ละหน่วยงาน
มีบทบาทแตกต่างกันออกไป เป็นบทบาทที่ชัดเจน และมีการตรวจสอบการใช้อำนาจทุกหน่วยงาน
เมื่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีการคานอำนาจกันอยู่แล้ว ผู้ศึกษาเห็นว่าไม่ควรแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่
ของแต่ละฝ่ายนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติให้ตรวจสอบ องค์กรที่ได้รับการร้องขอให้ตรวจสอบ
ควรดำเนินการเหมือนศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา ในการปฏิเสธการดำเนินการ เพราะมีฉะนั้นแล้ว
กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยอาจจะไม่มีความเป็นธรรม

7. ข้อเสนอแนะ

การพิจารณาพยานหลักฐานและหลักเกณฑ์ในการสั่งคดี การพิจารณาพยานหลักฐานทางสำนักงานอัยการ
สูงสุดยังมีได้มีระเบียบการใช้ดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวน สำนักงานอัยการ
สูงสุดจึงควรออกหลักเกณฑ์ การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน เพื่อให้พนักงานอัยการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปในทาง
เดียวกัน ในเรื่องหลักเกณฑ์ในการสั่งคดี สำนักงานอัยการ ได้ออกระเบียบ ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงาน
อัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 56 แล้ว พนักงานอัยการควรปฏิบัติตามหลักเกณฑ์อย่างเคร่งครัดในการสั่งคดี

องค์กรตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีของพนักงานอัยการ การตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีของพนักงานอัยการนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีได้เอง การที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ว่าราชการจังหวัดตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการ และระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ในเรื่องการถ่วงดุลการใช้อำนาจของพนักงานอัยการภายในองค์กร นั้นคืออยู่แล้ว ไม่ควรให้ศาลเข้ามาตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการ ศาลควรตรวจสอบพนักงานอัยการถ้าปฏิบัติหน้าที่โดยไม่สุจริตเท่านั้น และเพื่อให้พนักงานอัยการซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่และไม่เกรงกลัวว่าเมื่อปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งกระทำโดยสุจริต ตนอาจถูกฟ้องทางแพ่งหรือทางอาญา จึงเห็นควรแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550

มาตรา 255 บัญญัติว่า พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้ และตามกฎหมายว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการตามกฎหมายอื่น พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดี และการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม เป็น มาตรา 255 บัญญัติว่า พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้ และตามกฎหมายว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการตามกฎหมายอื่น

พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม การปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริต ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ในพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ ควรจะเพิ่มข้อความเพื่อให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 255 ด้วยว่า พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม การปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริต ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

ความคุ้มครองตามกฎหมาย หมายถึง สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทแห่งวิชาชีพโดยปลอดจากการถูกข่มขู่ คุกคาม หรือแทรกแซงที่ไม่สมควร และปลอดจากความรับผิดชอบทางแพ่ง อาญา หรือความรับผิดชอบอื่น ๆ ที่ไม่ชอบธรรม ที่สืบเนื่องมาจากการดำเนินบทบาทหน้าที่ที่พนักงานอัยการนั้น เมื่อได้แก้ไขกฎหมายแล้ว สำนักงานอัยการสูงสุดควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การสั่งคดีพนักงานอัยการควรทำในรูปแบบขององค์คณะ มีพนักงานอัยการ 2 คน เป็นองค์คณะ (เหมือนศาล) เพื่อให้การตรวจสอบและการสั่งคดีมีความละเอียดรอบคอบ และมั่นใจได้ว่าการสั่งคดีจะเกิดความเป็นธรรมมากขึ้น มีอัยการจังหวัดหรืออัยการฝ่าย เป็นผู้ให้ความเห็นชอบ
2. กำหนดหลักเกณฑ์ในการสั่งคดีของพนักงานอัยการ ให้มีแนวทางปฏิบัติให้เป็นอย่างเดียวกัน
3. รวบรวมคำสั่งของพนักงานอัยการในการสั่งคดี พร้อมทั้งคำวินิจฉัยของอัยการสูงสุด โดยใช้เทคโนโลยีมาใช้ เพื่อให้พนักงานอัยการมีแนวทางในการปฏิบัติต่อไป
4. ให้โอกาสผู้เสียหายและผู้ต้องหาในการชี้แจงหรือเสนอพยานหลักฐาน ก่อนที่พนักงานอัยการสั่งคดี ถึงแม้ว่าผู้เสียหายและผู้ต้องหาไม่มีสิทธิในการชี้แจงต่อพนักงานสอบสวน แต่เนื่องจากความเป็นจริงพนักงานสอบสวนไม่รวบรวมพยานหลักฐานของฝ่ายผู้ต้องหาเข้ามาในสำนวน โดยมุ่งเน้นในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาเพียงอย่างเดียว แต่การสั่งคดีของพนักงานอัยการนั้นให้ความเป็นธรรมกับทั้งสองฝ่าย จึงควรมีหลักฐานที่เพียงพอในการสั่งคดี

5. เมื่อสั่งคดีแล้ว พนักงานอัยการต้องมีเหตุผลในการประกอบคำสั่ง พร้อมทั้งแจ้งเหตุผลแก่ผู้เสียหายและผู้ต้องหา

6. เหตุผลประกอบคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง พนักงานอัยการควรแจ้งแนวทางการปฏิบัติแก่คู่ความ เช่น เมื่อพนักงานอัยการสั่งฟ้องผู้ต้องหาแล้ว ควรแจ้งให้ผู้ต้องหาเตรียมหาหลักทรัพย์หรือหลักประกัน เพื่อประกันตัวต่อศาล พร้อมทั้งแจ้งให้ทราบว่าผู้ต้องหาจะมีสิทธิที่จะมีทนายความ โดยการแจ้งต่อศาลเพื่อให้ศาลจัดหาทนายความให้ หรือกรณีสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา พนักงานอัยการควรแจ้งให้ผู้เสียหายทราบว่าเมื่อมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจลงโทษผู้ต้องหาได้ พนักงานอัยการจะนำคดีมาฟ้องใหม่ หรือแจ้งให้ผู้เสียหายดำเนินการฟ้องคดีเอง

7. พนักงานอัยการควรชี้แจงแก่ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา เมื่อผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาร้องขอ เช่น ในเรื่องการรับฟังพยานหลักฐาน การตัดพยาน การเลื่อนการสั่งคดี การฝากขัง การควบคุม การปล่อยตัวชั่วคราว เป็นต้น

8. พนักงานอัยการพึงตระหนักถึงบทบาทของตัวเองอยู่เสมอ คือ อำนวยความยุติธรรมทางอาญา

8. รายการอ้างอิง

- กิติ ปิรันธนดิถก. 2548. **กฎหมายศาลและอัยการประเทศจีน**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- โกเมน ภัทรภิรมย์. 2536. “อัยการฝรั่งเศส.” ใน **ชีวิตและผลงานโกเมน ภัทรภิรมย์**. กรุงเทพฯ: ศรีสมบัติการพิมพ์.
- เรวัต น้าเฉลิม. 2522. “ชะลอการฟ้อง.” **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.
- อมร อินทรกำแหง. 2503. “อำนาจใช้ดุลพินิจของอัยการอเมริกัน.” **อัยการนิเทศ**. 22, 2: 139-141.

ศึกษาแนวคิดการจัดการคุณภาพเพื่อลดความสูญเสียในกระบวนการผลิต

โรงงานผลิตถังบำบัดน้ำเสียสำเร็จรูป

THE STUDY ON THE DECREASE LOSSES IN THE PROCESSION OF WASTE WATER TREATMENT PROCESSED TANK PRODUCTION

จินตนา ปลอดจินดา

นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

สาขาการจัดการอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail : jintana_ple_4950@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อลดความสูญเสียในกระบวนการผลิตถังบำบัดน้ำเสียสำเร็จรูป โดยนำเครื่องมือคุณภาพมาใช้ในการค้นหาสาเหตุของปัญหารวมถึงกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ

จากการศึกษาพบว่าการผลิตถังบำบัดน้ำเสียสำเร็จรูปเกิดของเสียมากที่สุด โดยในเดือนมกราคม-ธันวาคม พ.ศ.2552 พบของเสีย 1,210 ใบ คิดเป็นร้อยละ 12.04 คิดเป็นมูลค่า 23,595,000 บาท ซึ่งพบของเสียมากในกระบวนการขึ้นรูป คิดเป็นร้อยละ 85 ของจำนวนความสูญเสียทั้งหมด จากปัญหาที่เกิดขึ้นผู้วิจัยได้ระดมสมองผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและนำแผนผังแสดงเหตุและผลมาช่วยในการวิเคราะห์พร้อมทั้งกำหนดวิธีการแก้ปัญหาโดยจัดทำคู่มือปฏิบัติงานในกระบวนการขึ้นรูป จัดทำแผนคุณภาพเพื่อควบคุมคุณภาพในกระบวนการผลิต

ภายหลังจากปรับปรุงกระบวนการทำงาน พบว่าจำนวนความสูญเสียในกระบวนการขึ้นรูปเทียบกับจำนวนผลผลิตทั้งหมดลดลงเหลือร้อยละ 7.21 คิดเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตทั้งหมด 4,756,050 บาท ทำให้บริษัทสามารถลดความสูญเสียในกระบวนการขึ้นรูปลงได้ร้อยละ 4.82 และลดค่าใช้จ่ายในการผลิตถังบำบัดน้ำเสียสำเร็จรูปได้ 18,838,950 บาท

คำสำคัญ : การจัดการคุณภาพ การลดความสูญเสีย ถังบำบัดน้ำเสีย

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate the decrease losses in the proceSSION of waste water treatment processed tank production by using the quality control to search for the primary cause and to rectify the problem with systematic procedure.

The study found that the losses were found during the production process. The record from January – December, 2552 B.E. indicated the losses of 1,210, at the percentile of 12.04, with the expense of 23,595,000 baht. Such losses were shown at the percentile 85 in totally losses. Upon the finding research, the

brainstorming, cause and effect diagram were used to analyze, to prepare the production manual and to make the standard plan in the production process.

The renovation process indicated the decrease losses at the percentile of 7.21, with the expense of 4,756,050 baht; moreover, the production process losses indicated at the percentile of 4.82 which reduced the cost of production at 18,838,950 baht.

KEYWORDS : Quality management, Decreasing losses, Waste water treatment processed tank

1. บทนำ

จากการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม พ.ศ.2552 พบว่าโรงงานมียอดการผลิตสินค้า 3 ประเภท จำนวน 15,683 ใบ แบ่งเป็นยอดการผลิตถึงบำบัดน้ำเสียสำเร็จรูป จำนวน 10,046 ใบ คิดเป็นร้อยละ 64.05 คิดเป็นมูลค่า 195,897,000 บาท พบของเสียเกิดขึ้น 1,210 ใบ คิดเป็นร้อยละ 12.04 คิดเป็นมูลค่า 23,595,000 บาท พบของเสียในกระบวนการขึ้นรูปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85 ของจำนวนความสูญเสียทั้งหมด

ตารางที่ 1 สรุปยอดการผลิตของโรงงาน (ตั้งแต่ปี 2549-2553)

ปี	2549	2550	2551	2552	2553
ยอดผลิตทั้งโรงงาน	20,701	19,800	18,819	15,683	6,274
ยอดผลิตถึงบำบัดน้ำเสียสำเร็จรูป	16,561	15,840	15,056	10,046	3,765

ที่มา: บริษัท อakwa นิชิฮาระ คอร์ปอเรชั่น จำกัด

ตารางที่ 2 สรุปยอดความสูญเสียในแต่ละกระบวนการ (ตั้งแต่ปี 2549-2553)

ปี	2549	2550	2551	2552	2553
ยอดความสูญเสียทั้งหมด	1,987	1,900	1,806	1,880	425
กระบวนการขึ้นรูป	1,192	1,140	1,084	1,210	271
เตรียมแผ่น	99	95	90	110	22
ประกอบ	696	665	632	560	159

ที่มา: บริษัท อakwa นิชิฮาระ คอร์ปอเรชั่น จำกัด

2. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

- 2.1 เพื่อวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความสูญเสียในกระบวนการผลิต
- 2.2 เพื่อหาแนวทางในการลดความสูญเสียที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต

3. ประโยชน์ของงานวิจัย

- 3.1 ทำให้ทราบถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความสูญเสียในกระบวนการขึ้นรูป
- 3.2 สามารถหาแนวทางในการลดความสูญเสียที่เกิดขึ้นในกระบวนการขึ้นรูปและนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้

4. ขอบเขตของงานวิจัย

- 4.1 ในการวิจัยครั้งนี้ได้อาศัยเครื่องมือคุณภาพ โดยนำแนวคิดของเครื่องมือคุณภาพ ได้แก่ แผนผังพาเรโต และแผนผังแสดงเหตุและผล มาประยุกต์ใช้สำหรับเป็นแนวทางในการวิเคราะห์หาค้นหาปัญหา หาสาเหตุของปัญหา และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาความสูญเสียที่เกิดขึ้น
- 4.2 ทำการศึกษาในบริษัท อาควา นิชิฮาร่า คอร์ปอเรชั่น จำกัด และศึกษาเฉพาะกระบวนการผลิตถึงบ่าบัดน้ำเสียสำเร็จรูป
- 4.3 ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานเพื่อลดความสูญเสียในกระบวนการผลิตถึงบ่าบัดน้ำเสีย ตั้งแต่เดือนมกราคม-เดือนธันวาคม พ.ศ. 2552

5. ความสูญเสียในการผลิต

ความหมายของการสูญเสีย คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการดำเนินงาน เป็นการผลิตที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆ ขึ้นมา แต่กลับทำให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลงหรือต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพต่ำ แต่ต้นทุนสูง ใช้เวลาผลิตนาน เกิดของเสียมาก วัสดุอุปกรณ์สูญหายบ่อยครั้ง หรือใช้คนจำนวนมากในการทำงาน (โกศล ศีลธรรม, 2548: 135)

6. เครื่องมือคุณภาพ

เครื่องมือคุณภาพ (Quality Tools หรือ QC Tools) เป็นเทคนิคการวิเคราะห์ที่ช่วยในการทำความเข้าใจกับปัญหาช่วยศึกษาสภาพทั่วไปของปัญหา เลือกปัญหา สืบหาสาเหตุปัจจุบันของปัญหา ค้นหาและวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหาที่แท้จริง เพื่อการพัฒนาคุณภาพขององค์กร พัฒนาการผลิตหรือพัฒนาคุณภาพในแต่ละกระบวนการตลอดจนช่วยในการจัดทำมาตรฐานในการทำงานและควบคุมติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เครื่องมือ ได้แก่ แผนผังพาเรโต แผ่นตรวจสอบ แผนผังแสดงเหตุและผล กราฟ ฮิสโตแกรม แผนผังการกระจาย แผนภูมิควบคุมกระบวนการ (เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2550)

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อศวิน เอกสุวรรณเจริญ (2550) ศึกษาถึงการปรับปรุงคุณภาพในกระบวนการผลิตเครื่องประดับ โดยใช้เครื่องมือคุณภาพ เช่น แผนผังพาเรโต และแผนภาพก้างปลา เป็นเครื่องมือในการปรับปรุงคุณภาพในกระบวนการผลิตผลการดำเนินการแก้ไขได้มีการปรับปรุงจัดทำมาตรฐานการไหลของงานและมาตรฐานการทำงานพบว่า

อัตราส่วนของเสียหลังการดำเนินการแก้ไขเฉลี่ย ลดลงคิดเป็นร้อยละ 27.5 และคิดเป็นมูลค่าของเสียที่ลดลงได้รวมเป็น 68,949 บาท

วิรพล ปัญญาวิสุทธิกุล (2545) ได้ทำการปรับปรุงกระบวนการควบคุมคุณภาพในอุตสาหกรรมฉีดขึ้นรูปพลาสติกซึ่งจากการใช้แผนผังแสดงเหตุและผลเพื่อหาสาเหตุหลักและสาเหตุย่อยๆที่ทำให้ผลิตภัณฑ์เกิดเป็นจุดตำและรอยแห้ว จะพบว่าของเสียมาจาก 4 สาเหตุหลัก ได้แก่ คน วัสดุดิบ เครื่องจักร และวิธีการผลจากการปรับปรุงระบบควบคุมคุณภาพ พบว่าสามารถลดของเสียหลักที่เกิดจากจุดตำและรอยแห้วที่เดิมเคยมีปริมาณเฉลี่ยอยู่ที่ 6.87% ของปริมาณการผลิตทั้งหมด ลดลงเหลือ 3.2% และ 1.57% ตามลำดับ

8. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวทางการจัดการคุณภาพเพื่อลดความสูญเสียในกระบวนการผลิต “โรงงานผลิตถังบำบัดน้ำเสียสำเร็จรูป” เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research)

9. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งลดความสูญเสียที่เกิดขึ้นในกระบวนการการผลิตถังบำบัดน้ำเสียสำเร็จรูป โดยประชากร ได้แก่ พนักงานในบริษัท อาควา นิธิสาร่า คอร์ปอเรชั่น จำกัด จำนวน 24 คน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แผนก ดังนี้

1) แผนกควบคุมคุณภาพ จำนวน 6 คน ได้แก่ หัวหน้าแผนกควบคุมคุณภาพ จำนวน 1 คน พนักงานแผนกควบคุมคุณภาพ จำนวน 5 คน

2) แผนกผลิต จำนวน 18 คน ได้แก่ ผู้จัดการฝ่ายผลิต จำนวน 1 คน หัวหน้าแผนกขึ้นรูป จำนวน 1 คน พนักงานแผนกขึ้นรูป จำนวน 16 คน

10. เครื่องมือการวิจัย

10.1 แบบฟอร์มสำหรับการเก็บข้อมูลของเสียในกระบวนการผลิตของแผนกผลิตและแผนกควบคุมคุณภาพ

10.2 เครื่องมือคุณภาพ โดยนำแนวคิดของเครื่องมือคุณภาพ ได้แก่ แผนผังพาเรโตและแผนผังแสดงเหตุและผล มาประยุกต์ใช้สำหรับเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ค้นหาปัญหา หาสาเหตุของปัญหาและหาแนวทางการแก้ไขปัญหของเสียที่เกิดขึ้น

11. การดำเนินงานวิจัย

11.1 ศึกษางานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการลดความสูญเสียและการควบคุมคุณภาพในกระบวนการผลิต

11.2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับโรงงานและศึกษากระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมการผลิตถังบำบัดน้ำเสียสำเร็จรูป โดยศึกษาที่กระบวนการผลิตในขั้นตอนแรกจนกระทั่งกระบวนการสุดท้ายจนสำเร็จออกมาเป็นถังบำบัดน้ำเสียสำเร็จรูป จากนั้นจึงศึกษากระบวนการที่พบของเสียมากที่สุด

11.3 ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาที่พบโดยใช้แผนผังแสดงเหตุและผล หาสาเหตุที่เกิดของเสียและเลือกวิธีในการแก้ไขปัญหาเพื่อลดความสูญเสียที่เกิดขึ้น

11.4 ดำเนินการแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้

11.5 ศึกษาผลการแก้ไขปัญหาโดยทำการเปรียบเทียบผลก่อนและหลังดำเนินการแก้ไข

12. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ

เป็นการรวบรวมข้อมูลในการสำรวจสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิด เริ่มจากการศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับโรงงาน ศึกษากระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมการผลิตถังบำบัดน้ำเสียสำเร็จรูป โดยศึกษาที่กระบวนการผลิตในขั้นตอนแรกจนกระทั่งกระบวนการสุดท้าย

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นการนำข้อมูลหรือทฤษฎีในการควบคุมคุณภาพรวมไปถึงเทคนิคต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่ แผนผังพาเรโต แผนผังแสดงเหตุและผล โดยนำแผนผังพาเรโตมาใช้จัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาที่พบเพื่อทำการดำเนินการแก้ไขและปรับปรุงอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลของเสียที่เกิดจากกระบวนการขึ้นรูปถังบำบัดน้ำเสีย

13. การวิเคราะห์ข้อมูล

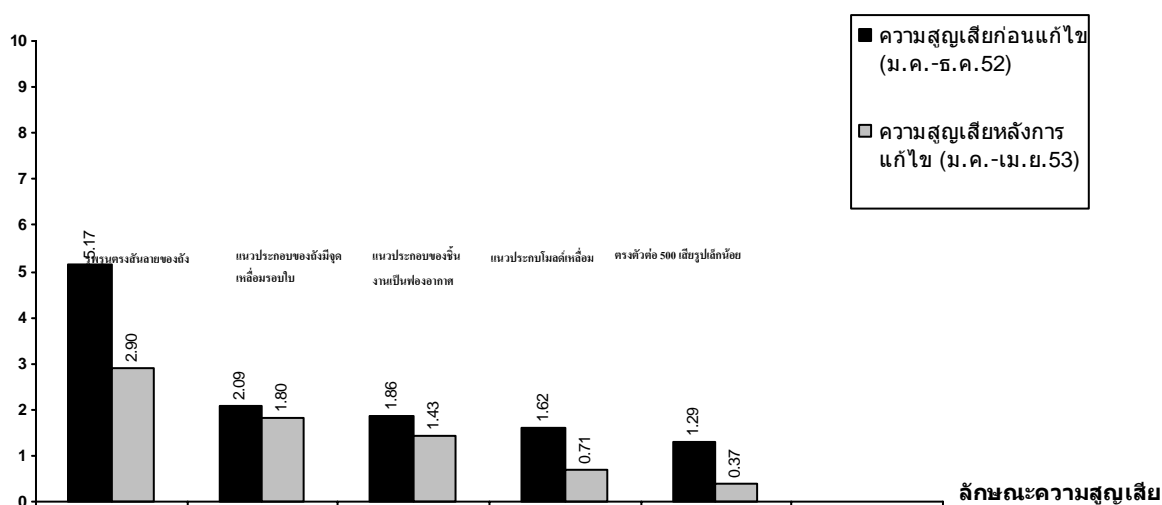
ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ของเสียที่พบในกระบวนการขึ้นรูปถังบำบัดน้ำเสียแล้วนำข้อมูลที่ได้มาจัดลำดับความสำคัญของปัญหาโดยใช้แผนผังพาเรโตว่าควรจะมีมุ่งแก้ปัญหาความสูญเสียประเภทใดก่อน จากนั้นจึงนำของเสียที่พบมาทำการวิเคราะห์ถึงลักษณะของปัญหาและสาเหตุ เพื่อนำไปสู่แนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาเพื่อการปรับปรุงลดของเสีย ดังนี้

ตารางที่ 3 สรุปข้อมูลของเสียที่พบในกระบวนการขึ้นรูปถังบำบัดน้ำเสียตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552

รหัส	ลักษณะของ ความสูญเสีย	จำนวนความ สูญเสีย(ตัว)	จำนวนความ สูญเสียสะสม	ความสูญเสีย (%)	ความสูญเสีย สะสม(%)
A	รูพรุนตรงสันลายของ ถัง	520	520	42.97	42.97
B	แนวประกอบของถัง มีจุดเหลื่อมรอบใบ	210	730	17.53	60.5
C	แนวประกอบของ ชิ้นงานเป็นฟอง อากาศ	187	917	15.45	75.95
D	แนวประกบโมลด์ เหลื่อม	163	1,080	13.47	89.42
E	ตรงตัวต่อ 500 เสียรูป เล็กน้อย	130	1,210	10.74	100
รวมความสูญเสีย		1,210	-	100	-

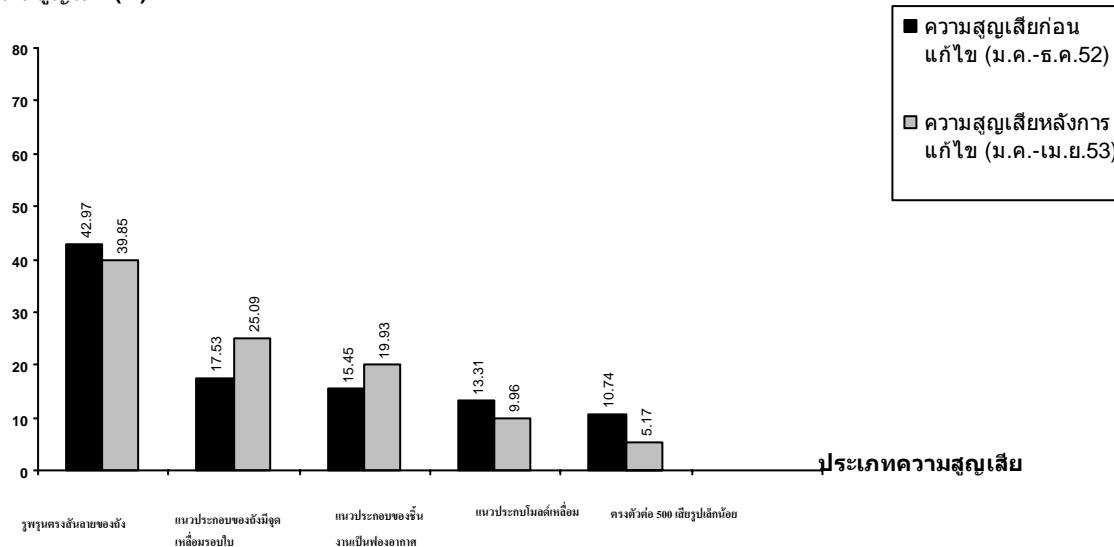
การเปรียบเทียบและสรุปผลก่อนและหลังการแก้ไขปัญหา

ความสูญเสีย (%)

แผนภูมิเปรียบเทียบความสูญเสียจากกระบวนการขึ้นรูปถังก่อนและหลังการแก้ไขปัญหาคือความสูญเสียที่เกิดจากกระบวนการขึ้นรูปทั้งหมด

ความสูญเสีย (%)

แผนภูมิเปรียบเทียบความสูญเสียจากกระบวนการขึ้นรูปก่อนและหลังการแก้ไขปัญหาเทียบกับปริมาณการผลิตทั้งหมด

หลังจากทำการปรับปรุงกระบวนการผลิตและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว บริษัทสามารถลดความสูญเสียที่เกิดจากกระบวนการขึ้นรูปลงได้ร้อยละ 4.82 และลดค่าใช้จ่ายในการผลิตถึงบَابัดน้ำเสียสำเร็จรูปได้ถึง 16,479,450 บาท

14. สรุปผลการวิจัย

หลังจากที่ได้ดำเนินการปรับปรุงกระบวนการผลิตและกำหนดมาตรฐานต่างๆ ในการปฏิบัติงานได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้งในเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน พ.ศ.2553 จากการผลิตถึงบَابัดน้ำเสียสำเร็จรูปทั้งหมด 3,765 ใบ พบความสูญเสียที่เกิดจากกระบวนการขึ้นรูปคิดเป็นร้อยละ 7.20 ของปริมาณการผลิตทั้งหมด ผลที่ได้รับจากการปรับปรุง คือ บริษัทสามารถลดความสูญเสียที่เกิดจากกระบวนการขึ้นรูปลงได้ร้อยละ 4.82 และลดค่าใช้จ่ายในการผลิตถึงบَابัดน้ำเสียสำเร็จรูปได้ถึง 16,479,450 บาท

15. อภิปรายผล

หลังจากได้ดำเนินการนำแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปฏิบัติจริงแล้วนั้น พบว่าบริษัทสามารถลดความสูญเสีย และลดค่าใช้จ่ายในการผลิตลงได้เป็นที่น่าพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอศวิน เอกสุวรรณเจริญ (2550) ที่พบว่า หลังจากแก้ไข้ปัญหาและปรับปรุงกระบวนการผลิตแล้วสามารถลดความสูญเสียที่เกิดขึ้น และลดค่าใช้จ่ายที่เกิดจากความสูญเสียในกระบวนการผลิตลงได้อย่างเป็นที่น่าพอใจ

16. ข้อเสนอแนะ

16.1 เมื่อพบความสูญเสียควรมีการตอบสนองการแก้ปัญหาที่รวดเร็วและแก้ปัญหาในทันทีขณะที่การผลิตยังอยู่ในสภาพเดิมจะช่วยให้สามารถลดปัญหาที่เกิดขึ้นได้

16.2 ควรมีการให้ข้อมูลข่าวสารกับพนักงานทุกคนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต ซึ่งการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการผลิตอย่างสม่ำเสมอจะเป็นแรงจูงใจให้พนักงานทุกคนร่วมมือในการทำงาน เพื่อลดความสูญเสียและพัฒนาประสิทธิภาพในกระบวนการทำงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรรนำเครื่องมือควบคุมคุณภาพชนิดอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้นำมาใช้ในการศึกษานี้มาประยุกต์ใช้กับโรงงาน และนำแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆจากงานวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นแนวทางเพื่อประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ที่สุด

2) ควรทำการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องจักรและอุปกรณ์ โดยนำวิธีการบำรุงรักษาเชิงป้องกันมาประยุกต์ใช้ เนื่องจากเครื่องจักรและอุปกรณ์ของโรงงานส่วนใหญ่ผ่านการใช้งานมาหลายปีและขาดการบำรุงรักษาที่ถูกต้อง

17. รายการอ้างอิง

โกศล ดีศีลธรรม. 2548. "Productivity & Operations: ปัจจัยจำแนกความสูญเสียเปล่าตามแนวคิดลีน." *อินดัสเทรียล เทคโนโลยีรีวิว*. 10, 140: 135-140.

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. 2550. *การจัดการคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.

วีรพล ปัญญาวิสุทธิกุล. 2545. "การปรับปรุงระบบควบคุมคุณภาพในอุตสาหกรรม ฉีดขึ้นรูปพลาสติก." วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรม ภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหกรรม บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

อัสวิน เอกสุวรรณเจริญ. 2550. "การปรับปรุงคุณภาพในกระบวนการผลิตเครื่องประดับ." วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการงานวิศวกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์.

ส่วนได้เสียในการที่นายจ้างเอาประกันชีวิตลูกจ้าง

INTEREST IN EMPLOYEE'S LIFE INSURANCE BY EMPLOYER

เกศวลี เลิศสุวรรณสกุล

สาขากฎหมายธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail : gate_joob@hotmail.com

บทคัดย่อ

บุคคลทุกคนย่อมมีส่วนได้เสียในชีวิตของตนเอง จึงสามารถทำสัญญาประกันชีวิตตนเองได้ แต่การทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลอื่นนั้น ผู้เอาประกันชีวิตต้องมีมีส่วนได้เสียในชีวิตของบุคคลผู้ซึ่งถูกเอาประกัน มิฉะนั้นย่อมเป็นการพนันขั้นต่อ จากการศึกษากฎหมายของประเทศไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863 ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย มิฉะนั้นสัญญาประกันภัยย่อมไม่มีผลผูกพันคู่สัญญา อนึ่งมาตรานี้สามารถนำมาใช้บังคับได้กับทั้งสัญญาประกันวินาศภัยและสัญญาประกันชีวิต เนื่องจากได้ถูกบัญญัติไว้ในบทเบ็ดเสร็จทั่วไปในเรื่องของการประกันภัย

ดังนั้นในการทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลอื่นในประเทศไทยจึงจำต้องยึดหลักการมีส่วนได้เสียเป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการตีความตัวบทกฎหมายว่า บุคคลใดจะมีส่วนได้เสียในชีวิตของบุคคลอีกบุคคลหนึ่งจนสามารถนำชีวิตของบุคคลนั้นไปเป็นเงื่อนไขในการทำสัญญาประกันชีวิตได้ อีกทั้งยังเป็นการยากในการพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ในเรื่องของการมีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะ การพิสูจน์ถึงการมีส่วนได้เสียในความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างว่า นายจ้างจะต้องมีความสัมพันธ์กับลูกจ้างมากน้อยเพียงใดจึงจะถือว่านายจ้างมีส่วนได้เสียในชีวิตของลูกจ้าง ถึงขนาดว่านายจ้างสามารถทำสัญญาประกันชีวิตลูกจ้างได้ โดยระบุให้ตนเองนั้นเป็นผู้รับผลประโยชน์แห่งสัญญาประกันชีวิตดังกล่าว

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีเรื่องการมีส่วนได้เสียในการที่นายจ้างเอาประกันชีวิตลูกจ้าง และศึกษาหลักเกณฑ์ของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนได้เสียของนายจ้างที่เอาประกันชีวิตลูกจ้าง อีกทั้งยังศึกษาเพื่อหาแนวทางและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนได้เสียดังกล่าวเพื่อนำมาบังคับใช้ในกฎหมายไทยอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาวิจัยทำให้ทราบว่า ประเทศไทยยังขาดหลักเกณฑ์ในการตีความคำว่า “ส่วนได้เสีย” ในการที่นายจ้างเอาประกันชีวิตลูกจ้างว่าควรมีหลักเกณฑ์อย่างไร และปัญหาในการกำหนดจำนวนเงินเอาประกันภัยซึ่งจะต้องจ่ายตามสัญญาโดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่แท้จริงที่นายจ้างได้รับอันเนื่องมาจากความตายของลูกจ้าง อีกทั้งยังเกิดปัญหาในเรื่องการสิ้นสุดลงของสัญญาประกันชีวิตว่าควรสิ้นสุดลงเมื่อใด เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างนั้นเป็นความสัมพันธ์กันทางธุรกิจซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มีอยู่เป็นการชั่วคราวมิได้มีอยู่เป็นการตลอดคงเช่นความสัมพันธ์อื่น ๆ เช่น บิดามารดา คู่สมรส เป็นต้น ซึ่งหากมีการบัญญัติศัพท์ของคำว่าส่วนได้เสียในการทำสัญญา

ประกันชีวิตไว้อย่างชัดเจน และมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวไว้จะเป็นลดปัญหาการเกิดอาชญากรรม และยังเป็น การป้องกันมิให้เป็นการเปิดโอกาสให้นายจ้างแสวงหากำไรในชีวิตของลูกจ้างได้

คำสำคัญ : การประกันชีวิตบุคคลอื่น ส่วนได้เสีย

ABSTRACT

As individuals have an interest in their own life, they can thus make a contract of insurance for themselves. However, in making a contract of insurance on third party' life, the beneficiary is required to have an interest in the life of the insured; otherwise, it is regarded as gambling and betting. According to Section 863 of Thai's Civil and Commercial Code, "A contract of insurance is not binding on the parties unless the assured has an interest in the event insured against." This section is a part of General Provisions and it can be applicable with insurance against loss and insurance on life.

Hence, in Thailand, making a contract of insurance on third party's life should be on the basis of principle of interest. This is to interpret whether an individual has an interest in third party's life so that he/she can take the life of that particular person as the condition of a contract of insurance. However, the proof of such interest is difficult, especially through the fact of employee-employer relationship. This means that to prove what degree of relationship the employer should have if he/she deems to have an interest in the employee's life may be not easy. In fact, the employer can make a contract of insurance on the employee's life in which he/she is the beneficiary.

This thesis aims to study relevant backgrounds, conceptions and theories on the interest in which the employer makes insurance on the employee's life. Principles of Thai and foreign laws thus are explored in order to make a comparative analysis of legal problems on such matter. It is also expected to find concerning guidelines and recommendations that can effectively be applied in the context of Thai laws.

According to the study, Thailand still has no principle on the interpretation of "interest" in which the employer makes insurance on the employee's life. The problem with fixing sum insured under the policy without taking into account actual contingent loss the employer suffered from the decease of employee is also found. Besides, since employee-employer relationship is based on business relation and may not last a long time when compared to the others, e.g. parental and matrimonial relationship, this difference causes the problem with the termination date of a contract of insurance on life. Hence, it is suggested that clearer definition of interest in making a contract of insurance on life and the introduction of relevant practices should be made. Possible crime can then be reduced, while it also prevents the employer from taking advantage of the employee' life.

KERWORDS : Insurance on third party' life , Insurable Interest

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย บรรพ 3 ลักษณะ 20 ประกันภัย ไม่มีบทบัญญัติในมาตราใดที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนว่า มีการเปิดช่องให้มีการทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลอื่นได้ สำหรับหลักเกณฑ์ที่สำคัญในการทำสัญญาประกันชีวิตนั้นก็คือ หลักส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยได้ตามมาตรา 863 บัญญัติว่า “อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้าผู้เอาประกันภัยมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยไว้ นั้นไซ้ ท่านว่า ย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด” หลักการตามมาตรานี้ถือว่า ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย มิฉะนั้นสัญญาประกันภัยดังกล่าวย่อมไม่มีผลผูกพันคู่สัญญาแต่ประการใด อนึ่งมาตรานี้สามารถนำมาบังคับใช้กับการประกันวินาศภัยและการประกันชีวิต เนื่องจากมาตรานี้ได้ถูกบัญญัติไว้เป็นบทเบ็ดเสร็จทั่วไป ดังนั้น หลักเกณฑ์ในการทำสัญญาประกันชีวิต ผู้เอาประกันจึงต้องมีส่วนได้เสียในชีวิตบุคคลที่ตนได้ทำประกันไว้

สำหรับประเทศไทยแต่เดิมาก็ยังไม่มีความแน่นอนว่าศาลไทยจะยอมรับหลักการดังกล่าวแล้วเพียงใด เนื่องจากยังมิได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐาน

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2516 ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาที่ 64/2516 ซึ่งวินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนได้เสียได้ความว่า โจทก์จ้างคนขับรถบรรทุกน้ำมัน โจทก์จะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำละเมิดในทางการที่จ้างของลูกจ้าง และจะต้องจ่ายเงินแก่ทายาทผู้อยู่ใต้อุปการะของลูกจ้างในกรณีที่ลูกจ้างถึงแก่ความตาย เพราะอุบัติเหตุตามประกาศของกระทรวงมหาดไทยซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามประกาศของคณะปฏิวัติ นอกจากนั้นรถของโจทก์มีราคาไม่น้อย โจทก์ต้องใช้คนขับรถที่มีความชำนาญและไว้ใจได้ โจทก์จึงมีส่วนได้เสียที่จะเอาประกันชีวิตลูกจ้างดังกล่าวได้

ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้เขียนจึงมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การบังคับใช้กฎหมาย และต้องการชี้ให้เห็นว่าการที่ศาลฎีกาได้วางแนวทางในการพิจารณาเกี่ยวกับการที่ขอมให้ นายจ้างเข้าทำสัญญาประกันชีวิตลูกจ้าง โดยระบุให้นายจ้างเป็นผู้รับผลประโยชน์นั้น เป็นการตีความคำว่า “ส่วนได้เสีย” กว้างจนเกินไป เนื่องจากอาจเป็นการเปิดโอกาสให้นายจ้างแสวงหากำไรในชีวิตของลูกจ้างโดยอาศัยช่องว่างทางกฎหมายได้ ตลอดจนทั้งศึกษาคดีต่างประเทศในเรื่องที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาแก้ไขและปรับใช้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ในปัจจุบันของประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับส่วนได้เสียในการที่นายจ้างเอาประกันชีวิตลูกจ้าง

2.2 เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนได้เสียในกรณีที่นายจ้างเอาประกันชีวิตลูกจ้าง

2.3 เพื่อศึกษาถึงปัญหากฎหมายเกี่ยวกับส่วนได้เสียของนายจ้างที่เอาประกันชีวิตลูกจ้างที่มีผลต่อการทำสัญญาประกันชีวิตในประเทศไทย

2.4 เพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับส่วนได้เสียที่นายจ้างเอาประกันชีวิตลูกจ้างมาบังคับใช้ในประเทศไทย

3. สมมติฐานในการทำวิจัย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในลักษณะประกันภัย มิได้บัญญัติไว้ชัดเจนในการให้คำจำกัดความของคำว่า “ส่วนได้เสีย” จึงก่อให้เกิดปัญหาในการตีความเรื่องการมีส่วนได้เสียในการทำประกันชีวิตระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างว่ามีลักษณะข้ออย่างไร อีกทั้งในเรื่องของจำนวนเงินเอาประกันภัยที่จะต้องจ่ายตามสัญญาโดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่แท้จริง และปัญหาในเรื่องของการสิ้นสุดของสัญญาว่าควรสิ้นสุดลงเมื่อใด เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างนั้นเป็นความสัมพันธ์กันทางธุรกิจ จึงเป็นปัญหาที่ควรวิจัยเพื่อป้องกันไม่ให้เป็นโอกาสให้นายจ้างแสวงหากำไรจากชีวิตลูกจ้างได้

4. ขอบเขตการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งเน้นการศึกษาค้นคว้าเฉพาะปัญหาของการมีส่วนได้เสียในการที่นายจ้างเอาประกันชีวิตลูกจ้างตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 20 เพื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศตลอดทั้งศึกษาถึงหลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

5. วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย

วิธีการศึกษาค้นคว้าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการค้นคว้า ตำรากฎหมาย บทความ รายงานวิจัย คำพิพากษาศาลฎีกา เอกสารทางวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์การมีส่วนได้เสียในการที่นายจ้างเอาประกันชีวิตลูกจ้างจากห้องสมุดของสถาบันต่างๆ ทั้งที่เป็นเอกสารภาษาไทยและต่างประเทศ รวมทั้งการค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตเพื่อนำมาวิเคราะห์ วิจัย เปรียบเทียบให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและแนวทางในทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เพื่อทราบถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับส่วนได้เสียในการที่นายจ้างเอาประกันชีวิตลูกจ้าง

6.2 เพื่อทราบถึงหลักเกณฑ์ของกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนได้เสียในการที่นายจ้างเอาประกันชีวิตลูกจ้าง

6.3 เพื่อทราบถึงปัญหากฎหมายเกี่ยวกับส่วนได้เสียของนายจ้างที่เอาประกันชีวิตลูกจ้างที่มีผลต่อการทำสัญญาประกันชีวิตในประเทศไทย

6.4 เพื่อทราบถึงแนวทางและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับส่วนได้เสียที่นายจ้างเอาประกันชีวิตลูกจ้างมาบังคับใช้ในประเทศไทย

7. ผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 863 มิได้ให้คำจำกัดความในเรื่องของการมีส่วนได้เสียในการทำสัญญาประกันชีวิตไว้อย่างชัดเจน เพียงแต่บัญญัติถึงผลของการมีหรือไม่มีส่วนได้

เท่านั้นว่ามีผลเป็นอย่างไร จึงก่อให้เกิดปัญหาในการตีความคำว่า “ส่วนได้เสีย” ในกรณีที่นายจ้างเอาประกันชีวิตลูกจ้าง โดยระบุให้ตนเองเป็นผู้รับผลประโยชน์ ซึ่งมีประเด็นปัญหาที่ควรพิจารณาดังนี้

1. การที่มีได้บัญญัติจำกัดความของ “ส่วนได้เสีย” ในการประกันชีวิตไว้ จึงเกิดปัญหาในการตีความในกรณีที่นายจ้างเอาประกันชีวิตลูกจ้าง ว่าลูกจ้างต้องมีตำแหน่งหน้าที่ที่มีความสำคัญในทางธุรกิจของนายจ้างมากน้อยเพียงใดถึงขนาดที่นายจ้างมีความจำเป็นต้องทำสัญญาประกันภัยในชีวิตของลูกจ้าง โดยระบุให้นายจ้างเป็นผู้รับผลประโยชน์ตามสัญญา ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศอังกฤษนั้นเห็นได้ว่า หน้าที่ที่จะถือว่ามีส่วนได้เสียกันนั้นลูกจ้างต้องมีหน้าที่ที่มีความสำคัญ ซึ่งเมื่อเสียชีวิตลงนั้นจะทำให้กิจการของนายจ้างถูกระทบกระเทือน หรือนายจ้างจะได้รับความเสียหายทางการเงิน เช่น ลูกจ้างที่มีหน้าที่เป็นผู้บริหารระดับสูง หรือเจ้าหน้าที่ทางการเงิน มิใช่ลูกจ้างประเภทธรรมดาสามัญ (Ordinary Employee) ซึ่งแม้จะถึงแก่ความตายก็ไม่ทำให้อกิจการของนายจ้างถูกระทบกระเทือนแต่อย่างใด

2. ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดจำนวนเงินเอาประกัน เนื่องจากกฎหมายไทยถือว่า สัญญาประกันชีวิตมิใช่สัญญาชดเชยค่าเสียหาย เมื่อได้รับจำนวนเงินไว้ในสัญญาประกันชีวิตเท่าใด ผู้รับประกันชีวิตจะต้องจ่ายตามจำนวนนั้น โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายอันแท้จริงของนายจ้าง ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า หากมีการเอาประกันชีวิตบุคคลอื่นในจำนวนเงินที่สูงเกินกว่ามูลค่าแห่งส่วนได้เสียมากเกินไปนั้นก็เท่ากับเป็นรูปสัญญาพนันและฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อย ดังที่เคยเป็นปัญหาปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 64/2516 กล่าวคือ เมื่อนายเนื่องเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญา โจทก์ก็มีสิทธิได้รับเงินจำนวนหนึ่งแสนบาทในฐานะผู้รับประโยชน์ แต่เมื่อพิจารณาประกาศกระทรวงมหาดไทย ฯ ซึ่งกำหนดไว้ว่า จำนวนเงินที่นายจ้างจะต้องจ่ายให้แก่ลูกจ้างเป็นเงินค่าทดแทน และค่าทำศพรวมแล้วเป็นเงินไม่เกิน 50,000 บาท และค่ารถบรรทุกน้ำมันของโจทก์ที่จะต้องเสียหาย (กรณีไม่มีประกันภัยรถยนต์) จะสูงเกินกว่า 50,000 บาทหรือไม่ หรือหากโจทก์มีประกันภัยรถยนต์ไว้แล้ว ก็จะเท่ากับว่า โจทก์ได้กำไรจากสัญญาประกันชีวิตดังกล่าว 50,000 บาท เนื่องจากการเสียชีวิตของนายเนื่องใช่หรือไม่ ซึ่งประเทศอังกฤษนั้นห้ามมิให้ผู้เอาประกันภัยได้รับจำนวนเงินเอาประกันภัยที่สูงกว่าส่วนได้เสียของตนจะได้รับทำให้หลักเกณฑ์ในการทำประกันชีวิตนั้นคล้ายกับหลักเกณฑ์การประกันวินาศภัยกล่าวคือ ต้องชดเชยตามความเสียหายที่แท้จริงที่เกิดขึ้นกับตน ซึ่งหากประเทศไทยไม่มีการกำหนดจำนวนเงินเอาประกันไว้จะยังคงเป็นการเปิดโอกาสให้นายจ้างแสวงหากำไรในชีวิตลูกจ้างได้มากขึ้น คือ แทนที่จะกำหนดจำนวนเงินไว้เป็นจำนวนพอสมควรกับส่วนได้เสียที่นายจ้างอาจจะได้รับ นายจ้างก็อาจจะกำหนดจำนวนเงินเอาประกันไว้สูงๆ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดปัญหาการฆาตกรรมเพื่อหวังเงินเอาประกันก็เป็นได้

3. ปัญหาในเรื่องระยะเวลาของสัญญา เนื่องจากกฎหมายเพียงแต่กำหนดว่าผู้เอาประกันจะต้องมีส่วนได้เสีย ในขณะที่ทำสัญญาประกันชีวิตเท่านั้น แต่กฎหมายมิได้กำหนดถึงการสิ้นสุดลงแห่งระยะเวลาของการมีส่วนได้เสียไว้แต่อย่างใด อีกทั้งความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างนั้นเป็นเพียงความสัมพันธ์กันทางธุรกิจซึ่งมิได้มีอยู่เป็นการถาวรเหมือนกับความสัมพันธ์ชั้นญาติซึ่งเมื่อเกิดความสัมพันธ์แล้วก็จะยังคงมีอยู่ตลอดไป เมื่อสัญญาจ้างสิ้นสุดลง ก็ถือว่นายจ้างและลูกจ้างนั้นมิได้มีส่วนได้เสียในทางธุรกิจกันต่อไป ดังนั้นสัญญาประกันชีวิตก็ควรที่จะสิ้นสุดลงไปด้วย เพื่อมิให้ก่อให้เกิดปัญหาในการถกเถียงหรือบีบบังคับให้ลูกจ้างลาออก และเมื่อลูกจ้างเสียชีวิตลงนายจ้างก็ได้เงินประกันไป ซึ่งไม่เป็นธรรมต่อทายาทของลูกจ้างเลย

8. สรุปและข้อเสนอแนะ

การที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 863 มิได้ให้คำจำกัดความในเรื่องของการมีส่วนได้เสียในการทำสัญญาประกันชีวิตไว้อย่างชัดเจนจึงก่อให้เกิดปัญหาในการตีความเรื่องของการมีส่วนได้เสียในการทำประกันชีวิตระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างว่ามีหลักเกณฑ์เช่นไร อีกทั้งในเรื่องของจำนวนเงินเอาประกันภัยที่จะต้องจ่ายตามสัญญาโดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่แท้จริง และปัญหาในเรื่องของการสิ้นสุดของสัญญาว่าควรสิ้นสุดลงเมื่อใด เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างนั้นเป็นความสัมพันธ์กันทางธุรกิจ

ทั้งหมดที่ได้กล่าวมานั้นเป็นปัญหาที่ผู้ศึกษาเห็นควรวินิจฉัยเพื่อป้องกันไม่ให้เป็นการเปิดโอกาสให้นายจ้างแสวงหากำไรจากชีวิตลูกจ้างได้โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีคำจำกัดความในเรื่อง “ส่วนได้เสีย” ไว้อย่างชัดเจน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการตีความคำว่า ส่วนได้เสียในความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างว่าควรมีหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขเพียงใดที่จะถือว่านายจ้างสามารถเอาประกันชีวิตลูกจ้างด้วยการระบุให้ตนเป็นผู้รับผลประโยชน์ตามสัญญาได้ โดยอาจพิจารณาจากหน้าที่ การงานของลูกจ้าง หรือที่เรียกว่า “บุคคลที่มีความสำคัญ” ต่อธุรกิจของนายจ้างเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่า นายจ้างและลูกจ้างมีส่วนได้เสียกัน

2. ควรมีการกำหนดจำนวนเงินเอาประกันภัย โดยพิจารณาจากความเสียหายที่แท้จริงที่นายจ้างได้รับ หรือตามจำนวนที่พอสมควรกับส่วนได้เสียที่มีระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง

3. ควรมีการกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดแห่งสัญญาประกันชีวิต เพราะความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างเป็นความสัมพันธ์กันทางธุรกิจมิได้มีอยู่ตลอด โดยให้ถือว่าเมื่อสัญญาจ้างระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง สิ้นสุดลง สัญญาประกันชีวิตก็ย่อมสิ้นสุดลงเช่นเดียวกัน

8. รายการอ้างอิง

จิตติ ดิงศักดิ์. 2552. *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย*. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จรัส เขมะจารุ. 2519. “การเอาประกันชีวิตผู้มีโชัญชาติ.” *วารสารสำนักงานประกันภัย*. 1, 2: 12-15.

ชนวรรณ ส่งมั่งคั่ง. 2550. “เหตุผลในการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันภัยอุบัติเหตุส่วนบุคคล: ศึกษากรณีบริษัท

โอสถสภาประกันภัยจำกัด ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.” *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร*

มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. 2542. *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย*. พิมพ์ครั้งที่ 7.

กรุงเทพฯ : นิติธรรม.

ทยาพร เสวตพิบูล. 2552. “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยชีวิตบุคคลอื่น ศึกษากรณีการให้

ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่น.” *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย*

มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ประสิทธิ์ โหมวิไลกุล. 2538. *การตีความกฎหมายสัญญาและกรมธรรม์ประกันภัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :

วิญญูชน.

ไพโรจน์ วายุภาพ และ สิทธิโชค ศรีเจริญ. 2541. คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย.

กรุงเทพฯ : จีรัชการพิมพ์.

ศักดิ์ดา จิตรธรรมมา. 2519. “กฎหมายประกันภัยที่น่าสนใจ.” วารสารสำนักงานประกันภัย. 1, 4 : 7-10.

สรพล สุขทรศนีย์. 2543. ศึกษากฎหมายแบบเรียงมาตราประกันภัย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : วิญญชน.

Digby C.Jess B Sc (Hons), ACIArb. 1986. **The insurance of Commercial Risk : Law and Practice.** London
: Butleworths.

อุปสรรคทางกฎหมายของ SMEs ประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520

LEGAL OBSTACLE OF SMEs REGISTERED AS JURISTIC ORDINARY PARTNERSHIP UNDER INVESTMENT PROMOTION ACT B.E. 2520 (1977)

เสนาะ มณีพฤษย์

นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail : smaneepring@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาอุปสรรคทางกฎหมายของธุรกิจ SMEs ประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ไม่สามารถเป็นผู้ขอรับส่งเสริมการลงทุนได้ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 เพราะพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว กำหนดให้เพียง บริษัท มูลนิธิ และสหกรณ์เท่านั้นที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนได้ จึงไม่เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลปัจจุบันที่เน้นส่งเสริมธุรกิจ SMEs เพื่อผลักดันให้ SMEs ที่มีอยู่แล้วและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีความเข้มแข็ง ภายใต้ยุทธศาสตร์ 3 เรื่องคือ 1) การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ SMEs อย่างยั่งยืน 2) การสร้างรายได้จากการผลิตสินค้าภายใต้นวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) เชื่อมโยงเศรษฐกิจระดับจังหวัด ระดับภูมิภาคและระดับประเทศให้เกิดการรวมตัวเป็นกลุ่ม แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 มีข้อจำกัดในเรื่องของผู้รับส่งเสริมการลงทุน ทำให้เกิดอุปสรรคทางกฎหมายของ SMEs ประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่จะขอรับการส่งเสริมการลงทุน จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวทางในการพิจารณาปรับปรุง พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 มาตรา 4 โดยเพิ่มบทนิยามของคำว่า “การลงทุน” “ผู้ลงทุน” “ผู้ลงทุนไทย” และ “วิสาหกิจ” มาตรา 6 โดยให้เลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนโดยตำแหน่ง และมาตรา 17 วรรคสอง เป็น “ผู้ได้รับการส่งเสริมต้องเป็นวิสาหกิจ ตามที่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนกำหนด โดยเป็นประกาศของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน”

คำสำคัญ : SMEs ห้างหุ้นส่วน พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน

ABSTRACT

This thesis surveys on legal issues of SMEs that registered as partnerships that are under Promotion of Investment Act B.E. 2520. This is because the Act allows only companies, foundations and cooperation to receive the promotion of investment. If is in contrast it was with current government policies to promote and strengthen existing and future SMEs under three strategies including 1) sustaining of SMEs, 2) increase income

from production of innovation and 3) traditional knowledge, and fostering interconnection between local regional and national economies, Nevertheless, there are some restrictions under the Act on the receiver of the promotion of investment which leads to and becomes obstacle to SMEs registered as partnerships The Act , should be revised thereof Article 4 definitions of “Investment”, “Investor”, “Thai investor” and “Enterprise” Atticle Secretary of SMEs Promotion Committee to be an *ex officio* board of investment, and Article 17 Paragraph 2 from “the receiver of promotion of investment must be enterprise following the determination of the board of investment, announced by the board of investment”.

KEYWORDS : SMEs, Partnership, Investment Promotion Act

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศส่วนใหญ่ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย มีกิจการหรือวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม หรือ SMEs เป็นตัวจักรสำคัญที่ก่อให้เกิดการหมุนเวียนและสร้างความเจริญเติบโตทางธุรกิจ โดยก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ ทั้งจากสินค้าและบริการที่จำหน่ายภายในประเทศ และสินค้าที่ส่งออกไป จำหน่ายยังต่างประเทศ นำมาซึ่งรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ ในปัจจุบัน SMEs มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบ เศรษฐกิจของประเทศไทย เพราะเป็นหน่วยการลงทุนทางธุรกิจที่มีการกระจายการจ้างงาน สร้างรายได้ เพิ่มผล การผลิต อีกทั้งยังเป็นแหล่งกระจายสินค้าและบริการ ออกไปสู่ทุกภาคส่วนในระบบเศรษฐกิจทำให้ระบบ เศรษฐกิจมีความสมดุลและหลากหลาย

ในปัจจุบันภาคธุรกิจ SMEs ที่มีอยู่ทั่วประเทศกว่า 2.82 ล้านราย คิดเป็นร้อยละ 99.7 ของจำนวน ผู้ประกอบการทั่วประเทศ มีสัดส่วนในผลิตภัณฑ์มวลรวม 3.44 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 37.8 ของผลิตภัณฑ์ มวลรวมทั้งประเทศ ก่อให้เกิดการจ้างงานสูงถึง 9 ล้านคนหรือประมาณร้อยละ 76 และสร้างรายได้จาก การส่งออกคิดเป็นเงินมากกว่าปีละ 1.44 ล้านล้านบาท (ยุทธศักดิ์ สุภสร, 2553 : 23)

ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการประกอบการในรูปแบบส่วนบุคคลถึงจำนวน 2,019,215 ราย และเป็น SMEs ประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลจำนวน 38,959 ราย ในขณะที่ SMEs ประเภทบริษัทจำกัดและบริษัทจำกัด(มหาชน) ที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนได้มีจำนวน 104,395 ราย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ , 2549)

ในปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมธุรกิจของ SMEs โดยให้ ความสำคัญต่อการส่งเสริมและพัฒนา กลุ่ม ผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ของไทยให้ก้าวสู่ความสำเร็จ เพื่อให้ธุรกิจที่มีอยู่แล้วและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ผลักดันในมีความเข้มแข็ง ภายใต้ยุทธศาสตร์ 3 เรื่อง คือ

- 1) การฟื้นฟู SMEs ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ โดยเฉพาะปัญหาสภาพคล่อง
- 2) การทำให้ SMEs สามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานและบริการรัฐซึ่งจะ เชื่อมโยงความร่วมมือกับหลายหน่วยงานในหลายกระทรวง และ
- 3) การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ SMEs อย่างยั่งยืน การสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการ SMEs จากการผลิต สินค้าภายใต้นวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเชื่อมโยงเศรษฐกิจในระดับจังหวัดสู่ระดับภูมิภาคและระดับ ประเทศให้เกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มจังหวัด

เมื่อกล่าวถึงการส่งเสริมลงทุนในประเทศไทย จะอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศในด้านการเร่งรัดการลงทุน เพื่อประโยชน์ในการสร้างงาน การเพิ่มรายได้ และกระจายรายได้ให้แก่ประชาชน เพื่อให้ความมั่นใจแก่ผู้ลงทุนโดยกำหนดระบบการให้สิทธิและประโยชน์ที่เหมาะสมสำหรับการจูงใจให้มีการลงทุนในกิจการที่รัฐให้ความสำคัญและประสงค์จะส่งเสริมให้มีการคุ้มครองกิจการที่รัฐให้การส่งเสริมที่ทันต่อเหตุการณ์และให้มีกลไกการบริหารงานส่งเสริมการลงทุนของรัฐที่สามารถอำนวยความสะดวกและจัดอุปสรรคในการลงทุน (ประยูร กาญจนกุล, 2523: 80)

จะเห็นได้ว่า เจตนารมณ์ของการร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนคือเพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศในการเร่งรัดการลงทุนเพื่อประโยชน์ในการสร้างงาน โดยรัฐจะให้ความสำคัญและส่งเสริมโดยให้มีกลไกในการบริหารการส่งเสริมการลงทุนของรัฐ ให้สามารถอำนวยความสะดวกและจัดอุปสรรคต่างๆ ให้หมดไป

แต่พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 มาตรา 17 วรรคสองกลับบัญญัติให้ผู้รับส่งเสริมการลงทุนต้องอยู่ในรูปแบบ บริษัท มูลนิธิหรือสหกรณ์เท่านั้น โดยมีได้บัญญัติให้ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ที่เป็นกิจการรูปแบบหนึ่งของ SMEs เป็นขอรับการลงทุนได้ ทำให้ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ซึ่งเป็นรูปแบบกิจการที่ง่ายต่อการจัดตั้ง การควบคุมทางกฎหมายน้อย ง่ายต่อการบริหารจัดการ ง่ายต่อการระดมทุน ไม่มีขั้นตอนตามกฎหมายมาก ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี สิทธิประโยชน์ที่ไม่เกี่ยวกับภาษี และสิทธิประโยชน์เฉพาะอย่าง (มาตรา 17 วรรคสอง “ผู้ได้รับการส่งเสริม ต้องเป็นบริษัท มูลนิธิ หรือสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยกฏนั้น”)

จากข้อมูลในปี พ.ศ.2549 ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลมีจำนวนทั้งสิ้น 38,956 ราย จึงเป็นการไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนที่ต้องการเร่งรัดให้เกิดการลงทุน อำนวยความสะดวกและจัดอุปสรรคในการลงทุน

แม้ต่อมาจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนหลายครั้ง แต่บทบัญญัติ มาตรา 17 ก็ไม่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายแต่อย่างใด ซึ่งหากบัญญัติธุรกิจ SMEs ประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล เป็นผู้ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ย่อมทำให้ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ ตามไปด้วย ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลในปัจจุบัน

ทั้งที่ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ได้บัญญัติให้เป็นผู้ขอรับส่งเสริมการลงทุนได้ ตาม “พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ.2503” มาก่อน แม้ต่อมาจะถูกยกเลิกโดย “ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 227” ดังนั้นการวิจัยนี้เห็นว่าควรบัญญัติให้ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลเป็นผู้ขอรับการส่งเสริมการลงทุนได้เช่นเดิม เนื่องจากในปัจจุบันมีจำนวนห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลเพิ่มมากขึ้นและเป็นธุรกิจที่กระจายอยู่ในท้องถิ่นทั่วประเทศ

ดังนั้นพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการลงทุน มาตรา 17 นำที่จะเป็นต้นธารของการส่งเสริมการลงทุนของนักลงทุนไทยในธุรกิจ SMEs ประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลให้สามารถมีช่องทางในการเข้าเป็นผู้ขอรับการส่งเสริมการลงทุนได้ ย่อมทำให้นักลงทุนไทยมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งเป็นการป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่างๆ ที่เกิดจากอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่เกิดจากการลงทุนโดยตรงของต่างชาติอีกทางหนึ่งด้วย อีกทั้งการลงทุนโดยตรงจากต่างชาติก็เป็นการเปิดช่องทางให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาแสวงหากำไรในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น

เพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักลงทุนไทยตามที่กล่าวมาแล้ว ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับปรุง พระราชบัญญัติว่าด้วย ส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ให้ครอบคลุมถึง ธุรกิจ SMEs ประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล

2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาให้ทราบถึงวิวัฒนาการของรูปแบบกิจการในการส่งเสริมการลงทุนของไทยและต่างประเทศ และรูปแบบกิจการ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 ร่วมกับรูปแบบการลงทุนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ.2543

2.2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบกิจการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ.2543 ร่วมกับรูปแบบกิจการ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วย ส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 เพื่อจัดอุปสรรคทางกฎหมายของธุรกิจ SMEs ประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในการขอรับการส่งเสริมการลงทุน

2.3 เพื่อเสนอข้อพิจารณาหาแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับรูปแบบ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วย ส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543

3. สมมติฐานของงานวิจัย

ธุรกิจ SMEs ประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน เนื่องจากข้อจำกัดของกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 จึงก่อให้เกิดปัญหาแก่ธุรกิจ ประเภทนี้ จึงควรมีการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมให้ครอบคลุมถึงธุรกิจ ดังกล่าวด้วย

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ทำการศึกษาหลักเกณฑ์ของรูปแบบกิจการการลงทุนของ SMEs ร่วมกับหลักเกณฑ์ของรูปแบบกิจการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 และหลักเกณฑ์ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

4.2 ทำการศึกษาการบังคับใช้บทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับรูปแบบการการลงทุนของ SMEs ร่วมกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยไม่รวมถึงปัญหาในทางปฏิบัติ และทางเศรษฐกิจ

4.3 ทำการศึกษาเฉพาะบทบัญญัติของกฎหมายที่ประกาศใช้แล้ว ไม่รวมถึงข้อเสนอแนะที่อยู่ระหว่างการพิจารณาปรับปรุง หรือแนวคิดที่ยังไม่ประกาศใช้เป็นกฎหมาย เว้นแต่กรณีที่น่าจะประกาศว่าจะส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมาก

5. วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษา ค้นคว้า และวิเคราะห์ข้อมูล จากตำราทางวิชาการ บทความ เอกสาร รายงาน ข้อเขียนต่าง ๆ ในทางกฎหมาย และสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ รวมทั้งวิทยานิพนธ์ และสารนิพนธ์ รวมถึงพระราชบัญญัติต่าง ๆ และข้อมูล

หน่วยงานราชการที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการลงทุนและรูปแบบกิจการทางธุรกิจ และศึกษาวิเคราะห์จาก Primary and Secondary Source รวมทั้งการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของอาจารย์ หรือผู้เชี่ยวชาญ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบว่า การลงทุนในรูปแบบ SMEs ประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ควรเป็นรูปแบบกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ตามพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520

6.2 ทำให้ทราบถึงอุปสรรคของการลงทุนในรูปแบบห้างหุ้นส่วนของ SMEs และหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับรูปแบบกิจการตาม พระราชบัญญัติ ส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 และทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคของ SMEs ประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่จะขอรับการส่งเสริมการลงทุน

6.3 ทำให้ทราบข้อเสนอแนะแก่ฝ่ายนิติบัญญัติเพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไข พระราชบัญญัติว่าด้วย ส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 ให้ครอบคลุมถึงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลด้วย

7. ผลการศึกษา

จากการวิจัยพบว่าความหมายของ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ SMEs นั้น จะต้องเข้าใจถึงความหมายของ วิสาหกิจ ว่าหมายถึงกิจการที่มีการรวมกลุ่มกันประกอบธุรกิจการลงทุนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไร เพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ เมื่อทราบถึงคำว่าวิสาหกิจแล้ว จึงพิจารณาว่าการแบ่งขนาดวิสาหกิจตามความหมายของกฎหมาย ของคำว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หมายถึงกิจการกลุ่มใหญ่ 3 กลุ่มคือ กิจการการผลิต กิจการการค้า และกิจการบริการ จะเห็นได้ว่า SMEs ไม่ได้กำหนดรูปแบบกิจการไว้แต่กำหนดขนาดของ SMEs ให้เป็นไปตามประกาศกฎกระทรวงกำหนดขนาดของ SMEs โดยข้อเสนอแนะของคณะกรรมการส่งเสริม SMEs ซึ่งมีเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เป็นคณะกรรมการด้วย

เมื่อนโยบายของรัฐบาลในปัจจุบัน เน้นส่งเสริมธุรกิจ SMEs โดยกำหนดนโยบาย ให้ SMEs สามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเชื่อมโยงความร่วมมือกับหลายหน่วยงานในหลายกระทรวง และสำนักงานส่งเสริมการลงทุน ก็รับเอาโดยการปรับลดขนาดของโครงการที่จะขอรับการส่งเสริมการลงทุน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 มาตรา 17 กำหนดให้เพียง บริษัท มูลนิธิ และสหกรณ์เท่านั้นที่ขอรับการลงทุนได้ ทำให้ SMEs ประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลมาสามารถขอรับการส่งเสริมการลงทุนได้ ซึ่งหาก SMEs ประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ซึ่งหมายถึง ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน และห้างหุ้นส่วนจำกัด ที่มีเพิ่มขึ้นทุกปี ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จะทำให้ธุรกิจ SMEs ประเภทห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน และห้างหุ้นส่วนจำกัด ที่มีอยู่จำนวนมากได้รับสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับภาษีอากร และสิทธิประโยชน์ที่ไม่เกี่ยวกับภาษีอากร

จะทำให้สภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศในปัจจุบัน มีผลิตภัณฑ์มวลรวมมากกว่าในปัจจุบัน กล่าวคือมากกว่า 3.44 ล้านบาท หรือมากกว่าร้อยละ 37.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งประเทศ ก่อให้เกิดการจ้างงานมากกว่า 9 ล้านคน หรือมากกว่าร้อยละ 76 และสร้างรายได้จากการส่งออกคิดเป็นเงินมากกว่า 1.44 ล้านบาทต่อปี

จากการศึกษาปัญหาอุปสรรคทางกฎหมาย ของธุรกิจ SMEs ประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลแล้ว เห็นว่าควรบัญญัติให้กิจการ SMEs ประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล เป็นผู้ขอรับการส่งเสริมการลงทุนตามพระราชบัญญัติ

ส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 ด้วย โดยกำหนดเงื่อนไขให้ธุรกิจ SMEs ประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลทั้งห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน และห้างหุ้นส่วนจำกัด ที่ได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเท่านั้นที่จะเป็นผู้ขอรับการลงทุนได้ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520

ดังนั้นเพื่อให้ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลเป็นผู้ขอรับการส่งเสริมการลงทุนได้ จึงแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติดังต่อไปนี้

มาตรา 4 ควรเพิ่มบทนิยาม คำว่า “การลงทุน” “ผู้ลงทุน” “ผู้ลงทุนไทย” และ “วิสาหกิจ”

มาตรา 6 ควรเพิ่มให้เลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็น

คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนโดยตำแหน่ง

มาตรา 17 วรรคสองเป็น “ผู้ได้รับการส่งเสริมต้องเป็นวิสาหกิจ ตามที่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนกำหนด โดยเป็นประกาศของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน” และวรรคสามแก้ไขเป็น “การขอรับการส่งเสริมก่อนจัดตั้งเป็นวิสาหกิจตามวรรคสอง ให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์วิธีการและแบบที่เลขาธิการกำหนด”

8. สรุป

ธุรกิจ SMEs มีความสำคัญต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ เพราะเป็นตัวจักรสำคัญที่ก่อให้เกิดการหมุนเวียนและสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ จากการจำหน่ายสินค้าและบริการภายในประเทศ และส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลก็เป็นวิสาหกิจรูปแบบหนึ่งที่ได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริม SMEs โดยนโยบายที่สำคัญคือการทำให้ SMEs สามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานและบริการรัฐที่จะเชื่อมโยงความร่วมมือกับหลายหน่วยงานในหลายกระทรวงของรัฐ ซึ่งสำนักงานส่งเสริมการลงทุนก็รับเอานโยบายดังกล่าวมาปฏิบัติด้วยการออกประกาศกำหนดประเภทกิจการและเพิ่มสิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริมการประกอบธุรกิจที่ให้การส่งเสริมการลงทุน แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 บัญญัติให้เพียง บริษัท มูลนิธิ และสหกรณ์ เท่านั้นที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนได้ จึงทำให้ SMEs ประเภทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ไม่ได้รับประโยชน์จากนโยบายดังกล่าว ซึ่งหากห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลสามารถรับการส่งเสริมการลงทุน จะทำให้ภาวะเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นกว่าในปัจจุบัน

9. รายการอ้างอิง

ประยูร กาญจนกุล. 2523. “คำบรรยายวิชาเกี่ยวกับการลงทุน.” กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยุทธศักดิ์ สุภสร.2553, 10 เมษายน. “บทกล่าวรายงานการจัดงาน เอสเอ็มอีไทยเข้มแข็งยิ่งใหญ่.” คมชัดลึก. 9, 3094 : 23.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ.2550. “การสำรวจสำมะโนอุตสาหกรรม เพื่อสำรวจจำนวนผู้ประกอบการที่มีรูปแบบการจัดตั้งตามกฎหมายและภาค พ.ศ.2549.” กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.